1 04
32173

Goltzio Sicil.
et
Magna Greci

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala 1 Est. 26 Tab. 5 Núm. 37

~~Gabte terceb.o n.o 135 Bza.~~

~~26 5 17~~

1a

32173

b16491464

Dela Lib.a xii Colo mon xecuenca.

GRAECIA

SIVE

HISTORIAE VRBIVM
ET POPVLORVM GRAECIAE
EX ANTIQVIS NVMISMATIBVS

RESTITVTAE

LIBRI QVATVOR

HVBERTO GOLTZIO
HERBIPOLITA VENLO-
NIANO CIVI ROMANO
AVCTORE ET SCVLPTORE.

BRVGIS FLANDRORVM
ANNO A CHRISTO NATO
M. D. LXXXI.

QVATVOR LIBRORVM HVIVS HISTORIAE TITVLI.

LIB. I. SICILIA ET MAGNA GRAECIA.
II. EPIRVS, PELOPONNESVS, THESSALIA, MACEDONIA ET THRACIA.
III. INSVLAE GRAECIAE.
IIII. ASIA, SYRIA, AEGYPTVS ET AFRICA.

Vniuerſi autem operis rationem ſingulorumque librorum argumentum tam præfationes quàm elenchi ſingulis præfixi declarabunt.

SICILIA ET MAGNA GRAECIA SIVE HISTORIAE VRBIVM ET POPVLORVM GRAECIAE EX ANTIQVIS NVMISMATIBVS RESTITVTAE LIBER PRIMVS

HVBERTO GOLTZIO HERBIPOLITA VENLONIANO CIVE ROMANO AVCTORE ET SCVLPTORE.

BRVGIS FLANDRORVM
AN. A CHRISTO NATO
M. D. LXXVI.

SERIES EORVM QVAE HOC LIBRO CONTINENTVR.

Siciliæ numiſmata.
Magnæ Græciæ numiſmata.
Siciliæ & Magnæ Græciæ tabulæ Geographicæ.
Hiſtoria vrbium & populorum Siciliæ.
Hiſtoria vrbium & populorum Magnæ Græciæ & Italiæ.
De Colonijs Græcorum.
Inſcriptiones quæ ad Colonias & vrbes neceſſariô pertinere videbantur, ex marmoribus antiquis fideliſsimè, vt in ijſdem legebantur, deſcriptæ.
Notarum & litterarum ſingularium, aliorumque compendioſius ſcriptorum explicatio, vnà cum epithetorum Deorum Dearumque paſsim in numiſmatibus occurrentium latina interpretatione.
Index rerum memorabilium, propriorumque nominum quæ in ipſis numiſmatibus ſpectantur & leguntur.
Index eorum, quæ in hiſtoria vrbium & populorum Siciliæ & Magnæ Græciæ obſeruatione digna continentur.

HVBERTVS GOLTZIVS HERBIPOLITA VENLONIANVS CIVIS ROMANVS HISTORICVS ET TOTIVS ANTIQVITATIS RESTAVRATOR INSIGNIS AB ANTONIO MORO PHILIPPI II HISPANIARVM REGIS PICTORE AD VIVVM DELINEATVS

IN EFFIGIEM HVBERTI GOLTZII AB ANTONIO MORO EXPRESSAM, IOAN. CASTELII CHELVI FLANDRI, EPIGRAMMA.

MORVS in hac viuos expreſsit imagine vultus,
Atque HVBERTE tui corporis effigiem:
Clarius at referunt longeque exactius amplas
Ingenij dotes hæc monumenta tui.

GVILIELMI PANTINI MEDICI BRVGENSIS.

MORE quod adfectes faciem depingere GOLTZI
Perbellè facis: at laus ea ſola tua eſt.
Nos GOLTZI laudes tè poſcimus: Id nequeo, inquis,
Ipſus ſe & quantus ſit, monumenta dabunt.

VICT. GISELINI MEDICI.

Pinxerat hanc MORVS, pictamque animare tabellam
Viſus erat. riſit GOLTZIVS: & tabulas
Auſonias promens, Graiaſque, hoc, inquit, in ære,
Spes modò erit vitæ, ſpes erit vna mihi.

FRANC. MODII BRVGENSIS.

Eſt magnum fateor GOLTZI quod vultum habitumque
MORVS tam dextrè pinxit in hac tabula.
Sed tamen hoc magnum meritò nihil eſſe putemus;
Si ſit qui GOLTZI ducat in ære animum.

DANIELIS ROGERII ANGLI.

Parce Numa artifici qui GOLTZION extulit ære,
Tale decus fingi crede nec ære nefas.
Cæſaribus vitam qui reddidit arte ſepultis,
Viuere manſuro dignus in ære fuit.

IDEM.

GOLTZION arte parem pingendi cernis Apelli,
Sculpendoque parem, culte Lyſippe, tibi,
Noticia imperij Graij, pariterque Latini
Varroni ſimilem Pauſaniæque ſimul.

IN HISTORIAE SICILIAE ET MAGNAE GRAECIAE, AB HVBERTO Goltzio Herbipolita Venloniano ciui Romano Antiquario celeberrimo reſtitutæ, frontiſpicium

FRANCISCI MODII BRVGENSIS.

NIL æui poterit longinqua abolere vetuſtas,
HVBERTI hubertas cum volet ingenij.
Hæc ROMAM ROMAE, Romanis artibus olim
Reddidit, & LATIVM reſtituit LATIO:
Condentemque caput, fœdè inter nubila IVLVM,
Lucidulum templis cæli iterum appoſuit:
AVGVSTVMQVE PATREM PATRIAE, quo læta triumphat
Pacis alumna fides, eruit è tenebris.
Nunc eadem, mage quod viſu mirabile, terras
Coniungit, fluctus quas maris abſciderant:
Et facit, vt rurſum, ſicut multo ante ſolebat,
Pars ſit firma nouæ SICILIA ITALIAE.
TRINACRIA en iterum, triquetræ ſub imagine formæ,
Propter aquas trino nixa genu reſidet.
Infernique auſus cælum incæſtare quadrigis,
Raptam fert cupido PERSEPHONEN gremio
REX EREBI, fruſtra pugnantem & nomine caſſum
Sæpè appellantem in ſubſidium CERERE M.
Adſpice, currentes SCEPTRO vt premat vſque IVGALES
Improbus, & parui temporis impatiens.
At parte ex alia, mærens ſua pignora MATER
Quærit, & aſsiduis ora rigat lacrumis;
Flamiferaſque AEtnæ quatiens de vertice PINVS,
Quis noctem potis eſt diſcutere & tenebras,
Tortilibus vehitur per inane DRACONIBVS, omnes
Explorans terrarum & pelagi latebras.
Nequiquam tamen. illis namque eſt abdita in oris
Nata, vbi nulla dies occidit aut oritur.
Sed quæ eſt illa procul canibus ſuccincta marinis
Femina, pube tenus corpore virgineo?
Quæ manibus multa vi abſtracta à naue GVBERNA
Aſsiduè nubes vibrat in aërias.
Agnoſco monſtrum; Siculi hæc eſt illa profundi
Phorci & Cratheidis filia pernicies.
Nauifragum SCYLACAEVM hoc eſt; quo ſæpè carinas
Abſumi ſolidas pagina anus loquitur.
A virgo infelix quod eras formoſa nocebat,
Forma tibi virgo cauſſa perire fuit.
Diuo Anthedonio deformis viſa fuiſſes:
Sicanijs nullum crimen ineſſet aquis.
Et tu crudelis Circe; num nam hæc tibi Glaucus
Mandarat, ſuccis credulus & numeris?
Infidum Solis genus, haud lætabere tali
Fraude diu. ponè pœna ſcelus ſequitur.
Horret & æternum horrebit, teque, & tua Glaucus
Connubia, exoſus artificem, & facinus.

Semimarina canum ora propè allatrantiã, CANCRVM
Serpere retrogradum, & CENTIPEDES video,
MONSTRAQVE, equi facies quibus eſt formoſa ſupernè,
Sed fœde in pinnas deſinit vndifidas.
Inde adſtat PELAGI RECTOR, cui dextra TRIDENTEM,
Quo, cum vult, Syrtes & ſcopulos aperit;
Læua tenet caudam DELPHINIS quæ Dei in ore
Maieſtas ſedet, & quantus honos oculis!
Quæ porrò eſt propter quæ ſtat reuerentia Diuæ!
Qui decor in vultu, qui decor inq. habitu!
Hæc nempè eſt bis cincta DIANA illa, illa DIANA,
Quam numquam vacuo pectore vidit Amor.
En neglectus vt ex humeris dependet amictus.
Sic neglecta tamen forma placere poteſt.
Læua ARCVM gerit auratum, plenamque ſagittis
Suſpenſam dextro fert PHARETRAM ex humero.
Hæc patruo Siculæ exæquat telluris amorem
Atque illi paribus præſidet auſpicijs.
Inferius ſunt THERMAE, quas, qua reſpicit oras
Sicanias, princeps ora habet Heſperiæ.
Inque his, indiſcreta natantum turba, ſalubrem
Admiratur aquam, & ſordibus abluitur.
AEternùmque æternis AETNA infeſta fauillis,
Vicinos circum terret & vrit agros;
Oppidáque ingenti ſonitu quatit; igne perenni
Torrens latè vrbes, & pecora, & populos.
In medio ALPHAEVS pelago ſe immergit, & vndas
Sicanij ſubter labitur Oceani
Fonte ARETHVSA tuo donec ſe miſceat. heic ſe
Et deſueta ſuum tollit ad aſtra caput;
Dilectæque amnis fruitur complexibus, æſtum
Curarum releuans dulcibus alloquijs.
O diuinà animæ diuinæ ſemina GOLTZI,
Diuinum ô laudati ingenij genium,
Obruta diu tam multa, in lucida tela diei
Proferre, & Solis qui radios potis es!
Te ROMA, atque vrbi Romanæ vrbs æmula BRVGAE,
Te ciui & VENLO gaudet, & HERBIPOLIS.
Tu quoque gaude ergo tibi enim ſoli aſtra tuenti,
Quod nulli à ſeris contigit exſequijs.
Septem vrbes certaſſe ferunt de patria Homeri;
De patria lis eſt non minor orta tua.
Quin maior. nam vrbes illæ regio vna fuêre;
Et quamuis ſeptem, nil niſi Græcia erant
De te, & ſtirpe tua, bellum ingens cernitur; orbis,
Qua patet Eous, qua patet Heſperius.
Ante omnes te iactat ouans ſe FLANDRIA alumno,
Clamat te eſſe ſuum fertilis AVSONIA.
Terra viris armiſque potens GERMANIA, primùm
Te reptaſſe ſuo deierat in gremio.
Iure igitur magno diceris maior Homero
HVBERTE, & fies nobilis hiſtoria.

DE EODEM GOLTZII OPERIS FRONTISPITIO MELIORIS BARLAEI ANTVERPIANI EXPLICATIO.

QVAS mihi prima noui cælatas pagina libri
Continet hiſtorias, varijs operoſa figuris?
Agnoſco artificem, quo non præſtantior alter
AEre referre viros, & vultus ducere cælo
GOLTZIONillum, illum, nobis qui prima reportat
Secla, vel egeſto tenebris vberrimus auro.
Aſt operis de principio, portuque ſub ipſo
Si tantum mihi creſcit opus, quo cetera metro
Perſequar? heu finis mihi deſperata laborum eſt.
Quis modò crediderat ſuperari tempora poſſe
Non modò, ſed claris iamdudum lapſa reduci
Ingenijs? non te Iouis ira ò inclyta Roma
Perdidit? Italiam non Barbarus eruit ignis?
Non fato cecidêre viri? claróſne triumphos
Obruit, & rerum faciem inuidioſa vetuſtas?
Pridem antiqua tamen nos reddita tempora nobis,
Vidimus, & ſolito rediuiuam culmine Romam
Conſpicuam; priſcóſque datum ſpectare triumphos
Italiæ; veteréſque viros, queîs ſupplicat orbis,
Et ſua purpurei proſternunt ſceptra Tyranni.
Ilicet & fati fera vis, & Martis, & æui
Ingenio cedunt. SICVLOS hoc denique GRAIIS,
(Quamuis ſæua maris rabies interſtrepat ambos)
Et pote diuulſos ITALIS miſcere SICANOS.
Auribus haud mirum ſi res hæc dura fuiſſet,
Ni manifeſta fides oculis ſubiecta pateret.
Nónne vides TRIPEDIS manifeſta ænigmata monſtri?
Hæc ſunt Trinacrij tria promontoria regni,
Cautibus infida, & pelago proiecta ſonanti.
Nónne vides tumidas, queîs protinus arſerat, iras
INFERNI IOVIS optata poſuiſſe rapina?
Quas non ille minas? quæ non immania magnis
Intentans Superis, concuſſo Acheronte mouebat?
Ni ſibi coniugio detur pulcerrima virgo,
Cogaturque chaos traducere cælibe lecto?
Non aliter ſuperat Libyæ campeſtria ſæuus
Ore leo, pulcra ſuffultus terga iuuenca,
Qualis & hic, miſeræ genitricis ab vbere raptis,
Raptor ouat ſpolijs, quid enim, prò, perdita clamat,
Quodnam aliud vocat auxilium, quàm futile matris?
Auferor, ô Mater, rapiórque miſerrima DITI
Victima. Diffugiunt pariles ætate puellæ,
Quas illi comites dederat redolentibus Ennam
Floribus exuere, heu, nimium ſecura Deorum.
Hæ, poſtquam ſubita horrentem caligine campum,
Et picea circum virgulta liqueſcere tabe.
Fumantéſque rotas, & flantes naribus ignem
Quadrupedes, REGEMQVE EREBI ſuper axe rotarum

Procliuem læuam iam te, PROSERPINA, rapta
Heu ſcelerare manum (SCEPTRVM nam dextra gubernat)
Conſpexere, graui gemitu per ſingula queſtæ,
In diuerſa procul calathis fugêre relictis.
Ille furit, Siculóque ſatis iam gramine paſtos
Cogit equos, celerique ruens per deuia curru
Infrenes rapit ille feros; & Nictea toruum,
Mordacemque rudi caſtigat Alaſtora ſceptro:
Ipſi ad inaſſuetum malè caligantia cælum
Lumina detorquent; ſua tum veſtigia retro
Facta legunt, furuumque auidi præſepe repoſcunt:
Subſidunt valles, vaſto diſſultat hiatu,
Et dominum, partita ſinus vtrinque reductos,
Terra ſuum recipit, redditque pauentibus Vmbris.
Nec mora, cùm MATER rumore excita ſiniſtro
Amens, &, quantum pietas inſana monebat,
Vociferans, gemina lumen rapiebat ab AEtna
Arbore, tum picea luſtrans veſtigia PINV,
Si qua forent, natæ, binique DRACONIBVS omnes
Circumuecta polos; poſtquam cælóque, ſaloque
Ambages fruſtrà eſt longas emenſa viarum,
Nec niſi agente dolus patuit Ioue, fœdere tandem
Conciliat generum; ſed, quod nec & ipſa, iugales
Poſtquam experta toros, adeò Proſerpina curat.
At quænam illa virago? illa, illa eſt SCYLLA biformis:
SCYLLA puellari pubem tenus improba forma,
Inguina cui ſcelerata minax latratibus agmen
Parturiunt immane canum: vox faucibus imis
Oceani, crebris teriens horroribus aures
Redditur: obiectis immania ſaxa repugnant
Rupibus, at querulo reſponſant littora planctu:
Littora, quæ quondam terris vnita (vetuſtas
Si modò vera refert) medijs, vrgente ruina,
Diſſiluêre vadis; tum protinus imáque ſummis
Miſceri, & merſis immugire æſtus arenis.
Hæc Scyllæ domus, & domus implacata CHARYBDIS:
Iſta flagellatis ſpumanti vortice ſæuit
Syderibus, proditque ſuos ſine fraude furores:
Scylla ſui ſed parte latens potiore, adituſque
Fronte ferens placidos, deceptas illice forma
In vada cæca rates, & ſaxa latentia raptat;
Non niſi præſentem ſubitò intentantia mortem:
Hinc quod & è celſa circum ſua tempora raptam
Puppe rotat, nautis virgo malefida GVBERNAM,
Circumſeſſa latus rapidis vtrumque Moloſsis.
Quæ tamen hæc? aut vnde? mali quis primitùs auctor?
Siue eſt ipſa ſui, ſeu virga venefica Circes,
Quæ monſtris mutare potens pulcerrima rerum
Corpora, ſunt alijs ſatis hæc excuſſa poëtis.
Quæ verò hîc aliæ penitùs cornice reducta
Luxuriant vario tum res, tum ſydera motu?
Nónne hîc HIPPOTAMI? atque vtrumque animalia forma

Informi

Informi caudata latus? & ab Hercule preſſus
Interſertus hiat geminato forcipe CANCER?
Quis porrò ille, tenet ſcenæ quem dextera baſis
Auerſum Pario ſuffultum marmore tergus?
Olli dextra manus ſceptro ſubnixa TRIDENTI,
Læua ſed æquoreum cauda DELPHINA coercet:
Hic celer, ille tridens animalia figere certus:
Vtraque ſigna maris, dominumque ænigmate produnt
RECTOREM PELAGI, tempeſtatumque potentem.
Olli quantus honos, & quæ reuerentia vultu
Emicat, æquorei quo vaſta volumina campi
Sedat, & expulſo pelagus Aquilone ſerenat.
Quæ porrò claudit latus illi fœmina læuum?
An Dea? diuinum ſpirat decus, & (niſi fallor)
Virginis os, habitumque noto, tum virginis arma
DELIGENAE, facilémne tenet ſtridoribus arcum,
Bis collecta ſinus, humeros ſuccincta pharetra.
Qualis in arboreis volat imperterrita campis,
Siue trucem pernix iaculum contorquet in hoſtem,
Siue cruentatum longè ſpeculata leonem.
Illa pari ſtudio tutamen Trinacris oræ
Cum patruo partita, pares altaribus altis
Accipit, acceptos populis Dea penſat honores.
At mihi quàm penitus dotes natura recludit
Ipſa ſuas, ſpargens æterno fonte ſalubres
Corporibus lymphas, quibus aut medicamina longas
Fecerunt externa moras, aut perdita vitæ
Spes, & deplorata ſalus; hos deſerit omnis
Quippe dolor, ſimul ereptis Plutonis auari
Faucibus, amiſſæ redeunt in priſtina vires.
Nec niſi terrigenis debetur denique THERMIS
Parta ſalus, foto genuina corpore lympha.
Et parte ex alia, Siculis notiſsima regnis;
ÆTHNA Gygantæos (ſi vera eſt fama) furores
Spirat adhuc; ſeu ſulphureus (quod veriùs) ignis
Cauſſa locus; quique abſtruſis Aquilone cauernis
Materiam ruit expulſus. quos illa tumultus,
Quos fremitus ciet? è venis illa omnibus iras
Eruit indomitas, & ineuitabile flamis
Diluuium latè vicinis ingerit agris:
Illa vrbes quatit, & ſummas gliſcente minatur
Deiecturam arces flamma, excidióque daturam.
Sed vatis fuit illa labor, quem æquare canendo
Non noſtrum, ille iter inſolitum Phœbo duce fecit.
Subiectam tamen agnoſco radicibus vrbem
MESSANAM, ratium fida ſtatione potentem:
Atque agnoſco virum ſumma de rupe cadentem,
Quem ceruice tenus ponti demerſit hiatus.
Doridis ille ſinum, veniens ex Elide, ſalſæ
Subterlapſus init vagus vrinator, at vnam,
Vnam tete, ARETHVSA, petens: non detinet illum
Longum iter, atque ſonans ſupra caput horrida ponti

Tempeſtas, ſalſúſue viæ deterret amaror,
Miſceri dum fonte tuo, ſperátque Sicanis
Reſpirare vadis: tu, non ingrata laboris
Emeriti, ALPHEVM grato dignare cubili,
Mî ſimul extremum hunc claudas, ARETHVSA, laborem.
Tu verò hiſtorijs exſtructum pegma vetuſtis
Taliter exornans, Arethuſæ fonte receptos
Limpidulo, Elæi iuuenis dum fingis amores,
Quid, niſi diuini ſunt hæc ænigmata, GOLTZI
Ingenij manifeſta tui? queîs MAGNA SICANIS
GRAECIA per veteris diuerſa numiſmata ſêcli
Conciliata coit, & quæ monumenta vel ipſa
Noluit, aut potuit minùs explorare vetuſtas,
Ante oculos, interque manus hæc omnia noſtras,
Vt lubeat, verſanda refers. At quid tibi tantis
Pro meritis referet, hoc qui tibi nomine debet,
Quantuſcumque patet terrarum, maximus orbis?
Quid genere HERBIPOLIS? vitali munere VENLO?
Quid ſibi ROMA tua tribuit virtute? colono
Quid plaudit te ERVGA ſuo? dum ſuggerit ille.
O vrbes ſtolidæ, maioráque viribus auſæ,
Reſpicite Eoi ſpatium quò diſtat Ibero.
Non illud laudiſue viri, vel nominis ampli
Omne capax; & neſcio quid fama illius aſtris
Affectet: vos circuitu cohibere ſtudetis
Vallorum exiguo, totus quem non capit Orbis.

IN HVBERTI GOLTZII SICILIAM ET MAGNAM GRAECIAM ODE ANDREAE PAPII GANDENSIS.

ROmana priſcis tempora Conſulum
Signata faſtis, regnáque Cæſarum,
Omnémque deformi ſepultam
Hiſtoriam dominantis vrbis
Errore, pulchrum verius in diem
Dudum extuliſti: nunc populos libet
Adire vicinos; & ipſa
Longius Auſonia vagaris,
Voluentis æui præcipuum decus,
HVBERTE. per quem nos bona SECVLI
Reuiſit HVBERTAS: & vſu,
Quem ſapiens probet ipſe, fulget
AVRVM repertum, & ſic melius ſitum
Quàm terra cælet: materies dolis
Et crimini olim; nunc notandis
Temporibus, veterumque rebus.
Iam te ſecundis littore ab Italo,
Qua Magna ſeſe Græcia porrigit,
Soluiſſe ventis: iam Sicanos
Aſpicio penetraſſe portus.

Iam

Iam, peruagata, tergeminum in latus
Quacunque vasto prominet æquore,
Telluris antiquæ docentem
Attonitus monumenta miror.
Vt mî tyrannorum imperia, & viceis
Audire gratum est; gestaque prœlia:
Vt gentium priscos parenteis,
Fluminaque, & fluuios fugaceis.
Vt scisciteri sæpè auido subit,
Queîs Aetna flammis arserit: aut vbi
Emergat vrinator amnis,
Fontem Arethusa tuum requirens
Abusque ludis Elide nobili:
Quáue Enna, raptu Persephones, caput
Infame, tollat. mox, latenteis
Naufragæ scopulos Charybdis,
Scyllæque vultus præter amabileis,
Sonante raucis turpi vtero lupis,
Ductore te, tutus reuerti
Hesperias videor sub oras.
Hîc, quicquid olim condidit vrbium
Troiæ domitrix Graiugenûm manus,
Aquásque Baiarum salubreis
Finitima regione, nosco.
Hîc &, celebri sueta silentio,
Dîs haud minorum corda virûm colo:
Vnde Italis doctrina primum,
Et, posita feritate, mores.
Sed quin per amplos, Musa, sine ordine
Errare campos desinis impudens?
Cum GOLTZIO per cuncta in orbem
Ipotius: paritérque eodem
Quiesce portu, dum Macedûm procul
Graiûmque terras, æquor & Atticum,
Atque Asias lustrare gazas
Lene fauens Aquilo mouebit.

IACOBI MARCHANTII AD HVBERTVM GOLTZIVM EPIGRAM.

ERuta qui priscis tenebris Heroïca GOLTZI
Imprimis æternis ora voluminibus:
Alma Ceres tedasque gerens, & spicea serta,
Præposuit cunctis quæ Sicula arua locis,
Horrea multiplicet semper tua, semper honori
Ac lucem ingenio præferat illa tuo
Et quem Triptolemo, verum tibi præstet amorem,
Te simul in curru gaudeat esse suo.
Nam latebras facibus dum lustrat mæsta Sicanas,
Ipsius adiungis lumina luminibus.

AEGIDII VVIITSII I. C. BRVGENSIS
AD HVBERTVM GOLTZIVM HERBIPOLITAM VENLONIANVM CIVEM ROMANVM ANTIQVARIVM.

QVò pedibus multi magno molimine tendunt,
Vt cernant oculis vasti miracula mundi,
Illuc tu cultor Musarum magnus in æde
Musarum, Musas inter, sine puluere, GOLTZI
Vectus es arte noua, numerosa numismata cernens:
Nam cùm quæque sua serie dispersa reponis
Fronte, genis, oculis, naso, mentóque, labróque,
Et quid signa notent variè doctéque recludis;
Haud aliter quàm qui procul & peregrè omnia coràm
Conspexêre oculis, Musis recitantibus offers.
Sunt tibi pro pedibus digiti, calamóque recludis
Quæ pedibus multi. Sed in hoc tua gloria maior
Haud etenim natura homini præstantius vllum
Membrum, quàm manuum dedit: hæ testantur apertè
Participem rationis eum mentisque supernæ,
Vnde etiam manuum maior iactura probatur,
Non eadem pedibus debetur gloria, testis
Democritus cheragram veritus podagra magis ipsa.
Quod tibi cura fuit quondam peregrè proficisci,
Vt quæ signa procul claudebant scrinia, ferres,
Hoc tibi commune est GOLTZI cum pluribus, illud
Est tibi cum paucis proprium, multisque negatum:
Laus tua magna, tuæ fidei hæc sunt symbola GOLTZI,
Vt te omnes credant de Græcis multa loquentem
Nil Græcè, verôque alienum affingere dictis,
Vt faciunt patriæ repetentes limina multi.
Ergo post Fastos, Iuli Augustique recluſa
Signa, age nunc memorãda numismata Græca sequantur.

IN HISTORIAM VRBIVM ET POPVLORVM GRAECIAE EX ANTIQVIS NVMISMATIBVS AB HVBERTO GOLTZIO HERBIPOLITA VENLONIANO CIVI ROMANO RESTITVTAM IVSTI VVIITSII AEGIDII F.

GRAECIA, continuis bellorum oppressa ruinis,
Nil præter liquit nomina conspicuum.
Atque ex tot claris passim nihil vrbibus exstat,
Quàm quod de libris promitur Historicis.
Hanc solus, GOLTZI, potuisti auertere cladem
Prodens è tenebris omnia Cymmerijs.
Cecropi quantum igitur veteres debetis Athenæ,
Quantum etiam Cadmo, Sparta vetusta, tuo,
Et quantum debet Cereri Trinacria tellus;
Tantum promeruit GOLTZIVS inde decus.

ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΒΡΙΓΚΤΙΟΥ
ΑΜΟΡΦΟΡΤΙΕΩΣ
ἐς τὰ τῦ Οὐβέρτι Γολτζίου νομίσματα ἑλληνικὰ ἐπίγραμμα.

Ἐπτάλοφος ῥώμη πολλοῖς γλαφυροῖσί τε σκύλοις
Τῆς ἀσίης, λιβύης τε ἠὲ εὐρώπης μαχίμοιο,
Τὰς πολέμοις τε μάχαις τε πάλαι νίκησε πονήραις,
Κοσμείσῃς ἱερεῖα θεῶν, πάλλάντιον αὐτῆς,
Δώματα, ἠὲ ἀγορὰς μεγαλοφρονέεσκε πλατείας.
Θησαυρές τ' οἰκεμενικὲς, ἠὲ χρήματα πάντων
Εν τῷ κόλπῳ ἐθνῶν κρατέειν ἀπεκόμπασε μένην.
Ταῦτα δὲ ἐχ ἑνὸς ἐργασίῃ τε πόνῳ τε βιαίῳ
Εἶχε στρατηγῦ ἀριστεύσαντος κάλλιον ἄλλων,
Αλλ' ἀρετῇ πολλῶν τεινάντων τέρματα ῥώμης.
Πολὺ δικαιότερον βέλγαι καυχᾶσθαι ἔχουσιν,
Οττι ἐκεῖνα τὰ κάλ' ἐξαρπασθέντα ἠὲ αὐτοῖς
ῥωμαίοις, ἐν κόλπῳ ἔχειν σφῶν πάντα ὁρῶντι
Αργαλέῳ τε πόνῳ, ἀρετῇ θ' ἑνὸς ἀνδρὸς, ἁπάντων
Οσσες γαῖα ζέφει πολυμοχθοτέροιο πλατείης,
Οὔνομα ΟΥΒΕΡΤΟΥ πολυχρύσε, βελγικὴ αὐτὸν
ΓΟΛΤΖΟΝ κικλήσκει διαλέκτῳ γαῖα, δικαίως.
Εκ γὰρ ὅδ' ἀμφιλαφὲς θησαυρὲ, ἠὲ πολυτίμε,
Ωσπερ ἀμαλθείας κέρατος, κειμήλια πάντα,
Ωσ' ἐξ εὐρώπης βασιλειῶν παντοδαπάων,
Οσα τε ἐκ κελτῶν, γερμανῶν, ἑσπεριῶν τε,
Αὐσονίων τε σωῆγε, ἠὲ ὅσα ἡ ἑλλάδος ἔσχεν
Χρήματα χθῶν, σικελῶν, δαυνῶν, καλαβρῶν τε μακάρτων·
Οσσα τε ἰλλυριοὶ, μακεδῶν τε νομίσματα ἠὲ θρῄξ
Κτήσατο, δαψιλέως ἐς κόλπον πρέχεε βελγῶν.
Μήτε τέλεια ἄλις δόμεναι, μήθ' ἱκανὰ δῶρα,
Μήτ' εὐεργεσίην ὑποδείξασθαι ἐνόμιζεν,
Εἰ μὴ κ'εἰς ἀσίην περάσας, κειμήλια πασῶν
Ελλαδικῶν πόλεων ἐπισωρεύσαι τ' ἂν, ὅλιντε
ολβιάσαι χθόνα βελγάων, ἀρχαῖα ὀρύξας
Μνήματα ἑλλήνων πολλοῖσι λαθόντα ἔτεσσιν.
Ω' γῆς εὐτυχέος βελγάων, ἣ ὑπὲρ ἄλλα
Χωρία τ' ἐν κόσμῳ βαθυλήϊα ὄλβον ἁπάντων
Τῶν ἐθνῶν ὁλοχρύσον ἔχεις! εὐφήμεε τοίνυν
Οὐβέρτῳ ἀγαθῶν τοσσέτων αἰτίῳ· ἐκ ἂν
Αφθον' ἔχοις τὰ τάλαντα, ἄτερ δωτῆρος ἑάων
Τοσσατίων. τὰ δὲ δωσόμενος, πολυπρήγμονι κῆρι
Μηδενὸς ἡ καμάτοιο ἐφείσατο, ἠὲ πορείης.

IDEM LATINO CARMINE

AB EODEM CORNELIO BRINCTIO AMORFORTIO REDDITVM.

ROMA ſupercilium, criſtáſque erexerat olim
Europæ ſpolijs Libyæque, Aſiæque ſubactæ
Ornari delubra Deûm, ſûa roſtra, forúmque,
Priuatáſque domos, atque alta palatia patrum:
Inque ſuum congeſta ſinum cimelia, gazas,
Theſauróſque ſuo quæ viſcere condidit orbis.
Nec verò vnius bona tanta accepta ferebat
Virtuti, factiſque viri, ſed fortibus auſis
Multorum auſpicijſque ducum, qui fortiter haſta
Extendêre ſui pomæria publica regni.
AEquiùs at quantò ſe Belgica terra beatam
Prædicet, oſtentétque ſuis turgentia gazis
Scrinia, quas (mirum) ſpoliatis poſsidet ipſis
Romanis rerum dominis: ſollerte labore,
Vniuſque viri virtute, induſtria cuius
Exſuperat cunctos quotquot terra educat alma;
Nomine quem HVBERTVM GOLTZVM cognomine vero
Teutones appellant: ex hubere namque coruſci
Auri non ſecus ac é cornu copiæ aceruo,
Omnia quæ Europæ clariſsima regna Latini
Nominis, Heſperia ac Germania, Gallia tota,
Auſoniæque vrbes cimelia pulcra tenebant:
Omnia quæ ex auro pretioſa numiſmata ſuluo
GRAECIA diues opum priſcis procuderat annis,
Erepta Illyrijs, Siculis, Calabriſque beatis,
Thracibus, ac Macedûm populis bellacibus, imum
Belgarum in gremium profudit diuite dextra.
Nec ſolidum ſatis officium, domúmue putauit
Se dare, ni penetrans Aſiam, populatus Ionas,
Vt Belgas ornet, numis ſpoliaret auitis,
Effoſsis gazis. O térque quatérque beatam
Belgarum gentem, veterum monumenta virorum
Aurea quæ in gremio felici condita ſeruas!
Ergo agedum auctori tantorum grata bonorum,
Quem nullus terrere labos, terrere periclum
A ſtudio potuit, quin téque tuóſque bearet,
Præmia pro meritis ſi non perſoluere ſummis
Digna potes, ſaltem bona cuncta ac fauſta precare.

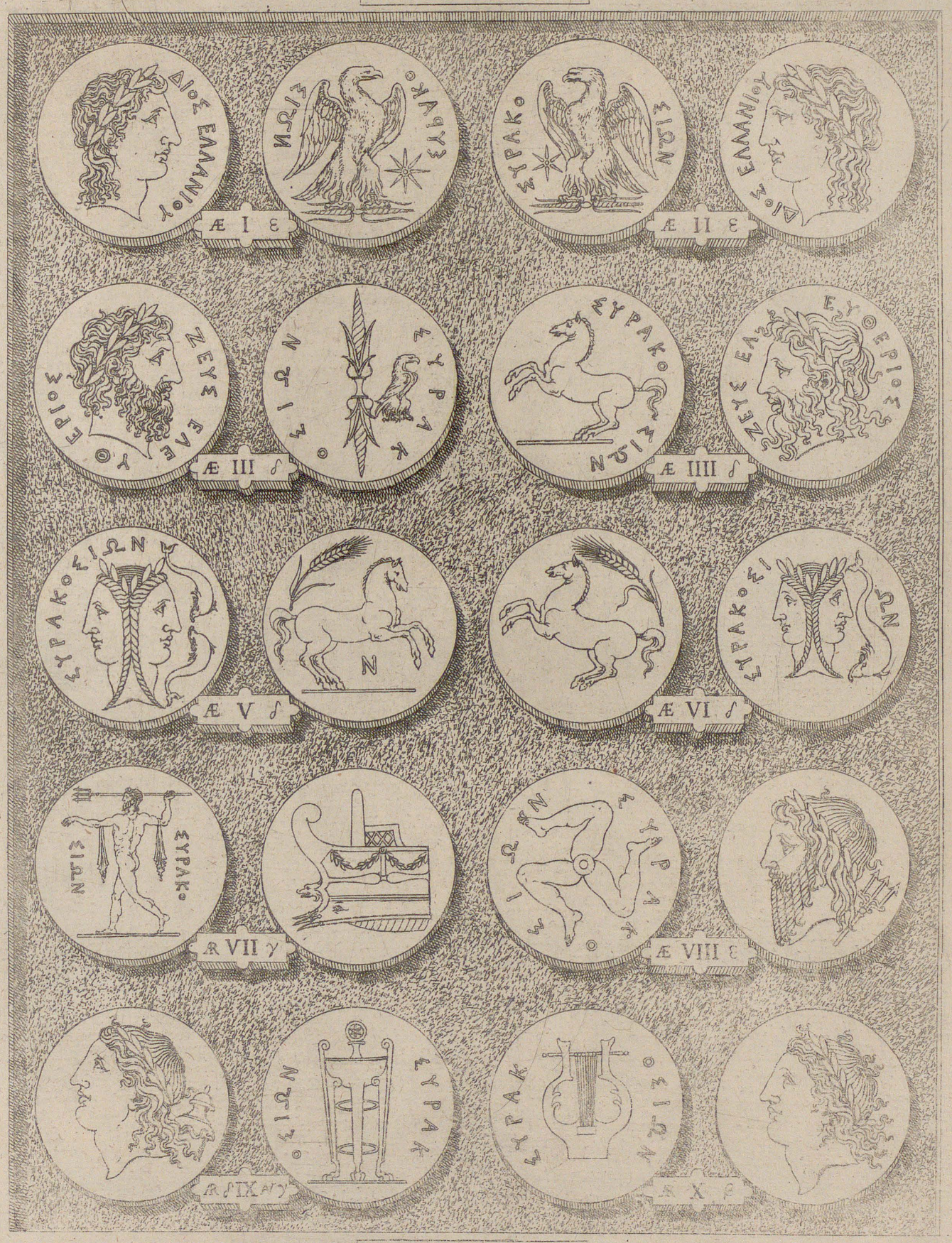
REGI

TABVLA PRÌMA

ΣΥΡΑΚοΣΙΩΝ
Æ I ε
Æ II ε
Æ III γ
ΣΥΡΑ
ΚΟΣΙ
ΩΝ
Æ IIII β
Æ V δ
Æ VI δ
ΣΥ ΡΑ
Æ VII β
Æ VIII γ
Æ IX γ
ΕΠΗΚΕΤΑ
Æ δ X Æ γ
TABVL·SECVNDA

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ

TABVLA TERTIA

TABVLA QVARTA

TABVLA QVINTA

KATANAIΩN

Æ I ε

KATANAIΩN

KATANAIΩN

Æ II ε

KATANAIΩN

Æ III ∫

Æ IIII γ

KATANAIΩN

ΑΔΡΑΝΙΩΝ

ΑΔΡΑΝΙΩΝ

Æ V ∫

Æ VI ∫

ΑΔΡΑΝΙΩΝ

TAYPOMENITAN

ΑΡΧΑΓΕΤΑ

Æ VII ∫

TAYPOM ENITAN

TAYPOM ENITAN

Æ VIII γ

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ

Æ IX ∫

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ

Æ X ∫

ΜΕΣΣΑΝΟ

TABVLA SEXTA

TABVLA SEPTIMA

TABVLA OCTAVA.

ΦΙΝΤΙΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΦΙΝΤΙΑ
Æ I γ
ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ
II
ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ
Æ III δ
ΜΡ
ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ
Æ IIII γ
ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ
Æ V δ
ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ
ΦΙΛΙΡ
Æ VI γ
ΗΡΑ
ΦΙ
Æ VII β
ΦΙ
ΗΡΑ
Æ VIII β
ΗΡΑΚΛΗ
ΤΩΝ
Æ IX δ
ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ
Æ X γ
TABVLA NONA

TABVL-DECIMA

ΙΜΕΡΑΙΩΝ
ΙΜΕΡΑΙΩΝ
ΙΜΕΡΑΙΩΝ
Æ I
Æ II
ΓΕΛΑΣ
ΓΕΛΑΣ
ΙΕΡΩΝΟΣ
ΙΕΡΩΝ
ΓΕΛΑΣ
Æ III
Æ IIII
Κ
ΓΕΛΑΣ
ΓΕΛΑΣ
Κ
Æ V
Æ VI
ΓΕΛΑΣ
ΙΕΡΩΝΟΣ
ΙΕΡΩΝΟΣ
ΓΕΛΑΣ
Æ VII
Æ VIII
ΓΕΛΑΣ
ΙΕΡΩΝΟΣ
ΙΕΡΩΝΟΣ
Æ IX
Æ X

TABVLA XI

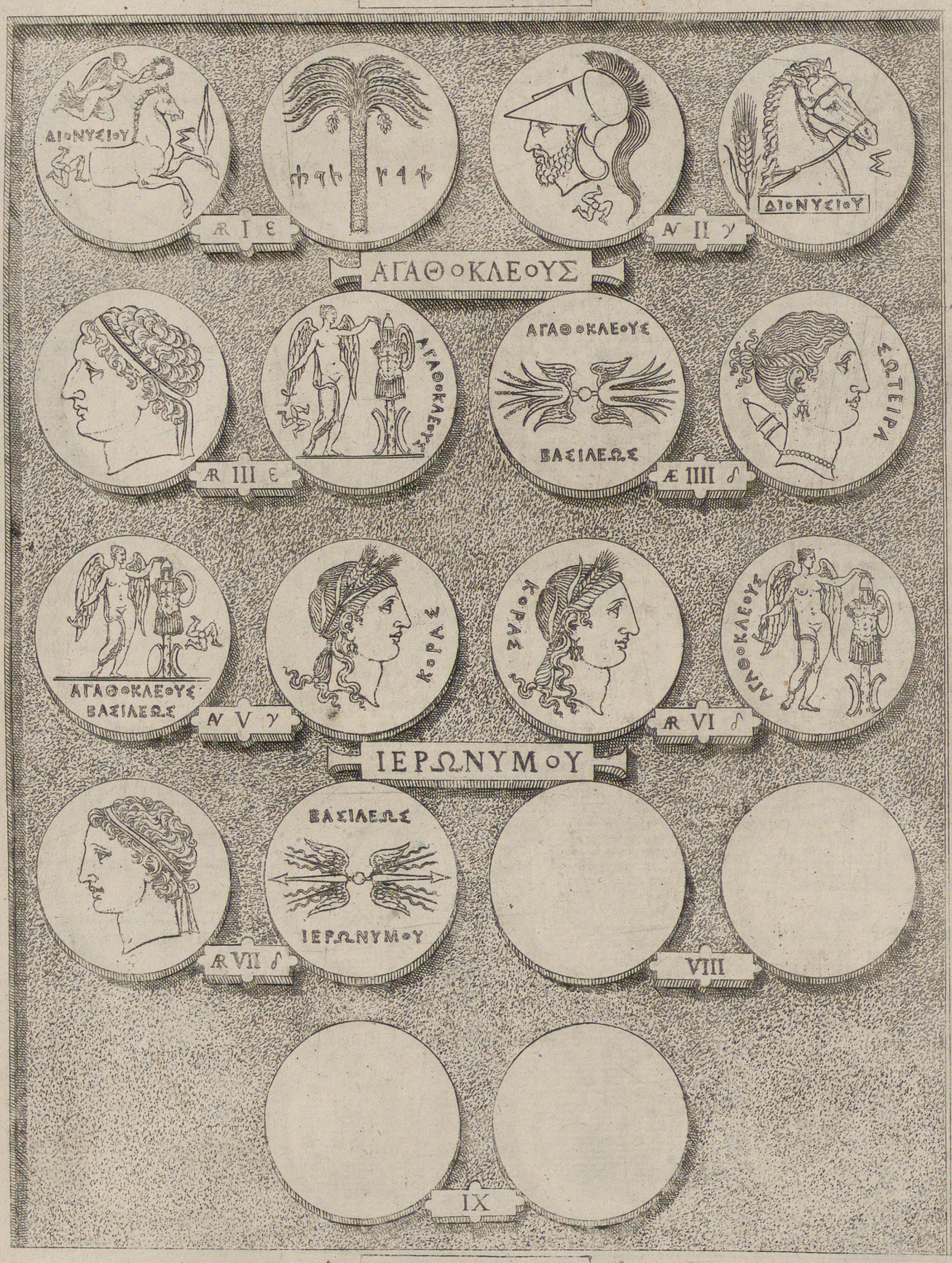

TABVLA XII

ΓΕΛΩΝΟΣ
ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ ΒΑ
ΓΕΛΩΝΟΣ
ΓΕΛΩΝΟΣ
ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ
Æ I γ
Æ II γ
Æ III δ
ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ ΓΕΛΩΝΟΣ
Α
IIII
ΙΕΡΩΝΟΣ
Æ V ε
ΙΕΡΩΝΟΣ
Λ
ΙΕΡΩΝΟΣ
Æ VI δ
ΙΕΡ ΩΝΟΣ
Æ VII γ
Η
ΙΕΡΩΝΟΣ
Æ VIII γ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
Κ
Æ IX δ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
Æ X δ

TABVLA XIII

ΔIoNYSIoY

TABVLA XIIII

XVI.

MAGNA GRAECIA.

ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ
ΑΡΤ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ
ΑΡΤΕΜΙΣ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ

TABVLA XV

ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΑΡΤ
ΑΡΤΕΜΙΣ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΑΡΤ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΠΥΤΕΟΛΙΤΩΝ
ΠΥΤΕΟΛΙΤΩΝ
ΠΥΤΕΟΛΙΤΗΣ
ΚΥΜΑΙΩΝ
ΚΥΜΑΙΩΝ

TABVLA XVI

ΚΥΜΑΙΩΝ
ΣΙΝΥΕΣΣΑΝΩΝ
MINTVRNENS.
AXYRITAN.
ANTIATVM
ΚΥΜΑΙ
ΣΙΝΥΕΣΣΑΝΩ
MINTVRN.
IZ
AXYR
ANTI
Æ I
Æ II
Æ III
Æ IIII
Æ V
VI
Æ VII
Æ VIII
Æ IX
Æ X

TABVLA XVII

ROMANORVM

SVESANORVM

TABVLA XVIII

TIANEΩN
TIANΩ
Æ I γ
TIANO
KAΛENITΩN
Æ II ∫
KAΛENITΩN
Æ III ∫
KAΛENΩ
Æ IIII ∫
KAΛENITΩN
Æ V ∫
CALENO
Æ VI ∫
CALENO
CALENO
Æ VII ∫
CALENΩ
Æ VIII ∫
CALENΩ
Æ IX γ
Æ X γ
TABVLA XIX

ΚΑΛΕΝΙΤΩΝ
ΚΑΛΕΝΙΤΩΝ
Æ I γ
Æ II γ
CALENO
ΚΑΠΥΑΝΩΝ
ΚΑΠΥ ΑΝΩΝ
Æ III γ
Æ IIII γ
ΝΩΝ ΚΑΠΥΑ
ΑΤΕΛΛΑΝΩΝ
ΑΤΕΛΛΑΝ.ΩΝ
Æ V γ
VI
ΝΩΛΑΙΩΝ
ΝΩΛΑΙΩΝ
Æ VII γ
Æ VIII γ
ΝΩΛΑΙ
ΩΝ
ΠΙΚΕΝΤΙΕΩΝ
ΠΙΚΕΝΤΙΕ ΩΝ
Æ IX β
Æ X γ
ΠΙΚΕΝΤΙΕΩΝ

TABVLA XX

ΠΙΚΕΝΤΙΕΩΝ
ΝΟΥΚΕΡΙΝΩΝ
ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΑΤΑΝ
ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΑ
ΛΟΜΕΙΩ
ΠΟΜΕΙ.
ΛΟΜ.
ΝΕΑΠΟΣΕΙΔΩΝ
ΠΟΣΕΙΔ
ΩΝΕΗΝ
·ΜΟΠ

TABVLA XXI

TABVLA XXIII

TABVLA XXIII

TABVLA XXIIII

BPETTIΩN
BPETTIΩN
Æ I ε
Æ II ε
BPETTIΩN
BPET
TIΩN
Æ III ∫
IIII
AXEPΩNTAN
AXE
PΩNTAN
NIKIAΣ
AXE
PΩNTAN
Æ V ∫
Æ VI γ
AXEPΩNTAN
IΠΠΩNIEΩN
ΠΠΩNIEΩN
Æ VII γ
VIII
PHΓINΩN
PHΓINΩN
Æ IX ε
Æ X ∫
PHΓI
NΩN

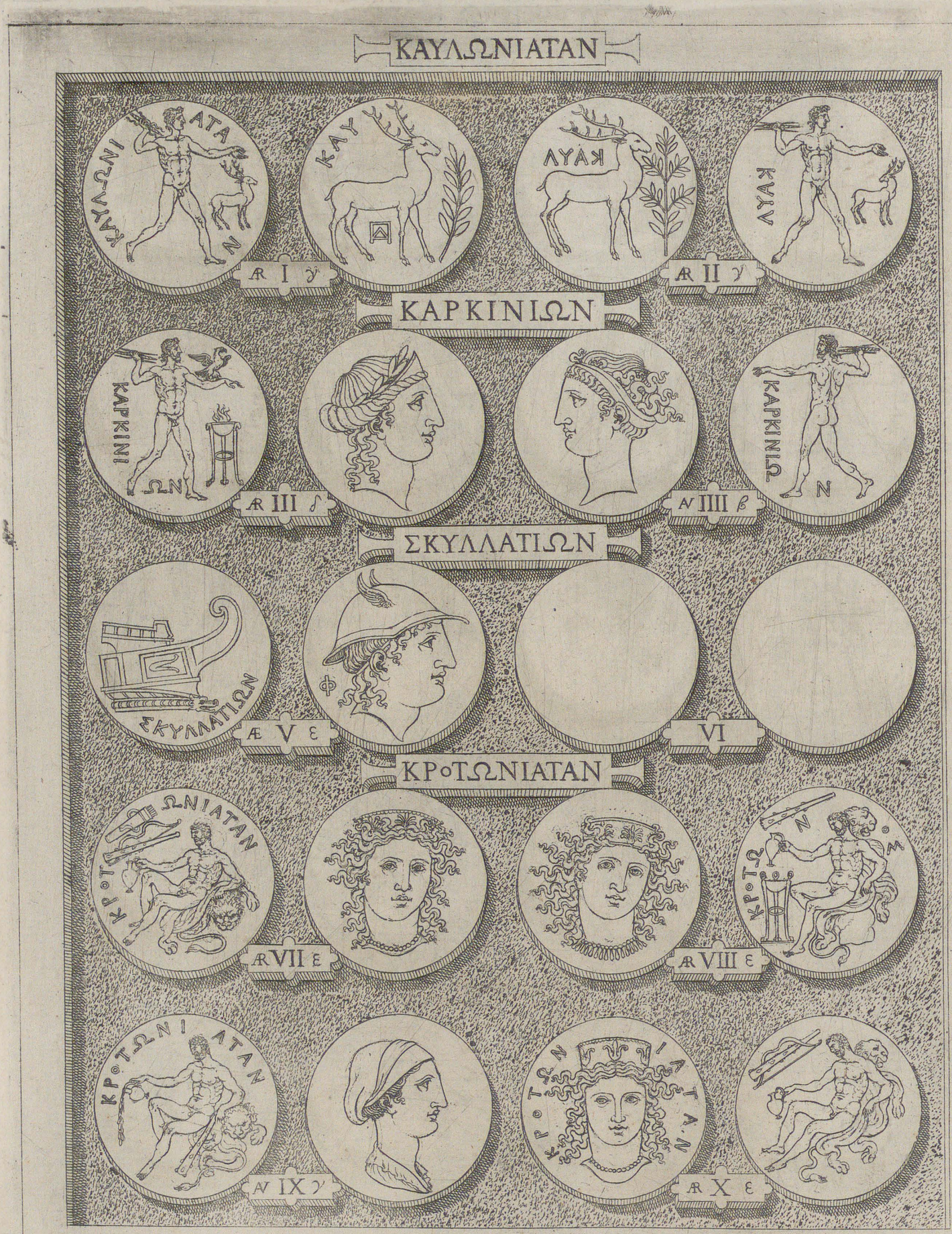
TABVLA XXV

ΡΗΓΙΝΩΝ
ΡΗΓΙ ΝΩΝ
Æ I γ
ΡΗ
ΡΗΓΙ
ΝΩΝ
Æ II γ
ΡΗ
Æ III ϛ
ΡΗΓ
Æ IIII ∫
ΡΗΓΙΝΩΝ
K
ΖΕΦΥΡΙΕΩΝ
ΖΕΦΥΡ ΙΕΩΝ
Æ V γ
VI
ΛΟΚΡΩΝ
ΛΟ ΚΡΩΝ
Æ VII γ
ΛΟΚΡΩΝ
Æ VIII γ
ΛΟ ΚΡΩΝ
Æ IX ∫
ΛΟΚΡΩΝ
Æ X ∫
ΛΟΚΡΩΝ

TABVLA XXVI

TABVLA XXVII

TABVLA XXVIII

ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ
ΚΡΟ
ΑR I ε
ΚΡΟ
ΑR II ∫
ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ
ΑR III ε
ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ
ΑR IIII ε
ΘΟΥΡΙΩΝ
ΘΟΥΡΙΩΝ
ΑR V ε
ΘΟΥΡΙΩΝ
ΑR VI ε
ΘΟΥΡΙΩΝ
ΑR VII ∫
ΑR VIII β
ΘΟΥΡΙΩΝ
ΑV IX γ
ΘΟΥΡΙΩΝ
ΑR X ∫

TABVLA XXIX

ΘOYPIΩN
ΘOYPIΩN ΕΥΦΑ
Æ I ε
ΘOYPIΩN Σ Ω
Æ II ſ
METAΠONTIΩN
ΜΕΤΑΠ.
Æ III γ
ΜΕΤΑ.
Æ IIII γ
ΜΕΤΑΠ.
ΜΑΝ.
Æ V γ
Æ VI γ
ΜΕΤΑΠ.
ΗΧΙ
Æ VII γ
ΗΡΑΚΛ ΕΙΑΣΝ
Æ VIII γ
ΜΕΤΑ.
ΑΝ
ΜΕΤΑ.
Æ IX β
ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ
Æ X γ
ΜΕΤΑ.

TABVLA XXX

METAΠONTIΩN
META
META
ÆR I γ
ÆR II β
Æ III γ
ÆR IIII β
ΣΑΛΑΝΤΙΝΩΝ
ΣΑΛΑΝΤΙΝΩΝ
ΤΕΛ
ΣΑΛΑΝ
ΤΙΝΩΝ
ΕΥΦ
ÆR V β
ÆR VI γ
TAPANTINΩN
ΤΑΡΑΣ
ΚΛΑ
ΚΛΑ
N
ΖΩ
ΛΩΡ
ΤΑΡ
ΑΣ
ÆR VII γ
ÆR VIII γ
ΤΑΡΑΣ
ΤΑΡΑΣ
ΑΓΑ
ΖΩΡ
ÆR IX γ
ÆR X γ

TABVLA XXXI

TAPANTINΩN

TABVLA XXXII

TABVLA XXXIIII

ΑΡΠΑΝΩΝ
ΑΡΠΑΝΩΝ
Æ I ∂
ΔΑΞ·Υ
Æ II γ
ΑΡΠΑ
ΝΩΝ
ΑΓΚΩΝΙΤΩΝ
ΑΓΚΩΝ
Æ III γ
IIII
ΠΙΣΑΥΡΙΩΝ
ΠΙΣΑΥΡΙΩΝ
Æ V ∂
ΧΛΗΔ
Æ VI γ
ΜΙΥΝ
ΥΡΙΩ
APIMEINEΩN
IM
EI
NE
ΩN
Æ VII γ
ARIM.
Æ VIII β
IX
TABVLA. XXXIIII

ΣΥΒΑΡΙΤΩΝ ϗων και ΘΟΥΡΙΩΝ και ΚΟΠΙΑΤΑΝ
ΣΥΒΑ
Æ I α
VALENTIAE quæ et ΙΠΠΩΝΙΟΝ
Æ II γ
ΚΟΠΙΑ
VALENTIA
Æ III δ
Æ IIII γ
VALENTIA
VALENTIA
S
Æ V δ
Æ VI γ
VALENTIA
ΦΑΛΕΙΩΝ
F A
Æ VII γ
Æ VIII γ
F A
F A
Æ IX γ
Æ X γ
A F

TABVLA XXXV

FAΛEIΩN

TABVLA XXXVI

TABVL. XXXVII

XL.

HVBERTVS GOLTZIVS
LECTORI S.

NON tantum vt ordinem, quem in disponendis, ex lege Geographiæ, Siciliæ & Magnæ Græciæ numismatibus sequuti sumus, rectiùs, Lector, intelligeres; verùm etiam in historiæ nostræ lectione, modò oram maritimam legens, modò fluuios transmittens, inde porro nũc in hanc, nunc in aliam ciuitatem excurrés, maiore cum voluptate versareris: earundem regionum tabulas Geographicas numismatibus continuò subiecimus. in quibus vrbes & flumina, quorum numismata exhibemus, litteris maioribus descripsimus: opida verò, mõtes, flumina, promontoria, insulas, aliaq; loca, quorum singillatim in historia nostra meminimus, minoribus characteribus expressimus. Neque tamen vlterius in Italia, quàm, secundùm mare Hadriaticum, Ariminum, secundũ Tyrrhenum, quod etiam Etruscum appellamus, Cosam & Faliscos vsq; processimus. minimè enim necessarium esse videbatur, duarum duntaxat vrbium Massiliæ & Antipolis gratia, quæ in nostris etiam numismatibus visuntur, Italiæ tabulam in Narbonensem vsque Galliam extendere. Illud etiam monendus es; nos in nostris tabulis eas vrbes, flumina, montes, alia loca, quæ idem nomẽ habent, semel tantùm nominasse; neque eadem nomina sæpius repetere voluisse. veluti, cum AEtna mons sit, & ei eodem nomine ciuitas adiaceat, vti etiã de Eruce mõte & ciuitate possumus dicere; nec nõ de Eloro, quod & fluminis, & vrbis, & arcis nomen in Pachyno erat. nos huiusmodi nomẽ semel posuisse cõtenti, iterũ delineare abstinuimus. quod etiam de Thusa ciuitate, flumine, & emporio, vti & Vulturno flumine & opido. Truẽto flumine & ciuitate, Ariminoque vrbe & fluuio, eique similibus intelligi volumus. Ceterùm quia in Sybari vrbe, fluuioque Sybari contrarium fecimus, vtpote quorũ nomina in Magnæ Græciæ tabula seorsim expresserimus: id eo cõsilio a nobis factum, vt faciliùs error animaduerteretur, qui in Ptolemæi geographia obrepsit; vbi Thurium (quæ prius Sybaris dicta fuerat) inter Crotonem & Metapontum ponitur. quod & nos in numismatum ordine obseruauimus. In tabula tamen nostra geographica, & in Sybaris, Thurijque descriptione; Strabonem sequuti sumus, qui Thurium inter Syba rim Crathimque amnes collocat. Et hæc quidem differentia inter duos tam probatos auctores, (simul & quia erant, qui dubitabant vtrum Thu rium in ipsis Sybaris ruinis, exstructum esset) me mouit, vt Sybaris numismata, extra ordinem in xxxv. tabulam, reijcerem. Vale & faue benigne lector.

SICILIA.

MAGNA GRA

MAGNA GRAECIA ET ITALIAE PARS.

MARIS HADRIATICI PARS

MARIS TYRRHENI PARS

MARIS IONII PARS

MILLIARIA ITALICA M.P.

10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

OCCIDENS SEPTENTRIO ORIENS MERIDIES

ΑΡΙΜΕΙΝΟΝ
ἰσαῦρον
ΠΙΣΑΥΡΟΝ
μεταῦρος
σηνογαλλία
ἄσιρος
ΑΓΚΩΝ
ὠτεντία
ἄδρια
φρίγμιον
χώτρα
τρέντον
ματρῖνος
ἀτέρνος
φίτερνος
ἀρτῶν
σάρος
ἰσόνιον
βέκα
τίφερνος
ΑΡΠΟΣ
χέρβαλος
ὕριον
ἀπενέσαι
σιδῶν
σαλαπίαι
χανύσιον
ἀυφίδυς
βάριον
ἐργατία
ἀδρία
ΤΑΡΑΣ
ΒΡΕΝΔΗΣΙΟΝ
ΤΙΝΟΙ
ΙΑΡΥ
λευκή
ἰαπυγίον
ΣΑΛΑΝΤ
ΦΑΛΙΣΚΟΣ
Tiberis
ROMA
Tibur
ANTIVM
Circæum pr.
AXVR
Liris fl.
MINTVRNVM
ΣΙΝΥΕΣΣΗ
SVESA
ΤΙΑΝΟΝ
ΚΑΛΕΝΟΝ
ΚΥΜΗ
ΚΑΠΥΑ
ΠΥΤΕΟΛΟΙ
ΑΤΕΛΗ
ΝΕΟΠΟΛΙΣ
ΝΩΛΗ
ΝΟΥΚΕΡΙΑ
ΠΙΚΕΝΤΙΕΙΣ
ΠΟΣΣΕΙΔΩΝΙΑ
βύξεντον
ΥΕΛΙΑ
ΤΕΡΙΝΑ
ΜΕΤΑΠΟΝΤΙΟΝ
ΚΟΠΙΑ
ΚΡΟΤΩΝ
ΜΕΣΣΑΝΑ
ΡΗΓΙΟΝ
ΛΟΚΡΟΙ ΕΠΙΖΕΦΥΡΙΟΙ
ΝΑΜΑΙΘΡΟΝ
ΚΑΡΚΙΝΟΝ
ΣΚΥΛΛΑΙΟΝ
ΧΑΡΥΒΔΙΣ ἢ ΧΩΡΑ ΚΟΠΙΑ
ΣΚΥΛΛΑΙΟΝ
ΛΑΚΙΝΙΟΝ
ΙΟΝΙΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ

F. 2

Colour Chart #13
Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres Blue
DANES PICTA .COM

IN HISTORIAM VRBIVM ET POPVlorum Siciliæ & Magnæ Græciæ ab Huberto Goltzio illuſtratam, Giſleni Gerardij Medici Brugenſis,

AD PHILIPPVM HISPANIARVM ET VTRIVSQVE SICILIAE REGEM EPIGRAMMA.

GOLTZIVS Hubertas ipſa eſt; deque hubere cenſu,
Huberis omnigenas fundit opes animi.
SICILIAM illuſtrat magnis conatibus, inde
Illuſtrat totam mox vagus ITALIAM.
Parthenopenque tuam celebrat REX MAGNE PHILIPPE:
Ergo tua meritò viuere dignus ope.

FRANCISCI NANSII FRANCISC. F.

AD D. PHILIPPVM REGEM.

GOLTZIVS ingenio toto celeberrimus orbe,
Ecce etiam cælo eſt nobilis artifice.
GRAECIA teſtatur MAGNA, eius maior ab arte,
Notaque iam cunctis SICELIS ora plagis.
Fas igitur creſcat per te REX MAXIME; cuius
Auſpicijs creſcunt maxima regna tua.

FRANCISCI MODI BRVGENSIS,

AD HVBERTVM GOLTZIVM.

Vtramque, æternum manſuro condere in ære
Hellada; cuiuſuis non erat artis opus.
Nam quis tot maria ac terras, tot flumina & vrbes,
Exiguis ſperet fingere poſſe notis?
Vnicus hoc GOLTZI tu, qui potes omnia, poſſe
Diceris; & faciunt hæc monumenta fidem.
Quæ deberi igitur tali pro munere dicta eſt
Olim, ſolius, laus, ea iure tua eſt.
Verùm ego pro nummis nummos malo inquis; inani
Se nemo & natos paſcere laude poteſt
Credo equidem, REGI ſed quin canis ergo PHILIPPO
Tale aliquid? forſan quod petis, ille dabit.

HISTORIAE

A

HISTORIAE VRBIVM ET POPVLORVM SICILIAE

HVBERTI GOLTZII HERBIPOLITAE
VENLONIANI CIVIS ROMANI.

B

ICILIA, quæ olim tenui admodum ceruice paſsibus mille quingentis Italiæ adhærebat, ab eadem terræmotu vel maris æſtuoſi violentia circa Rhegium (quo nomine Græci abrupta vocant) auulſa, Inſulaque facta, tribus in mare Mediterraneum promõtorijs extenditur; quod trium femorum ſymbolo, quæ in numiſmatibus uno veluti vertice connectuntur, ab antiquitate expreſſum eſt. Ab ea ſitus ſpecie Græcis quondã Trinacria, à tribus nimirũ promontorijs dicta eſt: vti & ab Latinis à tribus, ſed inæqualibus lateribus Triquetra appellata fuit. Vertex trianguli qui contra Cænim Calabriæ promontorium in Boream excurrit, Pelorus dicitur: ſiue quod eo vocabulo, montis magnitudinem Græcia antiquitus ſignificaret: aut vti multorum auctoritate confirmatũ eſt, à Peloro nauis Annibalis gubernatore. Annibal namque Romanos victores ex Petilia fugiens eò delatus, aut quod alij produnt, ex Africa profugus, per ea loca Suriam petens, quia procul intuenti continua videbantur littora, neque peruium eſſe pelagus; ſeſeq; gubernatoris perfidia proditum arbitratus, illũ interfeciſſe traditur: ſed cauſſa erroris ſui cognita, & fidei teſtimonium mortuo ſtatuam poſuiſſe, & promontorio Pelori nomen indidiſſe. Ceterùm à Peloro, ſinuoſo quidem & cõcauo littore Ortum Auſtrumq; verſus per CLX. M. paſſuum uſque in Pachynum alterum Siciliæ promontorium à craſſo caligino-ſoque aëre ſic dictum, quod contra Peloponeſum extenditur, Inſulæ latus terminatur. Inde Sicilia in Auſtrum conuerſa, ſecundum littora

TRINACRIA.

PELORVS.

C

PACHYNVS.

D Africi maris per CLXXXIII. M. paſſuũ ſenſim in tertiũ verticem extenuatur, qui Lilybæũ contra Africani promontorij quod Mercurij dicitur angulum extendit. Hinc Siciliæ littora ſecundũ mare Tyrrhenum ab Auſtro in Septentrionem latere ceteris duobus longiore per CCLXXXI. M. paſſuum in Pelorũ extenduntur: vt hac ratione totius inſulæ ambitus DCXXIIII. M. paſſuũ includatur. Quibus curæ fuit cæli ſpacia ſuis limitibus cõprehenſa terræ ſitui tractibusque maris comparare, Siciliam quarto Climati, parallelis decimo, & illi qui per Rhodum deſcribitur vndecimo: diem verò maximum horarum XIIII. S. putant. At Lilybæum ab Inſulis Fortunatis, (quæ extremos eo ſæculo terræ cognitæ

LILYBAEVM

limites terminabant)xxxvii.temporibus ſecundum longitudinem ver- A
ſus Ortum ; Ennam verò vrbem, vt inſulæ eiuſdē vmbilicum . xxxiix;
Meſſanam, vt in freto extremam ,xxxix s, menſurantur. Latitudinis
quidem ſiue ab AEquinoctio verſus polum diſtantiã, Lilybæo xxxvi.
partes; Syracuſis xxxvii. Meſſanæ xxxiixs. attribuunt: vſqueadeo vt
hic cæli tractus Siciliam definiat, aëre temperato , ſoloq; fertili & omni
prouentuũ genere,frumenti,olei,vini,feliciſsimo ſitam. A continen-
te commodo vndique interuallo, & commercijs opportuno diſtat: &
primum Euripo quidem breuiſsimo , ceterũ ancipiti & vorticibus in-
ter ſe colliſis, ſcopulorumque aſperitate, & monſtroſis Scyllæ, Charyb-
diſque nominibus infami , ab Italia per mille quingentos paſſus , quaſi B
ab corpore ſuo diuellitur: vbi ab eadem longiſsimè , vtpote ab Drepa-
no ad Neapolim ccc.m. paſſuum ſeiũgitur; à Sardinia verſus Occaſum
ccxxx.m. Paſſuum recedit. Ceterum ad meridiem mare inter Lilybæ-
um & Mercurij promontorium c.m.paſsuum patet; etiamſi priſcorum
auctoritas,(niſi forte librariorum imperitia aut negligẽtia corrupta ſint
exemplaria) lxxx. m. paſſuum adijcere videatur. Siciliam verò pri-
mo incoluiſſe velut indigenas, Cyclopas & Leſtrygonas , genus homi-
num tum corporum proceritate horrendum, tum feritate & latrocinijs
infame, ab antiquitate proditum eſt. Priſcorum traditionem etiam re-
centiorum experientia confirmat; qui cadauera immani proceritate ad C
viginti cubitos intra proximum ſæculum aut effoſſa, aut in ſpecubus
deprehenſa teſtimonijs etiam nuncupatis aſſeuerare non dubitent. Ex-
ſtinctis Cyclopibus AEolus regnũ inſulæ occupauit: poſt quẽ ſingulæ
ciuitates in Tyrannorum imperia conceſſere, eorum namque nulla
vnquã terra feracior fuit. Siciliæ nomen Trinacria quod ab initio ab
ſitus forma ipſi (vti diximus)attributum fuit , variaſſe ſemel atque ite-
rum obſeruo. Nam quemadmodum mare mediterraneum varijs vn-
dique nauigationibus ex Aſia, Africa & Europa patebat ; ita hæc inſula
quæ tribus promontorijs tres illas terræ tunc potiſsimum habitatæ par-
tes proſpectabat, varia ob fertilitatem , portuumque commoditatẽ ne- D
gociatoribus commerciorum genera , paratã adhæc nouis qui ſubinde
appellebant colonis ſedem , colendi habitandique opportunitatem
SICANIA. olim præbuiſſe veriſimile eſt. Hinc Sicani Tarraconenſis Hiſpaniæ ad
Sicorim fluuium populi ſuis ſedibus ab Ligyenſibus expulſi, atque huc
appulſi, inſulæ nomen, præcipuè ea qua in Occidentem flectitur parte,
Sicaniã fecerunt: quamuis non deſint auctores,qui indigenas fuiſſe Si-
canos tradere malint. Multis poſtea ſæculis Siculi Ligurũ genus (ha-
bitauerat ea vicatim inter flumen Tiberim , & montem Circæum)
Aboriginum armis profligati, traiecto freto inſulam inuaſerunt: de-
bellatiſque

A bellatisque Sicanis, partem quæ in meridiem & occasum exstenditur occupantes, Sicaniam hactenus dictã, mutato nomine quia armis plus poterant, Siciliam ab se vocarunt. Mox & Troiani ab duce Elymo, Elymi cognominati, deleta Troia profugi iuxta Sicanorum fines considentes, Erycem (ab Eryce Veneris & Butæ filio dictam) & Segestam aliasque vrbes quarum obscura nunc memoria est condidêre. Cœperat antea quoque hæc insula Coloniarum frequentia celebrari: atque vt non longius abiëro, Phænices qui nauigationis peritia & opum affluentia inter primos mortalium celebrantur, Panormum, Motyam, Soloëntẽ annis propè trecentis ante illata Græcorum in eam insulã arma, condiderunt:
B sicuti alijs deinde atque alijs temporibus, ab Afris ad Pachynum altera Motya; à Cretensibus & Rhodiis Gela & Minoa; à Corinthiis Syracusæ; Messana, quæ antea Zancla ab Messeniis; Leontium, Naxos Megara à Chalcidensibus conditæ sunt & colonis frequentatæ. Ceterum vt peculiaria singularum vrbium & coloniarum, fata & conuersiones ad singula, vt sese ex descriptione geographica offerent, numismata prosequuturi sumus: ita etiam quomodo Sicilia Græcorum armis & Pyrrhi quoque regis quum Romanos bello lacesseret ambitione, tentata fuerit, suo loco & ordine referemus. Pyrrhus autem spe sua frustratus, ita ad suos locutus fertur; qualem nos ô amici Pœnis & Romanis palæ-
C stram relinquimus? nec eum fefellit præsagium: siquidem quod is diuinatione sua præsenserat, id haud multò post ita euenisse constat. Id quomodo euenerit, & quanto cum discrimine inter Romanos Pœnosque per sexaginta annos de Siciliæ imperio certatum sit deinceps referemus.

SICILIA.

Insulam verò quondã variè ac diu ab tyrannis possessam, postremò, partim Syracusani reges vetusto imperii iure, iam inde ab Gelone Dinomenis filio, qui regnauit Olympiadis septuagesimæ secundæ anno secundo (erat is annus ab Vrbe condita CCLX.) tenebãt: partim Carthaginienses multis in Sicilia bellis ab Gelonis vsque temporibus gestis occupabant: his tertii postmodum Mamertini Siciliæ ad ruinæ quasi
D cumulum accessêre. Romani itaque qui eius insulæ dominationem affectabant, maxima duo bella pro eius imperio gessére: vnum quo Pœnorum; alterum quo Syracusanorum regionẽ in potestatem suam redegerunt. Flagrabat iampridẽ inter se odio Romanus & Pœnus: Romanũ impulerat, quod Pœnus Tarentinos cõtra vetusti federis leges contra classem suam auxilio iuuisset: Pœnum quod Romanus cum Hierone Syracusanorum rege societatẽ iniisset. Quum itaque vterque occasioni quò sese vlcisceretur incũberet, Mamertini eandẽ peropportunè præbuerũt. Campani nãque qui in Sicilia sub Agathocle meruerant, intra Messanæ mænia admissi, violata fide ciuitatẽ occupauerãt. Itaque

quum ſupplicium ſumtum de Campana legione quæ idem in Rhegi- A
nos auſa fuerat,per Genucium Conſulem Romanũ intellexiſſent, in ſi-
mili crimine,parem pœnã veriti, quũ ſuperhæc etiã prælio ab Hierone
Syracuſanorum rege profligati fuiſſent,partim Pœnorum, partim Ro-
manorum auxilium petierunt. Romani veriti ne Carthaginiẽſes ea op-
portunitate vſi totam Siciliã occuparent,Mamertinis ſtatim ferendum
BELLVM PVNICVM. auxilium decernunt. Ita Romanus varijs vtrinque acceptis & illatis cla-
dibus,ancipiti Marte per annos viginti tres bellum cõtra Pœnos geſsit;
vicitque tãdem fortitudine & virtute: victis Pœnis pacis leges impoſuit.
SICILIA PRIMA RO. PROVINCIA. Ea victoria Sicilia excepto Hieronis regno, omniũ prima in Prouinciã, B
Olympiadis octauæ & Centeſimæ anno quarto (qui erat ab v.c. quin-
genteſimus nonus) redacta eſt: ita vt Prætor quotannis cum vno Quæ-
BELLVM PVNICVM SECVNDVM. ſtore in eandẽ mitteretur primúſque C.Flaminius eã ſortitus eſt. Annis
abhinc viginti ſeptẽ quum ſecundo bello Punico vexaretur Italia, Hie-
rone fidiſsimo ſocio P.R.vita functo,Hieronymus eiuſdẽ ex filio nepos
rem Syracuſanam ad Pœnos traducere conatus,paullopoſt à coniuratis
Leontini occiditur. M. Marcellus in Siciliã Hieronymi morte tumul-
tuantem,& ad Pœnorum amicitiam inclinatam miſſus,Syracuſas à Ro
mana ſocietate abalienatas, omnemque eius impetũ per trienniũ ferè,
SYRACVSAE CAPTAE. Archimedis induſtria fruſtratas,tandẽ vi expugnat. Mox ab Marcelli C
ſucceſſore M.Læuino Conſule, qui belli reliquias ſuſtulit, Pœnosque
prorſus ex inſula eiecit,hæc quoque pars in Prouinciæ formam redacta
eſt. Atque ab eo tempore vtraque Prouincia,vetus nimirum, & ea qua
Hieronis regnum fuerat Syracuſæ,vni Prætori, & duobus Quæſtoribus
BELLA SERVILIA. Lilybætano & Syracuſano commiſſa eſt. Inde duobus rurſum ſeruili-
bus bellis concuſſa eſt Sicilia:quorum alterum ab Cleone quodam Sy-
ro & Euno ſeruis conflatum, à P.Rupilio Conſule anno v. c. d cxxxvi.
confectum,& Prouincia tertium ex decem legatorum ſententia conſti-
tuta eſt. Alterum ab Athenione ſeruo commotum,à M'.Aquillio Con-
ſule anno v. c.d clii. oppreſſum: & Prouincia quartum ordinata eſt.
Quum igitur quater in Sicilia bellatum ſit, bis cum Pœnis,bis cum ſer- D
uis, quatuor itidem victores, totidem eiuſdem Prouinciæ confectores
apud veteres celebrantur: Q. Catulus; M.Læuinus; P. Rupilius & M'.
Aquillius: qui alij alijs temporibus Prouinciam conſtituentes leges de
vectigalibus exigendis;& de iure dicendo dedêre:niſi ſi quæ ciuitates fœ-
SICILIAE CONVENTVS IIII. deratæ,aut immunes,aut liberæ ob fidem ſeruatã relictæ fuerant. Con-
uentus quoque in Prouincia quattuor fuiſſe conſtitutos, in ijsque Præ-
tores iuris dicendi cauſſa verſatos,vtpote Syracuſanum, Lilybætanum,
Panormitanum & Mamertinum conſtat. Atq; quum Cn.Pompeio
primùm M.Craſſo Coss.Prætor C. Verres Quæſtura perfunctus, ſuc-
ceſsiſſet

A ceſsiſſet in Siciliam C. Sacerdoti Prætori; & in ea non ſuccedente ſibi Arrio, per triennium libidinosè, auarè, crudeliterque verſatus eſſet, ſuccedente tandem in eius locum L. Metello, repetundarum reus ab Siculis poſtulatus eſt, qui omnes præter Syracuſanos & Mamertinos M. Tullium Ciceronem illo tempore defenſionibus amicorũ florentem, ad accuſandum Verrem compulerunt: iampridem illis neceſsitudine copulatum, quod Quæſtor in Sicilia fuiſſet Prætorè Sex. Peduceo, & quod quum decederet, in illa oratione quam Lilybæi habuit multa Siculis de ſe benignè promiſiſſet. Accedit adhæc quod Verres Prouinciã Pop. Ro. cellam penuariam; & plebis R. nutricem tot rapinis exhauſe-
B rat, tot iniurijs vexarat, vt Seſtertium millies ex lege Cicero ab eo repeteret. Ceterũ Verres Tullii arte eluſus eſt, & Hortenſius qui eius patrocinium ſuſceperat, quum interrogandos ipſi teſtes Cicero dediſſet, ita fatigatus eſt, vt nihil quod contra diceret inueniret. Itaque Verres deſperato patrocinio, clam in exſilium diſceſsit, & abſens quadringenties Seſtertium, quum octingenties ex lege deberet, repetundarum eſt condemnatus. Atque hic quidem Siciliæ vſque ad Cæſarem Dictatorem ſtatus fuit. Siculos inde ab Cæſare Latinitate, & poſt mortem Cęſaris ab Antonio ciuitatis iure donatos queritur, cum Attico Cicero. Quarum tamen legum neutram poſt obſeruatam eſſe, tum multa alia
C documento ſunt, tum quod Plinius qui Veſpaſianorum fuit æqualis, Mamertinos ſolos ciues Romanos adpellat, Centuripinos autem, Nepinos & Segeſtanos Latinæ condicionis. Ceterum antequam ſingularum vrbium per partes deſcriptionem agrediamur; operæprecium me Lectori facturum putaui, & lucem aliquam præteritarũ rerum memoriæ aperiturum: ſi prius veluti per itinerarium obeamus primùm Siciliam ſecundum Littora & oram maritimam, inde eius mediterranea enumeremus: vtrumque eo conſilio facturi vt veteres vrbium, fluminum & promontoriorum nomenclaturas, recentibus ſi quæ exſtent, comparemus: adhæc interualla & locorum diſtantias aliquot præcipui nomi-
D nis vrbibus & fluminũ oſtijs promontorijsq; adſcribemus, ea ratione vt ſi quæ intermedia loca à nobis interſerantur, intelligendũ ſit; ab vltimo quem adſcripſimus paſſuum numero, ad proximi numeri diſtantiam menſurandum, intermedia nobis non ſatis explorata fuiſſe, atque propterea numeris à nobis non eſſe diſtincta. Siciliam itaq; vt inſulam ambit ab Occaſu & Septentrione Tyrrhenũ mare: à Meridie Africum: ab Ortu Hadriaticum: & tribus promõtoriis in Triangulum vti memorauimus deſinit. Ora verò maritima qua cingitur hanc habet deſcriptionem.

SICILIA ROMANORVM CELLA PENVARIA.

SICVLI AB M. ANTONIO CIVITATE RO. DONATI.

A Peloro ad Lilybæum promontoriũ numerantur M.P. CCLXXXII.

ITINERARIVM SICILIAE.

Ab extremitate Pelori, vbi nunc Pharus ad Phalacrium promontorium nunc Raſiculmum M. P. XII. A

Inde Diuetum oppidulum; oſtia fluminũ, Malpertuti, Nucithii, Frundonis, Oliueti, ſequuntur.

Mylæ oppidum nunc Mylazzo M. P. XIIX.

Cherſoneſus, nunc promontorium Mylazzi, interpreti Apollonij S. Baſilij fluminis oſtium & ædicula.

Caſtri Regalis fluminis oſtium & oppidulum.

Furnaris oppidulum, huic Tripis in edito & prærupto colle ad imminet. P.M.V.

Heliconis fluminis oſtium Ptolemæo, nunc Oliuerij. B

Tyndarium, Τύνδαριον, nunc L'otyndaro. M.P.XIIX.

Pactæ nouum oppidum. M.P.V.

Promontorium Calauæ, naufragijs infame M. P. VI.

Brolus arx & promontorium. M.P.VI.

Naſi fluminis oſtium.

Promontorium Rolandi, colle in mare prominente. M.P.XII.

& in eo Agathyrium vrbs olim, nunc ſuis ruderibus obruta, Ptolemæus, Strabo, Diodorus & Plinius.

Calata Ciceroni, Diodoro Calatina. Ptolemæo Καλάκτα vrbs; nunc S. Marcus vt eſt coniectura. C

Chydæ fluminis oſtium, nunc Roſmarini.

Aluntium vrbs deleta.

Aquæ dulces Diodoro M.P.XII.

Aleſa vrbs, Ciceroni, Ptolemæo, Straboni: nunc obruta, ad littus Caroniæ iacet. M.P.XII.

Coronia.

Thuſa flumen, arx & frumenti Emporium M.P.XIIX.

Monali fluminis oſtium Ptolemæo, nunc Pollinæ.

Malpertuſi & Carbonis fluminis oſtia.

Cephalœdis vrbs, Ciceroni, Straboni, Ptolemæo, nunc Cifalu. M.P.XIIX. D

Rocella arx & flumen.

Himeræ fluminis oſtium, Ptolemæo, Plinio & alijs, nunc fl. Magnus.

Himera vrbs ab Annibale deleta, Diodorus M.P.VI.

Brucatum oppidulum olim, nunc arx tantum.

Thermæ Himeræ, & Balneæ Himereſes Ciceroni, nũc Thermini M.P.XII

Thermarum fluminis oſtium, nunc Termini.

Trabia arx & aquæ.

Olulis oppidum Ptolemæo, nunc non exſtat.

Arx, portus, Emporium & oſtium fluminis S. Michaelis.

Soloe vrbs, nunc Solanto M.P.XII.

Mons

A Mons Gerbinus & turris ſpecula.
Orethi fluminis oſtium Ptolemæo, Vibio, Polybio, nunc Eleutherii.
Panormus vrbs. M. P. IX.
Peregrinus mons. Mondellum arx.
Motya vrbs, & ſinus, nunc promontorium S. Galli. M. P. IX.
Hyccaris oppidum, Laidis patria, nunc murus Carinis, M. P. IX.
cui inſula puellarum vocata opponitur.
Elyma vrbs vetuſta, nunc Palamyta, vt eſt coniectura. M. P. XII.
Macella vrbs Polybio, non exſtat.
Parthenicus ager, Antonino, hodie nomen retinet.
B Bathei fluminis, Βάθεος oſtium, nunc lati.
Crimiſii fluminis oſtium, nunc S. Bartolomæi.
Segeſtanum Emporium, & ora Segeſtana, nunc Caſtrum ad mare, & frumenti Emporium. M. P. XII.
Cetaria Ptolemæo Κηταρία nunc Scupellus, turris & ſtatio.
A Egitharſus Αἰγίθαρσος promontorium, nunc S. Viti. M. P. XVII.
Bonagiæ ſtatio. Eryx mons & vrbs, nunc Trapani d'el monte.
Drepanum Δρέπανον vrbs & portus. M. P. XIIX.
Acithii fluminis oſtium, nunc Birgi.
Lilybæum promontorium & vrbs, nunc Marſala. M. P. XIIX.
C A Lilybæo ſecundum oram Africi maris vſque ad Pachynum promontorium, & tractum Auſtrini lateris numerantur. M. P. CLXXXIII.
Sic,
Marſalæ fluminis oſtium, qui Lilybæo Marſalæ nomẽ fecit. M. P. XII.
Sibylliana turris, & promontorium Fœderis.
Mazari fluminis oſtium & ſtagnum, Diodoro & Ptolemæo.
Mazara emporium, Diodorus XIIII. M. P. XII.
Arenæ fluminis oſtium, & trium fontium promontorium.
Selinis fluminis oſtium, ſiue Selinontis, nunc Madiunis.
Hypſæ fluminis oſtium, nunc Bilicij.
D Atys fluminis oſtium Plinio, nunc Carabi ſiue Garbi.
Phintia vrbs Ptolemæo, nunc ruderibus ſuis ſepulta.
Thermæ vrbs, nunc Sacca. M. P. XX.
Soſsii fluminis oſtium. nunc Caltabellotæ.
Isburi fluminis oſtium, nunc Mayhaſoli.
Lyci fluminis oſtium Ptolemæo & Plutarcho, nunc Platani.
Heraclea quæ & Minoa; ad promontoriũ album proſtrata iacet. M. P. XX.
Siculiana, frumenti Emporium.
Agrigentinum Emporium. M. P. XXV.
Agragæ fluminis oſtium, quì nomen Agrigento dedit.

Camicus vrbs deleta & proſtrata. A
Mons clarus, arx noua. Inſula S.Nicolai.
Flumicelli fluminis oſtium. Gela vrbs proſtrata.
Alicata, ſunt qui Achata malint M.P.XIIX.
Gela fluuius Ptolemæo Himera, nunc ab aquarum ſalſedine Salſus.
Falconera arx.
Yharrubæ & Namphriæ Saraceni nominis fluminum oſtia.
Terranoua oppidum, & fluminis oſtium M.P.XIIX.
Manumuzæ fluminis oſtium.
Dirilli maximi fluminis oſtium.
Ipori flumen, Ἱππώρις Hipparis Pindaro, Vibio Hipponis, nunc Ca- B
marinæ flumen.
Camarina vrbs, nunc Camarana M.P.XX.
Oani fluminis oſtium Pindaro, nunc Fraſcolari.
Caucanæ, Καυκάνα portus, Caucones Procopio. nunc Scalambris ſta-
tio, & S. Crucis fluminis oſtium.
Inyctos vrbs, Herodoto: Inyctum Straboni & Stephano, Inycum
Pauſaniæ. nunc Longobardorum ſtatio.
Hirminij fluminis oſtium Plinio, nunc Mauli & Rhaguſæ.
Motychani fluminis oſtium Ptolemæo, nunc Siclis.
Puzallus, arx & frumenti emporium, ex quo breuiſsimus in Melitam C
inſulam traiectus. M.P.XX.
Inſulæ geminæ & exiguæ, à porris cognominatæ.
Odyſſeia promontorium Ptolemæo, nunc Marzæ.
Ediſſa portus Ciceroni, Marza ſinus & ſtatio.
Motyon oppidum Pauſaniæ, non exſtat.
Pachyni portus Ciceroni, nunc Longobardus.
Pachynus promontorium, nunc caput Paſſarum. M.P.XX.
Tertium inde promontorium à Pachyno, Pelorus ſequitur & orienta-
le Siciliæ latus; diſtat Pachynus à Peloro. M.P.CLX. Sic
Elorina ſtagna. D
Machara vrbs Ciceroni, nunc Citadella, vt eſt coniectura.
Nauſtathmus portus Plinio, Ptolemæo Phœnicus, nunc Bindicaris,
frumenti Emporium, arx, & eiuſdem nominis inſula.
Elori fluminis ſtagnantis oſtium, nunc Abyſus. M.P.XVI.
Elorus vrbs & caſtrum Plinio, nunc Sta in pace.
Aſinarii fl. oſtium, nunc Falconaræ, Plutarchus, in Nicia; Thucydides.
Orini fluminis oſtium, ὀρίνης, Erines Thucydidi, nunc Mirandæ.
Cacyparis fluminis oſtium Thucydidi, nunc Caſibli.
Longum promõtorium, Ptolemæo Μακρὸν ἄκρον, nunc Logimia ſtatio.

Cherſoneſus

A Cherſoneſus Ptolemæo, Plemmyrium Thucydidi & Vergilio, nunc Maſſa Oliueria.
Plemmyria exigua inſula promontorio oppoſita, nunc S. Martiani.
Anapi fluminis & Cyanes oſtium Ouidio & Plutarcho.
Arethuſa fons. Syracuſæ vrbs & portus M.P.XXIV.
Trogilorum portus. Tapſus peninſula, nunc Magniſi.
Bacena vrbs Diodoro; Bigenis ager nunc appellatus.
Megara vrbs quæ & Hybla non exſtat.
Limpetra vrbs Diodoro, nunc deleta.
Alabi fluminis oſtium Diodoro & Ptolemæo; nunc Cantari.
B Miliæ fluminis oſtium Thucydidi, Plinio, Plutarcho in Marcello, nunc Marcellinus dictus.
Cherſoneſus Ptolemæo, nunc Auguſta vrbs & portus M.P.XIIX.
Taurus promontorium, nunc S. Crucis.
Pantagij fluminis oſtium. Vergilio, Ouidio, Claudiano, nunc Porcari.
Leontinum vrbs.
Murgentium Ciceroni & Straboni, Murgantia Liuio deletum, nunc vt eſt coniectura Leontinorum emporium.
Simæthi fluminis oſtium, nunc S. Paulli.
Teriæ fluminis oſtium, nunc Catanæ flumen & Iaretta.
C Amenanus Straboni & Ouidio, Amenas Pindaro, nunc Iudicellus Catanam perlabitur.
Catana vrbs nomen & ſitum retinet M.P.XXX.
AEtnæ montis ramenta.
Portus Vlyſsis, Homero, Vergilio, Plinio, nunc AEtnæis lapidibus obſtructus.
Cyclopum ſcopuli tres Plinio, hodie Faragliuni.
Acis arx in ſcopulo vndique prærupto.
Xiphonium promontorium, à Xiphiorum piſcium frequentia Straboni, nunc Caput Molendini.
D Acis fluminis oſtium, nunc Fredi ſiue Frigidi.
Aceſines Thucydidi, Onobalæ Appiano, nunc Cantaræ fluminis oſtiū.
Naxos vrbs Diodoro, Plinio, Pauſaniæ, nunc arx Schiſon.
Tauromenium vrbs nomine parum deflectit, Taormina M.P.XXX.
Argenum promontorium, nunc S. Alexij.
Eniſis fluminis oſtium, nunc Niſi.
Meſſana vrbs, nunc Meſsina, olim Zancla M.P.XXX.
Charybdis in Euripo mare vorticoſum. Scylla Calabriæ ſcopulus.
Pelorus promontorium M.P.XII.

Obiuimus itaque tria Siciliæ latera, & litora, nominaq́ue & veterum & recentium quæ obuia erant adscripsimus, nunc etiã vt ordo postulat, adiacentes ipsi in mari insulas, & à lateribus vtcunq; semotas, paucis recensebimus, inde ad Mediterranea reuertemur. A

Insulæ in Tyrrheno mari Siciliæ prætenduntur, septem aut quod nonnulli malunt octo, quæ partim Hephestiæ Græcis, Latinis Vulcaniæ, quia Vulcano sacræ: partim ab AEolo AEoliæ dictæ sunt. quarum omnium maxima Lipara, à Liparo denominata est, & patet in ambitu. M.P.XIIX.

1. Lipara insula & vrbs, nunc Lipari, distat ab Siciliæ litoribus M.P.XX.
2. Hiera hinc, siue Hephestia, nunc Vulcania dicta, distat ab Sicilia M.P. XVI. hanc enatã anno V.C.DL. Plinius, Eutropius, Orosius & Isodo- B
3. rus auctores sunt: & eã perpetuis lucere flãmis scribũt. obtẽditur Hieræ exigua insula Vulcanellus dicta, quæ exiguo Euripo ab ea distat.
4. Didymæ, gemella, ab geminis collibus dicta, nunc Salinis, ambitu P.M. XII. hanc vini & fructuum feraciſsimam scribunt.
5. Icesia vel Thermisia, nunc Panaria aut Lisca blanca, vt opinio est.
6. Strongyle à rotunditate situs dicta, flamma, fumoq́ue nobilis, in qua AEoli regiam fuisse fama tenet.
7. Ericodes siue Ericusa ab Ericetis dicta, nunc Ericudia.
8. Phænicodes à palmularum copia nunc Phænicuria. C

Osteodes, ab ossium copia dicta, eam nonnulli esse opinantur, quæ nunc Vstica dicitur; quamuis Ptolemæus Vsticam & Osteodem magno interuallo disiungat.

Euonymos insula vt nonnulli censent, Liparæ prætenditur, & orientalior est Ptolemæo, in hoc quidem parallelo M.P.VII.

Ceteras quæ huic ordini adijci possent, suo loco descripsimus, quum de Lilybæo & Drepano ageremus, nunc Mediterraneum indicem, aut Catalogum recensebimus. Ceterum quum tanta nominum & veterum & recentium confusio obrepserit, quæ neque locorum neque interuallorum distantia satis exactè metiri, neque ita seriei suæ D includi posset; vt lectoris exspectationi hac in parte; nisi totam Siciliæ Geographiam proponeremus satisfieret: nobis iccirco cõsultum videbatur, si quidquid est vrbium, aut montium, aut particularium nomenclaturarum præter ea quæ à nobis dicta sunt, reliquum: nunc ex ordine Alphabetico prosequi.

Acilla oppidum cuius & Polybius & Liuius meminerunt, non exstat, neque eius vestigia notari possunt.

Acræ à Syracusanis conditæ, quod nonnulli Palaziolum alij Clarimontem in agro Notensi esse malunt.

A Adranum in AEtna monte, à parte Auſtrina ſitum ab Adrano deo (vt ſatis memorauimus) dictum nunc Aterno aut Aderno.

Aedonium haud procul à Teria oppidum in monte ſitum.

Alcamum oppidum ab Alcamo Saracenorum duce, haud procul ab Crimiſio flumine conditum.

Alceum oppidum,& Alcei populi, in agro Rachalbutio vltra Agrigentum habitaſſe putantur.

Apollonia Diodoro in agro Catanenſi fuiſſe veriſimile eſt, ex eius ruinis nonnulli opinantur Pollinã iuxta Cephalæden fuiſſe conditam.

Aquillia,quæ nunc Ochula deprauatè ſcribitur,in agro Catanenſi,à M'.

B Aquillio,dum fugitiuos bello proſequeretur conditam volunt.

Aſſorum oppidum montanum eſt,haud procul ab Enna, vnde Aſſorini populi & Aſſorinus ager Ciceroni.

Bidis,ſiue Bideni in agro Syracuſano populi;auctores habeo, qui idem eſſe oppidum, quod Vizinium nunc in agro Nætino vocatur opinentur.

Bicarum oppidum agri Mazarienſis.

Bricatum caſtellum iuxta Thermas.

Bruca frumenti emporium,in ſinu Engij contra Auguſtam.

Brontes oppidum ſub AEtna monte ad occaſum ,ab vno fabrorum

C Vulcani vt eſt opinio cognominatum.

Buxemium oppidũ in agro Notenſi, inter Vizinium & Palatiolũ vrbes.

Bryra vicus eſt agri Meſſanenſis,Academia celebris.

Cacamus ſiue Cacabus oppidum Thermis vicinum.

Cacyrum nunc Caſſarum creditur , iuxta Anapum in agro Syracuſano flumen.

Camicum oppidum à Dædalo, haud procul ab Agrigento exſtructum, & Minois cladè vt memorauimus nobilitatum.

Calata , ſiue Calatina , ſunt qui Calacta (variat enim ſcriptura) malint nunc S. Marcum dici, in litore Tyrrheno credunt.

D Calatabellota, Calataxibetha. Saracenici nominis oppida, quorũ illud ad Soſsiũ flumen,iſtud ad Gelam vtrumq; in edito monte ſitum eſt.

Caputium Ptolemæo,oppidum agri Deminij,nunc Capizzi dictum.

Caſmenæ Syracuſanorum colonia, in agro Notenſi, nunc vt eſt opinio Comiſum dictum.

Ceramiũ oppidũ in agro Deminio,nunc voce parum deflexa Ceramio.

Clarimons in agro Notenſi olim Acræ.

Centoripæ olim ingens oppidũ ad Teriam flumen, cuius nunc vix aliqua veſtigia exſtant, eius hic obiter meminimus, eam tamen ſuo loco deſcripſimus.

Dumethus, Δύμηθος Ptolemæo decem ferè P.M. quam Centoripæ orientalius fuit. errant, qui diuersorium & turrim Diuetum in agro Mylensi cum Dumetho eandem putant. A

Engyum duplex fuisse obseruo, vnum maritimum ad Teriæ fluminis ostium; alterum mediterraneum, quod Ptolemæus Leontino XXV. M.P. australius ponit.

Ferula oppidum in agro Syracusano vulgo Fera dictum.

Francofontium oppidum in agro Leontino.

Francauilla vrbecula, inter Tauromenium & Randacium.

Furianus iuxta Caroniam fluuius, ad litus Etrusci maris.

Galatea oppidum ad ripas Chydæ, nunc Rosmarini fluminis à lactis copia dictum. B

Gallianum oppidum, haud procul ab Argyra siue S. Philippi vrbe.*

Gurlonga fluuius iuxta Assorum in Teriam labitur.

Gurrida fluuius in agro Randacio; qui ibidem sese condit, & in Catanensi agro iterum emergit.

Gypsum oppidum montanum iuxta Messanam.

Herbita Ptolemæus ἔρβιτα scribit, olim ea fuisse vrbs creditur, quæ nunc in agro Leontino Citadella vocatur, vnde Herbitenses populi Ciceroni noti; accedit adhæc quod Ptolemæus Erbitam sextante partis Menanino occidentaliorẽ; vncia particulæ Septemtrionaliorem ponat. C

Herbessus, quod tenui spiritu ab alijs pronuntiatur Erbessus, quum de Agrigentinis ageremus à nobis descripta est. Erbessum Ptolemæus in eodem parallelo cum Assoro describit, sed Erbessum sextante partis, siue VI.M.P. orientaliorem collocat, eam nunc Pantalicam inter Leontinum & Syracusas dici autumant. ex descriptione tamen Liuij & Polybij altera Erbessus erit, non longe à Sutera vrbe & fontibus Lyci fluminis, nunc Grutta à specubus, quibus frumentũ condebãt dicta.

Hieracium oppidum, à litore Cephalædis XII.M.P. distat, quod opinantur nonnulli olim Triracũ fuisse; vnde populi Triracienses dicti sunt.

Hippon siue Vibon ab Gelone condita, nunc Biuona vltra Lycum flumen oppidum. D

Ietum vel Ietas Silio, nunc Iatum oppidum agri Mazarensis.

Ispia vel Ispa in Pachyno vrbs erat, vnde Ispicæ fundus, qui nũc corruptè Spaccafurnus vocatur.

Iuliana oppidum agri Mazarensis cis Atyn flumen.

Legum Ptolemæus mediterraneum λῆγον, & à Thucydide nominatum; nisi fallant apud Ptolemæum numeri, VII.P.M. à Pintia in occidentem distabat. Thucydides Legum agri Syracusani oppidum facit & à Siculis conditum scribit.

Libriccum

A Libriccum oppidulum est agri Pactensis.
Lingua grossa vrbis ad AEtnæ australem partem sitæ nomen, ita à barbara & incondita ciuium pronuntiatione vocata.
Lycodia oppidum agri Neætini.
Longium oppidum iuxta Calatam erat; à Lancea dictum.
Maniacium vrbs ad AEtnæ radices, à Georgio Maniaco conditum.
Maron mons iuxta Cephalæden, qui Nebrodes; sub quo gemelli colles qui Monticelli dicuntur, siluis & feris luxuriant.
Massa agri Messanensis oppidulum, in quinque vicos distinctum.
Mendula oppidulum in agro Neætino iuxta Palaciolum, haud procul
B ab æde D. Luciæ, vbi pyramis & vestigia vrbis antiquæ adhuc exstare scribuntur.
Militellum duplex fuisse obseruo in agro Nemorum vnum; alterum in agro Neætino.
Milillæ in agro Notensi, quod quidam Hyblam fuisse opinantur nominisque confusionem ex melle Hyblæo esse factam.
Misistratum, vel Amastra, nunc Mistretta, oppidum in agro Nemorensi, distat à Caronia XIV. M.P.
Mottas in Sicilia tres fuisse obseruo, vnam in agro Nemorensi haud procul ab Mistretta cognomento Feruni: alterum Camastrensem
C cognomine, in iugis Taurominitanis; tertiam in edito colle in agro Catanensi, cui nomen est à S. Anastasia.
Nasos vel Nesus oppidum & flumen ad promontorium Rolandi, oppidum quidem in edito colle situm est: à Nesidia antiqua vrbe dictum vt nonnulli putant. Nasum flumen opinantur esse, qui à Ptolemæo Timethus in ora Tyrrheni maris describitur; & inter Brolum & Orlandum promontoria ostium habet.
Nea Diodoro Νεητον Ptolemæo: Ciceroni Neætini populi; & Plinio Neenij, oppidum quod nunc Notum dicitur, haud procul ab Asinari fluminis fontibus situm, clarum est origine Deucetij Siculorum regis,
D & quod ab hac vrbe late patens (ager Notensis) vti mox explicabimus dicatur.
Nicosia oppidum mediterraneum ingens & populosum, inter Spirlingam & Trainam.
Papyritus fluuius, prope Stagnum eiusdem nominis mediam Panormũ influit, à papyri copia nomen habet.
Partana, quasi Spartana dicta creditur, agri Mazarensis oppidum, haud procul ab Entella situm, & vino nobilitatum.
Paternio in agro Catanensi ad AEtnæ radices oppidum.
Perguſa lacus siue Pergum, ab Enna quinque M.P. versus meridiem di-

ſtat,raptu Proſerpinæ nobilis. Claudianus IV. A

Petralias ab aſperitate ſitus dictas in Sicilia duas obſeruo, vnam in iugo montis,quam Petram ab Ptolemæo vocatam autumant;alteram ad radices montis ſitam mille paſsibus ab priore diſtantem; habere fontem ſcribitur ex quo petroleum ſiue Naphta colligatur, circa eius agrum fons eſt Gelæ fluminis.vtrumque ſitum eſt ad Nebrodis, ſiue Cratis montis ramenta.

Petra precia oppidum & arx in agro Notenſi,cis Gelam.

Pharus turris ad Pelorum, & interius oppidulum.

Pittia & Pittienſes populi,nunc Pittineum, haud procul VI. P. M. abeſt à Tuſa oppido. B

Placia ſiue Plotium,agri Notenſis oppidum.

Policium noui nominis oppidum, ad Madomã ſiue Nebrodem ſitũm ingens & opulentum,à Rogerio Siciliæ Comite conditum,vrbis poſitus vtrinque fontem Himeræ fluminis habet.

Randacium oppidum ad latus AEtnæ montis, olim vt eſt opinio Triracium dictum.

Rachalbutum Saracenici nominis oppidum frumentarium, in agro Nemorenſi.

Raghuſa oppidum agri Notenſis. Rachalmutum in agro Mazariæ.

Rocca oppidulum iuxta Mylas. Rocella iuxta Randacium. C

Rocella caſtellum littorale, inter Cephalæden & Thermas, cum flumine eiuſdem nominis,qui apud Coliſanum oppidum oritur.

Rometta oppidulum montanum in agro Meſſanenſi, natura & ſitu munitiſsimum.

Raſicanzir,Raſicarãbri,Raſichelbi, raſiculnũ promontoriorũ nomina. Saracenica ſunt.Raſicanzir iuxta Syracuſas olim Plemmyrium.

Raſicarambi promontorium ad Cauconæ portum. Raſichelbi,poſt Cephalæden, iuxta Pollinã promontoriũ & piratarũ ſtatio,& turris.

Raſiculnum eſſe Phalacrium,quod à Peloro XII. M. P. diſtat iam diximus.

Salemus oppidum agri Mazarienſis, in collibus ſitum, & aquis irriguũ, D & frugiferarum arborum feraciſsimum.

Scaletta oppidum montanum agri Meſſanenſis. Spirlinga arx munitiſsima & in edita rupe,à Nicoſia III. M. P. diſtat.

Traina & Traianopolis, ſunt qui Troynam vocent, vrbs mediterranea in edito colle in agro Nemorenſi ſita, hanc quidã ab Vlpiano Traianopolim vocari autumant.

Terillus fluuius quem vulgo Dirillum vocant, oritur à duobus fontibus circa Vizinium vrbem in agro Notenſi; & in mare Africum ſeſe ad Terillæ vrbis proſtratæ ruinas exonerat.

Vehria

A Vchria oppidum vallis Nemorenſis, ad Naſum flumen.
Vicaris oppidum vallis Mazariæ: vt Viſcaris Notenſis agri.
Villafranca in agro Mazariæ.

Ceterum vt olim Latini & Græci Siciliam tribus promontorijs, ita Saraceni, & qui poſt eos in Sicilia rerum potiti ſunt Principes, eam in tres valles ſiue agros diſtinxerunt: eoſq; fluminum ripis, aut maris litoribus circumſcriptos hac dimenſione terminarunt. SICILIA IN TRES REGIONES DIVISA.

Prima Vallis à Peloro initium ducens, ſupero inferoq; litori alluebatur: & ſecundum Tyrrheni maris oram Himera flumine, ad Hadriaticū verò fluuio Teria includebatur. hanc Demini vallem vocant, de VALLIS NEMORENSIS.
B nominis ratione vt Arabici & ignoti certatur. ſunt qui à nemorum & ſaltuum colliumque quibus hæc pars horreſcit, aſperitate vallem Nemorenſem aut Nemorum dici malint. totus enim hic tractus montoſus & inæqualis, præcipuè AEtna monte ceteras duas deſpicit. frumenti frugumque cultum non recipit, aut prouentui non reſpondet. Oleo, vino, omni fructuum genere luxuriat; præcipuè mororum ſiluis, quarum folijs bombyces vermiculos alunt, ex quibus ſericum magna cum Mamertinorum vtilitate, quottannis vltra trecentena librarum millia colligunt. hanc regionem habere regiæ ditionis vrbes quattuordecim ſcribunt; & totam parere Prætori ſiue Stratego Mamertino.
C

Altera Siciliæ Vallis nomen habet à Noto vrbe olim Nea ſiue Neetum dicta, populi Næetini Ciceroni, nunc vallis iſta Notenſis vocatur. VALLIS NOTENSIS.
Huius initium à Teria ſecundū litora Hadriatici maris; inde vltra Pachynum oram Africi maris vſque ad Gelæ fluminis oſtia ſequitur. in mediterranea verò ſecundum ripas Teriæ fluminis, linea per Ennam vſq; ad Gelam ducta, citra eius fluuij crepidinem includitur. Huius ager ceteris Siciliæ partibus humilior; verum petroſus, abundat frumento, vino, pecore. Hæc pars olim nobiliſsimis vrbibus frequentata erat, Syracuſis, Leontio, Catana, Nea, Menis, Cen-
D turipis, Enna, Agyra, Aſſoro, alijsque quas iam ſuo loco proſequuti ſumus. Auctores noſtro ſæculo æquales, in huius vallis regione regij imperij vrbes vndecim ita recenſent. Catana, Notum, Enna, Calatagirone, Plotium, Calataſibetha, Syracuſæ Leontium, Mineum, Vizinium, Agyra.

Tertia Vallis, ſiue Siciliæ pars reliqua, nomen à Mazara emporio habens, Mazarenſis vocatur. VALLIS MAZARENSIS.
ea vltra Himerā flumen ſecundum mare Tyrrhenum verſus Lilybæum in occaſum; à Lilybæo vſque ad Mazaram emporium in Auſtrum ſecūdum litora extenditur; mox oram Africi maris ſequuta in Orientem conuertitur, & vlterioribus

Gelæ

Gelæ ripis, eiuſq; oſtio includitur. Ita vt Himera in ſupero mari, A
Gela in infero mari terminetur. Ea Siciliæ pars frumenti, ſegetis, vini, mellis, olei præſtantiſsimi, & pecorum armentorumque copia luxuriat. Montes habet editiſsimos, præcipites, ſteriles, nudos. Littorales vrbes, Soloën, Panormum, Drepanum, Lilybæum, Mazaram, Thermas, Agrigentum, Leocatam. Montes Nebrodem, Gerbinum litoralem, Peregrinum Panormo ab occaſu; Erycem Drepano ab ortu imminentem. Cetera mediterranea loca & oppida, & quæ ijs geſta aut obſeruata ſunt poſteritatis memoria & cognitione digna ſuo loco preſequemur; idque partim Itinerario, partim hiſtoria noſtra, & generali Siciliæ deſcriptione. B

Nec inoficioſè me facturum confido, ſi in gratiam lectoris, hîc ex Itinerario, quod Antonino adſcribitur, maritimo, pauca quædam, quæ ad Siciliam pertinent, vt à mendis, quæ in numerorum notis depraua ta ſunt liberemus.

ITINERARIVM MARITIMVM
quod Antonino Pio vt multorum eſt opinio adſcribendum eſt.

A Meſſana Tauromenio Stadia CCL. M.P.XXXI.

A Tauromenio Catana. Stadia CCC. C
hîc in numero Stadiorum mendum eſt, quum enim æquali propemodum interuallo, diſtet Catana vltra Tauromenium, quo Meſſana citra, ſcribendum Stadia. CCL. M.P.XXXI.

A Catana Syracuſis ſtadia D CCC. hic numeri poſiti ad veram diſtantiam, duplo maiores ſunt, quàm iuſtum ſit; vitium aut notarum inuerſione, aut confuſione commiſſum eſt, vt ſcriptũ fuerit. C D. quas notas ignarus numeri deſignati aut diſſoluerit, aut tranſpoſitione vitioſè auxerit. Sunt enim ex ratione Geographica, inter vtramque ſtadia CCCC. M.P.LI.

A Syracuſis Pachyno ſtadia CCCXX. M.P.XL. D
ſic enim ſcribendum eſt pro eò quod mendoſum erat ſtadia CCCC.

A Agrigento Lilybæo ſtadia CCL. hic numerus admodum diminutus eſt; ſcribendum namque erat ſtadia DCLVI. M.P.LXXXII.

A Lilybæo ad inſulam Maretimam, (ea olim Hieroneſus vocabatur) ſtadia CCC. M.P.XXXII.

A Maretima ſiue Hieroneſo, traiectus ad Mercurij promontorium Africæ ſtadia DCC. M.P.LXXIIX.

Eandem diligentiam in ceteris, quæ de Sicilia in Itinerario illo enumerantur locis, præſtare ſatis anxiè conati ſumus; ſed deterrebat, nomi-

num

A num quæ obrepſerat barbaries; & quod vnicum tantum exemplar haberemus, ita vt ab omni collatione excluderemur; adhæc notarum in numeris aut tranſpoſitio, aut deprauatio.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ.

SYRACVSAE Corinthiorum Colonia.

QVIA ordo ſerieſque hiſtoriæ poſtulat, vt de Syracuſis vrbe non ſolum totius Siciliæ principe, ſed & metropoli atque inter Orbis vrbes celeberrima dicamus: hoc prius exponendū erit, à quibus
B initijs & à quibus colonis frequentata in tantā pomerij amplitudinem creuerit, vt nō modo maxima, ſed & pulcherrima, quattuor ſimul vrbes, triplici muro, totidem arcibus, portubuſq; duobus incluſas, ambitu triginta paſſuum millia, imperio autem totam quaſi Siciliam amplecteretur. Ipſius Reipublicæ ſtatus admodum inconſtans fuit, & ad frequentem conuerſionem cum magna ciuitatis perturbatione præceps. Ab initio namque ſub legibus, & inſtitutis Doricorum & vnius imperio adoleuit: poſt Archiæ mortem ſub optimatum gubernatione aliquandiu floruit: donec ad ſtatum popularem ſeditionibus, diſcordijs ciuilibus & factionibus ſemper irrequietum prolapſa iuſto tandem Ge-
C lonis imperio recrearetur. Mox iniuſta aliquot tyrannorum dominatione, audacia, & libidine vexati ciues, aſſerta tandem armis & legibus, libertate tyrannidē expulerunt. Sequuta deinde iterum eſt optimatium adminiſtratio, quorū prudentia, & fortitudine difficillimis temporibus reſpublica conſeruata eſt, & affectata armis Athenienſium dominatio fortiter repulſa. Cæterum quum plebs (vti ferè ſolet) poſt victoriam impotentius iterum inſoleſceret, factionibus & partium ſtudijs, tum etiam Petaliſmo optimum quemque ciuitate eijceretur, armiſque Punicis ob diſcordiam inteſtinā laceſſeretur, vſus ea occaſione artibuſq; ſuis Dionyſius, rempublicam inuadens, eandem annis duodequadraginta te-
D nuit, eo ſublato filius regnum paternum armis occupat, huius potentiā Dio Syracuſanus labefactauit, Timoleon Corinthius reſtituta Syracuſanis libertate euertit. Nec hic ſtatus vltra viceſimum annum diuturnus fuit. dum namque vim externam diſcordijs iterum ciuilibus feſsi depellere, ſed fruſtra conantur, domeſtica iterū dominatione per Agathoclem opprimitur. cuius fortuna, vt frequenter variabat, ita reipublicæ ſtatum percellebat, aut ſedabat. Eo defuncto quum Pyrrhum Epirotarum regem Syracuſani domeſtica clade perculſi, contra Pœnos ſollicitaſſent, atque is Romanorum bello oppreſſus Syracuſanos deſerere cogeretur, Hieroni ſecundo vltro ſeſe dediderunt, ſub cuius imperio, &

SYRACVSANORVM RESPVBLICA.

societate amicitiaq; Populi Romani Syracusana Respublica multis antea malis fessa nõnihil respirauit, donec Hierone mortuo Hieronymus eiusdem nepos, qui succesſerat in tyrannidem prolapsus, & ad Pœnorũ amicitiam procliuis, suorum insidijs opprimeretur. Quum etenim ab istius morte respublica denuo factionibus laboraret, & Syracusani ad Pœnorum sese societatem inclinarent, vrbe tandem à M. Marcello expugnata, Romanorum deinde legibus & magistratui parere coacti sunt. atque hæc paucis de Reipublicæ istius conuersione hîc prefari visum est, quò tot mutationum & turbarum causſæ intelligerentur. Sequitur nunc vt de vrbis ipsius origine, & situ agamus, à tenuibus namque progressa initijs in magnam amplitudinem extensa est. Prima vrbis pars peninsula erat, quæ à prima origine, à similitudine balnearũ Omothermon dicebatur. eam AEtoli ex Ortygia profecti, mortalium primi incoluerunt, vocaruntq; Ortygiam, vel ab ipsorum patria, vel à Diana, quæ & ipsa Ortygia ab vna Cycladũ cognominabatur: Dianæ namq; hanc peninsulam antiquitas consecrauerat. Post hæc Siculi expulsis AEtolis, quum locum hunc construendæ vrbi peropportunum obseruassent, (aggere enim angusto veluti ceruice quadam continenti adherens, sexcentorum ferè passuum ambitu comprehendebatur) mænia loco tutissimo, & quem pauci defendere possent, circumducere placuit. Portus verò duos inæquales habebat, maior orientem, minor occidentem respiciebat. Maior ad mare Ionium quingentos passus patebat coarctabantur eius fauces tum Plemmyrio promontorio è regione vrbis sito, tum & insula Plemmyria, ita vt centum ferè passuum angustijs clauderentur: portus autem ipse in latitudinem duobus passuum millibus, in ambitu verò quinque patebat, in huius portus sinum Anapus fluuius ingenti & perpetuo alueo influebat, sinistra vinetis & oliuetis vestiebatur, dextera fonte Arethusa apud antiquitatem celeberrimo alluebatur fons enim ille medijs è saxis ac specu exundans, magnos in mare fluctus prouoluebat. Auctores tradunt Alphæum Arcadiæ fluuium iuxta Cyllenen Eleorum nauale in mare irrumpere, atque mare Ionium per quingenta passuum millia subtermeare, & ex hoc fonte iterũ erumpere, atque id multis & verisimilibus argumentis affirmare cõtendunt. Arethusa verò aquas habuit crassas salsioresq;, & proinde potui insuaues, plenissimas tamen piscium, quos quod Dianæ sacri essent, religio erat violare. atque hinc varia numismata cum Arethusæ capite piscibus circundato inter Syracusana spectari credibile est. Prodit Diodorus obseruatum etiam illos qui belli tempore eos pisces comedere ausi fuissent varijs calamitatibus oppressos infælicem habuisse exitum.

SYRACVSARVM ORIGO ET SITVS.

ORTYGIA.

ARETHVSA FONS.

ALPHAEVS FL.

A B C D

Portus minor qui occidẽtem respiciebat, mamoreũ vndiq; sinum, fundumq;

A fundumq; quadratis ac prægrãdibus lapidibus magna arte ſubſtratum habebat. Is ſiniſtra ſui parte Ortygiam, dextra Acradinam reſpiciebat: ex vtroque latere turres aſſurgebant, expugnatu perquam difficiles. Hac in regione duæ ædes ſacræ erant, quarum vna Dianæ dicata, quam præcipuè colebant ab initio hũc tranſlati Corinthij. Atque adeò totam Syracuſarum vrbem Dianæ ſacram, eiuſque ſedem fuiſſe quidam monumentis teſtatũ reliquerunt. Altera ædes ante Dianæ aduentum Mineruæ ſacra fuit, ad cuius verticem Mineruæ ſcutũ ex ære inauratũ fulgebat: ita vt eminus à nauigantibus ex mari conſpiceretur. Qui verò è portu Syracuſano ſoluerãt, quum primum illud amplius oculis
B aſſequi non poterant ſcyphũ fictilem, quem à Deorum ara iuxta Iouis Olympij fanũ extra muros ſita, conſultò acceperant, melle, thure, aromatibus, floribuſq; repletũ in Neptuni & Mineruæ honorẽ in mare effundebant, peractoque voto nauigationis curſum læti proſequebantur. Atq; ea pars vrbis quæ antea, vti iã Ortygiæ nomẽ habebat, poſteaquã exſuperãte mari abrupto Iſthmo inſula eſt facta, Naſos græcè, latinis inſula vocata eſt, & reliquis partibus Acradinæ præcipuè anguſto põte adiuncta. Ad anguſtias vtriuſq; portus poſtea arx Dionyſij Senioris extructa; atq; à Timoleonte, vt Tyrannorũ ſedẽ euerteret iterum exciſa fuit. Eadem in arce monetæ officina erat, & arcus marmoreus in honorẽ Ti-
C moleõtis, cui hoc epigrãma inſcriptũ fuiſſe auctores aliquot prodiderũt, EXSTINCTORI TYRANNIDIS. In eiuſdem arcis ruinis Hiero iunior regiã extruxit qua deinceps prætores Romani pro prætorio vſi ſunt.

NASOS SYRACVSARVM PARS.

Altera vrbs quòd in ſummo vertice qui inſulam muniebat ſita eſſet Acradina vocabatur. Hæc poſt Corinthiorũ de quo paulo poſt dicturi ſumus aduentũ ob populi frequentiam, quæ Inſulæ anguſtijs contineri non poterat, Ortygiæ acceſsit. In ea forum maximum, pulcherrimæ porticus, ornatiſsimum Prytaneium, tum & ampliſsima erat Curia, & templum Iouis Olympij ab Hierone iuniore extructum, ceteræ vrbis iſtius partes vna via lata ac perpetua, multiſq; alijs tranſuerſis diuiſæ; pri-
D uatis ædificijs continebantur. Erat in eodem templo Iouis Imperatoris ſimulachrum, quod Græci Vrion vocabant: vnum è tribus in Orbe terrarum Iouis Imperatoris ſignis vno in genere pulcherrimè factis. Sphæra quoque ſolis ænea, quæ cæli, ſiderumq; conuerſiones cum ventorum ratione explicabat, ea in parte vrbis erecta erat. Hanc vrbem ceteris munitiorem amplioremque, & veluti ex pluribus compoſitam fuiſſe vrbibus auctores produnt, & ipſe loci ſitus teſtatur. Mari enim ab Oriente & Meridie alluebatur, reliquæ partes firmiſsimis vndique muris cingebantur. verſus Septemtrionẽ in extrema vrbis parte Galeagra turris Trogilorum portui & portæ imminebat, qua Leontinos reſpicie-

ACRADINA.

bat regio erat Hecatompedon Plutarcho vocata. Erant in ea & Latu- A
miæ, hæ erant fossæ subterraneæ varijs anfractibus excauatæ, è quibus ad vrbem exstruendam lapides petebantur, quibus postea reges & Tyranni pro carcere vsi sunt. erat & specus ex viuo lapide in qua Echo, non modò æditæ claræque vocis, sed summissæ quoque, neque id natura, vt alibi, sed arte certa, responsa referebat.

TYCHE. Tertia Syracusarum vrbs quòd in ea parte Fortunæ fanū antiquum fuisset Tyche nominata est, in hac gymnasium amplissimum erat, & cōplures ædes sacræ. colebaturq; ea pars vrbis, & habitabatur frequentissimè. Acradinæ ab Occidente cōnexa erat muro è quadratis maximisq; lapidibus post Thrasybuli eiectionem circumsepta. Sita erat in mole B
paulatim accliui, vndique præcisa, tota lapidosa atque aspera. In eius vertice locus eminens, vndiq; præruptus, ac vnico tantum aditu patens,

EPIPOLAE. Epipolæ Græcis quòd supra reliquas vrbis partes emineret, cognominatus est. in eius crepidine arx Labdalus, alijs Hexapylō dicta, ex quadrato saxo, miro artificio exstructa erat. Supra Epipolas ac Labdalum stadijs circiter duobus versus Occidentem tumulus erat vndique præruptus Eurielus supra quē quattuor ferè passuum millibus arduus mons præcipiti iugo erat, cuius vertex Lepas appellabatur. Via verò Leontina ab Epipolis mille prope passibus locus erat qui Leon dicebatur.

Hac in vrbe Fortunæ templū à Timoleonte post tyrannidē eiectam C
magnificentissimè exstructum fuerat, quumq; propter situm aquarum indiga esset, varijs aquæductibus excitatis, huic malo prouisum fuit, quorum tubos Athenienses quum vrbem obsiderent, vt potus inopia Syracusanos ad deditionem compellerent, inciderunt. Ad Agragianas huius vrbis portas Archimedis sepulchrum, atque aliorum complurium tumuli fuerunt; quibus vicinum fuit oppidulum suburbanum Syca appellatum.

NEAPOLIS SYRACVSANA. Quarta vrbs quia postrema ædificata fuerat, Neapolis appellata: hæc à Septemtrione Tychen, ab Oriente Acradinam habebat. In hac theatrū erat ex viuo saxo maximum omniumq; in Sicilia pulcherrimum nec D
longè à theatro Amphitheatrum singulari architecturæ magnificentia insigne. Præterea duo templa egregia, Cereris vnum, alterum Liberæ, signumque Apollinis qui Temenites vocabatur pulcherrimum ac maximum. Portæ item Menetides quæ Anapum fluuium respiciebant, extra eas palus Lysimelia, cuius vaporibus tota Syracusarū vrbs & præcipuè ea in parte cælum inficiebatur. hinc ad fluuiū Anapum, & Olympicum vsque via erat magnis & quadratis saxis constrata. Anapo fluuio supra duo ferè millia passuum à portu maiore Cyane fons tantæ profunditatis vt eam nullo perpendiculo quis metiri posset, aquas suas cō-

misceat.

A miſcet. Fontem ea eſſe natura vt creſcente Luna accreſcat, decreſcente aquis minuatur ab antiquitate proditum eſt, quod & noſtro ſæculo æquales confirmant. Eundem Proſerpinæ ſacrum fuiſſe obſeruo, feſtoſque dies magno virorum mulierumq; conuentu ibidem celebratos. Ab Anapo occidentem verſus exiguo in tumulo Polychnia erat, in qua velut loco idoneo & munito Athenienſes olim, poſtea Romani ad obſidionis commoditatem caſtra ponere conſueuerant. Eodem in tumulo templum erat Iouis Olympij celeberrimum, & oppidum Olympicum nec procul illinc Acarnania oppidulum, inde Pachynum verſus longum promontorium, vlterius ad ſex millia paſſuum Cacyparis fluB uij oſtium ſequitur. Mox Erineus ſiue Orinius fluuius; variant enim auctores, in mare ſeſe exonerat, & Aſinarus victoria contra Athenienſes ad eius ripam à Syracuſanis parta nobilis. nec aliter eius victoriæ feſtum diem viceſimum quinctum Carni menſis (qui Latinorū Maio reſpondet) Syracuſani quotannis celebrabant, quàm Romani funeſtum illum, à clade Allienſi ad Alliam fluuium à Gallis Senonibus paullo poſt XV. Kal. Sextilibus accepta, vt nefaſtum exſecrati ſunt. Recenſuimus itaque ex noſtra deſcriptione vrbem non modò maximam, ſed & pulcherrimam, eandem vt opibus, militia & Imperio legibus & inſtitutis olim clariſsimam, ita etiam doctiſsimam, & compluribus in quolibet doctriC narum genere viris ornatiſsimam ex ordine proſequuturi ſumus, auſpicaturi ab primis colonis, ex ijs qui eandem condiderunt.

Agebatur annus Olympiadis vndecimæ ſecundus, quū Archias è gente Heraclidarum, Corinthi opum & poteſtatis licentia dominaretur. Is amoris impotentia in Acteonem Meliſsi filium adoleſcentem forma & pudicitia gratioſum exarſerat, eum ſpe ac pretio pellicere adortus, vbi omnia ſuæ libidini obſepta clauſaque experiretur, ad crudelem ſuperbamque vim animum conuertit. ſeruorum ſatellitio ſtipatus Meliſsi domum inuadit, filium eius Acteonem ad ſtuprum rapere conatur, obnititur pater, inter colluctantium manus Acteon violentia laceratus exD pirat. Hinc Meliſſus furore amens cruentum filij corpus oſtentat populo, ſcelus Archiæ, pueri infelicem formam, patris neceſsitatem orbus deplorat. nequicquam tamen ob Archiæ potentiam quiritatus, occaſionem Iſthmicorum (qui in honorē Neptuni frequentiſsimo totius Græciæ conuentu celebrabātur) ludorū expectat: ibi tum furoris impotentia victus ædem Neptuni conſcendit: populo Corinthiorum, atque ipſi Archiæ diras imprecatus ſe præcipitat, exaudijt Neptunus, ſequiturque graue tempus & annus vrbi agriſq; peſtilens, nec hominibus magis quā pecori exitioſus, & vulgabatur contagio morbus. Conſultum de remedio Apollinis oraculum reſpondit, numinis iram de inſontis pueri

nece esse expiandam. Mox Archias quum se tantæ calamitatis culpam A
sustinere, suorumque ciuium oculis signari videret numinis quoque
vltioni cedendum ratus fugæ consilium concipit, colonos maxi-
mo numero ex Corinthijs, Dorienſibus, ac Teneo Corinthiorum vt
exsternas secum quærerent sedes adscribit: vt ne quid inaugurato aggre-
derentur, cum placuisset de loco Apollinem consulere ita respõsum est.

Trinacriam supra medio iacet insula ponto
Ortygiam dixêre, vbi cana fluenta refundit
Alphæus pulchræ sese immiscens Arethusæ.

Auctores habeo qui referant, quum sub idem ferè tempus, Myscel-
lus quidam genere Achiuus, qui Crotonem coloniam in Italiam dedu- B
xit, de vrbe condenda Apollinem consuleret, atque vterque antequam
oraculum proderetur, rogatus esset, opesne an salubritatem expeterent?
Archiam opes, Myscellum incolumitatem petijsse, & vtrumque voti
compotem esse factum: Syracusas enim opulentia, Crotoniatas corpo-
ris salubritate floruisse. Sequutus itaque Apollinis oraculum Ar-
chias colonorum frequentiam secum deducens Ortygiam tunc quidé
Insulam, postea tenui isthmo continenti adiunctam appulit. Siculis-
que ibidem prœlio victis & ad mediterranea profligatis, in condenda
munienda, ampliandaq; vrbe Syracusarum totus incubuit, quam post-
quam per aliquot annos felici progressu optimis legibus atque insti- C
tutis firmasset, duabus ex vxore filiabus Ortygia & Syracusa susceptis à
Telepho cui adolescentulo stuprum intulerat, & à classis suæ præfecto
per fraudem interemtus est. Post Archiæ cædem vrbs maxima statim
incrementa tam ex ipsius agri felicitate, quam portuum commoditate
accepit: floruitq; in optimatũ statu plurimis ea respublica viris, & digni-
tate & belli gloria claris cõspicua: vsqueadeo vt Syracusani ipsorum au-
spicijs populos finitimos suæ potestati subijcerent, plurimosq; barba-
rorum seruitute oppressos in libertatem vindicarent. Quumque è
quattuor illis vrbis Syracusanæ partibus sola Ortygia per id tempus in-
coleretur, affluente indies, vt fit in republica bene constituta, multitudi- D
ne alijs atque alijs subinde partibus Pomerium auctum est: creuitq; vel
ab ipso statim initio vrbs eò potentiæ, vt intra breue tempus quattuor
vrbes in Sicilia Syracusani condiderint, Acras videlicet niuosis in mon-
tibus ad Anapi fluuij fontes septuagesimo post conditas Syracusas an-
no, Casmenas in planicie nonagesimo, Camarinam ad littus meridio-
nale centesimo decimo, Ennam quoque in mediterraneis insulæ ipsoq;
veluti vmbilico anno septuagesimo primo. Ab optimatum quem
diximus statu, Syracusanorum respublica ad popularem, à populari ad
plebeium conuersa est. Nam quum Tyndaridis vnius ex optimatibus

SYRACV-
SAE CON-
DITAE.

opes,

A opes,& nimia popularitas affectatæ tyrannidis crimine, aut certè ſuſpi-
tione tenerentur,legem Optimates tulerunt quam ab Oliuæ folio Peta-
liſmum vocarunt:hac cauebatur vt eius qui regnum affectaſſet nomen
Oliuæ folio inſcriberetur, eidemque traderetur, atque hinc intelligeret
exſilium ſibi per quinquennium eſſe indictum. Ea lege multi deinceps
Optimatum odio & inuidia expulſi ſunt, ita vt is ordo eiuſque auctori-
tas multum imminueretur, & reipublicæ ſtatus tandem ad plebeium,
inde ad vnius imperium,vti fieri ſolet, conuerſus ſit. Orta namque de
Iouis Olympij ſacerdotio quod vnum ex annuis magiſtratibus apud
Syracuſanos fuit, contentione, quum quidam ex ordine patricio qui
B Gamori vocabantur, eum magiſtratum impotentius ambirent & per
tumultum in ea contentione à plebe & ſeruis qui Cyllirij vocabantur,
coniuratione facta eiecti,in Caſmenam vrbem ſeceſsiſſent, Gelo Dino-
menis filius qui tunc apud Gelenſes rerum potiebantur à Gamoris in
auxilium euocatus magna militum manu coacta,eos ab vrbe Caſmena
Syracuſas reduxit plebe & ſeruis in poteſtatem redactis, quo beneficio
ita vniuerſos ſibi demeruit, vt Syracuſani ſe,fortunas ſuas ipſamq, adeò
vrbem Geloni ad ſe venienti haud inuiti permiſerint dediderintque.
Atque ea ratione Gelo primus omnium regnum Syracuſanum adeptus
eſt Olympiadis ſeptuageſimæ ſecũdæ anno ſecundo,quo tempore Da- GELO PRIMVS SYRACVSARVM REX.
C maratam Theronis Agrigentinorum Tyranni filiam in vxorem duxit:
Gelam verò Hieroni fratri poſsidendam reliquit. Quumque per an-
nos ſeptem legibus & inſtitutis Syracuſanorum rempublicam firmaſ-
ſet,opera quoque publica quam plurima exſtruxiſſet, graui morbo cor-
reptus,cum hæredem non haberet,Hieroni fratri à ſe natu maximo re-
gnum Syracuſarum conſenſu populi anno tertio Olympiadis ſeptua-
geſimæ quintæ tradidit. Iniuſta Hieronis potentia atque auaritia ini- HIERO II. SYRACVSARVM REX.
tio vexata eſt reſpublica,eiuſdemque tyrannide Thraſybulus & Polyze-
lus fratres ipſius Syracuſis ceſſére. Sed poſtquam is in grauem morbum
incidiſſet, conſuetudine Simonidis, Pindari & Bacchylidis Poëtarum
D admodum familiariter vſus, mores in melius mutauit. frequenti enim
& aſsidua virorum illorum conſuetudine rerum plurimarum cognitio-
nem adeptus,poſtea à liberalitate & benignitate commendatus eſt, ani-
mumq; verè generoſum & liberalem ſumpſit, pietateq; erga fratres vſus,
frequentique victoria contra hoſtes potitus, quum vndecim annos &
menſes octo regnaſſet fato functus Thraſybulum fratrem ſucceſſorem THRASYBVLVS TYRANNVS.
habuit anno ſecundo Olympiadis ſeptuageſimæ octauæ. Huius Thra-
ſybuli libidine,crudelitate & audacia vexati ciues, arma pro libertate
ſumpſére coactisque quindecim hominum millibus eam vrbis partem
quæ Tycha vocabatur, occuparant. Thraſybulus autem Acradina &

Naſo

Naſo alijs duabus vrbis partibus communitis, Syracuſanos frequentibus excurſionibus laceſſebat. Syracuſani verò quo ſe à Thraſybuli tyrannide liberarent auxilia ab Agrigentinis, Gelenſibus, Selinuntijs, & Himeréſibus petunt, quorum auxilijs adiuti aliquoties cum Thraſybulo manus, ſed dubio marte conſeruere, extremo tandem prælio victores Thraſybulum expellunt, qui Sicilia excedens deſperato reditu, reliquum ætatis Locris priuatus tranſegit. A

ALTERA CONVERSIO REIPVBLICAE SYRACVSANAE.

Ab eo tempore Syracuſani per annos ſexaginta vſque ad Dionyſij tyrannidem libertate vſi, Ioui Eleutherio, ſiue liberatori coloſſeam ſtatuam erigunt; decernuntque ne quis nouus homo, aut ex ijs qui à Gelone in ciuitatem ad decem millia adſcripti fuerant, honores caperet, qui dum ſe ab honorum communicatione cõtumelioſe excluſos vident, arma capiunt. B Acradinam & Inſulam ſiue Naſon munitiſsimas vrbis partes occupant, varijs inde prælijs bellum protrahitur, donec Syracuſani indigenæ magna & ingenti victoria contra inquilinos potiti, eoſdem vrbe eijcerent. Et quò ſeditionum faces, & libertatis publicæ inſidiatores vndique tollerentur reliquæ quoque vrbes exemplum Syracuſanorum ſecutæ quoſcunque ab Hierone in ciuium numerum aſcitos in exilium cogunt, exules verò per Hieronis tyrannidem vrbe expulſos reuocant, atque eo potiſsimum facto Siciliam ad tranquillitatem & pacem componunt. C

DVCETIVS PRINCEPS SICVLORVM.

Cæterum quia Siculi à Græcis ex maritimis vrbibus profligati mediterranea Siciliæ loca incolebant, hi & proprios reges & rempublicam habebant, & inter hos præcipui nominis principem Ducetium Neetinum opibus, & rerum geſtarũ gloria nobilem. Is Ennam græcorum vrbem principe eius per dolum necato, occupat: inde in Agrigentinos excurſionem facit, & Motyam vi capit. Qua re cognita Syracuſani eiuſdem vires iam nimium inualeſcentes, repreſſuri, Bolconem cum exercitu contra Ducetium mittunt, quem prælio ſuperatum perduellionis reum agunt, Et ſanè hærebat in culpa Bolco, exercitum namque ſuum donis à Ducetio corruptus prodiderat, hinc capitis accerſitus damnatur, ſummiſsiuſque alius pro Bolcone dux cum Ducetio congreſſus eundem profligatum in fugam cogit. D veſtigijſque fugientium non ſine magna ſtrage inſiſtit. Fractus ea clade Ducetius, atque à ſuis deſertus capto à neceſsitate conſilio, noctu Syracuſas properat, ibi in foro ante aras proſtratus, mox ſupplex ad ſenatum accedens ſeipſum cum vniuerſa Siculorum regione in Syracuſanorum poteſtatem dedit. Populus rei nouitate permotus ad concionẽ vocatur, ibi variantibus ſententijs plebes de eo tanquam hoſte ſupplicium ſumendum decernit. Optimates verò & proceres Ducetio ſupplici & ludibrijs fortunæ proiecto parcendum cenſent, ſequitur procerum iudicium populus, relegatuſque Corinthum Ducetius priuatus ibidem

BELLVM SICVLVM CVM DVCETIO.

reliquum

A reliquum vitæ peracturus. Hinc Agrigentini Syracusanis infensi,quòd communi hosti pepercissent bellum ijsdem mouent, hac occasione & reliquæ Græcanicæ originis in Sicilia ciuitates in factiones & partium studia distractæ sunt, congressisque prælio inter se ad Himeram fluuiũ Syracusanis & Agrigentinis dubio aliquandiu marte certatum est, tandem Syracusanus victor Agrigentinos ad pacis leges compellit. Per id tempus turbatis Siciliæ rebus,Ducetius à Corintho reuersus postquam Collatinam coloniam condidisset,regnumque Siciliæ vtcunque recreasset,necdum composito tumultu,morbo correptus interijt. Mortuo Ducetio pace cum Agrigentinis facta, & fœdere quod cum Carthaginẽ-
B sibus Gelo percussérat inuiolato, Syracusæ facile principem locum in Sicilia tenebant. Atque eæ iam Syracusanorum opes erant, ea imperij potestas vt non solùm Græcorum, sed & Siculorum vrbibus, excepta Trinacria,imperarent. Trinacria Sicularum vrbium ea tempestate princeps,& quasi regia opere præsidioque munitissima, ciuibus quoque virtute,ingenio ac opulentia præstantissimis referta florebat, eam Syracusani vt potentiæ suæ æmulam,& de Siculorum imperio vindicando cogitantem,aut in potestatem redigendam, aut penitus delendam decernunt.conscriptis itaque vndique copijs, habitoque delectu acerrimo in Trinacriam vim omnem & apparatum belli mouent. Trinacini strenuè
C pro aris & focis pugnaturi animos sumunt,Syracusanis occurrunt, vincuntur tamen,sed tanta etiam in victis pertinacia fuit, vt quem quisque viuus pugnando locum cepisset, eum amissa vita corpore tegeret, senes etiam ne viui in hostium potestatem venirent, sibi manus intulerunt. Trinacinorum exercitu ad internecionem deleto,Syracusani vrbem solo æquari iubent, plebem & reliquos omnes in vrbe captos ad seruitutẽ vendunt, prædam selectiorem Delphos ad Apollinem vt tantæ victoriæ auctorem mittunt. Posthæc pacata iam omni vti videbatur,Sicilia,subitò bellum inter Syracusanos & Leontinos exarsit. Syracusanorum partes vniuersæ Dorici nominis ciuitates excepta Camarina sequebantur,Leontinorum Chalcidicæ & Camarina. In Italia quoque Lo-
D cri Syracusanis,Rhegini Leontinis studebant. Rhegini Leontinorum socij affinitatem prætexentes, Athenas legatos cum Gorgia oratore pro auxilijs mittunt, Syracusanorum superbiam accusantes, à quibus terra marique arcerentur. Decernunt Athenienses auxilium viginti triremiũ ducibus Lachete,& Charœade,idq; non tam necessitudinis affectu, quã vt Peloponenses frumentari ex insula prohiberent,simul spe Siciliam in ditionem suam redigendi. Postquam Athenienſium duces Rhegium appulissent dum adiunctis sibi sociorum copijs ad bellum se comparãt, æstas transit. Interim Athenienses domi graui peste affliguntur. Qui

COLLATINA COLONIA.

TRINACRIA.

BELLVM TRINACINVM.

BELLVM LEONTINVM.

ATHENIENSIVM IN SICILIAM ADVENTVS.

D verò

verò in Sicilia erant Athenienſes ne ocio vires torpeſcerent accitis, do- A
mo ſocijs, AEolias inſulas inuadunt, cumque vrbibus potiri nequirent perpopulatis inſulis Rhegium reuertuntur. AEſtate inſequente Charœadas Atheniẽſium Dux à Syracuſanis in prælio occiditur. Laches autem penes quem claſsis imperium erat, Mylas Meſſanenſium oppidum cum duobus cohortibus in deditionem recipit, paullo poſt ipſam Meſſanam occupat. Interea Athenienſes à ſocijs perſuaſi maiori auxilio contra Syracuſanorum vires opus eſſe, Pythodorum in locum Lachetis cum paucis nauibus ſubmittunt: is Locros Syracuſanorum ſocios temerè aggreſſus prælio vincitur. Syracuſani inter hæc Meſſanam recipiunt, mox ſociorum querelis incenſi bellum contra Rheginos ſuſci- B
piunt, ſperantes ob infirmitatem claſsis Athenienſium ſe Rhegio facile potituros, coactiſq; in vnum & ſuis, & ſociorum viribus claſſem triginta nauium efficiunt, cum hac ſexdecim Athenienſium, & octo Rheginorum aggrediuntur: Sed victi, & in fugam verſi caſtra repetunt, poſtridie prælio redintegrato dubio Marte nec victi, nec victores diſcedunt. Meſſanenſes ſub hæc Naxum Chalcidicam, (Athenienſium hæc ſocia erat) oppugnantes, mille è ſuis interfectis, repelluntur. Meſſanenſibus hac clade fractis, Athenienſes rati vrbem facilè ſe expugnaturos, eandẽ terra per ſocios, mari per ſe oppugnant. ſed Meſſanenſes inter hæc vrbe egreſsi duce Demotele, cum Locrenſibus ſocijs Leontinos inuadunt, C
agunt, ferunt, cædunt, donec ab Athenienſibns auxilium ſocijs ferentibus in vrbem rurſus compellerentur. Ita poſtquam diu mutuis in ſe cladibus Siculi deſæuijſſent, tandem in vnum congregati inter ſe reconciliantur: Atheniẽſium verò claſsis domum reuertitur. ſed duces ab infenſa ciuitate tanquam muneribus corrupti exilio multati ſunt: angebantur enim Athenienſes ſpe ſua fruſtrati qua ſe Siciliam occaſione bellorum inteſtinorum in ſuam poteſtatem redacturos impotẽtius ſperauerant, conuenerat in ea reconciliatione inter Siculos vt Syracuſani Leontinos ciuitate donatos ciuium iure vti permitterẽt, Leontinumq; vrbem municipium Syracuſanum declararent. Ceterum quum Leon- D
POSTVS LEONTINVM. tini ægrè ſuis ſe ſedibus expelli paterentur, nouum ob leges agrarias motum excitarunt. Ei occaſioni Athenienſes incumbentes Phæacem virum ſtrenuum ad concitandos Leontinos, cæteroſque Syracuſanorum ſocios alienandos mittunt, vt tranquillum reipublicæ ſtatũ iterum perturbaret. Is Camarinenſes, & Agrigentinos in ſuã ſententiam pertraxit. Gelenſes autem & reliqui in fide perſiſtunt, atque ea ſociorum conſtantia Phæacis induſtria, ſimul & Athenienſium ambitio eluſa eſt. Exarſit poſtea grauiſsimum & mutua clade partiumq; ſtudijs diuturnum inter Syracuſanos & Athenienſes bellum. Cauſam tanti motus Segeſtani &

Selinuntij

A Selinuntij priuatis ex iniurijs ob quædam ſponſalia, & agri limites depopulatos præbuerunt. Segeſtani victi à Selinuntijs Syracuſanorum & Agrigentinorum auxilia, ſed fruſtra ſollicitant. Mox & Pænorum opes nequidquã implorant, quare cum Leontinis exulibus ſocietatẽ coëunt & Athenienſes ad bellum Selinuntijs & Syracuſanis mouendum per legatos, promiſſa magna vi auri & ſuo auxilio ad Siciliã occupãdam, adiunctis etiam Catanenſium precibus inuitant. Ceterum cum in comitijs de bello contra Syracuſanos ſuſcipiendo ageretur, Nicias Nicerati filius virtute & auctoritate præcipuus bellum diſſuaſit, quod eo bello vires Athenienſium vix contra Spartanos per proximos aliquot annos
B pares attererentur exhaurirenturque: deterrebat ad hoc quòd Carthaginenſes eo ſæculo terra & mari potẽtiſsimi Syracuſanorum opes, nedum totius Siciliæ vires improſperè tentaſſent. Contra Alcibiades vir vti ingenij acerrimi, ita & facundiæ vehementiſsimæ populũ diuerſis rationibus ad bellum Syracuſanum hortatur, fidei eſſe Athenienſium ſocios à ſeruitute aſſerere. Syracuſanos quamuis alioqui potentiſsimos, Athenienſium tamen & ſociorum, quos violauerant, viribus, & partiũ ſtudijs impares fore. Claſſem itaque inſtruendam, & ſi copias in Siciliam pedeſtres mittant, eam facile ceſſuram. Accedebant adhæc legatorum, qui ſe ad mouendam commiſerationem omni ſqualoris habitu deformauerant, preces & lacrumæ, nec parum valuit apud dominandi cupidos
C tot populorum idem precantium numerus. Claſsis igitur mittitur ingens centum triginta triremium, quinque millibus armatorum inſtructa: duces creati & ſimul miſsi Nicias, Alcibiades & Lamachus: tantiſque viribus Sicilia repetitur, vt etiam ipſis in quorum auxilium mittebantur, terrori eſſent. Breui poſt tempore reuocatur ad cauſam dicendã à ciuibus Alcibiades; Nicias verò & Lamachus duo prœlia pedeſtria ſecunda faciunt: munitionibus deinde circundatis, Syracuſanos vrbi ſuæ incluſos etiam maritimo commeatu intercludunt. Quibus rebus fracti Syracuſani, auxilium à Lacedæmonijs, vel ipſo Alcibiade qui Spartæ
D metu legũ exulabat, ſuadente ſimul & à Corinthijs petiuerũt, & impetrarunt. Miſſus à Spartanis Gylippus rei militaris peritiſsimus, à Corinthijs verò, Python, cũ auxiliaribus vterq; copijs. Gylippus audito genere belli, & inclinato iam ſtatu, auxilijs partim in Græcia, partim in Sicilia cõſcriptis oportuna bello loca occupat. duobus inde prælijs victus, tertiò feliciter cõgreſſus, occiſo Lamacho hoſtes in fugã cõpulit, ſimul ſocios obſidione liberauit. Ceterum quum Athenienſes rem à bello terreſtri in nauale tranſtuliſſent, Gylippus claſſem cum auxilijs accerſit, quo cognito & ipſi Athenienſes in locum amiſsi ducis Demoſthenem & Eurymedontem cum ſupplemento copiarum mittunt. Peloponneſij

BELLVM CVM ATHENIENSIBVS.

quoque communi ciuitatum decreto ingentia Syracusanis auxilia mi- A
sêre. ita vt quasi translato in Siciliã bello Peloponesiaco summis ex vtra-
que parte viribus dimicaretur. Prima igitur congressione nauali Athe-
nienses victi, castrisq; exuti, omni publica simul ac priuata pecunia spo-
liantur. Super hæc mala, quũ & terrestri prælio inferiores essent, censuit
Demosthenes vt dum res quamuis affectæ, nondum tamen perditæ es-
sent, maturè è Sicilia decederent, neque enim in bello malè auspicato
diutius perseuerandum esse, domi grauiora bella supereſſe in quæ quid-
quid reliquum erat apparatus reseruandum. Nicias autem siue pudore
rei malè gestæ, seu metu ciuium suorum, vel impellente sic fato, manere
contendit. Ab aduersa itaque prioris cladis, procella, reuocatis ad B
spem secundioris prælij animis nauale certamen instauratur, sed insciti
ducum qui inter maris angustias tutius cum hoste se congressuros spera-
bant Syracusanos aggressi, impeditique inter se Athenienses facile vin-
cuntur. Eurymedon dux in prima acie fortissime dimicans cadit tri-
ginta quibus præfuerat, naues flammis iniectis incendio consumpsit.
Ipse quoque Demosthenes & Nicias eodem prælio victi exercitum ex-
cursionem facere iubent tutiorẽ itinere terrestri fugam rati. Ab his
relictas centum triginta naues Gylippus occupat, ipsis deinde fugienti-
bus instans, partim capit, partim cædit. Demosthenes amisso exercitu
ferro se à captiuitate & morte voluntaria vindicat. Nicias autem ne De- C
mosthenis quidem exemplo, vt sibi consuleret edoctus cladem suorum
etiam captiuitatis dedecore auxit. Quidam tradunt Demosthenem &
Niciam posteaquam sese dedidissent, populi Syracusani iussù ad sup-
plicium raptos ac interfectos. Variant alij Hermocrati enim concione
nondum dimissa ad eos occidendos digresso carceris custodem occur-
risse, retulisseque Demosthenem ac Niciam in carcere sibi ipsis manus
intulisse, mox eorundem cadauera ad ludibrium ante carcerem proiecta
fuisse. Syracusani ea victoria potiti mox popularem statum pro Aristo-
cratia siue optimatum statu arripiunt, ita enim ferè comparatum est vt
victoria libertatem, libertas licentiam pariat, iterum dum plebs belua D
multorum capitum rationis & sanioris consilij expers libertate & rebus
prosperis insolentius vtitur, ex nimia rursus in seruitutem incidat ac tã-
dem eos tyrannos admittere cogatur quibus se suamque rempublicam
inconsideratius crediderat. Quod & Syracusanis postea accidit, dum ab
hoc populari statu iterũ in Dionysij tyrannidem reciderunt. Post
hæc Syracusani Selinuntiorum clade permoti quam à Carthaginẽsibus,
qui Segestanis venerant auxilio acceperant, Dioclem cum quatuor se-
lectissimorum millibus contra Annibalem Gisconis filium, qui tunc
Himeram vrbem oppugnabat, in auxilium eius vrbis mittunt. Verum

TERTIA REIPV-BLICAE SYRACV-SANAE CONVER-SIO.

Annibal

A Annibal Syracuſanis magna clade affectis Himera potitur. Hinc indi-
gnati Syracuſani Hermocratem Petaliſmo vrbe expellunt. Is exul pro ea
quæ tunc erat rerum ipſius fortuna quinque triremes ædificat, aſſumtis
præterea exulibus Himereis reditum ſibi in patriam conficere conatus,
poſtquam ſe ſpe fruſtratum videt, mediterranea Siciliæ petit, Selinuntẽ
occupatam inſtaurat, Selinũtios per Siciliam diſperſos reuocat, vrbem
ipſam communit, quumque aduenas vndiq; reciperet, breui ad ſex mil-
lium manum cogit. His copijs auctus Motyenſes, Panormitanoſque
qui Pænorum partes ſequebantur perpopulatis eorum agris congredi
auſos prælio ſuperat, ſocios tuetur, hoſtes vbique infeſtat. Intellecta Her-
B mocratis virtute, rebuſque ab ipſo in exilio geſtis, Syracuſanos pæniten-
tia ſubit quod virum egregium nihil commeritum eieciſſent. Ipſe autẽ
per amicos de ciuium ſuorum pænitentia certior factus, quo magis ſibi
eos demereretur, oſſa eorum qui ad Himeram duce Diocle contra Car-
thaginenſes pugnantes conciderant, quàm potuit diligentiſsimè colle-
cta ornataque curribus impoſita Syracuſas remittit, quanquam ne ſic
quidem reditum impetrare potuit. verebantur enim Syracuſani ne vir
ingentis animi atque audaciæ dominatum patriæ occuparet. Hermo-
crates dum ſe non admitti videt, retrò ad Selinuntios abit, paullò poſt ab
amicis clam reuocatus noctu Syracuſas profectus Acradinam intrat, re
C cognita Syracuſani in foro conglobati Hermocratem cum maxima ſo-
ciorum parte interficiunt, reliquos verò conſcios exilio damnant, pauci
aliquot tamen amicorum opera exitio ſubſtracti, & inter eos Dionyſius
qui poſtea tyrannidem occupauit. Syracuſani interea inualeſcentem
Carthaginenſium potentiam metuentes legatos Carthaginem mittunt
de bello ſibi illato conquerentes, poſtulanteſque vt deinceps ab armis
diſcedere vellent, reſpondent Carthaginenſes ambiguè, bellum interim
ſumma vi parant, duces deligunt Annibalem Selinuntis Himeræq; ex-
cidio illuſtrem, & Himilconem Hannonis filium, militẽ ex Hiſpania,
Africa, Italia mercede conducunt. quadraginta triremes in Siciliam ad
D explorandum inſulæ aditum dimittunt. Verum Syracuſani cum pari
triremium numero occurrentes, graui prælio Carthaginenſes ſuperant,
naues quindecim capiunt. Nihil ea clade deterriti Carthaginenſes Sici-
liam cum maiori ac inſtructiori claſſe in qua præter triremes mille naues
onerariæ fuere repetunt. Agrigentum florentiſsimam Siciliæ vrbem
obſidione cingunt. Syracuſani veluti ad commune incendium reſtin-
guẽdum militem vndique cogunt, accitis & ſociorum auxilijs vniuer-
ſis copijs Daphnæum præficiunt, ac ſtatim in hoſtem ducere iubent. Hi-
milco Carthaginenſium dux audito tanto hoſtium apparatu, quadra-
ginta millia armatorum obuiam Syracuſanis mittit. iam Himerã flu-

HERMO-
CRATIS
CAEDES.

BELLVM
CVM CAR
THAGI-
NIENSI-
BVS.

uium Syracuſanus traiecerat,cum ſubitò hoſtis apparet. nec quidquam A
cunctati Syracuſani hoſtem inuadunt:prælium cruentum,& anceps cõ-
mittitur. ſed vincit tandem Syracuſanus,hoſtibuſq; ad ſex millia prælio
interfectis,reliquum exercitum turpi fuga diſperſum non ſine pari ſtra-
ge inſequitur. Daphnæus vbi & ſuos vndique diſperſos in perſequendo
hoſte nullo ordine ferri videt, veritus ne idem ſibi quod Diocli ad Hi-
meram acciderat,eueniret,receptui canit, collectiſque ſuis caſtra & ipſe
ad Agrigentum locat: concurrentibuſque eò Agrigentinis, Carthagi-
nenſium caſtra vnà cum illis oppugnare aggreditur, ſed quum ſe fruſtra
ob inſuperabilem caſtrorum munitionem laborare videret,incepto de-
ſtitit: interceptiſque vndiq; pabulatoribus Carthaginenſes ad ſummas B
anguſtias & inopiam adducit.Hinc Himilco rebus propè deſperatis per
transfugam certior factus,Syracuſanos mari commeatum, & ſubſidia
Agrigentinis aduehere,quadraginta triremes clam milite implet,incau-
tiuſque nauigantibus improuiſus occurrit,primo congreſſu octo naues
longæ ſuppreſſæ,reliquæ captæ,aut diſsipatæ.Agrigentini ea clade acce-
pta conſternati commeatuque & externo milite deſtituti, tanquam re-
bus deploratis,vrbem fuga deſerunt, deſerta potitur hoſtis,hinc diuul-
gato Agrigenti excidio, ex tota paſsim Sicilia Syracuſas migratur. Qui
excidio ſupererant Agrigentini, apud commune ſociorum concilium
duces ſuos accuſant, eorum perfidia patriam proditam, victoriã hoſti- C
bus partam. Intererat concioni Dionyſius Hermocratis filius, is occa-
ſione accepta,duces apud populum viciſsim accuſat, illorum crudelita-
te & auaritia rempublicam hoſtibus proditam,ſocios deſertos,imperiũ
Syracuſanum ad vltimũ prope exitium adductũ vociferabatur, crean-
dos eſſe alios qui rempublicam collabentem & iam ruituram conſilio
& fortitudine confirmare poſsint. in priores duces tanquam proditores
vltima eſſe ſtatuenda. Dionyſius hac oratione, plebe quæ vel per ſe du-
cibus erat infenſiſsima, quò volebat impulſa, Prætor ab illis cum ali-
quot alijs creatur.Mox plebem obſequio,milites munificentia ſibi con-
cilians,effecit vt ipſe ſolus imperator crearetur. quod vbi ſe aſſequutum D
videt,viamque ſibi iam ad Tyrannidem eſſe factam, militum ſtipendia
duplicauit,exules & obæratos quoquo modo ſibi deuinxit ac Piſiſtrati
Athenienſium tyranni exemplo inſidias ſibi factas ſimulans,ſatellitium
ſexcentorum militum ad corporis cuſtodiam à populo impetrauit.hoc
agmine,tum aliorum quos præmijs ſibi conciliauerat ſtipatus, tyranni-
dem occupat. Ita Syracuſani poſtquam à Thraſybuli eiectione per ſex-
aginta annos libertate potiti eſſent, in Dionyſij tyrannidem recide-
runt. Dionyſius anno tertio Olympiadis nonageſimæ tertiæ,vrbis
verò Romæ conditæ CCCXLVII. tyrannide ad hunc modum potitus,

QVARTA REIPV. BLICAE SYRACVSANAE CONVERSIO.

DIONYSII TYRANNIS.

primum

A primùm præcipuos quoſque Syracuſanorum qui eius ſe concilijs obie-
cerant,aut interficit,aut exilio multat. Hinc contra Carthaginenſes va-
ria fortuna bellum gerit, deinde & Syracuſanorũ pro libertate pugnan-
tium arma expertus, poſt varias tandem clades, tum acceptas, tum illa-
tas,eos ſibi parere compulit, rebuſque tam domi, quàm in reliqua Sici-
lia conſtitutis,armiſq; in Italiam tranſlatis,Rheginos,Locrenſes,Caulo-
niatas atque alios Italiæ populos ſubegit, in quo tamen bello,præter
omnium expectationem,clementiſsimè ſe geſsit. Poſtquam autem per
annos duodequadraginta tyrannide potitus ne à ſacris quidem manus
abſtinens,etiam prætioſiſsima quæque deorum dona è templis rapuiſ-
B ſet,occupatam per ſcelus dominationem quaſi iuſtam ac legitimã,ada-
mantinis, vt ipſe iactabat vinculis colligatam hæreditatis locofilio ſuo
tradidit, qui luxu ac libidine diffluens, eandem euertit. Genus mortis DIONYSII MORS.
ab auctoribus variè traditur,quidam inſidijs ſuorum interfectum pro-
dunt, alij veneno interceptum, ſunt & qui ſubito gaudio enecatum ſcri-
bant. Interea Hanno Carthaginienſis ea mortis occaſione vſus,
præcipuam Siciliæ partem occupat: quumque ingenti præda & rapinis
ditatus,Carthaginẽ redijſſet affectati regni condemnatus,corpore prius
varijs ſupplicijs lacerato mutilatoque in crucem agitur. Dionyſio mor- DIONYSIVS II.
tuo filius eius Dionyſius natu maximus militum fide & opera vſus ty-
C rannidem occupat,pacem cum Carthaginienſibus facit,mox in omnis
libidinis genus,tum ſuperbiam & ſæuitiam proiectus, ciues etiam ſuos
omni contumeliarum genere vexare non deſtitit, donec victa tot tan-
tiſq; iniurijs ac cõuerſa in furorem ciuiũ patientia,eoſdem ad arma pro
libertate ſumẽda,ad frangendam ſuperbiam ipſius dominationem per-
pelleret. Primum itaque arctiſsima ipſum obſidione in Acradina pre-
munt. inde conantem erumpere,multa cæde cladeq; affectum vrbe tan-
dem expellunt. Dionyſius Sicilia pulſus Locros calamitatis ſuæ etiam
tum ignaros, neq; ſiniſtri quicquã metuentes occupat. quumque apud
eoſdem per ſexennium ſtupris, ebrietate,rapinis, turpiq; dominationis
D licentia & ſacrilegijs deſæuijſſet per conſpirationem tandem Locrenſiũ
magna cum ignominia eijcitur: & à Syracuſanis id temporis per factio-
nes,& partium ſtudia inter ſe diſſentientibus iterũ admittitur. Ceterum
poſtquam ciuium in ſe animos officijs & humanitate tentaſſet,tãtus erat
tyrannidis metus,& ex metu odium,totus in barbarum & crudelem do-
minum degenerauit: vſqueadeo vt plurimi eius dominationem exoſi,
relicta patria externas ſibi ſedes quærentes,iuxta Cumerum promonto- ANCON SYRCVSANORVM COLONIA.
rium in littore maris Hadriatici Anconem coloniam cõdiderint. Dion
tamen qui virtute & eruditione inter familiares Dionyſij facilè præſta- DIO SYRACVSANVS.
bat,eundem ex affinitatis neceſsitudine ſapientiæ præceptis, & Platonis
contubernio

contubernio in mentem meliorem inducere conabatur. Verum purpu- A
rati postquam Dionem altius in regis animum penetrare tum ipsum
Dionysium Platonis consuetudine ad sapientiam proficere, se au-
tem vtpote turpitudinis tyrannicæ mancipia vilescere vident, apud
faciles nimium & pronas ad deteriora Dionysij aures, quia virtu-
tem & bonum alienũ oderat, Dioni inuidiam mouere cæperunt, simul
Philistum historicum ex Hadria vbi iussu Dionysij senioris exulabat
reuocatum æmulum Dioni, atque ipsi Platoni inducunt. Is postquam
varijs artibus in familiaritatem atq; animum tyranni se insinuasset, gra-
uem Dioni de litterarum cum Carthaginiensibus commercio suspitio-
nem per calumniam mouit. Hinc Dionysius vt erat ingenio ad suspi- B
tionem ac inuidiam prono, Dionem fratremque ipsius Megaclem insi-
dijs præoccupatos, ac Cymbæ impositos magna cum totius ciuitatis cõ-
sternatione in Peloponnesum mittit, atque ibi exulare iubet. Plato ubi
doctrinam suam Dionysij quoque auribus, iam alienatis grauem sensit,
sponte Athenas reuertitur. Ceterum Dio posteaquam multorum ani-
mos partim virtute, partim calamitatis suæ commiseratione sibi conci-
liasset patriæ liberandæ impetum sumit, & quum reditum per vim sibi
aperire statuisset, consilium Eudemo & Timonidi socijs detegit. Con-
scensis itaque nauibus ægrè per aduersas tempestates ad Minoam quæ
tunc Carthaginiensium imperio tenebatur, exscensionẽ faciunt: quum- C
que Paralius præsidij Carthaginiensium ibidem præfectus Dionem be-
nignè excepisset, oportunè nunciatur Dionysium in socordiam & igna-
uiam prolapsum, cum totis copijs iuxta Cauloniatas otiari. Dio itaque
oblata occasione feliciter vsurus mille militũ citato agmine secum ra-
pit, properanti vndique ex itinere à Gelensibus, Camarinæis, Agrigen-
tinis, cæterisque mediterraneis vrbibus auxilia, vt Syracusanos à tyran-
nide liberarent ad viginti millia peditum. Dionis auspicia omnes sequu-
ti, sese coniungunt. Cum primùm Dio cum exercitu in agro Syracusano
apparuisset, tota sese vrbs in eius amplexus, vt in libertatis assertorẽ, ob-
uiam effudit. eundemque paullo post cum magna omnium ordinum D
aggratulatione in Acradinam excipiunt. Dio accurata & ad tẽpus
accommodata oratione, ciues ad seruitutem in qua ab ignauo & volu-
ptatibus enerui tyranno oppressi iacerent excutiendam, capto nunc per
eius absentiam tempore hortatus, Epipolas à Timocrate Dionysij præ-
fecto desertas occupat: captiuos ibidem repertos liberat; delatorum tur-
bam Prosagogidas vocatos, quos Dionysius vbique vt rumores publi-
cos, ac liberos ciuium inter se questus explorarent, cætibus coronisque
colloquentium commiscuerat, vt tyrannidis ministros, & abiectissima
mancipia virgis cæsos, pelle insuper detracta trucidari iubet. Mox to-

DIO SYRACVSAS OCCVPAT.

ta vrbe

A ta vrbe potitus, arcem quæ in Insulæ angustijs valido præsidio instructa erat muro fortissimo, vt eruptionem & commeatum importandi potestatem arceret, vndique claudit. Dionysius interea apud Cauloniam de rebus à Dione gestis certior factus, cum octoginta nauium classe in Siciliam reuersus in arcem excipitur, inde pacis conditiones apud Dionem varia ad fallaciam arte vsus experitur, interim in Syracusanos spe pacis ocioſos acerrimè erumpit. Dio autem fortiter & acriter tyranni impetum frangit, cæterum dum incautius procurrit dextro brachio saucius, Timonidem Leucadium sibi surrogat: ipse equo vectus per totam vbiq; aciem adparet, ac ciuium suorũ animos fiducia libertatis erectos vsque-
B adeo accendit, vt depulsi vndique qui eruperant Dionysij satellites profligarentur, contrucidatisque vsque ad octingẽtos, cetera turba in arcem sese recipere cogeretur. Interea Dionysius callidis consilijs, & adulterinis Hipparini Dionis filij litteris, quibus patrem affectati, si Dionysium expellerer, regni insimulare videbatur, sinistrã Syracusanis de Dione suspitionem inijcere moliebatur, tantumque ea fraude profecit, vt Heraclides collega Dioni daretur, & classis maritimæ in Dionis contumeliam præfectus designaretur. Ceterum Dio quamuis magnam ciuium à se alienationem partiumque studia inualescere ob eam Dionysij prauitatem animaduerteret, priuata tamen sese vlciscẽdi occasione ob patriæ amorẽ
C neglecta contemptaq; iniuria cum populo & ipso Heraclide in gratiam redijt. Philistus interea classis Dionysianæ præfectus Syracusas appulit. ac dum Leontinos qui à Dionysio defecerãt subita & inopinata vi intercipere conatur fortiter repulsus ad naualem sese pugnam contra Heraclidem comparat. cumque & Syracusani non mediocrem apparatum in procinctu haberent, concurritur. Philistus aliquandiu victor, tandem Syracusanorum virtute superatus, vnà cũ triremi fugiẽs, vt sese à captiuitatis ludibrio vindicaret, manu sua vsus mortem sibi conscisse proditur. Non desunt tamen qui tradant, posteaquam Syracusani omni crudelitatis exemplo in eundem captiuum sæuijssent, obtruncari cadauer
D vnco per Acradinam tractum ac insepultũ in latrinas proiectum fuisse. Philistum vt acrem & diligentem virum antiquitas commendat. eundem vt tyrannidis satellitem vituperat. Dionysium namque seniorem propinquitate contingebat, quumque familiarius & solutius cum matre tyranni, quàm regiam domum deceret versatus, accusaretur, Dionysij crudelitatem metuens Hadriam in exilium concesit. atque ibi otium nactus duodecim de Siciliæ rebus libros tum & de rebus sua & superiori etiam ætate in Assiria AEgypto, & Lybia gestis aliquot volumina, vt Thucidide multo inferiorem, ita aliquanto iucundiorem conscripsisse testatum est: ab exilio à Dionysio iuniore purpuratorum suorũ con-

filio reuocatus, quod iam meminimus, ab eodem in dominationis so- A
cietatem receptus, eiusdemque propugnator fuit, donec eo quem iam re-
DIONYSIVS E SICILIA FVGIT. tulimus exitu tam calamitoso vitam finiret. Dionysius vt erat in rebus
aduersis animo proiectus, tanta suorum clade, tum & ipsius Philisti cala-
mitate fractus, quum nulla ipsi à Dione spes pacis, nisi libertatem Syra-
cusanis arce demolita redderet, & ciuibus statuendi de se potestatem per-
mitteret, ostenderetur: rebus desperatis Apollocratem filiũ arci præsidio
reliquit: ipse noctu vt Heraclidis stationem euaderet elapsus ad Locros
profugit. Dionis autem probitas & æquitas apud ciues iam licentia cor-
ruptos, & factionum partiumque studijs flagrantes suspitionẽ & odium
pro gratia pepererat, nonnullis ad Heraclidem propensioribus, alijs agra- B
riam ex Gyarte tyrannorũ agro legem vt viritim plebi diuideretur po-
stulantibus, quorum postulatis vt iniquis cum Dion obsisteret, Heracli-
dem cum quattuor & viginti ex plebeijs neglecto Dione vt magistratũ
administrarent, creant. Dion ciuium suorum ingratitudinem execratus,
vnà cum tribus millibus stipendiariorum quos secum è Peloponneso
adduxerat, in Leontinos secessurus, bis à Syracusanorum incursu dum
iter facit lacessitus, postquam eosdem acerrimè repulisset à Leontinis
benignè exceptus, & omni officiorum genere affectus iure insuper hos-
pitalitatis vnà cũ militibus donatus est. Sub hæc dum populus Syracusa-
nus electo Dione tãquam de victo triumpharet, acculatoribusq; ipsius C
honores & magistratus daret, ac licentiæ dulcedine emollitus insolesce-
ret, Nypsius cum magna classe missus à Dionysio vt in arce obsessos cõ-
meatu & Annona recrearet, ad Arethusam exscensionem facit. Syracu-
sani in classem Nypsij irruunt, nauium alias profligant alias deprimunt,
capiunt quattuor. Ob eam victoriam ciuibus in læticiam & conuiuia
insolentius effusis, Nypsius ea vsus oportunitate, captoq; tempore Sy-
racusanos vino somnoque sepultos noctu opprimit, forum occupat,
stertentes trucidat, omnemq; in victos crudelitatem exercens, vrbemq;
ipsam ferro & igne vastat. Populus tam inopinata clade consternatus
trepidare, tumultuari, Dionis virtutem & opem implorare; Dio victus D
suorum precibus & lacrimis (vt erat natura clemẽtissimus) citato agmi-
ne à Leontinis profectus, quum per Hecatonpedon irrupisset, Diony-
sianos ex Acradina expellit: quattuor millia ex ipsis trucidat: atque ita
cladem quam Syracusanis prius intulerat eisdem reponit. Nypsium
cum reliquis copijs profligatum in arcem compellit. Incendia quibus
longè lateque ea vrbis pars deflagrabat per milites suos coerceri iu-
bet, denique inducta præteritorum obliuione, inimicitias & iniuriam
populo & factiosis Heraclidi quoque & cæteris in gratiam Reipublicæ
condonat: quo beneficio omnium simul suffragijs & acclamatione,

SERVA-

A SERVATOR PATRIÆ ſalutatus eſt. Ceterum quum plebs iterum inſurgens agrum Gyartem viritim diuidendum ex plebiſcito poſceret, Dio auctoritate ſua interceſsit: at Heraclides, & alij aliquot populares, vt Dioni iterum odium ac inuidiam conflarent, diuerſa factione agrum populo publicandum contendebant. Dio itaque per factiones iterum vrbe eijcitur. Heraclides autem expulſo antea Dionyſio, & nunc Dione eiecto veluti in Republica magiſtratu orbata, dum plebem per cõuiuia & largitiones, atque omne genus licentiæ indulgentius haberet dominationem occupare ſtudebat, donec Gæſylus Lacedæmonius, quem Spartani cum claſſe miſerant, vt Syracuſanorum libertatem contra ty-

GAESYLVS SPARTANVS.

B rannos propugnaret, ſuperueniſſet, nam quum ille ad Dionis partes inclinaret, deterritus eiuſdem potentia Heraclides, cum Dione in ſocietatem & gratiam redijt. Hi tres ſimul duces copijs coniunctis Apollocratem arctiſsima obſidione arci incluſum, tandem ad ſummam commeatuum inopiam redactum ad deditionem ea lege coëgerunt, vt ipſe liber quò vellet extra Siciliam cum ſororibus, triremibus quindecim regia gaza onuſtis nauigare poſſet. Apollocrates itaque Locros verſus ad patrem vela facit. Verum parta iterũ libertate Heraclides priori adhuc in Dionem inuidia flagrans perniciem eidem & interitum moliri haud prius deſtitit, quàm ipſe ciuium conſpiratione & ſeditione oppreſſus occideretur. Eo mortuo Dio liberius iam imperio ac poteſtate vtés,

C dum Rempublicam frequenti tyrannorum dominatione, & turbulentis ciuium diſcordijs toties labefactatam legibus & legittimo magiſtratu inſtaurare, & conſtituere conatur: tumultuoſis Calippi Atheniẽſis concionibus, quibus imperitam plebẽ quò vellet impellebat, rurſus in affectatæ tyrannidis ſuſpitionem, ac nouum odium præcipitatus eſt, ac tandem eiuſdem Callippi & Lyconis Syracuſani coniuratione, anno quarto poſt reſtitutam ciuibus ſuis libertatẽ annos, tum natus quinquaginta quinque domi à ſuis oppreſſus confoditur. Cæſo Dione Callippus mox tyrannidem veluti parricidij ſui præmium inuadit. qui dum in

CALLIPPVS ATHENIENSIS.

D Catanenſes, quòd ipſius imperium detrectarent, mouet, Syracuſani cõſpiratione facta, eiectoque Callippi præſidio à tyrannide ſe denuo liberauit. Callippus autem Catana in poteſtatem redacta, cum & Meſſanã adortus aliqua ex parte occupaſſet, tentatis fruſtra Syracuſanorum animis (apud quos Hipparinus Dionis filius iam in patris imperiũ populi ſuffragijs ſucceſſerat) deſtitutuſque à ſuis & deſertus, Rhegium traiecto freto occupat: ibi quum propter inopiã ſtipendia militibus perſoluere non poſſet, à Leptino & Polyſpherchonte per ſeditionem eodem quo Dionem pugione percuſſerat, confoſſus, Dionis innoxij manibus parentare viſus eſt. Hipparinus quum per biennium ferè Rempublicam

HIPPARINVS DIONIS F.

NISÆVS. administrasset,à Nisæo Dionysij fratre imperio deijcitur. Nisæus ad A
hunc modum principatū adeptus,in luxum & libidinem effusus, dum
populo licentiam & factionum studia indulget, tabescente malis inte-
rioribus Republica,facilè eadem Dionisij,qui iam decennium exulaue-
DIONYSI- rat,armis rursus occupata est. Ceterum quum Dionysius tot antea cla-
VS RESTI dibus fractus,tum & ciuium in se tanquam vilissimum mancipium cō-
TVTVS. tumelijs exasperatus,ciuitati grauior indies crudeliorq; immineret,op-
timates cæteriq́ue quorum vel corpora vel opes tyranno ad rapiendi &
violandi libidinē obnoxia esse potuissent,ad Icetam Syracusanum,qui
ICETAS apud Leontinos imperium occupauerat: sese contulerunt,supplicātes,
LEONTI- vt patriæ tot calamitatibus fessæ & in exitium præcipiti lumen animi in- B
NORVM genijq́ue sui ostenderet. Accedebat ad hæc quoque mala,quòd Syracu-
TYRAN- sani tot miserijs oppressi, nihil à socijs auxilij sperare poterant. Sicilia
NVS. enim per id tempus, partim tyrannorum domesticorum, partim Puni-
corū imperio armisq; occupata pridē seruiebat Præterea Hanno Cartha-
ginensis cum centum quinquaginta triremibus, & quinquaginta millibus peditum,vt vrbem obsidione premeret, non longè à Syracusis ex-
scensionem fecerat. Legatos itaq; Syracusani ad Corinthios tum opi-
bus & potentia florentes,veluti ad cognatos & propinquos mittunt, qui
miseris & afflictis ciuibus auxilium tum contra tyrannum, tum aduer-
sus Pœnorum violentiam iure necessitudinis peterent. Corinthij le- C
gatione audita Syracusanos non esse deserendos decernunt,ducem belli
TIMO- Timoleontem,vt rei militaris peritia nobilem ita & alijs bonis artibus
LEON CO- instructum, qui supplicibus opem ferat, designant. Interea Icetes suæ
RINTHVS. libidini subseruiturus in speciem quidem pro ciuium libertate arma se
sumpsisse simulans, reuera autem tyrannidem affectans,vt Dionysium
facilius depelleret societatem cum Carthaginensibus clandestinam coi-
uit. Obstabat tamen tam fraudulentis cōsilijs,quòd intelligeret Timo-
leontem vnicum tyrannidis hostem & euersorem,missum à Corinthijs
vt Syracusas à calamitate & seruitute vindicaret, eumq́ue iam tum vela
facere,& in Siciliam breui appulsurum. Quare vt fortunam interim D
tentaret,vallo iuxta Olympicum excitato,castrisq́ue munitis, quò ma-
gis id quod in animo haberet dissimularet, Dionysium terra mariq́; ob-
sidione premere cæpit. Ceterum quum firmissimis vndique præsidijs
munita strenuè aliquamdiu defenderetur: Icetas commeatu destitutus
obsidionem soluere coactus, copias suas Leontinum versus deducit.
Dionysius tanquam in profligatos irruens extremum agmen vrgere,
fugientes premere,& carpere. Icetes itaque cum à persequentibus lacef-
feretur,conuersis signis,magno & acri prælio cum Dionysianis congres-
sus vicit: tribusq́ue hostium millibus contrucidatis, reliquam aciem ir-

ruptione

A ruptione diſsipat,ac dum fugientium tergis inhæret,vnà cum ipſis in vrbem impetu facto irruit,fæliciq́ue & inſperato ſucceſſu Acradinam,Tycham,& Neapolim inuadit, tyrannum arci & inſulæ incluſum munitionibus circundat. Dum hæc ab Iceta Syracuſis geruntur, Timoleon in Tauromenitano portu ab Andromacho Timæi hiſtorici patre vnà cum copijs vt ſeſe à nauſea recrearent,& belli conſilia conciperent, benigniſsimè exceptus exſcenſionem facit. Annus tunc agebatur Olympiadis Octauæ & centeſimæ quartus, quo Romæ Conſulatum M. Fabius Durſo, Ser. Sulpitius Camerinus inierant. Quum lux aliqua libertatis recuperandæ Syracuſanis affulgere cæpit, tum quod intel-

TIMOLEONTIS IN SICILIAM ADVENTVS.

B ligerent Timoleontem ſtatim à ſuo in Siciliam aduentu Adranitas ab iniuria & violentia Icetæ,qui armis ipſorum libertatem impetebat aſſeruiſſe: Tyndaritanos autẽ depulſo ipſorum tyranno liberos eſſe iuſsiſſe, rurſus Tauromenitanos auctore Andromacho cum ipſo ſocietatem inijſſe: denique tota paſsim Sicilia bonos vndique ciues,in quibus ſi iuſtum imperium fuiſſet ſumma fides eſſe debuerat,nunc in tyrannorum exitium cum Timoleonte conſpiraſſe. Ceterum vt Timoleon non ſolum ciuibus diſcordia ciuili feſsis,ſed & ſub externa etiam dominatione laborantibus tempeſtiuè auxilium præſtaret, copijs vndiq; tam à ſocijs quàm è ſuo milite coactis,incredibili celeritate etiam vt ipſos hoſtes fal-

MAMERCVS CATANAE TYRANNVS.

C leret, Syracuſas contendit,& Tycham nullo ferè labore occupat. Hunc tam fælicem vel in primo conatu ſucceſſum,ſequitur,vt ferè ſolet, omnium ordinum fauor. Mamercus namque Catanæ tyrannus, qui opibus & militari prudẽtia florebat,Timoleontis virtutẽ admiratus,ipſius exercitum ſupplemento ſtipendio & commeatu iuuit. Interea & altera claſsis è Corintho cum decem militum millibus Timoleontis imperiũ ſequutura appellit. Dionyſius autem tanto rerum ſucceſſu exterritus,

DIONYSIVS CORINTHVM RELEGATVS.

non auſus vltra dubium Martis exercitum experiri,leges pacis à Timoleonte oblatas in hanc conditionem accepit,vt arce cum præſidio dedita,ipſe cum eo quem haberet theſauro,Corinthum in perpetuum exi-

D lium ſecederet. Ita Timoleon quinquageſimo poſteaquam in Siciliã appulerat die tantæ potentiæ tyrãnum omnibus antea formidabilẽ fregit. Arcem veluti tam ſuperbæ dominationis propugnaculum,mpoſito quadringentorum præſidio in Corinthiorum poteſtate retinuit. Corinthij vbi Dionyſium veluti miſerabile & pudẽdum fortunæ mancipium non ſine contumelia & ludibrio excepiſſent, Timoleonti, vti victoriam proſequeretur,in ſupplementum duo millia peditum & ducentos equites in Siciliam tranſmittunt. Icetes interea qui virtute Timoleontis è Tycha depulſus Acradinam & Neapolim tenebat, arcẽ quæ Corinthiorum præſidio tenebatur,Carthaginenſium opibus adiutus

terra mariq́ue oppugnare aggreditur. Ceterum quum obſeſsis per Timoleontem commeatum ex Catana ſubuehi per exploratores didiciſſet, placuit Catanenſes ſubita vi & ex improuiſo citato agmine, & coniunctis copijs opprimere. Interea Neo præſidij in arce præfectus de hoſtium profectione certior factus in eorum qui Acradinam tenebant, ſtationes irruens proſtratis profligatiſq́ue defenſoribus, eam quoque vrbis partem in Corinthiorum poteſtatē redegit, occupataq́; & commeatu & armis inſtructam muro & præſidio muniuit. Icetes clade ſuorum intellecta, Catanam relinquere coactus Syracuſas cum copijs & Carthaginenſium auxilijs reuertitur, quumq́ue præter Neapolim nulla vrbis pars quam armis tueri poſſet eidem reliqua eſſet, eam quoque Timoleon magna vi & cōtentione, ac triplici agmine aggreſſus expugnat. Icetaq́; fuga elapſum vitæ ſuæ & fortunis apud Leontinos breui temporis ſpacio permiſit. Ad hunc modum Timoleon tota Syracuſarum vrbe potitus, arcem vtpote tyrannidis propugnaculum ſimul vt præteritarum calamitatum obliuionem ciuibus induceret, præterea magnifica & ſuperba tyrannorum præter vnius Gelonis, ſepulchra, in aſſertæ ab ipſo libertatis monumentum demoliri, & ipſorum ciuium oppreſſorum manibus funditus euerti iuſsit. Ceterum vt Syracuſas tot fortunæ ſemper variantis conuerſionibus, ac frequenti continuaq́ue tyrannorū crudelitate laceratas & ferè deſertas recrearet, ciuiū decem millibus qui per Aſiam & Græciam vt ſuæ libertati conſulerent ſparſi vagabantur vel agebant reuocatis, ad hæc conſcriptis ex Italia ſexaginta millibus colonorum, eoſdem ad frequentandam vrbem honeſtis conditionibus & legibus euocauit. Inde ad reliquas Siciliæ ciuitates à tyrannide liberandas conuerſus, Leptinem tyrannum ab Engio & Apollonia ciuibus libertate donatis expulit. & poſtquam virtute bellica alias complures à ſeruitute aſſeruiſſet, quum Rempublicam Syracuſanam interiore quoq; malo legum multitudine & factionū ſtudijs laborare obſeruaret, etiam ad corrigendos ciuitatis mores animum adiecit. Quamuis enim legum quamplurimos in maleficos ex delicto rectè à Diocle latas animaduerteret frequenti tamen ordinum inter ſe diſſentione, plæraſq́ue vel honores illicitos adipiſcendi ſtudio, vel bonos viros expellendi cauſſa, per vim & inuidiam rogatas fuiſſe reperit. Leges igitur quæ de rerum priuatarum iudicijs à Diocle olim conſcriptæ erant, eas ita ratas eſſe iuſsit. Ceterum Reipublicæ ſtatum in popularem conuertit, concilium è Senatoribus domeſticum conſtituit: annuum adhæc magiſtratum qui populi ſuffragijs crearetur, à cuius nomine annis deinceps vt apud Athenienſes ab Archonte, apud Romanos à Conſulibus, ita & apud Syracuſanos ab Amphipolo, nomina darentur. Atque vt is quoq; magiſtratus religione aliqua

SYRACVSAE TYRANNIDE LIBERATAE.

A aliqua,& numinis maiestate honorem & auctoritatem tueretur, ἀμφιπολία Διὸς ὀλυμπίου quasi dicas Iouis olympij famulatus siue ministerium appellatus est. Primusque enim magistratum cepit Callimenes: atque ab eo per annos trecentos eam dignitatem apud Syracusanos perdurasse,donec in Romanorum potestatem Respublica concederet, auctores tradunt. Quumque in vrbe delitijs affluente etiam luxu & libidine laboraretur, leges sumtuarias instituit, sanxit quoq; ne mulieres auro ornarétur, neue vestes versicolores aut purpura prætextas ornatus gratia haberent, alioquin vt improbas & meretrices esse traducendas .quod si vir aliquis eodem ornatu effeminaretur, eundem vt mollem & adulte-
B rum aut alias impudicum legibus puniẽdum esse. Atque vt mulierum quoque pudicitiæ consuleret,sanxit,si quæ post solis occasum in publico deprehenderetur eandé pro prostituta habendam,aut tanquam adulteram legibus obnoxiam fore. eodem iudicio teneri eam quæ interdiu non comitata curatore suo, aut pedissequa prodiret. Ad hunc mo dum vrbe, rebusque vrbanis constitutis, nunciatur Annibalem & Bomilcarem Carthaginensium duces cum septuaginta millium exercitu; classe ducentarum triremium & onerarijs nauibus mille, omni armorum genere & commeatu instructissimis, vt Siciliam & potissimum Syracusas in potestatem redigerent ad Lilybæum exscensionem fecisse.
C Timoleon quò tantam belli molem sustinere posset, cum Iceta Leontinorum tyrãno societate inita pacem facit, atq; vt omnẽ molem in Carthaginensium sociorumq; agros transferret coactis duodecim militum millibus Lilybæum versus mouere cæpit, dimissisque cum Thrasio homine factioso & improbo mille è militibus contumaciam Thrasij secutis, reliquos præteritarum cõtra Pœnos ipsosque tyrannos victoriarum memoria confirmatos itinere instituto ad Crimisum ducit, atque ibi in colle satis edito vnde Carthaginẽses despicere posset,castra metatus substitit. Quumque eò loci iumenta aliquot apium gestantia militibus occurrissent, idque pro ostento ab eisdem vt inauspicato & funesto suspi-
D tiosius acciperetur, quod sepulchra mortuorum apud Corinthios apio coronarentur; Timoleon suos ea re animo deiectiores cernens, verso in contrarium omine tanquam dextro & felici eosdem in spem mentemq; meliorem erigit; victoriæ præsagium illud interpretatur quod in Isthmijs apud Corinthios victores corona ex apio donari solerent. mox ipse certatimque postea omnes velut omen confirmaturi coronam ex apio cõtextam tanquam certa victoriæ spe præcepta capiti circundant, atque ita coronati magno impetu in hostes qui Crimisum superare cæperant digressi, eosdem perturbatos profligant, & fuga dilapsos persequuntur. Interea reliquus Carthaginensium exercitus in citeriorem sese fluminis

ripam

ΑΜΦΙΠΟΛΙΑ ΔΙΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΥ.

BELLVM CVM CARTHAGINIENSIBVS ALTERVM.

ripam colligens,aciem in Græcos conuertit, eosdemque occurrentes vt numero inferiores, ita dubio Marte aliquamdiu fatigare non destitit: quum imber procellosus subito coortus turbinum,grandinum,fulgurumque impetu terribilis, aduersa Pœnorum ora verberare; Græcos à tergo vi quoque sua impellere & incitare mox inflatus nimborũ & torrentium multitudine Crimisus Pœnorum vestigia inundatione fallere, lubricitate percellere, ordines aciemque tot simul malis circumuentam dissoluere. hostes tanta cæli iniuria consternati, tum Græcorum alacritate & pertinacia perterriti vincũtur.fugientibus plus pugnæ & certaminis cũ aquis,& inflati ex pluuia vltra crepidines fluminis vorticibus fuit, quàm ab hoste discriminis & periculi: quamuis enim victores eos vndique vrgerent,calones tamen cæterique qui impedimentis præerant militum officia fugiendo turbabant. Fuit ea Timoleontis victoria, quum ob hostium quos deuicit multitudinem,tum ob suorum qui pugnauerant paucitatem illustris, spoliorum quoque & prædæ magnitudine incredibilis, quadrigæ enim ducentæ, mille thoraces precio atque artificio spectabiles,decem clypeorum millia quorum multa in victoriæ monumentum Syracusis in templis Deorum consecrata & dedicata fuêre, capta sunt. Pœnorum decem millibus cæsis, quindecim millia in Corinthiorum potestatem venére,auri præterea & argẽti tum facti,tum signati maxima copia,militibus in virtutis & operæ fortiter nauatæ præmium distributa est. Ipse autem Timoleon victor, liberata iam à Pœnorum seruitute Sicilia,Syracusas cum exercitu ingressus faustisque ciuium acclamationibus exceptus, primũ de Thrasio seditionis, vt meminimus, auctore supplicium sumsit,illis verò qui ad mille vsque Thrasij defectionem sequuti fuerant vti extra Siciliam exsulatum irent imperauit qui quum traiecto freto in agrum Bruttiorum irrupissent, ab ijsdem trucidati sunt.

BELLVM CVM ICETA ET MAMERCO.

Icetas & Mamercus tantis Timoleontis successibus inuidentes,eiusque potentiam veriti belli societatem & auxilia Carthaginensibus offerentes monent, ne priori clade deterriti animis obtorpescant:sed in spem meliorem erectos bellum reparare: posse nouo exercitu priores offensiones castigari. Sin autẽ per desidiam & ignauiam quieti ab armis deinceps abstineant, non solum Sicilia ipsis cedendum, sed & in ipsa Africa omnia mox Græcorum armis arsura, ipsamque imperij sedem Carthaginem in discrimen venturam. Carthaginenses persuasi nouas conscribunt copias, classem & apparatum naualem instruunt, ijs omnibus Gisconem Annonis filium ab exilio reuocatum præficiunt. Is quum in Siciliam appulisset copias cum Iceta coniungit, consilia cõmunicat, Messanam oppugnatione capit, & trecentos Græcorum præsidiarios trucidat. Timoleon audita suorum clade, quum Icetas etiam

Syracu-

A Syracusanorum agros incursionibus infestasset: eundem traiecto freto, in Italia ferro igniq́ue grassantem, ad Damyram Calabriæ fluuium cito agmine assequutus, quum ancipiti aliquandiu prælio neutro victoria inclinaret, ipse cum prætoria cohorte in Pœnos inuectus, mille eo amplius in prælio cæsis, reliquam aciẽ perturbat, ac tandem profligat ipsum Icetam Leontinum versus fugientem persequitur, atque oppidi mœnibus sese includentem arctissima obsidione pressum expugnat, ac viuum cum filio Eupolemo in potestatem redactum populiq́ue iudicio condemnatum (quia Areten Dionis vxorem Aristomachenq́; eius sororem impuberem viuas merserat: tum ipsi Timoleonti sacrificanti percusso-
B res immiserat) supplicio afficit. Mox & Mamercum Siciliæ turbatorem aggressus, graui ad Symęthum flumen prælio fusum, copijsq́ue nudatũ ab insula expellit. Catanam sese victoris arbitrio permittentem libertati asseruit. Mamercus à suis desertus & à Lucanis ob fortunæ mutationem contemtus, ab Hippone Pœno, qui Messanæ præsidio præfectus erat, excipitur. Verùm Timoleon subitò accurrens, eos, ne elabi possent, arctissima obsidione pressos in potestatem redigit. Hipponem dum fuga salutem quærit, milites interceptum & in vrbem retractum & malè prius multatum, vnà cum liberis trucidãt. Mamercus rebus iam desperatis hac cõdicione sese Timoleonti dedidit; vt ipso nõ accusante caus-
C sam apud Syracusanos dicturus, ciuibus de se statuendi iudicium permitteret. Timoleon itaque conceptis verbis iurauit se nõ accusaturum Mamercum; ea lege Mamercus Syracusas in concionem producitur; quumq́ue orationem præmeditatam pronunciaturus esset, sibilis, & aduerso populi clamore exploditur. Ceterum Timoleon Syracusanis auctor fuit, vt eum qui multos circumscripserat, suis iam artibus circumuentum, supplicio afficerent: populi itaque iudicio condemnatus, tanquam prædo ac latro supplicio ex legibus affectus est. Carthaginẽses tam secundis Timoleontis successibus obstupefacti, verebantur ne pacatis iam Siciliæ rebus, in ipsorum agros & imperium totã belli vim
D conuerteret: pacem itaq; per legatos petunt: quam Timoleon in has leges dedit: vt Pœni vrbibus Græcis, quas in Sicilia occuparant, libertatem concederent: vt Lycus fluuius (qui ad Heracleam vrbem in Ionium mare ostio sese exonerat) imperij ipsorum in Sicilia terminus esset: ne tyrannos vel profugos reciperent; aut societate iuuarent, eos verò qui ex Carthaginensium prouincia fortunas suas ad Græcorum vrbes transferre vellent, ne impedirent. Facto cum Pœnis in hæc capita fœdere Timoleon reliquas Siciliæ vrbes dominatione oppressas, expulsis fractisq́; tyrannis liberare, infrequentes aut desertas nouis colonis frequentare instituit. Campanos itaq; qui Ennam aliquamdiu pressérant victos tru-

PAX CVM POENIS.

F cidari

SICILIA LIBERTATI ASSERTA.

cidari iussit; Ennensibus autem vt suis legibus vterentur permisit. Nicodemum Centuripinorum tyrannum libertatem suis dare coëgit; & eodem victoriæ impetu vsus Apollonidem quoque Agyræ dominum tyrannide exuit. Agrigentum & Gelam vrbes punicis bellis deformatas aut vastatas, nouis ex Græcia colonis, quos omni officiorum genere prosequutus est, frequentari iussit. Dionysio iam è Sicilia depulso, Iceta & Mamerco legibus punito, quum ea esset Timoleõtis potentia, vt vel inuitis Siculis imperare potuisset; omniumq; animos sibi ita demeruisset, vt nemine recusante regnũ facile obtineret; diligi se tamen quàm metui maluit. Quumprimum itaque potuit, imperium deposuit; & priuatus quod vitæ reliquum fuit, Syracusis egit. Quodque ceteri reges vix tandem iusto imperio obtinuerunt; hoc iste ciuium beneuolentia assequutus est: ita vt nihil Syracusis publicè gestum, actum, aut decretum sit, de quo non prius Timoleontis sententiam requirerẽt. Iam natu grandior primum acie oculorum obtusiori vsus, postea omnino visu orbatus est. Quam calamitatem ita moderatè tulit, vt neque eum querentem quisquam audierit; neque eam ob caussam vel à publicarum vel à priuatarum rerum cura abstinuerit, tantæq; modestiæ fuisse ab auctoribus proditum est, vt quum suas laudes etsi veras prædicari, & glorioſius efferri audiret, nihil aliud responderit, quàm se Dijs maximam habere gratiam, quòd quum Siciliæ libertatem fato destinassent, se potissimum duce ad eam asserendam vti voluissent. Domi itaque suæ Αυτοματίας siue fortuiti casus sacellum, euitandæ arrogantiæ gratia, & vt sine Deorum numine nihil rerum humanarũ geri testaretur exstruxit. Pro quibus meritis quantum dilectus fuerit, non facile est, estimare; Patris Patriæ cognomentum vniuersi repentino maximoq; consensu eidem detulerunt. Quumque annis octo post restitutam Siciliæ libertatẽ felici in senio peregisset, sensim morbo consumtus cum totius Siciliæ luctu exspirauit. Syracusani funere ipsius per planitiem demolitæ arcis, quasi per ipsa tyrannidis euersæ vestigia ducto, ducentis in sumtus funeris & sepulturæ minis collatis magnificentissimè ipsum sepelierunt: addito hoc elogio: Placere populo Syracusano Timoleontem quotannis honoribus ornandum, quod barbaris bello deuictis, tyrãnis depulsis, & maximis Græciæ vrbibus restitutis & frequẽtatis, omnibus auctor libertatis fuisset. Hinc constitutum fuit, vt sepulchrum ipsius in perpetuũ certaminibus musicis & gymnicis, exstructo in id gymnasio, quod Timoleonteion vocarunt, quotannis celebraretur. Mortuo Timoleonte res Syracusana in pace & otio per annos viginti in maximam sese amplitudinem diffudit; donec propria magnitudine laborans, & discordijs iterum ciuilibus fessa, dum vim metuit externam in domesticam seruitutem

TIMOLEON MORITVR.

A B C D

A tutē ab Agathocle oppreſſa prolaberetur. Agathocles ſordido & humi-
li genere, patre Carcino figulo ortus, ad regni maieſtatem obrepſit, vir
vt omni vitiorum genere infamis; ita manu ſtrennuus, in concionibus
militari facundia eminebat. bis Syracuſarum imperium occupare cona-
tus, bis in exſilium actus eſt. A Murgantinis apud quos exſulabat, odio
Syracuſanorum primò prætor, inde Dux creatus, Syracuſas obſidere
aggreſſus eſt; Amilcare Pœnorum Duce in ſocietatem pertracto. Cete-
rum quū videret vrbē validius propugnari, quā oppugnari, arte & dolo
experiri inſtituit, Amilcari qui gratia & auctoritate apud proceres Syra-
cuſanorū valebat, pacis arbitriū inter ſe & Syracuſanos permittit: eundē
B magnis, ſed vanis promiſsis implet. Amilcar occaſione, qua ſibi Agatho-
clem demereretur, ad potentiæ ſuæ incrementum vtendum ratus, non
tantum pacem ipſi impetrat, ſed inſuper Prætorem Syracuſanum con-
ſtituit. Agathocles autem vt tyrannidem ſuam cruentis initijs auſpica-
retur, acceptis ab Amilcare quinq; Pœnorum millibus, potentiſsimum
quemque è proceribus trucidat; ne quid ipſius conatibus obſiſtere poſ-
ſent. Mox veluti reipublicæ ſtatum factionibus irrequietum ordina-
turus, populum in Theatrum ad concionem conuocat; Senatum verò
in Timoleonteion indicit. Rebus ita ad inſidiarum opportunitatem cō-
poſitis, populum immiſsis ſubito militibus obſidet; Senatum obtrun-
C cat. Peracta Senatus cæde, ſtatim & locupletiſsimos quoſq;, & audaciſ-
ſimos è populo & plebe interficit: ita vt per biduum, tanquam in vrbe
capta, ferro, rapinis, & libidine in miſeros ciues ſæuiret: cæſorum nume-
rus ſupra decem, fuga elapſorū ad ſex millia fuêre. His rebus tanta cru-
delitate in vrbe perpetratis, innumeriſq; rapinis ditatus militem legit:
exercituq; inſtructus finitimas ciuitates nihil hoſtile metuentes ex im-
prouiſo occupat: ipſos quoq; Pœnorum ſocios permittente Amilcare
fœdis iniurijs vexat; qui tot malis miſerijſq; afflictati, legatos Carthaginē
mittunt; qui Senatum de Agathoclis vt tyranni, de Amilcaris vt ſocio-
rum proditoris audacia, ſcelere atque ſuperbia docerent. Senatus autem
D quanquam iuſtis in Amilcarem querelis incenſus, quia tamen cum im-
perio erat, tacita de eodem capitis ſuffragia tulerunt; & ſententias priuſ-
quam recitarentur, in vrnam coniectas obſignari iuſſerunt, donec alter
Amilcar, qui Giſconis filius erat, è Sicilia reuocaretur. Sed tam callida in
Amilcarem inaudita Pœnorum conſilia, mors eiuſdem præuenit. Ea res
Agathocli belli occaſionem aduerſus Pœnos dedit. Prima igitur illi cum
Amilcare Giſconis filio ad Ecnomum, quod Gelæ ciuitati vicinū erat
præſidium, prælij congreſsio fuit; à quo victus, maiori mole bellum re-
paraturus, Syracuſas contendit: ſed eadem ſecundi certaminis fortuna
quæ & prioris fuit. Quū itaq; Pœni victores Syracuſas obſidione cinxi-

AGATHOCLES Rex.

BELLVM AGATHOCLIS CVM CARTHAGINIENSIBVS.

ſſent, Agathocles verò ſe nec viribus parem, neq; ad obſidionem ferendam ſatis inſtructum, ad hæc à ſocijs quos nimia crudelitate alienauerat, ſe deſertum videret: ſtatuit bellum in Africam transferre. Huius conſilij non minus admirabile commentum, quàm ſilentium fuit, populo hoc ſolum profeſſus ſe victoriæ viam inueniſſe, durarent tantum in breuem obſidionis patientiam: vel ſi quibus præſens rerum ſtatus diſpliceret, permittere ſe ijs liberam abeundi quò vellent poteſtatem. mille ſexcenti diſceſſerũt: cæteros poſtquam ad obſidionis neceſsitatem frumento & ſtipendio inſtruxiſſet, quinquaginta tantum talenta ſecum ad præſentem vſum confert: cetera ex hoſte melius quàm à ſocijs paraturus. A Seruos omnes qui militaris ætatis eſſent, libertate donatos ſacramento adegit, eoſq́ue cum reliquis copijs naues conſcendere iuſsit. Septimo igitur imperij ſui anno, comitibus duobus ijſq́ue iam adultis filijs Archagato & Heraclida, nemine militum quò veheretur, conſcio, curſum in Africam dirigit: poſtquã appuliſſet, vt ſpẽ fugæ omnibus adimeret, ſcirentq́; aut vincendũ aut ſtrẽnuè moriendũ; naues, conſentiẽte exercitu, incendit. Deinde quũ omnia quacunque ingrederetur, proſterneret ac vaſtaret, villas caſtellaq́ue incenderet, occurrit cum xxx. M. Pœnorum Hanno, dux Cathaginenſis: & prælio commiſſo, duo millia Siculorum, Pœnorum autem tria, vt alij, ſex millia vnà cum ipſo Hannone cecidére. Ceterum poſt Agathoclis è Sicilia diſceſſum, quum Pœni ſegnius iam & negligentius in caſtris & obſidione vagarẽtur, dum tumultuoſius ad vrbis oppugnationem feruntur, Antander regis Agathoclis frater, eruptione facta, eos profligauit, & magna clade afflixit; ipſo duce Amilcare capto & Syracuſis occiſo. Interea Agathocles magno victoriæ ſucceſſu vſus, nihil actum in Africa exiſtimans, ſi Syracuſæ longiore obſidione premerentur, nam poſt occiſum Amilcarem Giſconis filium, nouus eò à pœnis exercitus fuerat miſſus, Siciliam repetere cõſtituit. Poſteaquam de rebus ab Agathocle feliciter geſtis in Africa de ipſius in Siciliam reditu nunciatum eſſet, ſubita nõ ſolùm illorum qui ſecundis in rebus fortunam ſequuntur, beneuolentia, ſed & eorum qui Pœnorum tyrannidem exoſi arma pro libertate ſumpſerant, animorum conuerſio ſequuta eſt. Agathocles autem in Siciliam reuerſus, primũ Xenodicum Agrigentinorum & partium ducem ſuperat; inde Pœnorum qui Syracuſas obſidebant exercitum dilabentem & ſenſim ab Imperatore ſuo deficientem profligat: denique Pœnis è Sicilia expulſis, totius inſulæ imperium occupat. In Africam deinde vt belli reliquias perſequeretur, reuerſus, ſeditione militum excipitur; qua ſedata aduerſa Archagati filij fortuna, & iniquo Marte fractus; exercitus ſui & filij captiui, mox hoſtis imperio trucidati deſertor; Syracuſas fuga defertur: ac pace cum Pœnis facta,

B C D

POENI SICILIA PVLSI.

PAX CVM POENIS ALTERA.

A facta, ciuitates, quæ auctore Dimocrate exſulum duce ab eo defecerant, aut armis, aut pactione in poteſtatem redegit. Rebus verò in Sicilia pacatis, contra Bruttiorum feritatem à Lucanis ſollicitatus, Italiæ quoque poſſeſsionem affectare cæpit: ceterum Bruttijs ob metũ in poteſtatem coactis; rapinarũ licentia vſus, nihil ſanctum aut ſacrum habuit: quumque plurimis paſsim Deorum fanis ſacrilegio violatis, Epheſtiam quoque & Liparam inſulas Vulcano ſacras deſpoliaſſet, fædiſsimã naufragij cladem perpeſſus, eam læſo Vulcani numini acceptam ferebat, hinc quò facinus expiaret, viuũ ſeſe in flammas præcipitaſſe, atq ita crematũ à quibuſdam memoriæ proditũ eſt. Alij poſt quinctum ſupra nonageſi-

AGATHOCLES MORITVR.

B mum ætatis annum, ſenio cõfectum, & ægritudine animi contabeſcentem, naturæ conceſsiſſe affirmant. Poſt Agathoclis exceſſum, quum Sicilia varijs rurſum motibus turbaretur, Pœni hoc ſibi tempus opportunum ad inſulæ totius imperium occupãdum rati, magnis vndiq; copijs Siciliam inuadunt: vrbibusq; complurimis è quibus Agathocle regnante excluſi aut armis eiecti fuerant, magna vi & celeritate vel in poteſtatẽ redactis, vel pactionibus in deditionem receptis; tota Inſula, Meſſana & Syracuſis exceptis potiuntur. Ceterum quia Syracuſani Pœnos totã belli molem in ſe cõuerſuros metuebant, placuit Pyrrhum Epirotarum regẽ,

PYRRHVS EPIROTARVM REX.

C qui id temporis bellum cum Romanis in Italia pro Tarentinis & Samnitibus gerebat; in auxilium vocare, vt auſpicijs fortiſsimi imperatoris hoſtis importuniſsimi impetum refrenarẽt. adijciebatur Legationis honori vinculum quoq; neceſsitudinis & pietatis; quòd Pyrrhus ad tuendã filiorum ſuorum Heleni & Alexandri, quos ex Agathoclis filia genuerat poſſeſsionem, iuſta ſumturus arma videretur. Pyrrhus vt erat elati & generoſi animi, occaſionẽ ſibi qua Sicilia potiri poſſet oblatam gauiſus, præmiſſo Cinea, (quem plus eloquentia, quàm armis regem confeciſſe, prodit antiquitas) vt ſibi dum exercitum cogit, ciuitatum hominumq; ſtudia conciliaret, ipſe paullo poſt coactis vndique copijs ſubſequutus, Carthaginienſium audaciam reprimit; maximam ciuitatum partem re-

D cipit; excurſiones hoſtium diſpoſitis vbique præſidijs cohibet; denique Pœnos tota Inſula eijcit. Erycem vrbẽ & ſitu & Pœnorum præſidio munitiſsimam oppugnare adortus, ſcalis ad muros admotis, ipſe omnium primus mœnia conſcendiſſe, atque obuijs quibuſq; precipitatis, aut loco deturbatis, vrbẽ expugnaſſe traditur. Mamertinos qui paſſim excurſionibus inſulam populabãtur, multa clade affectos fractoſq;, depulſis ipſorum præſidijs reprimit; & Meſſanæ incluſos obſidet, ſtrennua & fideli vbique maximè in prælijs Hieronis opera vſus. A tam proſpero rerum ſucceſſu, quum Syracuſas veniſſet, Theonis & Soſtrati Syracuſanorum tunc facilè principum ſuffragijs, rex Siciliæ ſalutatus, Hele-

PYRRHVS REX SICILIAE SALVTATVS.

no filio Siciliæ regnum velut auitũ ; Alexandro autem Italiæ imperium A
deſtinat. Poſthæc Pyrrhus in tam læto rerum curſu, vniuerſa penè Sicilia
in poteſtatem redacta, ſubitò à fortuna hactenus propicia deſtitutus, ab
eadem excidit. Legati namque à ſocijs Italicis miſsi, nunciabant Roma-
norum armis amplius reſiſti nõ poſſe, niſi maturè ſubueniat, ſeſe ad de-
ditionem coactum iri. Anxius itaque tam ambiguo periculo, incertuſq;
quid ageret, vel quibus primum ſubueniret, quippe cum nouo exercitu
inſtabant rurſus in Sicilia Pœni; quum animi dubius diu in vtrumque
deliberaſſet, hinc metuẽs ne Siculi à rege ſuo deſerti; illinc verò ne Italici
ab imperatore ſuo proditi deficerent; placuit tandem in tanto periculo-
rum æſtu, totis viribus cum Pœnis in Sicilia decernere; profligatis Car- B
thaginienſibus victorem exercitum in Italiam tranſportare. Conſertis
itaque manibus quum prælio viciſſet, dum quamprimum ſuis in Italia
laborantibus ſubuẽturus, magna cum feſtinatione in Italiam properat,
pro victo fugere creditus, deficientibus ab eo paſsim ſocijs imperium
Siciliæ tam cito amiſit, quàm antea facilè occupauerat. Poſt Pyr-
rhi diſceſſum quũ Sicilia tum prioribus factionibus in partes lacerata,
tum nouis ſeditionibus, turbisq; domeſticis denuo irrequieta; inſuper &
HIERO PRAETOR SYRACVSANVS. à Pœnis vrgentibus infeſtaretur; Hiero Hierocliti, qui genus ſuũ ad Ge-
lonem primum Syracuſarum regem referebat filius, matre tamen an-
cilla natus, anno ætatis ſuæ viceſimo Prætor Syracuſarum creatur. huic C
adoleſcenti formæ dignitas, corporis firmitudo, animi modeſtia, in con-
greſſu comitas, in negotijs iuſtitia, fauorem & beneuolentiam omnium
ordinum conciliauerant. Præſagiũ futuræ olim maieſtatis primo ipſius
tyrocinio aquila quæ in clypeo, noctua quæ in haſta cõſederant, proſpe-
ra aruſpicum interpretatione præbuére. quod Aquila manu promtum;
noctua verò Mineruæ ſacra conſilio cautum fore, prædicere viderentur.
Ita vt vel à prima vſque militia tot donis militaribus à Pyrrho ornato
toties aduerſus prouocatores etiã certamine ſingulari victori, nihil pror-
ſus regium deeſſe quàm regnum videretur. Hiero itaque Prætor creatus
ſtatim haud mediocre ingenij conſilijq; ſpecimen præbuit; quum ſti- D
pendiarios per ſeditionem tumultuantes compeſcuiſſet. Atq; vt ab eiſ-
dem, vtpote ad quamuis fortunæ aut ſpei auram mobilibus, & venali-
bus, rempublicam purgaret; ceteriſque item illorum ſimilibus ſeditio-
num materiam & faces exſtingueret; ſtipendiarios contra Mamertinos
gentem tunc quidem ferociſsimam, & rapinarum licentia, & armorum
promtitudine exercitatam; educit: eoſdemque omni vndique præſidio
deſtitutos, veluti pecora hoſti trucidandos obijcit. Ceterum quia
MAMERTINI. Mamertinorum mentio & antea incidit, & frequenter de ſe loquendi
occaſionem præbebũt, quod Romanorum armis protecti, Pœnos è to-

ta Sicilia

A ta Sicilia exturbandi, Romanis eandem in prouinciæ formam redigẽdi, occaſionem præbuerint, operæpretiũ putaui, eorum in hac Inſula originem paullò altius repetere. Mamertini itaque ex Campania oriundi, quum ſub Agathocle ſtipendia in Africa meruiſſent, ab eodem in Siciliam reportati, à Meſſanenſibus ex Agathoclis cõmendatione benignè excepti fuerant. ij paullò poſt illecebris blanditijsq; fortunatiſsimæ vrbis illecti; fidem violant; ciues eijciũt; fortunas eorũ & agros occupant; vrbem præſidijs muniunt. Ceterum quum excurſionibus & latrocinijs etiam proxima quæquæ infeſtarent & popularentur, quanquam à Pyrrho acriter repreſsi, affluentibus tamen vndique perditis & facinoroſis,
B ſimul & exſulibus, per iniuriam pulſis confirmati; ægrè amplius coerceri poterant. Hiero liberato à ſeditioſis exercitu, totis copijs in Mamertinos ea victoria exſultantes conuerſus; in agro Mylæo ad Lõgani fluminis ripam congredi auſos graui prælio, ducibus eorum captis fregit; & inſolentiam ipſorum repreſsit; hinc victor cum incolumi exercitu Syracuſas reuerſus, omnium ſimul acclamationibus rex à Syracuſanis ſalutatus eſt. Mamertini quum aduerſo prælio animis concidiſſent, metuentes ne ſimile quale in Campana antea legione quæ Rhegiũ violata fide occupauerat, Genucio conſule à Romanis ſupplicium ſumtum fuerat, & in ſe ſtatueretur, alij ad Carthaginiẽſium ſocietatem, nonnulli
C ad Romanorum auxilia reſpiciebant. Interea dum Romanus, qui paullò ante in ſuam legionem eodem ſcelere cõtactam, tam ſeueram animaduerſionem exercuiſſet, deliberat num Mamertinos fidei violatores armis protegeret, præſidium Carthaginiẽſium à Meſſanenſibus admittitur. Romani metuentes ne Carthaginienſes ea opportunitate vſi, totã Siciliam occuparent, quàm præter Meſſanam & Syracuſas iam in poteſtate haberent, populi iuſſu Mamertinis opem ferendã decernunt. Ap. Claudius primus omnium cum exercitu in Siciliam miſſus, anno ab vrbe condita CDLXXIX, atque is quod primus Caudicem, hoc eſt nauẽ belli gerendi cauſſa conſcendiſſet, Caudicis cognomen inuenit. Mamertini
D intellecto Romanorum aduentu præfecto Pœnorum, quem in arcem receperunt, eiecto, Claudium recipiunt. Ea indignitate Pœni irritati, præfectum arcem prodidiſſe cauſſati, in crucem agunt; Meſſanam obſident, Hieronem quoque Syracuſarum regem in obſidionis ſocietatem euocant. Ap. Claudius Conſul nonnihil hoſtium multitudine cõſternatus, primum pacis conditiones obtulit; eas quum Pœnus reiecisſet, ſeorſim Hieronẽ ex improuiſo inuadit; grauiq́ue prælio fractum à Meſſana repulit; ac Syracuſas fuga petentem perſequutus, eas quoque obſidet. Atque tam parua habuit initia, primum quod cum Pœnis Romani bellum, terra mariq́ue per annos viginti quattuor geſſerunt, quibus varia, &

HIERO II. REX SYRACVSARVM.

AP. CLAVDIVS CAVDEX.

BELLVM PVNICVM PRIMVM

ria,& ſæpius alternante fortuna, tempeſtatum ſæuitia & imperatorũ au- A
dacia,magnis hinc inde cladibus vtraque pars conflictata; donec victor tandem Romanus,adempta Carthaginienſibus Sicilia ijſdem pacis leges impoſuit. Hiero poſtquam magna cum prudentia ſecum reputans obſeruaſſet,virtute Romanorum Pyrrhum ab Italia armis propulſatum,ſe cum exercitu profligatum, adhæc Punicas opes vſqueadeo flo-

PAX HIERONIS CVM POP. RO.

rentes ab eiſdem ad belli Martisque aleam nec temere, nec ſine viribus laceſsitas; ſuis quoque rebus iam tunc diffidens, pacem æquiſsimis condicionibus cum Romanis ſibi & Syracuſanis per quinquaginta annos ſalutarem & inuiolatam his legibus ſanxit: vt captiuos Romanos qui in ipſius aut populi Syracuſani poteſtate eſſent ſine redemtione liberaret, B
centum argenti talenta æquis penſionibus penderet: ſocius amicuſque Populi Romani ipſe vnà cum populo Syracuſano eſſet. Eo fœdere Hiero iuſtè & ſanctè vſus, florente Syracuſanorum Republica, rem Romanam aliquoties tum à Pœnis in Sicilia & Italia, tũ in Macedonia ab alijs hoſtibus affectam benignè & liberaliter commeatu, opibus atque armis iuuit,& recreauit. Tandem rebus vndiq; quaſi ex voto proſperrimè fluentibus conſeneſcens, mortuo Gelone filio orbus, libertatem & Rempublicam Syracuſanis reddere decreuerat: ab ea tamen voluntate, Heracliæ ac Damaratæ filiarum ſuarum precibus exoratus deflexit; & Hieronymum ex Gelone filio nepotem, tunc quidem annos natum quindecim; C
& quod imperio adhuc immaturus eſſet tutoribus commendatum; hæredem ſcripſit; adiecitque teſtamento, vt Populi Romani amicitiam comiter ſemper & ſanctè coleret, eamque conſtanter, vt ipſe hactenus fecerat, ſeruaret. Nec multo poſt quum annum nonageſimum viuendo ſuperaſſet, ſeptuageſimum regnaſſet, morbo & ætate conſumtus è viuis

HIERO REX MORITVR.

exceſsit. Syracuſani veluti in orba parentibus ciuitate in omnem luctus formã effuſi, regiũ funus magna cura & pietate celebrauerũt. Poſt hæc Hieronymus fauſta auſpicataque omniũ, vti ominabantur ob Hie-

HIERONYMVS REX.

ronis merita, & in Syracuſanos beneficia acclamatione rex à Syracuſanis ſalutatus, ſtatim (vt erat imbecillis adhuc iudicij adoleſcens) ab Andro- D
nodoro & Zoilo tutorũ præcipuis, (vtpote qui Hieronis filias in vxores duxiſſent,) licentia & dominandi cupiditate corruptus, in tyrannum degenerare cæpit, ita vt cum purpura, diademate, faſtuque regio, ſatellitibus armatis, adhæc in quadrigis albis (vti antea & Dionyſius tyrannide occupata fecerat) in publicũ procederet; attonitis aſpectu rei inſolitæ omnium animis. Hiero namque vti & filius eius Gelo per ſeptuaginta annos ſumma comitate & modeſtia, nullis præſidijs ſtipati, priuato aut nullo ſupra ciuilem modum habitu contenti, nihil vltra æqualitatem, & iuſtum imperium affectaſſe videbantur. Ceterum Hieronymus inſolentior

A lentior indies,& in omne facinus pronior, omni probrorum genere cõtaminatus,contemptiórne breui ciuibus ſuis an magis inuiſus fuerit incertum eſt:ſequutaque mox omnium animorum alienatione,domeſticis etiam inſidijs; Theodoro conſpirationis totius capite, oppreſſus fuerat,niſi coniuratio per indicium tempeſtiuè detecta ac delata fuiſſet. Sed poſtquã Hippocrates & Epicides fratres, materno quidem genere Pœni,& Carthagine nati,paterno autem Syracuſis oriundi,ad regis gratiam obrepſiſſent,eundé ad fœdus cum Annibale, qui tũc Italiam bello quatiebat,ſanciendum haud magno negotio impulerunt. Verùm Ap.Claudius qui tunc Siciliæ Prætor erat, de ea Annibalis & Hieronymi ſocieta-
B te certior factus, Hieronymũ amicitiæ comiter cum Populo Romano ex Hieronis fœdere & teſtamento ſeruandæ per legatos admonuit. Sed Rex in legatos ſuperbè & contumelioſè illudens, acerbo etiam ludibrio percunctatus, Satin' ſaluæ res Romanis apud Cannas fuiſſent ? ſtatim fœdus quod cum Annibale conceperat, cum Senatu Carthaginienſi, in hanc formulam ſanxiſſe proditur; vti Romanis per Pœnorum arma Sicilia expulſis,Himera fluuius,Syracuſani & Carthaginiẽſis in Sicilia imperij terminus eſſet:Pœni claſſem ſocijs naualibus,milite,commeatu, & apparatu nauali inſtructam contra Romanos primo quoque tempore in Siciliam mitterent. Quibus perſcriptis Hippocratem & Epicidem cũ
C duobus armatorum millibus mittit, vt vrbes quæ Romanorum præſidijs tenebantur,ad defectionem aut deditionem ſollicitarent; ipſe cum copijs quæ ad quindecim millia peditum, & mille equites erãt,in Leontinos profectus,à coniuratis & Indegemine regij corporis ſatellite, dum ab arce in forum degrederetur, viæ anguſtijs præpeditus, multis vulneribus confoditur. Theodorus è carcere liberatus vnà cum Soſi,qui capita coniurationis fuerant, vt nuncium cædis Andronodorumq; imparatum præuerterent,citatis equis Syracuſas contendunt. Ceterum Andronodorus qui famam facinoris præceperat,Inſulam,arcem, atque horrea publica,ceteraque opportuna vrbis loca præſidijs firmauerat,ipſi obſcu-
D ra nocte per Hexapylon ingreſſi,cruentas cæſi regis exſuuias, ipſumque capitis inſigne diadema palam omnibus oſtentant, tranſuectique per Tychen,populum ad libertatem ſimul & ad arma vocant; & cõuentum in Acradine indicunt. Miſcetur vrbs magno ſtatim & incerto tumultu, milites qui horrea præſidijs firmauerant, Theodoro & Soſi per nuncios ſignificant,horrea publica frumentaq; omnia in Senatus ac populi poteſtate eſſe. Ciues interea inermes ſpolia Gallorum Illuriorumque, quæ Hieroni à Populo Romano dono miſſa, in templo Iouis Olympij fixa erant,detrahunt; precati vt Deus propicius ſacra præberet arma, pro patria,pro libertate,pro delubris ea induturis. Miſſus etiam ad Andronodorum

AP. CLAVDIVS PRAETOR SICILIAE.

FOEDVS HIERONYMI CVM CARTHAGINIENSIBVS.

HIERONYMVS OCCIDITVR.

dorum legatis, vt Senatui ſeſe populoque Syracuſano, Inſulam cum ar- A
ce dedat, petunt. Flexit ſe ad ea mandata populi metu Andronodorus, etiamſi à Damarata vxore, regij vti ſanguinis, ita & faſtus fœmina reuocatus fuiſſet; & patefactis Inſulæ portis, laudataque Hieronymi cæde, claues arcis & pecuniæ regiæ Populo Syracuſano tradit. Conuerſis itaq; ad lætiora, ſpe libertatis omnium animis, Andronodorum, cum Soſipatro & Dinomene, cæterisque tyranni percuſſoribus, Prætores creant, & iam reſpublica ad quietem & otium inclinata erat, niſi Hippocrates & Epicides eandem turbulentis, ſeditioſiſque concionibus ad Pœnorum imperium iterum pertrahere conati, tranquillitatem publicam mouiſſent, perditiſque plebem conſilijs ad res nouas animaſſent. Acceſsit ad hoc B
quòd Damarata irrequieti (vt diximus) & ambitioſi ingenij mulier, Andronodorum maritum praua, magnaque ſpe impletum, communi catis cum Themiſtio cui Harmonia Damaratæ ſoror nupſerat, conſilijs; ad atrociſsimi facinoris audaciam impuliſſet. Conuenerat autem vt cæſis reliquis Prætoribus, bona eorum publicarentur, Inſulam armis præoccuparent, ſolus Andronodorus rerum potiretur. Ariſton tragædiarum ſcriptor concepti facinoris conſcius erat: is ſalutē publicam priuata neceſsitudine potiorem habens, indicium ad Prætores defert. Andronodorus itaque & Themiſtius curiam ingreſsi nihil tale metuentes pugionibus conſciorum ex improuiſo confodiuntur: coortoque ob eorum C
cædem tumultu, Soſipater habita iuſſu Senatus ad populum concione, oſtendit ex Ariſtonis indicio Andronodorum & Themiſtium tāquam libertatis publicæ inſidiatores, turpiſsimaque Hieronymi tyranni mācipia, atque ab vxoribus ſcelerati & irrequieti animi mulieribus per faſtū & ambitionem ad Rempublicam occupandam accenſos, Senatui iure cæſos videri. Vixdum dicendi finem fecerat, Soſipater, quum Populus tanto ſcelere irritatus Damaratam. Harmoniam, ceteraſque regiæ ſtirpis fœminas omnes internecione delēdas decerneret, furorē plebis prætorum mandata ſequuntur immiſsiſque percuſſoribus, in Damaratam Harmoniam & Heracleam ſorores, & in earum filias, crudeli fædaque D
laniena ſæuitum eſt, quæ multis vulneribus confectæ matres filiarum & viciſsim filiæ matrum cruore reſperſæ cum omnia ſanguine ſuo repleſſent, exanimes tandem corruerunt; à trox illa & ſæua imbecilli ſexus cædes, primùm plebi commiſerationē, mox vulgi mobilitate Prætoribus odium mouit; vſqueadeo vt plebiſcito Hippocratem & Epicidem, egregios hactenus tyrannidis fautores, in Andronodori & Themiſtij interfectorum locum, magno cum Reipublice detrimento Prætores ſurrogarent. Interea M. Claudius Marcellus anno ab vrbe condita D.XXXIX. Conſul III. ad motum Siciliæ compeſcendum cum imperio proconſu-

M. CLAVDIVS MARCELLVS IN SICILIAM MISSVS.

lari

A lari missus, per legatos vt Syracusani societatem amicitiamque Populo Romano comiter constanterque conseruarent, impetrauit; Hippocrate & Epicide callidis suis versutisque consilijs nequidquam obstantibus. Cumque haud multo post Hippocrates Leontinis cum quattuor millibus à Syracusanis in subsidium missus, in præsidium Romanum quod Ap. Claudius deduxerat, impetum feciſſet; questus de ea iniuria Marcellus, Hippocratem vt fœderis violatorẽ dedi, aut ipsum cum Epicide tanquam pacis publicæ turbatoris à Cicilia relegari postulat. Epicides intellectis legatorum postulatis, ad Hippocratem prouolat, collatisque cũ eodem consilijs Leontinos magna fraude & astutia, vt à Syracusanis de-
B ficiant, inducit. Syracusani ijs intellectis Marcello respondent, Hippocratem & Epidicem vt transfugas, & qui ad Leontinos defeciſſent, amplius in ipsorum potestate non esse; bellique societatem & octo armatorum millia, vt Leontinos iterum in ipsorum potestatem redigeret offerunt. Marcellus accepta fide, citato agmine in Leontinos profectus, magno cum militum ardore, vt sese de violatis socijs vlciscerentur, primo impetu vrbem capit. Hippocrates & Epicides sese in arcẽ recipiunt, inde noctu Herbesum fuga elapsi, atque à Syracusanis qui Sosi, & Dionysio ducibus ad Marcellum mittebantur recepti, efferatam Romanorum in Leontinos capta vrbe crudelitatem & cædem promiscuam falsò culpan-
C tes vniuersum exercitũ tumultu ac seditione miscent: fictisque literis & adulterinis, adhæc pudendis commentorum fabulis, à Romanorũ fide & amicitia alienant: ita vt spretis ducibus suis, sub Hippocratis & Epicidis imperium transirent. Hippocrates cum seditioso exercitu Syracusas iter conuertit; Marcello vt hosti portæ clauduntur; Epicides & Hippocrates cum seditiosis in Hexapylon recipiuntur; quamtumuis Prætores Deos hominesque obtestarentur, ne patriam, ne libertatem publicam, tyrannorum satellitibus proderent; sed obsurdescebant ad omnia auersi plebis animi; occupatoque Hexapylo; mox & Acradina, quò Prætores cum plærisque ciuibus confugerant, ab Hippocrate & Epicide primo
D impetu capitur: trucidantur Prætores, atque vna quicunque fuga salutẽ tegere non poterant. Proximo inde die seruos ad pileũ vocant; captiuos vinctosque liberant; inde turbulentis & mobilis ad omnia vulgi suffragijs, Hippocrates & Epicides Prætores creati: ita Syracusæ in antiquam seruitutem & tyrannidem rediguntur. Marcellus autem, postquam vrbẽ cædibus fœdatam, & motibus discordem nunciatum esset, continuò legatos mittit, qui, si Syracusani Rempublicã saluam cuperent, si oppressis auxilium à Romanis peterent; ciues monerent, vt reditũ expulsis aperirent, seditiosos dederent, Romanorumq; potestati se permitterent, alioqui vniuersis malũ minarentur. Legatis per Epicidis & Hippocratis fa-

SYRACVSAE CAPTAE.

MARCELLVS SYRACVSAS OBSIDET.

ctionem repulsis, Marcellus terra mariq́ue Syracusas obsidere, ac bello A
vndiq; lacessere cæpit; terra quidem ab Hexapylo mari autem ab Acra-
dina, qua orientem ac meridiem prospectat; maximo instructus appara-
SARCHI-MEDES. tu, adhoc incredibili militum alacritate ac promtitudine adiutus, primo
impetu, primaq́; oppugnatione acerrima vrbem capere poterat, nisi ea-
dem Archimedis solertissimi Mathematici ingenio & industria varijs
propugnaculis, admirandisq́ue machinis protecta fuisset: ita vt Marcel-
lus postquam omnes conatus suos ab Archimede tormentis, missilibus
catapultisq́ue frangi videret, victum se Archimedis ingenio profess̃us;
oppugnationem omitteret, vrbemq́; quam potuit arctissima obsidione
cingeret. Præfectoq́ue castris Ap. Claudio, ipse cum tertia copiarum par- B
te profectus, Elorum ac Herbesum Punicarum partium vrbes armis,
MEGARA EVERSA. aut per deditionem recepit. Inde Megaram vi captam, vt ceteris ter-
rorem incuteret, à fundamentis prosterni iussit. Imilco interim Car-
thaginiensium imperator, per Hippocratem de obsessorum angustia
certior factus, aut liberandas obsidione Syracusas, aut Pœnis cum ig-
nominia ab Siciliæ possessione discedendum; cum viginti peditum, tri-
bus equitum millibus, ac duodecim elephantis, omniq́ue apparatu
bellico ad Heracleam exscensione facta, primùm Agrigentum recipit:
hinc alias quoque vrbes ad defectionem sollicitat. Syracusani quan-
quam dura obsidione fatigati, noua tamen propter Pœnorum aduen- C
tum spe accensi, Plebiscito Epicidi curam vrbis mandant: Hippo-
cratem autem cum decem millibus peditum, & quingentis equitibus,
primo quoque tempore sese cum Imilcone coniungere iubent. Ceterũ
Marcellus inopinata celeritate Hippocratem profligat; exercitumq́ue
fuga ducis desertum, cæsis octo peditum millibus, prosternit: mox victo-
ria vsus, latè per Siciliam arma circumtulit; plurimasq́ue Siculorum vr-
bes, aut armis, aut pactionibus, ad fidem Romanorũ redire coëgit. Hinc
ad Syracusanorum obsidionẽ redire constituit: quod nouam cum Ap.
Claudio legionem aduentare, imperiumq́ue ipsi ex S. C. prorogatum
nunciaretur. Imilco autem Syracusanis auxilium laturus, coniunctis cũ D
Hippocrate copijs ad Anapum fluuium cum exercitu consedit: Bomil-
car verò à Carthaginiensium Senatu Syracusanis in subsidium missus,
cum quinquaginta quinque triremibus portũ tenuit. Imilco posteaquã
Syracusanis satis pro necessitate consultũ existimaret, motis inde castris
Margantiam versus in quam Romani magnam frumenti & commea-
tuum vim conuexerant, profectus, eandem interfecto per proditionem
Romanorum præsidio occupat. Ea fraude & defectionis impunitate ali-
orum quoque ciuium varijs in vrbibus animi sollicitati, præsidio vel ex-
pulso, vel ciuium conspiratione prodito, ad Pœnos inclinabant.

Ennen-

A Ennẽſes eadẽ perfidia contacti L.Pinario præſidij Romani præfecto ex itium moliebantur;quorum ſcelerata conſilia quum Pinarius tempeſtiuè deprehendiſſet, Ennenſes præoccupati, & turbulentiſsimo quoque ex ipſis trucidato,funeſto exitu,& Pinarij ſæuitia fidem deinceps ſeruare coacti ſunt. Hæc vſqueadeo acerba & ſeuera Ennenſium vltio, Siculos à Romanorum ſocietate ad Punicam amicitiam conuertit. Marcellus interea conuecto vndique ex Leontinorum agro in ſua caſtra frumento, hyeme iam ingruente,iuxta Leontem,(diſtat Leon ab Hexapylo via Leontina v. M. paſſuum)hyberna cõmunit;& ne fruſtra ad Syracuſas ſedendo tempus in ocio tereret,oblata libertate Syracuſanorum animos octo
B ginta è ciuibus conſcijs, ad deditionem ſollicitare cæpit; ſed indicio per Artalin Syracuſanum facto, cõſcij ab Epicide ad ſupplicium rapiuntur. Marcellus quum ea non ſucceſsiſſet via, aliam ingreditur, erat ipſi frequens cum Epicide ad portum Trogylorum prope Geleagram turrim colloquij occaſio,dum de Damaſippi Spartani à ſua claſſe intercepti redemtione & pactione ageret. Inter colloquendum quidam è Marcelli contubernio, murum iuxta Galeagram ſæpius & attentius contemplatus,quàm proximè oculis & coniectura aſſequi potuit,altitudinem muri metitus, obſeruat vel mediocribus ſcalis nec difficili aſcenſu ſuperabilem. Id vbi Marcellus intellexit, quanquam occaſione rei gerendæ
C lætatus, opportunitatem tamen & tempus idoneum captandum cenſuit;quod locus ille frequenti cuſtodia ſeptus eſſet:differt itaque negocium in proximum Dianæ feſtum; quo ciuibus epulis vinoque ſepultis, nocte concubia, qua altior ſomnus ebrios ac curis ſolutos occupare ſolet, ſcalas proferri,ac mille expeditos ex omni numero delectos,ſummo cum ſilentio muros tranſcẽdere iubet. Milites imperatoris iuſſa ſequuti, recenti crapula ſopitos trucidant: inde ad Hexapylon, quò eos cum maiori agmine Marcellus ſequebatur,procurrunt; reuulſoque poſtico magno impetu contra defenſores obnixi, Epipolas præſidiarijs metu dilapſis occupant. Quumque ex Epipolis tanquam è faſtigio reliquas vndi-
D que Syracuſanæ vrbis partes Marcellus deſpiceret, fatalem ſuiſque conuerſionibus obnoxium, & vrbium, & rerum humanarum interitum miſeratus illacrimaſſe ſcribitur: & commiſeratione commotus, ijs qui Acradinã & Inſulam præſidijs tenebant,iuſta pactione oblata ad deditionẽ ſollicitaſſe. Ceterum quum eam legationẽ propter transfugas,qui ſi legati audirentur, ſeſe ad extremũ ſupplicium dedendos verebantur,irritam videret;Eurielum vtcumque Philodemi præfecti artibus illuderetur, ſummo ſtudio occupat. Ceteras vrbis partes Tycham & Neapolim militibus prædæ donare coactus,ingenua corpora ab omni violentia & iniuria iuſsit eſſe libera. Mox Acradinam ternis caſtris circumſedit, &

SYRACVSARVM PARS CAPTA.

quò obſeſſos ad deditionem cogeret, frequenti, continuaque munitione cinxit, diu tenuit ea obſidio. Hippocrates & Epicides commeatuum inopia fatigati, eruptione vndique facta à Marcello fortiter repulſi ſunt. Sequuta deinde grauis per autumnum peſtilentia, diuulgatus per contagionem morbus, obſeſſos æquè ac Romanos magna clade afflixiſſet, adhæc Bomilcare qui Syracuſanis auxilio cum claſſe miſſus fuerat, à Romanis profligato, præſidiarij qui Acradinam & Inſulam propugnabāt, ad extremam rerum inopiam & miſeriā prolapſi, legatos ad Marcellū mittunt, qui veniam & conditiones pacis petant. Ceterum transfugæ iterum ſibi à Marcello metuētes, ſociata cum ſtipēdiarijs fortunarum neceſsitudine, publicæ tranquillitatis ſpem perturbabant, & quo ſcelere etiam aliquo ſeſe obligarent, promiſcua cæde in obuios quoſq; graſſantes vrbem diripiunt; & ſex præfectos cum imperio, tres qui Acradinæ, reliquos qui Inſulæ præeſſent, è ſuis conſtituunt. Ex ijs qui Acradinæ præerant quidam nomine Mericus genere Hiſpanus, Marcello fidem ſuam pactus, capto tempore Acradinam ſeſe in eius poteſtatē traditurum recepit. Quumque haud multo poſt Merico ab Arethuſa fonte ad oſtiū vſque magni portus, vrbis cuſtodia & ſtatio ſorte obtigiſſet, Marcellum certiorem facit, nunc illud adeſſe tempus, quo fidem ſuam liberaret, & Romanos in Inſulam admitteret. Marcellus itaque vt Syracuſanorum animos ab inſidiarum ſuſpicione ad Acradinæ defenſionem auerteret, primo diluculo cum omnibus copijs tanta vndique vi Acradinam aggreditur, vt non eos ſolum qui illam vrbis partem tuebantur in ſe conuerteret; ſed ab Inſula quoque per manipulos & cohortes (quod Marcellus vt eam partem præſidijs nudaret futurum ſperauerat) ad defenſionē Acradinæ procurrerent. In tanto rerum tumultu Syracuſanis tam animis quàm corporibus alio intentis, naues Romanæ armatos ad Arethuſam exponunt, ij in Inſulam à Merico qui ipſorum agmini ſeſe ſtatim immiſcuerat, excepti, eandem præſidio nudam, mox omnium fuga deſertam armis occupant. Marcellus vt Inſulam à ſuis teneri, nec aliud quā Acradinam quæ reſiſteret, ſupereſſe ad victoriam cognouit, ne opes regiæ, quæ in Inſula ſeruabantur, fama tamen, quàm re maiores militum præda fierent, receptui cani iuſsit. Verum Syracuſani qui Acradinā tuebantur, poſtquam omnia Romanorum armis occupata vident, Marcello per legatos ſuam ſuorumque ſalutem, & libertatem pacti, deditionē faciunt. Ad hunc modum Marcellus tota iam vrbe, tertio quam obſideri cæperat anno potitus, Quæſtorem cum præſidio in Inſulam ad regias opes ſumendas & in ærarium deferendas mittit; reliquam vrbem qua parte adhuc intacta erat, militibus diripiendam conceſsit. Teſtantur ſcriptores tantum Syracuſis captis prædæ fuiſſe, quantum poſt quattuor & ſexagin-

INSVLA SYRACVSARVM CAPTA.

ACRADINA CAPTA.

A & ſexaginta annos capta Carthagine repertum fuerit: adhæc Marcelli victoris animum nullo grauiore cruciatu, quàm Archimedis caſu perculſum fuiſſe Liuius prodit; hoc enim ſingulari edicto ante oppugnationem cauerat, ne capta vrbe Archimedes vllo modo violaretur. Hunc Cicero inter vrbis expugnationem; tanto ſtudio, tantaque cura figuris quibuſdam Mathematicis, quas in puluere deſcripſerat, intétum fuiſſe tradit, vt non prius captam à Marcello patriam intelligeret, quàm irruentem in ſe militem Romanum, & ſtricto ferro ceruici incumbentem ſentiret. Marcellus ſepulturæ eius curam habuit; propinquiſque ipſius perueſtigatis; nomen, memoriamque Archimedis honori ac præſidio
B ipſis fuiſſe proditum eſt. Captis Syracuſis veluti ſi in vnius vrbis expugnatione tota Sicilia fuiſſet debellata, omnium ferè ciuitatum legationes in Romanorum ſeſe poteſtatem dedentes, ad Marcellum conueniunt. Legatis benignè auditis ciuitates in gratiam recepit, eaſque libertate donauit. Ceterum ne Syracuſæ olim ad rebellionem reſpicere poſſent, vetuit ne ea pers, quæ Inſula vocabatur, à quoquam Syracuſano habitaretur: tum quòd eius loci ſitus natura munitus Romanorũ vim & impetum frequenter fregiſſet; ſuoſque ea parte vrbem oppugnantes facili propugnatione Syracuſani depuliſſent; tum quod tutiſsimus mari Ionio & commodiſsimus in eam nauibus receptus eſſet. Interea Hanno
C & Epicides Carthaginienſium duces, ac Mutines Numida, qui in Hippocratis demortui locum ſuffectus fuerat, audita Syracuſarũ expugnatione ne ſi omnia Romanis pro voto ſuccederent, & animi eorum qui Punicæ adhuc factionis erant ad Romanos inclinarent; copijs vndique coactis Romanorum agros excurſione & populatione vexant, agunt feruntque omnia; tandem caſtra ad Gelã flumen metati ſubſiſtunt. Marcellus vt ſociorum iniuriam vlciſceretur profectus, quattuor M. P. ab eiſdem conſedit. Verum Mutines vir acris ingenij, ſuperato flumine cum Numidarum equitatu, magno impetu in Romanorum aciem inuectus, eandem perturbat, profligat, & in caſtra repellit. Ceterum quum trecenti
D Numidæ exorta ſeditione, à Mutine deficientes Heracleam verſus iter haberent, ipſe ad eos aut mitigandos, aut reuocandos profecturus, Hannonem & Epicidem monuit; ne ſe abſente prælio cum Romanis decertarent; ſed ij ſpreto Mutinis conſilio, ſuperatoque Gela flumine, Marcello copiam pugnandi faciunt. Congreſsi itaque Carthaginienſes ac magna clade ſuperati, in proximas quaſque vrbes fuga dilabuntur, Cæſa Pœnorum quinque millia, capta ſeptẽ, & octo Elephantes: cum quibus Marcellus victor Syracuſas regreſſus eſt. Engiates nihil ea Pœnorum clade exterriti, Niciam è ciuibus præcipuum qui Romanorum amicitiam potius præoccupandã, quàm vim experiendam ſalubriter conſule-

SICILIA IN POTESTATEM PO. RO. ACCEPTA.

bat,

bat, vnà cum vxore expellunt. Marcellus ea contumelia & Engiatum pertinacia irritatus, Engium magno impetu capit, ciuibus catenas inijci & eos ad ſupplicium rapi iuſsit. Verùm Nicias patriam ſuam miſeratus, Engiatibus veniam lacrimis & precibus à Marcello impetrat. Confecto iam in Sicilia bello, Marcellus exitu æſtatis è Sicilia deceſſurus, præter mœnia & tecta Syracuſarum exhauſta, & lacera deorum delubra ipſis Deorum ſignis, ornamentiſque ſuis deſpolata nihil Syracuſanis reliquit. Quumque ad vrbem veniſſet, à C. Calpurnio Prætore Senatus ei ad Bellonæ ædem datus eſt: vbi primùm de rebus à ſe geſtis diſſeruiſſet, queſtus leniter non tam ſuam quàm militum vicem, quòd Prouincia confecta exercitum ſibi deportare non licuiſſet, poſtulauit, vt triumphãs vrbem intrare liceret, triumphum tamen non impetrauit, ſed vt ouans cum imperio introiret. Pridie igitur quàm vrbem ingrederetur, triumphauit in monte Albano, inde de Syracuſanis ouans multã præ ſe prædam in vrbem intulit. Per lata ſunt in pompa cum ſimulacro captarum Syracuſarum, catapultæ, baliſtæ, & reliqua belli inſtrumenta, præterea diuturnæ pacis regiæque opulentiæ ornamenta, aurea argenteaque vaſa fabrefacta, veſtis omnifariaque ſupellex precioſa; tum plurima nobiliũ artificum ſigna, & quædam perantiqua, quibus inter primas Græciæ vrbes Syracuſæ floruerãt: Punicæ quoque victoriæ inſignia, octo elephantes ducti. Poſt Marcelli è Sicilia diſceſſum, claſsis Punica appellens octo millia peditum, tria Numidarum equitum expoſuit, ad eos Murgantini ſtatim deſciuerunt; Murgantinorum defectione Hybla & Magella atque alia aliquot oppida ignobiliora inſequuntur. Numidæ Mutinè duce per totam Siciliam diſcurrentes, ſociorum Po.Ro. agros ferro & flammis vaſtabant. Exercitus interea Romanus indignatus, tum quòd vnà cum Imperatore è prouincia deuecti non eſſent, tum quòd in oppidis hibernare vetarentur, ſegni fungebantur militia; nec eis tam animus quàm auctor ad ſeditionem deerat. Ceterum M. Cornelius Prætor, ſedatis nunc caſtigando, nunc conſolando militum animis, ciuitates quæ defecerant, in deditionem redegit: ex his Murgantiam cum agro circumiecto Merico & Hiſpanis, qui ad Marcellum defecerant, ex S.C. attribuit. Marcellus inde Conſul, quartum cum M. Valerio Læuino creatus, quum Idibus Martijs ſenatum haberet, profeſſus eſt ſe nihil abſente collega, neque de republica neq; de prouincijs acturum: Scire ſe frequentes Syracuſanos prope vrbem in villis obtrectatorum ſuorũ eſſe: quibus tantum abeſſe vt per ſe non liceat, palam Romæ crimina ab inimicis ſuis ædita ac conficta vulgare, vtut ſimularent, inuitos ſe abſente collega de Conſule dicturos, ipſe eis extemplò ſenatum daturus fuerit, ceterum vbi collega veniſſet, non paſſurum quidquam prius agi quàm

MARCELLVS OVANS DE SYRACVSIS.

Syracuſani

A Syracusani in Senatum introducantur. Venit itaq; paullò post circumfusus Syracusanorum multitudine Læuinus. Patres antequam legati audirentur, decernunt, vt alteri Consulum bellum cum Annibale prouincia esset, alter classem Siciliamque obtineret. Consulibus prouincias sortitis, Sicilia & classis Marcello; Italia cum bello aduersus Annibalem Læuino obuenit; quæ sors, velut iterum captis Syracusis, ita legatos exanimauit, vt sordidati circumeuntes magna comploratione fletuque affirmarent, se non modò patriam quisque suam, sed totam Siciliam relicturos, si eò iterum cum imperio Marcellus redijsset. Marcellus verò vt liberam Syracusanis in Senatu de se querelam permitteret, prouinciã
B cum Læuino collega permutauit. Postquam autem Legati, multa cum ad inuidiam Consulis, tum ad miserationem Syracusanorum dixissent, Senatus decreuit, vt quæ Marcellus in Sicilia tam bellum gerens, quàm postea victor egisset, ea rata habẽda esse; in reliquũ rem Syracusanã Senatui curæ fore, mandaturosq; Cõsuli Læuino, quoad sine Reipublicæ detrimẽto fieri posset, fortunis Syracusanorũ consuleret. Legati recitato S.C. ad genua Marcelli Cõsulis prouoluti obsecrabãt, vt quæ ipsi deplorandæ ac leuãdæ miseriæ caussa dixissent, eis cõdonaret, vtq; se & vrbem Syracusas in fidem ac clientelam acciperet. Consul Syracusanos clemẽter appellatos, non solum venia donauit, sed & bono animo deinceps es-
C se iussos dimisit. Ab eo tempore Syracusani à Marcellorũ gente in clientelam accepti, comiterq; & benignè semper habiti, & in omnibus summo studio adiuti; Marcellea diem festum in honorem patronorum instituerunt. Læuinus autem Cõsul magna iam anni parte circumacta, postquam veteribus nouisque socijs exspectatus in Siciliam venisset, quod primum ac potissimum omnium iudicabat, belli reliquias sustulit; Pœnisque prorsus ex Insula eiectis, debellauit. Inde rem Syracusanam adhuc inconditam, noua pace composuit; regnumque Syracusanum quod antea Hieronis fuerat, in prouinciæ formam redegit, statuitque vt conuentus totius Italiæ Syracusis, & Quæstor vnus quotannis es-
D set; adhæc vt ea quæ Hieronis regia hactenus fuerat, Pretoria in posterũ domus foret: vtque vnus Prætor ambas prouincias, veterem quæ Carthaginiensium, & nouam Syracusas, quotannis sortiretur. Prouinciaque constituta, ex decem legatorum sententia, quum Siciliam æquè paci opportunum quàm bellis fidissimum firmissimumque annonæ subsidiũ iudicaretur; placuit omni cura Siculos tueri, & retinere: vt eodem iure essent, quo antea fuissent; eadem conditione Po. Ro. parerent, qua suis paruissent, præterea vt omnis ager Siciliæ ciuitatum decumanus esset; in decumis vendundis nec tempus, nec locum commutarent: sed vt eodem anni tempore, eodem loco quo prius, denique vt lege Hieronica vende-

MARCELLIA.

SYRACVSAE IN FORMAM PROVINCIAE REDACTA.

rent. Floruit aliquamdiu ſub his legibus res Syracuſana, interim tamen A
Verris Prætoris furtis & rapinis per triennium ferè vexata, ſicuti & à Pergamenione archipirata, qui profligata claſſe Romana portum Syracuſarum occupauerat, ad tempus affecta. Ceterùm Pergamenione à Prætore Metello terra mariſque profligato, iterùm recreata eſt, donec Siculo tandem bello inter Sex. Pompeium & Cæſarem Octauianum, anno ab vrbe condita DCCXVI. deformaretur. Cæſar tamen victo fugatoque Pompeio, eam vrbis partem quæ inſula vocabatur, miſsis eò colonis inſtaurari & frequentari iuſsit, ceteras vrbis partes vt laxiores & vaſtiores ob
POLIS REX. colonorum infrequentiã neglexit. Obſeruo apud idoneos auctores Polidem Argiuum Syracuſiorum regem fuiſſe, ceterùm quo tempore B
regnauerit non produnt, neque nos veriſimilem coniecturam adferre potuimus, addunt ab eo vitem Neam quæ & Byblina vocabatur ex Italia Syracuſas tranſlatam, vinumque quod ex eadem exprimebatur, fuiſſe laudatiſsimum, Poliumque à Polide vocatum, atque idem Byblinum fuiſſe dictum. Nomen vrbi fuiſſe factum Syracuſis, quod ſponte ſua ad eandem eo loci condendam protracti fuerint; id enim Græcum vocabulum ſonat, alijs à Syraca lacu, qui apud eam vrbem eſſet Syracuſis nomen inditũ magis veriſimile videtur. Eiuſdem vrbis tantas fuiſſe opes traditur, vt Prouerbio per comparationem, de opulẽtis diceretur, ne decimum quidẽ Syracuſanorũ poſsidere: nec minus voluptatũ ac deliciarum nomine olim celebrata eſt. C
Syracuſarũ longitudinẽ ſiue ab Inſulis fortunatis diſtantiã produnt XXXIX s. temporũ; latitudine verò, ſiue ab æquatore, ſpatio XXXVII temporum, & quadrantis abeſſe.

ΛΕΟΝΤΙΝΩΝ.

LEONTINVM Chalcidenſium Colonia.

LEONTINI vrbis originem, vt omnium totius Siciliæ antiquiſsimæ, auctores à Læſtrigonibus vſque repetunt: ijſdemque vel ætate, vel armis vicinorum conſumtis, vrbem à Siculis cultam & de- D
LEONTINI ORIGO. inceps frequentatam ſcribunt. Herculem quoque quum deuicto Eryce per Leontinorum agrum iter faceret, à Siculis tunc eam incolẽtibus comiter & benignè exceptum ac hoſpitaliter cultum, atque hinc diſcedentem ipſis ſui monumenta & inſignia reliquiſſe tradunt. Ceterùm quincto, poſtquam Syracuſæ à Corinthijs conditæ ſunt anno, ſiue vt
NAXO VRBS. alij ſeptimo, Chalcidenſes è Naxo, quam Græcarum in Sicilia vrbium primam paludoſo & cœnoſo in agro condiderant, ob aëris inclemẽtiam ſedes mutare cocti, duce Theocle expulſis Siculis Leontinum occuparunt. Naxij aram templumque Apollini Archagetæ in Naxo condiderant:

A derant:ad eam aram qui è Sicilia ſoluebant ſacris operabantur, vt proſperum curſum haberent: de euentibus quoq; deus Archagetes per ſortes & oracula conſulebatur. Eundem Appollinem etiam apud ſe in honore fuiſſe, Leontini numiſmatum ſuorum monumentis poſteritati teſtatum reliquêre: per eiuſdem ſcilicet numinis cultum originem ſuam à Naxijs eſſe, & proinde ſe à Chalcidẽſibus ortos profeſsi. Ceterum poſtquam Naxij Leontinos in poteſtatem redegiſſent, Siculoſq; eiectos in mediterranea propulſaſſent, vrbem muro & mœnibus cinxerunt: arcemque triangularem, quæ tria Siciliæ promontoria ſuis angulis reſpiciebat, condiderunt; Pomeriumq; vrbis ampliarunt. Quumque affluB ente indies incolarum frequentia ciuitas in nimiam multitudinem breui coaluiſſet, vt ſeſe à ſuperflua ciuiũ copia exoneraret, originis ſuæ memores, quòd è Chalcide Eubææ inſulę metropoli oriundi eſſent, Eubæã ad latus Siciliæ auſtro obuerſum condiderunt. Vrbs autẽ Leontinum ambitu ſuo, tres colles totidemque valles complectebatur; verùm non ſatis ſalubri aëris temperie, paludibus cincta erat: hinc cænoſo limo & æſtuoſo cælo, humidis craſsioribuſque exhalationibus, capita incolarum grauedine, pectora tuſsi & tabe vexabat. Huc quidam pertinere arbitrati ſunt, lacertæ animalculi amphibij effigiem, quæ in Leontinorum nummis ſpectatur. Eam tamen aëris infelicitatem facilè comC penſabat agri fertililitas; omniumq; prouentuum ſegetum, præcipuè & leguminum centuplicata ſemente vbertas: quodipſum quoq; in nummis Leontinorum per grana capitibus Leonum circumſcalpta expreſſum videri poteſt. Pabuli certè lætioris tam fæcundus ager fuiſſe creditur, vt pecora, ne aruina ſuffocarentur, à paſtu arcenda eſſent. Hanc ob fertilitatem Leontini rei frumentariæ principes ab idoneis auctoribus appellati ſunt: proditumq; memoriæ Cererem Leontinos primùm arare ac terram colere edocuiſſe, atq; à Tellure extorſiſſe vt triticum quod ſponte proueniebat, centeſimo ibidem grano luxuriaret. vrbi altus imminebat collis, qui Hieropolis vocabatur. porta verò præcipua à ſcriD ptoribus Ieracea celebratur. Lycum etiam fontem in eiuſdem agro vſqueadeo peſtilentem fuiſſe proditum eſt, vt ex eodem bibentes ſubitò, (ſunt qui tertio die affirment) enecarentur. Lacu etiam qui viginti millia paſſuum ambitu complectabatur, piſcoſo quidem ceterùm exhalationibus graui, à Septentrione præcingebatur. hic ferè fuit vrbis ſitus, hæc agri conditio. Floruit autem Leontinorũ Reſpublica ſub Oligarchia ſiue paucorum poteſtate: donec ad tyrãnos (quod veteribus ferè in Sicilia ciuitatibus vſu venit) trãſlata & à Panætio primùm occupata, inde AEneſidemi dominatione feſſa, ſeditionibus demum & armis ciuilibus agitaretur. Ceterùm Leontini à Phalaride Agrigentinorũ

APOLLO ARCHAGETA.

LEONTINVM INSTAVRATVM.

EVBOEA LEONTINORVM COL.

LEONTINI SITVS.

AGRI LEONTINI FERTILITAS.

HIEROPOLIS.

LYCVS FONS.

REIPVBLICAE LEONTINORVM STATVS.

Tyranno bello victi,arma deponere coacti sunt: exarmatos, ne deinceps A
res nouas molirentur,conuiuijs,commessationibus,vinoque eneruauit.
Bacchi autem studiosus fuisse,ipsorũ nummi testantur ; quibus Bacchũ
χισσοκόμην siue hedericomam ; ipsamque Bacchi coronam hederaccam
BELLVM CVM SYRACVSANIS. exprimunt. Quumque à Syracusanorum potentia terra mariq; op-
primerentur, Athenienſium vt cognatorum & gentilium (Chalcidẽſes
namque Athenarum coloni ad quos Leontini genus ſuum vt diximus
GORGIAS LEONTINVS. referebant) opem & auxilia per Gorgiam ciuium ſuorum præcipuum
eundemque oratorem nobiliſsimum implorarunt. Is facundia & dicẽ-
di peritia adiutus apud populares Athenienſium, fœdus & ſocietatem
auxiliumque ſuis impetrauit. Nec prius huic bello finis impoſitus,quã B
Siculi mutuis Athenienſium & Syracuſanarum partium cladibus feſsi;
ipſique Leontini Athenienſium armis nequidquam protecti, Hermo-
PAX CVM SYRACVSANIS. cratis Syracuſani oratione,qua pacis commoda,belli detrimenta, & cla-
des cladibus accumulatas oſtendebat perſuaſi,pacem ijs legibus cũ Sy-
racuſanis paciſcuntur;vt Leontinis ciuitate donatis,ipſum Leontinum
municipium Syracuſanum eſſet. Ceterum quum Leontini temporis
progreſſu affluente vndique multitudine, plures quàm conuenerat in
ciuitatem ſuam adſcripſiſſent,& plebs agros viritim diſtribuẽdos armis
& tumultibus contenderet ; optimates vti eum motum ſedarent, Syra-
cuſanos in auxilium vocant,& plebem vrbe atque agris eijciunt:qua in- C
certis paſsim ſedibus vagante ; optimates Syracuſanorum ſeſe clientes
profeſsi,domibus ſolo æquatis,& deſertis,Syracuſas veluti ciues habita-
tum conceſſére.Atqui huius facti breui ipſos pœnituit:relictaque Syra-
PHOCEA. cuſarum vrbe,locum quẽdam Leontinæ vrbis Phocea dictum capiunt:
BRICINNIAS ARX. deinde Bricinniã arcem agri Leontini munitiſsimã occupant : quumq;
plurimi è plebe extorres ſeſe adiunxiſſent,facilè ſe tutabantur,& vim ar-
maque illata propulſabant. Athenienſes interea qui nondum Siciliæ in
poteſtatem redigendę cogitationem ac ſpem depoſuerant,hac opportu-
nitate vſuri,Phæacem legatum cum aliquot nauibus mittũt, qui Leon-
tinos ablatis auxilijs ad arma contra Syracuſanos ſumenda excitaret.ſed D
ea Legatio fruſtra fuit; Leontinis pacem ſe cum Syracuſanis conſtanter
ſeruare velle reſpondentibus. Coaluit itaque ipſorum iterum in
otio reſpublica: donec ſub Dionyſij Tyrannide Syracuſanorum opti-
ICETAS LEONTINORVM TYRANNVS. mates ſeruitutis impatientes, ad Icetam qui Syracuſis oriundus Leonti-
nos paulloante dominatione ſua occupauerat dilapſi, eidem perſuade-
rent,vt pro Libertate patriæ vnà cum ipſis arma contra Tyrannum ca-
peret.Icetas vt erat dominandi cupidus; Syracuſarum quoque domina-
tionem eiecto Dionyſio ſe inuaſurum cõfidens, quò cupiditati ſuæ ſub-
ſidium aliquod arcanum quæreret,clam ſocietatem cum Pœnis coit ; vt

communibus

A communibus opibus & copijs Tyrānum expellerent: ſubſidia verò quę à Corinthijs duce Timoleonte Syracuſanis decreta erant; vt non neceſſaria, vtpote Syracuſanis iam à ſuis vti videri volebat, in libertatem aſſertis, ne mitterētur per litteras petijt. Mox opportunitate oblata vſurus Syracuſas obſidet: verùm à commeatu deſtitutus, obſidionem ſoluere coactus eſt. Dionyſiani Icetæ agmen dum progreditur à tergo laceſſere & inſultare; ipſe verò conuerſis ordinibus Dionyſianos profligare, & fugientium veſtigia vrgere: victoriaq; potitus, Acradina, Neapoli & Tyche tribus Syracuſarum partibus proſpero ſucceſſu occupatis, Dionyſiū in arcem fugatum terra mariq́ue obſidere aggreditur. Ceterum Timo-

B leon haud multò poſt cum auxilijs ſuperueniens, Icetam ex vrbe eiecit; ipſum verò Dionyſium in exſilium ire coëgit. Icetes fatum Timoleontis quod Tyrannis exitioſum videbat; veritus, fuga Leōtinum petijt, & vrbis ſeſe mœnibus incluſit. Timoleon autem huius quoq; dominationem frangere cupiens, iuſto cum exercitu in Leontinos mouet: ceterum quòd ea vrbs valido & copioſo præſidio inſtructa, mœnibus inſuper ac propugnaculis munitiſsimis defenderetur, obſidionem ſoluere coactus, vt totis ſe viribus contra Pœnos, qui iam Siciliam populabundi inuaſerant conuerteret, pacem cum Iceta facit. Mox ſimulatque Pœnorum copias vnà cum ipſis ducibus ad Criniſium amnem ſtrauiſſet,

C Icetes & Mamercus Catanenſium tyrannus, violato quod cum Timoleonte inierant fœdere, ſibi rebuſq́ue ſuis à Timoleonte metuētes, à Carthaginienſibus, vti nouum in Siciliam exercitum mitterent, oblata ſocietate obtinuerunt. Eam vlturus perfidiam Timoleon, in Icetam iam tunc in Calabria igne ferroq́ue graſſantem mouit; prælioq́ue congredi auſum ad Damiram flumen ſuperat; fuga elapſum & Leontinum repetentem perſequitur; vrbeq́; expugnata, viuum vnà cum Eupolemo filio captum ex populi iudicio, capitis ſupplicio afficit; cadauer tamen ſepulturæ permittit. Vxorem verò ac filias Icetæ eo quòd ipſe Aretam Dionis vxorem ſororemq́ue eius Ariſtomachen, ac filium infantem in mare

D demerſerat, Syracuſanorum iudicio & poteſtati, vt in eaſdē ſimile acerbitatis exemplum ſtatueretur, ſubiecit: atque eo ferè modo Leontini quoque Timoleontis opera à Tyrānide liberati. Ceterum varijs deinde cladibus & grauiſsimis iniurijs ab Agathocle vexati fuêre. Is enim vnà cum Murgantinis apud quos exſulabat, vrbem ex improuiſo adortus eam diripuit; quo dolore Leontini irritati paullopoſt ab eodem aduerſis caſibus fracto ad Amilcarem Pœnorum ducem defecerūt: miſsis interim & Xenodico Agrigētinorum duci auxilijs, quibus adiutus eorū qui ſub Agathocle magna cum licentia meruerant rapiendi prædandiq; libidinē coerceret. Agathocle defuncto, & ipſi à Pœnis laceſsiti, vnà cum

BELLVM CONTRA DIONYSIVM SYRACVSANVM.

LEONTINI A TYRANNIDE LIBERATI.

Syracuſanis ad Pyrrhi Epirotarum regis fidem & ſocietatem trāſierunt: A
Pyrrho autem infectis rebus è Sicilia ad ſociorum defenſionem contra
Romanos in Italiam reuerſo, fœdus cum Syracuſanis & amicitiam ſan-
xerunt: mox bello Punico primo (quod Romanos & Pœnos varijs cla-
dibus per annos viginti quattuor exercuerat) poſtquam Pœni pacem cū
Po. Ro. feciſſent, hoc quoque legibus pacis adſcriptū fuit; ne Pœni poſt-
hac Hieroni regi ſocio Po. Ro. aut ſocijs eius, inter quos Leontini cen-
ſebantur, bellum, iniuriam aut vim inferrent. Felicia itaq; Leontino-
rum reſpublica ſub Hieronis auſpicijs ad proſperitatem incrementa ac-
ceperat, donec Hieronymus Hieronis filius Syracuſanorum Rex, qui
neglectis Romanis ac prauis adulatorum conſilijs corruptus rem Syra- B
cuſanam ad Pœnos transferre ſtudebat, in Leontinos cum quindecim
peditum millibus & mille equitibus profectus, dum in arcem conten-
deret à coniuratis oppreſſus cōfoderetur. A cuius cæde quum tam apud
Leontinos quàm Syracuſanos tumultuaretur, Marcellus conſul vt eum
motum opprimeret, dum per Leōtinorum agros Syracuſas petit, Leon-
tini præſidium à Syracuſanis petierunt. Syracuſani itaque, non tam in
Leontinorum ſubſidium, quàm vt vrbem ſuam à factioſa & irrequieta
militum turba exonerarent, Hippocratem cum quattuor trāsfugarum,
totidemq; mercenariorum millibus Leontinis miſére, quæ res primùm
grata Leōtinis inde niſi Marcelli iuſtitia ſaluti fuiſſet, ipſis exitioſa fuiſ- C
ſet. Hippocrates enim nouarum rerum cupidus, quum primùm Le-
ontinum ingreſſus eſſet, finibus eorū qui cum Po. Ro. fœdus aut ami-
citiam coierant per excurſiones vaſtatis, præſidium inſuper ad agros ſo-
ciorum tuendos à Romanis impoſitum trucidat. Hinc Marcellus per
Legatos cum Syracuſanis egit, vt Hippocratē amicitiæ Romanæ viola-
torem & pacis turbatorem Sicilia abire iuberent. Hippocrates interea
Leontinos vanis promiſsis implet, atque ad defectionem impellit: Mar-
cello verò reſponſum à Syracuſanis per Legatos; quia neque Leontini
neq; Hippocrates amplius in ipſorum poteſtate eſſent, ipſe de ijſdem
ſtatueret: atque armis eos ad imperium cogeret: ſeſe & militem & reli- D
quas copias in eam condicionem offerre, vt poſtquam Leontini armis
ad imperata redacti eſſent, Syracuſanorum vti antea fuerant, clientes eſ-
ſent. Placuit Marcello condicio euocatoq; collega Ap. Claudio Leon-
tinū obſidione cingit: inde vrbem ſumma vi à duabus ſimul partibus
adortus, eandem magno militum ardore vſus, vti commilitonum iniu-
riam & cædem vlciſcerentur, primo impetu capit. Ceterùm in capta vr-
be graſſari vetuit, nec quenquam ciuium violari permiſit: transfugas ta-
men ſi quos nanciſci potuit, virgis cæſos, in crucem egit: eiectoque Hip-
pocrate præſidium Romanum Leontinis impoſuit. Inde Syracuſis intra
triennium

LEONTINVM A MARCELLO CAPTVM.

A triennium expugnatis, quum regnum Hieronis à Læuino Consule ex decem Legatorum sententia & consilio in prouinciæ formam redigeretur; ipsi quoque Leontini, vt nihil vnquam bene de Po.Ro. meriti vectigales facti; agerque ipsorum in præcipuũ certissimumque plebi Romanæ annonæ subsidium decumanus iudicatus est. Vrbis verò nomen nonnulli à populi frequentia deducunt: id enim paulisper deflexum ἐκ τοῦ λέως κ) τείνειν & conflatum vocabulum sonare videtur. Ipsa tamen Leontinorum numismata, in quibus plerumque tum leones tum leonum rictus videre est, (incertum qua de causa illud ab Herculis de quibus diximus insignibus repetamus) & genuina Græcanicæ deflexio-
B nis ratio à leone vocabuli originem traxisse testantur. Quod ad Leontij vrbis in superficie totius terræ globosa situm pertinet, is XXXIX. temporibus ab insulis fortunatis, XXXVII s. ab æquinoctiali difinitus est.

KATANAIΩN.

CATANA Chalcidensium è Nãxo Colonia.

CATANA Chalcidensium è Naxo profectorum vrbs Leontinorum agris vicina erat; quæ ea qua Euronotum respiciebat plaga mari Ionio obuersa, ceteris verò ad radices AEtnæ montis, cui subiecta erat, extenditur. Chalcidensium namque pars altera nono postquã
C Naxum condiderant anno, sedes suas, quòd paludum ac fluminum ex AEtna erumpentium eluuionibus, aër grauis & pestilens moueretur, deserere coacta, hunc sibi locum eodem ferè tempore quo reliqua pars in Leontinos (vt meminimus) profecta erat, delegerunt; coloniamq; duce Euagrio deduxerunt. Variant tamen auctores; sunt enim qui Catano duce deductam, & ab hoc vrbem Catanã dictam malint. alij verò Theoclem ducem ac auctorem coloniæ produnt. Hiero senior Syracusanorum tyrannus Catana vrbe expugnata, expulsisque ciuibus, colonorum decem millia partim ex Megarensibus & Gelensibus, par-
D tim ex Syracusanis, cõscripta, distributo viritim agro ad hanc vrbem incolendam deduxerat; Doricisque & Laconicis legibus & institutis exornauerat: & vt veluti nouæ vrbis conditor haberetur, abrogato Catanæ nomine, AEtnam eam deinceps appellari voluit: idque tanto studio, vt se quoque ciuem AEtneum dici & salutari, imo & in Olympicis victor non Syracusanum se aut Gelensem, quanquam ex Gela oriundus esset, ceterùm noua ambitione AEtnæum etiam per præconem pronunciari iusserit. Quumque idem Hiero originem suam à Lindijs Rhodi populis repeteret, ipsiq; Rhodo caput solis radijs cinctum pro insigni fuerit, verosimile est, hinc & Catanensium nummos parte aduersa solis caput,

CATANAE ORIGO.

AETNA VRBS.

put, auersa autem Hieronis victoriam (ter enim vicit semel quadrigis, bis celete) exprimere. A

CHROMIVS CATANAEORVM PRAEFECTVS.

Catanensibus Hiero Chromium, quem ob singularem modestiam, probitatem ac fortitudinem diligebat praefecerat; qui & ipse in Pythijs victor, vt patria AEtnæus proclamatus est, Catanenses autem quos Hiero patrijs sedibus expulerat, in Leontinorum rempublicam adscripsit. Fato deinde in hac vrbe functus, funere non minori à ciuibus elatus est, atq; si vrbis ipsius conditor fuisset. Morte eius euulgata, Catanenses quos in Leontinorum ciuitatem transcripserat, patriæ amissæ desiderio æstuantes, arma sumunt, nouos colonos eijciunt; tyranni tumulum euertunt, pristinumq; vrbi suæ Catanæ nomen restituunt. Coloni Catana expulsi, incertis aliquamdiu sedibus vagati, Inuessam tandem ad AEtnæ montis radicem duodecim à Catana. M.P. condiderunt, AEtnamque & hanc veluti Hieronem eius conditorem asserentes, appellarunt. B

INVESSA.

Ipsius verò Catanæ vrbis situs ita sese habebat; vt Amenas fluuius, pleno in eam alueo illaberetur, qui ex radicibus AEtnæ montis, occulto tamen nec hactenus satis peruestigato fonte profluit. Hic amnis obturatis fontium venis, totus aliquando per aliquot annos euanescit: rursusque subitò nonnunquam & alterno postquam se condiderat anno, æstu erumpens, ex crasso ac graui aëre pestilitatem vrbi aspirat: aut agrorum plana inducta sterilitate inundat. Ager namq; Catanensis amplissimam habebat planiciem, eamq; frumenti feraciſsimam, quæ si quando Amenæ exundationibus stagnaret, totæ propemodum Siciliæ famem minabatur. Colles verò agri Catanensis, igneo ex AEtna profluuio, & cinere quem subinde euomit respersi, vini & segetum prouentu veluti lætamine stercorati, luxuriabant. C

AMENAS FL.

TERIAS FL.

Via autem Leōtina octo M.P. à Catana, Terias fluuius in mare sese exonerat, piſciumq; copia & salubritate commendatur. vltra Teriam quatuor M.P. Symethus amnis in agro Leontino celebris est. ad eius namq; fontes vti Poëtæ produnt, Iupiter Thaliam nympham compressit: quæ ex eodem gemellos peperit Palicos dictos: quorū numina Siculi regiæ religioſè colebant, ac per oracula consulebant. Refertur res mira auditu & vix fidem apud posteritatem inuentura, nisi auctoritate Aristotelis confirmata esset: quod si quando lis aliqua sacramento dirimenda esset, is qui ad concepta verba iuraturus erat, eadem verba in tabulis à se conscripta & obsignata, in fontem Palicis sacrum immittebat; quæ si iustum foret quod iuraturus esset, fluitabant; sin dolus subesset statim mergebantur, atq; is qui peieraturus erat flammis quæ è fonte prorumpebant correptus, in cinerem soluebatur. alij hanc historiam paullò aliter, sed ferè ad similem euentum prodiderunt. D

SYMETHVS FL.

PALICI DII.

XYTHIA REGIO.

Ab ostio Symethi fluminis oram littoralem quæ ad Leontinos vsq; pertinebat, Xuthiam olim

à Xutho

A à Xutho AEoli filio, qui huic regioni dominabatur dictam fuisse obseruo. Catanam verò ad ea litora, quibus Naxus petebatur, portum aliquando habuisse insignem. Sed postea AEtnæ profluuio cineribus, pumicibus vastissimisque saxis obstructum à scriptoribus proditum memoriæ est. Tria in vrbe Theatra fuére; fuit & Sacrarium Cereris in quo Deæ signum perantiquum in intimis penetralibus erat: ad quod viris aditus non patebat; sacraque per mulieres ac virgines conficiebantur. Adhæc Gymnasium honestissimarum ac liberalium artium & disciplinarum; quod Marcellus Syracusis captis erexerat. Thermæ quoque in eadem erant columnis & epistylijs marmoreis ornatissimæ. Horologij
B vsum, primo bello Punico M. Valerium Messallam ex Catana Romam induxisse proditū est. Catanæos antiquitas ab equestri militia cōmēdat; item & ab eruditione, ab opibus, & omniū rerum copia. Summus apud eos magistratus fuit, quē Proagorum vocabāt; celebrantur & duo fratres germani Catanēses ob insignē in parētes pietatē Anapias & Amphinomus. nā quum AEtna flāmis lōgè lateq; grassaretur; alter patrem, iste matrē quos senium retardabat, humeris exceptos per medios ignes, cedētibus etiā tam pio facto flāmis extulerunt. grata ad posteritatem ea officij memoria fuit: loca namq; piorū campū vocarūt: & fratribus defunctis solēnes ludos, quos magna pōpa maximoq; totius Siciliæ
C cōuentu quotānis deinceps celebrarent dedicauerunt. Ceterùm Catanæi quamuis societatē contra Athenienses cum Syracusanis coijssent: quorundam tamen calliditate persuasi, Alcibiadem, Niciam & Lamachum Græcorū duces excluso exercitu in vrbem admiserant: quumque Alcibiades pro concione omnium oculos & animos in se conuertisset, milites perfractis prostratisque per vim portis in vrbem irrumpētes, Catanenses ad deditionem & societatem cogunt. Catanam inde Athenienses belli sedem, nauiumque stationem & commeatuum horreum ac tutum perfugium habuerunt. Hinc ager Catanensis frequēti Syracusanorum populatione vexabatur: donec Nicias & Demosthenes
D Atheniēsium duces à Gylippo Lacedemonio ad Lepada collem profligati, Catana prohiberentur; nec multo post Catanæi cum Syracusanis pacem facerent. Tandem quum Timoleon Syracusanorum libertatē contra Dionysiū propugnaret, Mamercus Catanæ Tyrannus, vir opibus & rerum peritia clarus, cum Timoleonte ad Dionysium opprimēdum fœdus percussit, & stipendium militibus suis accepit. Ceterùm simulatque repentina maximaque Timoleontis incrementa, suæ quoque dominationi exitiosa metuere cæpit, violata pace Syracusana ad Icetam Leontinorum tyrannum & Pœnorum duces defecit: quæ perfidia non diu inulta remansit. Timoleon namque interfecto Iceta & restitutis

SACRARIVM CERERIS.

RES GESTAE A CATANENSIBVS.

in libertatem Leontinis, totus seſe in Mamercum conuertit: qui con- A
tractis vndiq́ue copijs, in agro qui inter Teriam & Symæthum fluuios
medius eſt, cum Timoleonte dubio aliquandiu Marte congreſſus, fun-
ditur tandem fugaturq́;. Cæſorum numerus tria millia Pœnorum, qui
à Giſcone miſsi fuerant, referebantur. Mamercus itaque à ſuis deſertus
CATANENSES LIBERTATI RESTITVTI. in Italiam, vt Lucanos in Timoleontem concitaret, traijcit. Ceterùm
Catanenſes interea poſtquam ſe Timoleonti dedidiſſent, ab eodem li-
bertati reſtituti ſunt, Mamercus nec à Lucanis receptus atque alijs vndi-
que auxilijs nudatis, rebus deploratis ad Hipponem, qui Meſſana à Pœ-
nis occupata Carthaginiẽſis ibidem præſidij præfectus erat, ſupplex pro-
fugit. Verùm Timoleon expugnata Meſſana, Mamercum in poteſta- B
tem redactum, & Syracuſani populi iudicio condemnatum capitis ſup-
plicio affecit. A nonnullis memoriæ proditum eſt, etiam ante hæc tem-
pora Catanenſes à Syracuſanis grauiter preſſos Athenienſium auxilia
petijſſe & impetraſſe, atque ijs initijs, graue illud & mutuis cladibus diu
anceps bellum, quod inter ſe Syracuſani & Athenienſes geſſerunt, ab ijſ-
dem commotum fuiſſe. Poſtea tamen ſiue quòd eos iam tædium belli
ceperat, Siue quod tantæ Syracuſanorum vires terrori eſſent, pacẽ cum
Syracuſanis feciſſe. Ceterùm quum paullò poſt à Syracuſanis violata pa-
ce, iterum laceſſerentur, Legatos denuò Athenas miſerunt, qui ſordidati,
capillo barbaq́ue promiſsis atque omni ſqualoris habitu deformati, po- C
pulum ſupplices ad commiſerationem mouentes, impetrarũt vt maxi-
ma decerneretur claſsis; & tres ſimul duces Nicias, Alcibiades & Lama-
chus, crearentur: qui vti in Syracuſarũ hiſtoria proſequuti ſumus, à Gy-
lippo partim ſuperati, partim cæſi per biennium cupidius quàm felicius
bellum geſſerunt. Auctores habeo, qui Catanenſes à Dionyſio ſeniore
per Arceſilai vrbis præfecti proditionem intempeſta nocte intra mœ-
nia admiſſo, magna clade vexatos; ciues in poteſtatẽ redactos; captiuoſ-
q́ue Syracuſis ſub haſta venditos prodant. Catanenſibus autem
vt ſupra retulimus, à Timoleonte libertate donatis, otium fuit: donec
Agathoclis iniurijs & ſeuitia laceſsiti, ad Pœnorum ſocietatem cum ce- D
teris Siciliæ vrbibus tranſirent: mox & Mamertinorum qui Meſſanam
occupauerãt, excurſionibus vexati, ab Hierone ſecundo armis protecti,
ſeſe eius poteſtati permiſerunt. Ceterùm quum à M. Valerio Læuino
Conſule ex decem Legatorum ſententia, ea quoq; Siciliæ pars quà re-
CATANENSES VECTIGALES PO. RO. gnum Hieronis fuerat in prouinciæ formam redigeretur, obſeruo Cata-
nam quoque inter fœderatas ciuitates ea lege receptam, vt ager ipſorum
decumanus & vectigalis eſſet. argumento eſt, quòd Q. Cæcilio Metel-
lo, T. Quinctio Flaminino Coſs. quum AEtna vltra ſolitum flammas
& fauillas eructans, tanta copia cinereum profluuium effudiſſet vt Ca-

tanæ

A tanæ ædium tecta feruidis cineribus aduſta, prægrauataque corruerẽt. Senatus Populuſq; Ro. vt eam Catanenſium cladem mitigaret, ijſdem decem annorum vectigalia remiſerit. compoſita inde republica, quanquam Verris Prætoris, auaritia & rapiendi libidine interim vexata, otiũ tamen habuit: donec bello ſeruili à fugitiuorum manu turbata à M'. Aquillio ciuitatis ſtatus iterũ cõponeretur. Bello inde Siculo, quod contra Sex. Pompeium Octauianus geſsit, Pompeius Catanam adortus, militibus ſuis diripiendam præbuit. Ceterùm quia ante profligatum bellum ad Cæſaris fidem Catanenſes defecerant, & ſtrenuam in prælio nauali, quo Pompeius ad Mylas à M. Agrippa auſpicijs Auguſti victus
B eſt, operam nauauerant; & Cæſaris exercitum inopia, & cæli inclementia fractum benignè habuerant, Catana in amicitiam ab Auguſto recepta, & libertate inſuper donata eſt. Tãdem victo eiectoq; è Sicilia Pompeio, Auguſtus militarem eò Coloniam deduxit. vrbe conſtituta & legibus acceptis Selurus quidam Siculus, vaſtitate corporis ſtolidè ferox AEtnæ ſeſe filium mentitus, copijs ex fugitiuorum & aratorum turba contractis, Catanenſium & ceterarum ad AEtnam montem vrbium agros vaſtare cæperat: ſed is ſtatim priuſquam inualeſceret à Prætore Siciliæ prælio fractus, quum viuus in poteſtatem veniſſet, ex Auguſti mãdato in arena feris obiectus, & ab ijſdem diſcerptus traditur. Atque hactenus ea quæ de Catanæ ſitu, republica & ſtatu ex antiquis monumentis colligere potuimus compendio complexi ſumus. Obſeruo Charondam, qui ſapientia & legum prudẽtia apud idoneos auctores celebratur ciuem Catanenſem fuiſſe, & inter celeberrimos legiſlatores laudẽ magnam eſſe promeritum. Neque enim ciuibus ſolùm ſuis ſed & ceteris, quæ circa Siciliam & Italiam erant Chalcidenſium ciuitatibus leges conſcripſit. Eundem ab ingratis ciuibus (cauſſa non traditur) pulſum Rheginis, inde ipſis etiam Athenienſibus leges ſcripſiſſe fertur. Catanenſibus tamen ſiue AEtnæis ſuis etiam Hieronem leges æquiſſimas dediſſe, præfecto ijs Dinomene filio, memoriæ proditum eſt; eaſque
D ſumma æquitate ad normam ſiue lancem Lycurgi legum examinaſſe; quod per Symbolum in numiſmatibus Catanenſium, in quibus virgo ſtateram ſiue bilancem manu librat, expreſſum fuiſſe haud improbabili coniectura credere licet. Huc fortaſſe etiam pertinet, quod Pindarus Hieronem, AEtnam quæ Catana erat ad leges Hyllidæ libræ conſtituiſſe canat. Rationem nominis Catanæ nonnulli ad Catanum Coloniæ (vt diximus) conditorem referunt. Variant tamen alij, qui nominis originem ex vocibus τὸ κατὰ καὶ ἄνω confuſis ſumunt; deducta ex ſitu vrbis vocabuli cauſſa, eò quod Catana ab AEtna degredientibus in procliui planicie ſita ſit. Sunt & qui nomen eius inde factum opinentur, quòd

VECTIGALIA CATANENSIB. REMISSA.

CATANENSIVM BELLO SICVLO STATVS ET CONDITIO.

CHARONDAS CATANENSIS.

HIERONIS LEGES.

Catana eo loci condita sit,vbi Theocles ad Amenam flumen,quum cō- A
dendæ vrbi sedem quæreret nauē appulisset: quasi κατα ναν, hoc est iuxta nauem esset condita, idq; si Doricè pronuncies Dores enim ναν pro ναυν efferunt. distabat vrbis situs secundum globosam terræ superficiem ab insulis fortunatis XXXIX. s. temporibus : ab AEquatore versus Arcticum XXXVIII.s.

ΑΔΡΑΝΙΩΝ.

ADRANVM Syracusanorum Colonia.

ADRANVM CONDITVM.

ADRANVS DEVS.

ADRANVM SYRACVSANORVM COLONIA.

ADRANVM mediterraneam Siciliæ ciuitatem à Dionysio se- B
niore, Olympiade nonagesima quinta,in honorem Adrani tutelaris Siciliæ numinis , cuius eo loci templum & oraculum celeberrimū erat,ad AEtnæ montis radicem fuisse cōditam memoriæ proditum est. Exiguam quidem vrbem, ceterùm loci & luci religione à Siculis frequētatam & cultam,& eiusdem nominis fluuio celebratam fuisse obseruo. Templum insignè & oraculorū frequentia, & numinis propitij facilitate clarū fuit. Canes Adrano deo mille numero sacri erant, forma & magnitudine Molossis pares vel maiores: ita edocti vt interdiu peregrinis & indigenis qui lucū tēplumq; ingrederentur adularentur : noctu verò, ebrios aut à via aberrātes , veluti officij caussa præeuntes domū deduce- C
rēt: impios autē aut sacrilegos , aut qui furandi vel rapiendi studio vagabātur ferocissimè dilaniarēt. Dionysiū ex Syracusanis Colonos Adranū deduxisse, argumēto esse poterit,quòd quum Icetas Leontinorū tyrannus,Dionysio bellum mouisset,vt eum è regno eijceret,ceteris spe libertatis ad Icetam deficientibus, Adranij ob necessitudinē quæ ipsis cū Syracusanis intercedebat quòd clientes & Dionysij patris essent, eius societatem recusarunt. Qua contumelia vti ipse interpretabatur, irritatus Icetas, tum quòd Corinthiorum amicitiam ambire ipso spreto dicebātur,delectis quinque armatorum millibus , quum iam vrbe Syracusarū magna ex parte potitus esset in eos mouit.saluti Adranitis fuit quòd Ti- D
moleon à Corinthijs missus vt tyrannos è Sicilia expelleret,à Tauromenitanis benignè acceptus appulisse nunciabatur. Ad eum Adranij quibus Icetæ vires terrori erant Legatos mittunt: Timoleon legatione benigniter audita,& capto tempore mille trecentos secum milites in expeditionem rapit: aberat à Tauromenio Adranum XLII S. M.P. adhæc via aspera & fragrosa AEtnæ quoque cineribus squalescebat: Ceterum Timoleon properandum sibi ratus,binis castris ad hostem peruenit:quem postquam de via ex recenti itinere fessum, partim palantem, aut castra metantem,partim & profundo ex defatigatione somno sepultum inuenit,

A nit,toto impetu in diſperſos atque imparatos irruens,non ſolùm caſtris exſuit, ſed & trecentis trucidatis, ſexcentis in captiuitatem abreptis,reliquos fuga diſsipatos profligat. Adranij virtute Timoleontis primi omnium à ſeruitute liberati, eundem omni genere aggratulationis exceptum in vrbem deducunt. Et huius tam letæ victoriæ Adranij ab Adrano deo ſuo tutelari prodigium tale ſibi factū fuiſſe affirmabant. Adranum ſcilicet oſtijs templi ſponte patefactis, teli quod manu tenebat, cuſpidem vibraſſe: ipſum dei ſignū ſudore copioſo maduiſſe. quod oſtentum ſacerdotes non ſolū præſentis victoriæ, ſed & ſequuturæ omẽ feliciſsimum Timoleonti interpretabantur. Timoleon religione com-
B motus, vt quoque ſe deum Adranum venerari oſtenderet,eiuſque numẽ ſibi propitiaret,more gentis, eidem Deo ſacris operabatur, quum duo percuſſores ab Iceta immiſsi paſtorum habitu vt cuſtodes fallerẽt in lucum ingreſsi,eundem ad aras dei obtruncare conantur. factum numinis benignitate creditur,vt alter percuſſorum per errorem,pro Timoleonte Leontinum quendam patricidam qui aris adſtabat & ex Timoleontis contubernio erat, cæderet,ſeque mox celeri inde fuga incolumis eriperet: Alter verò dum Timoleonti telum intentat captus,quia inſidias eidem ab Iceta paratas & percuſſores immiſſos indicabat,vita donatur:alteri verò quia patricidam vltore,vt interpretabantur Deo peremiſſet,ve-
C nia tentati ſed non perpetrati facinoris conceſſa eſt. Timoleon tanto ereptus diſcrimini, & recenti inſuper victoria, tanquam fœliciſsimo ad res benè gerendas auſpicio confirmatus: Tyndaritanis quoque ſocietate ſibi coniunctis, ex ijſdem & Adranitis auxilia conſcribit: & Syracuſas verſus exercitum mouet; primoque impetu Tycham capit.

ADRANII SERVITVTE LIBERATI.

Ceterum quod ad ſitum aut rempublicam Adranitarum pertinet,nihil vlterius apud idoneos auctores (quantum nobis quidem compertū eſt) exſtat: niſi id ſolum,quod eo tempore,quo Sicilia in Prouinciæ formam redacta fuit,Adranitæ ſtipendiarij facti ſunt: quod arguit eos, aut
D in Punicis aut Sicilienſibus bellis amicitiam Populi Ro. ſequutos non fuiſſe; aut inter alios ſeptemdecim Siciliæ populos, vt acriores Po. Ro. hoſtes,ita etiam inclementius ab eodem tractatos. Supra Adranum vrbem, Teriam flumen ex duobus alueis in vnum confluere; adhæc frequentibus & maximis qui in Adranitano agro erant fontibus, ipſoque Adrano fluuio vrbi cognomini augeri; adhæc anguillis omnium ſaluberrimis & laudatiſsimis abundare ſcriptores prodiderũt: quod forſitã etiam numiſmata Adranitarum, anguilla in ijſdem expreſſa teſtari voluerunt. Verùm quod eorum quæ etiamnum ſuperſunt, Adraniorum numiſmatum Typi maximam cum Locrenſium numiſmatibus affinitatem habeant, vt vrbs ipſa Adraniorum à Dionyſio ſeniore condita

ADRANITAE STIPENDIARII POP. ROM.

TERIAS FL.

fuerit, Doris autem eiuſdem Dionyſij vxor & mater iunioris, ex Locris oriunda erat: expendendum Lectori & cogitandum relinquimus, num Adranitæ in Doridis gratiam, aut ex Dionyſij conditoris imperio, vt ſeſe Locrenſium clientes teſtarentur, in publicis numiſmatum monumẽtis eiſdem typis ac ſymbolis, quibus Locrenſes, vſi fuerunt: quod & alijs in Gręcia ciuitatibus vſu veniſſe ſuo loco aperiemus, & auctoritate confirmabimus. Adranum quantũ ex Plutarcho & Diodoro colligimus à Tauromenio CCCXL. ſtadijs diſtabat: quumq; in eodẽ parallelo, quinquaginta ſex ſtadia vni AEquatoris tempori congruant: eius longitudinem comparatione ad Tauromenium facta, cõficiemus eſſe quadraginta & ſecundum globoſam terræ ſuperficiem, eius latitudinem triginta octo temporum definiemus. A B

TAYPOMENITAN.

TAVROMENIVM Naxionum Colonia.

TAVROMENIVM ex ruinis Naxij vrbis (quæ Græcarum in Sicilia antiquiſsima fuit, & à Dionyſio ſeniore euerſa) itidem ex ciuibus Naxijs duce Andromacho, viro vt opibus ita & prudentia claro, Timæi hiſtorici patre, conditum fuiſſe ad Taurum AEtnæ montis ramentum Olympiade centeſima quinta, C. Licinio Caluo, C. Sulpicio Petico Coſs. anno ab vrbe cond. CCCXCIII. apud auctores idoneos memoriæ proditum eſt. Collis enim qui vrbi condendæ imminebat, Taurus à Tauri ſimilitudine dicebatur: à tergo Alpes Tauromenitanæ perpetuo iugo ad AEtnam pertinebant: ipſa vrbs in monte prærupto & aſpero, medijs in rupibus, quæ partim in mare ſubiectum decliues, partim in altiſsimum elatæ præcipitium eam vndique cingebant, qua tamen ſubſolanum reſpiciebat interruptis, & interciſis ſcopulis in vaſtam profunditatem dehiſcentibus, loco & natura & ſitu munitiſsimo cõdita erat. Verùm quia hæc vrbs ex euerſa Naxo originem duxiſſe, ciueſq; Naxij in ea quaſi renati videbantur, Naxi nomine eandem pro Tauromenio auctores nuncupare conſueuerunt. Ceterùm vt Andromachus Tauromenij conditor ſe quoque religionis antiquæ rationem habere teſtaretur, Appollinis Archagetę ſignũ ſecum à Naxo extuliſſe, templumq; ipſi apud Tauromenitanos (quod etiam numiſmata ipſorum & Symbolo & nomine teſtantur) extruxiſſe ſcribitur. Theoclem enim eodem quo Naxon condiderat anno, aram Apollini Archagetæ, cui & vota nuncuparent, & à quo oracula Naxij peterent erexiſſe veterum monumentis teſtatum eſt. Ager verò Tauromenitanus vini apud ſcriptores celebratiſsimi, & quod in triũphalibus cænis, C D

TAVROMENIVM CONDITVM.

APOLLO ARCHAGETES.

VINVM TAVROMENITANVM.

A nis,pontificalibus alijſque ſolennibus epulis pro Mamertino ſupponi ſolebat,feraciſsimus erat. Colles vitem & vuam,à generoſitate Eugeneiam vocatam producebant: quæ quoniam natiuo ſolo, vtpote feruenti & calido gaudebat; aliò tranſlata, nullo lætius quàm Albano in Italia proueniebat: ceteris verò agris vel aceſcebat, aut ab innata ſuauitate degenerabat. Hinc Tauromenitani in numiſmate ſuo vua Apollinis Citharæ appoſita,eam vuę generoſitatem vt ſibi propriam aſſeruiſſe videntur. In mari verò quod littus Tauromenitanum alluit,mulli omnium laudatiſsimi & Romanorum delicijs exoptatiſsimi capiebantur.In eodem Litore Euripus ſæpius die ac nocte quam in Euboea ille
B qui ſeptiesintra viginti quatuor horas, reciprocabat, & ea quæ à Charybdi vorticoſis vndis inuoluta & demerſa abſorbebantur, eo loci reuomebantur: qua ratiõne Coprian à fimo eum locum à Grecis fuiſſe nuncupatum obſeruo: A Tauromenio degreſsis, ad ſiniſtram ſiue auſtrum verſus, ſecundum ſinuoſi Litoris oram per duo M.P. Cherſonneſus nõnihil in mare promiſſus Naxi vetuſtiſsimæ vrbis ruinas oſtendebat.Ceterum quia Naxi mentio ſæpius incidet, & ex eadem paulò poſtquã cõdita fuit, plures coloniæ Leontinum nimirũ & Catana, vt iam diximus, adhæc Callipolis propagatæ ſint: nunc etiam Tauromenium ex eiuſdé quaſi ruinis enatum; operæprecium fuerit breui enumeratione eiuſdem
C vrbis initia, ſitum & interitus cauſſam referre. Theocles itaque Athenienſis,quum procellis & vi tempeſtatum in Siciliam exſcenſionem facere coactus,inſulæ fertilitatem, & cultorum ſolitudinem exploraſſet, Athenas repetit: ciuibus ſuis auctor fit, vt coloniam eò deducerent:ſed quum non perſuaderet, acceptis ex Eubœa magno numero Chalcidenſibus,partim Ionibus,partim Doricis,& præcipuè Megarenſibus iterum in Siciliam vela facit. Fuit is annus (niſi fallunt Chronologi) Olympiadis quintæ ſecundus; quum quarto eiuſdem Olympiadis Syracuſæ,ab Archia occuparétur: Septimo antequam Romulus vrbem conderet anno. Theocles ſtatim vt in terram deſcendit, tribus ab
D Aceſinis fluuij oſtio paſſuũ millibus,in flexu eius quam diximus cherſonneſi Naxon condidit:mox & Archagetæ Apollinis,cuius oraculo ad ſecundum nauigationis curſum proſperè vſus fuerat,aram erexit. ſequẽti deinde tempore fanum quoque Veneris celeberrimum extra vrbem Naxij conſtruxerunt.Ager Naxius, quum campeſtri planicie ab AEtna monte decliuis longo tractu porrigeretur,frequenti Aceſinis fluuij aliorumque torrẽtium è niuibus in AEtna ſole ſolutis inundatione ſtagnabat, aut cœno & illuuie aquis in alueum relapſis tectus grauem & peſtilentem ciuibus aërem exhalabat. Hinc factum vt quamuis ea ciuitas ſtatim & ab exordio in magnam ſeſe amplitudinem extendiſſet, præcipua

THEOCLES.

NAXOS CONDITA.

pua tamen ac maior Naxiorum pars, vt aëris insalubritatem euitarent, A quincto vt Polybius; septimo vt Thucydides supputat anno, Theocle duce Leontinis pulsis vrbem ipsorum & agros occuparent. Biennio inde proximo, quum reliqua quoque ciuium pars Naxon ob aëris inclementiam atque insolentiam deserere cogeretur, Catanam quoq; viginti octo à Naxo passuum millibus, duce Euagrio condiderunt. De Callipoli apud scriptores antiquos excepto solùm nomine obscura admodũ memoria est. Naxios inde Hieron senior, etsi eos in potestate haberet, quòd tamen de eorum fide dubitaret; & vt dominationis suæ subsidia vndique confirmaret, patria eiectos in Leontinos transscripsisse; & Græcos Syracusanosque in eam colonos deduxisse scribitur. Hinc quum B vrbs iterum coaluisset, anno primo Olympiadis quartæ & nonagesimæ à Dionysio seniore, quia ab eodem ob tyrannidis metũ desciuerat, Procle vrbis præfecto muneribus & pollicitationibus corrupto, per proditionem capitur in occupatam Tyrannus omni crudelitatis genere desæuijt: ciues enim sub corona vẽdidit; fortunas ipsorum militibus suis diripiendas concessit, agros Siculis finitimis diuisit, inde vrbem funditus euerti, ita vt vix ruinarum vestigia relinquerentur, iussit. Andromachus autem quotquot ex ciuibus dispersis colligere potuit, benignè habuit; & Tauromenium ex vrbis euersæ ruinis, vt iam præfati, & deinceps prosequuturi sumus, condere cæpit. supra Naxum tribus passuum C millibus Catanam versus, Acesinis fluuij, (qui plæriſq; Asines, recẽtioribus quibusdam Onobala dicebatur) ostium in mare sese exonerabat. Vltra paulò maiore interuallo Acis flumen in mare irrumpit; sic dictum quod quasi telum arcu emissum cum maximo impetu & cursus rapiditate ferebatur; Ἀκίς enim Græcis telum significat. Poëtarum carminibus hic fluuius celebratur: & additur fabula, quod quũ Galathea Acis pueri forma capta esset, Polyphemum ob id amoris stimulis & Zelotypia incensum, Acim puerum peremisse: Neptunum cæsi adolescentis, commiseratione eundem in fontem & fluuium qui nomen retineret, transformasse. Præterea quùm Polyphemum Vlysses oculo orbasset, ipsum in D Vlyssem fuga elapsum ex huius fluminis ripa saxa vibrasse produnt. Ab antiquitate obseruatum est, & recens adhuc experientia confirmat, etiãsi Acis octo ferè stadijs à mari, ex AEtna perpetuis ignibus flagrãte erumpat, aquam tamen habere omnium fluuiorum frigidissimam. Vltra eius fluminis ostium versus orientem longa fronte in mare Ionium Xiphonium promontorium sese in metam fastigiat: cui tres in Trianguli formam scopuli Cyclopum nominati prætenduntur. Xiphonium promõtorium, à xiphiorum piscium copia, quibus hoc mare abundat vocatum nonnulli opinantur. Xiphio pisci à parte rostri superiore quam

in

NAXOS EVERSA.

ONOBALA FL.

ACIS FL.

XIPHONIVM PROMONTORIVM.

A in enſis formam à capite exſerit,nomen factum eſt.Is Thunno capitalis hoſtis & ipſum & ſeſe nimio inſectandi ſtudio in piſcatorũ inſidias præcipitat. Mirum quoque quod de Xiphio ab antiquitate proditum etiã nunc experientia conſtare affirmant, ſi piſcatores dum Xiphijs inſidiantur,Græco vtantur ſermone,eoſdem allici; ſin barbaro quocunq;,eoſdẽ veluti ominoſa voce deterritos dilabi. Ceterùm vt vnde digreſsi ſumus eò redeamus: ſunt qui Tauromeniũ Zanclæorum, eorum qui Hyblam incoluerant coloniam faciunt. eam controuerſiam numiſmatum antiquorũ auctoritas tollere poteſt ; quæ Tauromenij originẽ procul dubio à Naxijs repetunt : argumento eſſe poterit, Apollo Archagetes; quem
B Naxij ſtatim à condita vrbe, vti ſupra diximus, vt tutelarem deum venerabantur; eundem enim & Tauromenitani in nummis ſuis, vt originem ſuam à Naxijs,eius numinis tutelaris tanquam cultu & Symbolo teſtarentur,excuderunt. Tauromenitanis ex legibus & inſtitutis Andromachi coaleſcentibus pax & otium aliquamdiu fuit : donec ſub Agathoclis tyrannide crudeliter habiti, ab eodem deficerent : quòd optimates ipſorum, ſimul & Catanẽſium quos ſub ſpecie colloquij vſq; ad ſexcentos ad ſe euocarat,quia impotenti & crudeliſsimæ ipſius dominationi ſemper infeſti fuiſſent,iugulari iuſſerat. Quumque præter Tauromenitanos reliquæ quoque Græcanicæ ciuitates eandem calamitatẽ
C perpeſſæ conſpiratione facta contra vim Agathoclis per Dinocratẽ exſulum ducem Pœnorum ſocietatem impetraſſent,hoc ſolis ferè Tauromenitanis impune fuit, quòd Agathocles contra Pœnorum duces nunc in Sicilia,mox etiam in Africa grauiſsimo bello diſtractus, eos vlciſcendi occaſione prohiberetur. Ceterùm quum M. Valerio Læuino conſule, Sicilia quà regnum Hieronis fuerat, in Prouinciæ formam redigeretur, Tauromenitanos vt quietis ſtudioſiores, nec peſsimè de Po.Ro. meritos inter fœderatas ciuitates fuiſſe receptos obſeruo: idque ea lege, vt ne decumæ eorum venirent;ne naues,nautas, ſumtuſúe in nauarchos dare cogerentur.Seruili inde bello, quod ab Euno quodã Syro & Cleo-
D ne ſeruis cum maximo totius Siciliæ motu, nec ſine varijs Po. Ro.cladibus conflatum fuerat, Tauromenitanos quoq; graui calamitate affectos fuiſſe, memoriæ proditum eſt. Verum eo bello poſt triennium tandẽ auſpicijs P. Rupilij conſulis confecto, prouinciaque iterum conſtituta Tauromenitani eadem lege qua prius in amicitiam fidemque Po. Ro. recepti ſunt.Poſtea quũ Verres rapinis & flagitijs in Siciliæ adminiſtratione nobilitatus,contra fœdus quod ipſis cum Po.Ro.erat,nautas & naues ijs imperaret, plurimaque contra ipſorum libertatẽ iniquiſsimè decerneret,ſtatuam quæ Verri in foro poſita fuerat euerterunt: Baſin tamẽ manere voluerunt: quod grauius in Verrem conſultum iudicarent, ſi

TAVROMENITANAE REIPVB. STATVS.

TAVROMENITANI FOEDERATI PO. ROM.

scirent homines statuam eius à Tauromenitanis esse deiectam, quàm si A
nullam ipsi vnquam positam arbitrarentur. Grauem inde calamitatem,
quum Siciliam & Sardiniam Sex. Pompeius classibus teneret, & com-
mercia impediret, ex improuiso ab eodem occupata accepit. Sed post-
quam Cæsar Octauianus ex Leucopetra ad Tauromenium appulisset,
ciuesque de deditione compellasset, ijdem quamuis aliàs ad imperata
promti, à præsidiarijs tamen qui numero & viribus prævalebant prohi-
biti, Cæsarem non admiserunt; qui quum ad Onabalæ fluminis ostiũ
exscensionem feciſſet, Apollini Archagetæ sacra feciſſe scribitur: quum-
que Pompeius ex inopinato apparuisset, classem Cæsaris ad Euripum
Tauromenitanum occupatam depressit; nec multum abfuit quin & so- B
cios nauales, vnà cum reliquis Cæsaris copijs in terram expositos oppri-
meret: saluti fuit, quòd Cornificius Cæsaris Legatus ab Agrippa cũ ex-
ercitu missus Pompeianos in se conuerteret. ostentum quoque Cæsari
factum postquam Archagetæ sacris operatus esset traditur: piscem vide-
licet è mari prosilientem sese ad pedes eius proiecisse, quibus ipsi maris
imperium à Neptuno portendi augures interpretabãtur. Ceterùm Tau-
romenitanis apud Cæsarem victorem fraudi non fuisse, quod à Pompeij
præsidiarijs oppressi, neq; deditionem imperatam feciſſent, neque alio-
qui suppetias ipsi tulissent; argumento esse poterit, quòd profligato Põ-
TAVRO- peio Coloniam eo cum iure ciuium Romanorum deduxerit: eosq; be- C
MENIVM nignè semper habuerit. Timæum Andromachi filium historicum, ciué
COLONIA Tauromenitanum fuisse supra retulimus: hunc longè eruditissimum, &
CIVIVM ipsa verborum compositione non impolitum. rerumque & sententia-
ROM. rum varietate copiosissimum Epithimæi cognomine donatum fuisse
obseruo: quòd lacessendo, insultandoque non Platoni, non Aristoteli,
non ipsi Thucydidi neque alteri cuiquam vel historico vel Philosopho
(tanto carpendi studio tenebatur) parceret: interim sibi quod in alijs re-
prehendebat, indulgeret. Scripsit libros viginti de rebus in Sicilia & Ita-
lia gestis; quos adhuc supereſſe, etiam si non appareant, nonnulli testan-
tur. Eum Agathocles Sicilia eiecit; quumque de viuo vlcisci se Timæus D
non posset, mortuum omni cõtumeliarum genere, nimia animi impo-
tentia cæcus, scriptis suis laceraſſe traditur. Tauromenio nomen inde
factum verisimile est. quòd Naxij patria expulsi ad collem Tau-
rum aliquamdiu cum Andromacho mansionem feciſſent,
περὶ του μένειν πρὸς τὸν ταῦρον, eius longitudem Geo-
graphus XXXIX s. latitudinem XXXVIII. fe-
rè temporibus definiuit.

MES-

A

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ.

MESSANA Messeniorum Colonia.

MESSANA vrbs Siciliæ vt originem & ſitum, ita & nomen colonorum & ciuium varietate, ſubinde ab initio mutaſſe antiquitatis memoria proditum eſt. quare operæ precium me facturum credidi; ſi maiores, nomina & colonos vrbis paullò altius & à primis initijs breui enumeratione complecterer. A Peloro itaque auſtrum verſus paſſuum XII.M. degreſsis, ad curuum litus, quod ſinuoſo flexu in Orientẽ ſeſe aperit deſcenditur: ad eius concauam in interiore ſinu oram Siculos
B vrbem condidiſſe ſcribitur, quam à loci inſtar falcis repãdi ſitu Zanclam (ζάγκλαν namque falcem Siculi vocabant) nuncuparunt. alij nominis originem ad Saturnum, qui ibi falcem qua patris ſui Cæli virilia præſecuerat, abieciſſet, referunt. nonnulli verò Zanclum gigãtem ibidem ſepultum vrbi nomen feciſſe affirmant. Variant alij, qui ab Orione Eunopionis filio, nobili architecto vrbis originẽ repetunt; eamque à Zanclo, qui id temporis in Sicilia regnabat dictã volunt. Quemadmodum autem Zancle conditores varij recenſentur; ita & conditæ vrbis ſæculũ ex tradentium auctoritate incertum eſt. In eo tamen præcipui auctores conueniunt, quòd eodem ferè tempore condita ſit, quo diluuium ſub
C Ogyge factum refertur; quum & AEgyptus ſub Amenophi rege fame laboraret. Si igitur Chronologi non fallunt, condita fuerit Zancla ante Troiam captam annis quingentis & triginta; ante Romam conditam nongentis ſexaginta quattuor. Ceterùm quum Cumæi ex Eubæa profecti omnia latè maria & latrocinijs & piratica infeſtarent, Zanclam ob portus commoditatem, qui & tutum receptum, & ſitum ad inſidiãdum admodum opportunum propter incuruitatem habebat, expulſis inde Siculis occuparũt. Verùm quum aduerſus Siculorum vires, qui arma in ipſos mouerant, ſe haud ſatis firmos ſentirent Cratæmene, Sanno & Periere Chalcidenſi ducibus, ex Cumis patria ſua & Chalcide Eubææ
D inquilinos adſciuerunt, quorum copijs freti externam vim facilè propulſarunt, & vrbem mœnibus & propugnaculis munierunt. Zanclæi opibus & ciuium frequentia confirmati, alios iterum gentiles ſuos duce Anthineſto Chalcide, cõdendæ coloniæ gratia, euocarunt: quibus quũ & è Meſſenijs quamplurimi armis Lacedæmoniorum pulſi ſeſe coniunxiſſent, ij Zanclæorum auxilio vſi, Rhegium (quod in Bruttijs oppidum, ſexaginta ſtadiorum interuallo, à Siculis conditum diſtabat) magno impetu terra mariſque adorti capiunt: eiectiſque ciuibus ibidem ſedem figunt: inſtituuntque ne aliunde quàm ex ijs qui è Meſſeniorum ſtirpe cum ipſis è Peloponeſo appulerant, Rheginorum princeps eligeretur.

ZANCLA VRBS.

ZANCLA A CVMAEIS OCCVPATA.

RHEGIVM A MESSENIIS CAPTVM.

retur.quorum primum nonnulli Alcidamidam,quartum ab eo Anaxi- A
lam Critinei filium, rebus geſtis claros numerant. Zanclæi ea Meſſe-
niorum neceſsitudine & potentia confirmati, ſicuti fortuna ac populo,
ita & imperio maximo per ea tempora incremento aucti ſunt: vſque
adeò, vt primùm Mylas, mox & Himeram vrbes ac colonias in ea Sici-
MYLAE ET HIMERA CONDITAE. liæ ora quæ Etruſcum mare reſpicit condiderint. Oenycinus inde Scy-
thes Zanclæorum Princeps,Samios Darij Perſarum regis armis fractos
& incerta ſede vagantes, per Legatos ad coloniam condendam iuxta
Καλὴν ἀκτὴν, (loci nomen id in Sicilia, qua Tuſcum mare proſpicit, à lito-
ris commoditate dictum erat) inuitat. Samijs audita Legatione oblata
opportunitate, qua non ſolùm à Medorum ſeruitute, ſed & ab AEacis B
qua premebantur tyrannide liberarentur vti placuit in Siciliam vela fa-
cere. Accidit fortè, vt eodem tempore Scythes vrbem quandam Siculo-
rum copijs è Zancla eductis oppugnaret. Anaxilas itaque Rheginorum
tyrannus,cui Zanclæorũ potentia formidabilis erat, capto tẽpore vten-
dum ratus, Samiorum animos (iam enim ad Locros Epizephyrios ap-
pulerant) à noua vrbe condenda alienat: oſtẽdit paruo labore, nullo fe-
rè periculo, Zanclam ciuibus & præſidio nudatã ab ipſis occupari poſſe.
Hinc Samij Anaxilæ cõſilium ſequuti, Zanclam ex inopinato inuadũt.
ZANCLA A SAMIIS OCCVPATA. Zanclæi vnà cum Scythe, vt ſuis ſuppetias ferrent, Hippocrate Gelæ ty-
ranno,cum quo fœdus & amicitiam coniunxerant, in auxilium euoca C
to,Zanclam citato agmine contendunt. Ceterùm Hippocrates fidem
(quia armis plus poterat) cum fortuna mutauit: Scythæ itaq; tanquam
vrbis ſuæ deſertori & Pythogeni fratri ipſius vincula inijci iuſsit: eoſque
in oppidulum Inueſſam relegauit. Zanclæorum verò exercitum, ea pa-
ctione Samijs prodidit; vt dimidium prædæ, eiuſq; quod ex manubijs
ac captiuis conficeretur,haberet; dimidium item eius quod in agris pro-
uentuum aut. culturæ aut fundi eſſet: ea Samiorum perfidia,Hippocra-
tis ſcelere; Anaxilæque artibus, Zanclæi dum vicinis ſuis bella mouẽt,
proprijs ſedibus eiecti ſunt. Scythes fuga ex Inueſſa elapſus, atque ad
Darium in Aſiam profectus,ab eodem benignè habitus & iuſtitiæ laudę D
commendatus,reliquum ætatis ibi tranſegiſſe ſcribitur. Sed ea Samio-
rum perfidia non diu inulta manſit: decimo namque poſtquam Zan-
clæos expulerant anno, Anaxilas fœdere quod cum illis pepigerat vio-
lato; Meſſenios qui Era à Lacedæmonijs expugnata,nouas ſibi terras &
ſedes querebant, (Sardiniam namque animo præceperant) accerſit; hos
docet perpetuum ſibi cum Samijs, qui Zanclam occuparãt bellum eſſe;
poſsidere illos fuberem,ac luculentum agrum.& vrbem valdè opportu-
no loco ſitam: qua ſi Meſſeniorum opera adiutus potiri poſſet, illam ſe
quamprimũ Meſſenijs vt pote ſocijs & neceſſarijs traditurum. Placuit

Meſſenijs

A Messenijs consilium & fœdus; Anaxilas itaque hospites & gentiles suos in Siciliam traducit, ac statim Zanclæos ille nauali, Messenij verò terrestri prælio fuderunt. quumq; ipsa vrbs terra mariq́ue hinc à Messenijs, illinc à Rheginis obsideretur, magna iam murorum parte deiecta; ita vt, Zanclæi vrbem suam amplius defendi posse diffiderent, ad aras ac deorũ templa confugerunt. Imperauerat Anaxilas, vt supplices nulla religionis reuerentia trucidarentur; reliqui cum vxoribus & liberis sub corona venderentur. Ceterùm Gorgus & Manticlus Messeniorum duces facinoris atrocitatem deprecantes, Anaxilam rogarunt, ne quæ per summã iniuriam ipsi à cognatis Spartanis passi fuissent, aduersus Samios & Grę-
B cos committere cogerentur: impunitas itaque ijs concessa qui ad aras confugerant: ac fide vltro citroque data & accepta, imperium cum victis communicatum est. Ceterùm Zanclem Anaxilas funditus euerti iussit; aliamq́ue nouam mille ab ea passibus distantem condidit, quam à sua sociorumq́; suorum patria Messenam, aut vt Dorica fert pronunciatio, Messanam appellauit. Manticlus Herculis templum in noua iam Colonia erexit; quod Herculis Manticli fanum deinceps, sumpto à conditore nomine vocatum est: non alia ratione quàm Iupiter in Africa Ammon, & in Babylone Belus dictus; hic à Belo AEgyptio Libys filio; ille ab Ammone pastore, qui templa Ioui dedicarunt. Cõditam fuisse Mes-
C sanam auctores prodidêre Olympiade vndetricesima; quo tempore annus à cõdita Roma octogesimus nonus, Tullij verò Hostilij Romanorum regis octauus agebatur. Anaxilas vt nouam vrbem consilio & opibus iuuaret, Micytho seruo Rheginorum rempublicam permisit, ipse cum Messanensibus comitate & summa erga omnes beneficentia vsus, breui effecit, vt vndique sibi probitatis & virtutis commendationẽ summa cum laude colligeret. Postquam autem in Olympijs mulabus vicisset, epulo ob victoriam Græcis exhibito, Messanam reuersus nummũ cum binis iunctis mulabus signari iussit. qui etiam num hodie spectatur; pars eiusdem nummi altera leporẽ habet; additur caussa, quod quũ
D Siciliâ prius lepores non gigneret, Anaxilas eos primus à se importatos nutrierit. Constituta inde optimis legibus republica, vrbem munimẽtis & propugnaculis instruxit. & vt necessitudine aliqua opes quoq; sibi confirmaret, Cydippam Terilli Himerensium tyranni filiam vxorem duxit. ea affinitas, nisi Gelonis Syracusani regis fortuna auertisset, exitiosa Anaxiliæ futura erat: nam quum Terillus socer eius à Therone Agrigentinorum tyranno magna vi ab Himera eiectus & imperio exsutus esset; Anaxilas eius vlciscendi gratia, cum Amilcare Carthaginiensium duce viro impigro, & militari prudentia claro, societatem & pactionem iniuit; vt coniunctis opibus Terillum restituerent, atque in eius rei fidẽ

ZANCLA AB ANAXILA CAPTA.

MESSANA CONDITA.

filios quos ex Cydippa duos procreauerat Amilcari obſides dedit. Pœni A
itaque trecentorum millium vt quidam tradunt ex varijs gentibus exercitum duce Amilcare conſcribunt; & Theronem Himeræ mœnibus ſeſe includentem, profligatis qui eruperant obſidione premunt. Theroni Gelon Syracuſanorum rex ex Demærata filia gener, cum quinquaginta equitum, peditum verò quinque millibus auxilio venit; Amilcarem ſacris Neptuno operantem ex inſidijs trucidat: claſſem Pœnorum iniecto igne comburit; eorumque exercitu iuxta Soloëntem deleto, Anaxilæ libertatem & filios reſtituit; & pacem cum eodē facit. Mortuo inde Gelone, quum Anaxilas Locros Epizephyrios funditus delere conſtituiſſet, Hiero qui Geloni fratri ſucceſſerat, Anaxilam ab eo impetu minis B
reuocaſſe traditur. Paullò poſt ipſo quoque Anaxila vita functo, Hiero filios eius iam adultos ad ſe Syracuſas accerſit; eoſdemque quàm benigniſsimè habitos donis inſuper & muneribus ornat; ſocietatem & amicitiam cum ijſdem coit: & quo fidem datam magis cōfirmaret, oſtēdit. quantum Gelonis fratris ſui virtuti deberent; qui patrē ipſorum, ipſoſq; à Pœnorum ſeruitute aſſertos, incolumes & liberos dimiſiſſet. mox ijſdē auctor fit vt Meſſanam reuerſi à Micytho qui in adminiſtrationē tutelarem ex teſtamento pupillorum nomine ſucceſſerat, imperij adminiſtrati rationem repoſcerent. Fratres Hieronis conſilium ſequuti Meſſanam redeunt; abrogataq; Micytho omni poteſtate regnum paternum C
ita partiuntur, vt primogenitus Meſſanam; ſecundo loco natus Rhegiū poſsideret. Ceterùm quum iam ſuæ poteſtatis facti & per iuuenilem licentiam in libidinem & voluptates prolapſi, ciues etiam ſuos iniqua dominatione vexare, & in optimum quemq; inſolentius ſæuire cæpiſſent, conſpiratione facta à ciuibus ſuis eiecti ſunt; & reſpublica Meſſanenſiū ab vnius dominatione liberata, quum Romæ S.P. Poſtumius Albus. Q. Seruilius Priſcus conſulatū adminiſtarrēt. anno ab vrbe cond. CCXXVII. Meſſanenſes ea occaſione libertatem adepti magna opum acceſsione, & commerciorum ob portus commoditatem frequentia vrbem ſuam auxerunt. Quumque eo bello quod Athenienſes cōtra Syracuſanos Le- D
ontinorum cauſſa gerebant Athenienſium claſsi quæ ad ipſos appulerat ſe dedere coacti fuiſſent, ab eorum iterum imperio à Syracuſanis liberati: mox quum & Leontinorū obſidione iterum premerentur, eruptione facta poſtquam Leōtinos magna clade affeciſſent, ipſos quoq; Athenienſes, qui exſcenſione è nauibus facta vt Leontinis opem ferrent, accurrerant, magna vi profligarunt. Poſtea quum Athenienſes ſpe occupandæ Siciliæ bellum denuo Syracuſanis mouiſſent, Meſſanenſes in fide Syracuſanis data perſiſtentes, Alcibiadem qui miris artibus & blanditijs ipſos ad defectionem ſollicitabat excludunt. Quumque Alcibiades

MESSANA TYRANNIDE LIBERATA.

nonnullos

A nonnullos vt vrbem proderét muneribus corrupiſſet, haud multò poſt indignatus,quòd à ciuibus ſuis imperio priuatus ad cauſſam dicendam Athenas reuocaretur; atque animi impotentia victus eoſdem cum quibus prius proditionem pactus fuerat, apud Syracuſanos per indicium detulit. Quibus interemptis, Syracuſani Meſſanam firmiori frequentioriſque deinceps præſidio munitam,contra Athenienſium aſſultus defendunt. pax inde Meſſanenſibus fuit,etiamſi ab vtriuſque Dionyſij tyrannide interim oppreſsi ſeruierint: donec eo quoq; bello quod Timoleon pro aſſerenda à ſeruitute Sicilia cõtra Pœnos geſsit, à Giſcone Carthaginienſium duce,ciuibus per id tempus partim ſtudio & factionibus
B inter ſe diſſentientibus capta,in Hipponis tyrannidé prolaberetur.Ceterùm quia Hippo trecentos, quos Timoleon in præſidium Meſſanenſibus præfecerat,trucidari iuſſerat,& Icetam profugum receperat: eam vlturus iniuriam Timoleon contra Hipponem mouet; atque vrbem terra mariſque arctiſsima obſidione cinctam acriter oppugnat. Hippon dum fuga elabi conatur, à militibus interceptus & vnà cum filijs in vrbem retractus trucidatur: ita Meſſanenſes Timoleontis virtute in libertatem reſtituti, eadem vſi ſunt: donec Agathocle Syracuſanorum tyranno, poſtquam aliquamdiu vires ipſius ſuſtinuiſſent, tandem per pactionem in vrbem recepto,optimatibuſque ipſius mandato capite plexis, in
C eiuſdem denique dominationem reciderent. Ceterùm nulla grauior aut ciuibus magis exitioſa ſeruitus incubuit, quàm ea qua mortuo Agathocle à Mamertinis oppreſsi,deſpoliati ac demum ciuitate eiecti,mutato inſuper nomine pro Meſſanẽſibus Mamertini dicti ſunt. Mamertini namq; vt nonnulli produnt,ex Samnio patria pulſi, quũ circa Tauromenium aliquandiu conſediſſent; Meſſanenſibus auxilio profecti, eorum vrbem eiectis ciuibus occuparant. Alij (quorum auctoritatem conſenſus ſcriptorum confirmat) occupatæ vrbis cauſſam, in hanc ferè ſententiam referunt. Mamertinos fuiſſe Campanos, qui ſub Agathocle rege in Africa ſtipendia fecerant:ij in Siciliam reuerſi, Meſſanam ni-
D hil hoſtile metuentem,immò per amicitiam intra mœnia admiſsi occupant: ciues partim vrbe eijciunt, partim trucidant: vxores liberoſque eorum, mox & fortunas, agroſque ſorte ducta inter ſe partiuntur. Eo ſcelere perpetrato pro Meſſanenſibus Mamertini appellari cœperunt: vrbemquedeinceps non ſolum defendebant, ſed eo audaciæ progreſsi ſunt, vt Catanenſium & Tauromenitanorum agros infeſtis excurſionibus depopularentur. Sub idem ferè tempus quum Pyrrhus in Italia pro Tarentinis contra Romanos bellum gereret, Rhegini terrore & hoſtis ferocia perculſi, præſidium à Po. Ro. petierant: miſſa eſt cum Iubellio præfecto legio Campana; ea fœdiſsimum Mamertinorum facinus ſequuta

HIPPO MESSANAE TYRANNIDEM OCCVPAT.

AGATHOCLES MESSANAE TYRANNIDEM OCCVPAT.

MAMERTINI.

MESSANA A MAMERTINIS OCCVPATA.

MESSANENSES MAMERTINI APPELLATI.

quuta,vrbẽ capta occaſione inuadit;ciues partim trucidat,partim eijcit, A
fortunaſq; eorũ inter ſe diſtribuit: cũ Mamertinis deniq; & freto & ſcelere iuncti fœdus percutiunt. quorũ auxilijs freti Mamertini vſqueadeo inualeſcebant, vt pleriſq; etiã Siciliæ vrbibus tributa imperarent,vicinoſque laceſſerent; donec à Pyrrho qui Syracuſarum & Siciliæ rex declaratus erat. prælio victi, præſidijſque ipſorum multis è locis deiectis, Mamertinorum inſolentia refrenaretur. Verùm poſtquam idẽ Pyrrhus breui poſt tempore Siciliæ imperium tam cito amiſiſſet,quàm facile obtinuiſſet.dum in Italiam tranſmittit, Mamertini (decem millia fuiſſe putantur) quum Signa conferre non auderent, Pyrrhi exercitum à
MESSANORVM ADVERSVS PYRRHVM RES GESTAE.
tergo carpere, & in loca iniqua ſubeuntẽ impetu facto,duobus elephantis, plurimiſque ex ijs qui agmen poſterius claudebãt cæſis turbare; Pyrrhus autem conuerſis in hoſtem ſignis,etiamſi vulnere tardaretur,prælium inſtaurare: mox Mamertinus quidam robore corporis ferocior, vulnerato regi inſultans,eundem ad ſingulare certamen prouocat. Pyrrhus ira & dolore excandeſcens tota vi & impetu in Barbarum inſurgens, eundẽ magno ictu in duas partes diſſectum proſternit: hinc Mamertini Pyrrhi vires ac robur admirati conterritiq; fuga dilabuntur. Mox quum poſt Pyrrhi diſceſſum factionum partiumque ſtudijs res Sicula ad Pœnos inclinare videretur, Mamertini occaſione vſuri Syracuſanis(qui ſoli in tota Sicilia cum Mamertinis Pœnorum imperium detrectabant) bellum C
mouent. Syracuſani ea neceſsitate coacti Hieronẽ Hierocliti filium vi-
MESSANORVM ADVERSVS HIERONEM SYRACVSANVM RES GESTAE.
ginti tunc annos natum,primò vrbis Præfectum,mox etiam imperatorem creant. Is vt Syracuſas & exercitum à ſeditioſis militibus purgaret, ſimulata in Mamertinos expeditione, caſtriſque ad Centuripam (vrbs ea ſupra Catanam AEtnæis propinqua montibus ſita erat) poſitis, ad Cyamoſori fluminis ripam aciem ex mercenario milite contra Mamertinos inſtruit: hinc quaſi alio itinere hoſtem inuaſurus, Syracuſanos equites peditesque ſecum deducit: quo ſtratagemate quum militem cõductitium & nouarum ſemper rerum auidum Mamertinis trucidandũ obieciſſet,ipſe conuerſo agmine cum Syracuſanis profectus in vrbem D
incolumis reuertitur. Purgato ea ratione à ſeditionum materia exercitu, habitoque in ſupplementum copiarum nouo delectu, Mamertinos recenti victoria exſultantes, ad Longani fluminis ripas (labitur is per Mylæum agrum) aſſequutus, cæſis præcipuis ipſorum ducibus magna clade afficit: atq; hanc potiſsimum ob victoriam Syracuſas reuerſus rex omnium ciuium acclamatione ſalutatur. Mamertini aduerſo prælio ab Hierone fracti; quum & Rhegium à L. Genucio Conſule expugnatum, legionarios autem, qui fidem violauerant, Romæ virgis cæſos & ſecuri percuſsos ſeuero admodum exemplo nunciaretur; ſibique ſimile ſupplicium

A plicium metuerent, ad externa auxilia, ſed variantibus ſententijs reſpicere cæperunt: pars ad Carthaginienſium opes nonnulli quibus ſanior mens erat ad Romanas inclinare. Romani intellectis per Legatos Mamertinorum poſtulatis, poſtquam diu deliberabundi facta vtilis ad honeſtum comparatione dubitarent, an Mamertinis fidei violatoribus, Romani qui ſeuerum ob eandem noxam in ſuos exemplum paullò ante ſtatuiſſent auxilium ferrent? conſultique ſuper ea patres nihil decreuiſſent, placuit rem populi comitijs & ſuffragijs peragere, populus Mamertinis opem petentibus auxilium eſſe ferendum iuſsit. Mouebat potiſsimum, quòd metuerẽt ne Carthaginienſes, quorum præſidium iam
B in arcem à Mamertinis receptum nunciabatur, Siciliã vniuerſam, quã præter Syracuſas & Meſſanam iam tenebant, hac vſi opportunitate occuparent. Bellum itaque Punicum, quod cum Pœnis viginti tribus deinceps annis Romanus pro Sicilia terra mariq; geſsit, Ap. Claudio Cõſuli populi iuſſu ob hanc occaſionem populi iuſſu mandatum eſt. cui quòd primus caudicem, hoc eſt nauem belli in Siciliam gerendi cauſſa cum exercitu conſcenderit, Caudici cognomentum factum fuiſſe obſeruo. Mamertini de ſocietate & auxilio Po.Ro. certiores facti, arcis præfectum quem Pœni miſerant eijciunt: in hunc Carthaginienſes veluti proditorem, alioqui non tam facile loco munito ceſſurum ſeruili ſupplicio in crucen ſublatum ſæuierunt. Mox contractis vndique copijs, terra
C ab ea parte qua Auſtrum; qua Pelorum ſiue Septentrionem reſpicit mari obſident. Hiero quoque vti Mamertinos, qui vniuerſæ iam Siciliæ ob rapinas & partium ſtudia graues erant deleret, capta occaſione ſocietatem cum Pœnis cõiungit; caſtraque ad Chalcidicum montem (diſtabat is ab vrbe duobus millibus paſs.) metatus vrbem arctiſsima obſidione cingit. Ap. Claudius interea Conſul nocte ſilenti Pœnorum claſſem præteruectus, Meſſanam cum exercitu appellit; omniumque gratulatione exceptus, poſtquam arctiſsima obſidione vrbem premi; Mamertinos fame laborare intellexiſſet; dum ſe hoſtiũ copijs imparem metuit;
D pacis conditiones proponit: eas quum hoſtis reijceret, ſumto ex neceſsitate conſilio, Hieronem ſeorſim inuadit: prælioque fractum à Meſſana repellit: Carthaginienſes vt Hieronem profligatum acceperunt, obſidione ſoluta in vrbes quæ ipſorũ imperio parebant dilabuntur. Ap. Claudius interea fugientem Hieronis exercitum magna celeritate aſſequutus, & ad Syracuſas vſque non ſine magna ſtrage perſequutus, Hierone cum reliquijs copiarum intra vrbem recepto, Syracuſas etiam ipſas obſidione cingit. Proximo inde anno. M. Valerius Maximus & M'. Otacilius Craſſus Coſs. in Siciliam cum quatuor Legionibus traijciunt. XVI. millia peditum, mille ducenti equites, præter ea quæ à ſocijs erant auxilia re-

BELLI PVNICI PRIMI INITIVM.

MESSANA A POENIS OBSESSA.

 cenſebantur.

censebantur. pleræque itaque Siciliæ ciuitates quia vim & opes Roma- A
norum metuebant, eiectis Pœnorum præsidijs ad Consules deficiunt:
FOEDVS S.P.Q.R.CVM REGE HIERONE. ipso quoque Hierone iam rebus suis diffidente, Consules pacem cum ipso ijs legibus faciunt, vt captiuos, qui ciues sociúue Romanis essent sine precio dimitteret: argenti talenta centum penderet: socius deinceps atque amicus Po.Ro.esset. Quam pacem Hieroni, Syracusanisque ac populo vicissim Ro.salutarem fuisse euentus docuit. Re itaque a consulibus in Sicilia fortiter ac fœliciter gesta, Tauromenitani, Catanenses & quinquaginta vrbes in fidem Po. Ro. acceptæ sunt. Valerium autem Consulem à Messana capta Messallam deinceps fuisse cognominatum à Latinis scriptoribus memoriæ proditum est. Vicesimo inde anno B
C. Lutatius consul in Siciliam missus magnaque celeritate vsus summã victoriæ imposuit: dum altero quo hostem primum viderat die, classem Punicam commeatu grauem, proprioque apparatu & instrumento impeditam oppressisset, Pœnos ad pacis conditiones cogit.

MESSANENSES FOEDERATI PO. RO. Mamertinos siue Messanenses inter fœderatas Po. Ro. ciuitates numerari obseruo, & immunitate donatos: præterquam quòd naues nautæque & sumptus in nauarchos eisdem imperarentur. Ceterùm Messanenses eo Po.Ro.fœdere felices, pace & opibus floruerunt: bellis quoque Seruilibus, quibus Sicilia vsque in perniciem ferè afflicta fuit, seruos suos, quod ipsis saluti fuit, in potestate habuerunt. Quumque bello ciuili C
quod contra Marium Sulla gesit, Messanenses Cn. Papirium Carbonẽ & Q. Valerium Perpernam Marianarũ partium duces proscriptos hospitio excepissent; Cn. Pompeius ad motum Siciliæ componendũ missus, in Messanenses velut hostium hospites ac fautores seuerius consulturus erat, nisi deprecatione mitigatus, & fœdere quod ipsis cum Po. Ro. erat obstrictus sententiam mutasset. Carbonem tamẽ & Q. Valerium ibidem deprehensos capitis supplicio affecit. Postea etiam sub iniqua C. Verris Prætura, qua Siciliam rapinis & furtis laceraſſe traditur, in gratiã Heij primarij ciuis benignè habiti sunt. in eius Heij domo sacrarium fuisse celeberrimum eo sæculo tradit Cicero, in quo præter cetera qua- D
tuor signa pulcherrima visebantur: vnum Cupidinis marmoreũ Praxitelis opus; alterum Herculis æneum egregiè a Myrone politum, reliqua duo signa non quidem magna, sed eximiæ & artis & venustatis erãt; quæ virginali habitu ac vestitu, manibus sublatis sacra quædam more virginum Athenienſium in canistris reposita super caput sustinebant, & Canephoræ vocabantur, Polycleti opera: erant & tabulæ, quæ totius sacrarij religionem statuarum numerum ac nomina cum suis auctoribus recenserent. Conuẽtum quoque quotannis Messanæ à Prætoribus indici solitum iuris dicendi causſa, ab antiquitate proditum est.

Siculo

A Siculo inde bello quod Cæsar Octauianus cum Sex. Pompeio mutuis magnisque cladibus, per annos complures gesit; Cæsar euocato tandem ex Africa ad auxilium cum duodecim legionibus Lepido, coniunctis cum ipso copijs Messanam obsedit: Cæsare autem ad Pompeiũ bello persequendum digresso; Pompeio verò propter summas quibus vndique premebatur angustias relicta Sicilia, Cephaleniam versus turpi fuga cursum tenente, Plemminius qui fugato Pompeio Messanam tenebat, Lepidum certis pactionibus intra Messanam receperat: Lepidus autem vrbem tam suis quàm Plemminij militibus ad prædam concesserat. Ceterùm Cæsar intellecto Lepidum animo à se alienatum quod
B eo non tam collega, quàm legato vteretur: atq; hinc proprijs commodis studentem pacta cum Pompeio occulta inijsse, postea reuersus Lepidum imperio & exercitu exutum, Circeiosque relegatum, Sicilia expulit: & postquam ciues Messanenses metu dilapsos summo studio vndique collegisset, vrbem ipsorum pridem inter fœderatas receptam nunc insuper latinitate postea etiam ciuitate donauit. Ager Mesanensium ab occasu montium iugis, continuisque collibus neque tritici neque frumenti feracibus claudebatur; vinetis tamen abundabat, vinoque laudatissimo; quod apud priscos Iotalinum postea Mamertinum dictum suaue ac robustum in publicis epulis & cœnis triumphalibus,
C Cæsar Dictator apposuisse scribitur. quattuor enim vini genera ex maiorum institutis præbebantur; inter ea Mamertinum quartum obtinebat locum: ita vt Falernum, Chium, Lesbium & Mamertinum deinceps præberetur. Surgit inter eos colles mõs celsissimus, qui Neptunius dicebatur: è cuius specula in Adriaticium vsque mare atque Thyrrenum prospectus erat: vertex in altissimum hiatum, perpetuo ventorum flatu mirandum despiciebat. Dionysius quoque fluuius, ab auri ramentis quæ alueo suo vehere creditur, Chrysorrhoas dictus, ijsdé è collibus delabitur. Metallis hunc agrum diuitem fuisse argumento est, quòd specus & cauernæ in rupibus excisæ, in quibus auri argentique
D fodinas prisci exercuerint, etiam num visantur. In ijsdem & alumen effoditur: ferrum item & marmor Porphyreticum. A Mesana Pelorum vsque per XII.M. P. Põpeium Magnum viam strauisse quæ ab ipso Pompeia dicta, vti & à Valerio Lilybæum vsque Valeriam veterum monumentis proditum est. A Peloro Euripus siue fretum Mesanense incipit, propter Scyllam & Charybdin, naufragijs infame. Scylla enim sublime saxum, Calabriæ litoribus imminens, procul intuentibus in humanam superiore sui parte formam sensim veluti è mari emergere videtur: latentibus subter breuia acutis asperisque scopulis, naues cæco impetu allisas frangit: ij scopuli in cauernosos anfractus dehiscunt, in

MESSANENSES LATINITATE ET CIVITATE DONATI.

MAMERTINVM VINVM.

SCYLLA.

quos quum mare ſuo æſtu violentum abſorbetur aut reſpirat, tumultuando efficit, vt canes latrantes & lupi vlulantes exaudiri videãtur. Charybdis mare feruentiſsimum, immenſo receſſu profundum & vorticum ſæuitia vertiginoſum eſt: diſtat à Scylla Meſſanæ imminens quindecim millib. paſs. Quum namque fretum Meſſanenſe Peloro & Cæny promontorijs, tum gemino litore & ſinuoſis flexibus coarctetur; inde ſenſim paulatimque pandentibus ſeſe ad Auſtrum anguſtijs, ampliori ſpatio diffundatur; accidit vt maris fluxus per continuatas vorticum circũgyrationes in altiſsimam pyramidem deorſum faſtigiatus, veluti in abruptam abyſſum dehiſcat: mox quum impetu & vorticum colliſorum fragore, ſupina facie reſilit mare, ſubitò in vaſtum hiatum & immenſam voraginem reſorbeatur; vſqueadeo vt vel maxima nauigia gurgitibus ſuis in gyrum contortis ſecum rapiat, & violentia ſua deprimat, eãdemque aut ſcopulis alliſa aut abſorpta ad Tauromenitanũ Euripũ eijciat. Fretum verò ipſum vbi anguſtiſsimum eſt in paſſus mille quingentos, vbi latiſsimum in duodecim millia paſs. patet: æſtuumque reciprocationem ſtatis horis tãta velocitate ſimul & atrocitate patitur, vt æſtibus alternatim modò in Etruſcum, mox in Ionium mare verſis, vẽtos etiam ac nauigia ſuo curſu fruſtretur & ſiſtat, vel ſecum auferat. Hinc Scylla & Charybdis in prouerbia cõceſſerunt; & Poëtarum carminibus in monſtra & canes latrantes transformatæ ſunt. Corallum in freto Meſſanenſi laudatiſsimũ gigni ſcribitur: fruticis id genus eſt, quod ſub aquis herbeſcit; vbi aërem ſenſerit in lapidem purpurei coloris oculis gratiſsimũ dureſcit. Capiuntur in eodem & Xiphij piſces omnium laudatiſsimi: adhæc veteribus Græcis Plotæ, Latinis quod ſummis in aquis fluitent Flutæ dictæ, omnium ſapidiſsimi verno tempore; præterea murenæ lautorum menſis expetitæ, adeo obeſæ, vt ſagina ſua in nimijs ſolis ardoribus obtorpeſcẽtes, aduſta cute ſeſe neque mergere queant, & piſcantium manibus veluti offerre ſe in prædam videantur. Meſsanæ quidem longitudinem Geographus XXXIX s. temporibus, latitudinem XXXVIII s. menſurat. Ceterùm quia Mylas Zanclæorum coloniam fecimus, enumeratione breui, quantum apud ſcriptores de ijſdem exſtat complectemur. eas ad Cherſoneſi, (quæ III. P. M. in mare Etruſcum procurrebat) ceruicem fuiſse conditam, nomenque ipſi à Myla flumine (quod nigras veheret aquas) factum; adhæc id oppidum poſtea Sex. Pompeio præcipuam belli quod contra Cæſarem Octauianum geſsit ſedem fuiſse obſeruo. Quumque ager frumenti, vini, oleique feraciſsimus ſit, ibidem Solis boues fuiſse paſtos, Vlyſsis ſomnium, & ſacrilegium à ſocijs ipſius commiſſum Poëtæ prodiderunt. fabulæ originem hinc nonnulli repetunt; quòd mare prope Mylas purgamẽta fimo ſimilia in litus expuat.

CHARYBDIS.

MYLAE ZANCLAE ORVM COLONIA.

auctores

A auctores habeo, qui circa Mylas hieme fontes arescere, æstate verò ita exundare prodant, vt etiam amnem conficiant. Phocylidem Poëtam qui Theocriti Syracusani tempore scripsit, Mylis oriundum veterum monumentis testatum est.

ΤΥΝΔΑΡΙΕΩΝ.

TYNDARIS Laconum Colonia.

TYNDARIN Lacones condidisse, eique nomen à Tyndaro Ledæ patre (ea mater Helenæ deinde Castoris & Pollucis fuit) fe- TYNDARIS CONDITA.
B cisse à veteribus memoriæ proditum est. Sita erat in colle edito: à mari præcipites & inaccessas rupes habebat: ceterùm quũ radices earum maris æstu vorticibusque sensim exesæ essent, sæuientibusq; tempestatibus vndarum insultus magna cum violentia in easdem ingruerent, dimidia pars vrbis reuulsa, subsidentibusq; rupibus in Pelagus subitò prolapsa traditur. Eam vrbem vt vetustissimam ac nobilissimam; ita commeatu fecundam & ciuium fortunis opulentam, bello quoque maritimo commendatam fuisse obseruo. Apud Tyndaritanos Mercurij fanum erat solennibus sacris frequens & celebre; & in eo Mercurij simulachrũ precio, artificio ac pictura illustre: quod capta à Carthaginiensibus vrbe
C Carthaginem delatum, à Scipione AEmiliano deleta Carthagine Tyndaritanis restitutum fuit, ac summa ciuium aggratulatione suis sedibus repositum. Tyndaritani eo potissimum Africani beneficio commoti, fœdus quod cum Romanis percusserant, fideliter seruarunt. Medio in foro equestres M. Marcelli statuæ erant, magno artificio elaboratæ. Ceterùm Tyndaritani improba C. Verris auiditate ob illud Mercurij simulachrum vexat iafflictique sunt: inter quos Proagoras nobili loco natus præcipuam iniuriam tulit: qui quum Messanam signum illud à Verre deferre iussus, id sibi inconsulto senatu sub capitali pæna non licere respõdisset; virgis cæso, maleque multato, Verres etiam capitis sup-
D pliciũ, ni illud quam primũ referret, minatus est. quumq; Proagoras neq; lacrimis aut sui cõmiseratione id à Senatu impetrare posset; neq; ipse sua auctoritate statuam demoliri auderet; à Verris lictoribus vestibus spoliatus ac iterum virgis cæsus, vrente etiam bruma per diem ac nocte ad Marcelli statuas sub dio, in imbre, in frigore relinquitur; donec populi tandem commiseratione simulachro promisso, vix viuus inde abductus est. Quam ob sæuitiam Verres à Zosippo & Ismenia patricijs Tyndaritanis apud Senatum P. Q. Ro. accusatus, Cicerone perorante Prętura se abdicare coactus est. Salutare Tyndaritanis fuit, quòd semper in omnibus Punicis Siculisque bellis amicitiam Po. Ro. sequuti, omnia

eidem ſemper cum belli adiumenta, tum pacis ornamenta adminiſtraſ- A
ſent. Eo verò bello quod Cæſar Octauianus contra Sex. Pompeium
geſsit, M. Agrippa deiecto Pompeij præſidio Tyndarin occupauit, eaq;
pro belli fide vſus, Mylis receptis Pompeium ad Naulochos prælio na-
uali victum profligauit: quo bello confecto, Tydaritani, quia operam
TYNDARITANI LIBERI ET IMMVNES. quoque ſuam Agrippæ in eijciendo Pompeij præſidio præſtiterant, ei-
que naues inſtructas ſocios nauales, ſumtusque in Nauarchos ſuppedi-
taſſent, à Cæſare victore libertatem & immunitatem impetrarunt. Sunt
qui memoriæ prodant, Oreſtem Tyndari ex Clytemneſtra filia nepotẽ,
poſtquam in Taurica ſeſe à matricidio (matrem namq; ob adulterium
cum AEgyſtho, vt patris Agamemnonis cædem & domeſticam iniuriã B
DIANA FASCELIS. vlciſceretur, furore correptus occiderat) expiaſſet, occiſo Thoante, Dia-
næ Faſcelidis ſimulachrum ſurripuiſſe: cognomẽ autem Dianæ, inde fa-
ctum eſſe; quod eius ſimulachrum, vt melius falleret Oreſtes, faſcibus
circumdatis opertum abſtuliſſet. Longa inde peregrinatione Oreſtem
ad Tyndaritanos, vt ad gentiles & neceſſarios appuliſſe. quod ideò pau-
lò latius à nobis relatum eſt, vt prudenti lectori cogitationem iudicium-
que relinqueremus de Tyndaritanorũ numiſmate, quod ſolũ ad manus
VENVS HEGEMONES. noſtras peruenit, in quo Dianæ caput aduerſa; auerſa parte Veneris He-
gemones quæ Cupidinẽ manu ducit, imago Myrtea circumducta ſigna-
ta ſunt. Obſeruo etiam Dianæ cognomentum apud Lacones Lygode- C
DIANA ΛΥΓΟΔΕΣΜΟΣ. ſmo fuiſſe; (cuius hic iccirco mentionem facio, quod Tyndaritani La-
conum coloni ſint) nomen autem illud ipſi à Lygo arbuſcula, ſiue vitice
factum fuiſſe; quod eius flagellis ob lentitudinem ad aram Dianæ, ipſi ſe
mutuo pueri exercebant: vt corpus ad patientiam & obedientiam tole-
rando indurarent. A Tyndari in Septentrionem digreſsis, oſtium He-
liconis fluminis ſeſe aperit: in occaſum verò, editus mons erat, in quo
templum Iouis olim fuiſſe conditum ſcriptores nonnulli prodiderunt:
ab eo deſcendẽtibus Timethi fluminis oſtium occurrebat: a quo in oc-
caſum mille paſsibus Lipara inſula diſtabat. ſecundum litus in Auſtrũ
AGATHYRSVM. ad XXX.M.P. progreſsis Agathyrſium vrbs ad radices editiſsimi montis D
ſitum erat; quod Agathyrſus AEoli filius condiderat. Ea vrbs Marcel-
lum & Læuinum Conſules Romanos comiter habuit, & omni ope
adiuuit. Ceterùm quod ad Tyndaris ſitum ſecundum globoſam
terræ ſuperficiem pertinet; eum Geographus ſecundum lon-
gitudinem XXXVIII. partibus cum quadrante; ſe-
cundum latitudinem XXXVII. partibus
menſurat.

AGY.

A

ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ.

AGYRINA Corinthiorum Colonia.

SVbiecimus Tyndaridi Agyrinam, maritimæ ciuitatis mediterranéam: in eo non ſequuti litoralem vt hactenus tractum, ſed ordinem potius Geographicum. Vtraque enim vrbs æqualiter ab inſulis fortunatis, horis duabus cum ſeptunce in ortum vergebat: etiam ſi a medio habitati orbis inæqualiter: Agyrina namque Tyndaride LX. M.P. Auſtralior, exiguo quidem ſpacio citra Ennam (quam Siciliæ vmbilicum eſſe opinabantur,) diſtabat. De Agyrinæ conditore, & primis colonis, AGYRINA OPPIDVM
B etiamſi vetuſtiſsimam eſſe vrbem ſatis conſtet, obſcura tamé apud ſcriptores memoria eſt. Sita erat in monte editiſsimo & aſperrimo, ad Auſtrum Aſorinis campis & collibus cingebatur: a ſeptentrione agrum lætiſsimum & feraciſsimum, qui Chryſa flumine irrigabatur deſpiciebat: colles verò frequétes admodum, ſiluis veſtiti, venationibus, & aucupio, ipſiusque Dianæ venatricis luco celebres erant. Fama tenet, Herculem DIANA VENATRIX.
adhuc viuum ab Agyrinenſibus pro Deo cultum; templumque ei atq; Iolao ipſius ex Iphicle fratre nepoti, cultu ac donarijs magnificũ fuiſſe exſtructum; in quo vtrisque veluti Dijs Olympicis diem feſtum & ſolemne frequenti totius Græciæ conuentu celebrabant. Iolai vt Hercu- IOLAVS.
C lis patrui ſui laborum ſocij & peregrinationum comitis fama apud ſcriptores nobilitata eſt. commẽdatur eius potiſsimum virtus, eo nomine, quòd Sardiniam inſulam domeſticis malis oppreſſam liberauit; quod Sardos gentem vagam nullis legibus, nulla ſocietate aut neceſsitudine coniunctam, Athenienſibus & Theſpienſibus ſibi adiunctis ad concordiam & agrorum culturam ciuilemque ſocietatem, condita Olbia ceterisque vrbibus, legibus & inſtitutis compoſuerit. atq; ob ea merita Sardi Iolao ad ſepulchrum eius vt numini tutelari tẽplum poſuerunt; ac ſeſe ab eodem Iolenſes nuncuparũt. Herculem præterea vt Iolaum poſteritati commendaret, Agyrinenſes ceremonias, ac ſolemnes ludos docu-
D iſſe, quibus eũdem Heroem colerẽt auctores prodiderunt. præcipuum inter cæremonias fuiſſe obſeruo, quod ingenui comas ſuas Iolao ſacras tamdiu alerent, quoad ætate legitima, & conſulto per victimas Deo, eas tondendi poteſtatem ſibi factam obſeruaſſent. Magna eius voti concepti apud Agyrenæos relligio erat; ſiquidem ij qui negligentius comas nutriebant, aut votum legitimo tempore non ſoluebant, ſtatim ex ira numinis, linguæ vſu orbati obmuteſcebant, totoque corpore ſquallidi donec Iolao ſeſe expiaſſent, contabeſcebant. Porta vrbis per quam ad ludos ſolemnes egrediebantur. Heraclea in Herculis honorem vocata erat. Ludi ex pugilum paribus & equeſtri certamine dabantur. Additur

fabula

fabula: quum Hercules per viam Agyrinenſium ſaxis ſtratam, armenta duceret, veſtigia boum ijſdem ſaxis veluti ceræ impreſſa fuiſſe relicta: atque eo prodigio commotos Agyrinẽſes, Herculi dum adhuc inter mortales ageret, haud aliter quàm ſi iam inter Deos relatus eſſet, ipſiusq; nepoti Iolao ſacris operatos: quæ ſacra magna cum religione ad poſteritatem propagata ſint. Agyrinenſium opes & potentiam in magnam ſeſe amplitudinem extendiſſe argumento eſt, quod Agyris, ipſorũ ſub Dionyſio ſeniore tyrannus poſtquam optimatibus trucidatis dominationẽ ſibi confirmaſſet, oppida, arces, caſtellaque vicina in poteſtatem redegerit; viginti ciuium millia armare potuerit; pecunia, commeatu, omniq; inſtrumento bellico abundauerit. Ceterùm cum idem Agyris a Magone Pœnorum duce in ſocietatem ſollicitaretur, ad Dionyſium flexit: ac fœdere cum eodem percuſſo, exercitum ipſius ſtipendio & commeatu recreauit. Magonem verò ob regionis & viarum imperitiam a cõmeatu intercluſum, magna inſuper clade oppreſsiſſet: ni Dionyſius dum Syracuſani pugnæ poteſtatem ipſo recuſante tumultuoſius poſcunt, militũ ſuorum ſeditione perturbatus, pacem cum Pœno facere coactus fuiſſet.

AGYRIS AGYRINENSIVM TYRANNVS.

A

B

Affectam deinceps Agyrinenſium rempublicam, ſub Dionyſio Iuniore, multosque ciuium in alias vrbes, ob tyrannorum odium vel metum commigraſſe; vrbemque ciuium infrequẽtia ſub Apolloniadis dominatione per annos aliquot deſertam fuiſſe obſeruo. Verùm Timoleon poſtquam deiecto Apolloniade, Agyrinenſes libertati reſtituiſſet, miratus in tanta agrorum multitudine, in ea ſitus amœnitate ac ſoli fœcunditate, vrbis ampliſsimæ ob bellorum motus, & tyrannorum odium ſolitudinem, decem millia Græcorum partim è Corintho, partim è reliquis vrbibus, quæ cum Corinthijs aliquam reipublicæ neceſsitudinem habebant delegit; eosque in Agyrinenſium vrbem colonos & ciues cõſcripſit: optimisque legibus & inſtitutis eam rempublicam conſtituit. Ita Agyrinenſes in pacis artibus diu floruerunt; Theatro interea omniũ excepto Syracuſano per totam Siciliam pulcherrimo a ſe exſtructo. Inde poſt Agathoclis mortem Pœnorum armis denuò in ſeruitutem præcipitati, bello Punico ſecundo eiecto Pœnorum præſidio Romanum admiſerunt; & Marcellum primò, inde Læuinum, Cõſules auxilio, commeatu & hoſpitij iure coluerunt. Ita vt ne vel contra infimum etiam ciuium Ro. Agyrinenſes poſtea vllo in officio defuiſſe, aut aliàs obfuiſſe teſtatum ſit. Quibus meritis obtinuerunt, vt in conſtituenda Siciliæ prouincia, eodem iure eſſent, quo antea fuiſſent: eadem cõditione Pop. Romano parerẽt, qua ſuis antea paruiſſent; illud tantũ ipſis etiam aſſentientibus inſtitutum, vt ager ipſorum decumanus eſſet, hoc eſt vt Agyrinenſes decumam prouentuum ſine pretio ſoluerent. Fuit itaq; Agyrinenſium

APOLLONIADES TYRANNVS.

C

D

A rinensium deinceps respublica, tum Quinque primorum, tum aliorum magistratuum dignitate; adhæc ciuium locupletium, & summorũ aratorum fide Populo Ro. commendatissima. Quinque primos autem in Prouinciarum ciuitatibus, vt Decemprimos in Municipijs, ex ordine Decurionum delectos, ijsdemque tributorum exactionẽ & ærarij curam fuisse commissam obseruo. Magistratuum Agyrinensium magnam animi fortitudinem & constantiam fuisse, argumẽto est. quòd quum Verris iniurijs & contumelijs premerentur, adhæc decumis contra fœdera estimatis, iniquissimo eadem precio soluere maximo cũ aratorum detrimento cogerẽtur; sestertium sexagies sese multari maluerint quàm ad eius conditiones pactionesq; quidquam concedere. Agyrinam a multis sæculis etiam suis ruderibus obrutam & sepultam, (intereunt enim vrbes regna & respublicæ; mortalium omnia caduca & fragilia sunt, nisi historiæ beneficio posteritati monumenta sui relinquant) vix aliud vsqueadeo ab interitu & obliuione vindicauerit, atque id quod Diodori historici patria fuerit. vixit ille sub Iulio Cæsare & sub Augusto. Cæsarem Dictatorem DEI cognomento suis in scriptis frequenter ob rerum gestarum magnitudinem afficit. Huius vrbis nomen variè apud auctores proditum fuisse obseruo. Stephanus Ἀγύρινα & gentilicium Ἀγυριναῖος vti & numismata antiqua etiamsi ex Dionysio Ἀγίριον
C laudet. Agurium etiam Ptolemæus nuncupat; & Cicero, Agyrinensem populum & Agurium vrbem probat. quibus Argyra placet, & ab argẽto nomen deducunt, vitiosa scriptura deceptos esse, & Stephani ordo in vrbibus recensendis & numismatum auctoritas cõuincit. Agurium Geographus ita definit, vt ab insulis fortunatis XXXVIII. partibus cum quadrante; ab AEquatore XXXVII. absit. Quumque Enna Secundum longitudinem habitati orbis, vnius partis sextante in occasum tantum ab Agurio recederet; versus Septẽtrionem vncia superaret; operæprecium me facturum, (etiam si nulla hactenus celeberrimæ vrbis numismata ad manus nostras, peruenerint) putabam, si breui enumeratione vrbis situ,
D conditores; & incunabula Cereris, sedemque & raptum Proserpinæ in gratiam lectoris, antequam ad maritima loca redirem complecterer. Enna itaque Syracusanorum colonia, anno postquam Archias Syracusarum potitus esset Sexagesimo, duce Enno (vnde & nomen vrbi factum) deducta est. vrbs ipsa loco præcelso atque edito condita; qui locus quòd in media insula situs est vmbilicus Siciliæ nominatur. Quo in summo æquata agri planicies & aquæ perennes erant. Ea planicies omni ambitu circumcisa atque diremta, vno tantùm loco & prærupto vndiq; a singulis hominibus adiri poterat: aliunde verò aut a pluribus simul nõ poterat. circa eam planiciem lacus lucique erant plurimi; & lectissimi quo-

QVINQVE PRIMI AGYRINENSIVM.

ENNA CONDITA SYRACVSANORVM COLONIA.

quo anni tempore flores,tam ſuaui odore flagrantes,vt etiam canum ſa- A
gacitatem obtunderent. Inſula verò Sicilia quãuis tota Cereri & Li-
beræ ſiue Proſerpinæ conſecrata erat, his præcipuè tamen in locis Cere-
rem ortam,fruges primùm repertas, & Proſerpinam dum flores legeret
eſſe raptam ſcriptorum conſenſu proditum eſt. etenim verſus Aquilo-
nem ſpeluncam immenſa altitudine depreſſam Ennenſes oſtendebant,
quà Ditem patrem repente cum curru exſtitiſſe, abreptamque ex eo lo-
co virginem ſecum aſportaſſe,& ſubitò non longè a Syracuſis ſub terras
penetraſſe,fontemque Cyanen eo in loco repentè erupiſſe credebant,
vbi vſque ad Ciceronis etiam tempora Syracuſani anniuerſarios dies fe-
ſtos frequentiſsimo virorũ mulierumq; conuẽtu celebrabant:quòd his B
in locis certiſsima rerum dictarum veſtigia ac propè Deorum incuna-
bula reperirentur. Templum quidem Cereri magnificentiſsimũ apud
Ennenſes Gelo Syracuſanorum rex condidit. Erant in eo duo Cereris
ſigna vtrumque in templi penetralibus, ex marmore vnum, alterum ex
ære omnium antiquiſsimum, ac artificio ſingulari commendatum, In
ædis veſtibulo alia duo ſigna erant; vnum Cereris, cuius manu dextra
ENNA CERERI SACRA. pulcherrima victoriæ imago tenebatur; alterum Triptolemi. nec mirũ
tot in vnius Cereris templo eiuſdem ſigna fuiſſe, cuius tanta ibi eſſet re-
ligio; tamque aſsiduus & promiſcuus cultus, vt Enna non vrbs,ſed to-
ta Cereris fanum videretur: in qua nõ Ennenſes ſolùm & Siculi omnes C
ſed & exteræ nationes, ac ipſi etiam Romani Cererem habitare arbitra-
bantur; ciuesque ipſi omnes non tam ciues, quàm Cereris ſacerdotes &
templi antiſtites crederentur. Quin etiam exteri & barbari tantam huic
templo dignitatem ac reuerentiam tribuebant; vt quum fugitiui ac bar-
bari vrbem occupaſſent,ciuiumque fortunas hoſtiliter diripuiſſent,Ce-
reris tamen templum auro gemmisque ornatiſsimum ditiſsimumque
non ſolum attingere, verùm etiam metu numinis ne aggredi quidẽ auſi
fuerint. Erat & ante Cereris tẽplum in aperto, ac loco propatulo ædes
Proſerpinæ præclariſsima atque pulcherrima. Numiſmata autem anti-
qua Ennenſium nonnulli ſeſe vidiſſe teſtantur, in quibus aduerſa par- D
te Ceres,auerſa verò ſpica tritici ſignata ſit. Enna autem quum præcipi-
ti in loco ſtaret,tẽporis proceſſu cum montis viſceribus in præceps quo-
que collapſa eſt. Ennæ longitudinem Geographus XXXVIII. partium cũ
particulæ vncia,latitudinem XXXVII. partium cum particulæ vnciola fa-
cit. Sed antequam a Mediterraneis ad litoralẽ oram redeamus Mena-
nine mediterranea vrbs nos adhuc remoratur: in eius ſitu locoque recẽ-
ſendo numiſmatum ſeriem non ſumus ſequuturi; ſed ordinem Geo-
graphicum,neque hoc quiſquam nobis vitio vertere debet, quod huc re-
uocemus Menaninos ad rationem ſitus, non ad vltimam ſiue XII. Sici-
liæ tabulam,

A liæ tabulam,quo loco Menaninos collocare coacti fuimus; quòd Menaninorum numiſmata vti poſtrema ferè, & opere tantum non abſoluto,ita etiam vetuſtate ita attrita, vt vix apices litterarum oculis conſequi potuerimus,ad manus noſtras peruenerint.

MHNANINΩN.

MENANINEN Siculorum vrbem Ducetius Siculorum rex & armis & opibus potentiſsimus,patria Neetinus arduo colli ſuperimpoſitam condidiſſe, agrumque finitimum colonis eo deductis viritim diſtribuiſſe, eo tempore quo Romæ: A.Poſtumius Regillenſis, & SP.Furius Medullinus conſules erant; ab auctoribus memoriæ proditũ eſt. Fama tenet Cererem accenſis ex AEtna facibus,quum filiam a Plutone raptam quæreret,primùm in huius vrbis agro apparuiſſe; eiq; hanc ob cauſſam Δαδέχω ſiue Tediferæ cognomen factum fuiſſe. quod & Menaninorum numiſmata cõfirmant; in quorum auerſa parte binæ faces ſignatæ ſunt. Hinc etiam Menaninos in Cereris ſacris teda deinceps fuiſſe vſos ex eadem ratione multi ſcripſerunt. In agro Menanino Symæthus flumen quinque fontibus exortus, in Leontinorum primò cãpos, inde ad Catanenſium deflectens XXX. M. P. ſpacium emenſus in Ionium ſeſe mare exonerat. celebratur huius fluminis origo ob Palicos fratres, vti in Catanæ deſcriptione retulimus; & ob lacũ Ephintiam ſiue Phintiam qui Palicis Dijs ſacer credebatur; & a Menanina duob.millib. paſs. ad radicem collis cuiuſdam diſtabat. Lacus ille non magni quidem circuitus (cẽtum enim paſſuum ambitu includebatur) ſed alioqui memorabilis: is enim turbidas & tetri odoris aquas ſed ſtagnantes,circa crepidinem habebat: in medio verò tres crateres, qui perpetuas aquarũ ſcaturigines ad decem ferè pedum altitudinem, non aliter quàm ſubiectis ignibus feruentes,erumpentibus ſubinde inter aquæ feruores flammarũ globis eructabant: ipſæ tamen aquæ ad perpendiculũ relabentes neque intumeſcente, neque feruеſcente lacu ſed ſtagnante tantùm reſidebant. huic lacui,quod Palicorum Deorum numẽ Siculi perpetuò adeſſe crederent,diuinos honores deferebant, ac crateres ipſos ſumma veneratione colebant: templumque eo loci porticibus ac alijs ſumptuoſis operibus conſpicuum Dijs Palicis, erexerunt. Additur, quia ſtagni eius fundus ſulphuris & bituminis materia plenus ſit, aſpirationes vſqueadeo craſſas & fetidas exhalaſſe; vt aues etiam præteruolantes plærumque interirent, & ſi aquas eius animalia ante Solis ortum hauſiſſent,repentina quaſi ſuffocatione conciderent: Quumque illecta rei nouitate ac miraculis multitudo frequens ad iſtud templum cõueniret; Ducetius in colle qui

MENANINE CONDITA.

CERES TEDIFERA.

PALICA CONDITA.

le qui supra lacum assurgebat vrbem condidit; eamq; Palicam a dijs vicinis nominauit: quam postquam muro satis firmo munijsset, colonis agros finitimos diuisit. Ea vrbs etsi hubertate soli, & ciuium frequentia exiguo admodum tempore in iustæ ciuitatis amplitudinem coaluisset, paullò post tamen ab hostibus euersa ac prostrata scribitur. Obseruatum quoque est, quum Sicilia ægro ob siccitatem prouētu laboraret, hunc lacum exaruisse; è crateribus præter ventorum furentium flatus, etiã puluerem densissimum eiaculari solitum, sed vt ad Menaninos redeamus, eos stipendiarios Pop. Ro. fuisse, & a Verris quoque auaritia vexatos inuenio. Eius vrbis nomen apud scriptores variasse obseruo, Ptolomæus Μινάς multitudinis numero; Diodorus Μεναίνιον, aut vt apud ipsum variant exemplaria Μέναιον habet. Cicero ciues eius Menenios; Plinius Menaninos edidit, quod etiam cum numismate signato conuenit. eius vrbis longitudinem Geographus XXXVIII. partium cum deunce; latitudinem XXXVII. partium cum quincunce mensurat.

ΘΕΡΜΙΤΑΝ.

THERMAE HIMERENSES Zanclæorum Colonia.

HIMERA ab Annibale Pœno deleta, quos ciues belli calamitas reliquos fecerat, ij sese Thermis in eiusdem Himeræ agris collocarunt, VI. M.P. ab oppido antiquo. nouæ vrbi nomen a calidis, quibus ea litoralis ora abundat aquis, Thermis factum est. Ceterùm si Thermarũ originem ab initio repetendam putabimus opus erit vt Himeræ, quæ ad VIII. P.M. a litore recedebat, situm fatumque breui prius enumeratione complectamur. Himeram itaque vrbem ad sinistram Himeræ fluminis ripam a Zanclæis, quibus sese Chalcidenses aliquot & Syracusani per factiones patria pulsi consociauerant, ducibus Euclide, Simo, & Sacone Olympiadis vndequadragesimæ, anno primo, conditam fuisse memoriæ proditum est. Hæc sola Græcarum vrbium mare Hetruscum prospectat; nomen ab Himera flumine præterlabente, vti & aliæ pleræque Siciliæ vrbes sortita, Mineruæ numen præcipuè ab Himerensibus cultũ fuisse obseruo: quumque eius Deæ iussu in gratiam Herculis aquæ calidæ è terræ visceribus erumpentes subitò scaturijssent; ijsque membra a labore puluereque recreata Hercules fouendo molliuisset, nomen aquæ Himeræ περὶ τῦ ἱμέρεσθαι hoc est a fouendo fuisse factum. Non desunt auctores, qui Thermas omnes, quarum quidem origo naturalis est, Herculi in genere sacratas, referant. Ceterùm quòd numismata antiqua Thermitanorum & Himeræorum nomina discretim referant: ea nominis distinctio, priusquam scriptorum auctoritate satis confirmati essemus,

THERMAE HIMERENSES CONDITA.

HIMERA CONDITA.

&

A & alios aliquot haud indoctos nobiscum eò opinionis induxerant; vt Himeræorum numismata, quæ huc pertinebant, in tractum oramque Austrinam ante vrbem & flumen Gelam (quæ & ipsa plurimis Himera vti suo loco ostensuri sumus, nuncupatur) nominis & rationis similitudine inducti transposuerimus. In ijs namque Himeræorum numismatibus, Minerua Herculi balneanti sacris operatur; ab altera parte Ergoteles δολιχόδρομος, adparet. quæ ex historiarum consensu ad Himeram postea Thermas dictam pertinent. Huc itaque ea quæ ad Himerensium eo loco transpositorum numismata & historiam pertinēt, ob prædictas rationes translaturi sumus. Himera a prima statim ori-

B gine felicia & magna incrementa accepit; legibusque & institutis optimis composita, auctoritatem & potentiam confirmauit: vsque adeo vt quum Rhegini domesticis malis & factionibus grauissimè perturbati laborarent, eiectis Himerensium auxilio atque opera factiosis, Rheginorum status ad tranquillitatem redierit. Ceterùm quum Himerensium plerique vltionis studio & propagādæ ditionis caussa Rempublicam inclinare molirentur reuocati sunt ab eo consilio per Sthesichori Poëtæ apologum in hanc ferè sententiam festiuissimum. Olim, inquit, equus lætissimis in pascuis solus exsultabat & lasciuiebat, irrumpēte deinde ceruo pabuli vastatore, equus vltionis studio exardescens, homi-

C nis consilio vsus est: is si frenum inquit, & me sessorē patieris, tum equidem te de cerui petulantia vlcisci potero. accepisse equum eam condicionem, admisisse sessorem, & simul in seruitutem incidisse dum nimio vltionis studio animi impotentiam sequitur. tam festiua & opportuna fabula ciues Himerenses ad saniora consilia reuocati, imperium Phalaridi abrogarunt: suamque aliquamdiu libertatem tutati, postea ex nimijs opibus insolentiores facti; ac in libidinem & voluptates proiecti, adhæc partium studijs exagitati, in Cydippi tandem tyrannidem prolapsi sunt. Cydippo Terillus succesit. Terillum verò Anaxilæ Messanensium domini socerum, Theron Agrigentinorum princeps, occupata per vim Hi-

D mera expulit. verùm postquam Terillo Anaxilas sese coniunxisset, ac Pœnorum copias duce Amilcare cum trecentis armatorum millibus, vt Theronem ex Himera eijcerent, in societatem vocassent; Thero cū Gelone genero suo Syracusanorum rege fœdus paciscitur; seseque Himeræ mœnibus includi patitur. Ceterùm postquam eruptione facta hostem aggressus vna atque item altera clade fractus fuisset. Gelo ipsi in subsidiū properat; citatoque agmine accurrens Theronis cladem magna Pœnorum cæde vlciscitur: mox cæso ex insidijs Amilcare Pœnorū duce, aperto cum ceteris copijs Marte congressus, centum quinquaginta hostium millia trucidat; reliqui capti partim in seruitutem venditi, partim in ser-

HIMERENSIVM REIPVBLICAE STATVS ET CONVERSIO.

CYDIPPVS ET TERILLVS TYRANNI.

HIMERA A THERONE OCCVPATA.

uiles operas distributi sunt. Theron virtute Gelonis ea ratione ab obsi- A
dione liberatus, Himeræque dominatione iam potitus, ipse Agrigentũ
reuersus Thrasydæum filium Himerensibus præfecit. Qui quum per su-
perbiam & dominandi impotentiam ciuium patientia abuteretur, Hi-
merenses ad Hieronem qui Geloni fratri successerat, vt a Thrasydæi ty-
rannide liberarentur respiciunt. Ceterùm ea defectio ob fluxam Hiero-
nis fidem, Himerensibus propemodum exitio fuit. Hiero namque re-
gni sui opibus nec dum confirmatis, Polyzeli fratris sui minoris virtu-
tem, qua Syracusanorum animos sibi demeruerat, suspectam habens,
eidem exitium moliebatur. Verùm Polyzelus impia fratris fraude depre-
hensa, ad Theronem Agrigentinum generum suum fuga elapsus, ab eo- B
dem armis quoque contra Hieronem protegebatur. Himerenses hac
occasione vsuri & vt sese de Thrasydæi iniurijs vlciscerentur, socie-
tatem Hieroni & deditionem offerunt. interea Simonides Poëta Ly-
ricus inter Theronem & Hieronem iam affinitate iunctos (Hiero namq;
Theronis sororem in vxorem receperat) pacem certis legibus facit. mox
Theron etiam Polyzelum fratri suo Hieroni cõciliat. Hiero tot benefi-
cijs deuinctus, Theronem de Himerensium pactione sibi contra Thra-
sydæum oblata certiorem facit: qui re exactissimè explorata, omnes eos
qui defectionis conscij fuerãt, capi & trucidari iubet. Qua laniena quum
respublica a ciuibus exhausta esset, Theron Dores, & quotquot Græca- C
nicæ gentis & originis colligere poterat, colonos magno numero eò de-
duxit, in ciuitatem Himerensium adscripsit: sincerior inde Himerensiũ
fides in Syracusanos quàm Hieronis erga Himerenses fuit. quum nam-
que Syracusani grauissima Thrasybuli (qui Hieroni & frater & succes-
sor erat) tyrannide opprimerentur. Himerensium potissimùm auxilio
vsi tyrannum decimo quàm regnare cœperat mense eiectum Locros in
exsilium abire coëgerunt. Floruit deinde vsqueadeo opibus & potẽtia
Himerensium respublica, vt quum Athenienses qui Leontinis auxilio
venerant impetum in Himeram vrbem fecissent, eosdem proprijs opi-
bus ab vrbe sua repulsos agris etiã & limitibus suis haud difficulter ex- D
pulerint. Ceterùm Atheniensibus Syracusanorum potentia profliga-
tis, quum Segestani bello quod contra Selinuntinos gerebant oppressi,
Pœnos duce Annibale Amilcaris a Gelone cæsi nepote in societatẽ vo-
cassent, Annibal expugnatis Selinuntijs, vt patris sui Gisconis manibus
parentaret, omni rapinarum & seuitiæ genere in capta vrbe grassatus,
ferro flammaque eandem prostrauit. Inde vt & Amilcarem auum vl-
cisceretur, Olympiade tertia, & nonagesima cum centum hominũ mil-
libus in Himerenses mouit, vrbemque omni tormentorum ac machi-
narum genere oppugnare adortus, mox quum actis cuniculis, magna
murorum

THRASYDAEVS THERONIS F. HIMERENSIB. PRAEFECTVS.

BELLVM HIMERENSIVM CVM POENIS.

HIMERA A POENIS OBSESSA.

A murorum & vrbis pars ſubſediſſet, etiam in vrbem irrumpere conatus eſt. Verùm Himerenſes quibus ex deſperatione animus creuerat Pœno acriter repulſo, mœnia collapſa inſtaurant. Interim & hoc obſeſſos in ſpem meliorem induxit, quod Diocles cum auxiliaribus Syracuſanorū copijs adpareret. Hinc Hemerenſes ne ſeſe veluti imbelles feminas circumſederi paterentur, facta eruptione hoſtem palantem ac ſecurius vagantem ita conſternarunt, vt pauore metuq; turbatum, ac proprio etiã terrore impeditum, pecorum in morem ad viginti Pœnorū milia proſtrauerint: reliquis ſaluti fuit, quod Annibal vt ſuos effuſos vidit, ſubitò cum quadraginta millibus in aciem deſcendẽs, at ſuorum fugam ſiſtẽs,
B Himerenſes victoria exſultantes acerrimo prælio, cæſis ad tria millia, ceteris verò profligatis, magna cum clade in vrbem reijceret. Diocles poſtquam Himerẽſium vires fractas vidit; ſuas verò copias infirmiores quã vt Annibali victori ſeſe obijcere auderet, vaſis conclamatis, magna imbelliq́ue Himerenſium multitudine qui iam de patriæ ſalute deſperabãt, ſecum deducta, Syracuſas reuertitur. Annibal arctè acriterq́ue vrbem nocte dieq́ue corona oppugnare; nihil ciuium laboribus otij, nihil quietis fatigatis remittere: inde quum crebris arietum tormentorumq́; ictibus bona mœnium pars corruiſſet; magno ardentiq́; impetu cum Pœnis in vrbem irrumpens, obuios quoſq́ue trucidat; tandem ſanguine ſa-
C tiatus, a ciuium cæde per preconem abſtineri iubet: fortunas tamẽ ciuiũ militi diripiendas concedit: mox tria captiuorum millia ad eum locum vbi auus ipſius Amilcar a Gelone cæſus fuerat ducta, vt Amilcaris quoque manibus poſt octauum, & quinquageſimũ quàm ille ceciderat annũ parentaret, iugulari ad vnum omnes imperauit. vrbem quæ ducentis & quinquaginta iam ſteterat annis, proſterni demoliriq́ue, templa fanaq́; detractis ornamentis ſpoliari iuſsit. Signa quoque ex ære plurima ſecũ Carthaginem abſtulit, quæ poſtea Carthagine a Scipione AEmiliano euerſa, Thermitanis Himerenſium poſteris reſtituta ſunt. Inter præcipua ſigna erat Himera ipſa cornucopiæ manibus tenens, oppidi & præ-
D terlabentis fluminis nomine, in formam muliebrem habitumq́ue formata; quæ ſuis liniamentis & figura ipſa intuentes mirè afficiebat. Statua quoque Steſichori Poëtæ Himerenſis, ſenilis incuruaq́ue cum libro in manu ſumma arte elaborata. Steſichorus enim Poëta inter nouem Græciæ Lyricos cenſetur. Is quum ab infantia Tiſias vocaretur, poſtea, quia cum Citharæ cantu chorum primus coniunxiſſet, Steſichorus appellatus ſcribitur. inter omina refertur, quòd Luſcinia ex eius adhuc infantis ore cecinerit, lætiſsimo ad Poëticam amœnitatem augurio. hic quum Phalaridis tyranni vt ſæuiſsimi ita & immaniſsimi tempore viueret, eundem tamen frequẽter carminum ſuorum illecebris a crudelitate auertit,

HIMERA A POENIS EVERSA.

& in

& in ſui amorẽ rapuit: ita vt Stheſichoro vita defuncto, diuinos hono- A
res Poëtæ tribuendos Himerenſibus tyrannus perſuaſerit; eiuſque filias conſolatorijs litteris a luctu reuocauerit. Auctores habeo, qui prodant Steſichorum quum contra Helenam, neſcio quid acerbius per vituperationem ſcripſiſſet, ſubitò oculis orbatum; ſimulatque Palinodia ſiue diuerſo argumento ea maledicta recantaſſet, viſum recuperaſſe. Edidiſſe ipſum carmen Dorica dialecto XXVI. libris comprehenſum, quod ex tribus partibus, Strophe, Antiſtrophe & Epodo conſtans Epodicum vocatum ſcribunt: annum verò agens quinctum & octogeſimum Olympiade LVI. Catanæ vita defunctus, magnifico & ſplendido ſepulchro primo extra vrbem lapide a Catanenſibus ornatus eſt: B
porta etiam ipſa quæ ad eius monumentum ducebat Steſichorea appellata. Criſon quoque Himeræus inter curſores prodigioſæ velocitatis refertur.

HIMERA FLVMEN. Himera verò flumen, cuius mentionem fecimus, ad occidentalem Nebrodis mõtis partem exortum & aliquot fluuiolis auctum, perpetuo alueo a capite ad oſtium vſque XX. P. M. decurrens, in mare Tyrrhenum ſeſe exonerabat. Proditum ab antiquitate eſt, Himeram flumen eodem fonte ortum, ſtatim a capite Siciliam diuerſo aluei tractu diuidere: eum qui in Septentrionem & mare Thyrrenum dulces; qui in Auſtrum & Libycũ mare deflecteret, qui & Gela nuncupatur ſalſas vehere aquas. ita ex eodem fonte aquas naturam variare; vt quæ hîc ob ſalſe- C
dinem potabiles non ſint, illic ſuauitate & liquore ſuo palato gratas eſſe. Quod ad aquarum differentiam cum vtriuſque fluminis alueo pertinet, conuenit in eo etiam noſtri ſæculi ſcriptoribus cum priſcorum auctoritate; in eo variant, quod vtrimque flumen etiam ſi eiuſdem nominis non ex eodem tamen fonte deriuari, ſed ex diuerſis & ipſo cæli tractu

GELA FL. & magno interuallo diſtantibus affirment. Himeræ enim ſiue Gelæ fluuij qui in Auſtrum flectitur fontes, ad Nebrodis montis Auſtrinam partem erumpere; eius aut Himeræ quæ ad Septentrionem curſum ſuum flectit; ad occiduas eiuſdem montis partes oriri. Hactenus de Himera vrbe, eiuſq; ſitu & fato dictum ſit. Himerenſes autem qui poſt eam bel- D
li calamitatem reliqui fuerant, Thermas cognomento Himerenſes, eo quo deſcripſimus loco condiderunt: quumque Sicilia in prouinciæ formã redigeretur, quia ſemper in amicitia fideq; perſtitiſſent, Populus Ro. Thermitanis vrbes, agros legeſq; ſuas reddidit. P. etiam Rupilius quum Siciliam a bello fugitiuorum liberaſſet, eam Thermitanorum rationem habuit, vt de decem Legatorum ſententia, & ex. S. C. Thermitanis ſuis inter ſe legibus agere & iudicia exercere permitteret. P. inde Africanus deleta Carthagine Thermitanis vt Himerenſium poſteris, quidquid ſignorum recuperare potuit, reſtituit. Quibus receptis Thermitani ſe pa-

THERMAE HIMERENSES.

trum

A trum fortunam ac dignitatem recuperaſſe arbitrabantur.

Ceterùm quum Thermitani otio & longinqua pace fruerentur, bello ciuili Mariano propemodũ ſubuerſi ſunt. nam quũ ex Sthenij ciuis primarij cõſilio Marianas partes ſequuti eſſent, ipſumq; Mariũ calamitate fractũ hoſpitio fouiſſent; L. Sulla victor, vt erat irarũ impotens, Cn. Pompeium tum quidem crudelitatis ſuæ ſatellitem, in Siciliam ad delẽdas Marianarum partium reliquias cum exercitu miſit, qui Thermitanis excidium & oppidi euerſionem minabatur. hic Sthenius magni vir animi & vitæ etiam propriæ ob patriæ ciuiumq; amorem prodigus, omnẽ in ſeſe ciuium noxã recepit; profeſſuſq; ſe illũ eſſe, qui ciues, qui amiB cos induxiſſet; inimicos verò coegiſſet, vt Marianas partes ſequerentur, petijt vt ſtatuto de ſe capitali ſupplicio, reliquorũ ciuiũ culpam in ſe ſolo Pompeius expiaret. Pompeius autem tanta in ſocios fide & in ciues ſuos pietate mitigatus, Thermitanis veniam dedit: Sthenium abſoluit, eiuſq; deinceps hoſpitio liberaliter vſus eſt. hic idem Sthenius quum Verres Siciliam rapinis & cupiditate ſua laceraret, ſaluti reipublicæ ciuiumque ſuorum honori contemto etiam vitæ fortunarumque ſuarum periculo conſuluit, vſqueadeo vt Verres apud Thermitanos nullum ſignum, nullum ornamentum, nihil ex ſacro, nihil ex publico (vbi tamen complura erant præclara & a Verris libidine concupita) vnquam attingere potueC rit. Verres ira & iracundia exardeſcens, vt Sthenium vſciſceretur, eidem capitis periculũ ex calumnia, qua ipſum litteras publicas corrupiſſe cauillabatur; ſtruere conatus eſt: atqui vbi intellectum fuit, id ipſum agere, vt poſtquam Sthenium ſine vllo argumento, ac ſine teſte damnaſſet, virgis cæſo ſupplicium de eodẽ crudeliſsimè ſumeret; Sthenius de amicorum hoſpitiumq; ſententia Thermis Romam profugit. Abſens tamen Pacilio etiam accuſatore abſente a Verre cõdemnatur, & ſeſtertiũ quingenties Veneri Erycinæ ex eius bonis ſacrantur; re poſtea Romæ in Senatu acta, ex decreto Patrum, accedente etiã plebiſcito Sthenius a Verris crudelitate abſolutus eſt. Ceterũ bello quod Cæſar Octauianus cõtra D Sex. Pompeiũ geſsit, Thermitanos Cæſaris partes, atq; amicitiã ſequutos, argumento eſt. quod Auguſtus coloniam Auguſtam Thermitanorum Himerenſium deduxerit. vti Epigramma antiquum quod hodieque apud Thermitanos legitur, teſtatur. Ambiguitate nominis & Plinij auctoritate abutuntur, qui ius illud coloniæ ad Thermas vrbem quæ Agathoclis patria ad Libycum mare pertinebat referunt. Thermas Himeras Geographus ſecundum longitudinem in partibus XXXVII. & partis vnius vncia, latitudinem XXXVII. & partis vnius triente reponit. vltra Thermitanos Panormum verſus ad IIII. P. M. Soloëntum vrbs antiquiſſima, quæq; originem ſuam ad Pœnos referebat, ſita erat. quæ bellorum

STHENIVS THERMITANVS.

THERMAE HIMERENSES COLONIA AVGVSTA.

SOLOENTVM.

procellis,quibus vndique ac sæpenumero iactata prostrata,proprijs ob- A
ruta ruderibus nunc sepulta iacet.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ.

PANORMVS Pœnorum Colonia.

PANORMI vrbis originem vetustissimi quique scriptores a Phænicibus repetunt: addunt historiam, quumprimum Græci colonijs Siciliam frequentare cæpissent, Phænices quoque siue Pœnos extrema insulæ,quà Carthaginem respiciebat,& in promontoria extendebatur,aut in portuum commoditatem sinuabatur, negotiandi cum Si- B
culis gratia occupasse: quumque Græcorum plurimi eò quoque suis cũ nauibus occasione commerciorum quæ cum Pœnis exercebant frequẽter appulissent; coniuncta cum Græcis societate,sedes sibi simul ac Græcis ob breuem ex ijs locis in Carthaginem traiectum Motyam, Soloëntum & Panormum tunc quidem Elymis propinquas condidisse, vrbis situs ita se habebat, vt vna eius pars mari Tyrrheno allueretur;ceteræ tres agro viginti quinque plus minus Pass.M.patente,arboribus quidem nudo, ceterùm arduis & asperis collibus incluso in Theatri formam cingerentur. Ager perenni fontium copia,soli hubertate, & feliciſsimo tritici prouentu; adhæc collibus olei vinique feraciſsimis celebratur. Nomen C
vrbi Panormo a tuta nauium statione factum; quod portum haberet, qui M.P.ad septentrionalia vsque vrbis mœnia, quolibet etiam vento ad excipiendas naues opportuno patebat. Eius vrbis incrementa ab initio, apud auctores quorum quidem nobis videndi copia fuit, tenuia admodum exstant, creuit tamen in eam magnitudinem vt pomerio aucto veteri vrbi nouam addere, quæ inde Neapolis dicta est, necesse fuerit.

PANORMVS CONDITA.

NEAPOLIS PANORMITANORVM.

Panormũ & si ab Hermocrate Syracusano tentata fuerit,Pœnis tamẽ semper fidam fuisse argumento est,quod primo bello Punico a L. Cornelio Scipione,& C. Aquillio Floro Coss. quum præsidio Pœnorum maximè teneretur, duobus a lateribus oppugnata, inde machinis ac vi D
tormentorum concussa prostrataque arce; ea vrbis pars quæ Neapolis vocabatur,primo militum ardore capta,mox etiam veteris vrbis præsidium in potestatem Romanorum concesserit. Panormus posteaquam in Pop.Rom.potestatem redacta est.Romanorũ deinceps armis semper contra Pœnos protecta fuit. Ceterùm quum post deuictum & captum ex Africa M.Atilium Regulum,& sæuissima aliquot naufragia Romani a mari abstinerent; Pœni ex ea occasione spem recuperandæ Sicilæ capientes,Asdrubalem cum exercitu in insulam mittunt: qui quum C. Furium Pacilum L. Cæcilij Metelli collegam cum media copiarum parte

Romam

A Romam reuerſum ex transfugis didiciſſet,Panormum verſus,vt Metellum opprimeret, mouit. Is vt hoſti confidentiam augeret, exercitum intra mœnia continens,foſſam in agro qui ante Panormum patebat eo conſilio altiſsimam agit,vt quum Elephanti,qui potiſsimùm Romanis terrori erant,(centum enim & viginti Pœni adduxerant) ad crepidinem foſſæ a Pœnis acti acceſsiſſent,eoſdem ex aduerſo telis ferirent & laceſſerent: ſi verò belluæ cum impetu ſeſe molirentur, ipſi in foſſam ſeſe demitterent,& ex tuto ictibus peterent: Hoſtibus itaque Eleutherum flumen, quod Panormum a meridie præterlabebatur, tranſgreſsis Metellus hanc potiſsimùm rationem in oppugnandis belluis ſequutus, dum

ROMANORVM CVM POENIS AD PANORMVM PVGNA.

B & præſidiarij ex mœnibus Elephantos iaculis ſagittisque infeſtant, quũ vltra aggerem ob foſſæ altitudinem ſeſe moliri non poſſent, vulnerum cruciatu in iram rabiemque acti,in ſuorum agmen ſeſe conuertunt,magnoque impetu obuios quoſque proterunt, atque aciem perturbant. Metellus turbatis ſigna ex obliquo infert; Pœnosque magna clade diſsipatos prælio vincit:capta cæſaq; feruntur viginti hoſtium millia. Aſdrubal cum ijs qui fuga ſalutem quæſierant, Lilybæum euaſit. Metellus autem Romam reuerſus XIII.hoſtium duces CXX.Elephantos in triumphũ duxit. Bello adhæc Punico ſecũdo Panormitanos tria auxiliariorum millia, ceteros verò qui amicitiam fidemque Po. Ro. ſequuti

C fuerant, mille tantum Marcello Conſuli Syracuſas obſidéti miſiſſe obſeruo. Quibus potiſsimùm atque alijs in Po. Ro. meritis obtinuerunt, vt dum prouincia conſtitueretur,Panormitani ſine fœdere immunes & libertate donati,hoc eſt a magiſtratus Romani iuriſdictione ſoluti eſſent. Coloniam quoque eò militarem Auguſti vti opinor temporibus, deductam,nonnulli tradunt. Mineruam cognomento Coryphaſiam a Panormitanis fuiſſe cultam argumento fuerit, quod in auerſa numiſmatum Panormitanorum facie in Siciliæ ſiue Trinacriæ typo inter tria femora Gorgonij ſiue AEgidis ſignum, cui & pinnæ annexæ ſunt; aduerſa verò galeatæ Mineruæ caput adpareat. Ea inter Mineruas

PANORMITANI IMMVNITATE ET LIBERTATE DONATI.

PANORMVS RO. COLONIA MILITARIS.

MINERVA CORYPHASIA.

D priſcorum monumentis celebratas quincta (totidem enim numerãtur) a matre Coryphe Coryphaſia appellata fuit:patremque Corypallantem virginitatem ſuam violare conatum interemiſſe dicitur: atque hinc ob celerem perpetrato parricidio fugam eius ſimulachro pinnas ac talaria fuiſſe affixa priſcorum auctoritas confirmat. Panormi latitudinem & longitudinem Ptolomæus æquales deſcribit, vtranq; partium XXXVII. Hactenus itaque quantum ex antiquitatis monumentis colligere potuimus de Panormo dictum ſit. Ceterùm quum totus ille tractus inter Panormum & Drepanum, vrbibus antiquis, & rerum geſtarũ memoria celebretur,ora Segeſtana a priſcis appellata; quæ Motya, Hyc-

 caro,

caro, Elyma, Segesta, vrbibus, tum etiam Eryce & vrbe & monte habitata fuit: haud alienum fuerit si paucis earum quoque vrbium situm & fatum prosequamur. A

MOTYA A POENIS CONDITA.

Pœni quo tempore Panormum, eodem & Motyam sinuoso in litore, quo Sicilia in Africam prominet, XX. P. M. a Panormo distantem condiderunt. ad hanc Annibal Giscónis filius (vt in Thermitanorum historia memorauimus,) classem suam facta ad Lilybæum exscensione, veluti in tutum receptum transmisit; vt Syracusanis a belli consilijs auersis Selinuntios & Himerenses, antiquam a Syracusanis defendi possent, opprimeret. Motyenses etiam magna clade perturbauit Hermocrates Syracusanus.

MOTYAE TRES.

Tres in Sicilia Motyæ a veteribus celebrantur: ea, cuius iam mentionem fecimus: altera secundum insulæ B totius longitudinem ad Pachynũ promontorium huic aduersa, ab Hercule condita, & a Motya muliere ob indicatos ei boum ipsius fures sic denominata. Tertia Agrigento vicina erat, & a Ducetio Siculorum rege

HYCCARVS VRBS.

præsidio Agrigentinorum deiecto expugnata. Motyam a Pœnis conditam, ad III. ferè P.M. sequebatur Hyccarus oppidum maritimum, quod a Sicanis exstructum Segestanis infestum erat: id a Nicia Athenienſium duce qui Segestanis contra Selinuntios auxilio missus fuerat expugnatum & direptum, in Segestanorum potestatem venit. Lais admodum puella, in Hyccaro a Niciæ militibus capta traditur; inde Corinthi vendita scortum postea & forma & corporis quæstu nobi- C lissimum.

ELYMA VRBS.

Vltra ad XII. M. P. in colle edito & aspero Elyma vrbs ab Elymo, vti haud procul inde, nempe quinque. P.M. ab ostio Criniſij fluminis, Egesta ab Egeste Troianis nomina habebant: totaque hæc ora

EGESTA VRBS.

deinceps ab vrbe Egesta, Egestana fuit appellata. itidem Egestanum ad Criniſij ostia siue Segestanum emporium. Vtriusque vrbis originem antiquitas a Troianis repetit. additur occasio quum apud Laomedontẽ qui Ilienſibus imperabat, purpuratorum quidam, vt qui res nouas moliretur, delatus esset, in eundem eiusdemque virilis sexus stirpem Laomedontis iussu sæuitum fuisse: placuisse tamen imbellis sexus rationem haberi: & clemẽtius cum mulieribus agi: ceterùm quia neq; publicæ tran- D quillitati, neque suæ securitati satis consultum fore rex verebatur, si filias Troianis ciuibus elocaret, mercatoribus easdem in peregrinam regionẽ transportandas tradidit. Cùm his eadem in naui honesto loco natus adolescẽs vehebatur, qui alterius virginis amore captus eandem in vxorem duxit: quumque ad oram Drepanitanam delati exscensionem ibidem feciſſent, a Sicanis ea loca incolentibus benignè excepti, incertis diu sedibus vagabantur; ex ijs parentibus, ijs in locis natus Egestes a matre Egesta, vt nonnullorum fert opinio sic nominatus, iam adultior linguã & mores regionis edoctus, post obitum parentum a Priamo rege reditũ

in ve-

A in veterem patriam impetrauit; quumque diuturni illius belli quo pro Helena repetenda Troianos Græci fatigauerant, erumnas cum reliquis ciuibus tollerasset, tandem capta ab hostibus patria, vnà cum Elymo regij sanguinis viro fuga elapsus, tribus nauibus quas Achilles saxis latentibus adhærētes neglexerat occupatis, iterum in Siciliam nauigauit: quūque post septennij tandem errores AEneas quoque ad istas oras appulisset; Egestes eundem cum comitibus hospitio exceptū benignè habuit: conditisq; Elyma & Egesta vrbibus paruo interuallo inter se distātibus, exercitus Troiani partem in hæc oppida colonos adscripsit; vt a maris vexatione & laboribus fracti tuto in loco quiescerent. Sunt qui scribant,
B detrimentum ibi classis esse acceptum, nauibus feminarum opera ob erroris tædium incensis; hinc AEneam coactum turbā quam post amissas naues excipere non poterat, reliquisse. Quidam ad huius originis occasionem exprimendam referendum esse opinantur, numisma illud Segestanorum, quod exolescentibus ob antiquitatem litteris; eius tamen lectionem tandem perductus vestigiaq; elementorum assequuti, tabula xij^a. vltimo loco expressimus: in quo duo Troiani sarcinas ex nauibus raptas colligere videntur. Obseruo etiam ab ijs, quibus Siciliæ antiquitates prodere curæ fuit, numisma describi, in quo ex aduersa parte, caput humanum cum inscriptione ΣΕΓΕΣΤΑΝΩΝ; ex auersa volucris si-
C gnata sit. qui nummus vt ad manus nostras non peruenit; ita de eodem iudicij ferre nihil possumus. Nec dubitandum sanè quin multa adhuc insignia numismata tota in Sicilia aut terræ visceribus contineantur, aut eruta ab antiquitatis studiosis conseruentur: quorum si fruendi nobis aliquando copiam fecerint, & ea lubenter publicaturi sumus; vt lectoris vtilitati consultum sit. nunc eorum tantum quæ nancisci potuimus notas & exemplaria bona & sincera fide expressimus, & candidè communicauimus. sed ad omissam descriptionem redeamus. Eæ quas iam diximus sedes profugorum cum Egesto & Elymo fuerunt; appellatique sunt in vniuersum Elymi, quòd huius propter genus regium maior esset
D dignitas. Aram quoque Veneris AEneiadis in gratiā matris apud Elymos AEneam erexisse traditur. vti & Egestanos ipsi AEneæ templum ob beneficij memoriam veluti conseruatori suo exstruxisse. in eo inter reliqua signa Dianæ ex ære simulachrum singulari artificio confectum in summa veneratione erat, ætate & habitu virginali, pendebant ab eius humero sagittæ; sinistra arcum, dextra facem ardentem ferebat. quod signum Segesta a Carthaginiensibus capta disiectaque, cum reliquis omnibus signis ornamentisque Carthaginem deportatum est. Postea a Scipione AEmiliano diruta Carthagine Segestanis restitutum. Egestam ab initio nominatam, postea Segestam cœpisse vocari obseruo: Sunt qui

TROIANORVM IN SICILIAM ADVENTVS.

ELYMI.

EGESTA POSTEA SEGESTA APPELLATA.

Egestæ nomen, vt pote egestatis vocabulo ominosum, a Romanis in A
Segestam ob segetum eo loci prouentum lætiore omine conuersum opinentur. Ceterùm sicuti de Elyma apud scriptores obscura admodũ memoria exstat; ita Segesta,& Segestana ora de qua deinceps dicturi sumus celebrior est. commendantur ob salubritatem aquæ Segestanæ; celebris est & fons Herbesus; mox Criniſius fluuius,& emporium Segestanorum,ad ostium eius fluminis situm. Aquæ Segestanæ è scaturiginibus suis calidæ prosiliunt: quæ si sub dio refrigerentur potabiles fiunt: calidæ verò vt sunt sulphureæ,ita varijs morbis medentur.Herbesus fõs ingentem lacum eumque sulphureum facere, subitaque eructatione frequenter æstuare & feruere scribitur. Labitur per Segestanum agrum B
Criniſius fluuius, Timoleontis contra Pœnos victoria nobilitatus: hic quia a priscis vti & alij plerique fluuij, forma virili pingebatur, antiquis scriptoribus fabulandi occasionem præbuit. Longa est fabula, quam iccirco lectori ab auctoribus repetendam permittimus: Egestam enim a Criniſio in vrsæ figuram transformatam compressamque, & ex ea Egestem,cuius originem & vitę cursum paullò ante prosequuti sumus,natũ fabulantur, Segestanorum agros ad Lilybætanos vsque pertinuisse,& ab eis Mazara flumine; vti a Selinontinorum agro Amphisbete fuisse distinctos; ad hæc Scamandrum fluuium in Segestanorum agris, ad Scamandri fluminis in Phrygia forsan memoriam, ita a Segestanis dictum C
obseruo. Bellum Segestani cum Lilybætanis gesserunt ob agrorum fines,idque sub mortem Hieronis primi. sed mutua tandem clade ac prælijs fracti, pacem inter se componere coacti sunt. Pace cum Lilybætanis confecta, belli causſæ inter Segestanos & Selinontios ob quædam sponsalia,tum & ob agrorum limites a Selinontinis perturbatos,octingentos ferè post Troiæ excidium annos oriuntur. Selinontini qui armis plus poterant, Amphisbete flumine superato,in agrum Segestanum excurrunt,eumque qua citeriore ripa præcingebatur occupãt; inde cuncta late populationibus & terrore miscentes; agunt feruntque omnia. Segestani dum res suas per Legatos repetunt, illuduntur. pla- D
cuit itaque armis illatam a Selinontinis iniuriam vlcisci. verùm Segestani victi, ad externa auxilia respexêre. Quumque Agrigentinorum & Syracusanorum societatem frustra sollicitassent; quòd vtrisque cum Selinontinis fœdus intercederet, populum inde Athenienſem magnis promissis implent; callidoque vsi consilio auxilium impetrant. Athenienses namque,quum Segestani elatius atque confidentius opes suas & subsidia quæ pollicebãtur commendassent, Legatos qui Segestanorum opes & potentiam propius inspicerent,miserant: eos Segestani in Veneris fanum deducunt; quidquid facti infectique auri argentiue aut etiam signati

AQVAE SEGESTANAE.

HERBESVS FONS.

CRINISEVS FL.

BELLVM INTER SEGESTANOS ET SELINONTINOS.

A ſignati erat,ad hæc Veneris donaria ac vaſa ſacra, omnia veluti ex ærario prolata Legatis cumulatim congeſta oſtentant: rogatoq́; in vſum a vicinis,cognatis aut etiam confœderatis populis copioſo auri argentiq́ue inſtrumento,Legatos magnifico & ſplendido apparatu exceptos comiter & amicè habuerunt: nec caruit ſucceſſu dolus benè diſsimulatus. Legati namq́ue Athenas reuerſi,omnia affatim ad belli ſumptus neceſſaria a Segeſtanis ſocijs ſuppeditari poſſe referunt. auxilia itaque Athenienſes Segeſtanis cõtra Selinontinos Nicia, Alcibiade, ac Lamacho ducibus decernunt. Leontinis,qui in eius belli cum Segeſtanis ſocietatem veniſſent,libertatem promittunt: Selinontinis verò & Syracuſanis con-
B fœderatis ſeruitutem minantur. Nicias ſimulatque ad oram Segeſtanã appulit, Hyccarum expugnatione captum Segeſtanis tradit: & ab ijs ex fœdere triginta talenta in ſtipendium nauticum accipit.Ceterùm quum neglectis Selinontinis, Athenienſes cupidius quàm felicius rem contra Syracuſanos gererent; ab eiſdem in Sicilia deleti ſunt. hinc Segeſtani deſerti, ſuis quoque rebus metuentes, agros quorum cauſſa bellum ſuſceperant, Selinontinis vltrò cedunt: quumq; ij quicquid per vim poſſent, magna licentia ſibi vſurparent; & plus agrorum quàm ex fœdere debebatur eiectis aratoribus occupaſſent; Segeſtani imploratis per Legatos Pœnorum auxilijs, vrbem agrumq́ue quem ipſi a Selinontinorum in-
C iuria liberare poſſent, Carthaginienſibus dedunt. Placuit itaque duce Annibale Giſconis filio auxilium Segeſtanis contra Selinontinos mittere. Selinontini nihil eo Segeſtanorum cum Pœnis fœdere commoti, quamuis etiam præſidium Pœnorum ab ipſis receptũ nunciaretur; contemtius longè quàm antea in Segeſtanorum agros irruptionem facere, ſed magna clade repulſi domum reuertuntur. Interim Annibal exſcenſione ad Lilybæum facta, Selinontinos nequidquam Syracuſanorum auxilia exſpectantes maximo impetu adortus,expugnata nono die Selinonte vrbem ipſam funditus flamma ferroq́ue euertit. Segeſtani autem deleta Selinonte in Pœnorum ſeruitutem prolapſi ſunt: donec Timoleõ
D qui deiectis tota Sicilia tyrannis,Carthaginienſes quoque magna clade fractos ad eas pacis condiciones coëgit,vt Græcanicæ in Sicilia ciuitates a Pœnorum dominatione liberæ eſſent, Segeſtanis, libertatem reſtitueret. Ceterùm Segeſta quum opibus & potentia conualuiſſet, ſub Agathocle a cuius dominatione deſciuerat, magnam cladem accepit, ciuibus enim ferè vniuerſis ad flumen Scamandrum interfectis, Agathocles fortunas ipſorum exſulibus & transfugis diſtribuit; agrosq́ue Segeſtanorũ eiſdem vt colonis aſsignauit. vrbem verò ipſam non vt antea Segeſtam, ſed a iuſta in ciues animaduerſione Dicæapolin deinceps appellari voluit. Obſeruo & AEmilium Cenſorinum (tempus non additur) ſæuiſſimam

DICÆA-POLIS.

SEGESTANI LIBERI AMICI ET COGNATI PO. RO.

simam & immanem dominationem in Segestanos exercuisse: nouorumque & inauditorum cruciatuum & tormẽtorum inuẽtoribus præmia proposuisse, Sicilia verò in potestatem populi Ro. redacta, Segesta non solùm libertate donata; sed amicitia quoque & cognationis necessitudine, (quod haud secus quàm Romani genus suum ad Ilienses Segestani referrent) cum Pop. Ro. coniuncta est: interim & ipsa Verris libidine, qui Dianæ simulacrum (cuius iam mentionem fecimus) ijs eripere conabatur, nonnihil turbata. Segestam, Segestanum emporium, & Drepanum Ptolemæus sub eadem parallelo incluſit, sed meridianorum spacijs disiunxit: vsqueadeo vt quum Segestam a Segestano Emporio triginta trib. Passuum M. versus ortum summouerit; Drepanum Segesta occidentalius VIII. P. M. faciat. Vltra Segestanũ emporium prominet in Africam AEgytharsus promontorium. Huic oræ & Drepano mons Eryx antiquorum monumentis celebratus imminet. monti nomen & vrbi in eo ab Eryce Buthæ & Veneris filio in fabulas relatum est, qui historiæ fidem laudant; in hanc ferè sententiã (vt rem in pauca conferamus) scribunt. Buthen regis maioris Phrygiæ filium fuisse; eius patrem (nomen non traditur) a Polluce ab tyrannidem in cæstuum certamine cæsum. Buthen ob patris odium regno paterno expulsum fugatumque, ad oram Drepanitanam quum nouas quæreret sedes appulisse. additur, Lycastam feminam, opibus & forma, tantaque oris venustate commendatam, vt Veneris cognomine donaretur, id tẽporis ijs locis imperasse: eam Buthæ amore captam, ipsique; fœdere & matrimonio coniunctam Erycem peperisse; Erycem Buthæ & Veneris, ob Lycastæ matris formositatem, filium vulgò fuisse creditum: qui quum in regnum patris succesisset, iuxta verticem montis, qui Drepano imminebat, vrbem condidisse; vrbique nomen & monti de suo Erycem fecisse. templum quoque ingens in eius verticis planicie Veneri cognomento Erycinæ erexisse ac dedicasse. quod non solùm ab indigenis deinceps excultum, & donarijs amplissimis locupletatum fuit; sed ipsius etiam Dædali artificis præstantissimi ingenio exornatum, & ab AEnea quum ad hanc insulæ oram appulisset, magna pietate cultum: denique Athenienſium & reliquorum Græcorum veneratione frequentatum, omnium tamen amplissimè Romani Sicilia in potestatẽ redacta signis argenteis, aureis, alijsque omnigenis preciosissimisque donarijs id ditarunt: impositoque in eius tutelam ducentorum militum præsidio, tributum quoque annuum tum in stipendium præsidiariorum, tum in reliquũ templi vsum septemdecim Siciliæ vrbibus imperarunt. Quumq; sub Tiberio Cæsare templum istud vnà cum Eryce colonia desertum esset, Tiberij iussu ex ærario Po. Ro. restitutum fuit: qui eo promtius ac lubentius

ERYX MONS ET VRBS.

ERYCINA VENVS.

A lubentius eam inſtaurationem ſuſcepit, quòd Segeſtani a Troianis vt & Romani, originem ſuam repeterent. Sollemnia Veneri apud Erycinos Ἀναγώγια ſiue Reducis feſta fuiſſe obſeruo; eaque neque ſtato anni tempore, aut die, ſed incerto; quem tamen ex Deæ in Africam quotannis profectione, & poſt nonum diem reditu ex columbarum auſpicijs & volatu obſeruabant. quum enim columbæ maxima frequentia circa DEAE templum (cui ob fecunditatem conſecratæ erant) ſemper obuerſari cernerentur, eædem ſi fortè ad tẽpus non apparerent, Venerem profectã, ac volucres in ipſius comitatu ſimul diſceſsiſſe credebãt: donec nono inde die vna è columbis veluti Deæ redeũtis prænuncia cum ala-
B rum applauſu ex toto grege præuolante, ſequentibus mox gregatim reliquis, Veneri tanquam reduci gratularentur: eumque diem epulis ac lætitia publica celebrabant. Legimus & Romanos duo Veneri Erycinæ templa Romæ condidiſſe: vnum in Capitolio quod Q. Fabius Dictator dedicauerat. alterum extra portam Collinam; in quo Deæ ſignum a M. Marcello capta Segeſta ex Sibyllę Cumanæ oraculo Romã tranſportatũ collocauerãt. eſt & Erycinę Veneris apud Pauſaniã in Arcadicis mẽtio. Erycen verò corporis robore ferocẽ, & opum licẽtia impotentius dominantem, Hercules quem Eryx ad ſingulare ceſtuum certamen magna virium ſuarum confidentia fretus prouocauerat, cum eodem cõ-
C greſſus interemiſſe & in ea quam Eryx condiderat vrbe regio more ſepelijſſe pròditur. hinc republica legibus cõſtituta ſanxiſſe, ne alij deinceps ab Erycinis in principatum aut magiſtratum aſſumerentur, quam qui gentis Heraclidarum, aut ipſorum neceſſarij eſſent. qua lege Erycinipoſtea Dorieum, quum eò loci exſcenſionem feciſſet, quòd is ſeſe de Herculis ſtirpe oriundum oſtenderet benignè exceperunt; & in condenda Heraclea auxilio fuerunt. In ipſo monte, quà Lilybæum aſpicit, Anchyſen AEneæ patrem ſepultum fuiſſe memoriæ proditum eſt. ANCHYSIS. Erycem aut vrbem paullò infra montis verticem in planicie conditam fuiſſe diximus; aditu quidem longiſsimo ac difficil-
D limo. Ceterùm quum belli Punici primi anno decimo octauo Pœnorũ præſidio defenderetur, L. Iunius Pullus Conſul, quia Lilybæi obſidio Romanos diu nulloque ſucceſſu tenebat atque ipſe claſſem vi tempeſtatis & naufragio amiſiſſet, anxius ac ſollicitus diſpicere cœpit, qua ratione cladem acceptam aliquo cum Pœnorum detrimento corrigeret: cogitare ſecum, Gallos eſſe mille & linguæ & ſcelerum neceſsitudine cõiunctos, qui Pœnis ſtipendiarij Erycem fidei ſuæ cõmiſſam tenerent: eos quia domi fidem violaſſent a gentilibus patria ſua expulſos, Pœno quoque ſi præmia proditionis proponerentur parũ fidos futuros; vt qui vitã venalem haberent. argumento eſſe, quòd paulò ante ob non ſoluta ſti-

ERYX A ROMANIS CAPTA.

pendia Agrigenti ſeditionem mouiſſent. Conſul itaque in hanc ſpem A incumbens,cum ijſdem per interpretes de prodenda Eryce agit: Galli præmio corrupti,poſtquam Veneris Erycinæ tẽplum deprædati eſſent, ad Conſulem transfugientes Erycem deſerunt. Conſul occupata vrbe quamuis vel ſitu ſuo ſatis munitam perſpiceret, quò tamẽ vndique eam a Pœnorum vi & impetu protegeret; cohortes aliquot in vertice, mox alias ad radices mõtis quà aditus a Drepano erat,præſidio collocauit. Interea perlato Carthaginem de Eryce capta nuntio Senatus vt rebus in præceps euntibus aliquid ſubſidij ferrent, Amilcarem cognomẽto Barcam virum acrem & rei militaris prudentia nobilem cum claſſe & exercitu in Siciliã mittunt. is exſcenſione non longè a Drepano facta, octin- B gentis a Conſulis exercitu paſsibus,in monte prærupto & excelſo caſtrametatus,magnis præclariſque rebus contra Romanos geſtis, Erycẽ (quã mediam inter verticem montis & Romanorum vtrinque preſidia fuiſſe oſtendimus)per fraudem recepit. quod facinus Romanum iuxta ac Pœnum pari contentione & æmulatione ac gloriæ ſtudio ad labores & periculorum contemtum accendit.Romani enim qui verticem tenebant, a Pœnis qui medio in loco erant,veluti intercluſi, ſummo in diſcrimine verſabantur;nec minus Carthaginienſes omni rerum inopia præmebãtur; duobus Romanorum præſidijs,altero ſupra verticem, altero a radicibus montis obſeſsi; adhæc vnico duntaxat eoque admodum impedi- C to ad commeatus importandos aditu. ſaluti Pœnis fuit Amilcaris vigilantia,& inuicta in periculis animi fortitudo; & quòd Romanos frequẽti excurſione laceſſendo, ſuos ſubinde commeatu & ſupplemẽto recreabat.Romanis autem gloriæ ſtudium & militaris diſciplinæ ſeueritas,tum eorum qui Lilybæum obſidebant contra Amilcaris impetum conſtantia & pertinacia animos faciebat. Ita obſeſsi inuicem, & obſidentes ſumma animorum vtrinq; contentione, contemtis periculis & ad extrema infracti per biennium durabant; donec Pœni prælio nauali ad AEgates a Lutatio conſule fracti, Amilcare ad conditiones pacis concedente ab Eryce atq; a de ò ab vniuerſa Sicilia præſidia deducere & militares copi- D as in Africam transportare ex legibus pacis coacti ſunt.

ERYX A POENIS RECEPTA.

ΔΡΕΠΑΝΩΝ.

DREPANI ORIGO.

DREPANVM Græcæ originis eſſe multorum opinionibus creditum; nulla tamen quam adferre poſſum, veterum auctoritate teſtatum eſt. Situm erat a Lilybæo XVIII. P. M. in peninſulæ cuiuſdam ceruice inſtar falcis repandæ: vnde & ipſi nomẽ Drepanum, Græci enim δρέπανον falcem vocant. Quibus vera fabularum inuolucris inuoluere

moris

A moris est, Saturnum postquam Cœlo patri virilia præsecuisset hoc loco falcem abiecisse, & inde vrbem ab eo euentu Drepanum cæpisse vocari (quod & de Zancla quæ postea Messana dicta est supra annotauimus) fabulantur. Portum olim habuisse insignem, AEneæ & aliorum receptu nobilitatum antiquitas testatur. Lycasten Erycis matrem tanta formæ dignitate & venustate conspicuam, vt non solùm Veneris cognomen mereretur, sed & pro ipsa Venere coleretur, huic vrbi olim imperasse traditur. Hinc verisimile est Lycastæ faciem, quæ magnam adhuc formæ venustatem & elegantiam ostentet, in Drepanitanorum numismate signatam fuisse: nisi aliorum coniecturam sequuti; faciem illam Veneris
B AEneiadis, cui, vt matri eò loci AEneas aram erexerat, credere maluerimus. Mare Sardoum quod Drepanum alluit, omni piscium genere copiosissimum, præcipuè tamen locustis & leonibus marinis abundat; adhæc laudatissimo inter Drepanum & Heliam insulam corallo. ad radices verò Erycis etiam argenti fodinas olim in agro Drepanitano fuisse memoriæ proditum est. ceterùm ea ora qua post ceruicem, quam diximus Lilybæum vsque per XVIII. P. M. incuruatur, Euripum habet; eique tres in mari Sardoo insulæ obiectæ sunt, veterum scriptis & Romanorũ Pœnorumque circa eas rebus gestis præclaræ: Phorbantia frontem contra Drepanum ab eo XII. P. M. auulsa porrigit; AEgusa siue AEgate, variat
C enim apud scriptores nomen contra Lilybæum; Tertia Hiera siue Hieronesus latinis sacra dicta, longius in altum proiecta a Drepano XXX. P. M. distans, cum AEgusæ & Phorbantiæ situ trianguli ferè verticem claudit; hæc thymo flagrans, melle apiario commendatur. AEgusa a letissimis prouentibus, aquarum salubritate, & tutissima classium statione celebratur. C. Lutatius Catulus Consul Annonem Pœnorum ducem, quũ ille Amilcari commeatum & subsidium ex opportunitate allaturus, ad Hieronesum triduo classem in statione tenuisset commisso ad AEgatẽ insulam prælio nauali, nauibus quinquaginta partim fractis conuulsisque, partim depressis, alijs septuaginta vnà cum decem Pœnorum milli-
D bus captis, reliquis in fugam versis superior, bello Punico primo, quod per XXIIII. annos mutua magnaq; clade pro Sicilia gestũ est finẽ imposuit. Circa Drepanum quod semper a Pœnorum præsidio contra Romanorum impetum vsque ad pacificationem defensum fuit. Res Romana temeritate Ap. Claudij Consulis grauissimam cladem accepit: qui inconsultius nocte intempesta cum Adherbale congressus, è centum viginti nauium classe, nonaginta tribus ab hoste captis, vel depressis, ægre cum triginta elapsus turpi fuga salutem tutari potuit. Hanc tam insignem cladem contemptæ religioni Po. Ro. acceptam tulit: Ap. Claudius enim cõsul, cum Pullarius auspicanti obnunciasset, quod pulli cauea

PHORBANTIA INSVLA.

AEGATE INS.

HIERA INS.

ROMANORVM AD DREPANVM CLADES.

emiſsi neque tripudium ſoliſtimum facerent,neque eſſe vellent acerba illuſione inſultans; vti biberent in mari proijci iuſſerat. hinc poſtquam conſulatu ſe abdicaſſet populi iudicio condemnatus. Ceterùm Lutatius poſtea Drepanum magno impetu, multoque militum labore terra mariq; aggreſſus ob Annonem,qui tunc cum claſſe Pœnorum ad Hieroneſum vt diximus appuliſſe nunciabatur, ab eius oppugnatione diſtractus eſt. victoque tamen poſtea Annone,& Amilcare, qui pacem cũ Romanis fecerat, è Sicilia diſcedente Drepanum in Populi Ro. poteſtatem venit. A

ATHENIO FVGITIVORVM BELLO SERVILI DVX.

Athenionem fugitiuorum in Sicilia ducem,qui fax altera bellorum ſeruilium fuit,Drepani ortum fuiſſe a nõnullis ſcribitur: alij genere Cilicem, conditione ſeruum,dominum ſuum audaci ſcelere interemiſſe prodũt. Is quum maximas fugitiuorum copias,liberatis etiam ex ergaſtulo ſeruis coegiſſet, regium ſibi nomen & regia inſignia ſumpſit; vicos,caſtella,oppida diripienda ſuis dedit, in dominos & ſeruos etiam qui ad ipſum non transfugerant,atrocius quam in transfugas ſæuire; Prætorum exercitus profligare; caſtris Seruilium,& Lucullũ prætores exſuere. Ceterùm a M'. Aquillio Conſule locis arctiſsimis quaſi indagine intercluſus , & fame ob intercœptos commeatus cum ſuis in rabiem actus,quum ob ſuppliciorum metum ſeſe dedere nollẽt, mutuis inter ſe ictibus concurrentes confecti ſunt. Ipſe Athenion dux inter rixantium & luctantium manus a Romanis militibus diſcerptus traditur. B C

A Drepano verſus Lilybæũ litora optimo ſale & quod in æſtuarijs a ſole concoqueretur abundabant: mare ipſum a Thynnorũ piſcatione commendatur. Drepanum verò omnium totius inſulæ vrbium longiſsimè ab Italia & a Neapoli,CCC.P. M. diſtare ſcribitur.eius longitudinem Ptolemæus XXXVII.partibus,latitudinem XXXVI.s.menſurat. Sunt qui Erycem nunc Drepanum montanum; vt alterum in Cherſoneſo ſitum Drepanum Ciſmontanum appellari confirment.

ΛΙΛΥΒΑΙΙΤΑΝ. D

LILYBAEVM Pœnorum Colonia.

LILYBAEVM tertium Siciliæ promontorium & extremum quod Africæ prætenditur, in occaſum Brumalem vergit vrbs eodem loci a Pœnis condita proditur. huic aduerſum Mercurij promontorium,quod ab Africa haud longe ſupra Carthaginem prominet, ab eodem CXXV.P.M.diſtare Polybius auctor eſt, etiam ſi nonnulli hoc ſpatium ad CXXC.P.M.extendant,alij rurſus ad C.P.M.contrahant,Lilybæum tribus paſsim millibus, cæco admodum vado aſperiſque ſaxis vix ad quinque pedum altitudinem ſub vnda deliteſcentibus extenditur. flexuoſo

A xuoſo inde litore & in brachij modũ ſinuato portum natura tutiſsimũ & ampliſsimum habebat, ceterùm per ſtagna ad eius fauces, difficilis admodum & impeditus nauibus ingreſſus, & non niſi a perito tentandus patebat. Lilybæum vrbem a Pœnis poſt Himeram & Selinontem ab Annibale Giſconis filio deletam conditam fuiſſe veterum auctoritate teſtatum eſt. vrbem Sibyllæ Cumanæ, quæ volumina de rebus arcanis & vaticiniorum plena Tarquinio Priſco regi obtuliſſe legitur, hoſpitio & ſepulchro celebrem fuiſſe; itidem puteum in vrbe Lilybæum nomine iccirco cõmendatum, quòd ij qui ex eius aqua bibiſſent, pythico furore afflati oracula ac reſponſa darẽt obſeruo. nec dubium eſt quum eam ob

LILYBAEVM CONDITVM.

B cauſſam Lilybætani Apollinis capite, Gryphoque Apollini ſacro, & Tripode Apollinis ſymbolo ac Lyra ſua numiſmata ſignauerint. Hoc quoque ab antiquitate memorię proditum eſt, Lilybætanum quendam tam acuta oculorum acie præbitum fuiſſe, vt ex huius promontorij vertice, claſſem quæ è portu Carthaginienſium ſoluebat conſpicatus, nauium numerum, velorumque ſeriem renunciaret, & ſunt qui hoc quoq; ſæculo (quod credibilius eſt) ex promontorij huius ſpecula Mercurij promõtorium ſereno & liquido cælo aſpici confirment. qui ſi non fallunt, argumento eſt Lilybæi verticis perpendiculum ad quinque millia paſſuum a loci eiuſdem planicie vt ratio Spherica docet aſſurgere. Vrbem

C primo bello Punico, poſt Cæcilij Metelli victoriam, C. Atilius Regulus & Cn. Cornelius Blaſio Coſs. duplici obſidione oppugnaturi foſſa & aggere, turribus inde & machinis bellicis clauſerant: eandem præter vrbanam multitudinẽ Imilco præfectus cum decem Pœnorum millibus defendebat: qui indefeſſo labore ac vigilantia incredibili vbique accurrens dum laborantibus ſubſidium fert, mœnia conquaſſata aut collapſa inſtaurat. hoſtium cuniculos actis in cõtrarium cuniculis obſtruit, Romanorum impetus & conatus infregit, eoſque magna cum clade repulit. Quumque ea obſidio diutius teneret, quo minus per proditionem quam quidam ex præſidiarijs ordinum ductoribus cum Conſulibus pa-

LILYBAEVM A ROMANIS OBSESSVM.

D cti fuerant oppidum in Romanorum poteſtatem veniret. Alexonis Achiui indicio factum eſt. Lilybætani & ſi ea Alexonis fide a proditionis diſcrimine liberati, ob arctam tamen qua a Coſs. premebantur obſidionẽ, fame & omnium rerũ inopia laborabant. quod ſuſpicati Carthaginienſes, claſſem quinquaginta nauiũ cum commeatu & decẽ militum millibus duce Annibale Amilcaris filio Imilconi ſuiſque in ſubſidium mittunt. Is ſecundo ab AEguſa vento vſus in ipſas Lilybætani portus fauces ſuis omnibus ad prælium inſtructis delatus, dum Conſules inopinato hoſtium aduentu attoniti ſtupent, & vi tempeſtatis aduerſæ ſuperati conſilijs fluctuant, portum incolumis cum ſua claſſe tenuit, & cũ

copijs omnibus Lilybæi exſcenſionem fecit. Imilco commeatuum & A
ſupplementi acceſsione recreatus ac confidentior factus, quum per eruptionem in Romanorum machinas ferro, igne, telis magno impetu inueheretur, ſtrenuè a Conſulibus magna cum ſuorum clade in vrbem repulſus eſt. Annibal cum ijs quas deduxerat nauibus, nocte intempeſta ſoluens, ſuperatis Romanorum ſtationibus Drepanum verſus, vt ſe cum Adherbale coniungeret vela facit. Ceterùm quum arctiore indies obſidione premerentur Lilybætani ita vt ne nuncius quidem, qui ſocios de ipſorum neceſsitate certiores faceret elabi poſſet: & Carthaginienſes ſuper ea re anxij deliberarent, Annibal Rhodius Senatui promittit, ſeſe cum vna naui, plenis velis vel ſub oculis hoſtiũ exploraturum quo B
ſtatu res Lilybætanorum eſſent, cum dicto fides ſequuta eſt: ſecundum namque ab AEguſa ventum nactus, pleno die contemta etiam Romanorum claſſe, fauces ſuperat: & de ſtatu Lilybætanorum edoctus, multo etiam num die per medias hoſtium naues elapſus ac Carthaginem reuerſus, ad Senatum ea quæ explorata haberet retulit. Eius exemplum & alij deinceps inſequuti Romanorum conatus nauium celeritate eludebant. viſum itaque Romanis coniectis & aggeſtis molibus fauces portus obſtruere: ſed quum ne hoc quidem tum ob vaſtam Maris altitudinem omnia deuorantem, tum ob reciprocos æſtus qui iniecta conuellebant procederet, opportune accidit, vt nauem quandam Pœnorum celerri- C
mam indagine caperent, qua potiti & Rhodiam illam cum Annibale eadem nauis agilitate intercipiunt: ac vtranque deinceps inſtrumento & naualibus ſocijs inſtructam circa fauces vt Pœnos ab omni Lilybætanorum commercio prohiberent diſponunt. Creuit ex ea re obſeſsis pariter & obſidentibus pertinacia Lilybætanis præcipuè, quum ſubitò exorta ab auſtro vis procellarum machinas turresque Romanorum aliquas proſternit; ceteras ipſi Lilybætani eruptione facta iniectis in eas facibus igne conſumunt aut corrumpunt. Ad hunc modum exarmati a machinis & oppugnationis inſtrumento Conſules, aggere & foſſa vrbem quà terra poterant cingentes, hoſtem ſedendo frangere, & D
fame ad deditionem cogere conſtituunt. Paulò inde Claudius Pulcher cum ſupplemento in Siciliam miſſus cladem ferè reipublicæ pernicioſam ad Drepanum ſua temeritate ab Annibale, vt in Drepanitanorum hiſtoria diximus, accepit. Mox & Carthalo Annibalis Legatus claſſem Romanã, quæ ad portum Lilybætanum in ſtatione erat ex improuiſo adortus; erumpẽte ſimul ex vrbe Imilcone naues complures cum cepit tum incendit. Interea Iunius Conſul cum magna iterum claſſe in Siciliam miſſus, quum in loca importuoſa, vt ſe contra Carthalonis impetum protegeret, naues ſubduxiſſet claſſem vniuerſam fœdiſsimo naufragio afflixit:

qua

A qua tanta clade deiectus nihil magni postea, præterquam quod Erycem per proditionem (vt memorauimus) interceperit, gesit; Amilcare Barca omnes Romanorum conatus per biẽnium frangente; continuisq́ue infestationibus commeatuum commercia intercludente. Cum itaque quinquennium iam Romani a mari abstinuisset; decreuit Senatus nouam iterum classem instaurandam; & instar eius Rhodiæ, quam antea captam scripsimus, ducentas quinqueremes ædificatas omni instrumento nautico instruunt: ijsq́ue C. Lutatium Consulem cum imperio præficiunt. Is aduersus Pœnos ineunte vere missus, summam victoriæ sua celeritate imposuit: Postero enim quàm in conspectum hostis venisset
B die, classem Punicam commeatibus reliquoq́ue apparatu & instrumento grauem atque impeditam oppressit; Pœnosq́ue ad pacis condiciones accipiendas coëgit: vectigalesq́ue. Po. Ro. & stipendiarios fecit. Lilybæũ verò ipsum in potestatem Romanorum deditum est. Ceterùm bello Punico secundo dum Romani Hannibale trans Alpes in Italiã degresso, rebus aduersus Hannibalẽ in Italiam gerendis distinerentur, Pœni instructa viginti quinqueremium & aliarũ aliquot nauium classe, mare circa Siciliam denuò infestabant; rebusq́; nouis studentes circa AEgusam insulam cum triginta nauibus consistentes, Lilybætanos, cum quibus ipsis adhuc aliqua necessitudo erat, ad defectionem sollicitabant.
C quæ postquam Hiero secundus qui per id tempus Messanæ Semproniũ P. Scipionis collegam operiebatur, ex captiuis Pœnorum intellexisset, ad AEmilium Prætorem præscripsit: qui dispositis statim in speculis per omnem Siciliæ oram excubijs ac custodijs, Lilybęum simul ad omnem belli euentum communit: Hinc cùm Pœni vigilum solertiam se fallere non posse viderent, necessarioq́ue sibi ad manus veniendum esse, vbi illuxisset, in altum prouecti Romanorum nauibus liberum è portu exitũ & pugnandi spacium concedunt. Romani itaque constituto rei summam prælio committere, quum animaduerterent, Pœnos non tam vi quàm arte ac dolo rem gerere, ac suos eludere, nauiumq̃ue potius quàm
D virorũ certamen inire, toto impetu in Carthaginienses inuecti, septem Pœnorum naues capiunt, ceteras profligant: milites & nautæ mille & septingenti intercepti in his tres Carthaginiensium proceres. Classis verò Romana incolumis vna tantum naui perforata, in portum redijt. Dum hæc circa Lilybæum geruntur, Ti. Sempronius cum centũ quinquaginta quinqueremium classe ab Hierone regio apparatu Messanæ excipitur; a senatu in Siciliam missus, vt cum ea quam diximus classe bellum ex Italia in Africam transferret. Is intellecto quo in periculo res Lilybætanorum essent, nulla interposita mora vnà cum Hierone classeq́ue regia Lilybæum profectus, cognita ibidem suorũ victoria

LILYBAE VM POP. ROMAN. DEDITVM.

MELITA INSVLA.

ria, Prætore pro concione laudato, eodemque ad tuendam maritimam Siciliæ oram cum Hierone relicto, ipse Melitam insulam, quæ a Carthaginiensibus tenebatur cursu petijt. Aduenienti Amilcar Giscónis filius præsidij præfectus cum duobus circiter militum millibus oppidum cum insula tradit. Inde paucos post dies Lilybæum reuersus, captiuos præter eos qui nobilitate præstabant, sub corona vendidit; ac tantum in Lilybæo vndique apparatum cõgesit, vt mox ipsam Carthaginem obsessurus videretur. Sed litteris Senatus reuocatus, quòd Hãnibal Superatis iam Alpibus Italiam inuasisset, vt sese quàm primùm cum Scipione coniungeret, & Italiæ rebus consuleret, continuato nocte dieque itinere quadragesimo post die ad Ariminum peruenit. Cetera Lilybætanorum nobis incognita, vel iniuria temporum vel incuria hominum permanserunt. Lilybæum Geographus secundum longitudinẽ XXXVII. secundum latitudinem XXXVI. partibus mensurat. vltra ad Lilybæum ad mare Libycum, Mazaram oppidum & emporium ad fluuium stagnumq; eiusdẽ nominis situm, ab Hannibale Giscónis filio dum in Selinontios moueret captum & direptum fuisse Græci scriptores prodiderunt. Entella quoque vrbs in mediterraneis, a Mazara XXV. P.M. in vertice montis quatuor ferè Mill. P. patente, præcisis vndique & præruptis in rupibus, & quæ vnicum tantum aditum eumque perangustum habebat, sita erat. hanc ab Entello Troiano AEneæ socio qui cæstibus cum Darete contenderat, cõditam ferunt. Ea Timoleon potitus, quum in ciues quattuordecim qui ad partes Carthaginiensium rempublicam inclinauerant, animaduertisset, ceteros libertate donauit. Commẽdantur a priscis ob generositatem Entellana vina & agri vbertas; qui Hypsæ fluminis alueo irrigatus, fertilior redditur. Is fluuius tribus ex fontibus ortus & multorum riuulorum alueis longo tractu auctus, tandem amplissimus in Libycum mare sese exonerat: atque a Mazara quem diximus fluuio vsque ad Atys fluuij de quo mox scripturi sumus ostium, totus hic insulæ tractus ora Selinontina a Selinonte vrbe a Priscis dicta fuit; quare ordo postulat vt ad Selinontinos progrediamur.

MAZARA.

ENTELLA OPPIDVM.

HYPSA FLVVIVS.

A B C D

ΣΕΛΙΝΩΝΤΙΩΝ.

SELINVS Megarensium Hyblæorum Colonia.

SELINONTEM Megarenses Hyblæi a mari Ionio, sinuque Megarico duce Pammilio ad Libycũ mare profecti, cis ripas Selinontis fluminis, expulsis inde Pœnis occupauerant. Ceterùm quum Selinontis vrbis origo a Megarensibus Siciliæ repetenda sit; neque vlla hactenus

A hactenus de ijs ſcribendi opportunitas ſeſe obtulerit, operæprecium me facturum nec minus gratũ ſtudioſo Lectori fore arbitratus ſum, ſi ſitũ, colonos & nomina Megaræ vrbis paucis expoſuerimus: vt Selinontios ſuis maioribus reſtituamus. Octauo itaque anno poſtquam Archias Siculorum gente eiecta Syracuſas obtinuerat, quum Lamis è Megara Græciæ coloniam Megarenſium in Siciliam deducturus appuliſſet, iuxta Pantagiam flumen, quod haud procul infra Taurum promontorium in mare Ionium ſe exonerat, Protilium oppidum condidit. qui quum poſtea vnà cum Chalcidenſibus Leontinorum Rempublicam adminiſtraret, a Leõtinis expulſus, Tapſum peninſulam media

PROTILIVM OPPIDVM.

B ferè inter Leontinos & Syracuſanos ora tenui ceruice in mare protẽſam occupauit: & eiuſdem nominis oppidum in ea condidit. Lami defuncto Megarenſes ab Hyblone Siculorum rege in Hyblam haud procul inde diſtantem, & mari imminentem recepti, vrbem de patriæ ſuæ nomine Megaram dici voluerũt; quanquam vſus poſtea obtinuit, vt Hyblæ nomen inualeſceret, Megaræ obſcurius eſſet. Ea itaque vrbs a Siculis conditoribus Hybla, a colonis Megarenſibus, Megara dicta, poſtea confuſo ex vtriſque nomine ciues Hyblæi Megarenſes cognominari cœperunt. eſt & illud vt confuſionem vitemus obſeruandum, tres in Sicilia fuiſſe Hyblas a ſcriptoribus celebratas, ſitu, & nomine diſtinctas. Maiorem

HYBLA MEGARA POSTEA APPELLATA.

C Hyblam in agro Catanenſi cognomento Telliam haud procul a Centoripe vrbe iuxta AEtnam montem collocant: eiuſque ciues ſine alia adiectione & ſimpliciter Hyblæos vocant. Minorem verò Hyblam cognomine Neram in agro Gelenſi reponunt. & Hippocratem Gelæ Tyrannum ibidem in prælio a Siculis interfectum ſcribunt: Hyblæ verò mediæ quæ ad mare Ionium ſita erat, ciues triplici nomine a priſcis cognominatos obſeruo. aut enim Hyblæos ab Hyblone conditore ſimpliciter: aut compoſitè ob cauſam iam a nobis explicatã Hyblæos Megarẽſes; aut a Galeote Apollinis filio Galeotas fuiſſe vocatos, Huius Hyblæ ager quia Thymi & Salicti floribus abũdabat ad quos apes auidiſsi-

HYBLA TELLIA.

GALEOTAE.

D mè conuolant, a mellis præſtantia laudatur. Hæc quoque Hybla (vitione ſcribentis pro Galeotis, an qua de cauſſa incertũ) Geratis cognomento apud Pauſaniam vocatur: adhæc Hyblæam deam eiuſq; fanum apud Hyblæos, ſumma in veneratione fuiſſe apud eundem traditur; Memoratur apud Hyblæos & Galeotarum ſacerdotum Appollinis collegium, quod Galeoten Apollinis filium pro numine tutelari colebat; & ſomniorum oſtentorumque interpretatione, augurali quoq; arte & aruſpicina præcellebat: quos Dionyſius Syracuſarum tyrannus de futuris euẽtibus conſulere ſolebat. Ceterùm Hybla, ſiue promiſcuo nomine Megara, poſtquam a Megarenſibus habitata in magnam ciuium frequentiam

anno demum centesimo propagata esset, nouaque ex Megara metro- A
poli militum manum ciues acciuissent, Selinontem ad Libycum mare
a Pœnis conditam, eiectis Pœnorum ciuibus inuadunt & occupant. De
Megaræ fato, antequam ad Selinontis descriptionem progrediar hoc
quoque adscribam; Gelonem Syracusanorum regem, ducentesimo &
MEGARA A GELONE DIRVTA. quadragesimo quincto, postquam a Megarẽsibus frequentari cœperat
anno, Megaram quia temerè bellum contra ipsum mouerat, dirui iussisse: optimates quosque & qui partes ipsi aduersas sequuti non erant, in
ciuitatẽ Syracusanam adscripsisse; plebeios & seditiosos in seruitutem
vendidisse. Ceterùm posteaquam ab ea clade recreata, & a Syracusanis
ob situs & portus cõmoditatem post Gelonis mortem instaurata fuis- B
MEGARA INSTAVRATA. set, a M. Marcello quum Romanorum societatem negasset, in terrorẽ
reliquarum vrbium capta ac direpta, funditusque bello punico secundo
euersa est. Theogenem Siculum Poetam & Cyro familiarem; itidem
Epicharmum comicum ad cuius exemplar sese Plautus composuit, Me-
SELINVS FLVVIVS. garenses fuisse obseruo. sed nunc ad Selinontinos redeamus.

Selinonti Selinus fluuius, qui haud procul ab eiusdem mœnibus prę-
terlabebatur nomen præbuit: fluuius a Selini, quod Latinis Apium est
copia, qua eius ripæ & agri luxuriabant vocatum fuisse etiam Selinonti-
norum numismata, in quibus apij folium & herba signata sunt testan-
tur. C Selinon quoque Palmosam a palmarum siluestrium esui gratissi-
marum frequentia, quibus ager eius abundabat a Poëtis cognominatã
lego. Vrbi Stagnum siue æstuarium imminebat; quod æstate quum
pestilentem ob solis ardores aërem exhalaret, ciuitati pernicioſissimum
erat: quumque pestilitas ob eam causſam grassando euulgaretur, Empe-
docles Agrigentinus sapientia clarus, vt Selinõtinis remedium adferret;
deriuata ex Selinõte & Hypsa fluminibus fossa, & vnico alueo ac maxi-
mo impetu vtriusque fluuij aquis in stagnum irrumpentibus, quum pi-
gras prius ac limo torpescentes, salsas stagni aquas motu copiaque dul-
cium aquarum diluisset, ciuitatem suo ingenio & sumtibus ab ea lue li-
berauit. quo beneficio meritus est vt Selinontini tanquam ciuium libe- D
ratori, alteriq; velut AEsculapio diuinos honores tribuerent. Hinc for-
sitan in Selinontinorum numismatibus sacra faciente aut Empedocle,
aut Hercule Alexicaco Gallus & Parias, serpẽs ad aras AEsculapij adscul-
pitur: adhæc num in altera numismatum parte in curribus Apollini Sa-
gittario Galeotes filius, aut Empedocles, aut deniq; Hercules latus clau-
dat, liberam cuique coniecturam & opinionem relinquo. Sunt qui nu-
mismata in agris Selinontinorum inuenta testentur, in quibus ex vna
parte anguis hubera mulieris sugens cum Græca inscriptione ΣΕΛΙ-
ΝΩΝΤΙΩΝ ex altera canis imago, vt ipsis adparebat, signata erat.

Verùm

A Verùm quia nobis tale numiſma videre non contigit, quod de eo pronunciare poſsimus nõ habemus: ſin ipſi qui ea de hoc nummo eiuſque ſigno prodiderunt non allucinentur, ſymbolum illud Salutis fuit & ſublata peſte ob ſalubritatem ex remedio ſequutam nummum ſignatũ indicat. Selinontij Iouem quoque Olympicum venerabantur: nec domi ſolùm Ioui Forenſi templo extra mœnia conſtructo, ſed & in Alti (oppidum id eſt paluſtre in Olympia) Iouem antequã ab Hannibale oppreſsi fuerunt, inſigni theſauro ditarunt. In eo templo & liberi patris ſignum, ore, pedibus, & manibus eburneis Pauſanias fuiſſe ſcribit.

SELINONTINORVM RES GESTAE.

Selinus verò vrbs nouis ijſque Megarenſibus colonis frequentata,
B maximis ſtatim incrementis, progreſsibus vſqueadeo aucta eſt, vt Selinontini Heracleam a Pœnis, & Segeſtanis armis occupauerint. Dorieo atque alijs præter vnum Euryleontem Heracleenſium ducibus, qui cum Dorieo in Siciliam venerant, a Pœnis & Segeſtanis iam antea in prælio interfectis; Euryleon collectis qui poſt Doriei cædem ſuperfuerant reliquijs Heracleam eiectis inde Selinontijs recuperauit. Verùm quum Heraclea ſub Pythagoræ dominatione ſeruiret, Euryleon fœdere cum Selinontinis facto, vrbi libertatem eiecto tyranno aſſeruit. Inde ipſe occaſione temporum vſus, Selinontinorum rempublicam occupauit.

EVRYLEON SELINONTINORVM TYRANNVS.

Cuius iniuſta dominatione vexati ciues; haud multò poſt impetu in Eu-
C ryleontem facto, in Iouis Forenſis tẽplo, quò vitæ ſuæ conſulturus confugerat, eundem confoderunt; ſimul ab vnius dominatione ſe liberarunt. Bellum inde Selinontini cum Segeſtanis ob agrorum fines, quos Amphisbetes amnis diſtinguebat, & ob ſponſalia quædam (vti in Segeſtanorum hiſtoria memorauimus) geſſerunt: victoriaq; potiti, quum Segeſtanis inſolentiùs inſultarent, ad imploranda Athenienſium ſubſidia eoſdem impulerunt: Selinontini autem Syracuſanorum ſocietate & armis protecti, quum Athenienſibus in Sicilia deletis, Segeſtanos iterum rapinis deprædationibuſque vexarent; Segeſtani vltionis auidi ſocietatem cum Pœnis contra Selinontinos coëunt; & auxilium

BELLVM SELINONTINORVM CVM SEGESTANIS.

D duce Hannibale Giſconis filio impetrant. Hannibal dux acer & irarum impotens, ipſe per ſe Selinontinis perniciem iam pridem ſtruebat, quod pater eius Giſco a Pœnis exſilio eiectus, & Selinontinorum contumelijs in calamitate ſua exagitatus; ibidem interierat. Qui poſtquam cum centum armatorum millibus ad Lilybæum promontorium exſcenſionem feciſſet, auxilia a Segeſtanis ex pacto promiſſa euocat: hinc in Selinontinos mouet: Mazaram emporium quod ad eiuſdẽ nominis fluuij oſtiũ erat, deditione capit. inde bipertito agmine Selinontem petit, & ſubita obſidione claudit. Accidit ea res Selinontinis præter opinionem: quòd ipſi ſoli Pœnos contra Gelonem ad Himeram vrbem ſubſidio & com-

meatu iuuiſſent,& clade diſiectos benignè & comiter habuiſſent: quare A
pro tanta fide & beneficentia gratiam exſpectabant. Addebat ijs ſecuritatem,quòd Græcarum vrbium ſocietate & armis ſubnixi; minus ſibi a Pœnorum vi metuerent. Inuaſit itaque Hannibal Selinontinos ab omnibus ad obſidionem perferendam neceſſarijs imparatos. Selinontini tamen poſtquam ſe a Pœno vrgeri vident,animos tanto periculo pares ſumunt, conſtitutoque aut ſtrennuè vincere aut fortiter mori. edicunt vt quibus robur & ætas vigeret,vrbem acriter defenderent:quos ætas aut ſexus imbecillitas excuſaret,vt ij propugnatoribus tela, arma,ſagittas, & cibaria,ne a propugnaculis dilabi cogerentur ſubminiſtrarent.& vt ſe ſo- ciorum quoque armis tuerentur; vbi tenebræ ingruiſſent, equis diſpoſi- B
tis celerrimos quoſque cum mandatis emittunt; qui opem a Syracuſanis, Agrigentinis & Gelenſibus labantibus ipſorum rebus peterent. atq; ij benignè quidem a ſocijs auditi ſunt & auxilia promiſſa.Ceterùm dum Agrigentini & Gelenſes,Syracuſanos tardius ſeſe molientes vt ſe cũ ipſis ad ſuppetias Selinontinis ferendas cõiungerent, exſpectant,Selinontini interea iam nonum diem ab Hannibale qui nihil ipſis ad reſpirandum ſpatij dabat oppugnati,feſsi fractique, Pœniſque per collapſam murorũ partem magno impetu irruentibus cedere coacti miſerè contrucidãtur: omniaq; cædi promiſcuæ,ita vt nulli ætati aut ſexui parceretur,miſcen-
SELINVS A POENIS CAPTA.
tur. Mulieribus, quæ cum liberis impuberibus ad tẽpla araſq; Deo- C
rum confugerant,Hannibal non ob religionem,ſed ne per deſperationẽ prædam corrumperent parci iuſsit.Sedecim Selinontinorum millia trucidata,quinque capta traduntur. Ceterùm Selinontini qui ad duo millia quingenti ante cladem vrbe ceſſerant, ab Agrigentinis benigniſsimè excepti & comiter habiti ſunt. Vrbe autem iam capta miſsiſque a Syracuſanis in auxilium quattuor millibus, Selinõtini, qui Agrigenti erant, poſtquam ſerum auxilium veniſſe nunciaretur, Legatos ad Hannibalẽ mittunt,vt captiuos redimere liceret; & ne Deorum templa violarentur precaturos: ij ſuperbum & crudele ab Hannibale reſponſum tulerunt: Selinontinos ſeruitutem quam Segeſtanis minabantur habere: Pœno- D
rum quos olim occupata per vim Selinonte trucidaſſent, manibus ſanguine ſuo parentaſſe; Deos ipſos ob tanta facinora iratos vrbe ceſsiſſe, nihil iam in ijs quod prophanari poſſet relictum. Selinontini mox alteram legationem per Empedionem ciuem ſuum, & Pœnis neceſsitudine officiorum coniunctiſsimum mittunt: ſupplicantes ne in vrbem quę ſatis iam pœnarum dediſſet ad exitium ſæuiret. Empedionem Hannibal benignè excepit; eius fortunas,quas per præconem antequã vrbs expugnaretur ſaluas eſſe iuſſerat,reſtituit;vt autẽ tẽplis parceretur impetrari nõ potuit, vrbem verò vti Selinontini, qui reliqui a clade ſupererant inſtaurarent,

A instaurarent, modò Pœnorum tributarij esse vellent, concessum. Selinontinorum deinde oppidum Hermocrates Syracusanus patria ob factiones pulsus, & Dionysij senioris postea socer, quum reditum sibi ad Syracusas per vim aperire frustra conatus esset, instaurauit; atque ijs qui a clade superfuerant, vndique conuocatis additisque nouis insuper colonis, sex millia ciuium ad frequentandam vrbem collegit. Succedente deinde bello Punico secundo Selinontini M. Marcello Syracusas obsidenti subsidia quæcunque potuere miserunt: hinc quum Sicilia in prouinciæ formam redigeretnr, Colonia iure Italico deducta est. Id quoq; addam dum Selinon nobis eius rei memoriam suggerit, Apio victores in
B Nemeis ludis coronari solitos; idque ab Hercule institutum: qui quum Leonem ibidem, sine telo, ferro, aut claua, sed manibus tãtum confecisset, apio viridi sese coronauerit: atque hanc ob causam Selinon a Poëta Lyrico herbam leonis vocari. Ceterùm qua ratione Timoleon ad Crinisium amnẽ Pœnos inuasurus, suos funesto apij omine, quod ab agasonibus ad iumenta substernenda ferebatur cõsternatos, eodem in melius conuerso, quod apio quoq; victores in Nemeis coronarẽtur ad victoriæ spem erexerit in Syracusanis rebus prosequuti sumus. Obseruo a Strabone, iuxta Orobias Eubææ insulæ Selinuntij Apollinis & oraculi eius mentionem fieri cetera non prodi. quòd etiam si non satis constet,
C an ad istos Selinontinos referendum sit an ad alios, hoc tamen loco ob nominis affinitatem addere placuit. Selinontis namque nomen varijs in locis & regionibus, multis fluminibus commune fuit, in Epheso præter Dianæ templum, amnis hoc nomine fluebat: per AEgiorũ quoque agrum in Achaica regione Selinus labebatur. itidem in Elide per Eleam oram: quartus iuxta Cragum Pamphyliæ montem. Ceterum Selinontis in Sicilia ostio Cossura insula in mari Africo obiecta erat: distabat eadem a Sicilia LXXV. P.M. patebat ambitu suo XIX. M.P. vrbem habebat eiusdem nominis de Cossurensibus bis a Cos. semel a Ser. Fuluio nobiliore, semel a M. AEmilio Paullo collegis, & alternis diebus bello
D Punico primo naualem triumphum esse actum Fasti Capitolini testantur. Geographus Selinontis fluminis ostium sub longitudine XXXVII. partium & trientis; sub latitudine XXXVI. partium & quadrantis sese in mare Africum exonerare scribit.

SELINVS INSTAVRATA.

SELINVS COLONIA P.R.

COSSVRA INSVLA.

ΦΙΝΤΙΑΣ.

DE PHINTIAE vrbis origine, situ, & rebus gestis, siue temporis iniuria, siue scribentium incuria, siue propter ipsam per se loci obscuritatem, præter nominis memoriam vix aliud ferè ad nostram

cognitionem peruenit. Ptolemæus ſub Phintiæ nomine vrbium duarum meminit; vnius maritimæ, quam ad oram maris Libyci vltra Selinontem VIII.P.M.in orientem ſubmouet: alterius in mediterraneis Siciliæ,eamque cum Gela vrbe, ſub eadem parallelo, ceterùm verſus occidentem quindecim.P.M.diſtinguit: Phintiam verò maritimã ad Soſsij fluminis oſtia collocat; quumque a Plinio eodem loco Atys oſtium,niſi fallant noſtri ſæculi ſcriptores,deſcribatur; idem qui Ptolemæo, Atys, Plinio Soſsius erit. diſtabitque a Gelæ ſiue Himeræ oſtio verſus occaſum.LX.P.M. Phintiæ maritimæ longitudinẽ Ptolemæus XXXVII. partium cum beſſe; latitudinem XXXVI. cum triente ponit. idem Phintiæ mediterraneæ longitudinem XXXVIII. partium cum beſſe latitudinem XXXVI.S. adſcribit. addit Plinius Phintianos Populo Romano ſtipendiarios fuiſſe. vtroſque ne ſub eiuſdem populi nomine, an alterum tantum complexus ſit, nobis æquè incompertum eſt. Ceterùm quod ad Phintiæ numiſma pertinet,quia aduerſa eius pars faciem regis exprimit, cuius nomen exoleſcẽtibus præ vetuſtate notis a nobis agnoſci non potuit,hanc Gelonis eſſe veriſimile eſt: tum ob oris ſimilitudinem, quam cum alijs nummis qui faciem eius exprimunt, habet; tum etiam quod caput diademate laureato vt & in ceteris Gelonis numiſmatibus reuinctum ſit. auerſa numiſmatis pars cane ſignata eſt. Quod ſi noſtra de Gelone coniectura non fallit,ſimili nec improbabili coniectura,Pyrrhi qui Gelonis canis fuit,ſagacitatem,vigilantiam, & fidem,eo nummo commẽdari credere licet: qui incredibili in Gelonem dominum ſuum dum adhuc in viuis ageret fidelitate vſus, ne a mortuo quidem defeciſſe, ſed in heri ſui rogum ſaltu ſe cõieciſſe, vnaque cum ipſo crematus traditur. Commendatur & a ſimili euentu maximorum regum,Cyri,Darij, Lyſimachi & aliorum quorundam canum fides. facit etiam Canis imago, vt lupi mentionem, eius inquam qui Gelonem puerum adhuc prodigioſè conſeruaſſe traditur,faciamus. Lupum enim quum Gelo prima Mineruæ tirocinia poſiturus tabulam manu teneret, eandẽ ipſi eripuiſſe; Gelonem verò magno cum clamore lupi veſtigia vt tabulã eriperet inſequutum; & dum ceteri (centum enim eiuſdem collegij pueri erant) in Gymnaſio tumultuãtur; ædes ruina collapſas vniuerſos ipſius collegas vnà cum pueritiæ formatore oppreſsiſſe memoriæ proditum eſt. Hæc hucuſque proſequuti ſumus,vt ſtudioſo lectori liberam coniecturandi opinionem aperiremus: nunc de Selinontinis aquis, quæ ad hunc vſque tractum pertinebant paucis addemus; eas corpori humoribus prauis torpeſcenti ſalubres, quod ſudorem calore ſuo prolicerent, &humorum contũmaciam edomarent, efficaci remedio ſalutares fuiſſe ſcribitur. in agro quoque Phintiano Lycus fluuius oriebatur;

PHINTIA MARITIMA.

PHINTIA MEDITERRANEA.

PHINTIANI STIPENDIARII PO. RO.

SELINONTINAE AQVAE.

qui

A qui quod pace quam Timoleon cum Pœnis fecit; terminus vtriusque prouinciæ ad occidentem esset, a scriptoribus celebratus est.

ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ.

HERACLEA Lacedæmonium eadem & MINOA prius dicta Cretensium Colonia.

HERACLEAM ab Herculis nomine dictam Dorieus Spartanus gentis Heraclidarũ in ruinis MINOAE vrbis cis ostium Lyci fluminis condidisse memoratur. Ceterùm quia Heracleam con- HERACLEA CONDITA.
B fuso nomine Minoam quoque dici obseruo. officioſè nec præter ordiné me facturum puto, si paucis primùm ea quæ de Minoa apud scriptores exstant recensuero, denique de Heraclea, quæ ab antiquitate produntur subiecero. Minoam igitur a Cretensibus conditam Græcorum annales testantur: addunt caussam & occasionem; quum namque Minos Cretensium rex, cuius ob iustitiam celebre nomen est, a Dædalo architecto proditionis pœnas exacturus, eundem auxilio vxoris fuga elapsum, & a Cocalo Sicaniæ rege receptum intellexisset; Legationeque missa, qua
C fontem ad capitis supplicium reposcebat nihil profecisset; ipse cum validissima classe instructa. & maximis copijs vndique coactis in Siciliam vela facit: vt quod amicitia non poterat armis Dædalum in potestatem redigeret. Exscensione itaque facta, fugitiuũ suum ad necem, nisi Cocalus bellum experiri mallet, reposcit. Dædalus artis peritia & publicis operibus Siculorum animos sibi demeruerat; & Cocalũ priuatis quoq; officijs sibi deuinxerat; supplicem itaque Cocalus conseruare statuit. Ceterùm quum Minos armis & opibus vrgeret, & Sicanorum exitio imminere videretur, eundem promissis mitigatum dolo, structisq; per filias suas insidijs (quæ Minoi ob gratiam & formam commendabantur) euertere placuit: quæ ad fraudẽ a patre instructæ, Minoem in Thermis sese reficientem, immissa per canalem feruentium aquarum copia
D suffocant; & quia nulla violentæ mortis indicia adparebant, subita sideratione oppressum exstinctumq; mentiuntur. sublato Minoe & funere regio composito, Cretensibus iam duce & rege orbatis Cocalus auctor fit, vt noua colonia Siciliam frequentarent. Cretenses igitur partim tædio nauigationis; tum & quod nullius iam imperio regerentur, atque hinc factionibus laborare inciperent, regis cõsilium sequuti, ad Lyci fluminis quà in ortum ora maritima flectitur ostium, Minoam a desiderato rege Minoe nominatã vrbem cõdunt, anno si rectè putãt Chronologi, ante excidiũ Troię quadragesimo. Minoa deinde euersa (qua occasione aut cuius armis incertũ, ex eiusdẽ ruinis Heraclea, nomine ab Hercule MINOA CONDITA.

cule veluti originis auctore repetito; Dorici Lacedæmonij auſpicijs,qui A
gentis Heraclidarum erat, erecta ſcribitur. Dorieus namque amicorum
conſilium ſequutus quum intellexiſſet Erycinos, quos Hercules Eryce
cuius tyrannide premebantur interemto,libertate & legibus donauerat,
ſanctione ab eodem Hercule obſtrictos; qua nullum niſi qui è gẽte He-
raclidarum eſſet regem admitterent: aut dominari paterentur; quumq;
idem & Apollo conſultus oracvlo reſpondiſſet; claſſem, quam vt Afri-
cam repeteret inſtruxerat, Theſſalo, Celea, Euryleõte, Spartanis,& Chi-
lone Athenienſi ſocijs ſibi adiunctis in Siciliam vela facere iubet: excep-
HERA- tuſq; ab Erycinis vrbem Heracleam ab Hercule generis ſui auctore di-
CLEA CON- ctam ex proſtratæ Minoæ ruderibus condidit: argumentum etiam no- B
DITA. minis ab origine repetiti numiſmata produnt: in ijs namque Hercules
Leonem conficiens variogeſtu atque habitu cõſpicitur. Ceterùm cum
Heracleæ incrementum & nouorum colonorum vndique affluentium
frequentia opesque vrbibus Pœnorum metum & inuidiam mouiſſent;
Pœni vt eius potentiam frangerent,inita cum Segeſtanis ſocietate,facta-
que in agros Heracleenſium excurſione,agunt, feruntque omnia; inde
HERA- Heracleenſes ipſos congredi auſos,varijſque prælijs fractos, ducibus eo-
CLEA rum Dorieo, Theſſalo, Celea,& Chilone trucidatis,vrbem præſidio nu-
EVER- datam diripiunt,ac demùm euertunt. Solus Euryleon cædem ſuorum
SA. poſtea vlturus tantæ cladi ſuperfuit. Mox Selinontini vrbem a ciuibus C
deſertam armis occupantes,nouos eo colonos adſcripſerunt; & Minoæ
iterum nomine donarunt. Euryleon verò ciuibus qui poſt captam He-
racleam bellique cladem reliqui erant vndique collectis,magno impetu
vrbem adortus recipit: ac nouis colonis ad imperium coactis priſtinum
vrbi Heracleæ nomen reſtituit. Poſthæc quum Pythagoras eandem do-
minatione ſua occupaſſet, Euryleon facta cum Selinontinis conſpira-
tione tyrannum eijcit; reſtitutaque Heracleenſibus libertate, ipſe Seli-
nontinorum tyrannidem inuadit, (vt in Selinontinis memorauimus)
Sed Selinontini Euryleontem impotentius ſeſe efferẽtem, facta ſeditio-
ne in templo Iouis Forenſis trucidant. Obſeruo & Gelonem Sy- D
racuſanum vt Doriei mortem vlciſceretur, bellum Pœnis & Segeſtanis
mouiſſe, Spartanis vt gentilis ſui cædem vlciſcerentur, in ſocietatem vo-
catis: Ceterùm ab ijs neglectum proprijs auſpicijs rem fortiter & feli-
citer contra vtroſque geſsiſſe; Poſt Gelonis mortem Heracleæ domina-
tionem a Dionyſio quoque tyrãno affectatam fuiſſe inde in Pœnorum
poteſtatem conceſsiſſe argumento eſt, quod Dio Syracaſanus bellum
Dionyſio iuniori facturus, ad Minoam è Græcia appulerit; quæ id tem-
poris Pœnorum præſidio præfectoque Synalo tenebatur; atque ab eodẽ
Synalo ſiue Paralo (variat enim apud auctores nomẽ) Dionem benignè
exceptum:

A exceptum: quodque amicitiæ cum Dione & hospitij necessitudine antea coluisset; tum quoque commeatu, opibus & consilio adiutum fuisse. Adhæc quum Amilcar Siciliam pace quam Agathocles turbauerat, composuisset, Heracleam inter Græcas ciuitates, quæ ditionis Carthaginiensium fuerant, & deinceps futuræ essent, nuncupatam lego: postea tamen a Xenodico Agrigentinorum duce, qui Siciliæ seruitutem eiecto Agathocle & Pœnis profligatis excutere conabatur, Libertate donatã. Agathoclem deinde victo ad Agrigentum Xenodico vrbem magna vi adortum expugnasse; direptamque in seruitutem redigisse. Agathocle defuncto, ac Sicilia rursus Pœnorum armis turbata, verisimile est, eandem
B in Carthaginiensium ditionem concessisse; quod Pœnorum classem atque copias bello Punico primo excepisse memoriæ proditum est. Circa Heracleoticam oram M. Atilius Regulus Amilcarem & Annonem Carthaginiensium duces nauali prælio vicit, profligatoque Annone, Amilcarem intra Heracleæ mœnia a Regulo compulsum scribitur. Inde quum Carthalo Adherbalis, eius qui Claudium Pulchrũ nauali pugna deuicerat Legatus Iunij Consulis Quæstorẽ magno impetu insectaretur; Quæstor metu & formidine consternatus, classem in proxima Heracleæ litora subduxit; atque ex anfractibus & rupibus quæ longo in mare supercilio prominebant, sagittis ac fundarum iactibus, Carthalonis
C naues repulit. Obseruo tamen eo tempore quo Lilybæum exercitus Romanus obsideret, Romanis ab Heraclea commeatum fuisse subiectum. Bello inde Punico secundo, Himilco qui ad Pachyni promontorium classem diu tenuerat, ad Heracleam, siue vt Liuius prodit, ad Minoam, quinque & viginti millia peditum, & tria equitum, & duodecim Elephantos exposuit. Subacta deinde in prouinciam tota Sicilia, quo iure, aut quibus legibus in potestatem Po. Rom. venerit, vt nõ satis apertè constat, ita istud veterum auctoritate, confirmatum est, quũ Heraclea ciuibus ob bellorum & tumultuum frequentiam exhausta esset, P. Rupilium Consulem post debellatos in Sicilia fugitiuos ex Sena-
D tusconsulto coactis domum redire veteribus; & nouis ex Siciliæ vrbibus colonis in ciuitatem adscriptis, Coloniam ibi constituisse; legesq; Heracleensibus de cooptando Senatu, qua ætate, è qua gente, & quo censu legeretur dedisse; & ad seditionem euitandam, statuisse ne nouorum colonorum numerus veteres excederet. Heracleam Geographus longitudine XXXVIII. & trientis, latitudine XXXVI. partium cum quincunce definit.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ.

AGRIGENTVM Gelenſium Colonia.

AGRIGENTVM vrbs ſoli fecunditate, & ſitus amœnitate, tum rerum geſtarum memoria, & ſecundarum aduerſarumque viciſsitudine inter omnes Siciliæ vrbes poſt Syracuſas ſecunda, ab ora Libyci maris mille quingentis paſsibus diſtabat, nomen ab amne quod eius mœnia præterlabebatur ſortita. Ακραγας verò vocabulum ἐκ του ἄκρου τῆ γᾶς Dorica forma conflatum volunt: ob ſummam terræ agrique quẽ irrigabat fecunditatem.

AGRIGENTVM CONDITVM.

Agrigentum condiderunt Gelenſes, poſtquam Gela ciuitas intra annos centum & octo in tãtam amplitudinem creuiſſet, vt etiam magnitudine ſua laboraret. placuit itaque quò ſe a ciuium turba exonerarent, nouam deducere coloniam: creatisque in id Ariſtone & Piſtillo duumuiris, anno poſt Syracuſas ab Archia occupatas, vltra centeſimum quinquageſimo quarto, vrbem ad Agrigentum flumen condere cœperunt: deductisque eò ex Gelenſibus ciuibus magna frequentia colonis, ciuitatis ſtatum Doricis legibus, (vti Strabo tradit) Ionicis compoſuerũt. Vrbs ea a primis ſtatim initijs maxima incrementa ſumſit; agri enim circumiecti fertilitate, vini oleique prouentu & annonæ copia luxuriabant; adhæc commerciorum cum Pœnis & Afris, qui tum ægris prouentibus laborabant, frequentia, tum opibus & potentia florebat. denique affluente vndiq; eò peregrinorum multitudine quæ ſedes ſibi apud Agrigentinos quærebat & impetrabat, vrbis pomerium vſque adeo ampliatum produnt, vt decem millia paſſuum ambitu complecteretur: ciuium verò octingẽta millia cenſerentur. mox in ſuburbio ædificijs ſecundum Agrigenti fluminis ripas cum iure ciuitatis extructis & per mille quingentos paſſus ad portum vſque maris continuatis, altera veluti vrbs ad oſtium fluminis condita eſt: quæ a commerciorũ & mercatorum frequentia ac foro Emporium Agrigentinum appellabatur.

EMPORIVM AGRIGENTINVM.

Exſtat facetum Empedoclis de ciuibus ſuis apophthegma; Agrigẽtinos ædificare, vt ſemper victuros: genio indulgere vt poſtridie morituros. in tanta namque rerum affluentia, etiam luxu & voluptate eneruatos fuiſſe Athenæus prodit; ita vt tabernam meritoriã in qua comeſſationibus & epulis in omne genus luxuriæ, licebat indulgere, publicè exſtruxerint; cui nomen triremis ex ridicula admodum occaſione factũ fuerat. conuenerant namque in eam domum adoleſcentes aliquot patricij, qui quum poculorum concertatione, meroque largiore incaluiſſent, & vertigine ac ſenſuum iudicijque impotentia furerent; in triremi ſeſe maris iactationibus periclitari credentes debacchabantur; & quidquid vaſorum & inſtrumenti domeſtici erat, veluti iacturã, vt nauim exonerarent

A rarent facientes è domo in publicum proijcere; votis reditum incolumẽ petere: quumque poſt biduum etiam magiſtratuum & Senatus auctoritate obiurgati vix tandem ad mentem redijſſent, ob rei nouitatem, & fœdiſsimum ebrietatis exemplum ædibus nomen triremis ab Agrigentinis datum fuiſſe ſcribitur. Refertur quoque in luxus oſtentationem Agrigentinos Lecythis, xiſtris argenteis; ac lecticis eburneis vſos fuiſſe. Fluuium autem ſuum Agrigẽtini forma puerili depingebant; eique diuinos honores deferebant; ac ſignum eiuſdem ex ebore apud Delphos dedicauerant. Publicis ædificijs atque octo quorum memoria exſtat Deorum templis; adhæc aquæductu Phæacio, item Theatro, &
B Gelonis portu ſiue piſcina, Agrigentum magna opum oſtentatione, & pari deorum veneratione excultum fuiſſe obſeruo: oblata ad ea opera conficienda magna operarum commoditate ex captiuis Carthaginienſibus, quos Gelo quum ad Himeram Pœnorum copias fudiſſet, ipſis ad ſeruitutem dono dederat. Templa quæ diximus ad Doricam formam duodecim ex vtraque parte columnis ſtriatis, & canaliculis vndique excauatis ſubnixa erigebantur. quorum moles vſqueadeo inſanæ, tantæq; vaſtitatis erant, vt a Cyclopibus aggeſtæ, tum calce ita ferruminatæ, vt æternitatem toleraturæ viderentur. Primùm itaque AEſculapij templum, quà vrbs occidentem & Heracleam reſpiciebat: in eo ſignũ Apol-
C linis pulcherrimum viſebatur, Myronis auctoris nomine argẽteis characteribus ijſq; minutiſsimis femori impreſſo inſcriptum: quod ſimulachrum quum a Carthaginienſibus expugnato Agrigento ablatum fuiſſet, deleta poſtea Carthagine Scipio Aimilianus reſtituit.

TEMPLVM AESCVLAPII.

Alterum ab AEſculapij fano trecẽtis paſsibus ad orientẽ ſitum erat, Ioui Olympio ſacrum: & omnium quæ vnquã in Sicilia fuerunt maximum. eius namque latera ſecundum longitudinem CCCLX. pedes extẽdebantur: latitudo LX. altitudo quæ ſolo exſtabat CXX. pedum fuiſſe ſcribitur. in porticu templi quæ orientem ſpectabat, gigantum conſpiratio & pugna depicta erat, qua Iouem cælo pellere moliti ſunt, pulchritudi-
D ne & ſtatuarum amplitudine admiranda. In porticu huic aduerſa Troiæ excidium tanto artificio expreſſum erat, vt heroum corpora non tam ſculpta quàm viua crederentur.

TEMPLVM IOVIS OLYMPII.

Tertium erat templum Herculi dicatum propè forum & ſola via a Iouis æde ſeiunctum: haud longè a mœnibus vrbis quæ mare reſpiciebant. In hoc erat Herculis ſimulachrum ex ære fuſum, ita elaboratum, ac tanta arte perpolitum, vt pulchrius ſibi nullum fuiſſe vnquam viſum Cicero oculatus teſtis affirmet: cui & ipſi quum Verres ſacrilegas manus per ſeruos intentaſſet, a ciuibus qui Herculis ſimulachrum armis protegebant, repulſi & eiecti ſunt. In eodẽ fano & tabula viſebatur, in qua Zeuſis pictor Herculem infantem

TEMPLVM HERCVLIS.

coram Alcmena matre & patre Amphytrione parentibus, dracones A
ſtrangulantem magno artificio expreſſerat: quam auctor quum nullo precio permutari pateretur, Agrigentinis dono dederat.

TEMPLVM CONCORDIAE. Quartum erat Concordiæ templum quod ab Herculis quingentis ferè paſsibus in ortũ diſtabat; id Lilybætani ab Agrigentinis victi ex fœdere ſuis ſumptibus erexerant, vt Epigrammate etiamnum ſuperſtite teſtatum eſt. Quinctum erat Iunoni Lucinæ ſacrum; in quo tabula Iunonis ſimulacro & Zeuſis artificio nobilitata ſpectabatur. Zeuſis nãq; etſi abſolutiſsimè omnia pingendo exprimeret; dum tamen Iunonem pulchritudine omnibus partibus exacta reddere ſtudet, ex toto Agrigentinarum virginum cœtu, quas nudas exhiberi petijt, quinque forma & B
venuſtate præcipuas delegit, ex ſingulis deinde quod in quibusq; maximè eximium & pręſtantiſsimum erat, in effingenda Iunone expreſsit. atqui id Iunonis templum Gellias (de cuius liberalitate poſtea latius agemus) capto a Pœnis Agrigento, vt ſe ab hoſtium crudelitate & ludibrio tueretur, igne iniecto ac ſeſe ipſo in flammas præcipitato combuſsit.

PVDICITIAE FANVM. Sextum inde fanum pudicitiæ ſacrum erat, omnium excepto Iouis Olympij maximum & celeberrimum.

PROSERPINAE AEDES. Septimum Proſerpinæ dedicatum ac magna veneratione excultum: ita vt hinc Agrigẽtum a Lyrico Proſerpinæ ſedes vocetur. Deæ feſta duo ſollemnia erant: vnum Anacalypteria; quòd Proſerpina a matre Cerere per triduum deſiderata, C
ſubitò apparuiſſet; Alterum Theogamia; quòd poſt longa quærendi faſtidia, tandem a matre reperta, in cœlum ad Iouem redux tranſlata crederetur.

TEMPLVM CASTORIS ET POLLVCIS. Octauum inde templum Caſtori & Polluci exſtructum erat. Agrigẽtini enim Caſtorem & Pollucem præ ceteris heroibus in Olympicis venerabantur; ijſdemq; domi Theogonia feſta inſtituerant. Hæc itaque octo erant apud Agrigentinos templa.

AQVAEDVCTVS PHAEACIVS. Erant & aquæductus ſumptuoſæ admodum ſtructuræ; quibus ex collibus ad quorum radices & latera vrbs condita erat, viciniſque fontibus aquæ in vrbem deducebantur. ijs conſtruendis quum Phæax Agrigentinus a Senatu præfectus fuiſſet, hoc ſua induſtria & fide promeritus eſt, vt D
ea aqua deinceps Phæacia ab ipſo appellaretur. Theatrum quoque in vrbe maximum & eminentiſsimum fuiſſe Iulius Frontinus teſtatum reliquit.

PORTVS GELONIS SIVE PISCINA. Portus quoque ſiue piſcina ad occidentalẽ vrbis partem ſumtuoſiſsimi operis effoſſa, Geloni regi vt amico & benemerito conſecrata, erat. Ea ambitu ſeptem ſtadia complectens ac in altitudinem triginta pedum depreſſa, omnium vndique fontium & fluuiorum aquas excipiebat: omni piſcium copia abundans & cignorum gregibus frequentata, aſpectu & aëris ſalubritate amœniſsima.

Nunc ad reliqua quæ extra vrbem admiratione digna produntur exſpaciemur.

A ſpaciemur. A priſcis lacus ſiue fons in agro Agrigentino deſcribitur, in quo bitumen pingue,liquorisque oleacei ſupernatet,cuius loco vnguenti in curandis armentorum hominumque morbis vſus erat.Fuit & alter fons dulcis & potabilis,cuius tamen aqua ſenſim in marmor candidiſsimum lapideſceret. Lacus etiam memoratur. cuius aqua ſalſuginem reſipiebat: in quo grauia ſolidaque fluitare traduntur. Ipſe autem ager Agrigentinus culturæ impatiens, & cineribus torridus, quingentis ferè paſsibus in ambitu patebat, qui aquas cineri permixtas varijs in locis eructabat, Eundem ſtata conuerſione ac ſingulis luſtris tempeſtatem & nimboſas procellas magno cum cæli fragore ciere; agriquè planicie ad
B nouem ferè pedum altitudinem per idem tẽpus turgeſcere, & poſtquã magnam luti cineroſi copiam vomuerit ſubſidere a noſtri ſæculi ſcriptoribus teſtatum eſt. Salem quoque in agro Agrigentino foſsilem & nunc vti & olim erui ſolitum, qui contraria a cetero ſale ratione igni admotus in liquorem ſoluitur; aquæ immerſus areſcit & crepitat memoriæ proditum eſt. Laudatur Agrigentinus ager & ab equorum generoſitate qui ad Olympica certamina in eodem magna cum cura alebantur ac inſtituebantur: è quibus equis ſi qui victoriam è certaminibus reportaſſent,ijs non ſolùm tumulos ſed & pyramides exſtruebant.Hoc quoq; traditum,quum in Cappadocia generoſa equorum ſoboles olim defe-
C ciſſet; conſultum Apollinem reſpondiſſe,vt ex Agrigentino agro admiſſarios compararent: paruiſſe Capadoces, atque ab eo tempore equorum armenta apud eoſdem nobiliſsima fuiſſe propagata. Celebratur Exæneti Agrigentini magnificentia,qui quum Olympiade ſecunda vltra nonageſimã victor reuerteretur, trecentis cum quadrigis quibus omnibus equos albos iunxerat,magno cum Agrigentinorum applauſu in vrbem inuectus eſt. Commendatur & ciuium Agrigentinorum liberalitas & hoſpitalitas: hinc Empedocles verſibus ſuis fores Agrigentinorum omnibus probis ſemper patere teſtatus eſt.Primas tamen in eo officij genere laudis partes Gellias meritus eſt: is domum ſuam veluti publicæ libe- GELLIAS.
D ralitatis officinã,omnibus tam peregrinis quàm ciuibus aperiebat: inopibus priuatim alimenta; dotes virginibus,pauperibus ſubſidia, aduerſa fortuna fractis ſolatia ſurrogabat. Idem ſeruos ſemper ad portas in ſtatione habuiſſe,qui peregrinos in ſuam domum deducerent traditur. Longum fuerit ſi ſingula eius viri in peregrinos & ciues liberalitatis officia enumerare pergam: id in genere dixiſſe ſuffecerit; opes eius vniuerſas omnium quaſi communem ipſo diſpenſatore poſſeſsionem fuiſſe.

AGRIGENTVM IN TYRANNIDEM PROLAPSVM.

Ceterùm quũ Agrigentinorũ reſpublica ciuium bonorũ frequentia & opibus floreret, omnium prima in Phalaridis tyrannidem prolapſa ſcribitur: cuius originem,genus, vitamque(quia ita hiſtoriæ ordo poſtu-

PHALARIS AGRIGENTINOR. TYRANNVS.

lat) paucis complexuri sumus. Phalaris itaque, patria Cretensis, vrbe A
Astyphalide Patre Leodamante natus, quum domi affectare dominationem accusaretur, inuidiæ cedens Agrigentum fortunas suas transtulit: quumque non opibus solùm & potentia, sed litteris quoque & eruditione apud Agrigentinos gratiam & auctoritatẽ collegisset, omnium exterorum primus alienam rempublicam tyrannide inuasit; eo ferè tẽpore quo & Tarquinius Superbus Romanis dominabatur. Periclem vitijs & virtute æmulatus priscorum monumentis traditur: solerti ingenio; animo maximo; aperta fronte; adhæc studiorum liberalium amãtissimus. virtutis eius magna præclaraque documenta exstant. Inter cetera Stesichorus Poëta Himerensis quem perdere poterat, non solũ con- B
seruatus, sed & arctissima postea familiaritate cultus; pietate & beneficẽtia etiam in vxorem & posteritatem eiusdem propagata. Item & Callæschrias quem insidiarum in ipsum conuictum, Polycleti Philosophi & medici deprecationibus condonauit. Charitonem quoque & Melanippum, qui in eius caput coniurauerant, ob fidem qua mutuo sese ab exitio cum vitæ periculo conseruare laborabant, Agrigento pulsos exsilio multasse contentus fuerat. Exstant eius epistolæ (quas tamen plærique Luciano vindicare conantur.) vt argutijs suaues, ita & elegantia eloquentiaque artificio commendatæ. Inter vitia crudelitas præ ceteris
notata est: voluptatem namque ex miserorum cruciatibus traxisse; ge- C
mitum quoque ploratum & eiulatum tormentis laceratorum, ac inter carnificum ac tortorum manus morientium exaudire pro delicijs habuisse; imò ne coctis quidem infantibus in cibum abstinuisse proditur. Commendatur tamen quòd crudelissimi ad tormenta artificis ingeniũ ipsius inuentoris supplicio expertus simul & vltus fuerit. Bouem Perillus æneum magno artificio conflauerat: cui cum præter mugitum nihil deesse videretur, hunc quoque exprimi posse docuit; si rei & fontes boui inclusi subiecto igne sensim torrerentur. ita enim fore vt vox miserorũ inter cruciatum cum gemitu instar mugitus è boue erumperet. Phalaris ingenium quidem Perilli admiratus: ad tam prodigiosam tamen carni- D
ficinam exhorruisse; ipsumque auctorem, vt suam tantæ crudelitatis officinam primus experiretur, subiecto statim igne boui inclusisse traditur. Phalarica quoque Phalaridis inuentum creditur; id telum erat concauũ, quod rebus ad flammam cõcipiendam idoneis infarctum, sicubi in hostes aut obsessos excussum adhæsisset, incendium excitabat. Vrbes autẽ non paucas, præsertim si quæ vel situ vel præsidijs munitæ, difficilem expugnationem præ se ferebant, vel longinquam obsidionem requirebãt, non tam vi & armis, quàm dolo & astutia sine sanguine a Phalaride in potestatem redactas, memoriæ proditum est. Ceterùm quum ab amicorum

A corum præcipuis,magnorumq; & prudentum virorum consilio, in his & a Zenone Eleate vt tyrannidem abdicaret liberè admonitus, non paruisset, Zeno quod verbis & ratione non poterat, re atque opere effecturus,nonnullos è patriciorum numero in Tyranni cædem ad coniurationem obstringit. Quæ res postquam per indicium ad Phalaridem delata esset, Zeno tormentis subiectus vt conscios proderet nullis cruciatibus cogi potuit; contubernales tamen aliquot tyranni & quos habebat fidissimos tyrānidis ministros accusauit. inde quum grauioribus longè quàm prius tormentis medio in foro circumsistente Agrigentinorum multitudine excarnificaretur: Agrigentinosq; interea tanquam
B vilia seruitutis mācipia,& ocioſos publico in malo spectatores, propriæque libertatis immemores acrius increparet. Agrigentini in seditionem concitati duce & auctore Telemacho impetu in Phalaridem facto, eundē lapidibus ac saxis obrutū anno dominationis suæ decimosexto, siue vt Eusebius colligit,tricesimo confecerunt. Agrigentini a Phalaridis dominatione liberati per cētum & quinquaginta ferè annos libertatem conseruarunt. donec Theron AEnesidemi filius, Agrigentinus quidem sed qui genus a Thebanorum regibus repeteret, Rempublicam iterum occuparet. Verùm is summa cum modestia ac pari cum iusticia & clementia per sedecim annos dominatione vsus, Himerensibus interim de-
C iecto Terillo,vt supra memorauimus,in potestatē redactis,Pœnis adhęc Gelonis Syracusanorū regis ac generi sui auxilijs ac societate è Sicilia expulsus,sicuti viuus non mediocrē gloriā, ita & mortuus diuinos apud ciues suos honores assequutus est. Theroni Thrasydæus filius, veluti in paternam hæreditatem succesit: Ceterùm quòd is etiam viuente adhuc patre,tam Agrigentinos quā Himerenses, vt suo loco meminimus,nullo non iniuriarum genere vexasset,a Syracusanis prælio fractus, ab Agrigentinis expellitur. inde apud Megarenses ob facinora ab Hierone condemnatus, capitis supplicium subire coactus est. Exinde pace cum Syracusanis facta breui admodum tempore sub optimatium statu Agri-
D gentinorum quieuit Respublica; Deucetij Siculorum regis armis perturbata. Is enim dum Motyam quæ in agro Agrigentinorum sita eorundem quoque præsidio tenebatur, obsideret. Agrigentinos congredi ausos prælio superauit, ac Motyam expugnauit. Postea tamen Deucetio a Syracusanis infelici pugna facto atque a suis deserto, Agrigentini Motyam magna vi aggressi trucidatis præsidiarijs recipiunt. Inde societatem cum Syracusanis, vt Deucetium communem pacis publicæ perturbatorem coercerent,coeunt. Deucetius quum tantis se motibus se imparem videret,postquam supplex pacem a Syracusanis impetrasset, incolumis ab ijsdem dimissus ac Corinthum in exsilium secedere iussus est.

ZENO ELEATES.

AGRIGENTINI A TYRANNIDE LIBERATI.

THERON AGRIGENTINORVM REMPVBL. OCCVPAT.

THRASYDAEVS TYRANNVS.

est. Id Agrigentini permoleste tulerunt, Deucetium namque commu- A
nem ac publicum ex fœdere hostem ipsis inconsultis non fuisse dimit-
tendum. Bello itaque tum ex ea occasione, tum ob mutuam vtriusque
populi inter se æmulationem inter Agritentinos & Syracusanos exor-
to, prælioque ad Himeram flumen commisso vincuntur Agrigentini.
Victi pacis leges a victoribus iniqua cõdicione accipere coacti, cũ Phæace
Athenienſium Legato ſocietatem contra Syracuſanos ineunt. Ceterùm
ea confœderatio, dum Athenienſes pro Segeſtanis confœderatis bellum
Syracuſanis & Selinontijs mouent, calamitatis occaſionem Agrigẽtinis
præbuit. Alcibiades namque eis in Athenienſium amicitia ac ſocietate
ſecurius acquieſcentibus ac ſubito impetu oppreſsis vrbis poteſtatem ſi- B
mul cum libertate ademit, inde quum profligatis ex Sicilia Athenienſi-
bus amicitiam cum Syracuſanis iunxiſſent, quòd eum ijſdem ſubſidia
Selinontijs contra Hannibalem miſiſſent, Pœnorum in ſe arma con-
uerterũt: quorum copijs paullò ante Dionyſij Senioris dominationẽ
AGRIGENTVM EVERSVM. oppreſsi, & a Dapheo ceteriſque Syracuſanorum ducibus pecunia cor-
ruptis deſerti proditique euertuntur: ita vt vix vllam vrbis faciem hoſtis
integram reliquerit. Poſthæc Timoleon poſtquam Siciliam a tyrannis
purgaſſet, & Pœnos vltra Iycum flumen ſummouiſſet; nouis ex Elea co-
lonis deductis, vrbe & ciuibus Agrigentinis qui diſperſi erant vndique
collectis, Megello & Pheriſto duumuiris, quinquageſimo poſtquã de- C
AGRIGENTVM RESTITVTVM. ſerta fuerat anno, Agrigentum inſtaurauit frequentauitque. Inde Aga-
thocle apud Syracuſanos regnante, quum a Pœnis denuo vexarẽtur re-
bus Carthaginiẽſium in Sicilia profligatis, non ſolùm in libertatem ſe-
ſe aſſeruerunt; ſed ceteris etiam vrbibus, vt ſeruitutem depellerent, auxi-
lia ſubminiſtrarunt. Quin etiam dum Syracuſanos ab Agathocle de-
ſertos, ad hæc fame & obſidione preſſos torpeſcere vident, captø tempo-
re ipſius quoque Siciliæ regnum affectare auſi, conſcriptis validis copijs,
XENODICVS AGRIGENTINORVM DVX. Xenodicum ijs ducem præficiunt: qui vt lætis admodum auſpicijs rem
tantam aggreſſus eſt, ita triſtiſsimo eandem euentu clauſit. Gelenſes au-
tem omnia qui graui Pœnorum præſidio vrgebantur, quum nocte per D
aliquot factioſos in vrbem receptus eſſet, profligatis Carthaginienſibus
libertate donauit. Ennenſes inde tam læta Xenodici initia ſequuti, poſt-
quam legationem ad Agrigentinos miſiſſent, ſuis legibus vti permiſsi
ſunt. Ab his Xenodicus ad Erbeſſum iunctis ſibi Ennẽſium copijs pro-
fectus eſt. id oppidum acri Pœnorum præſidio defendebatur; Ceterùm
ciues poſtquam Agrigentinorum ſeſe armis protectum iri vident; Pœ-
norum præſidiarios ex improuiſo adorti, contrucidatiſque ijſdem,
poſtquam Xenodici ſe fidei permiſiſſent, ab eodẽ libertati reſtituti ſunt.
Mox & in Echetlam ab Agathoclis milite occupatam, & firmis admodũ
propugnaculis

A propugnaculis munitam mouet eandem obſeſſurus, ſimul & vicinos Neetinorum, Camarinæorumque agros, qui a præſidiarijs vaſtabantur, defenſurus. expugnataque magnis viribus Echetla, Echetlæis libertatẽ, agris verò pacem reſtituit. Ceteras Siciliæ vrbes iam ad ſpem libertatis ob proſpera Agrigentinorum initia erectas fortuna deſeruit: poſtquam enim Xenodicus cum Leptine & Demophilo Legatis qui Agathoclis exercitum ducebant congreſſus, deſideratis aduerſa pugna è ſuis mille quingentis profligatus eſſet, tantilla clades ita Agrigentinorum animos fregit, vt Xenodicum domi tanquam ipſius vitio malè pugnatum eſſet, calumnijs & contumelijs proſcinderent: atque hinc diſcordiæ & factio-
B num inter ciues initia exiſterent, alerenturque partium ſtudia. Quæ poſtquam Agathocles intellexit, Leptinem cum exercitu in Agrigentinorum agrum mouere, ac agendo ferendoque omnia, Xenodicum ad prælium elicere iubet. Agrigentini itaque poſtquam fumus ex villarum, agrorumque incendijs in oculos atque ora venit, Xenodicum iterum vt pauidum, vt cunctatorem & ſuorum proditorem increpatũ ac probris oneratum ad pugnam extrudunt: vbi ad manus ventum eſt, cum Agrigentinus luxu eneruatus & ad ducis ſui monita contumax, ſegniter atq; otioſè rem gerens, hoſtis impetum non ſuſtineret, turpi fuga vrbem repetit: hinc ciues Xenodicum vt & iſtius cladis auctorem ad ſupplicium
C depoſcunt. ſaluti fuit, quòd is vitæ ſuæ & honori conſulturus opportuno fugæ conſilio Gelam ſe receperat. Agrigentini duplici iam clade accepta animis deiectiores pacem cum Agathocle fecerũt: poſt cuius mortem etiam in Pyrrhi amicitiam recepti ſunt. Ceterùm quum Pyrrhus armis & poteſtate nimia efferacior, dominationem ſuperbiùs exerceret, Agrigentini vnà cum ceteris, qui ẽiuſdem iniurijs vexabantur ciuitatibus, a Pyrrho ad Pœnorum ſocietatem defecerunt. Ceterùm bello Punico primo poſtquam Hiero pacem cum Po. Ro. feciſſet, Pœni contractis copijs & conuecto vndique commeatu Agrigentum pro arce & belli ſede muniũt. L. itaq; Poſthumio Megello & Q. Mamilio Vitulo Coſs.
D priuſquam vires Carthaginienſium in Sicilia confirmarentur, Agrigentum inuadere placuit: & cum Pœnis, ſi pugnandi copiã facerent, de ſumma rei prælio decernere: ſin verò mœnibus ſeſe hoſtes tuerentur; vrbem ſi aliter non poſſent, ſaltem obſidione & fame ad deditionem cogere. Conuenire itaque legiones & auxilia iubent, magnoque cum exercitu contra Carthaginienſes mouẽt: & caſtra vix mille ab vrbe paſsibus metantur. Hannibal præſidij intra vrbem præfectus quinquaginta millibus hominum imperabat. Diu tenuit ea obſidio, nõ ſine maximis tam Romanorum quàm Carthaginienſium obſeſſorum incommodis ac difficultatibus: dum hi duabus a partibus a Conſulibus Ro. obſeſsi duplicique;

ROMANORVM AD AGRIGENTVM CVM POENIS RES GESTAE.

vallo a ſubſidijs & commeatibus intercluſi omnium ferè rerum inopia ac fame premerentur. Romani verò parte altera primùm Hannibalis & Carthaginienſium eruptionibus, non ſine ſuorum cæde laceſſiti ægrè caſtra tuerentur: deinde poſt quinctum quàm vrbs obſideri cœpta fuerat menſem, ſubmiſſo a Senatu Carthaginienſi cum validis ſubſidijs & Elephantis Hannone interceptoq; ab eodem per proditionem Erbeſſo, quo hactenus pro horreo commeatuum Ro. vſi fuerant, ipſi quoque a duobus exercitibus incluſi non minore quàm obſeſsi commeatuum rerumq; neceſſariarum inopia, adhæc graui etiam cælo peſtilitate laborarent. vt niſi Hiero ſocius & amicus Po. Ro. ſubminiſtrato peropportunè commeatu in tantis neceſsitatibus ſubueniſſet, obſidionem ſoluere coacti fuiſſent. Ita paribus vtrinque difficultatibus conflictati, protractaque poſt Hannonis aduentum vſq; ad bimeſtre ſpatium obſidione, non ſine crebris interea vltro citroque velitationibus & leuibus concurſibus, redactiſque inter hæc ad extremam penuriam Carthaginienſibus obſeſsis ita vt plurimi ex ipſis dum famem tollerare non poſſent, quotidie ad Romanos deficerent, Hanno tum crebris per noctem ignibus, tum per exploratores de ſuorum deſperatione certior factus; ſummam rei prælio commiſſurus in aciem deſcendit. Conſules viciſsim Ro. cum nec ipſi ſe a ſuis quibus premebantur neceſsitatibus, aliter expedire poſſent, facta pugnandi poteſtate, ſuos quoque in aciem educunt. ac poſtquam diu ancipiti Marte pugnatum eſſet, Romani tandem perrupta prima hoſtium acie, Elephantisque crebris telorum ac verutorum ictibus in furorem actis ac retro in ſuos conuerſis, ſigna vndique a fronte, a tergo, & a lateribus inferunt: cæſaque maxima Pœnorum parte reliquos in fugam compellunt. Hinc conſules toto in Agrigentum impetu cõuerſi, proſtratis portis vrbem inuadunt, eamque militi diripiendã præbent. Captum eſt Agrigẽtum octauo quàm obſideri cœperat mẽſe, belli Punici primi anno tertio, varias inde aliquãdiu & acerbas fortunæ vices experta, iterum in poteſtatem Pœnorum veniſſe argumẽto eſt, quod Polybius eam a Gallis Pœnorũ præſidiarijs, quũ ceteros qui Carthaginienſibus merebãt, ob nõ ſoluta ſtipẽdia tumultuari audijſſent, direptã & ſpoliatã ſcribit. Poſtea iterũ a Romanis occupatam vel hinc credere licet quod Liuius tradit, Agrigẽtum ab Imilcone Pœnorũ duce interceptũ, eo tẽpore quo Marcellus Conſul Syracuſas obſideret. Poſtea Marcellus Syracuſis per proditionẽ potitus, rebusq; in reliqua Sicilia cõpoſitis ad cõficiendas quæ circa Agrigentũ reſtabant belli reliquias profectus Hãnonẽ & Epicidẽ Pœnos, prioris ad Agrigẽtum belli duces, occulto Numidarum auxiliarium qui ſub Mutine Carthaginienſibus militabant ſtudio & fauore vſus, circa Himeram flumen aduerſo prælio non ſine magna

AGRIGENTVM A ROMANIS CAPTVM.

ROMANORVM AD AGRIGENTVM CVM POENIS RES GESTAE.

A magna clade fractos, fuga intra Agrigentum compulit: Post Marcelli autem è Sicilia profectionem, M. Valerius Læuinus Consul in Siciliam missus, Legiones in Agrigentinos eduxit: quumque Anno æmulatione rerum a Mutine equitatus Numidici præfecto gestarum, quibus totam Siciliam suo nomine implerat, veritus ne illius gloria suæ famæ officeret, adempta Mutini per inuidiam præfectura, eandem filio suo contulisset, Mutines ea iniuria offensus, missis ad Læuinum Consulem nuncijs, clandestinas cum eodē de tradendo Agrigēto pactiones facit. Hinc Numidæ qui Mutinis imperio parebāt, portam quæ ad mare ducit occupantes, pulsis inde custodibus, Romanos per eandem in vrbem admittunt: qui citato compositoq; agmine transeuntes, antequam a Pœnis aut oppidanis perciperentur, valido cum clamore forum tenuerunt. Anno eo tumultu perculsus, postquam è clamore vrbem a Romanis occupatam intellexit, statim fugam arripit: ac per portam auersam cum Epicide & paucis aliquot emissus ad mare peruenit: atque ibi peropportunè paruum nactus nauigium, relicta hostibus Sicilia, pro qua per sexaginta annos plus minus certatum fuerat, in Africam cū comitibus traiecit. Reliqua Pœnorum Siculorumque multitudo, dum intercluso passim exitu, circa portas & muros oppidi fugam & exitum quærens tumultuatur, cæsa est. Læuinus Consul oppido recepto, præcipuos quosC que & qui apud Agrigentinos capita rerum fuerant, virgis cæsos securi percussit: ceteris cum vniuersa præda diuenditis, pecuniam inde confectam Romam misit. Vulgata per Siciliam Agrigentinæ cladis fama, omnis repentè ad Romanos inclinauit: & si quæ restabant oppida, ijsdem breui tempore aut vi & armis, aut metu & deditione in Romanorum potestatem redactis & receptis, Pœnisque ex vniuersa Sicilia electis debellatum est. Agrigentum de hostibus Pœnis captum leges a victore Læuino accepit, & postea vniuersa prouincia iam confecta, quū Siculi vniuersi suis quique sedibus restituti, pristinos agros pridem propter bellorum tumultus, ac motus desertos, colere, arare, ac serere iubeD rentur. Quumque T. Manlius per id temporis prætor, Agrigentinos tot belli cladibus exhaustos atque vrbem ipsam ciuium infrequētia propemodum desertam ad Senatum perscripsisset: Senatus consultum accepit, vt de oppidis Siculorum colonos Agrigentum deduceret. Hinc quum duo iam Agrigentinorum genera essent; vnum veterum, alterum colonorum. P. Scipionis legibus cautum est, ne plures essent ex colonorum, quàm ex vetere Agrigentinorum numero: additum & de cooptādo Senatu: ne quis minor triginta annis natu; neue quis qui turpē quæstum feciſſet legeretur; itidem de censu eius qui legendus esset, & ceteris rebus. Verres tamen Prætor, qui omnia iura pretio exæquabat; nō modò illa

AGRIGENTVM ITERVM A ROMANIS CAPTVM.

AGRIGENTINORVM RESPVBLICA CONSTITVTA.

dò illa quæ ordinis ætatiſque erant permiſcuit, ſed & in his duobus nouorum veterumque ciuium generibus delectum pecunia accepta perturbaſſe ab Agrigentinis poſtea accuſatus eſt. Agrigenti & mediterranei oppidi longitudinem XXXVIII.S.partium, Latitudinem XXXVI. cum beſſe Ptolemæus menſurat: Agrigentini verò vt Emporij longitudinem triente vnius partis orientaliorem; latitudinem quadrãte partis auſtraliorem ponit. A

IMEPAIΩN.

HIMERENSES non ex ordine neque ſitus ratione, ſed nomi- B
HIMERA FLVVIVS. nis affinitate decepti, (vt in Thermitanorum hiſtoria latius a nobis dictum eſt) Agrigentinis ſubiecimus: effecitque Himera fluuius pro Gela ab auctoribus etiam idoneis, Liuio nimirum, Diodoro, Plinio, Ptolemæoque atque alijs aliquot vſurpatus, vt hic Himerẽſes pro Thermitanis ſicuti natura & vocabuli ratione haud multùm; ita ſitu & loco plurimùm diſcerpãtes tranſpoſuerimus. Himera namq; vrbs (vt memorauimus) ad Etruſci maris oram pertinebat; quare ab eo loco quidquid hîc de Himera vrbe & flumine a nobis dici poterat, repetendũ eſt.
THERMAE. Nunc Thermas vrbem in Libyci maris ora haud lõgè vltra Lycum flu- C
men ſitam, & ab Agrigento verſus occaſum XL. millibus diſtantem deſcripturi ſumus. De origine vrbis ex Diodoro obſeruo, eam a Carthaginienſibus priuſquam inſulam penitus exploraſſent, delecto fortiſsimo quoq; aut conditam aut occupatam: nomenq; vrbi Thermis ab aquis calidis factum fuiſſe. geminas namque Thermas in monte cui vrbs ſubeſt habebat; aqueam vnam, ſudatoriam alteram. Dædalum quoq; antrum ex viua rupe ad Thermarum commoditatem excidiſſe ſcribitur, in quo fumus ab igne vicino euaporabat: ita vt aſtãtibus paullatim ſudor. ex calore eliceretur; corporaque adeuntium affecta cum voluptate curarentur, morboque per ſudorem nulla cum caloris percepti moleſtia ſoluto. Sunt quibus curæ fuit iſta exactius deſcribere, & quia res memo- D
riam meretur, eãdem enumeratione complexuri ſumus. Totum montis ad cuius radices Thermæ ſunt ſitæ tractum, lutoſo ſulphure, ſale, ignibus & feruentibus aquis perpetuò ſcaturire produnt. Addunt eodem in mõte, (quod meritò inter naturæ miracula referendum eſt) exiguo quidem interuallo ſulphureas & calentes aquas ob loci vicinitatem Selinontinas olim vocatas, ſcaturire. In proximo alteram erumpere aquam, quæ hauſta aluum ſalubriter moueat; ita vt hinc ægrorum corpora multùm leuentur. Tertiam frigidam limpidiſsimamq; ſiti exſtinguendæ aptiſsimam. Quartam verò ſalſam eſſe: ceterùm tepidam; quæ hulcerum

vligines

A vligines & carioſas Lacunas admota ſine moleſtia deſiccet. Eandem vbi refrigerata eſt, in atri pumicis formam coaleſcere teſtãtur. Additur, eandem aquam obuia quæque agglutinare, & in id genus lapidis indurare. Quod ad medicatas in balneis aquas pertinet; commune hoc habent huius oræ Thermæ cum Thermis Himerenſibus. Ceterùm ambiguitatem mouet, quòd Plinius Thermas Coloniæ cognomine donauerit, dũ Libyci maris oram ſeriemque vltra Agrigẽtum verſus occidentem enumerat; neque cuius auſpicijs, aut è quo populo deducta ſit referat. Mela itidem Thermas in eodem tractu recenſet. Thermas autem Himerenſes Coloniam fuiſſe Ro. militarem inſcriptiones antiquæ quæ etiamnũ
B in ipſa vrbe exſtant (vt ſupra diximus) teſtantur. Verùm non parum ad Thermarum nobilitatem facit, quod Agathoclis Syracuſanorum tyrãni patria ſit; quódque Carcinum Agathoclis patrem figulinam apud Himerenſes exercuiſſe, vrbemque ipſam figulorum frequentia cultam fuiſſe ab auctoribus memoriæ proditum ſit. Diodorus etiã auctor eſt, Agathoclem quum ad Himeram flumen haud longè a Gela vrbe, infeliciter contra Amilcarem Pœnum diebus Canicularibus pugnaſſet, magnã inſuper cladem eſſe paſſum, quòd feruente circa meridiem ſole, miles ipſius æſtu, ſiti, ſudoreque tabeſcens, Himeræ fluminis aquam, quæ ſalſiſſima erat, auidius hauſiſſet: ita, vt rigentibus hinc præcordijs, & faucibus
C areſcentibus, magnus militum numerus extingueretur. quod iccirco hîc ſubiunximus, vt tam ratione loci, quàm ex ipſius aquæ natura oſtenderemus, Himeram pro Gela fluuio a Diodoro eo loco poni; ceteroſque quos nuncupauimus auctores id ſequutos eſſe. Himeram enim fluuiũ qui in Etruſcum mare exonerat, dulcem aquam & potui gratam habere ſuo loco oſtendimus.

THERMAE COLONIA.

ΓΕΛΑΣ.

GELA Rhodiorum & Cretenſium Colonia.

D GELAE vrbis conditores fuiſſe è Rhodo Antiphemum, è Creta Entymũ, quadrageſimo quincto poſt Syracuſarum initia anno, & colonos communibus in eam auſpicijs deduxiſſe Thucydides ſcriptũ reliquit: ciues autem a Lyndo Rhodiorum oppido ac colonorum præcipuorum patria, primùm Lyndios fuiſſe vocatos: qui poſtea affluente vndique ciuium frequentia, ab oppido Gela Gelenſes appellati ſunt. Vrbi autem a Gela fluuio præterlabente nomẽ factum, ſicuti & Himeræ, Selinunti, Agrigento atque alijs pleriſque tum Siciliæ tum aliarum regionum vrbibus. Sunt qui cauſſam nominis quo fluuius vocatur ad priſcum Opicorum & Siculorum vocabulum γέλαν, quod παχυτὴν Græ-

GELA CONDITA.

cis: latinis pruinam significat, referant: quòd fluuius ille multam pruinam progeneret. Alijs placet a Gelone AEtnæ & Hymari filio Gelam flumen esse dictum. Quibus originem vrbis ad vocabuli rationem cõparare placuit, ij a fortuito risu (longa est fabula & ab auctoribus petenda) oppidum Gelam fuisse dictum recensent. Gelenses originem suam etiam ad Cretenses referre argumento est. Minotaurus in ipsorum numismate signatus. Huc accedit, quòd Minos Cretensium rex vt Dædalum a Cocalo Sicanorum rege reposceret, circa hæc litora exercitum exposuisse; atque ipsi quoque Cretenses, qui vlturi regis sui mortem Cocali dolo interfecti postea in Siciliam traiecerant, postquam Camicum vrbem quam Dædalus Cocalo ædificauerat, frustra per quinquennium obsedissent, obsidione soluta circa hanc oram sedes sibi posuisse scribuntur. Multa etiam Dædali opera ciuitati ornamento fuisse Pausanias testatur. Minotaurum autem biforme monstrum fuisse fabulantur, facie humana, corpore taurino, vt in numismatibus adparet, ex Pasiphaë Minois vxore & tauro natum: quòd a Dædalo Labyrinthi ambagibus inclusum humanis carnibus pascebatur: postea a Theseo Ariadnes opera atque consilijs adiuto interfectum: nota est fabula. Plurima etiam Dædali opera ipsi oppido ornamento fuisse Pausanias testatur.

GELA FL. A

B

Gelam autem Doricis legibus institutam tam magna statim incrementa accepisse traditur, vt Agrigentum centesimo ferè octauo quàm condita erat anno coloniam deduxerit. Ceterùm quũ Gela continuis bellorum procellis exhausta, ciuibusque destituta esset, Timoleon euocatis ex Chio insula colonis, duce Gorgo eam iterum frequentari curauit. Signum autem Apollinis maximum & artificio singulari spectabile extra mœnia positum a Gelensibus colebatur. Ager Gelensis frumenti copia potissimùm luxuriabat: quod & tritici grano in numismatis suis adsignato Gelenses posteritati testatum voluêre. Proditum quoque memoriæ est in agro Gelensi stagnum fuisse, quod accedentes teterrimo odore abigeret: adhæc fontes ibidem duos, ex quorum altero si sterilis bibisset, secundam, ex altero verò si fecunda bibisset sterilem fieri, Salem quoque Gelensem tanti splendoris fuisse Plinius auctor est, vt imagines veluti speculum recipiat. Eum æstate in lacu ad margines tantum non toto stagno gigni: quod & in ipso quoque Gela fluuio fieri obseruatum est. Eodem in agro duo propugnacula erant, Phalarium & Ecnomum. Phalarium a Gela flumine duodecim stadijs. Ecnomus tantundem a Phalario, fluuio interfluente distabat. Phalarium a Phalaride exstructum scribitur. vti & Ecnomũ ab eius sæuitia appellatum: quòd eò loci Taurum æneum quo flagitiosos igne suppositio Phalaris excruciabat, a Perillo fabricatum constabat. In agro itidem Gelensi

GELA RESTITVTA. C

PHALARIVM. D

ECNOMVM.

Mactorium

A Mactorium oppidum Herodotus ponit. quod Gelenſium quidam per ſeditionem eiecti incolebant. Hyblam verò minorem ſiue Neram vt diximus, Thucydides; Cacyrum Ptolemæus. Quod ad Gelenſium rẽ-publicam pertinet quum ea paucorum imperio adminiſtraretur,& ob id nouis ſubinde rebus obnoxia eſſet, a Cleandro Pataræo ſeptem annis occupata eſt: eoq; poſt ſeptennium a Sabyllo Gelenſi interfecto, Hippocrates eius Cleandri frater imperium ſuſcepit. qui Callipolitanos, Naxios, Zanclæos & Leontinos bello laceſsiuit; eoſdemque ferè omnes Gelone ſatellite ſuo, & AEneſidæmo Pataico ducibus in poteſtatem redegit. Barbaros quoque plurimos ſuæ ditioni ſubiecit. Pugnauit & cũ
B Syracuſanis, quos quum ad Elorum flumen magna ſtrage fregiſſet; plurimoſque è proceribus eorum cepiſſet, eoſdem Corinthiorum & Corcyræorum Legationibus cõcedens hac lege dimiſit, vt Camarinã quam deletam deſeruerant, ei concederent: quam vbi a Syracuſanis accepiſſet, deducta eò Gelenſium colonia, quibus arma, commeatum, atq; agros diuiſit, eandem continuò reſtituit: adminiſtrataque ad eum ferè modũ per ſeptennium republica; dum contra Siculos ad Hyblam minorem confligit, in prælio cæſus eſt. Poſt Hippocratis mortem Gelo Dinomenis filius, qui genus ſuum ab Oecetore Rhodio repetebat regnum inuaſit. huius tutelæ Hippocrates moribundus filios Euclidem & Clean-
C drum commiſerat. Ceterùm cum Gelenſes Hippocratis filios vt paterni regni ſucceſſores, recipere & admittere recuſarent, Gelo Gelenſibus prælio ſuperatis, dominationem ſibi aſſeruit. Poſtea quum plærique è Syracuſanorũ Patricijs vrbe perfactiones a plebe & ſeruis eiecti, in Caſmenam vrbem ſeceſsiſſent: Gelo in auxilium ab eis euocatus, coacta magna militum manu, Syracuſanorumque plebe, & ſeruis ſubactis, patricios Syracuſas reduxit: quo beneficio, ita populum Syracuſanum ſibi demeruit; vt Geloni Syracuſas intranti ſe vnà cum vrbe dederet: regemque eundem ſalutarent, anno ſecundo Olympiadis ſeptuageſimæ ſecũdæ. Gelo occupato ad eum modum imperio, Hieroni fratri ſuo Gelæ
D dominationem cõceſsit: eundemque ſeptimo deinceps anno in Syracuſanorum regno ſucceſſorem habuit. Hiero poſtquam Thraſydæum Agrigentinorum tyrannum bellum ſibi mouentem prælio viciſſet, etiam imperio eundem exſuit: Agrigentinis verò pacem & libertatem dedit. Ciues tamen ſuos ſæuitia & dominandi libidine vexaſſe traditur; quumque eam ob cauſſam inuiſus & odioſus apud ſuos multos viciſsim metueret, Corycæos inſtituiſſe, qui exceptos in circulis cõfabulantiumque coronis de ſe ſermones deferrent. Ter in Olympicis victoriã adeptus eſt: ſemel quadrigis, bis celete, quod & in Gelenſium numiſmatibus expreſſum cernitur. Ceterùm quum poſt Hieronis mortem Sicilia va-

rijs

MACTORIVM.
HYBLA MINOR.
CACYRVM.
GLEANDER.
HIPPOCRATES.
CAMARINA RESTITVTA.
GELO.
GELO REX A SYRACVSANIS SALVTATVS.
HIERO GELONI SVCCEDIT.

rijs motibus turbaretur. Gelenſes quoq; cum Camarinæis bellum geſ- A
ſerunt: quod Syracuſanorum auctoritate tandem ſopitum eſt. Obſer-
uo & Lampichi ſuperbia, faſtu, crudelitate, & violentia Gelenſes diu ali-
quando fuiſſe oppreſſos: adhæc vrbem a Pœnis poſt bellum Athenien-
ſium miſerè fœdeque vaſtatam ac depopulatam: & ſignum illud Apolli-
nis in victoriæ monumentum Carthaginem tranſlatum fuiſſe. Inde
Gelenſes Dioni vt Dionyſij tyrannidem euerteret, auxilia præbuerunt:
hoc potiſsimum beneficio promeriti, vt vrbs eorum a Timoleonte no-
uis poſtea colonis frequentaretur. ſub Agathocle quoq; arma pro liber-
tate cum ceteris ſumſêre: ſed pace per Amilcarem compoſita, Agathocles
quum capto tempore Gelam ex improuiſo occupaſſet, quatuor ciuium B
millia contrucidauit: pecuniamq; omnem tam ſacram & publicã quàm
priuatam, indicto capitali ſupplicio ſi quis quidquam celaſſet, ad ſe de-
ferri iuſsit. Hinc quum in Amilcarem qui Ecnomum occuparat, mo-
uiſſet, ac Phalarium inſediſſet, poſitiſque iuxta Gelam fluuium inſidijs,
Pœnos profligaſſet, Ecnomum quoque occupare conatus, ſed ab occu-
patione depulſus, dum Phalarium verſus fuga contendit, milites eius per
dies caniculares feſsi, a fuga atque æſtu confecti, poſtquam ſalſam, ac ſo-
lis ardore exaſperatam Gelæ aquam auidiùs hauſiſſent; rigẽtibus vti ſu-
pra diximus vitalibus, maxima longè pars miſerabili mortis genere ex-
tincti ſunt. Gelam enim fluuium ſiue Himeram (promiſcuè enim a bo- C
nis auctoribus vtroque nomine dici iam non ſemel oſtendimus) è tri-
bus oriri fontibus, quorum præcipuus ad Nebrodem montem erum-
pit: receptiſq; alueo ſuo multis vndique fluuiolis qui è ſalſis lacubus aut
ipſis ſalis fodinis deriuantur aquam ſalſam vehere tradunt. vorticoſoq;
admodum ac importuoſo oſtio in Africum mare dilabi. Nobilitata fuit
hæc vrbs inter cetera Apollodori vetuſtiſsimi comici, tum etiam Tima-
goræ Philoſophi ac auditoris Theophraſti, adhæc AEſchyli quoq; Poë-
tæ ſepulchris. Himeræ fluminis oſtium ſub longitudine
xxxix. partium; ſub latitudine verò triginta ſex & trientis Ptolemæus
reponit: Gelam autem vrbem ſub eadem quidem longitudine verùm D
ſextante vnius partis ſeptemtrionaliorem facit. Ceterùm quum Ca-
marinam vrbem triente tantum vnius partis orientaliorem; vncia vni-
us partis auſtraliorem Geographus ſtatuat; facit vt hoc loco quæ & de
Camarina a nobis inter legendum obſeruata ſunt, paucis adſcripturi ſu-
mus. Camarinam itaque vrbem ab Oano fluuio quingentis ferè paſsi-
bus diſtantem Syracuſani Daſcone & Menecolo duumuiris anno ſupra
centeſimum triceſimo quincto quàm res Syracuſana ſteterat, condide-
runt. Huius vrbis vt ſubita, ita etiam fragilia caducaq; incrementa fue-
runt: Nam quum Camarinæi rerum ſecundarum inſolentia elati, in

Syracuſanos

LAMPICHVS GELENSIVM TYRANNVS.

GELA A TIMOLEONTE RESTITVTA.

GELA FLVVIVS. QVI ET HIMERA.

CAMARINA VRBS.

A Syracusanos originis suæ principes mouissent, ab ijsdem prælio superati, funditusque euersi sunt: atque ab ea tempestate varijs semper & irrequietis belli motibus exagitati. Hippocrates verò Gelæ (vt supra memorauimus) tyrannus, qui pro Syracusanorũ aliquot procerum redétione Camarinam acceperat, deducta mox colonia mœnia iterum erexit, & ciuium frequentia vrbem coluit. Verùm a Gelone Hippocratis successore, quòd ab eodem violata fide defeciſſet, iterum euersa est: & ciues in Syracusanam ciuitatem translati: ab eodem tamen haud multò post instaurata, nouisque colonis adscriptis in pristinum statum restituta est. Flagrante inde bello Punico primo quòd Carthaginiẽsium par-

B tes sequeretur a Romanis expugnata fuit. Vrbi suberat palus prisca ætate Hesperia, postea verò Camarina appellata: ea quamuis plurima vrbi commoda adferret, aërem, tamen insalubrem aspirabat. Hinc cõsultus Apollo an conduceret paludem quæ vrbi exhalatione sua grauis erat, exsiccare? responsum est (quod postea in prouerbium abijt) Camarinã non esse mouendam. Ceterùm Camarinæi contemto oraculo paludẽ desiccantes, incolumitatem quidem quam exspectabant nacti, spretæ religionis pœnas paullòpost dederunt: hostes namque per stagnum aquis exhaustum in vrbem irruperunt, & occupatam diripuerunt. Haud procul vltra Camarinam Neetus & Elorus sitæ erant: Neetum Siculi

C in prærupto admodum tumulo saxosoque VIII. millibus a mari haud procul ab Asinarij fluuij fontibus condiderunt. ex ea Deucetius Siculorum rex originem duxit: qui ciuibus Neetinis ex vertice mõtis in planiciem deductis vrbem nouam, quæ Nea deinceps appellata est condidit. Idem & alijs vrbibus non paucis vti Meneno, inter ceteras Palica, & Collatia Siciliam frequentasse scribitur. Elorum verò vrbem Ptolemæus triente tantum vnius partis Camarina orientaliorem; at vncia tantùm partis australiorem facit. In Eloro Siciliæ Castello piscinã Cæsaris fuisse, in qua pisces è manu hominis cibum capiebãt, Plinius testatur. Inde Elorus fluuius haud procul abest; qui latissimo al-

D ueo tanta placiditate fluit, vt stagnare videatur: ceterùm hiemalibus auctus aquis, in morem Nili agris superfunditur & stagnat: vnde miram solo fecunditatem adfert. in hoc quoque fluuio cicurum mugilum magnam fuisse copiam antiqui scriptores testantur; qui inclamati accedere & capite extra aquas pauliſper exserto è porrigẽtis manu placidissimè cibũ capere consueuerint. Nobilitatus est etiã hic fluuius victoria Chromij generi Gelonis, qui soceri auspicijs vsus ad eius ripas Carthaginiẽses fuderit: adhæc & felici Hippocratis Gelensium tyranni pugna qui Syracusanos iuxta eum memorabili prælio, vt memorauimus, superauit. Huius agrum ob florũ quibus vestitur varietatem & loci amœnitatem

CAMARINA RESTITVTA.

CAMARINA EVERSA ET SECVNDO RESTITVTA.

CAMARINA PALVS.

NEETVS VRBS.

NEA VRBS.

ELORVS VRBS.

ELORVS FLVVIVS.

VIA ELORINA.

ac planiciem ſemper virentem Ouidius Eloria tempe vocat. Ab vrbe A
Eloro via plano lapide ſtrata, quam Elorinam vocabant, Syracuſas vſq;
pertingebat. Ceterùm litora Africi maris a Camarina ad Pachynum

INYCTOS COCALI REGIA.

obeuntibus Caucona portus occurrebat: inde ad Inycton vrbem ſiue
Inycum (vtrumque enim ſcribitur) tranſitus erat: eam Cocali Sicano-
rum regis ſedem olim fuiſſe conſtat; Ceterùm a quibus condita aut de-
leta ſit, non ſatis certò traditum eſt. Hanc quoque balneorum excel-
lentia celebrem fuiſſe obſeruo. unt qui Minoëm Cretenſium regem
in hac vrbe Cocali ſcelere ſuffocatum tradunt. eandem quoque Scythæ
Zancleorum regis in ea exſilium nobilitauit. vinum etiam Inyctinum
quondam a generoſitate commendatum fuiſſe Strabo tradit. Excipit B

MOTYA VRBS.

vltra progreſſos Hirminij fluminis, mox Motychani amnis oſtium; O-
dyſſeia promontoria; portus Ediſſa, inde Motya vrbs, quam ab Hercu-
le conditam memorauimus. eam Afros Pœnis permixtos tenuiſſe ex
Pauſania ſcripſimus. a Gnidijs tamen qui ex Lycia regione huc appule-
rint idem Pauſanias conditam tradidit; Gnidios autem poſtea ab Ely-
mis & Pœnis prælio victos, expulſoſque in AEolias inſulas profugiſſe.

APOLLO LIBYSTINVS.

In hac vrbe Apollinis Libyſtini templum fuiſſe olim frequentia homi-
num ac religione celeberrimum a Macrobio ſcribitur. Motyenſes enim
quum graui Libycorum obſidione premerentur, Apollinem inuocaſſe:
nec multò poſt immiſſa hoſtibus peſte, cunctisque ea contagione con- C
ſumptis, Motyenſes periculo liberatos Apollinem Libyſtinum appellaſ-
ſe; temploque illi magnificè exſtructo, ſummũ ei cultum deinceps im-

PACHYNVS.

pendiſſe. A Motya digreſsis Pachyni portus ſeſe quà meridiem reſpicit
aperiebat. inde Pachynus tertium Siciliæ promontorium, quò Pelopo-
neſum & Græciam proſpectat, quadringentorum millium interuallo; a
Mileto verò inſula centum millium ſpacio diſiungitur difficili & peri-
culoſo, æquè ac formidabili nauigantibus mari; quod ex freto Meſſanẽ-
ſi ad Pachynum vſque concitatiori curſu quàm ad alia huius oræ litora
prouoluatur. Pachyni longitudinem quadraginta; latitudinem XXXVI
partibus & triente Ptolem. definiuit. D

ΕΜΠΟΡΙΤΩΝ.

EMPORIA QVATTVOR IN SICILIA.

EMPORIA in Sicilia fuiſſe quattuor ab vrbibus quarum com-
mercijs frequentabantur denominata, & ad fluuiorum oſtia ſita
obſeruo. Quòd tamen hactenus haud ſatis liquidò conſtet, ad quod
Emporium referenda, ea quæ ad manus noſtras peruenêre Emporita-
norum numiſmata, eadem cum ijs quorum characteres a nobis nulla
diligentia agnoſci potuerunt ſepoſuimus: noſtro vti ſpero, officio ſatiſ-
facturi,

A facturi,si quæ de singulis Emporijs comperta habemus, breui enumeratione subiecerimus: Interim hoc lectorem monendum putaui; Emporium illud cuius hîc secundo loco numisma exhibemus,ab Afris in Sicilia ad oram litoralem conditum fuisse, ex Pegaso Africæ symbolo,haud improbabili coniectura videri posse. Alterum autem ex eodem Pegasi symbolo, crediderim ad Emporitanos quos Polybius in Africa fertilitate & prouentuum copia celebres nominat,referri posse. Emporitanos etiam in Hispania esse non ignoramus, Ceterùm ad hunc locum vt opinamur non pertinent. Ne itaque extra Siciliam euagemur, Emporium Segestanum Africæ litoribus ad Crinisi fluminis ostiũ, vt suo loco me-
B minimus, prætenditur: quod an a Pœnis conditum fuerit vt affirmare non ausim; ita magna commerciorum frequentia ab ijs cultum fuisse constat, quorum etiam imperio tempore belli Punici primi paruisse ex Polybio colligitur. Alterum hinc Emporium Selinõtinorum siue Mazaræ, a fluuij cui imminet ostio, ad Africi maris oram vltra Lilybæum erat: quod vt ex Diodoro scripsimus ab Hannibale Giscónis filio dum in Selinontinos moueret, captum & direptum fuit. Tertium medio ferè inter Lilybæum & Pachynum promontoria spacio, Agrigentinorum Emporium nominatur: quod maximo totius Africæ cõmercio & mercatorum conuentu celeberrimum a nobis suo loco descriptũ est. Quar-
C tum Leontinorum fuisse emporium ex Cicerone atque alijs constat.
Quibus autem ex his quæ recensuimus quatuor Emporijs ea quæ expressimus numismata sint attribuenda, lectoris iudicio censendum permittimus. Et quanquam non ignoremus etiam Emporium absolutè inter vrbes Siciliæ a Stephano numerari; quia tamen neque quo loco steterit, neque aliud quicquam vnde certi aliquid colligere possimus adscribit; æquè nos, vt ceteros, quorum scripta nobis visa sunt, ambiguos reliquit.

EMPORIVM SEGESTANVM.

EMPORIVM SELINONTINOR.

EMPORIVM AGRIGENTINVM.

EMPORIVM LEONTINORVM.

ΣΕΓΕΣΤΑΙΩΝ.

D

SEGESTA Troianorum Colonia.

ETSI ob characteres in numismate quod tandem Segestanis adscripsimus, exolescentes: nobis non satis liquido adparebat, ΕΓΕΣΤΑΙΩΝ an ΣΕΓΕΣΤΑΙΩΝ (aut quod nõnulli malunt) ΑΙΓΕΣΤΑΙΩΝ signatum fuisset; tamen certò confirmare possumus, ΣΕΓΕΣΤΑΝΩΝ non fuisse in eodem quod nobis ad manum erat expressum: vt ab alijs de tali numismate refertur, cuius mentionem in Panormi descriptione fecimus. Vt Troianus Egestes,(vel vt alij scribunt AEgestus)vrbem de

AEGESTVS TROIANVS.

ſuo nomine in agro Panormitano condiderit, ibidem a nobis relatũ eſt. A hoc hîc addendum duximus, apud probatos auctores vrbem nõ Egeſtã ſed AEgeſtã nominari; nuncupatione ab AEgeſto Troiano deducta, quẽ ita appellatum produnt, quod in ſiluis inter capras editus, & enutritus, fuerit. Seruius grammaticus, hæc fere de AEgeſti origine tradit. quum Laomedon Troianorum rex. Apollini & Neptuno, promiſſam murorum mercedem denegaſſet, Neptunum iratum, Troianis agris Cetum immiſiſſe; iſque quum grauiſsimam Troianis cladem inferret; conſultum Apollinem reſpondiſſe, remedium calamitatis fore, ſi nobiles puellæ monſtro obijcerentur. id quum fieret, Hippotem nobilem Troianum, veritum ne ſors ea quoque ad Segeſtam filiam ſuam perueniret, B eam naui impoſitam, ventis fluctibuſque commiſiſſe, tolerabilius eſſe ratum, eam inter marinas vndas periclitari, quàm in præſentia ſua a monſtro ſæuiſsimo laniari. In Siciliam inde illam incolumen delatam, ibi amore virginis Criniſium fluuium captum, eam in vrſi, vel canis forma compreſsiſſe, & ex eo concubitu AEgeſtum (Aceſtem ipſe vocat) natum.

SEGESTA MATER AEGESTI.

Iam Strabo libro ſexto AEgeſtam ab Philoctetæ comitibus cõditam prodit; quos Philoctetes vnà cum AEgeſto Troiano in Siciliam miſerat. Et hoc quoque de AEgeſtanis memoratur, eos AEneam diuinis honoribus coluiſſe; eoſdemq; etiam honores Philippo Butacidi Crotoniatæ, ob inſignem corporis formam ab ijſdem habitos. adhæc inuenio, C Latinos AEgeſtam in Coloniam deductos, cum AEgeſtanos ſe appellari ignominioſum ducerent, quod ſordidum & abiectum eſſet nomen; Segeſtam vrbem, ſe autem Segeſtanos appellaſſe. In numiſmate Segeſtanorum, aduerſa parte Hercules ſagittarius expreſſus eſt; quod ideo forſan factum eſt, quod Hercules agrum Segeſtanum ab piratis & latronibus liberauerit. auerſæ partis interpretationem in Panormi deſcriptione retulimus.

AEGESTA CONDITA.

A

ΓΕΛΩΝΟΣ.

GELO SYRACVSANORVM REX PRIMVS.

GELO Dinomenis filius principatum apud Syracuſanos primus tenuit; quibus autem initijs, quibus progreſsibus ſucceſsibuſque vſus eundem occupauerit, occupatum magna cum laude & pari ciuium beneuolentia per ſeptem annos adminiſtrauerit, poſtea explicabitur; Si prius de origine maioribuſque ipſius quantum ſatis erit dixerimus. Gelonis itaque maiores ex Lyndo (quod erat Rhodiorum
B opidum) oriundi erant: hi cum Lyndij Gelam Coloniam deducturi in Siciliam proficiſcerentur, tum quidem domi manſerant; ceterùm haud longo poſt tempore ſuos in Siciliam ſubſequuti, Mactorium opidum Gelæ vicinum incoluerunt. Accidit autem vt Gelenſibus ſeditione laborantibus, quidam è ciuibus ab aduerſa factione vrbe pulſi, ad Mactorianos tamquam conſanguineos ſuos confugerent: quos Telines Deorum Inferûm apud Mactorianos ſacerdos humaniter acceptos, ſola religione nullis armis fretus, in patriam reduxit: ex hoc Teline longa maiorum ſerie ortus OEcetor Dinomenem filium habuit: huic quatuor fuêre filij, Gelo, Hiero, Polyzelus & Thraſybulus: è quibus
C Gelo natu maximus, quum in Hippocratis, qui tum Gelenſium Tyrannide potiebatur, familiaritatem ſe inſinuaſſet, breui ob virtutem præfectus equitum ab Hippocrate creatus, eiuſdem auſpicijs Zanclæos, Callipolitanos, Naxios, Leontinoque adortus, debellauit. ab his & Syracuſanos aggreſſus, eoſdem pugna ad Elorim fluuium proſperè commiſſa, victos oppreſsiſſet: niſi ad Corinthiorum & Corcyræorum opes confugiſſent: quorum auxilijs ſubnixi Syracuſani pacem cum Hippocrate ijs condicionibus compoſuerunt, vt tradita Camarina vrbe, liberi deinceps a bello eſſent. Hippocrates pace ijs condicionibus Syracuſanis data, dum ad Hyblam minorem Siculis bellum infert, in prœlio occiditur,
D Euclide & Cleandro liberis ſuperſtitibus. Hinc Gelo nomine tutorio Gelæ præfectus; poſtquam ciues rebellantes prœlio viciſſet, victoria elatus ipſe Tyrannidem occupat; Euclide & Cleandro principatu excluſis. Poſt eam fraudem, quum quoſdam patricij ordinis apud Syracuſanos, qui Gamori vocabantur, a plebe & ſeruis, qui Cyllyrij dicebantur, vrbe pulſos, ex Caſmena, vbi exſulabant Syracuſas reduxiſſet, Syracuſanorum fauore in vrbem recipitur. Hoc modo Gelo Syracuſis potitus; Olympiadis ſeptuageſimæ ſecundæ anno ſecũdo, vrbis verò Romæ conditæ CCLXII. relicto fratri Hieroni Gelenſium Principatu totum ſe ad Syracuſas ornandas ampliandasque cõtulit: ita vt breui eaſdem ad ſum-

GELO TYRANNIDEM APVD GELENSES OCCVPAT.

GELO A SYRACVSANIS RECEPTVS.

mum quasi potentiæ fastigium euexerit. Nam deleta Camarina A
quæ defecerat, ciues eius in vrbem Syracusanam recepit: Gelensiũ quo-
que dimidiam ferè partem eò transcripsit: quin & Megarenses postquam
diuturna obsidione fatigati, se dedidissent, proceres & potentissimos
quosque ex eis, qui belli inferendi auctores fuerant, vrbe Syracusana do-
nauit: plebem quæ a conspiratione immunis erat, venundedit. Ad eun-
dem modum & cum Eubœensibus, qui defecerant egit; proceres a plebe
distinguens: idque eo consilio, quod sciret plebem ad seditiones procli-
uem sæpenumero vrbibus exitio esse: atque ita Gelo vrbem Syracusanã
ad maximam potentiam extulit; simul præclari Principis domi forisq;
famam consequutus est. Et quamuis ipse litterarũ penitus expers esset, B
Græcorum tamen nemini tum humanitate, tum belli pacisque artibus
cedebat. Et sanè bellicæ virtutis ipso statim Principatus initio egregium
specimen edidit: mortem namque Doriei Lacedæmonij a Carthagini-
ensibus & Segestanis interfecti vlturus, quum auxilium ab Athenien-
bus, & ipsis Lacedæmonijs postulasset, nec obtinuisset, ipse hostem per
se aggressus insignem victoriam reportauit. Ad Gelonem itaque iam
potentia & opibus florentem Athenienſium & Lacedæmoniorum Le-
gati veniunt; auxilium contra Xerxem, qui iam in Græciam irruperat,
petentes: quibus, postquam prius exprobrasset, quàm turpem ab ipsis in
simili caussa repulsam passus fuisset, auxilium tamen ducentarum trire- C
mium, viginti millium peditum, & duûm millium equitum; deinde &
commeatum qui vel omnibus Græcorum copijs sufficeret, ea conditio-
ne obtulit, vt vel nauali vel terrestri exercitui ipse præesset. Recusanti-
bus conditionem Legatis, & Græciam, milite non ducibus indigere di-
centibus, subridens Gelo, Apud vos (inquit) ô Græci, vti video, qui im-
perent, non qui pareant habetis: abite itaque quàm celerrimè vestris re-
nunciaturi, ver illis exaruisse. subindicans copias suas, quæ erant floren-
tissimæ, illis defuturas abeuntibus cum hoc respõso Legatis, Gelo haud
ignorans quantum sibi periculi immineret, si Xerxes Græcos sibi subij-
ceret: vbi cognouit eũ transmisso Hellesponto Græciam intrasse, Cad- D
mum Coum virum spectatæ fidei & virtutis, cum tribus triremibus &
ingenti pecunia mittit, obseruaturum in quam partem victoria esset in-
clinatura: vti, si vinceret Xerxes, pecuniam illi, simul terram, & aquam,
eorum locorum quibus ipse imperaret, traderet: si verò penes Græcos
victoria staret, pecuniam ad se referret. Cadmus vbi Græcos victores,
Xerxem victum Græcia excessisse videt, cum pecunia, & nauibus, quem-
admodum in mandatis habebat, ad Gelonem reuersus est. sunt qui re-
ferant, Gelonem in animo habuisse Græcis succurrere, nisi turbatus Si-
ciliæ status ipsum impedijsset. Terillus namque Crimopi filius Hime-
renſium

A renſium Tyrannus a Therone Agrigentinorum Principe Himera pulſus, ad Anaxilam Rheginenſium Tyrannum, qui filiam ipſius Cydippā in matrimonio habebat, cōfugerat. Is ſocerum regno pulſum indignatus, eam iniuriam vindicaturus, ſimul vt illum in Himerenſium principatum reſtitueret, auxilium a Carthaginienſibus petit: & quò faciliùs impetraret, Amilcari Carthaginienſium duci filios duos obſides dat. Is contractis Pœnorum, Phœnicum, Hiſpanorum aliarumque gentium: trecentis millibus, expeditionem in Siciliam parat. Thèron autem poſtquam ſe tantis copijs tantoque apparatu peti intellexit, quibus ſe imparem haud ignorabat; a Gelone genero, (filiam enim ipſius Damaratam
B Gelo in matrimonio habebat) auxilium petit: vt iunctis viribus tantæ procellæ faciliùs obſiſterent. Interim Amilcar quum omnes vndique copias Carthaginem coëgiſſet: inde cum ducētis longis nauibus ac trecentis onerarijs ſoluens, aliquot ex onerarijs tempeſtate amiſsis, Panormum appulit. Ibi recreatis a nauſea militibus, reſarcitisque nauibus quæ maris ſæuitia conuulſerat, terreſtri itinere Himeram petit; adnauigante ſecundùm litus claſſe: poſitisque binis ad Himeram caſtris, alteris pro terreſtri, alteris pro nauali exercitu, ipſe cum delectis ad vrbis vſque muros ſuccedens, agmen Himerenſium quod eruperat, magna edita ſtrage in vrbem repulit. Ea clade accepta, ciuibusq; haud mediocri conſter-
C natione perculſis, Theron qui vrbi præſidio erat, ſuis diffidens, Syracuſas ad Gelonem mittit, qui eum de præſenti rerum ſtatu edoceant; moneantque vt quàm primùm rebus afflictis ſubſidio veniat. Gelo intellecta Himerenſium deſperatione, ſtatim cum quinquaginta peditū, & quinque equitum millibus auxilio properās, caſtrisque ad vrbē quàm poterat proximè muros communitis; mox immiſſo vndiq; magno cū impetu in vagos & palantes equitatu magnam hoſtium manum concîdit: captaq; ad decem millia in vrbem miſit. His tam proſperis rerū initijs magnam apud omnes auctoritatem adeptus Gelo; effecit vt Himerenſes hoſtem quem prius timuerant, ludibrio deinceps haberent. ita vt
D Theron portas quas prius metu hoſtium obſtruxerat, quò maiorē hoſtis contemtum oſtenderet, aperiri iuberet. Poſt hæc intercepto ex itinere Amilcaris nuntio, per quem ille Selinontiorum ſociorum equites ſtato die ad ſe euocabat; intellectoque hoſtium conſilio, lectiſsimam ſuorum equitum turmam pro Selinuntinis mittit: hi noctu loca vicina circumuecti, ſub diluculum ad caſtra Pœnorum peruenientes, pro ſocijs intra vallum recepti ſunt: factoque ſtatim in ipſum ducē impetu, Amilcarem ſacris intentum ad ipſas aras obtruncant: ab hoc conuerſo in reliquos ferro, raptū ex aris ignem vti iuſsi erant, nauibus inijciētes, omnia latè cæde atque incendio inuoluunt. Quod vbi Gelo intellexit

è ſublato

ANAXILAS RHEGINENSIVM TYRANNVS.

GELONIS AD HIMERAM RES GESTAE.

è ſublato ab exploratoribus, quos in proximis collibus diſpoſuerat, A
quod conuenerat ſigno; ipſe cum reliquis copijs inſtructis ad caſtra Pœnorum contendit: illi viciſsim agmine raptim vti tempus ferebat, compoſito obuiam progreſsi, poſtquam primum Gelonis impetum vtcunque ſuſtinuiſſent, dum intentis in pugnam animis ſunt. Subitò omnia flammis collucere vident, vulgatoque iam per totum exercitum caſtra capta, ipſum Amilcarem cæſum, Pœni conſternati illicò in fugam ver-

GELONIS DE CARTHAGINIENSIBVS VICTORIA.

tuntur: inſtant fugientibus Syracuſani, æditaque latè diſperſorum paſſim per campos fœda ac miſerabili ſtrage, centum quinquaginta Pœnorum millia cæſa ſunt: qui cædi ſuperfuerant, in locum munitum ſe recepére: ſed quòd aqua deſtituerentur, tandem ſiti coacti & ipſi Gelonis ſe B
arbitrio permiſére. Naues interea quæ incendium euaſerant & cladem ſuorum viderant, dum quam celerrimo poterant curſu Carthaginem petunt, oborta in mari tempeſtate omnes ferè periêre: pauci ſcaphis excepti ac Carthaginem perlati, tantæ cladis nuncij, vrbem luctu metuq; implerunt: ita vt Carthaginenſes veriti ne Gelo a tanta ac recenti victoria ad ipſam Carthaginem oppugnandam ſe conuerteret, vigilias ſtatim per muros diſponerent. Gelo tam illuſtri victoria potitus, primùm equites qui Amilcarem oppreſſerant, deinde & reliquos quorũ fortia & egregia eo bello facta exſtiterant, dignis quoſq; præmijs proſequutus eſt. Hinc præſtantiſsima ac lectiſsima quæq; ſpoliorum in or- C
natum Templorũ cùm ad Syracuſanos, tum ad ipſos Himerenſes tranſmittit: hoſtium ceteram prædam vnà cùm captiuorum turba, in Centuriones ac milites, pro cuiuſque dignitate ac merito diſtribuit. Captiuorum pars maxima a ciuitatibus Siciliæ quibus ſorte obuenerant ad opera publica & agros colendos deputati ſunt. Poſthæc Gelo dimiſsis ſocijs, Anaxila verò Rheginenſium Tyranno venia donato, ac pace cum ipſo facta, Syracuſas reuertitur: eò confluunt vndique Siculorum Legati, eorum potiſsimùm qui Carthaginienſium partes fouerant, veniam detrectati ipſius imperij, motique in eum belli orantes; quibus cùm facilè ignouiſſet, mox & Carthaginienſium legatio aduenit; quos quum hu- D
maniſsimè accepiſſet, pacem ſuppliciter petentibus, ijs conditionibus dedit; vt abſtinerent deinceps Saturno liberos impuberes immolare; duo argenti talentorum millia penderent in ſumptus eo bello ab ipſo factos, naues inſuper duas inſtructas mitterent in pacis compoſitæ teſtimonium. Carthaginienſes pace præter ſpem tam facilè impetrata, conditiones alacriter ſuſcipiunt: centũ inſuper auri talenta, Damaratæ Gelonis vxori, quæ potiſsimùm illis eam pacem confecerat, vltrò muneri offerunt: vnde non multò poſt nummus procuſus, qui Damaratæus appellatus eſt: hunc Siculi Pentecontalitron hoc eſt quinquaginta librarũ dixerunt.

A dixerunt. Ad hunc modum pace vbique firmata, Gelo Syracusanorũ in se animos expleri volens, sine satellitio ac inermis in concioné prodit: vbi postquam vitam suam beneficiaque in Syracusanos ac Siculos accurata oratione recensuisset, ab vniuersa concione Liberator Patriæ, & Syracusanorum Siculorumque rex consalutatur. Ceterùm Gelone nomen regium vt nimis inuidiosum renuente, vel hoc ipso vehementius in ipsius fauorem pertracti ciues, statuam Geloni eò, quo in concioné prodierat habitu, in templo Iunonis Syracusis posuerunt: adiecta inscriptione, qua factum eius tam egregium posteritati proderetur. Hinc Ge-
B lo ad pietatis ac religionis curam conuersus, templa Cereris & Proserpinæ è manubijs constituxit: Tripodem quoque aureum sexdecim talentorum artificio insignem Appollini Delphos donum misit: Ioui quoque Olympio loricas linteas tres, precio atque arte spectatissimas; tum & Iouis signum admirabili magnitudine conspicuũ dono Elidem misit. Ad hæc & in Enna templum Cereri exædificare cœperat, sed id morte præpeditus, imperfectum reliquit. Syracusanos autem ne desidia marcescerent ad siluas cædẽdas, tum & ad agros colendos tamquam in expeditionem educere solebat: atque hac potissimùm ratione agros priùs steriles fertiles reddidit. Septem iam annos summæ rerum præfuerat, quum morbo correptus mortem instare sentiens, Hieroni fratri natu maiori
C (quod herede filio careret) regnum consensu populi tradidit: acerrimoq; edicto cauit vt leges de funerum impensis latæ in se inuiolatæ seruarentur. Postquam autem diem clausisset extremum, luctu maximo ab omnibus tam publicè quã priuatim haud secus ac pater deploratus, in vxoris agro (cui a nouem turribus nomen erat) conditus est: quo loco populus Syracusanus, in ipsius honorem, insigne Mausolæum extrui curauit: quod postea Carthaginienses quum Syracusas obsiderent, euerterunt. Agathocles quoque inuidia ductus, ipsas etiam turres quæ sepulchrum cingebant, solo æquauit. Ceterùm neque hic priuata inuidia, neque illi publico odio efficere vnquam potuére: quin Gelonis nomen
D apud Siculos Syracusanosque æternis monumentis consecratum, per omnem posteritatem celebraretur.

GELO LIBERATOR PATRIAE ET REX SALATATVS.

STATVA GELONI POSITA.

GELO HIERONEM FRATREM SVCCESSOREM DESIGNAT.

ΙΕΡΩΝΟΣ.

HIERO DINOMENIS F. SYRACVSANORVM REX. II.

MOrtuo post annos septem in regno exactos Gelone, Hiero fratrum post illum natu maximus imperiũ excepit: qui plurimùm a fratris humanitate degenerans, crudelitate & auaritia insitis a natura vitijs

HIERO GELONI FRATRI SVCCEDIT.

ſuos afflixit: hinc ſe haud immeritò omnibus inuiſum ſuſpicatus, quũ A
Polyzelum fratrem, qui Damaratam Theronis Agrigentinorum Ty-
ranni filiam, Gelonis viduam in vxorem duxerat, maximo ab omni-
bus amore & ſtudio coli videret; veritus ne ab illo ſubnixo fauore ciuiũ,
regno aliquando priuaretur, prætextu auxilij Sybaritis ferẽdi, qui a Cro-
toniatis graui obſidione premebantur. Polyzelum in Italiam cũ exer-
citu mittit; ſperans illum ab hoſtibus occiſum iri. Sed poſtquam hoſti-
bus a Polyzelo profligatis, cõtra ac Hiero ſperauerat euenisſet; nec aliud
haberet, quò ſalutem fratris iuſtè impeteret, varias exinde inſidias eidem
moliri non deſtitit. Eo intellecto Theron Polyzeli ſocer, indignatus ad
bellum Hieroni inferendum ſe comparat; quod tamẽ intercedente Si- B
monide Poëta, ac deſponſa Hieroni Theronis ſorore ſopitum eſt. Alij
aliter tradunt; nempe Polyzelum, quum ſe non tam ad auxilium Syba-
ritis ferendum, quàm vt ab hoſtibus interficeretur mitti ſuſpicaretur; ex-
peditionem recuſaſſe: quumque Hieronem ob eam tergiuerſationem
grauiter indignatum videret; peiora veritum ad Theronem Agrigenti-
norum Tyrannum confugiſſe: Hieronem intellecta fratris ad Theron-
nem fuga, ſe ad illum inſequendum, ſimul ad bellum Theroni inferendũ
accinxiſſe: Himereos audita fratrum diſſentione, quum Thraſydæi The-
ronis filij Tyrannide premerentur; nec tamen illum apud patrem accu-
ſare auderent, ad Hieronem Theronis inimicum confugiſſe; imperium C
vrbis, ſimul belli aduerſum Theronem ſocietatem offerentes, ſi ſe Thra-
ſydæi Tyrannide liberare, & vrbem in ſuam tutelã recipere vellet. Hie-
ronem accepta occaſione, ſperantem hoc modo ſe priſtinam Theronis
beneuolentiam recuperaturum, Himeræorum conſilia ipſi prodidiſſe:
Theronem intellecta rei veritate primùm ſe ac Polyzelum fratrem Hie-
roni reconciliaſſe; deinde in defectores crudeliter animaduertiſſe. De-
functus ad hunc modum bello Hieron, quum in morbum grauiſsimũ
incidiſſet, ocium a rebus gerendis, quod aduerſa corporis valetudo con-
cedebat, in audiendis doctiſsimorum virorum ſententijs impendit: hinc
iam firmior factus, quum aſsiduam vti prius in audiẽdo Pindaro, Simo- D
nide & Bacchylide grauiſsimis Poëtis operam daret, breui illorum con-
ſuetudine alius efficitur: ita vt quos prius auaritia & crudelitate affixe-
rat, eoſdem humanitate & munificentia ſibi conciliare ſtuderet; ac cum
fratribus ſumma deinceps concordia vixerit: Quum itaque in ſumma iã
tranquillitate regnaret, animum ad conſtituendam ornandamque Sici-
liam adijciens, Naxiôs & Catanæos, quòd illis minus fideret, in Leonti-
nos tranſcripſit. In Catanam autem quinque Peloponenſium & totidẽ
Syracuſanorum millia colonos deduxit: vrbique Doricas Leges quæ
erant præſtantiſsimæ, dedit: eandemque mutato nomine AEtnam ap-
pellauit:

COLONIAE AB HIERONE DEDVCTAE.

CATANAE AETNA APPELLATA.

A pellauit: cuius non Tyrannus, ſed conditor celebrari, ſeque deinceps AEtnem ciuem appellari voluit. A Cumanis deinde qui graui ab Etruſcis bello vexabantur, in auxilium ſollicitatus, claſſem illis ſubſidio mittit: quo auctus Cumanus prius hoſti impar, manum conſerere auſus, Etruſcis inſigni clade affectis, ſuperior euaſit: liberatiſq; ad eum modum Cumanis, claſsis Syracuſana non ſine magna Hieronis gloria domum reuertitur. Conſequutus hanc expeditionem Theronis Agrigentinorum Tyranni obitus, res in Sicilia tranquillas turbauit. Thraſydæus namque Theronis filius patri in Tyrannide ſuccedens, ſæuitiam & libidinem, qua viuo etiã patre occultè flagrauerat, iam veluti frenis remo-
B tis liberè in omnes exercens, breui ſe omnibus inuiſum exoſumq; reddidit; adeò vt quum nemini fideret, inter omnes veluti hoſtes circumſpectans & anxius verſaretur. Itaque ſiue inſtigantibus eum furijs, ſeu deſperatione amentiaque impulſus, bellum Hieroni mouet; & quũ domeſtico odio vix par eſſet, etiam foris hoſtem in ſe concitat.

Hiero intellecto Thraſydæi in ſe apparatu, viginti namque tam Himeræorum quàm Agrigentinorum millia in armis habebat, coacto vndique è regno ſuo haud impari exercitu, Thraſydæo occurrit. Præliũ itaque inter hoſtes vti viribus, ita & virtute pares cõmittitur, Græcus vtrinque miles, Græcaque ars æquabat pugnam: quum tandem victus Syra-
C cuſanorum pertinacia Agrigẽtinus terga vertit; deſideratis ſuorũ quattuor millibus, victores ad duo millia amiſêre. Thraſydæus deſperatis rebus, Tyrannide ſponte deſerta ad Megarenſes confugit: vbi tandem præ animi dolore mortem ipſe ſibi conſciuit. Agrigentini hoc modo Tyrannide liberati, ſub populari deinceps ſtatu rempublicã adminiſtrauerunt; miſisque ad Hieronem Legatis, pacem impetrarunt.

HIERONIS CVM THRASYDAEO AGRIGENTINO BELLVM.

Sunt qui tanta nominis exiſtimatione Hieronem floruiſſe referant; vt Anaxilaum Rheginenſium Tyrannum, ad perdendos delendosque Locros Zephyrios incitatum, ſola interminatione cohibuerit. Poſthæc, incertum qua de cauſa, infeſtiſsimum ſuorum odium Hiero incurrit:
D hinc clandeſtinam in ſe conſpirationem veritus, certos homines occultè inſtituit ſibi fidiſsimos, qui ſi quos alicubi è Syracuſanis congregatos viderent, illorum ſe cætibus & circulis immiſcentes eorundem ſermones & conſilia, ad ſe referrent: metumque ciuibus hoc modo tantum incuſſit, vt non ſolùm noui aliquid moliri, ſed nec verbis animi ſui ſententiã proferre auſi nutibus geſtibusque quid vellent ſibi inuicem ſignificarẽt. Quin etiam quoſdam ex amicis quos ſuſpectos habebat, publicè in foro interfici iuſsit. Haud multo autẽ ante obitum ſuũ tempore, Anaxilai Rheginenſium Tyranni liberos ad ſe accerſiri iuſsit: commemoratisque tam Gelonis fratris, quàm ſuis tum in Anaxilaum patrem, tum in

illos beneficijs; adoleſcentes admonuit, vt a Mychito tutore rationem regni adminiſtrati expoſcentes, imperiũ pſi capeſſerent. domũ itaq; reuerſi vti moniti erant, rationem a tutore exigunt. quam poſtquam Mychitus ea fide & integritate reddidiſſet, vt omnes circumſtantes admiratio caperet: traditoque regno, Tegeam Arcadiæ ſponte ſeceſsiſſet; adoleſcentes regni adminiſtrationem capeſcentes, quum libidine & crudelitate ciues vexarent, Meſſana ac Rhegio per conſpirationem pelluntur.

HIERONIS IN OLYMPICIS VICTORIAE.

Hiero palmas Olympicas plures adeptus eſt: ſemel enim quadrigis, bis celete vicit: & poſt alteram victoriam celete partam Syracuſas regreſſus, inde Catanam (quam vti diximus AEtnam appellari iuſſerat) petijt: vbi ægritudine correptus, poſtquam vndecim annos & menſes octo regnaſſet, vitam morte commutauit; voto prius Ioui ob victorias Olympicas facto ac Thraſybulo fratre, quamuis filium Dinomenem haberet, ſucceſſore deſignato ab AEtnæis omnibus tum diuinis, tum humanis honoribus, non aliter ac vrbis conditor affectus ſepulchro inſuper inſigni ipſi publicè exſtructo, honoratus eſt. Id poſtea Catanæi qui ab Hierone in Leontinos tranſcripti fuerant, a Syracuſanis in patriam reducti diſiecerunt, abolitoque AEtnæ nomine priſtinum Catanæ nomen vrbi reſtituerunt. Mortuo patre Dinomenes filius, quæ ille Ioui Olympio vouerat, eius nomine dedicauit inſcripto hoc Epigrammate.

Iupiter Eleo redijt qui à puluere Victor
Quadrigaque ſemel, iniuge bis & equo
Vouerat hæc Hieron: natus monimenta parentis
Dinomenes poſuit clara Syracuſij.

ΔIoNYΣIoY.

DIONYSIVS HERMOCRATIS F. SYRACVSANORVM TYRANNVS.

SYRACVSANI per annos fermè ſexaginta a Thraſybuli eiectione libertate potiti, dum ea impotenter nimis abutuntur; ac pro libidine quiſque ſua in republica dominantes; contempto præfectorum imperio, ijſdemque in ſumma licentia inſultantes optimum quemque ciuium Petaliſmo expellunt, libertatem ſuam breui ſuis ipſi manibus euerterunt, ac tandem in Dionyſij Tyrannidem reciderunt. Hic Dionyſius patre Hermocrate, auo Hermone honeſtis ciuibus Syracuſanis ortus fuerat: etſi ſint qui plebeis parentibus natum prodant. Varia huius Tyrannidem præſagia præceſſerunt: inter cetera mater ipſius prægnans Satyriſcum ſibi inter quietem peperiſſe viſa eſt. conſultique de ſomnio aruſpices

DIONYSII TYRANNI NATALES.

A aruſpices reſponderunt, filium eam parituram, qui inter Græcos
potentiſsimus & clariſsimus futurus eſſet. Mulier quoque Syracuſa-
na Himera nomine, clariſsimis orta natalibus, ante Tyrannidem ab il-
lo occupatam, in ſomnis viſa ſibi cælum conſcendere, & ducem ſibi
datum, cum quo cæli regiones peruagaretur, ab quo ad Iouem intro-
ducta, ſub pedibus eius iuuenem flaui coloris cathenis vinctum ferreis
vidiſſe, ducemq́ue ſuum. Quiſnam is eſſet? percuntata, reſponſum acce-
piſſe; dirum Siciliæ atque Italiæ fatum eſſe, & vinculis aliquando ſolu-
tum, multis vrbibus exitio futurum. Elapſo inde aliquot annorū ſpa-
tio, quum Dionyſius iam Tyrannide potitus Syracuſas ingrederetur; ac
B ciues honoris cauſſa obuiam illi prodirent, Himera Dionyſium intuita
ſubitò exclamauit; illum eundem eſſe iuuenem cuius ſpecies ſibi inter
quietem oſtenſa eſſet. Dionyſius re intellecta, mulierem interfici iuſsit.
Hoc quoque oſtenti loco, ac pro fauſto omine ab Dionyſio acceptum
auctores produnt; Quod equus ipſius quem cæno immerſum reliquerat, exiliens, inhærente iubæ ipſius apum examine, domini ſui veſtigia ſe-
quutus eſſet: atque hoc ipſo confirmatum, maiori ad inuadendam Ty-
rannidem animo procelsiſſe. Quibus autem artibus Præturam primò,
inde Tyrannidem occupauerit, paullò altiùs repetemus. Quum Cartha-
ginienſes Agrigento iam potiti eſſent, (vti in deſcriptione Syracuſarum
C retulimus,) duces qui ei bello præfuerant, magna apud Populum inuidia
laborabant; tamquam illorum perfidia res ſociorum proditæ eſſent. Id
Dionyſius animaduertens, ſimul occaſionem arripiens, duces apud con-
cionem proditionis accuſat, quam ob accuſationem, ſicuti ſummum
apud principes ciuitatis odium incurrit; ita plebs viciſsim tanquam ſui
ſtudioſum haud mediocri fauore proſequuta eſt: hinc cum alijs aliquot
Prætor creatus, Gelam cum exercitu mittitur; populum Geleſem cum
optimatibus diſsidentem pacaturus: vbi optimatibus aliquot ſupplicio
affectis, & fortunis eorum in publicum redactis, plebem ſibi plurimùm
deuinxit. Hinc plebeiorum opera & ſtudio, ſimul & militum, quos do-
D nis & ſpe maioris in poſterum liberalitatis ſibi conciliauerat commen-
dationibus, effectum eſt, vt Syracuſani eum vnicum Imperatorem cō-
tra hoſtes crearent. Imperium adeptus, edixit vt quiſquis Syracuſano-
rum arma ferre poſſet, ſecum ad Leontinos properarent. Tenebatur ea
vrbs Syracuſanorum præſidio, confertaq́ue erat colluuie mortaliū vn-
dique eò confugientium: quam multitudinem ipſe ſe facilè in partes ſu-
as allecturum ſperabat. Vbi igitur iam ad Leontinos peruentum, & ca-
ſtra ſub vrbe communita eſſent, noctù quàm poteſt tumultuoſiſsimè ad
arma conclamat; inſidiari ſibi inimicos ſimulans. deinde quaſi nec in
caſtris ſe ſatis tutum crederet, raptim in arcem Leontinorum confugit:

DIONYSIVS PRAETOR A SYRACVSANIS CREATVS.

DIONYSIVS IMPERATOR ET DVX BELLI CREATVS.

ibiq́ue orta iam luce, præfectos & præcipuos quoſquè è militibus ad ſe A
vocat, poſtea conuocata & Leontinorũ multitudine, obteſtari cœpit, vt
ſexcentorũ militum ſatellitiũ, ſibi ad corporis cuſtodiam concederetur,
quod poſtquã conceſſum fuiſſet, quotquot obæratos, aut ſcelere aliquo
pollutos nouerat, ad ſe vocat: coactaq́; ad mille capita iſtiuſmodi homi-
nũ manu, eandem armis inſtruit. Mox aduocata & mercenariorũ con-
cione, humaniter illos allocutus, illorum quoque fauorem ſibi concili-
at. Ordines inde militares pro ſuo arbitrio mutare aggreſſus, quorum
fidem ſuſpectam habebat, ordine mouet; in illorum locum ſubſtitutis
quos ſibi fidiſsimos norat. Dexippi etiam Lacedæmonij virtutem ac
fortitudinem, ſuſpectam habens, veritusq́; ne eo auctore Syracuſani ali- B
quando contra ſe rebellarent, eundem in patriam remittit. Rebus itaq;
ſuis ad hunc modum cõſtitutis comparatisq́ue, mercenariorum qui Ge-
lam præſidio tenebant, quos in partes ſuas traduxerat, ſimul exſulum fa-
cinoſorumq́ue agmine ſtipatus, Syracuſas profectus, annos tum natus
DIONYSIVS TYRANNIDEM OCCVPAT vigintiquinque Tyrannidem occupat: anno tertio Olympiadis nona-
geſimæ tertiæ, Vrbis verò Romæ conditæ. CCCXLVII. Tyrannide põti-
tus, quorum opera ad eam occupandam adiutus fuerat, præmijs afficit:
quos autem incrementis ſuis obſtitiſſe compertum habebat, aut interfi-
cit aut in exſilium pellit. Philiſtum autem qui poſtea hiſtoriam eius tẽ-
poris ſcripſit, cuius fidem & operam in adipiſcenda Tyrannide ſenſerat, C
primùm arci præfecerat: ſed eundem poſtea quòd cum matre ipſius con-
ſueuiſſe rumor eſſet, exſilio multauit. Poſthæc, quò Tyrannidem ſuam
magis ſtabiliret; Hermocratis, eius qui Syracuſanorum contra Atheni-
enſes dux fuerat, filiam in vxorem ducit. Teſcham autem ſororem ſuam
Polixeno Hemocratis fratri in matrimonium dat: firmataq́ue ita domi-
natione, expeditionem in Carthaginienſes, qui tum Gelam obſidebãt,
edicit; verùm tentato infeliciter apud Gelam cum Carthaginienſibus
prælio; in tantam conſternationem adductus eſt: vt Gelenſes ſtatim vr-
bem deſerere, ac Syracuſas commigrare iuberet; Gelamq́ue Carthagini
enſibus diripiendam relinqueret. Inde Camarinam profectus, Camari- D
næos quoque idem facere compulit. Id equites Syracuſani qui in eius
exercitu erant conſpicati, indignatiq́ue victoriam & duarum inſignium
Siciliæ vrbium occupationem tam facilè hoſti conceſſam, occaſionem
ex inde qua patriam liberare, & Tyrannum de medio tollere poſſent ob-
ſeruabant: Sed poſtquam ſtipantibus arctiſsimè Dionyſium mercena-
rijs, ſe nihil efficere poſſe vident, Syracuſas profecti, cuſtodes domus Ty-
rannicæ ex improuiſo occupantes, eoſdẽ obtruncant: mox domũ ipſam
omnium precioſarum rerum copia confertam inuadentes diripiunt:
vxorem autem Tyranni omni contumeliarum genere vexãtes, effecêre,
vt ipſa

A vt ipſa ſibi præ dolore manus inferret. Dionyſius intellecto equitum diſceſsu, id quod acciderat futurum ſuſpicatus, delectis è toto exercitu quos ſibi fidiſsimos ſciebat,quàm potuit celerrimè Syracuſas properat, portaque incenſa primo diluculo inſcijs aduerſarijs vrbem intrat. Equites vbi Dionyſium Syracuſas intraſſe intellexêre,conatus atque impetũ ipſius repreſſuri occurrunt; ſed equitibus mercenariorum qui cum illo erant multitudine oppreſsis, Dionyſius totam peruagatus vrbẽ, quoſcumque ſparſim equitibus auxilium ferre videt,ferro cædit. Inde illorũ quos ſibi infenſiſsimos norat domos & fortunas inuadens, interficit deprehenſos,aut vrbe pellit.

EQVITES SYRACVSANI IN DIONYSIVM INSVRGVNT.

Recuperata hoc modo Tyrannide,

B pacem cum Carthaginienſibus his condicionibus facit; vt priſci Carthaginienſium coloni & Sicani, ſub Carthaginiẽſium ditione manerẽt: Selinontijs, Agrigentinis,& Himeræis vrbes ſuas incolere liceret; modò nullis mœnibus munirentur, & Carthaginenſium vectigales eſſent. Sub ijſdem conditionibus Gelenſes & Camarinæi, compræhenſi ſunt. Leontinis autem Meſſanenſibus,& cæteris Siculis, vt ſuis legibus inſtitutiſq; viuerent,permiſſum eſt: Syracuſani verò Dionyſij imperio regerentur. Pace in has conditiones facta, Carthaginienſes domũ diſcedunt, maxima copiarum parte peſte amiſſa. Dionyſius autem pace domi foriſque parta,in locum vxoris amiſſæ, duas alias duxit, ex Locris vnam cui Do-

C ridi nomen erat; alteram Hipparini filiã, Dionis ſororem nomine Ariſtomachem. Ex Doride filios tres ſuſtulit; quorũ natu maximus Dionyſius patri in imperio ſucceſsit; ex Ariſtomache filios duos Nyſæum & Hipparinum,& filias totidem Aretam & Sophroſinẽ procreauit: è quibus Sophroſinem Dionyſio filio; Aretam autẽ primùm Thæaridi fratri, deinde eo mortuo Dioni in matrimonium dedit.

PAX CVM CARTHAGINIENSIBVS.

DIONYSII CONIVGIA ET LIBERI.

Cumque firmata,vti iam diximus, cum Carthaginienſibus pace, & aduerſarijs domi oppreſsis,nihil ſibi Dionyſius amplius timendum putaret, exercitum in Siculos educit, nulla quidem ab illis iniuria laceſsitus, ſed ſola dominandi libidine impulſus.Ea in expeditione dum Her-

D beſſum vrbem obſidet, Syracuſani qui in ipſius exercitu erant,rurſus inſurgunt; præfectiſq; qui ſeditionem comprimere ſtudebant interfectis, ſeſe inuicem ad libertatem recuperandam cohortati,equites qui ex ſuperiore clade elapſi, AEtnam confugerãt,in ſocietatem aſſumunt: & Dionyſium deſerto exercitu Syracuſas confugientem, poſtquam per tẽpus aliquod in Inſula arctiſsimè obſidiſſent; eo deſperationis adegerunt, vt an Tyrannidem relinqueret, & ad Carthaginienſes confugeret, diu incertus fuerit: ſed amicorum hortationibus cõfirmatus qui nullum Tyrannide præclarius ſepulchrum eſſe inculcabant, eandem quoad vita ſupereſſet retinere conſtituit. Tandem poſtquam Campanorum equitum

SYRACVSANI IN DIONYSIVM INSVRGVNT.

auxilia

auxilia quæ præmiorum ſpe ad ſe exciuerat, cæſis qui obſtabant Syracuſanis, ad ipſum in Inſulam peruaſiſſent; in nouã ſpem erectus, eruptione facta, Syracuſanos qui ipſum hactenus obſederant, prælio victos in fugam vertit. Ceterùm ea victoria clementer vſus, neminem fugientium interfici paſſus eſt. Ita recuperata iam ſecundò Tyrannide, animũ rurſus ad ampliandum imperium adiecit. Primùm itaque exercitu contra AEtnam ducto Caſtellum quo exſules Syracuſani confugerant, in deditionem recepit: dumque apud AEtnenſes moratur, Limneſtum eius vrbis ciuem Tyrannidem patriæ inuadere hortatur: qui cõſilium Dionyſij ſequutus, principatum quidem apud ſuos occupauit; ceterũ Dionyſium deinceps ab ingreſſu vrbis prohibuit: hinc indignatus Tyrannus Limneſtum AEtnenſium auxilio interfecit; vrbem verò populari ſtatu gubernandam reliquit. Ducto deinde contra Catanam exercitu oppidoque per proditionem potitus, ciues ſub corona vendidit. Similiter & Naxo, prodente vrbem Procle Prætore in poteſtatem redacta, Naxios quoq; pari modo diuendidit. Leontinos inde obſidere aggreſſus, metuentes ne & ipſi eadem quæ Naxij & Catanenſes paterentur, terrore ad deditionem compulit; ac in fidem receptos patria relicta Syracuſas tranſmigrare coëgit, agrumq; eorum militibus ſuis diuiſit. Rebus autem ad hunc modum proſperè fluentibus, bellum Carthaginienſibus inferre ſtatuit: ſed quòd adhuc imparatus eſſet; rem ad tempus aliquod diſsimulauit; totumq; ſe ad eius belli apparatum conferens, vrbem quoque Syracuſanam qua parte munimẽtis carebat, muro & turribus communiuit. Hac in cogitatione verſantem, rebusque ad bellum neceſſarijs comparandis intentum, Rhegini bello adorti ſunt; nam quum Dionyſium vicinas trans fretum vrbes in ſeruitutem redigiſſe viderent; verebantur, ne viribus auctus ipſorum quoque libertatem euerteret. Adiunctis itaque ſibi Syracuſanorum exſulibus, in Siciliam traijciunt: appulſique Meſſanam, ducibus Meſſanenſium perſuadent, vt ſocietatem ſecum contra Tyrãnum ineant: quos poſtquam haud difficulter in partes ſuas pertraxiſſent; eorum auxilijs aucti Syracuſas verſus proficiſcũtur: ſed quum orta in itinere inter milites ſeditione, Meſſanenſes domum reuerterentur; Rhegini a ſocijs deſerti, quòd bello per ſe gerendo impares eſſent, & ipſi dimiſſo milite domum redeunt. Dionyſius qui ad hoſtes excipiendos, iam ſuos in armis habebat, vbi illos domum digreſſos cognouit; dilata in aliud tempus vltione, Syracuſas repetit. Vbi mox Rheginorum & Meſſanenſium Legati affuerũt, pacem ab illo veniamque moti in illum belli orantes: qua facilè conceſſa, quòd ſibi aduerſus Carthaginienſes bellaturo amicos illos quam inimicos mallet; rurſus ad bellum Carthaginienſibus inferendum ſe comparat:

AETNA RECEPTA.

CATANA, NAXVS ET LEONTINI IN POTESTATEM REDACTI.

A parat: conuocatisque vndique magna mercede opificibus artificibusq;, naues ducentas breui ædificauit, vetustas centum & decem refecit: armis quoque fabricandis incumbens, centum & triginta clypeorum & quatuor thoracum millia, telorum quoque innumerabilem prope multitudinem confecit. Quumque se iam omnibus rebus instructum videret, misso Carthaginem caduceatore, bellum indicit. Ad eam belli famam, omnes penè Græcorum in Sicilia vrbes ad Dionysium defecerunt: quorum auctus auxilijs, iam ad octoginta peditum, & tria equitum millia sub signis habebat. Cum his igitur copijs Motyam Phænicum coloniã terra mariq; adortus, Himilconem Pœnorum ducem auxilium obses-

B sis ferentem repulit: & oppidanos sociorum auxilio destitutos, quamuis fortissimè resistentes, non sine magna, tamen suorum iactura expugnat. Siculis autem in Pœnos ob præteritarum cladium memoriam atrocissimè sæuientibus, Motyenses penè omnes concisi sunt; exceptis ijs qui in templa confugerant: quos Dionysius vita donatos sub corona vendidit. Interim dum Dionysius Motyam expugnat, AEgestani, Dionysianorum qui ipsos obsidebãt castra incendunt; quo incendio maxima militum pars perijt: reliqui semiustulati vix euaserunt. Dionysius tamen nihil ea clade segnior redditus, Carthaginiensium ditionem cum exercitu peruagatus, Alycenses metu ad societatem secum ineundam cõ-

C pulit. Carthaginienses interea intellecto rerum Sicularum statu, Himilconem Imperatorem cum regia potestate creant: militem ex Libya, Hispania & Italia mercenarium conducunt: auxilia quoque a socijs accersunt: quibus vndiq; Carthaginem conuenientibus, peditum trecenta, equitum verò quatuor millia breui coëgerunt. Himilco postquam omnes copiæ conuenissent, dato cuique nauium præfecto libello, quo cunctos Panormum petere iubebat; ipse eodem cum tota triremium classe breui incolumis peruectus est. Leptines Dionysij frater classis præfectus

D onerarias Carthaginiensium in alto adortus, quinquaginta ex ijs vnà cũ quinque militum millibus & curribus ducentis, depressit; reliquis fuga sibi consulentibus. Ceterùm Himilco Panormum appulsus, expositis in terram copijs, Motyam aggressus recipit. Dionysius autẽ qui per id tempus AEgestam iterum obsidebat, intellecto Carthaginiensiũ aduentu simul & Motyæ expugnatione territus, Syracusas repetere statuit; Siculis vndique ex vrbibus suis eodem commigrare iussis; agrisque illorum passim quà ipsi iter erat deuastatis. Hac tam subita Dionysij desperatione factum est, vt plurimi sociorum ab illo ad Carthaginienses deficerent. Himilco verò rebus ad votum succedentibus, Messanam petit; captaque ex itinere Lypara vrbe & insula, Messanam magna vi adortus expugnat: recreatisque ibi militibus, vrbem funditùs delet, Siculi au-

BELLVM DIONYSII CVM CARTHAGINIENSIBVS.

MOTYA CAPTA.

MOTYA AB HIMILCONE RECEPTA.

LYPARA ET MESSANA CAPTA.

dita Messanensium calamitate, omnes exceptis Assarinis, certatim ad A
Carthaginienses deficiũt. Dionysius tot simul cladibus attonitus, castel-
la quæ in Leontinorum agro erant communiuit: Campanos qui Cata-
næ habitabant, AEtnam commigrare iubet, rebusque pro præsenti ne-
cessitate compositis, cum triginta peditum & quattuor equitũ millibus
profectus, castra sub Tauro colle locat. Occupauerant eum locum Si-
culi a Dionysio patria pulsi, Pœnorum fauore freti, & in vrbis formam
communierant. Hîc dum Dionysius moratur, nuncius affertur, diui-
sas Carthaginiensium copias; partem duce Himilcone terrestri itinere
Catanam petere; partem duce Magone mari eò prouehi. Sperans itaq;
nauales copias se facilè oppressurum, Leptinem fratrem cum vniuersa B
classe Magoni occurrere iubet. sed Leptines a Pœnis prælio victus, maxi-
ma clade afficitur, amissis ad centum nauibus & viginti millibus militũ.
Quo intellecto, Dionysius perculsus, simul veritus ne vrbem præsidio
vacuam hostis cũ victrice classe occuparet, Syracusas proficiscitur. Inde
missis in Græciam & Italiam Legatis, auxilium contra Carthaginienses
petit. Himilco autem postquam Dionysium Syracusas se recepisse co-
gnouit; ipse vicissim omnes tum pedestres tum nauales copias ad vrbem
Syracusanorum ducit; & occupatis Acradinæ suburbijs, tentorium sibi
in ipso Iouis Olympij templo figit, reliquis quæ in suburbijs erant tẽplis,
despoliatis. Inde agros Syracusanos peruagatus, omnia latè incendio & C
vastitate complet. Polixenus interim qui Dionysij sororem in matri-
monio habebat, triginta naues a socijs in auxilium missas adduxit; qui-
bus Pharacides Lacedæmonius præerat. Dionysius receptis auxilijs,
postquam cum omnibus quas habebat longis nauibus ad commeatus
in vrbem conuehendos enauigasset, Syracusani per eius absentiam de
tuenda vrbe solliciti, simul in omnem occasionem intenti, conspecta
fortè naui frumentaria Carthaginiensium, eductis subitò quas habebant
nauibus, impetum in eam faciunt, & è quadraginta Pœnorum triremi-
bus quæ auxilio veniebant, depressis quattuor, & captis viginti, profli-
gant. Qua victoria exsultantes de libertate cogitare cœperunt; idque D
Theodori cuiusdam ciuis Syracusani hortatu; qui indignum esse dicti
tans, populum victorem Tyranno toties victo parere; Syracusanos ad
libertatem recuperandam concitabat. sed obstitére mercenarij, vtpote
spe præmiorum Dionysio addicti; simul & Pharacides Lacedæmonius,
quò minus res effectũ sortiretur: atque ita Syracusani voto & exspecta-
tione frustrati sunt. Carthaginiensium interea qui vrbem obsidebant
castra, graui pestilentia infestari cœpta: qua occasione vsus Dionysius,
Carthaginienses terra marique inuadens eò desperationis adegit; vt Hi-
milco Carthaginiensium dux noctu cum paucis Carthaginem au-
fugeret;

A fugeret; vbi præ dolore animi mortem ſibi poſtea manu propria conſciuit. Exercitus autem Pœnorum duce deſtitutus partim in Syracuſanorum & Dionyſij poteſtatem deuenit, partim fuga per Siciliam alij aliò dilapſi ſunt. Dionyſius pulſis Sicilia Carthaginiẽſibus, Meſſanam quæ ab illis deleta fuerat, inſtaurat. Inde Tauromenium, quod Siculi munierant aggreſſus, fortiter ab oppidanis repulſus, maxima militum parte amiſſa, vix ipſe viuus euaſit. Mago interim Pœnorum in Sicilia dux ſocios comiter tractabat; tum eos quos Dionyſius diuexabat in tutelam ſuam ſuſcipiebat: hinc conciliatis ſibi omnium animis, breuì vires in tantum auxit, vt exercitum non contemnendum iam ſub ſignis

B haberet. Ducto itaque primùm in Meſſanenſes exercitu, agros eorum deuaſtauit: partaque non mediocri præda, Abacænos quoque Dionyſij ſocios obſidere aggreditur: quo cognito, Dionyſius ad opem ſocijs ferendam excitus, cum exercitu in Carthaginienſes profectus, occiſis Pœnorum octingentis Magonem prælio ſuperauit. Inde reuerſus recreatisque militibus, contra Rheginos cum centum triremium claſſe ſoluit: & noctu Rhegium ex improuiſo adortus, incenſis portis etiam ſcalas muris admouit: Rheginis tamen fortiter propugnantibus, Dionyſius irrito incepto deſiſtere coactus eſt. Hæc eum tum conantem perlatus de ingenti Carthaginienſium apparatu nuncius in Siciliam reuocauit.

C Carthaginienſes enim reparatis viribus, iam ad Octoginta millia militũ collegerãt: eumque exercitum duce Magone, in Siciliam miſerant. Sed antequam res ad prælium deueniret, pax inter eos his conditionibus cõuenit. vt quos quiſque ſubegerat, hos ſub ſua ditione teneret: neutri alteros laceſſerent: Dionyſio ſaluis pacis legibus Tauromenium occupare liceret. Pace compoſita, Dionyſius Tauromenium rurſus magna vi aggreſſus: oppido poſt diuturnam oppugnationem potitus, Siculos qui ibi ſedes fixerant, eiecit: & coloniam ex mercenarijs ſuis eò deduxit. Deinde ne milites deſidia torpeſcerent, coactis ad viginti peditum & tribus equitum millibus, in Italiam traiecit; Græcos, qui ibi iam olim conſe-

D derant ſubacturus. Græci intellecta Dionyſij traiectione & cõcilio, Crotonem, quò commune gentis concilium indixerant, omnes conueniũt: conſtitutoque hoſtem communibus viribus propulſare, copias vndiq; quàm poſſunt maximas cogũt: his Elorim Syracuſanum exſulem præficiunt: & aduerſus Dionyſium qui tum Cauloniam obſidebat, proficiſci iubent. Dionyſius cognito Græcorum aduentu, relicta Cauloniæ obſidione, quamprimùm ſuo cum exercitu occurrit: ac poſtero quàm diſceſſerat die, primo diluculo in Græcos incompoſito agmine iter facientes ipſe improuiſus inſtructa acie irruit: occiſiſq; vnà cum duce fortiſsimis quibuſque ex ipſis, reliquos in tumulum quendam refugientes obſedit:

CARTHAGINIENSES SICILIA PVLSI.

MESSANA INSTAVRATA.

PAX INTER DIONYSIVM ET MAGONEM.

DIONYSII CONTRA GRAECOS IN ITALIA RES GESTAE.

obſedit: vbi cum aquis deſtituerentur, tandem ſiti ad deditionem coactos, præter omnium ſpem clementiſsimè habuit, & liberos ſine vllo redemtionis pretio dimiſit. Victoria tam illuſtri potitus, in Rheginos (quos implacabili ob negatas ſibi nuptias odio proſequebatur) exercitū ducit, illiq́ue, quod ſocijs deſtituti bello per ſe ſuſtinēdo impares eſſent, coacti pacem cum Dionyſio iniquiſsimis condicionibus fecêre: traditis videlicet ſexaginta triremibus & trecentis talentis, & inſuper loco obſidum centum ex ciuium nobiliſsimis. Dionyſius inde ad Cauloniæ obſidionem reuerſus, vrbe tandem per vim potitus, eam euertit, agrumq́; Cauloniatem Locrenſibus donauit. Sed quia conceptum ſemel in Rheginos odium deponere non poterat, nouam rurſus contra illos belli occaſionem quærebat. Quotieſcunque enim in Italiam traijceret (quod ex compoſito & de induſtria citra neceſsitatem vel aliam occaſionē ſæpius faciebat) ſemper commeatum a Rheginis petebat; vt ea ratione vrbem frumento exhauriret: donec illi fraude intellecta, frumentum amplius præbere recuſarent. Hinc ſe grauiter indignari ſimulans, obſides confeſtim Rheginis reddit. deinde vrbem terra mariq́ue obſeſſam acerrimè oppugnat. Illi contra Phytone ciue ſuo, viro clariſsimo duce creato, fortiſsimè reſiſtentes omnem Dionyſij conatum eludunt. Accidit autem vt quodam in prælio Dionyſius fortiſsimè pugnam ciens, Lancea circa pubem ictus penè concideret. Ceterùm nihil eo periculo deterritus, arctiori indies obſidione vrbem premebat; donec protracta in vndecimum menſem obſidione, obſeſsi ad extremum inopiæ penuriæq́ue redacti, ita vt medimmus frumenti quinque minis intra Rhegiū veniret, equos reliquaq́ue iumenta, deinde coria & pelles etiam ſcutis detractas in alimentum verterent: Poſtremò vrbem egreſsi herbas circa murum naſcentes, pecudum modò depaſcerentur. Dionyſius tamen in tanta Rheginorū calamitate nulla commiſeratione cōmotus, quidquid circa vrbem herbidi erat ſuccidi imperauit: vt herbæ putrefactæ illis ad cibum inutiles eſſent. Rhegini tot tantisq́ue malis preſsi vrbem Tyranno in poteſtatem dedunt: qui vt eam ingreſſus eſt, præter innumera eorum qui fame perierant, ſparſa paſsim per vrbem cadauera, illos quoque qui etiamnum ſupererant, non tam viuentium, quàm mortuorum ſpeciem referentes repperit: collectisq́ue ſuperſtitibus tam languidis & infirmis quàm validioribus, captiuorum pluſquam ſex millia cōgregauit. è quibus omnes qui ſe talento redimere poterant incolumes dimiſit: qui verò eam ſummam perſoluere non valebant, ſub corona vendidit: vrbemq́ue ipſam a fundamentis euertit. Poſt eam victoriam Syracuſas regreſſus, quum pace vbique parta in ocio ac ſumma tranquillitate regnaret, animum ad ſcribenda poëmata adiecit: acciſ

CAVLONIA CAPTA ET EVERSA.

RHEGIVM DEDITVM.

tosq́ue

A tosque vndique Poëtarum celeberrimos ſcriptorum ſuorum correctores eſſe volebat: adulationibusque amicorum dementatus haud ſecus ſtiuſmodi poëmatibus gloriabatur, ac ſi præclarum aliquid in bello geſsiſſet. Philoxenum Poëtam præſtantiſsimum ob liberiorem carminum ſuorum cenſuram, in Lapidicinas detrudi iuſsit. is enim poëma quoddam Dionyſij emendare iuſſus, totum lituris deleuerat: deprecantibus tamẽ pro eo amicis, placatus Philoxenũ liberauit, & rurſus conuiuio adhibuit: vbi Dionyſio poëmata quædã ſua recitãte, & Philoxenum rogãte quid de illis ſentiret, nihil ille quidẽ reſpõdit; ſed vocatis Dionyſij ſeruis, duci ſe in Lapidicinas iuſsit: verũ Dionyſius tũ neutiquam offen-
B ſus riſu eã vrbanitatẽ excepit. Haud diſsimilẽ ferè fortunã & Plato Philoſophus, quẽ Dionyſius in Siciliã accerſierat expertus eſt. Nam quum primò Tyrannus Philoſophum magno in honore habuiſſet, poſt liberiore eius dicto offenſus, etiam occidere conſtituerat. ſed deprecantibus eius mortem amicis, Polidi Lacedæmonio vt illum in AEgina venderet tradidit. vbi Plato triginta minis ab Annicerio Philoſopho Cyrenaico redemtus & Athenas remiſſus eſt. Porrò Dionyſius, nihil de ſtudio ſuo erga poëmata remittens, cantores quoque in Olympiam ad ſcripta ſua ibi decantanda miſit; qui primò ob vocis præſtantiam a Græcis magna admiratione auditi, poſtea poëmatum vanitate & vicijs intellectis, riſu
C excepti, & demum explosi ſunt. quod vbi reſciuit Dionyſius, vehementi furore ob contemta carmina ſua percitus, cum in alios non poſſet, in amicos bilem ſuam effudit; quorum præcipuos quoſque aut occidit, aut in exſiliũ eiecit: inter quos Leptines frater ipſius & Philiſtus hiſtoricus fuére. Leptinem tamen non multò pòſt ei reconciliatus reuocauit. Poſtquam autem in crudelitatis ipſius mentionem incidimus, pauca quædã alia quæ hoc in genere apud ſcriptores de illo leguntur, hic per occaſionem referemus. Marſyam quendam quamuis ſibi amiciſsimum nõ aliam ob cauſam interfecit, quàm quòd ille in ſomnis ſibi Dionyſium iugulare viſus erat: arbitratus ex diurna cogitatione tale inſomnium illi
D inter quietem accidiſſe. Leptines quoque frater ipſius Siciliæ formam in terra deſcripturus, a ſtipatore qui fortè adſtabat lanceam acceperat, & illa humi in puluere quod volebat deſcripſit: quod vbi reſciuit Dionyſius, quòd omnibus præterquam ſtipatoribus ſuis armorum vſum ſeueriſsimè interdixiſſet, fratrem quidem vehemẽtiſsimè obiurgauit: ſtipatorem verò qui lanceam præbuerat occidit. Aliquando pila luſurus, adoleſcentulo quem in delicijs habebat, gladium & veſtem cuſtodiendam tradiderat: quod quidam ex eius familiaribus obſeruans, non tam ſeriò quàm per iocum, Huícne, inquit, vitam tuam committis? hoc audito quum arriſiſſet adoleſcentulus, Dionyſius quam primùm ambos interfici

DIONYSIVS POETICES STVDIOSVS.

DIONYSII CRVDELITAS.

fici iussit: familiarem, quod viam occidendi se demonstrasset adolescentulum, quod dictum risu approbasset. Polixenum quoque qui sororē ipsius Tescham in matrimonio habebat, quòd illum sciret Tyrannidi infensissimum, occidere decreuerat. sed ille præmonitus è Sicilia aufugit: quod vbi Dionysio renunciatum est, accitam ad se sororem grauissimè increpauit; quòd conscia, mariti fugam sibi non indicasset: Cui illa generosè admodum respondens: adeóne, inquit, Dionysi tibi vilis & abiecti animi mulier visa sum, vt si viri mei fugam præsciissem, eius nauigationis & exsilij comes non fuissem? tam egregium in muliere animū non tam Dionysius, quā ipsi Syracusani ita admirati sunt, vt post euersam Tyrannidem regali more eam coluerint; & defunctæ sepulchrum publico sumptu exstruxerint. Phytonem quoque Rheginensium ducē, quòd libertatem ciuium fortiter contra se defendisset, sæuissimè ante excruciatum, ac necato prius filio, in mare proiecit. ac ne matri quidem suæ parcens, eam quoque interfici imperauit. Leptinem etiam fratrem, quum succurrere illi posset, veterum offensarum memor, in prælio ab hostibus interfici passus est. Quum itaque ob crudelitatem omnes haud immeritò infestissimos existimaret; tantam de omnibus mortalibus diffidentiam induit: vt cubiculum in quo somnum capiebat, in modū castrorum fossa cingeret ponte ligneo superstrato, quem postquam cubiculum dormiturus intrasset, post se attrahebat; & fores cubiculi ipse intus diligentissimè obserabat: Satellitibus ante fores excubias agentibus. Imò ne vxores quidem nisi depositò priùs amictu ad se admittebat: veritus ne ferrum sub veste celarent. Quin & Dionysium filium ne se viuo regnum occuparet, domi sub custodibus adseruabat: nec quenquam prudentiorem ad eius familiaritatem & consuetudinē admittebat. Tonsori quoque veritus collum suum committere, filias suas tondere docuit: sed nec harum quidem cùm adultæ essent, manibus ferrum committere ausus, instituit vt candentium iuglandium putaminibus, barbam capillumque sibi adurerent. Hinc Damoclem adulatorem, opulentiam ipsius, maiestatem & ædium regiarum magnificentiam collaudantem; negantemque quenquam illo vnquam fuisse beatiorem, egregio cōmento redarguit. Nam postquam hominem aureo in lectulo locari iussisset, peristromatis ac stragulis pulcherrimis pretiosissimisque ornato; deinde mensas auro argentoq; onustas ante eum statui; pueros quoque forma præstantissimos ad eius nutum paratos adstare, tum epulas conquisitissimas illi apponi, suffitusque adoleri imperauit: aderant & cum cantoribus, instrumenta musica omnegenus: & quidquid ad luxum deliciasque excogitari poterat: ita vt meritò vndiq; fortunatus sibi Damocles videri posset. hoc medio in apparatu Dionysius strictum fulgentéq; ensem,

A enſem, tenui pilo equino ſuper prandentis caput ſuſpendi iuſsit; ita vt acies ferri vertici ipſius ad perpendiculum immineret. Id vbi animaduertit Damocles, illicò beatitudinis tantùm ante a ſe laudatæ, oblitus, non iam opes, aurum, argentum aut reliquum apparatum intuebatur: ſed mortis metu trepidus, Dionyſio vt abire ſibi liceret ſupplicabat: quòd amplius ita beatus eſſe nollet. Oſtendit ſanè hoc facto Dionyſius, nihil eſſe beatum illis quibus aliquis ſemper terror impendeat.

DIONYSII IN DEOS IMPIETAS.

Nec minor fuit Dionyſij in Deos impietas quàm in homines crudelitas & inclementia: cuius varia apud auctores leguntur exempla; è quibus vnum atque alterum hîc retuliſſe ſuffecerit. Locris quum Proſerpi-
B næ templum ſpoliaſſet, & claſsis eius ſecundo vento nauigaret; videtis (inquit) quàm proſpera nauigatio a Dijs immortalibus detur ſacrilegis. Ioui quoq; Olympio qui apud Syracuſanos erat, aureum detraxit amiculum ponderis talentorum octoginta quinque, quo Iupiter ab Hierone ex manubijs Punicis donatus & ornatus fuerat; ac pro aureo laneum dedit: cauillans aureum hieme frigidum, æſtate graue eſſe: ad vtramque anni tempeſtatem laneum eſſe aptius. Hæc obiter de Dionyſij tum crudelitate, tum impietate dicta ſint: nunc ad hiſtoriæ ſeriem a qua digreſsi ſumus reuertamur.

BELLVM INTER DIONYSIVM ET CARTHAGINIENSES

Poſt bellum itaque cum Rheginis geſtum ærario tam publicò quã priuato ſumptibus exhauſto, inſtructa
C ſexaginta triremium claſſe, tamquã illa contra prędones vſurus, in Etruriam profectus, templum Agyllenſe multis donarijs refertum & locuples ſpoliauit: ex qua rapina ad mille talenta confecit. Agyllenſes quoque ipſos cuſtodibus templi auxilio accurrentes, acie victos ad ipſam vſque vrbem perſequutus, præter maximam captiuorum turbam præda quoque ingenti potitus eſt, quam Syracuſas confeſtim reuerſus diuendidit, atque ita repleto rurſus ærario magnam mercenariorum multitudinem conduxit. Animaduertens vrbes Carthaginienſibus ſubiectas ad defectionem procliues eſſe, ſi quæ ex illis ad ſe deficiebant, humaniſsimè accipiebat. Carthaginienſes autem intellecta Dionyſij fraude, miſſa ad
D eum legatione vrbes ſuas repetunt. ni reddat bellum indicunt. ita vtrinque ad arma recurritur. Carthaginienſes Magone duce conſtituto ingentem cum illo exercitum in Siciliam mittunt. Dionyſius verò Carthaginienſium apparatu minimè conſternatus, inſtructo exercitu obuiã profectus & caſtra ad Cabala (id loco nomen eſt) metatus, poſtea prælio congreſſus cæſis cum Magone decem hoſtium millibus & quinq; millibus captis ſuperior euaſit. Carthaginienſes viciſsim neutiquam ob eam cladem animo fracti, Magonis filio in locũ patris occiſi duce creato, Dionyſium ſpecie induciarum deceptum acri prælio aggreſsi, cæſis cum fratre eius Leptine quattuordecim Siculorum millibus, ipſoque

Dionyſio

Dionyſio vix fuga propriam ſalutem tuente vicerunt, nulla tamen ob tã A
inſignem victoriam ſuperbia elati, miſsis ad Dionyſium Legatis, pacem
cum illo faciunt, quam ille non longo poſt tempore violauit. Nam quũ
audiſſet peſte Carthagini graſſante, res Carthaginienſium domi admo-
dum afflictas; ſimulque inteſtinis vrbem ſeditionibus laborare, oportu-
nitate ea vſurus, cauſatusque ſociorum agros a Pœnorum militibus de-
populatos, conſcriptis triginta peditum & tribus equitum millibus in
Carthaginienſium ditionem irrupit. Primoq; impetu Selinunte & En-
tella potitus etiam Lilybæum oppugnare adortus eſt; ſed vbi vrbem va-
lidiori præſidio munitam eſſe vidit, quàm vt facile capi poſſet, ſoluta ob-
ſidione receſsit. Quumque Carthaginienſiũ naualia incendio perijſſe B
comperiſſet: ratus & omnem claſſem vnà perijſſe Carthaginienſes con-
temtui habuit: at illi ſuppleta ſubitò ducentarum triremium claſſe, cen-
tum triginta Dionyſij triremes quæ in Erycinorum portu hiemantes in
ſtatione erant, inopinatò adorti maximam partem aut corruperunt, aut
DIONY- cæperunt. Poſt quam cladem acceptam Dionyſius factis cum Cartha-
SIVS MO. ginienſibus inducijs, Syracuſas regreſſus in morbum incidit: & Diony-
RITVR. ſio natorũ maximo ſucceſſore deſignato poſt annos duodequadragin-
ta in Tyrannide exactos, moritur.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ. C

DIONYSIVS DIONYSII F. REX.

DIONY- DEfuncto Dionyſio Tyranno milites Dionyſium filiũ natu maxi-
SIVS IV- mum virum luxu & ignauia perditum imperio præficiũt. ſequu-
NIOR SY- ti tum ſupremam Dionyſij patris voluntatẽ, tum ætatem ipſius guber-
RACVSA nando regno maturam: ſimul, firmius fore regnum exiſtimãtes ſi ſum-
NORVM ma poteſtas penes vnum permaneret, quàm ſi in plurium dominationẽ
REX. diuideretur. Adeptus regnũ Dionyſius, ante omnia ſubditos ſibi con-
ciliare aggreſſus, nexorum tria millia dimittit, tum vniuerſis qui ipſius
regno parebant triennij immunitatem concedit. Deinde quum ſe cun- D
ctis comem & facilem præberet, omnium ſibi animos initio adiunge-
bat. ſed non diuturna fuit ſimulata virtus, nam vbi primùm ſatis firma-
tas regni vires, putauit ad ingenium reuerſus tum demum ſeſe aperuit.
Tyrannidẽ a domo ſua auſpicatus, primũ cognatos, deinde & fratres
interficit: ita ſublatis regni æmulis in omnes promiſcuè graſſatus, pa-
trem crudelitate & auaritia breui ſuperauit. Quumque Carthaginien-
ſium armis peteretur, quaſi bellum deteſtaretur, pacem cum illis cupidiſ-
ſimè compoſuit. Rem quoque contra Lucanos initio ſumma negli-
gentia geſsit, tandem tamen prælijs aliquot victor, quũ hoſtem pluribus

iam

A iam cladibus fractum haud difficulter sibi subijcere posset, pacem cum illo facere maluit. Deinde cum infesto piratis mari Adriatico nauigationem haud satis tutam intellexisset, vt huic incommodo occurreret, duas in Apulia vrbes ad reprimendas pyratarum incursiones construxit. hoc vnum laude dignum toto principatus sui tempore egit. ita pace iam vbique parta & repressis latrocinijs, totus in libidinem & luxuriam effusus, in nonagesimum nonnumquam perpotans diem ebrius perseuerauit, ita vt contracta ex nimia ebrietate oculorum valetudine, non solem non puluerem pati posset, dumque ob eam oris deformitatem contemtui se esse putat sæuitia grassatus, vt
B pater carcerem nexis ita hic vrbem, cædibus impleuit. Incitati ob eam sæuitiam in Tyrannum Syracusani in eum insurgunt: & in arce per tempus aliquod arctissimè obsessum eo necessitatis adegerunt, vt rebus desperatis relictis Syracusis Locros confugeret. vbi a Locrensibus nihil sibi ab illo metuentibus in vrbem receptus, quasi iure apud illos regnaret, arcem improuisus occupat: ea potitus, solitam innatamque sibi sæuitiam exercens, proceres ac potentissimos quosque ciuium aut necat, aut in exsilium expellit, coniuges necatorum ad stuprum rapit, virgines desponsatas ante nuptias abducit, ac constupratas sponsis reddit. Quum rapinæ occasio iam deesset, ciues vniuersos
C callido commento circumuenit. Dum etenim grauissimo Leophronis Rheginensium Tyranni bello premerentur, Locrenses vouerant si victores forent se die Veneri festo virgines suas prostituros: quo voto intermisso quum aduerso Marte bellum contra Lucanos gererent, Dionysius Locrenses in concionem vocatos hortatur, vt vxores filiasque quàm possent ornatissimas in templum Veneris mittant: è quibus centum sorte ductæ voto publico fungantur. Religionisque gratia per vnum mensem in Lupanari prostent, viris omnibus iuratis se nullam è prostitutis contaminaturam: addito insuper decreto ne qua virgo nuberet, priusquam illæ maritis restitutæ essent, id consilium
D quod nec virginum pudicitiæ, nec honori publico obesse videbatur, postquam totius ciuitatis consensu approbatum esset, certatim feminæ cũ filiabus, quàm possũt ornatissimæ in templũ Veneris conueniũt; quas Dionysius immisso statim milite vniuersas despoliat, ornamentaque illarum in suam prædam conuertit. Quarundam viros de iniuria conqueri ausos interficit, locupletiorum verò vxores ad indicandas virorum pecunias tormentis adigit. His artibus regno per sexennium apud locrenses potitus, conspiratione tandem ciuium vrbe expellitur. Pulsus a Locrensibus Syracusas reuersus Tyrannidem ibidem recuperat: Locrenses verò arce quam apud ipsos Dionysius

DIONYSIVS LOCROS FVGIT.

sius præsidio munierat expugnata filium eius impuberem ac filias duas ibi relictas in potestatem suam redegerunt : quumque patri liberorum restitutionem suppliciter petenti,etiam Tarentinis preces suas interponentibus eosdem restituere recusarent, Dionysius ad vim conuersus, deuastatisque agris ipsorum,excidiumque insuper vrbi ni sibi liberos redderent minatus est, Locrenses ob deuastationem agrorum indignatione incensi, iram vindictamque in Dionysij liberos effuderunt, filiasque eius fœdissimè prius constupratas strangularunt,& quo sepultu ræ honore carerent, ossa illarum contusa in mari dispersérunt. Dionysius tentata frustra Locrensium vrbe Syracusas re infecta reuertitur; primoque se humanum cunctis & clementem exhibuit. Sed breui ad ingenium reuersus,crudelitate,auaritia, ac libidine grauior indies ciuitati erat. Adeò vt Syracusanorum plurimi tædio præsentium relicta patria in Italiam migrarent. vrbemque Anconem iuxta Cumeriũ promontorium conderent. Dionysius autẽ quamuis se merito omnibus odiosum sciret, omnium tamen insidias potentia sua & copijs fretus cõtemnebat: centum namque peditum & decem equitum millia in armis habebat: simul & commeatum tantis copijs suffecturum : præterea quingentas triremes instructissimas. Ad hæc certos homines nequissimos occultè alebat; qui vrbem Syracusanam peruagantes,vbicunque aliquos inter se colloquentes videbant,se illis insinuabant : eorumque colloquia & sermones ad Dionysium deferebant. ita vt metu illorum nemo ferè Syracusanorum verbis animi sui sententiam alteri aperire auderet.

DIONISIVS SYRACVSAS REVERSVS.

A B C

Dionysium hoc modo Syracusis regnantem ,Dion Hipparini filius, vir iustitia & temperantia insignis qui Aretem sororem ipsius in matrimonio habebat, vt vitam vicio sam & corruptam emendaret; adhortari ausus, tantum assiduis cum precibus tum admonitionibus effecit, vt Dionysius eius consilijs exhortationibusque animum aduertens, Platonem præmijs precibusque è Græcia in Siciliam acciret; idque non auctore & suasore solùm Dione,sed fidem etiam suam, ad maiorem Platonis securitatem interponente, quod Plato Dioni plurimum fideret. Id vbi Dionis æmuli intellexêre inuidia accensi, veritiq; ne conuersus quã doque ad meliora Platonis opera Dionysius Tyrannidem deponeret. Itaque quum Philistum id temporis in Italia exsulantem,virum Tyrannidi amicissimum, maximè idoneum crederent, quem Platoni obijcerent. reditum illi apud Dionysium impetrarunt. Interim Plato Syracusas versus nauigationem instituit, cuius aduentu audito, Dionysius triremem regio more instructam illi obuiam misit: quumque excensionem fecisset Plato,eundem Dionysius quadriga ornatissima, equis candidis iuncta, cuius ipse aurigam agebat, excepit deinde quasi numen ali-

D

PLATONIS IN SICILIAM ADVENTVS.

quod

A quod cælo delapſum Syracuſas peruenisſet ſacrificia celebrare, comis in omnes ac munificus eſſe. Receptoq; inter intimos domeſticorum Platone, arctiſsimaque atque aſsidua ipſius conſuetudine vſus, tantum breui eiuſdem doctrina profecerat: vt Tyrannidem ſponte deponere in animo haberet. Id animaduertens Philiſtus, ſimul & alij Dionis æmuli mærere, & metuentes ne Ariſtomaches filios, quorum Dio auunculus erat, in locum ſuum Dionyſius ſufficeret, Dionem palam conuitijs laceſſere, Platonẽ vt Sophiſtam irridere, eius præſentiam regno pernicioſam dictitare; deniq; nihil omittere, quò Dionyſium a Dionis amicitia, auerterent. Tantum denique aſsiduis calumnijs effecerunt, vt Dionyſius mi-
B nus iam Dioni fidens, ipſum quarto poſt Platonis aduentum menſe in arcẽ vocatũ, inſimulatumq; quaſi ſecreta cum Carthaginiẽſibus contra ſe conſilia inijſſet, nullam excuſationem admittens, ſtatim cum Megacle fratre nauigio impoſitum primò in Italiam, deinde in Peloponeſum per nautas exportari curauerit. Dionis exſilio per vrbem vulgato, non minus per totam ciuitatem, quàm in regia, ipſa omnia lamentis luctuq; maximè muliebri perſonabant. Id vbi Dionyſius intellexit, metu perterritus, cum plebem tum mulieres conſolatus eſt; Dionem non exſulare, ſed peregrinari tantùm, ne ipſe quandoque animi ipſius elatione atque inſolentia incenſus, grauius aliquid in eum ſtatuere cogeretur. Plato
C interea quũ multis precibus apud Dionyſium de Dionis reditu egiſſet, ſeque ab illo ludificari videret, ſibi quoque metuens impetrato cõmeatu Athenas reuertitur. Dionyſius poſthæc quum militum ſtipendia imminuere vellet, atque illi ob id indignatione incenſi ſeditionẽ mouerent, territus maiora etiam quàm antea ſtipendia dare coactus eſt. Suſpicatus autem milites Heraclide præfecto incitante, contra ſe tumultuari auſos, illum de medio tollere decreuerat; ſed Heraclides per amicos de periculo ſuo certior factus, Corinthum profugit. Ceterùm quum Dionyſius rurſus magno Platonis deſiderio teneretur, per Archytam Tarentinum & Dionis amicos cognatoſque, apud eum obtinuit,
D vt ille iam tertiò Syracuſas reuerteretur; quem poſtquam ſumma cum veneratione excepiſſet, haud multò poſt libertate ipſius offenſus, eundem odiſſe cœpit. Ita vt parum abfuerit quin a mercenario Dionyſij milite, iuſſu Tyranni conficeretur, cuius periculi cum Plato amicos certiores reddidiſſet, illorum precibus a Dionyſij ſæuitia ereptus, triremi in Græciam remittitur, vbi quum Dionem ludos Olympicos ſpectantem inueniſſet, quæ ſibi apud Dionyſium accidiſſent retulit: quo intellecto Dion, tum ob ſpem reditus ſui eluſam, tum ob ludificatum Platonem indignatus, ad communem vtriuſque iniuriam vindicandam, Dionyſiumque ipſum Tyrannide pellendum ſe comparat:

DIO IN EXILIVM ACTVS.

PLATO ATHENAS REVERTITVR.

PLATO IN SICILIAM REVERSVS.

PLATO IN GRAECIAM REVERSVS.

DIONIS IN DIONYSIVM CONSPIRATIO.

receptoq; in ſocietatẽ Heraclide & triginta alijs Syracuſanorũ exſulibus, octingẽtos ex Zacyntho milites mercede cõducit: qui poſtquã Eumenide Cyprio & Timonide Leucadio ducibus ad ipſum veniſſent, Dio militibus ac cetero apparatu duabus onerarijs impoſito, relicto in Peloponeſo Heraclide, vt maiores copias colligeret; Siciliã petijt. Dionyſius intellecto Dionis in ſe apparatu, Aretẽ vxorem ipſius inuitam Timocrati familiari ſuo collocat, filium ante intemperantiſsimè educari præcipit. A

Syracuſis interim prodigia mutationem ſtatus Reipublicæ in melius euerſionemque Tyrãnidis, vti credebãt, præſignificantia obſeruata ſunt. Mare namq; quod Syracuſas alluit, per diem integrum dulces & gratas potui aquas habuit: ſues quoque ſine auribus editi. Dio interea decimo tertio poſtquam è Peloponeſo diſceſſerat die, ad Pachynũ Siciliæ promontorium appulſus, quum intellexiſſet Philiſtum cum octoginta nauium claſſe, in Iapygia ſtationem habere, veritus ne ex improuiſo ab illo opprimeretur, meridionalem Siciliæ oram, quæ ſub Carthaginienſium ditione erat, petit: ſed orta inter nauigandum tempeſtate, parum abfuit quin nauis eius ſcopulis illiſa perierit. Ceterùm poſtquã ventorum violentia remiſiſſet, Agrigentum præteruectus, Minoam quę vrbs Carthaginienſium ditionis erat, appulit, eius vrbis præfectus Paralus (quem Synalum vocant alij) Dioni ſumma beneuolentia iunctus erat, ignarus tamen primo qui mortalium aduecti eſſent, collecta multitudine vrbana, Dionem cũ ſuis a terra arcere nititur, ſed diſiecta haud magno cum labore veterani militis virtute oppidanorũ turba, Dionis milites qui fugientiũ veſtigijs inhærebant cum illis pariter irrumpentes vrbem occupant: ſed poſtquam duces ſe mutuò agnouiſſent, vrbs Paralo inuiolata reſtituitur. Dio relictis apud Paralum impedimentis, ſimul & armis quæ quinque virorum millibus ſufficerent, vt ea prima quaque opportunitate ad ſe mitteret; Syracuſas cum mille tantũ militibus proficiſcitur: receptisque ex itinere in belli ſocietatem, Gelenſibus, Agrigẽtinis, & Camarinæis Syracuſanorum fines intrat, vbi cõfluente vndique ad ipſum vrbana ſimul ac ruſtica multitudine, arma quæ ſecum aduexerat illis diſtribuit. quæ quum non ſufficerent, reliquos armis quæcunq; ſors obtulerat inſtruit. Syracuſani, intellecto Dionis aduẽtu, ſtatim cõtra prẹfectos ſibi a Dionyſio impoſitos tumultuari incipiũt. qui dum ſeditioni obſiſtere conãtur a militibus ſuis qui paſsim ad ſuã quiſq; patriã tuendã dilabebãtur deſerũtur. Dio autẽ qui iã ad Anapum fluuium peruenerat, traiecto raptim amne, Syracuſas nemine ſe illi opponente cũ exercitu floribus coronato ingreditur. Vbi a Syracuſanis non ſecus ac numen aliquod propicium cælo demiſſum ſacrificijs, omniumque aggratulatione exceptus. vocato ad concionem populo, Syracuſanos B C D

MINOA A DIONE OCCVPATA.

DIO SYRACVSAS OCCVPAT.

A cusanos ad libertatem fortiter tuendam hortatur. Mox Epipolas, vbi Dionysius vinctos asseruabat, aggressus capit & nexos liberat. inde arcẽ atque Insulam que adhuc Dionysij præsidio tenebãtur, ne quid obsessis importari posset muro a terra intercluſit. Dionysius qui tũm apud Caulonam erat, audita Syracusarum occupatione, Philistum cum octoginta nauium classe eò properare iubet. Ipseque septimo post occupatas a Dione Syracusas die eodem peruenit. Deinde missis priuatim ad Dionẽ nuncijs animum ipsius promissis corrumpere tentauit: sed quũ omnia insidijs suis septa clausaq; apud illũ essent, hac spe deiectus, missa ad Syracusanos Legatione postulauit, vt aliquos ad se mitterent qui secum de
B pace agerẽt. Quumq; illi honoratissimos ciuiũ quosq; ad illũ misissent, Dionysius ijs in carcerem coniectis, in Syracusanos spe pacis negligẽtiùs excubias agentes, improuisus erumpit, & superato quem Dion arci obiecerat muro, necatisque qui restiterant in vrbẽ transcendit, verùm Dione suis auxilio accurrẽte Syracusanisque fortiter pro patria propugnantibus, Dionysius amissis octingentis è suis in arcem reijcitur: atque ita spe sua vbique frustratus, alios rursus Legatos quide pace cum Syracusanis agerent mittit. Quos Dio vt quibus a Dionysio artibus elusus fuerat, ijsdem illum vicissim deluderet; varijs excusationibus tempus terens tam diu apud se detinuit, donec muri partem quæ ad arcẽ circum-
C sepiendam adhuc deerat, absoluisset: absolutoque iam muro vocatos ad se Dionysij Legatos, renunciare illi iussit, nullam esse aliam pacis viam quàm vt Tyrannide deposita priuatus viueret. Dionysius hac ratione se delusum videns, Dionem varijs apud Syracusanos calumnijs traducere aggreditur; concitatoque per sui studiosos in illum populo, tantùm effecit, vt labefactata imminutaque Dionis apud populum fide & beneuolentia, Siracusani ipsum quotidie magis ac magis suspectum haberẽt.

Inter hæc Heraclides, quem a Dione in Peloponeso relictũ diximus, Syracusas cum viginti triremibus & armatis mille quingentis peruenit, quẽ mox populus vt cõmunibus cum Dione auspicijs rempublicã tue-
D retur, Præfectũ classis creat. Quod Dio in sui contẽptum factũ esse questus, Heraclidẽ ad se vocatũ increpuit: quod bello iã penè cõfecto nõ bene secũ de gloria certaret. Philistus interim cũ octoginta triremium classe Rhegio profectus, quingẽtos equites in litus exponit: assumtoque duum millium peditatu, ad Leontinum quod a Dionysio defecerat recuperandum contendit, transcensisq; noctu mœnibus, atq; oppidanis nihil hostile metuẽtibus, partem vrbis occupat, sed auctis Syracusanorũ auxilio Leõtinis, impetumq; in Philistũ faciẽtibus, Philistus fuga sibi cõsulere cõpellitur. Atq; ita reiectis a Leontinis, instructa sexaginta triremium classe, ad Syracusarum portum peruectus, Syracusanos

HERACLIDES PRAEFECTVS CLASSIS.

ad manus conſerendas prouocabat. Illi autem duce Heraclide cum pari triremium numero, contra hoſtes in altum euehuntur; pugnatũ vtrinque ſummis viribus: videbanturque primò res Syracuſanorum ob ſingularem Philiſti fortitudinem deteriori conditione eſſe, donec cohortati ſeſe mutuo Syracuſani, ne vnius prælij infelicitate eripi ſibi libertatem paterẽtur, impetu acrius in hoſtem facto, diſiectaq; Dionyſiorum claſſe, Philiſtum circumuentum interemêre. Sunt qui tradant, eum viuum in Syracuſanorum manus peruenisſe, excruciatumque varijs priùs tormẽtis, tandem interfectum: corpus autem eius inſepultum alitibus ferisque relictum. A

Dionyſius quum aduerſo hoc prælio vires ſuas affectas, amiſſoque fidiſsimo ac fortiſsimo duce, imparem ſe deinceps ad ſuſtinendos Syracuſanorum Dionisque inſultus intelligeret: miſsis ad Dionem ac populum Syracuſanum Legatis, Tyrannidem ſe depoſiturum promittit; atque arcem in populi poteſtatem dediturum, ſi ſibi incolumi cum omnibus fortunis in Italiam migrare concederetur. Reiecit conditiones populus elatus rebus proſperis, ſperans Tyrannum inopia coactum, viuum tandem in poteſtatem venturum: quamuis Dione vt conditiones acciperentur vehementer ſuadente. Dionyſius intellecta Legatorum repulſa, populique Syracuſani pertinacia, noctu precioſiſsimis quibusque in naues impoſitis, firmata præſidio arce, relictoque ibi filio Apollocrate, Syracuſanorum ſtationarios nihil illis ſentientibus præteruectus, in Italiam incolumis peruenit. B C

DIONYSII SICILIA IN ITALIAM FVGA.

Amoto poſt Dionyſij fugam externo metu Syracuſani inter ſe diſsidere cœperunt. Quidam enim Heraclidem ſummæ rerum præficiendum contendebant; ſaniores retinendum in magiſtratu Dionem ſuadebant. Acceſsit ad hoc mali aliud priore grauius, mercenarij enim ex Peloponeſo milites, virtute ac militari peritia præcipui, quum multa illis ſtipendia deberentur, nec ſatisfieri ob ærarij inopiam poſſet, indignatione moti diſcedere ſtatuerunt, adhortati prius Dionem, vt ſecum ad cõmunes iniurias vindicandas diſcederet. Abnuit primò Dio, poſtea tamen videns ardere ſeditionibus vrbem, periculumq; ſibi, ni abiret, ex æmulorum maleuolentia imminere, militum conſilijs acquieuit, ac ſimul cum illis ad Leõtinos iter inſtituit. D

Id vbi intellexêre Syracuſani, ira odioque incenſi, abeuntes inſequuntur, aſſequutique poſtremum agmen, quum impetũ in illos feciſſent, fortiter excepti, in fœdam fugam conijciuntur. Dio tamen clementer in ciues victoria vſus, plurimos quos cum in fugatum prælio occidere potuiſſet ſeruauit. Ceterùm Dionyſius qui per id tempus in Italia agebat, intellectis ſuorum qui in arce obſidebãtur anguſtijs, claſſem commeatu inſtructam, Nypſio Neapolitano duce, ſubſidio laborantibus mittit. Illi verò quum famem aliquandiu fortiſ-

ſimè

A simè tolleraſſent, deſperatis tandem auxilijs premente neceſsitate ſe dedere conſtitutum habebant, iamque ibant obſeſſorum aliqui vt arcem Syracuſanis dederent, cum Nypſius vnà cum claſſe inſperatus, appellēs obſeſſos ex ſumma inopia recreatos ad ſpem meliorem erexit, conuocatisque in concionem militibus, ijſdemque collaudatis, præmia fortitudinis & conſtantiæ ipſorum, ex Dionyſij liberalitate ampliſsima pollicetur. Interea dum Nypſius toto in concionem animo intentus eſt, Syracuſani facta repēte in eius claſſem impreſsione, cum in imparatos ipſi inſtructi incidiſſent, maximam nauium partem aut capiunt aut corrūpunt; reliquis vix fuga ſeruatis. Victoria potiti ad epulas ebrietatemq; B conuerſi, contemtu victi a ſe hoſtis excubias ſegniter obeunt. Nypſius autem omnem proximæ cladis vindicandæ occaſionem captans, conſpecta hoſtium negligentia, noctu murum arci obiectum ſummo ſilētio tranſcendit: vigiles ſomno vinoque languentes obtruncat: inde in vrbem peruadens obuios paſsim cædit: Syracuſanis tum crapula tum ſomnolentia ita grauatis, vt vix certis paſsibus conſiſterent, nedum ſalutem tuerentur. Conuerſus inde ad domorum direptionem Dioniſij miles, feminas ſimul ac pueros auxilio deſtitutos, in ſeruitutem rapit. Syracuſani ea nocte in ſumma deſperatione exacta, adueniente demum die, vbi cæſorum multitudinem & totam penè vrbem ab hoſtibus teneri C conſpexiſſent, Legatos ad Dionem qui apud Leontinos erat, mittunt, ſupplicatum vt depoſita ira, ſuis ciuibus reconciliatus, auxilium patriæ excidio proximè ferre vellet. Nec difficilem in condonando Dionem Legati ſunt experti, nam vbi primùm vrbis calamitatem intellexit, vehementer indoluit, & milites pro temporis anguſtia obiter cohortatus, Syracuſanis auxilio contendit. Quumque ad Hexapila peruenisſet, feminarum puerorumque & ſenum fugientium turbam obuiam habuit: qui profuſis lacrymis lamentisque miſerabilibus, fortunam ſuam deplorabant. Eo ſpectaculo Dio ad commiſerationem incenſus, citato gradu, in hoſtem fertur, nactosque illos præda incendioque occupa- D tos, cæſis quatuor millibus, reliquos pauidos conſternatosq; in arcem compellit; liberata hoc modo ab hoſte patria, prima Dioni cura fuit, vt incendia paſsim per vrbem graſſantia reſtinguerentur. Murum deinde qui arci obiectus fuerat, magna ex parte ab hoſtibus euerſum reficit, inde arcem arctiori quàm ante obſidione premit; donec qui eam tuebatur Apollocrates, inopia coactus ſe dederet, qui in Italiam ad patrem ſe recepit. Tam proſperam hactenus Dionis fortunam magna in deterius commutatio conſequitur: primaque in filio eius ſe vis fatalis exeruit; quem quum Dio a luxu ac vitæ intemperātia, in qua a Dionyſio educatus fuerat, ſeueriore diſciplina, atq; auctoritate paterna, ad virtutis

DIO SYRACVSAS REVOCATVR.

SYRACVSAE A DIONE LIBERATAE.

ARX SYRACVSANA DIONI DEDITA.

tutis ſtudium reuocare vellet, grauiſsimum ex filij morte vulnus accepit. Is enim non ferens vitæ mutationem, in caput ſe è tecto præcipitẽ dederat. Ad hæc recruduit rurſus vetus inter ipſum atque Heraclidem diſcordia, quam Dio non manſuetudine & lenitate, vti antea, reſtinguere conatus eſt: ſed acerrimè in Heraclidẽ priùs inuectus, tanquam reipublicæ turbatorẽ interfici mãdauit: & exinde quaſi ſublato imperij æmulo, licentius ſe gerere, & inimicorum ſuorum bona in milites diuidere cœpit. Vnde factum eſt, vt quum propter ærarij inopiã ſtipendia militibus perſoluere non poſſet, eoſdem ſibi infenſos haberet; & populus præter conceptum nuper poſt Heraclidem de medio ſublatum, in Dionem odium, etiam propter militum iram indignatione incenſus, ipſum quoque Dionem tanquam Tyrannum tollendum vociferaretur. Quæ poſtquam Dio intellexiſſet dubius quorſum euaſura eſſent, quum vulgi odium timeret; Calippus Athenienſis vir animi verſuti ſimul ac perfidi, Dionem adit, oſtenditque eum, cum propter odium populi, tum & ob militum iram, magno in periculo verſari; ſuadet itaque vt aliquem ſubornet qui ſimulata cum illo inimicitia aduerſariorum eius cætibus ſe ingerat, conſiliaque illorum cognita ad ipſum referat. Placuit Dioni cõſilium; ſuſcepitque rogatu Dionis eas partes Calippus ipſe, armatusque Dionis imprudentia, ſocios ad eius cædem ſeriò conquirit: Aduerſarios conuenit, eoſdemque in Dionis odio confirmat; facinus igitur conceptum patraturus, iuuenes aliquot Zacynthios, quos in Dionis cædem mercede conduxerat inermes (quò res minus ſuſpicionis haberet) in domum ipſius intrare iubet. Illi facilè admiſsi Dionem nihil tale timentem aggreſsi, primò manibus ſuffocare nituntur, quod vbi non ſucceſſit, gladium a coniuratis qui foris ſtabãt petunt; quo per feneſtram porrecto Dionem nemine auxilium ferre auſo, trucidãt, anno ætatis quinto & quinquageſimo, poſtquam verò in Siciliam venerat quarto. Morte Dionis diuulgata, repente omnes ex odio ad commiſerationem verſi quem paullò antè vti tyrannũ necandum conclamauerant. nunc liberatorem patriæ agnoſcunt. Calippus autem ſublato Dione, tyrannidẽ inuadens ſtatim vxorem Dionis grauidam, vnà cum ſorore in carcerem conijcit, nec contentus Syracuſas occupaſſe, Catanæ quoq; dominationem affectans, exercitum eò verſus ducit, Quam dum auidius quã circumſpectius oppugnat, Syracuſas interim amittit, Syracuſani namque eo abſente pulſis qui Calippi partes fouebant, libertatẽ recuperãt: mox & Dionis vxorem cum ſorore è carcere liberant. Calippus verò Catana in poteſtatem redacta in Meſſanenſes ſe vertit: ſed fœdè inde repulſus maximam militum partem in his & Dionis interfectores amittit: Siciliam deinde cum exercitu peruagatus, quum a nemine reciperetur, tra-

DIONIS CAEDES.

CALIPPVS SYRACVSAS CATANAM ET RHEGIVM OCCVPAT.

iecto

A iecto freto Rhegium occupat: vbi a militibus ſuis, quum præ inopia ſtipendia illis perſoluere non poſſet, occiſus, meritas Dioni pænas cæde ſua perſoluit. Syracuſani deguſtata tantūmodo libertate, a Nyſæo Dionyſij maioris filio, rurſus in ſeruitutem rediguntur: Qui occupata mox Tyrannide, eademque quàm diu daretur fruiturus, (quaſi eam haud fore diuturnam præſagiret) totum ſe vino atque epulis dedidit. Dionyſius interim traiecto ex Italia in Siciliam exercitu, Nyſæum ocio ac luxu diffluentem inſuper & imparatum adortus facilè expulit: atque ita Syracuſis receptis in aduerſam factionem crudeliſsimè ſæuijt. Ingenium namque eius vel per ſe in crudelitatem pronum, exſilium & quas
B hactenus perpeſſus fuerat calamitates, magis etiam efferauerant.

CALIPPI CAEDES.

DIONYSIVS SYRACVSAS ET TYRANNIDEM RECVPERAT.

Preſsi tot calamitatibus Syracuſani, inopia meliorum, ad Icetem ciuẽ ſuum qui occaſione temporum vſus, Leontinorum Tyrannidem occuparat, confugiunt: auxilium ad liberandam patriam ferret precantur. Icetes igitur non tam pietate ductus & amore patriæ, quàm ſpe occupandæ Tyrannidis, haud grauatè ſuam ad hoc operam pollicitus cõſcripto quàm primùm exercitu, Dionyſium inter Syracuſas compulſum obſidet. Sed quum exercitus ipſius penuria commeatus laboraret, relicta obſidione Leontinum redire coactus eſt. Dionyſius diſceſſu Icetis conſpecto, in abeuntẽ erumpit, quod vbi & Icetes vidit, cõuerſo agmi-
C ne irruentem in ſe fortiter excepit. Dionyſiumque cæſis tribus millibus in fugam vertit. atque ita acriter fugientium tergis inſtitit, vt vnà cũ Dionyſianis erumpens, arce tantùm atque Inſula excepta, tota vrbe potiretur, ac ſtatim ſucceſſu tam inſperato elatus, arcem muro circumſeptam obſideret. Carthaginienſes interea intellecto Siciliæ ſtatu, exercitum validiſsimum duce Hannone in Siciliam mittunt; vtque Syracuſas quàm primùm occupare conetur mandant. Quorum impetum veritus Icetes, fœdus clam cum Hannone percutit. Syracuſani autẽ Icetem ſuſpectum habentes, veritique ne ipſo prodente in Carthaginienſiũ ſeruitutem redigerentur, ad Corinthiorum opes confugiunt, auxilium-
D que vrbi quondam ab illis conditæ, quæ iam ad ſummum periculum in Barbarorum poteſtatem cogeretur peruenisſet, ſupplices precantur. Corinthij, vti viris fortibus & libertatis aſſertoribus dignũ erat, opem pollicentur: & Timoleõtem Timaneti filium virum libertatis amantiſsimũ (vt qui ne fratri quidem ob occupatam Tyrannidem peperciſſet) ducem ad id deligunt: datisque decem triremibus quamprimùm Syracuſanis auxilio properare iubent. Timoleon celeri curſu Ionium mare emenſus, triduo poſt captas ab Icete Syracuſas Rhegiũ appulit: vbi dum militem a nauigatione feſſum reficit, Carthaginienſium Legati eodem cum viginti triremibus appulſi, Timoleontem hortantur, vt dimiſſo milite

ICETES SYRACVSAS OCCVPAT.

cuius auxilio opus non esset, ipse se socium Iceti adiungeret: aliter se non A
passuros vt in Siciliam traijciat. Timoleon quũ benignè illorum postulatis respondisset, Rheginis dolum ex composito adiuuantibus, interim dum a Legatis in concionem venturus exspectatur, in altum peruehitur, & Carthaginiensibus intellecta fraude frustra persequentibus, Tauromenium incolumis cum classe applicuit. Vbi perquàm humaniter ab Andromacho, eius vrbis principe & conditore exceptus est.

TIMOLEONTIS IN SICILIAM ADVENTVS.

Interea dum Timoleon apud Tauromenitanos moratur, Adranitis discordia inter se laborantibus, ab vna parte Timoleon, ab altera Icetes in auxilium vocatur. Timoleon acceptis secum quos habebat militibus, Adranum properat: quumque ex itinere intellexisset, Icetem cum B
quinque armatorum millibus, non longè ab Adrano, vti milites ab itinere recrearet castrametatum, ipse cum mille tantùm & ducentis, in aduersarios corporibus curandis intentos impetum facit, cæsisque trecentis captisque verò sexcentis, reliquos in fugam conijcit, castrisque simul & impedimentis potitur. Ea victoriæ fama per Siciliam sparsa, incredibile quantum momenti Timoleontis partibus attulerit. Primi omnium Adramitæ victoriam illi gratulati, eum in vrbem suam receperunt. Horum exemplum sequutæ & aliæ non paucæ Siciliæ vrbes, relicto Icete & Carthaginiensibus, ad Timoleontem defecerunt. Mamercus etiam Catanæ Tyrannus, missis legatis fœdus cum Timoleonte per- C
cussit. Dionysius autem intellecto tam prospero Timoleontis successu, virtutem eius admiratus missis legatis arcem insulamque se in eius potestatem dedere paratum nunciat. Timoleon itaque ducibus Euclide & Telemacho, milites Corinthios quadringentos ad arcem à Dionysio recipiendam mittit. Corinthij quamuis hostes arcem vndique arctissimè obsiderent, ijsdem tamen elusis arcem intrarunt: omnique armorum ac telorum apparatu, simul & duobus militum millibus, qui sub Dionysio stipendia merebant, potiuntur. Dionysius arce in Corinthiorum potestate relicta, fortunis suis in vnam nauim impositis, quingentarum paullò ante nauiũ dominus, vnica cum nauicula ad Ti- D
moleontem enauigat: Quem ille, vti omnibus Græcis tanquam fortunæ variantis ludibrium ostentui esset, statim Corinthum misit. Ita Dionysius postquam annos decem ante Dionis aduentum, & duodecim post eius mortem regnasset, variam toto dominatus sui tempore fortunam expertus, Corinthum in exsilium proficiscitur. Cuius vsque adeo obscura deinceps vita fuit, vt violentáne an naturali morte perierit incertum sit.

ARX SYRACVSANA A TIMOLEONTE CAPTA.

DIONYSIVS CORINTHVM MISSVS.

AGATHO-

A

ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ.

AGATHOCLES CARCINI. F. SYRACVSARVM. REX.

AGathocles Syracuſanorum Tyrannus, qui magnitudini Dionyſij ſucceſsit, ad regni maieſtatem ex ſordida admodum illiberaliq́ue origine peruenit. Patre namque figulo, cui Carcino nomen fuit, Thermis oppido Punicæ ditionis in ora maris Libyci natus fuerat: Carcinus enim patria Rheginus in exſilium expulſus, Thermas habitatum venerat: vbi ducta vxore, eaq́ue grauida iam facta, continuis perturba-
B batur inſomnijs. Hinc anxius admodum, Carthaginienſibus quibuſdam Delphos ad conſulendum Apollinem nauigantibus, priuatim & ipſe in mandatis dedit, vt Deum de futuro partu conſulerent. Illi Carcini mandatum diligenter exſequuti: reſponſum acceperunt, eum qui naſciturus eſſet, tam Carthaginienſibus, quàm vniuerſæ Siciliæ, magnarum aliquando calamitatum auctorem fore. Quod audiens pater iram Carthaginienſium, ſub quorum, vti dixi, imperio Thermæ erant, metuens, infantem exponit; ſed mater noctù occultè ſublatum fratri Heraclidi educandum credidit: apud quem infans breuì in egregiam corporis ſpeciem ſupra ætatis maturitatem adoleuit. Accidit autem vt poſt
C tempus aliquod Carcinus ad familiare ſacrificium ab Heraclide inuitaretur; ibi quum fortè Agathoclem cum pueris colludentem vidiſſet; egregiam eius formam admiratus in mentem illi venit quòd filium expoſuiſſet. Cuius recordatione ita indoluit, vt etiam lacrymis pœnitentiam teſtaretur: quod poſtquam vxor conſpexit, rem vti erat marito expoſuit, quo ille plurimùm gauiſus, oraculi memor; ſimul metu Carthaginienſium, vnà cum puero & vxore Syracuſas commigrat; atque ibi à Timoleonte in ciuium numerum adſcribitur: quumq́ue & apud Syracuſanos ſolito artificio vitam aliquanto tempore ſuſtentaſſet, moritur tandem Carcinus. Agathocles verò patre orbatus, a Damate inter Sy-
D ſanos potentia & opibus præcipuo, ardentiſsimè ob inſignem corporis formā adamari cœpit: cuius tandem libidini obſecutus, magnas ex tam infami & ſordido lucro opes breuì eſt adeptus. Quumq́ue Damas ab Agrigentinis dux belli creatus eſſet, Agathocles in locum cuiuſdam demortui tribunus militum a Damate ſufficitur. Quo in bello quum & manu ſtrenuum & in periculis impauidum ſe præſtitiſſet, haud vulgarem ſtatim apud omnes exiſtimationem conſequutus eſt. Mortuo autem paullò poſt eā expeditionem Damate, Agathocles vxorem ipſius quam adhuc marito viuo adulterauerat duxit; plurimùm eo matrimonio ex dote vxoris locupletatus. Poſthæc cum Soſiſtrato duce tri-

AGATHOCLIS ORTVS ET PARENTES.

AGATHOCLIS TRIBVNVS MILITVM CREATVS.

bunus militum in auxilium Crotoniatarum contra Brutios pro- A
fectus, ab eo per inuidiam Tribunatu motus, eundem apud popu-
lum Syracusanum, tanquam Tyrannidi & rebus nouis studentem cri-
minatur: sed quum accusationem suam à populo contemni videret, in-
dignatus ad Brutios deficit & vnà cum illis Syracusanos & Crotoniatas
adoritur: sed prælio victus ad Tarentinos confugit, apud quos quum diu
ob fortitudinem magno in honore fuisset, affectatæ tandem tyrannidis
suspectus expellitur. Pulsus collecta exsulum Syracusanorum passim
per Italiam vagantium manu, in Heraclidem & Sosistratũ qui Rhegium
per id tempus obsidebant se conuertit: eosdemque soluta obsidione Sy-
racusas cùm ignominia repetere coëgit. Electo autem haud multò post B
Syracusis ab aduersa factione Sosistrato, Agathocles in patriam reuoca-
tus vnà cum Syracusanis aduersus exsules & Carthaginienses qui exsuli-
bus auxilium ferebant bellum gerit. Quo bello ob singularem fortitu-
dinem omnes in sui admirationem traxit. Delatus deinde quasi Ty-
rannidem affectaret, in exsiliũ electus ad Murgantinos confugit à qui-
bus in odium Syracusanorum primò Prætor, mox dux creatus, Leonti-
norum vrbem adortus capit. Ducto inde Syracusas exercitu vrbem
obsidet. Ceterum Amilcar Pœnorum dux a Syracusanis in auxilium
vocatus, deposito hostili odio, obsessis opem tulit: ita Syracusæ ab ho-
ste ciuili amore defensæ, a ciue hostiliter oppugnantur. Sed Agatho- C
cles vbi Carthaginiensibus vrbi obsessæ auxilium ferentibus, imparem
se videt: missis ad Amilcarem Legatis, petit vt pacis inter se ac Syracusa-
nos arbiter esse velit, societatemque si pacem eius ope impetrasset polli-
cetur. Accepit conditionem Amilcar quò Agathoclem Carthaginien-
sibus ex hoste amicum redderet. Allocutusque pro concione Syracu-
sanos eos ad ineundam cum Agathocle pacem hortatur; tantumque as-
siduè monendo effecit, vt illi non solùm Agathocli reconciliarentur, sed
& Prætorẽ insuper crearent. Obtenta auxilio Amilcaris pace, Agatho-
cles in verba Pœnorũ iurat: & quò tutior deinceps esset ab inimicorum
insidijs, quinque Afrorum millia ab Amilcare auxilio accipit. Simu- D
lata deinde in Herbitenses expeditione, tanquã exsules eorũ in patriam
reducturus, factiosissimos quosque & obæratos, & si quibus statum op-
timatum odio esse sciebat, sibi adiungens, quasi eorum opera hoc bello
vsurus, exercitũ ex ijsdem conscribit. Vbi se satis vndique instructum
credidit, conuocatos in concionem milites alloquitur, ac in optimates
concitat: illorum Tyrannide Vrbem premi questus, hortatur igitur
vt præteritarum iniuriarum pœnas illorum sanguine & cædibus sumant.
Vrbe clausa ne quis elaberetur, passim per vias ac vicos vrbis, miles
mercenarius cum plebe egena discurrit: quemcũque ciuium potentio-

AGATHOCLES IN EXSILIVM ACTVS.

AGATHOCLES SYRACVSAS OBSIDET.

AGATHOCLES PRAETOR A SYRACVSANIS CREATVS.

rum

A rum obuium habent obtruncant: plurimi cauſſam tumultus ignorantes, dum inconſultè in publicum ſe proripiunt trucidantur: nec pauciores tranſcenſis mœnibus in vicinas vrbes confugientes euadunt. Miles cædibus ſatiatus, ad ædium direptionem ſe vertit; foribus vi effractis, cæſiſque ſi qui intus vim propulſare conarentur. Poſtquam a cædibus & direptione ceſſatum eſt, Agathocles captiuos coram ſe adduci iubet, ex ijs ſi quos ſibi infenſos putabat, interfici iubet: reliquos cum Dinocrate ob neceſsitudinem quæ ipſi cum eodem hactenus interceſſerat, dimittit. Concione conuocata, in eos qui iuſſu ipſius cæſi fuerant inuectus, eos ſuo merito ob tyrānidem & ſuperbam in ciues dominationem
B necatos teſtatur: ſeque depoſito imperio vrbem in populi poteſtate relicturum pollicetur: & quò verbis fidem aſtrueret, dilacerato paludamento, aſſumtoque priuato habitu diſcedere parabat, certò ſibi perſuadens illos qui ſe iubente tantam cædem peregerant, haud vnquam paſſuros vti Tyrannidem deponeret. Agathocle itaque abeunte, conclamant cuncti imperium retineret: neu ſe rurſus in optimatum Tyrannidem relapſuros deſtitueret; diſsimulauit tamen ille aliquantiſper, in propoſito diſcedendi perſiſtens; donec vrgente vehementius multitudine, quaſi conſenſu victus, admittere ſe imperium dixit: geſturumque ſe ita, vt illos nunquam ſummam rerum ipſi detuliſſe pæniteret. Ita Aga-
C thocles Tyrannidē iam adeptus, Olympiadis centeſimæ decimæquintæ anno tertio, poſt liberatas verò a Timoleonte Syracuſas viceſimo, facilem ſe erga omnes & humanum præbuit: & ſæpe in publico ſine ſatellite conſpectus, nihil à priuatis habitu differens, pauperes munificentia, diuites autem honoribus ſibi conciliabat: nec diſsimulans interim generis obſcuritatem, quin potius eam ſibi honori ducens; ſuper abacos auro atque argento coopertos fictilia ſubinde vaſa interponebat, eaque digito aſtantibus commonſtrans, aiebat ſe quum quondam talia ipſe feciſſet, nunc ob virtutem aureis atgenteiſque potiri. Ad confirmandam inde Tyrannidem animū intēdens, triremes vetuſtas reficit: nouas con-
D ſtruit, arma telaque copioſè fabricanda curat: contracto mox mercenario milite Carthaginienſium ſocios permittente Amilcare fœdè iniurijs vexat. Hinc Meſſanenſium arcem ex improuiſo aggreſſus occupat: pro cuius redemtione magnam auri ſummam a Meſſanenſibus pactus, auro accepto non ſolū illos in reddenda arce illuſit, ſed & vrbem ipſam ciuibus nihil tale metuentibus ex inſidijs capere tentauit. Verùm Meſſanenſibus dolū præſentientibus fortiterque, propugnantibus voto fruſtratus eſt. Mylas deinde oppidum adortus capit; relictoque ibi præſidio Syracuſas reuertitur. Ineunte autem æſtate rurſus Meſſanenſes inuadit; ciuibus tamen vnà cum Syracuſanorū exſulibus qui odio ipſius

AGATHOCLES TYRANNIDEM APVD SYRACVSANOS INVADIT.

Meſſanenſibus ſe iunxerant, vrbem fortiter defendentibus, oppugnationem relinquere coactus eſt. A Carthaginienſes interea ſociorum querelis incenſi, qui ſe ab Amilcare proditos; ab Agathocle depopulatos conquerebantur, miſsis in Siciliam legatis Agathoclem arcem Meſſanenſibus reſtituere compellunt. Agrigentini quoque quum incrementa Agathoclis ſuſpecta haberent, inſtigantibus Syracuſanorum exſulibus, quorum pars maxima Soſiſtrato duce eò confugerant, bello Tyrannum impetere ſtatiuunt, ſed quia proprijs ducibus minùs fidebant externum accire placuit. Spartam itaque profecti exſulum præcipui, Acrotatũ Cleomenis regis filium ad ſuſpiciendum Agrigentinorum imperium inducunt. Qui paucis cum nauibus Lacedæmone ſoluens, Ta- B rentum appulit. Perſuaſiſque Tarentinis, vt ſocietatem ſecum contra Agathoclem inirent; triremes viginti ab illis in auxilium accepit. Atque hac cum claſſe Agrigentum perueniens; magna ciuium lætitia exceptus, plurimaque & ſplendida de ſe pollicitus, cunctos ſpe futurorum impleuit, ſed facta dictis haudquaquam reſponderunt, in luxuriã enim ſegniciemque prolapſus, ſuis pariter ac hoſtibus deſpectui erat. Volens itaque ſæuitia ſe a contemptu vendicare Soſiſtratum ad cenam vocatum inter epulas obtruncat. Hac eius perfidia irritati Agrigentini, imperio illi abrogato, eum lapidibus obruere conabantur: ſed ille vulgi furorem metuens, noctù conſcenſa naui Spartam profugit, atque ita C Agrigentini duce deſtituti pacem cum Agathocle arbitro fœderis Amilcare faciunt. Agathocles autem poſtquam intellexit, Amilcarem accuſantibus ſocijs ob pacem ſecum factam damnatum a Carthaginienſibus, eoſdem bellum in ſe moliri: præuenire illos ſtatuens, conſcripto decem millium peditum, & trium millium equitum exercitu, in Meſſanenſes omnem belli tempeſtatem vertit. Cumque deuaſtatis eorum agris, ſi Syracuſanorum exſules expellerent, ſpem pacis illis feciſſet:

AGATHOCLES INTRAMESSANAM RECEPTVS.

Meſſanenſes voluntati ipſius obſequuti, pulſis exſulibus, ipſum cum exercitu in vrbem recipiunt. Agathocles collaudatis ciuium in ſe animis, primò benignè & humaniter illos habuit: poſt autem ad perfidiam D ſuam reuerſus, vocatos ad ſe Meſſanenſium & Tauromenitanorum præcipuos, tanquam opera & conſilio ipſorum vſurus cunctos iugulari præcipit. Ad hunc modum in Meſſanenſes graſſatus, Agrigentum verſùs caſtra mouet, ſperans ſe & hanc in poteſtatem redacturum. Verùm vbi ſexaginta Carthaginienſium triremes eò appuliſſe cognouit, incepto deſtitit. Ceterùm Carthaginienſium ditionem latè populando peruagatus, aliquot eorum oppidula partim vi partim terrore in poteſtatem redegit. Quumque Dinocrates exſulum Syracuſanorum dux, ſocietate & viribus Carthaginienſium fretus, Galeriam vrbem inopinatò ad-

A tò adortus, prodentibus eam ciuibus occupaſſet, Agathocles re intellecta, exercitum duce Paſiphilo ad eius conatus reprimendos eò mittit. Paſiphilus collatis cum Dinocrate ſignis, cæſo Philonide vno ex ducibus, prælio ſuperior, receptaque haud magno cum labore Galeria, in defectores animaduertit. Agathocles ea victoria erectus, exercitum in Carthaginienſes, qui Ecnomum præruptum in agro Gelenſi tumulum caſtris occupauerant, ducit. Ceterùm Carthaginienſibus pugnam detrectantibus, cum hiems inſtaret, exercitum in hyberna Syracuſas reduxit. Carthaginienſes eo rerum ſucceſſu intellecto, nouum contra Agathoclem exercitum duce Amilcare Giſconis filio mittunt. Sed is
B maxima copiarum parte naufragio amiſſa, ægrè cum reliquijs exercitus ſedata tempeſtate Siciliam tenuit. Agathocles nunciato hoſtium aduentu, Syracuſis egreſſus, Gelam verſus, in cuius agro Pœnos caſtramẽtatos intellexerat, copias ducit. Vbi ad hoſtes peruenit, caſtra ante Gelam communit, ſuperuacuum ratus vrbem per ſe ſatis firmam cum exercitu intrare. Ceterùm poſtquam intellexiſſet pleraſque è Gelenſibus clandeſtina cum hoſtibus de deditione conſilia inire, aſſumtis ſecum fortiſsimis quibuſque è ſuis, ac cum ijſdem Gelam ingreſſus, quattuor ciuium millia iugulari imperauit: tum quidquid auri argentique intra vrbem erat, edicto publico ſub pæna capitis ad ſe deferri iubet: at-
C que ita vrbem deſpoliatam ac cædibus exhauſtam præſidio munit. Poſthæc cum copijs egreſſus, tumulum præruptum cui Philario nomen erat, caſtris inſedit: hoſtibus ex aduerſo Ecnomum tenentibus: ita vt caſtrorum frontes ſibi inuicem reſponderent; medio inter vtraque caſtra fluuio, quem neutri tranſgredi audebant, oraculo deterriti, quod maximam ibi hominum ſtragem aliquando futuram præmonuerat. Agathocles tandem Carthaginienſium populationibus irritatus, prior pugnæ copiam facit: Martem vſque adeo fauentem primo congreſſu expertus, vt Carthaginienſes in caſtra propria cõpulſos oppugnauerit: verùm ſubitus caſus vti victos erexit, ita victores afflixit. Alter enim
D Carthaginienſium exercitus, inter ipſam pugnam ſuperueniens, Syracuſanos repente a tergo aggreſſus, in orbem pugnare coactos magna ſtrage fudit. Plurimùm inſuper ad Syracuſanorum calamitatem Himera fluuius contulit, nam quum plurimi contracta ex æſtu per dies caniculares ac defatigatione ſiti, aquam è flumine quod ſalſum erat, ad ſitim reſtinguẽdam auidiùs atque inconſultiùs haurirent, adeſis ſalſedine vitalibus expirarunt. Agathocles amiſsis ea pugna ſeptem ſuorum millibus, intra Gelam ſe recipit; vti hoſtem eius oppidi obſidione diſtineret, quò minus Syracuſas tecta peteret: ſimul vti Syracuſanis otium interea ſeſe cõmuniendi, frumentũque ex agris in vrbem comportandi

ſuppe-

ſuppeteret. Amilcar primò Gelam obſidere conatus, vbi vrbem cunctis ad tollerandam obſidionem neceſſarijs egregiè inſtructam cognouit; ſoluta obſidione bellum per agros Siculorum, qui Agathoclis partes ſequebantur circumtulit. Quumque illos qui ſe ſponte dederent benignè acceptos, tractaret humaniter; hac potiſsimùm ratione conſequutus eſt, vt Meſſanenſes, Tauromenitæ, Catanenſes, Camarinæi atque alij aliquot ab Agathoclis ſocietate ad eum deficerent. Agathocles ſociorum defectionibus vndique nudatus, Syracuſas ſe recipit: nequaquam tamen poſt tot clades animo fractus, bellum in Africam transferre ſtatuit: & quod victorem vix aliquis auſurum putaſſet, id victus aggreditur. Ceterùm veritus ne ſi cui conſilium ſuum aperuiſſet, a pluribus cognitum ad hoſtes emanaret; rem ſilentio diſsimulauit: id ſolùm coram populo profeſſus, inueniſſe ſe victoriæ viam: animos illi tantùm in breuem obſidionis moram firmarent, ſi cui præſens reipublicæ ſtatus diſpliceret, dare ſe illis abeundi poteſtatem. Quum mille & ſexcenti diſceſsiſſent, ceteros ad obſidionis neceſsitatẽ frumento & ſtipendio inſtruit. Habito inde delectu, ſexaginta naues milite impleuit; quumque Carthaginienſes valida cum claſſe portus exitum obſiderent; militem aliquot diebus intra naues continuit: tandem iam penè de exitu diffidentem fortuna inſperatò adiuuit. Conſpecta namque a Carthaginienſium ſtationarijs onerariarum claſsis, quæ commeatum Syracuſanis aduehebat, omnes relicta ſtatione ad ſe intercipiendam auertit. Quo viſo Agathocles quanta maxima potuit celeritate, fauces portus euadens, curſum in Africam dirigit. Carthaginienſes conſpecta hoſtili claſſe, quæ in altum tendebat, rati illam onerarijs ſuis auxilio venire, ſuam quoque ad pugnam inſtruũt; verũ vbi Sytacuſanos rectà præteruehi, & iã multũ ſpacij proceſsiſſe vident progreſſos raptim perſequuntur. Interim onerariæ tutò Syracuſas peruectæ, vrbẽ omnium rerum copia impleuerunt. Agathocles verò ſuperuenientis noctis beneficio ex oculis hoſtium ereptus, poſtquam iam ſex diebus totidemque noctibus nauigaſſet; rurſus Carthaginienſium claſſem magna vi vt ſe aſſequeretur contendentem eminùs videt. Iam Africa in conſpectu erat, quum magno vtrinque ſtudio certatur; illis hoſtem antequã litore potiretur aſſequi conantibus: his ſolam ſalutis ſpem in eo ſitam credentibus, ſi hoſtem præuenientes in terram euaderent. Inuehebantur iam in extremas Syracuſanorum, Pœnorum anteſignani; quum illi magna contentione reiectis Pœnis (pauci enim aſſequuti manus conſeruerant) ad locum cui Latumiæ nomen eſt, claſſem appellunt: ac in terram egreſsi caſtra communiunt: nauesque in terram ſubductas ipſo hortante Agathocle ac primam facem in Prætoriam conijciente, exurunt. Carthagi-

AGATHOCLES BELLVM IN AFRICAM TRANSFERT.

AGATHOCLES IN AFRICAM TRAIICIT.

nien-

A nienſes nequicquam Agathoclis in Africam traiectum impedire conati, poſtquam proprias ipſum naues, exuſsiſſe viderunt, rati id deſperatione factum, primò contemtui illum habebant. Verùm vbi eundem agros paſsim populari: & vrbem Magnam expugnaſſe acceperunt, tanta Agathoclis audacia conſternati, nuncios Carthaginem, vnà cum nauium exuſtarum ferramentis qui rem ſignificent mittunt: ſed iam perceperant etiam in maius (vt ferè fit) rerum modò memoratarum famam Carthaginienſes, ex his qui cladem effugerant: ita vt deletũ prorſus ſuorum in Sicilia exercitum exiſtimantes, magno in timore eſſent. Verùm poſtquam exactius rem vti erat ex nuncijs intellexiſſent, animis receptis
B copias conſcribunt: ijſque Hannonem & Bomilcarem, mutuis pridem diſcordijs inter ſe diſsidentes, duces præficiunt: rati id è republica forè, illoſque ex mutua æmulatione rem melius geſturos: ſed vanã eam ſpem fuiſſe euentus docuit. Bomilcar namque Tyrannydem affectans, quò facilius fractis aduerſa pugna ciuium animis voto potiretur; victoriam hoſtibus prodere ſtatuerat. Ceterùm vbi eductis Carthagine copijs duces Carthaginienſium in conſpectum hoſtium veniſſent aciem inſtruũt, dextrum cornu Hanno cum ſacra cohorte in qua erant ciuium longé fortiſsimi; læuum Bomilcar cũ Afris auxiliarijs tenebat: equitatus cum curribus ante aciem vt hoſtium ordines turbaret conſtiterat. Agatho-
C cles perſpecta hoſtium acie, ipſe quoque ſuos inſtruit ac in dextroc ornu Archagathum filium cum mille quingentis auxiliarijs locat; medios autem Syracuſanos, qui tria millia erant, conſtituit: ipſe cum delectis contra ſacram Carthaginienſium cohortem conſiſtit. Vbi ad manus ventum eſt, ſumma vtrinque vi concurritur; primaque impreſsione funditur Pœnorum equitatus. Hanno vbi contra quàm ſperauerat hoſtem fortiter reſiſtere, fuſumque ab illis equitatum ſuum conſpexit; cum ſacra cohorte in medios hoſtes impetum facit; pugnam ipſe ante alios fortiſsime ciens: ſed dum ſe audacius in confertos ingerit, telorum multitudine obrutus cadit. Carthaginienſes amiſſo duce fortiſsimo, quan-
D quam animis fracti aliquando tamen adhuc reſtitere: donec Bomilcar cum integra ferè ſua acie in fugam ſe dedit, ſuosque in dextro cornu fortiſsimè pugnantes deſtituit: qui poſtquam ſe proditos deſertosque a duce ſuo viderunt, fuga præcipiti ad caſtra feruntur: hærent fugientium tergis Syracuſani, & vnàcum fugientibus in caſtra irrumpunt: Pœni caſtris captis, continuata per campos fuga diſperguntur. Cecidêre ea pugna è Carthaginienſibus mille, vt alij prodiderunt, tria millia: victores trecentos deſiderauêre. Agathocles tam inſperata victoria potitus, ducto verſus Tunetem exercitu vrbem occupat. Adrumetum inde progreſſus, cum oppidum prima impreſsione capere nõ potuiſſet, obſidione cingit.

AGATHOCLIS IN AFRICA CONTRA POENOS RES GESTAE.

Similiter & Carthaginienſes relictos apud Tunetem Agathoclis milites, A
in vrbem compulſos obſident. Id vbi Agathocli renunciatum eſt, par-
te copiarum Adrumeti relicta, collem vndetam ab illis qui Tunetem
obſidebant quàm ab Adrumetanis conſpici poterat, cum paucis noctu
occupat ignesque quàm latiſsimè fieri imperat. Ita vno eodemque
ſtratagemate Carthaginienſes qui Tunetem obſidebant; ſimul & Adru-
metanos qui ab ipſius exercitu obſidebantur, fefellit. Illi enim Agatho-
ADRVMETVM ET THAPSVS AB AGATHOCLE CAPTA. clem cum totis viribus ad ſoluendam obſidionem venire rati, relictis e-
tiam impedimentis in fugam ſe conijciunt: Adrumetani autem nouum
eſſe exercitum putantes qui Agathocli in auxilium veniret vrbē dedunt.
Ad hunc modum Agathocles Adrumeto potitus, Thapſum quoque B
expugnat; vrbesque alias partim per vim capit, partim promiſsis ad ſo-
cietatem allicit. Fracti tot cladibus Carthaginienſes, legatos in
Siciliam ad Amilcarem mittunt; qui eum de præſenti rerum ſtatu cer-
tiorem reddant: moneantque vt ſubſidium afflictæ tot calamitatibus
patriæ quàm primum mittat. Amilcar legatos vt acceptam cladem diſ-
ſimulent hortatus, rumorem ipſe in exercitu contrarium ſpargit: dele-
tum videlicet in Africa cum ipſo Agathocle Syracuſanorum exercitum.
Legatos deinde Syracuſas mittit, ciuibus vti vrbem dedant ſuadet. ſi
quam hactenus in Agathocle eiusque copijs ſpem habuiſſent, vti eam
deponant hortatur: deletum namque occidione cum illo vniuerſum ex- C
ercitum: naues omnes incenſas idque oſtenſis exuſtarum nauium fer-
ramentis confirmant. Credidêre id è plebe plurimi non intellecta frau-
de: magnoque ob eam calamitatem mœrore angebantur. Duces au-
tem quibus perſpecta ſuſpectaque erat Pœnorum calliditas, famam ver-
bis eleuabant: & dum metuunt ne qua hinc in vrbe ſeditio oriretur, om
nes quos erga Tyrannidem minus affectos nouerant, ex vrbe emigrare
compellunt: qui patria pulſi ad Amilcarem confugiunt. Ille exſulibus
benignè exceptis, cum vniuerſis copijs Syracuſas contendit: præmiſſa-
que legatione Atandro fratri Agathoclis reliquisque ducibus, ſi vrbem
dedant impunitatē pollicetur. Coacto ſuper ea re ducum ac primatum D
concilio, Atander qui magnitudine animi a fratre plurimum degene-
rabat, vrbem dedendam cenſebat. Contra Erimnon AEtolus qui A-
tandro fratri ab Agathocle conſiliorum ac rerum gerēdarum comes da-
tus fuerat, exſpectandum cenſuit; donec quid de Agathocle factum eſ-
ſet certò ſciri poſſet in quàm ſententiam ab omnibus diſceſſum eſt. Id
poſtquam Amilcar cognouit, machinas omne genus ad vrbem vi ex,pu
gnandam comparat. Interim qui ab Agathocle ad victoriam nuncian-
dam Syracuſas miſsi fuerant: eluſis hoſtibus qui magna contentione
illos inſequebantur, in portum Syracuſanum euaſerunt: Syracuſa-
nosque

A nosque nunciata victoria, resumtis animis in spem meliorem erexerũt. Amilcar postquam ob tam secundos in Africa successus Syracusanos ferocire, se autem contemtui esse vidit, ne tempus frustra tereret, exercitum ab vrbe deducit: & quinque militum millia in Africam Carthaginiensibus auxilio mittit. Agathocles interea, Elymum Afrorum regem, qui a se ad Carthaginienses desciuerat, prælio victum interficit: similiter & Carthaginienses, quòd auxilijs ab Amilcare missis aucti essent, congredi ausos superat. Sub idem ferè tempus Amilcar, subactis cunctis ferè Siciliæ vrbibus, rursus in Syracusanos mouet; somnio quo sibi Syracusis cenare visus fuerat confirmatus. Syra-
B cusani intellecto Amilcarem aduersus se iter habere, noctu tria peditum millia & equites quingentos, vrbe emittunt: eosdemque Euryclum tumulum vrbi vicinum præruptum vndique & præcipitem, ad transitum hostis impediendum occupare iubent. Vix occuparant locum Syracusani, quum Amilcar consilium suum hostes latere existimans, ad vrbem cum copijs mouet; vbi ad tumuli angustias peruenit, impediente semet in transitu multitudine clamor & tumultus in exercitu exoritur.

Syracusani intellecto e clamore hostium aduentu, notis sibi itineribus decurrentes; impetum vndique in hostes faciunt; plurimosque inopinata impressione turbatos in fugam auertunt. Pars tamen exhor-
C tante Amilcare, fortiter aliquandiu Syracusanos in se irruentes sustinuerunt. sed postquam Amilcar ipse itinerum peritia ab hoste circumuentus, captus est; tum demum omnes simul se in fugam conijciunt: plurimi in tenebris ex mutua ignorantia a proprio equitatu obtriti interierunt. Ita Syracusani tenebrarum beneficio, exigua cum manu centum vigintiquinque millia hostium, vt quidam scriptum reliquére, fuderunt. Tanta victoria exultantes, Amilcarem vinctum secum in vrbem adducunt: eumque cognatis eorum qui in bello ceciderant, tradunt: qui varijs prius ludibrijs inde & tormentis vexatum excruciatumque tandem interfecerunt: caput eius in Africam Agathocli missum. Agri-
D gentini qui id tempestatis inter Siculas Græcorum vrbes, opibus potentiaque florebant; dum Syracusanorum Pœnorumque vires mutuis conflictationibus affectas vident; ea occasione ad Siculas vrbes in libertatem vindicandas vti constituunt. Xenodicum igitur ducem creant: eumque validissimis cum copijs emittunt: Ille haud segniter imperio vsus, primò Gelam expulso Agathoclis præsidio in libertatem asserit. Ducto inde Herbitam exercitu, vrbem vi expugnatam necatis præsidiarijs in populi potestate relinquit. Mox & in Leontinorum agro castrametatus, expugnato castello ex quo Agathoclis præsidiarij decurrentes agros Leontinorum vastabant, illos quoque ab hac molestia liberatos in

AGRIGENTINI DVCE XENODICO SICVLAS VRBES LIBERAT.

ſocietatem accipit. Pari beneficio & Camarinæos affectos in partes A
ſuas traxit. Syracuſani tam felici Agrigentinorum ſucceſſu conſterna-
ti quum Carthaginienſibus mare infeſtum tenentibus, Agrigentinis
verò a terra inſtantibus, fame inſuper premerentur, neceſsitate adacti,
inſtructis triginta triremibus ad commeatus in vrbem conuehendos
enauigant. Verùm a Carthaginienſium claſſe in alto conſpecti, in-
curſioneque ab illis facta, amiſsis decem triremibus, reliqui vix fuga
periculum vitarunt. Agathocles poſtquam, qui Amilcaris
caput adferebant ad ipſum peruenisſent, equo ad Pœnorum caſtra per-
uectus eminus quidem ſed vnde & illud conſpici, & ipſius dicta audiri
poterant, id illis oſtendit. Pœni tanti viri morte & clade exercitus B
adeò conſternati fuére vt nuſquam ex vallo prodire auderent. Ce-
terùm fortuna quæ benigna hactenus Agathocli affulſerat, conuer-
ti paullatim in deterius cæpit: parumque abfuit quin Agathocles a
militibus tumultuantibus occideretur; idque ea occaſione quam iam
referemus. Erat inter duces Lyciſcus vir bello egregius; hunc conui-
cia in Agathoclem patrem iacientem ægrè paſſus Archagatus dum in
tentorium ſe recipit interfecerat: hoc facto incenſi milites ad arma con-
uolant: Agathoclem, ni filium ad ſupplicium dedat, interfecturos ſe
minantur. Ille abiecto paludamento ſordidatus in medium progreſ-
ſus, milites vt filij adoleſcentiæ ignoſcant precatur: militibus autem C
magis magisque tumultuantibus, Agathocles enſem ſtringit quaſi
manus ſibi illaturus: quo viſo milites ne id faciat conclamant: ignoſ-
cere ſe filio. ille collaudata militum beneuolentia, imperatoriam veſtem
reſumit; mox in Carthaginienſes, qui audita ſeditione ad vallum pro-
greſsi milites ad deficiendum pelliciebant; eruptionem facit: & pauen-
tes multa cum cæde in caſtra compellit. Agathocles præ-
ter ſpem ab hoc periculo liberatus, relicto apud Tunetem Archagatho
filio delectis fortiſsimis quibuſque ex toto exercitu veſtigijs Carthagi-
nienſium, qui in Numidiam properabant & defectores ad officium re-
ducerent inſiſtit: eosque apud Numidas qui Zuphones nominabantur, D
aſſequitur. Carthaginienſes vbi hoſtem conſpexére in tumulo quo-
dam vndique aſpero & præcipiti, cuius radices flumine alluebantur, ca-
ſtra communiunt; hinc Numidarum equitatum qui hoſtes iter facien-
tes infeſtet, emittunt. Agathocles inſtructa acie, oppoſitiſque aduer-
ſus Numidarum equites ſagittarijs & funditoribus, ad Pœnorum caſtra
contendit. Pœni ex aduerſo relictis caſtris in prælium egreſsi Syracu-
ſanos in traiectu fluminis occupatos inuadunt; Syracuſanis autem for-
titer reſiſtentibus neutrisque primò congreſſu cedentibus, æquo diu
marte pugnatum eſt: donec victus tandem Syracuſanorum virtute Pœ-

nus

A nus in fugam vertitur: fusos Syracusani insequuntur ac in castra confugientes oppugnant. Numidarum interea equites qui se hactenus spectatores pugnæ præbuerant; quum Agathoclem oppugnandis Pœnorum castris intentum, sua sine præsidio reliquisse viderent; Syracusanorum impedimenta diripiunt. Id postquam resciuit Agathocles, relictis Pœnis Numidas raptim persequutus, partem prædæ recuperat, & quo milites qui sua amiserant solaretur, spolia hostium ipsis distribuit. Legatos inde ad Ophellam Cyrenarum regem qui inter commilitones Alexandri magni fuerat, & regnum sua sibi virtute pepererat mittit; offerens illi si Carthaginienses eius auxilio vicissent se Africæ im-
B perio ipsi cessurum; quippe quod non cupiditate, sed necessitate ductus inuaserit: contentum se, si in Sicilia tranquillè regnare posset; sin augendi imperij cupiditate teneretur, vicinam sibi Italiam esse; vbi virtutem suam experiri, quàm Africam tanto maris spatio a Sicilia disiunctam tentare, facilius sibi esset. His inflatus promissis Ophellas primùm societatem cum Agathocle iungit: tum peditum decem millia & equites sexcentos e regno suo cogit: quibus accessére extra ordinem auxiliariorum decem millia. Maximisque itinerum difficultatibus diu multumque fatigatus, ad Agathoclem tandem cum his quas diximus copijs peruenit. Agathocles Ophellæ obuiam profe-
C ctus, eundem humanissimè excepit; suppeditatis abundè omnibus quæcunque afflictis aduerso itinere copijs necessaria erãt; verùm neutiquam diuturna hæc beneuolentia fuit; Agathocles namque qui insidias Ophellæ moliebatur; obseruato tempore, quo maxima eius militum pars lignatum aut pabulatum se contulerat; accusare eum repentè vti proditorem apud exercitum cæpit: ita irritatis in eum omnium animis exercitum confestim contra Cyrenæos educit. Turbatus tam subita inopinataque conuersione Ophellas, cùm frustra se defendere niteretur, in prælio cadit. Agathocles Ophellæ milites qui prælio superfuerant, promissis conciliatos suis copijs adiungit. Interea temporis
D dum prælium inter Agathoclem & Ophellam committitur, Bomilcar Pœnorum dux Tyrannidem apud suos inuadit: sed a Carthaginiensibus libertatem fortiter tuentibus captus, in crucem agitur. Agathocles verò auctus Ophellæ copijs Vticam per vim expugnat: & cæde promiscua vsque ad innoxiam ætatem, ne illis quidem qui ad templa arasque confugerant parcens, desæuit; Multus præterea cum maritimis tum mediterraneis oppidis potitus, rebus in Africa prosperè succedentibus anxius de Siciliæ statu in eandem traijcere statuit: & relicto in Africa Archagatho filio cum reliquis copijs, duo militum millia in naues imponit ac in Siciliam nauigat. Xenodicus interim Agrigentinorum

AGATHOCLIS CVM OPHELLA CYRENARVM REGE SOCIETAS.

VTICA AB AGATHOCLE CAPTA.

Agrigentinorum dux, qui compluribus Siciliæ vrbibus in libertatem aſ- A
ſertis ſpem ceteris fecerat, fore vt tota breui Sicilia liberaretur; exercitum decem millium peditum & mille equitum contra Leptinem & Demophilum Agathoclis præfectos educit. Leptines & Deinophilus cùm octo millibus peditum & ducentis, equitibus verò mille ducentis obuiam tendunt. Prælio commiſso vincitur Xenodicus, deſideratis haud amplius mille quingentis è ſuis. Hac tantilla clade Agrigentini perterriti a pulcherrimo liberandæ Siciliæ incepto deſtitére. Agathocles qui iam in Siciliam appulerat; victoria ſuorum erectus; Heracleam, quæ iugum excuſſerat, rurſus ad officium reducit. Inde Ther- B
menſes qui Pœnorum imperio parebant, in deditionem accipit: Apolloniam vi expugnat: eodem modo & Cæphaledio potitur. Conatus præterea Centoripam occupare, a ciuibus magna cum ſuorum cæde reijcitur. Dinocrates interim exſulum imperator, quum libertatem recuperare volentibus, ſe ducem fore profiteretur; affluentibus vndique ad eum militibus, validas breui copias coegit: & Agathoclem, quòd hoſtibus impar eſſet, cedendo eludentem, veſtigijs eius inſiſtens conſectatur. In Africam Archagathus poſt patris diſceſſum, cupiens egregij aliquid per ſe præſtare, Eumachum cum parte exercitus ad vlteriora Africæ ſubigenda dimittit. Is proſpera fortuna C
vſus, expugnata Tocas vrbe, Numidas finitimos imperata facere coegit: ducto inde ad Phellinas oppidum exercitu, idem deditione in poteſtatem accepit. vlterius progreſſus Aſphodelarum populum ſubegit: mox & Meſchelam vrbem quæ a Græcis qui Troiam expugnauerant originem repetebat, capit, atque ita cum exercitu ſpolijs onuſto ad Archagathum reuertitur. Cognita viri virtute Archagathus, aliò rurſus Eumachum cùm copijs emittit: qui in Pithecuſarum gentem (qui quòd ſimias vice deorum venerabantur id nominis a Græcis acceperunt) profectus primariam illorum vrbem per vim expugnat, mox gentem vniuerſam ſponte in deditionem venientem in ſocietatem accipit. Car- D
thaginienſes intellectis tam ſecundis Syracuſanorum ſucceſsibus, exercitum trifariam diuiſum contra illos emittunt. Archagathus audito hoſtium conſilio, ſuum ſimiliter exercitum in tres partes diuidit. E
quibus vnam duce AEſchrione in mediterranea aduerſus Annonem Pœnorum ducem mittit: alteram maritima tueri iubet, reliquos ipſe relicto Tuneti valido præſidio, ducit. Tribus igitur hinc inde exercitibus per Africam vagantibus, arrectæ erant omnium mentes quà in ſpem, quà in metum futurorum. Primus inter alios Anno AEſchrionem ſibi oppoſitum per inſidias adortus, quatuor militum millia cum ipſo duce interfecit. Alter Pœnorum dux Himilco Eumachum, qui exercitum

præda

AGATHOCLIS IN SICILIAM REDITVS.

DINOCRATES EXVLVM SYRACVSANORVM REX.

ARCHAGATHI IN AFRICA RES GESTAE.

A præda onustum trahebat, simulata fuga ad insidias pertractum cum omnibus copijs cæcidit. triginta tantum ex octo millibus ad Archagathum fuga elapsis. Accessit ad hanc calamitatem, quòd omnes pænè socij relictis Agathoclis partibus ad Pœnos transierant. Archagathus collectis ijs qui cladem euaserant, militibus, Tunetem se recipit: & misso in Siciliam nuncio Agathoclem quo in periculo res sit edocet; oratque vt rebus afflictis quàm primùm subsidio properet. Agathocles vbi suorum cladem resciuit, septem & decem triremes milite complet: ac Leptine toti Siciliæ præfecto, ipse omnibus ad nauigationem necessarijs iam præparatis, tempus ad enauigandum idoneum exspectat: triginta Car
B thaginiensium triremibus eius egressum obseruantibus. Inde noctu duodeviginti sociorum triremes, inscijs Carthaginiensibus ad Agathoclem venerunt: qua ille occasione lætatus, iubet socios quãprimùm ipse pugnam cum Pœnis inijsset, illos a tergo inuadere, atque ita in altum euehitur: cumque insequerentur Carthaginienses, Agathocles conuersis repentè proris hostes a fronte inuadit: instantibus a tergo (vti iusserat Agathoclis) socijs, Carthaginienses ancipiti malo circumuenti in fugam vertuntur, cadit in prælio Pœnorum dux; idque sua manu ne viuus in hostis potestatem veniret. Ita fugatis Carthaginiensibus, liberum deinceps mare Syracusani ad commeatus in vrbem conuehendos habuére.
C Agathocles nauali victoria lætus, Leptinem ad deuastandos Agrigentinorum agros mittit: qui imperata strennuè exsequutus, quum ad vrbis vsque muros terrorem intulisset, Xenodicum Agrigentinorum imperatorem ad manus secum conserendas prouocabat: quo certamen detrectante ciues indignati, ignauiam illi exprobrabant. Hinc cum non tam spe victoriæ quàm pudore coactus copias in aciem eduxisset, amissis peditibus quingentis, & equitibus sexaginta prælio superatur. Quam ob cladem, quum ciues sibi infensos, eorumque oculis se notari videret, relicta vrbe Gelã profugit. Agathocles superatis terra mariq; hostibus. cõuocatis amicis & Syracusanorũ optimatibus sacrificia celebrat: mox ad
D epulas & hilaritatẽ cõuersus, cunctis in quem cumq; volebant dicteria iaciendi, liberã potestatem concedit: ita vt ne sibi quidem parci vellet. Sed funestæ quam plurimis hæ epulæ fuere: Nam dum vino animos faciente liberius in Tyranni vitam dicterijs ludunt, exitium sibimet crearunt. Agathocles namque nemine sinistri aliquid suspicãte aut metuente oẽs repente mercenario milite cinctos ad vnum interfecit. Hac ciuium lamenta perpetrata rursus in Africam nauigat; quò vbi peruenit, cum summam omnium rerum in castris inopiam, tum ipsos milites frequentibus cladibus animo deiectos inuenit. Hinc cum in solo felicis prælij euentu omnem sibi spem reliquam intelligeret, quàm primùm manus cũ hoste con-

AGATHOCLIS ALTERA IN AFRICAM EXPEDITIO.

ſte conſerere optabat. Id quum Carthaginienſes minimè lateret, ne A
vel inuiti cum hominibus deſperatis & qui in ſolis dextris ſpem habe-
rent, dimicare cogerentur, in locum munitum, vbi vel pauci multos
arcere potuiſſent, ſeſe receperant. Agathocles itaque poſtquam nul-
lam ab hoſte pugnandi copiam fieri videt, ſumta ex deſperatione auda-
cia, caſtra Pœnorum oppugnare aggreditur; Ceterùm milite fruſtra fa-
tigato ac tribus de exercitu ſuo millibus amiſsis, loci potius iniquitate,
quàm virtute hoſtium ſuperatus. Nocte quæ hanc pugnam inſequu-
ta eſt vterque exercitus caſu mirabili detrimentum accepit. Cartha-
ginienſes namque quum captiuos ex more Saturno immolarent, flam-
ma repentè inualeſcens proximum aræ tabernaculum; mox & Præto- B
rium corripuit: inde totis ſe paſsim caſtris (quod tentoria ex arundine
confecta idoneum igni nutrimentum præbebant) incendium diffudit:
Ingens igitur conſternatio milites ſubitò inuaſit: plurimis ex his dum
ſua eripere & ignem reſtinguere conantur, flamma interceptis: alijs au-
tem, qui vt incendij violentiam effugerent ex caſtris proruperant, in diſ-
crimen priori maius prolapſis. Afri namque vſque ad quinque mil-
lia, qui ſub Agathoclis auſpicijs militauerant, vt ad Pœnos tranſirent,
veniebant: hos Pœnorum vigiles rectà ad caſtra ſua tendere conſpicati,
ſuſpiciatique hoſtes eſſe, ad arma conclamant. quo facto conſternati
qui in caſtris erant, in fugam ſe ſubitò effundunt: multique in tenebris C
pro hoſtibus a ſuis habiti, cæduntur. nec ante pauoris aut fugæ finis
fuit, quàm Carthaginem peruentum eſſet. Ciues fugam ſuorum è
mœnibus conſpicientes, portas fugientibus raptim aperiunt: vtque or-
to demùm die, quum neminem hoſtium conſequi viderent, animos re-
ceperunt. Simili pænè modo & Agathoclis exercitus cladem ſenſit. A-
fri enim transfugæ quos iam diximus, quum incendium ac tumultum
in Pœnorum caſtris vidiſſent non auſi vlterius progredi, retro vnde ve-
nerant gradum retulere. Quos poſtquam Siculorum quidam con-
ſpexiſſent, hoſtem venire ſuis nunciant, hinc orto tumultu ad arma Sy-
racuſani diſcurrunt, ac nullo ordine ex caſtris prorumpentes, palatique D
per tenebras, incerti quos peterent, in ſuos arma vertunt: atque exorta
demum luce errore intellecto in caſtra reuertuntur. hac tam inani con-
ſternatione, Pœni quinque millia ſuorum, ſiculi quatuor deſiderarunt.
Agathocles cognita Afrorum a ſe defectione, quum hac inſuper clade
vires ſuas affectas, ſeque imparem deinceps ad fortunam prælij cum Pœ-
nis tentandam non ignoraret, Africam relinquere ſtatuit: ſed quia na-
ues ad exercitum traijciendum deerant, concilium ſuum milites celauit:
aſſumptoque clam noctu iuniore filio Heraclide (Archagati enim fero-
ciam ſuſpectam habebat; verebaturque ne poſtquam in Siciliam perue-
niſſet,

A nisset, res nouas contra se moliretur) ad mare contendit. Non latuit eius fuga Archagathum: qui indignitate rei commotus, quòd solus inter infestos ad cædem a patre proderetur; militibus rem aperuit. illi re intellecta fugientem persequuti, comprehensum cum Heraclide filio in castra reduxerunt. Ceterùm quum rumor in exercitu ortus esset, aduentare hostes, panicus terror castra inuasit; omnesq; incerti quẽ ducem sequerentur, armis raptim sumptis, extra vallum processerunt. vbi qui Agathoclem vinctum habebant, quum illum vti erat compeditum produxissent, moti ad miserationem eo spectaculo milites, liberari eum vinculis iusserunt. Ille statim vt liberatus fuit, nulla filiorum

B ratione habita, clam se proripuit: & conscensa cum paucis scapha in Siciliam nauigauit. Id vbi in castris cognitum, haud secus quàm si ab hoste capti fuissent, omnes trepidauére: bis salutem suam a rege suo proditam, seque medijs in hostibus desertos conclamantes, qui ne cæsi quidem in terra hostili insepulti relinquendi fuerant: & interfectis prius Agathoclis filijs ad hostes deficiunt. Carthaginienses post Agathoclis fugam, omnibus quas ille occupauerat vrbibus, partim vi, partim deditione potiuntur. Agathocles autem vbi in Siciliam peruenit; assumta copiarum parte ad AEgestam vrbem, sociam proficiscitur: & quod exhausto bellis superioribus ærario re pecuniaria destitue-

C retur, ditissimos quosque AEgestanorum, maximam fortunarum partem sibi tradere coegit. Quod vbi plurimos indignè ferre atque hinc contra se tumultuari vidit, cunctos ciues defectionis insimulat: eductosque extra vrbem inopes quidem ad vnum omnes iugulat: ditiores verò ad indicandam quæ ipsis reliqua erat, pecuniam varijs tormentis prius excruciatos, similiter interficit. Nec a feminarum quòque locupletum cruciatibus abstinens, quorundam calcanea forcipibus dilaniat, alijs vbera præcidit. denique nullum sæuitiæ aut crudelitatis exemplum in miseros ciues prætermittit. Nec his satiatus, pueros ac virgines AEgestanorum in Italiam missas vendidit: vrbemque ipsam nomine pri-

D stino spoliatam, pro AEgesta Dicæpolim appellauit; eamque tranfugis incolendam tradidit. Cognita deinde filiorum in Africa cæde, Syracusas ad Atandrum fratrem mittit; iubetque vt omnium qui in Africa sint necessarios obtruncet. Paruit ille fratris mandato, ita crudeliter eius iussa exsequutus, vt non feminis, non senibus decrepitis, imò ne innoxiæ quidem ætati pepercerit, tantusque fuit occisorum numerus; vt quum necatorum corpora in mare proijcerentur, mare per dies aliquot cæsorum sanguine purpurascceret. Quodque grauissimum erat, occisos, nec affinis nec amicus sepelire, imò ne deflere quidem eam calamitatem audebat; veritus ne si aliquam cum interfectis necessitudinem

AGATHOCLIS EX AFRICA IN SICILIAM FUGA

AEGESTA DICAEPOLIS AB AGATHOCLE APPELLATA

habere deprehensus fuisset, vnà necaretur. Dum hæc Syra- A
cusis aguntur; Pasiphilus vnus ex Agathoclis præfectis, intellecta eius
quam in Africa acceperat calamitate, cum exercitu & ciuitatibus suæ fi-
dei commissis ad Dinocratem exsulum ducem deficit. Consternatus
hac defectione Agathocles; missis ad Dinocratem legatis, offert se Ty-
rannidem depositurum, si Thermæ tantum & Cephaledium sibi cum
agro suo relinquerentur. Reiecit tamen has conditiones Dinocrates:
quumque identidem cum ijsdem mãdatis legati ad ipsum reuerterẽtur,
rem in aliud semper tempus differendo extrahebat. Quod vbi vidit
Agathocles, missis ad exsules Legatis, Dinocratem accusat, per illum sta-
AGATHOCLIS PACEM CVM CARTHAGINIENSIB. FACIT re quo minus illi libertate & patria potirentur. Inde pacem cum B
Carthaginiensibus his conditionibus facit; vt illi cunctas vrbes quæ il-
lorum ditionis ante hoc bellum fuissent, reciperent: ipse vicissim pro
earundem vrbium redemtione, trecenta talenta, & tritici ducenta mil-
lia medimmum a Pœnis acciperet. Ceterùm quum ab exsulibus pacem nullis conditionibus impetrare posset, prælio cum ijsdem congredi, quamquam copijs longè inferior, constituit. Peditum quinque millia in armis habebat; equites non plures octingentis: cum his copijs ad Gorgium, quo loco Dinocrates castra habebat, profectus, eundem ad prælium prouocauit. Nec detrectauit pugnam Dinocrates, contemta copiarum eius paucitate: & cum vigintiquinque peditum & C
tribus equitum millibus, in aciem ex aduerso processit. Pugnatum vtrinque acerrimè; his virtute, illis multitudine superantibus: tandem Dinocratiani postquam duo millia ex ipsorũ acie ad Agathoclem transfugissent, rati plures transijsse, territi in fugam se conijciunt. Agathocles inhibitis a persecutione militibus, legatos ad exsules mittit: hortatur vt relicta discordia, armisque depositis pacem secum faciant, & in patriam ad vxores & liberos reuertantur. His verbis decepti multi exsulum relicto tumulo in quo tutò consederant, in plana ad Agathoclem descenderunt: quos quum ille armis prius nudatos armatis cinxisset;
EXSVLVM SYRACVSANORVM CAEDES. omnes ad septem vsque millia interfecit. Hac exsulum cæde perpetra- D
ta, pacem cum Dinocrate facit; eumque parti copiarum præficit: & inuiolatam exinde amicitiam cum eodem vsque ad mortem conseruauit. Dinocrates in amicitiam ab Agathocle receptus; socias omnes Tyranno prodidit: & Pasiphilum Gelæ comprehensum interfecit; Gelamque ipsam in Agatholis potestatem redegit.
CORCYRA AB AGATHOCLE SVBACTA. Agathocles compositis Siciliæ tumultibus, cum classe in Corcyram insulam traijcit, eamque subactam cum Lanassa filia Pyrrho Epirotarum dotis nomine regi tradit. In Italiam inde contra Bruttios copias transuexit, qui postquam fama atque opinione potentiæ eius territi, legatos pro pace ad eum misissent;

A sissent; ille tam diu legatos apud se detinuit, donec vniuersum ex Sicilia exercitum traiecisset. Ceterùm haud diu ea fraude lætatus paucis post diebus grauissimo morbo correptus, in Siciliam redire coactus est. Accessit ad hoc mali & alia calamitas: bellum enim inter filium & nepotem ipsius ortum, regnum in duas partes distraxit; his filio, illis nepoti eius fauentibus; occiso tandem filio regnum nepos occupat. Agathocles itaque super inualescentis morbi vim, tanto domestico vulnere afflictus, desperata salute Theogenam vxorem & duos paruulos ex ea genitos ad se vocat; eosque statim cum vxore in nauim in quam & pretiosissimam omnem suppellectilem comportari fecerat, impositos in AE-
B gyptum mittit, nec multò post coniugis liberorumque discessum, annos tum natus nonaginta quinque, naturæ concessit. Habeo auctores qui interitum eius aliter referant: nempe illum quum templum Vulcani apud Liparenses donarijs spoliasset, amissa per naufragium classe, ægrè cum paucis euasisse: suspicatumque Deorum ira id sibi euenisse, sponte se in ignem præcipitasse.

AGATHOCLES MORITVR.

ΙΕΡΩΝΟΣ.

C HIERO II. HIEROCLIS F. SYRACVSARVM REX.

VArijs post mortem Agathoclis belli cladibus Sicilia lacerata est: hinc Pœnis, inde Syracusanis Insulæ imperium ad se trahentibus. His tertij accessere Mamertini dubia inter vtrosque fide nutantes. Syracusani crebris prælijs a Carthaginiensibus superati, Pyrrhum Epiri regem, qui per id tempus cum Tarentinis aduersus Romanos bellum gerebat, in auxilium euocauere. Is statim ex Italia in Siciliam transgressus, Syracusanos Pœnorum obsidione liberauit. Erycem Carthagi-
D niensium ditionis oppidum, natura munitissimum per vim cepit: ac Pœnos tota pænè Sicilia expulit. Ceterùm quum ob frequentes victorias superbia elatus, grauior indies Siciliæ immineret: Theonemque qui tradendarum Syracusarum auctor fuerat, ex sola suspicione occidisset, ciuitates Siciliæ certatim ab illo deficientes; partim Pœnis, partim Mamertinis sese adiungunt. Turbatis itaque sociorum defectionibus Pyrrhus, Sicilia decedere statuit: vtque id honestius facere posset, Litteras se accepisse simulauit; quibus a Tarentinis in auxilium aduocaretur. Amissa itaque æquè facile quam eandem antea acquisierat, Sicilia, in Italiam reuertitur & Mamertinos ex itinere se infestantes prælio

PYRRHI REGIS IN SICILIAM ADVENTVS.

HIERO HIEROCLIS PRAETOR SYRACVSANVS.

superat. Post Pyrrhi ex Sicilia profectionem Hiero Prætor creatur: cuius hoc in magistratu tanta humanitas & moderatio fuit, vt consensu omnium primo dux aduersos Mamertinos, inde rex crearetur. Futuræ in illo maiestatis eius educatio prænuncia fuit. Patre namque Hierocle, qui originem suam a Gelone primo Syracusanorum rege repetebat, & matre ancilla genitus, ne materni generis sordes notam tam claræ familiæ inurerent, a patre expositus fuerat: sed paruulum & humanæ opis indigentem, apes congesto circa iacentem melle, per dies aliquot aluisse traduntur. Quo de prodigio consultis aruspicibus, acceptoque responso regnum filio portendi, pater infantem recolligit; & in spem futuræ potentiæ diligenter ali præcipit. Eidem in ludo inter æquales discenti, lupus tabellam, in turba puerorum repentè conspectus eripuit. Adolescenti quoque prima bella ineunti, aquila in clypea, noctua in hasta consedit. Quod ostentum consilio prouidum, manu strenuum, & regem quandoque futurum præsignificabat. Multoties singulari certamine congressus, semper victor discessit: a Pyrrho etiam donis militaribus ob virtutem sæpius ornatus, forma quoque corporis insignis; & vires insuper miraculo fuére. In colloquio facilis, in negotio iustus, in imperio clemens erat: prorsusque nihil illi regium præter regnum deesse videbatur. Hiero itaque vbi primùm imperator creatus est, quò opes suas firmaret, cum Leptine viro opibus & potentia inter Syracusanos præcipuo, ducta in matrimonium eius filia, affinitatem contrahit. Et quum videret veteranos Syracusanorum milites ad seditionem & res nouãdas admodum procliues, quò Rempublicam ab hac molestia liberaret, expeditionem in Mamertinos, qui Messanam partim eiectis; partim necatis ciuibus occupauerant, edicit. eductisque ex vrbe Syracusana copijs, ad Centoripam quo in loco hostes erant, castrametatur. facta inde hosti pugnandi copia, ac veteranis in prima acie collocatis, ipse a tergo cum Syracusanis lento gradu subsequitur: idque eo consilio vt interuallo in medio relicto veterani facilius ab hostibus circumuenirentur, nec aliter quàm spe rauerat euenit. Mamertini namque feroci impetu in acie frontem illati, postquam neminem loco cedere, sed obnixè contra ab illis resisti viderunt; sinuata paulisper in medio acie, veteranos a tergo clausérunt, & in orbem coactos telis vndique obruerunt. Hiero interim alio cum Syracusanis itinere profectus, omnes incolumes in vrbem reduxit. Et quum videret Mamertinos stolidè hac victoria exultantes; Syracusanos tanquam victos contemtui & ludibrio habere, eductis ex vrbe Syracusanorum lectissimis quos ipse in militari disciplina exercuerat, ad Longanum fluuium manus cum Mamertinis conserit; eosque post grauissi-

MAMERTINI AB HIERONE DEVICTI.

mam

A mam hinc inde cædem ſuperat: & præcipuos illorum duces in prælio capit. Qua victoria quum Mamertinorum inſolentiam retudiſſet, Syracuſas reuerſus communi ciuium ſuffragio rex ſalutatur; Olympiadis centeſimæ & vigeſimæ tertiæ anno ſecundo. Mamertini rebus ſuis afflictis auxilium a Carthaginienſibus petiuére; atque arcem illorum fidei ſeruandam commiſére. Ceterùm haud multò poſt tempore, quum Pœnorum potétiam & perfidiam ſuſpectam haberent, auxiliũ per legatos ſupplices a Romanis rogarunt: quod vbi ſe impetraſſe intellexére, Carthaginienſium præfectum dolo circumuentum vrbe ſimul & arce eijciunt: vrbemque in populi Romani poteſtatem dedunt.

HIERO REX SALVTATVS.

B Carthaginienſes præfecto præſidij, quòd eius ignauia arcem amiſſam cauſarentur in crucem ſublato, Meſſanam terra marique obſidione claudunt. Hiero autem vbi Carthaginienſes in Mamertinorum excidium animatos cognouit, occaſionem veniſſe ratus, qua gentem barbaram & indomitam, penitus delere, aut Sicilia eijcere poſſet, fœdus cum Carthaginienſibus percutit: ductoque ad Meſſanam vrbem exercitu, ad Chalcidicum montem caſtrametatur. Interim Ap. Claudius conſul Romanus eluſis Pœnorum nauibus, qui eius traiectum obſeruabant; Meſſanã noctu peruenit & miſsis poſtero die ad Hieronem pariter & ad Pœnos legatos, tentauit num æquis conditionibus pacẽ inter ipſos com-

MESSANA A CARTHAGINIENSIBVS OBSESSA.

C ponere poſſet. Ceterùm quum vtroſque obſtinatius in ſententia perſiſtere, & auerſos a pace eorum animos conſpiceret; eductis & vrbe copijs, Hieronem ſeorſim inuadit: nec detrectauit ille certamen pugnatum vtrinque acriter: ſed tandem ſuperior virtute militum Romanus, ceſa maxima regiarum copiarum parte, regem ipſum ad caſtra vſque fugientem inſectatus eſt. Hiero eo prælio Romanorum virtutem expertus proxima nocte deſertis caſtris, Syracuſas plenus pauoris ac metus redijt. Ap. Claudius cognita regis fuga, fugientem inſequitur, deuaſtatoque paſsim hoſtili quà ſibi iter erat, agro; Syracuſas obſidione cingit. Romani cognitis proſperis ſuorum in Sicilia ſucceſsibus, nouos

SYRACVSAE A ROMANIS OBSESSAE.

D conſules M. valerium & C. Octacilium, in Siciliam cum quatuor legionibus mittunt. Hiero autem vbi Romanorum vires in Sicilia inualeſcere & fractos aduerſo prælio ſuorum animos vidit: miſsis ad Conſules legatis, pacem petit. Exhilarati eo nuncio Conſules, quòd magni exiſtimarent Hieronem ex hoſte, Populo Romano amicum reddere: pacem cum illo ijs conditionibus componunt: vt rex captiuos Romanos quos in vinculis habebat, abſque pretio dimitteret: argenti talenta centum penderet. Firmata ad hunc modum cum Romanis pace, eandem Hiero per quinquaginta, quibus regnauit annos, inuiolatam conſeruauit, Romaniſque tutiſsimum in rebus aduerſis ſubſidium, & amicus fi-

PAX INTER ROMANOS ET HIERONEM.

disimus fuit. Finito demùm primo bello Punico, cum Pœni Roma- A
norum armis fracti, tota illis Sicilia cesisſent; & domi grauiſsimo mercenariorum bello, quo Respublica Carthaginiensium ad extrema pænè deuenit, premerétur. Hiero cum e re sua esse putaret, si Carthaginiensium potentia non penitus excinderetur ne Romani illorum metu in totum sublato immodestius se erga socios gererent, classem commeatu & armatis instructam, Carthaginiensibus subsidio misit. Ceterùm cum pace per Siciliam parta, regni eius opes florerent ad ornandam rempublicam Syracusanam conuersus, humanum se erga omnes & affabilem exhibuit nihilque a priuatis habitu differens, sine vllo satellite in publicum prodibat: controuersias ciuiũ magna cura; nec minori iustitia finiebat. Quum- B
que artificiosis sumptuosisque nauium constructionibus haud mediocriter delectaretur; vnam præ ceteris construxit, cuius cum magnitudo, tum artificium cunctis miraculo fuit: proditur in huius ædificatione insumpsisse materiã quæ sexaginta triremibus sustectura fuerat, quæ a trecentis artificibus præter reliquam ministrorum & operarum turbã, duodecim demùm mensium spatio absoluta est. Tantam nauigij molem frumento onustam, quòd magnam in AEgypto annonæ caritatem esse intellexisset, Alexandriam Ptolomæo regi transmisit. Tripodem inde aureum ex auro illaborato Apollini Delphis muneri misit. Auctores tradunt, Hieronem Pyrrho Epirotarum regi primùm hospitio, deinde C
& affinitate iunctum fuisse: ac Gelonem Hieronis filium Nereida Pyrrhi filiam in vxorem duxisse. Ceterùm quum post diu infidam inter Pœnos ac Romanos pacem, bellum rursus longè grauiſsimum inter eos exarsisset: quo Italia vniuersa per quindecim annorum spacium, duce Hannibale crudeliſsimè a Pœnis lacerata, & vastata, & res Romana in extremum pænè excidij periculum prolapsa est, fideliſsimè se erga Romanos Hiero, vti deinceps prosequemur gesit. Post prælium ad Trebiam commissum, Carthaginienses classem, cum ad deuastandam Italiæ oram, tum ad Siciliam inuadendam instruxerant. Verùm tempestate inter nauigandum exorta, nauibus fluctuum & ventorum vi a se inuicem di- D
uulsis, nouem ex illis Liparas, octo Vulcani insulam tenuére; tres æstus in fretum auertit. Has duodecim triremes ab Hierone qui tum fortè Messanæ Sempronium Consulem operiebatur, immissæ nullo repugnante captas in Messanensium portum pertraxére. Cognitum ex captiuis, præter viginti nauium classem è qua ipsi essent, quæque ad depopulandam Italiæ oram, missa fuerat, quinque & triginta alias quinque remes ad sollicitandos veteres socios Siciliam petere: Lylibæique occupandi præcipuam illis curam esse. Hæc statim vt cognita erant, Hiero AEmylio Prætori, cuius tum prouincia Sicilia erat, præscribit: monetque vt firmo

A mo præsidio Lilybæum tueatur: hanc namque vrbẽ præcipuè Pœnos petere. Id postquam AEmilio renunciatum est, intentiorem vbique custodiam adhiberi, & Lilybæum firmo præsidio muniri curauit. Prælio inde nauali ad Lilybæum inter Pœnos Romanosque commisso, superior Romanus fuit: captæ septem naues Punicæ, & in his milites mille septingenti. Necdum hoc cognitum Messanæ erat, quum Ti. Sempronius Consul Messanam venit: fretũ intranti rex Hiero cum classe ornata obuiam processit: transgressusque è naui regia in Prætoriam aduentũ Consuli cum incolumi exercitu gratulatur. statum inde insulæ & Carthaginiensium conatus exponit: pollicitusque se quo animo bello priore po-
B pulum Romanum iuuenis adiuuisset: eo se senem adiuturum: frumentum in naues, vestimẽta militibus & socijs naualibus gratis præbiturum; grande periculum Lilybęo, maritimisque ciuitatibus esse ostendit & quibusdam res nouare volentibus, occasionem non defuturam. Sempronio itaque minimè cunctandum visum est, quin mox Lilybæum peteretur: Consul igitur & rex cum classe regia simul profecti; cum inter nauigandum pugnatum ad Lilybæum fusasque & captas hostium naues intellexissent, Consul Melitam insulam, Hiero Siciliam cum classe sua repetijt. Postea quum Hiero Romanos grauissimam rursus cladem apud Thrasimenum fluuium accepisse cognouisset, classem cum com-
C meatu & mille sagittarijs simul & victoriam auream pondo trecẽtorum viginti Romanis in subsidium misit. Legati regij in Senatum introducti retulerunt, cladem exercitus Romani Hieroni allatam, adeo eum affecisse; vt nulla regni sui clade magis indolere potuerit: itaq; quanquam probè sciat rem Romanam, admirabiliorem rebus aduersis quàm secundis esse: missa tamen a rege omnia; quibus a bonis fidelibusque socijs bella iuuari soleant: quæ ne abnuant magnopere se patres conscriptos orare. Legatis actæ gratiæ & a senatu responsum est. virum bonum, fidumque socium Hieronem esse: atque vno tenore quo in amicitiam populi Romani peruenerat; fidem semper seruasse; ac rem Romanam in
D omni tempore munificè ab illo adiutam. Ceterùm quum post prelium ad Cannas commissum, rursus noua classis a Pœnis in Siciliam ad deuastandum Hieronis regnum missa esset; Senatus Romanus per T. Octacilium Prætorem de regis periculo certior factus, quamuis affectissimis tum ob cladem Cannensem reipublicæ viribus, classem tamen Hieroni subsidio misit. cui in se beneuolentiæ vti gratiam referret Hieron; T. Octacilium prætorem frumento & stipendio in sex menses iuuit. Gelonem quoque filium, qui audita Romanorum ad Cannas clade; contemta patris senectute ad Pœnorum partes se contulerat: iamque vrbes aduersus Romanos armare cæperat; ne fœdus eius temeritate

HIERONIS IN POPVLVM ROMANVM BENEFICENTIA.

HIERONIS REGIS OBITVS.

ritate violaretur, per insidias sustulisse creditur. Non multò post filij mortem, iam nonagenario maior, anno regni quinquagesimo, Hieronymo ex Gelone filio nepote, quindecim annorum puero successore regni relicto moritur. Traditur ante mortem in animo habuisse Syracusas liberas relinquere; ne sub dominatu pueri li, regnum bonis artibus firmatum euerteretur. Sed huic consilio obstitêre filiæ; ratæ nomen quidem regium penes puerum fore; regni autem administrationem & imperium penès se virosque suos Andronodorum & Zoilum: hos enim tutorum primos Rex testamento dederat, victus itaque assiduis filiarum precibus Hiero, inceptum mutauit. Tutores enim quindecim puero reliquit: quos precatus est moriens, vt fidem erga populum Romanum, a se per annos quinquaginta cultam, inuiolatam conseruarent: puerumque suis pedissimùm vestigijs insistere assuefacerent. Hæc vbi mandasset exspirauit. Funus eius a ciuibus magna cura & pietate celebratum suis pænè neglectui fuit. Populo quoque Romano memoria ipsius ita grata fuit, vt captis postmodum a Marcello Syracusis, nihil æquè Syracusanis ad meliores pacis condiciones à Senatu Romano impetrandas profuerit; quam Hieronis memoria ac fidei erga Po. Ro. integritas. Hieronem solus omnium auctorum Pausanias insidijs Dinomenis Syracusani occisum scribit: quod tamen verum non esse, vel hinc animaduerti potest, quod nulla eius rei mentio apud Latinos Scriptores exstet: neque enim illi (Liuius præsertim) rem tanti momenti in Rege socio populi Romani prætermissuri fuisse videntur.

A B C

IEPΩNYMOY.

HIERONYMVS GELONIS F. SYRACVSARVM REX.

MOrtuo Hierone, tutores Hieronymum quindecim annorum puerum in concionem producunt: recitatum inde Hieronis testamentum; paucis qui ad excitandos clamores in concione dispositi erant, id approbantibus: ceteris animo parum læto excipientibus; qui conspecta immatura Hieronymi ætate, verebantur ne animus iuuenilis regno per se gubernando impar ad deteriora inclinaret. Ceterùm Andronodorus reliquis statim tutoribus remotis, Hieronymum iam iuuenem & regni potentem esse dictitans, ac proinde tutela quæ sibi cum pluribus communis erat, deposita, cunctorum in se solum potentiã conuertit. vix vlli etiam bono moderatoque regi, in tanta ciuium erga Hieronem beneuolentia ac charitate succedenti, facilis ad fauorem apud Syracu-

D

A racusanos via futura erat. Verùm Hieronymus quasi vitijs suis aui desiderium etiam magis excitare vellet; primo statim initio quantũ ab eius humanitate differret, ostendit. Nam qui per tot annos Hieronem eiusque filium Gelonem, non veste aut alio quouis insigni a ceteris ciuibus differre vidissent; purpuram repentè, diadema, & satellites armatos conspexére: quadrigisque albis vti Dionysius Tyrãnus antea solebat, Hieronymum è regia procedentem. Hunc tam superbum apparatum, habitumque consimiles sequebantur mores: contemtus omnium hominum, superbæ aures, contumelioſa dicta, aditus non modo alienis, sed & tutoribus difficilis: hinc factum est vt multi tutorum metum supplici-

B cij morte aut voluntario exsilio præuerterent. Sunt & auctores qui referant, eum primò assentationibus Osis parasiti corruptum ad imitationem Dionysij Tyranni diadema & purpuram assumsisse. Nec his contentus vnam ex ancillis cui Pitho nomen erat, in matrimonium duxit: eamque diademate ac reliquo vestitu regio ornatam, reginam salutari voluit. Crescente itaque indies fastu & superbia societatem Romanam abrumpere, seque ad Pœnorum partes conferre cogitabat: sed distrahebatur in diuersa animus trium potissimùm contentionibus. Andronodorus enim & Zoilus eum ad Pœnorum societatem inclinare; Thraso verò his contrarius in Romanorum fide atque amicitia, retinere

C conabatur. Indicatur interim per Calonem quendam coniuratio in Hieronymi caput facta: Calo enim a prima pueritia Hieronymo intimus fuerat. Is vnum tantummodo ex coniuratis Theodorum, a quo ad facinoris societatem se sollicitatum fatebatur, indicare potuit: qui cõprehensus statim, atque Andronodoro ad torturam traditus, de se haud cunctanter fassus, conscios celabat. Postremò quum omnibus, supra quàm humana potentia tollerare posset, tormentis laniaretur, victum se malis simulans, a conscijs ad innoxios indicium vertit, Thrasonem eius consilij auctorem mentitus: nec enim aliter quàm tanto socio confisos vnquam rem aggredi ausos fuisse. Nominat deinde & alios ex

D Tyranni amicis, quorum nomina inter tormenta doloresque occurrére. Maximam indicio fidem Thrasonis nomen apud Hieronymum fecit. Itaque extemplò ad supplicium traditur: additi pænè & alij iuxta insontes. Coniuratorum nemo dum torqueretur Theodorus, aut latebras quæsiuit aut fugit; tantum illis fidei in Theodori constantia fuit: tantaque eius in conscijs celandis fortitudo. Thrasone itaque iam sublato, qui solus semper obstiterat, quò minus Hieronymus Pœnis se adiungeret; haud dubiè iam res ad Pœnos inclinabant. Missi statim ad Hannibalem legati: ac remissi ab eo cum Hannibale nobili adolescente, & Hippocrate & Epicide, qui Pœni materno genere, nati Carthagine, sed Syra-

HIERONYMVS REX

CONIVRATIO IN HIERONYMVM DETECTA.

cusis oriundi erant, auo scilicet exsule Syracusano. Per hos iuncta societas inter Hannibalem & Hieronymum: nec inuito Hannibale cum Hieronymo manserunt. Ap. Claudius, cuius tum Prouincia Sicilia erat, vbi hæc intellexisset, Legatos quam primùm ad Hieronymum misit: qui cum se ad renouandam societatem quæ inter Romanos & eius auum intercessisset, venisse dicerent per ludibrium auditi sunt, percunctante per iocum Hieronymo, quis euentus prælij ad Cannas fuisset, vix credenda enim Hãnibalis Legatos referre, velle se quid veri sit intelligere: vt inde maturè rebus suis consilium caperet. Romani contra cum seriò Legati audirẽtur se redituros dicentes, admonito potius quàm rogato Hieronymo, ne fædus cum Romanis ab auo Hierone percussum violare vellet, discedunt. Post Romanorum discessum, statim Legati a Hieronymo Carthaginem missi, ad fædus cum illis ex Hannibalis societate ineundum. Pacto itaque inter eos conuenit, vt quum Pœni Romanos Sicilia pepulissent (quod breui futurum sperabant) Himera amnis qui mediam fermè insulam diuidit; Punici Syracusanique; imperij limes esset. Sed inflatus adulatorum assentationibus Hieronymus, qui eũ non Hieronis tantùm, sed & Pyrrhi materni aui (natus enim ex Nereide Pyrrhi filia fuerat) meminisse iubebant: aliam rursus legationem Carthaginem mittit: qua petebat, vt deuictis Romanis Italiæ imperium Pœnis, sibi autem Sicilia vniuersa cederet. Concessum & hoc a Carthaginiensibus est: nihil recusantibus, quò illum a societate Romana auerterent. Ceterùm post hæc omnia in eius exitium præcipitia fuére. nam postquam præmissis Hippocrate & Epicide cum duobus armatorũ millibus ad tentandas Romani imperij vrbes, ipse cum reliquo exercitu qui quindecim millium erat in Leontinos profectus esset: coniurati qui omnes tum forte militabant, ædes viæ angustæ imminentes, qua Hieronymo ad forum eunti transeundum erat, occupauerant. Ibi quum reliqui instructi armatique transitum ipsius exspectãtes starent; vni ex satellitibus, cui Indigemini nomen erat, hæ partes datæ sunt: vt cum vicinus huius ædis ianuæ rex esset, per simulationem aliquam subsequentem a tergo turbam in angustijs moraretur. Vti conuenerat ab Indigemine factum est: tanquam abstricto nodo laxaret pedem, turbam moratus tantum interualli fecit; vt in prætereuntem sine armatis regem impetus fieret: confoderetur que prius aliquot vulneribus quàm succurri posset. Orto hinc clamore ac tumultu, in Indigeminem obstantem tela a satellitibus coniecta; ita tamen, vt duobus duntaxat vulneribus acceptis euaserit. Hic exitus Hieronymi post decimum quintum regni sui mensem fuit. Satellites cæde regis conspecta alij aliò diffugiunt: percussores verò partim in forum ad multitudinem parta iam libertate exultantem, partim Syracusas ad præuenien-

HIERONYMI CAEDES.

A ueniendum Andronodorũ properant. Sed iam perceperat Andronodorus rei geſtæ famam, atque Inſulam firmo ſtatim præſidio muniuerat. Ceterùm poſtquam multitudinis in recuperanda libertate conſenſum cognouit, non auſus obſiſtere, ſimulato ſe quoque libertati fauere, collaudatisque percuſsoribus; claues inſulæ in populi poteſtatem tradit: pro quo beneficio, Prætor cum Themiſtio, qui Harmoniam Gelonis filiam in matrimonio habebat; & alijs aliquot creatur, verùm haud diu in fide permanſit: inſtigante namque Damarata vxore, Hieronis filia, atque aſsumto in ſocietatẽ Themiſtio Tyrannidem occupare tentauit. ſed prodito per Ariſtonem (nam & huic rem omnem communicauerat) Andro-
B nodori conſilio, præuentus vnà cum Themiſtio occiditur. Nec contenti eorum cæde Syracuſani, vxores ſimiliter vtriuſq; Damaratam Hieronis, & Harmoniam Gelonis filias immiſsis percuſsoribus, interfecêre. Erat & altera Hieronis filia Heraclia Soſippi vxor: qui voluntario exſilio Tyrannidem Hieronymi vitauerat. Ea quum ad ſe quoque percuſsores venire præſciſset, in ſacrarium ad penates cum duabus filiabus virginibus confugit: diuque per Hieronis patris, & Gelonis fratris manes percuſsores obteſtata, ne ſe innoxiã Hieronymi inuidia conflagrare ſinerent, ex cuius regno nihil præter exſilium viri haberet; poſtquã in vanum ſe preces effundere vidit, vt ſaltem puellis parceretur orare inſtitit, a qua ætate
C etiam hoſtes irati abſtinerent. néue Tyrannos vlciſcendo ſcelera quæ odiſsent ipſi imitarentur. Ceterùm cum nihil proficeret, Heracliam a penetralibus abſtractam iugulant: cædique matris etiam filiarum cædem addunt. Hic exitus Hieronymi Tyrannorum vltimi cum tota familia fuit, quæ poſt eius interitum acta ſunt; & quomodo Syracuſæ in Romanorum poteſtatem peruenerint, in Syracuſarum deſcriptione proſequuti ſumus.

A

HISTORIAE VRBIVM ET POPVLORVM MAGNAE GRAECIAE ET ITALIAE.

HVBERTI GOLTZII HERBIPOLITAE VENLONIANI CIVIS ROMANI.

B

QVIDEM benigne lector, quum ea Græcorum numiſmata quorum populi ſedes in Italia habuerunt, in ordinem aliquem digerere conſtituiſſem, putabam me haud omnino abſurdè facturum, ſi quidquid vrbium aut populorū pecuniam Græcorum elemẽtis ſignaſſet, aut etiam Græcæ in Italia originis eſſet, ſub Magnæ Græciæ nomine complecterer. Neque enim eam ad tam anguſtam nominis rationem atque Magna Græcia a priſcis incluſa fuit, coarctandam putauimus; ſed eius vocis vſum, ob rei argumentum latiſsimè per totam Italiam diffuſum, largius nobis eſſe vſurpandum: idque vti non ſine æqui lectoris vtilitate & commoditate, ita haudquaquam contra nobiliſsimorū ſcriptorum auctoritatem; quando Strabo ipſe non Italiæ ſolùm magnam Græciam

MAGNA GRAECIA.

C incluſit; ſed & in Siciliam vſque extenſam fuiſſe prodidit. Ad hæc obſeruo Italiam non vno tantùm loco, ſed variis regionibus & vrbibus à Græcis cultam & frequentatam fuiſſe. Adde quòd quemadmodum Italia, vti nunc, ita & olim nobiliſsima totius Europæ regio, non vniuerſa ab initio Italiæ nomine donabatur; ſed hi tantum qui Iſthmum inter Laum flumen, ſinum Hipponiatem ſiue Napitinum; ac Scyllaticũ incolerent, Itali (qui ijdem & OEnotrij olim) vocabantur. ita æquiorem nobis fore lectorem putauimus, ſi nunc magnæ quoque Græciæ nomine paullò largiùs ob cauſſas prædictas vſuri ſumus. Quare vt Italiæ non vna totius appellatio olim fuit; ſic nec vnam quoque commu-

D nem omnium fuiſſe poſſeſsionem facillimè obſeruari poteſt. nam Heſperia, Auſonia, Saturnia, & demum quoque vt iam diximus, Italia partium tunc, non totius appellationes fuerunt: quas partes, vt in monumentis rerum geſtarum traditum eſt, alij alias ab initio tenuerunt; Siculi, Tyrrheni, Vmbri, Ligures, OEnotrij, Peucetij, Aborigines, Pelaſgi. Quorum alij iterum huius regionis indigenæ fuiſſe; alij aliunde, & ex Græcia plerique in hanc terram omnium iam tum rerum copia affluentem traieciſſe ſcribuntur. Verùm vt eorum quiſque venerit, vt bella pacemque cum finitimis fecerit, nobis hoc loco non eſt conſilium ſcribere: id vbi opportunitatis ex numiſmatibus occaſio ſeſe offeret, non

omissuri: nam vti eorum temporum non satis explorata memoria est, A
ita quæ de iis Antiqui prodiderunt, fabulis quàm historiis similiora videntur. Adde quòd parum consentanea, atque adeo pugnantia inter se sæpe tradant; vt vix probabile quidem, quod in tam discrepantibus rebus adferas, quidquam inuenias. Ceterùm ex officio nobis facturi videbamur, si primùm Italiam paucis, vt à natura; & à populorum iure distincta describeremus. Natura enim intra mare & Alpes eam in Trianguli formam (si bono in primis auctori Polybio credimus) vt eius apex Massiliam quoque perstringat, inclusit. Verùm & hoc addamus, Italiam à Populo Ro. propriè vocatam fuisse, quidquid ad superum mare Rubicone; ad inferum Arno fluminibus claudebatur, vti ex tradentium auctoritate constat. Ligures, Gallos, Venetos, Carnos ob eam caussam, quòd in Prouinciæ formam inclusi erant, ab eo nomine excludebant. sed ipsum Polybium qui Scipioni AEmiliano, & deletæ Carthagini æqualis scripsit, audiamus. Tota, inquit, Italia in trianguli speciem est formata: eius latus vnum quod ad orientem solem spectat, Ionio, ac deinceps Hadriatico mari terminatur: alterum verò quod ad meridiem, Siculo, & Tyrrheno: ex quibus inter se coeuntibus, apex trianguli efficitur. in meridiem proiectum promontorium quod Cocinthus appellatur, Ionium à Siculo mari distinguit: tertium verò latus quod Septemtrionem & mediterraneam regionem intuetur, deinceps Alpium crepidine circumscribitur: quæ à Massilia & ijs quæ supra Massiliam sunt locis initium ducit. & continenter vsque ad intimum Hadriæ sinum extenditur. Apud ipsam autem, de qua dixi, crepidinem Alpium (quã etiam quasi basem trianguli appellare licebit) à meridie ad septemtrionem subiecti sunt campi totius Italiæ vltimi, qui bonitate & magnitudine omnibus qui in Europa sunt antecellunt. Vniuersa verò ea linea, qua hi campi definiuntur, speciem trianguli format: cuius apex ab Alpiũ & Apennini montis concursu non longè à Sardonio mari, supra Massiliam figuratur. Laterum autem vnum à Septemtrione vt supra dixi, Alpes sunt, quæ ad ducenta septuaginta quinque passuum millia porriguntur, alterum verò à meridie Apenninus, qui ad quadringenta quinquaginta. basim autem totius figuræ litus Hadriatici sinus affingit: cuius magnitudo est à Sena oppido in intimum ferè sinum, vltra CCCXII. millia: adeò vt horum camporum ambitus, non multum à mille ducentis quinquaginta, millibus passuum differat. Quocirca, si Italiæ terminos secundùm naturam propagatos sequemur; hos Italiæ populos numerabimus: Ligures, Gallos, Venetos, Carnos, Etruscos, Latinos, Campanos, Lucanos, Græcos, Apulos, Frentanos, Picentes, Vmbros, Sabinos, Vestinos, Marsos, Marrucinos, Pelignos, & Samnites. Quòd si ex

ITALIA.

A si ex iure, quo Italiæ populi cum Romanis vel fædere vel amicitia sociati; vel legibus quoque donati sunt, Italos distinguemus; futurum est, vt eos in tres tantum populos distributos fuisse obseruemus. in Latinos, Italicos, & Prouinciam Galliam. Atque vt ius illud omne à fædere manabat, erantque fædera alia alijs æquiora; ita non eadem omnes populi cõdicione sunt vsi; sed alij aliis meliore vel deteriore. quæ si per premiorum gradus distinguantur, optima erat ciuium Romanorum siue iuris Quiritium condicio: aliquãto incommodior Latinorum: infra Latinos Italicorum: durissima verò prouinciarum. Latinitatis siue Latij iuris prę- LATII IVS.
cipuæ partes erant, vt ius suffragij Romæ non in tribu certa, sed ex magi-
B stratuum arbitrio haberent: & quod summum erat, qui ius Latij habebat, is si apud Latinos magistratum quæsturam aut AEdilitatem gessisset, ius ciuitatis Romanæ assequebatur. Populi quoque qui ius Latij habebant, suis à prætoribus non à Romano magistratu administrabantur. atq; hoc ius populi latini fuit, vsq; ad annum ab vrbe condita DCXCIV. quo ex lege Iulia ius ciuitatis vniuerso Latio datum est. Italicum ITALICVM IVS.
ius neque suffragij lationem habebat; neque per Magistratus administrationem ciuitatem assequebatur. Ceterum Italici magistratibus suis & legibus, non Prætori Romano, vt prouinciæ parebant.

Prouinciæ ius præcipuè in eo versabatur, quod ijs leges domesticæ adi PROVINCIARVM IVS.
C mebãtur & pro ijs aliæ à Romanis dabantur: regebanturq; à prætore qui ius de rebus priuatis dicebat; causas verò publicas cũ concilio cognoscebat, & imperium cũ belli gerendi potestate habebat. Hæc de iure populorum Italiæ paucis hîc a nobis adscripta sunt & per compendium, vt quoties de iure Latij, Italico aut prouinciarum in libris antiquorum occurret, intelligi quid scriberetur possit. Ceterùm vt numismata nostra variè per Italiam eiusque regiones sparsa populos quos nuncupauimus contingant, operæ precium me facturum arbitratus sum si ea occasione vsus paucis vniuersam Italiam per populos & limites suos (veluti si eam per itinerarium obirem) distinctam simul etiam agros eorum &
D vrbes, quantum ad rem propositam opus esset, complecterer; confidens eo consilio me tum priscorum monumentis magnam lucem, tum luculentum rebus nostris compendium esse allaturum. Atque a Latinis quorum agris etiam Roma cis Tiberim imposita erat, exorsi obseruamus duplex fuisse Latium, vetus & nouum.

Vetus Latium ab occasu Tiberi & Etruscis: a Septemtrione Aniene & LATIVM VETVS.
Sabinis, Vfente flumine & Volscis ab oriente; Tusco mari a meridie terminatur. atque in eo fuisse populos, Albanos, Rutulos, Volscos, & AEquos quos & AEquicolas vocabant.

Volsci quidem ferè versus mare, citra & vltra Vfentem flumen oppida xviij. te-

xviij. tenuerunt: inter quæ præcipui nominis & maritima Antium, & A
Anxur siue Tarracina & Suessa Pometia.

LATIVM NOVVM. Latium nouum ad Septentrionem Anio, Sabini & Marsi; ad ortum Samnites & Campani; ad meridiem mare a Circeijs ad Lirim continebat: cuius populi Osci, Ausones, & Hernici.

Ausones propriè dicti fuerunt Aurunci inter Volscos & Campaniam siti: quorum oppida Minturnæ, Vescia & Ausonia fuerunt. e quibus Minturnas ad Lirim sitas Stephanus Sannitibus adscribit.

CAMPANIA IN TRES REGIONES DIVISA. Latio Campania est adiuncta.

Campaniam a Liri amne ad Vulturnum; a Vulturno ad Sarnum; a Sarno ad Silarim antiqui produxerunt. quare tres Campaniæ partes a B veteribus institutæ, vna quam Ausones, Aurunci, Sidicini, & Campuani tenuerunt: altera, quam Cumani & Opici: tertia, quam Nucerini.

Prima ad mare Sinuessa (quæ & Synope ante dicebatur) & Vulturno oppidis frequentata erat, intus autem Gauro, Masico & Falerno montibus, campo Stellate, Suessa Aurunca; Calibus, Casino, Teiano Sidicino, Venafro, Calatia, Callicula, Trebula, Casilino cum silua Gallinaria, & capite ipso regionis Capua.

Secunda ad mare Linternum oppidum cum fluuio; Cumas, quas Dionysius in Opicis collocat; Misenum, Baias, sinum Lucrinum & Auernum habebat: tum Puteolos, Neapolim & Heracleam, omnes in eo C sinu qui Crater dicitur: intus verò Atellas, Abellam, Suessulam, Acerras, Vesuuium montem, Nolam & Pompeios.

Tertia ad mare oppida habuit, Stabias, Surentum & Mineruæ promontorium: intus Salernum Nuceriam & Picentiam. Obseruo etiam agrum a Surrento ad Silarim flumen, Picentinis huc ex aduerso Adriatrici litore traductis fuisse per xxx. P.M. attributum.

LVCANIA Lucani a Silari fluuio ad Laum vsque tenuerunt: ad mare quidem Pæstum siue Posidoniam, Palinurum promontorium, Veliam, Buxentum; intus Thebas Lucanas interijsse Cato auctor est. & Pandosiam Theopompus apud Plinium. Ceterum Lucaniæ caput Petiliam fuisse D obseruo. Lucaniam attingit ea regio quam Græci magna ex parte incoluerũt: eadẽ in tres partes diuisa fuit, Bruttios, Messapios, & Salentinos.

BRVTTII. Bruttij (vt suo loco dicemus) genus hominum agreste, & fugitiuum, expulsis Græcis occuparunt eam partem quæ quondam OEnotria & Italia dicta inter duos sinus Hipponiatem, in Tusco mari & Scyllaticum in Ionio erat: Isthmumque illum a Lao flumine ad Metapontum vsque tenuerunt: sicuti ex Annochi auctoritate Strabo prodit.

Deinceps occurrit regio quæ Isthmo est inclusa a Tarento ad Brundisium: quam Messapiam, Iapygiam, Calabriam, & Salentinam varijs

nominibus

A nominibus appellarunt: quanquam alij eandem in duas partes, Strabone atteſtante, diſtribuant. Vnam in qua Tarentum, quam Calabriam & Meſſapiam; alteram in qua Brundiſium quam Salentinos, ſiue vltimã Iapygiam nominarunt.

MAGNA GRAECIA.

Ceterùm quod ad Magnam Græciam attinet, eius limites nonnulli multò anguſtiores, Ptolemæum Pliniumque ſequuti conſtituunt. Ab Alece enim flumine in Rheginorum agro, quidquid agrorum aut opidorum a Locrorum ſinu itidem Scyllatio vſque ad Tarentum circa Ionij maris oram continebatur, Magnæ Græciæ ſolùm adſcribunt. Si vera eſt Antiochi ſententia quam Strabo profert, Græcorum limites a
B Lai fluminis in ſinu Hipponiate oſtio vſque ad Alecem flumen ſecundum Tyrrheni maris oram multò longius Italiæ ſpatium, quàm ſecundùm Ionij maris litora occuparunt. Sin etiam ex eadem ratione veros Bruttiorum fines aſsignauerimus, neceſſum eſt maritima eorum fuiſſe Tempſam, Terinam Metaurum fluuium, Scyllæum promontorium, Rhegium, Leucopetram, Herculeum promontorium, Alecem flumen Rheginorum agrum dirimens a Locrenſi, Bruttium, & Zephyrium promontoria, & ſupra Locros cognomento Epizephyrios Mamertinum caſtrum: vnde Mamertini qui Meſſanam fraude occuparunt nomen ſortiti ſunt vt nonnullorum eſt opinio. Item Caulloniam, Scyllatium,
C Lacinium promontorium, Crotonem, Sybarim, Thurios, quorum oppidum deducta Colonia Copiæ appellationẽ accepit: tum & Lagariam vrbem, Acirim & Sirim flumina, ac poſtremò Metapontum. Intus verò Numiſtrum, Conſentiam, Hipponem, Heracleam, quæ & Siris vocata eſt; & vt Straboni placuit Pandoſiam. In altera huius regionis parte a Tarento Brundiſium terreſtri itinere XXXII. P. M. opida per continentem ſunt a Tarento Vria, Meſapia, Aletium. in ora verò Galeſus flumen, & Tarẽtum, Senonum Gallipolis, Iapygium ſiue Salentinum promontorium, in quo Leuca, mox vnde breuiſsimus eſt in Græciam traiectus ab Hydrunte in vltimam Iapygiam ſecundum Adriatici maris
D oram Brundiſium, vtrunque a Ptolomæo Calabriæ iuxta mare Ionium adſcriptum. Hydruntem Plinius a Brundiſio quinquaginta M.P. diſiungit. Poſt Salentinos Apuli a Brundiſio ad amnem Fiternum vſque agros tenuerunt. Obſeruo Apulorum duo fuiſſe genera: Vnum quos Peucetios, itidem Iapygas & Pediculos vocarunt; quorum oppida ſecundum mare, Barium, Egnatia, Rhudia: amnes Pactius & ex Hirpinis montibus defluens Aufidus, mediterranea autem Venuſia & Cælia.

APVLIA DVPLEX.

Alterum Apulorum genus, quos Daunios & Meſſapygas cognominabant, in qua oppida ſecundùm oram Salapia, Sipus, Apeneſte, Garganus mons, Hyrium, inde Fiternus flumen. mediterranea Teanum cogno

mento Apulum, Luceria Colonia, Arpi, Canusium oppida. Addit A
Strabo,eos qui sinum iuxta Garganum montem incolunt Apulos proprie fuisse appellatos.

FRENTANI. Post flumen Fiternum quod Apuliam terminare diximus,sequebantur ad mare Frentani,vsque ad Aternum flumen; a quo deinceps Picentes sunt : ita vt inter Apulos & Picentes nulli alij populi quàm Frentani fuerint interiecti. In ora flumen Trinium portuosum : oppida Istonium,Buca,Ortona,Aternus amnis. intus verò Anxanum & Larinum.

PICENTES. Vltimi vt diximus Italiæ, si a populorum iure distinguantur, circa Adriatici maris oram Picentes erant, qui ab Aterno amne ad AEsin maritima tenebant. in quibus opida maritima veterum scriptorum te- B
stimonio celebrata Castrum, Cupra maritima, Truentum, Nomana, Ancona.intus Cupra montana,Firmũ & Asculũ vtrumq; cognomento Picenum:Hadria colonia,& ager Prætutianus. Deducti ex his agris Picentes, in aduerso Tyrrheni maris litore inter Sarnum & Silarin flumina, vt suo loco meminimus consederunt. Ceterùm deinceps oram Italiæ maritimam, eiusque fines & limites secundum situm paucis prosequemur. vltra AEsim flumen Galli Senones vsque ad Rubiconem habitarunt. hanc regionem primùm Liburni coluerunt; eos expulerunt Siculi; Siculos Vmbri; Vmbros vt ex Catone Plinius testatur Etrusci. Post Senones ex transalpina Gallia profecti Tuscis exactis re- C
gionem occuparunt, & Senogalliæ nomine ab ijsdem appellata est: in qua hæc opida præcipuè floruerunt, Sena, Fanum fortunæ, Pisaurum, Ariminum. Sed postquam Romani & hanc partem deiectis aut debellatis Gallis in potestatem redegissent; placuit vt Italia, quæ eò vsque AEsi flumine intercluſa fuerat, ad Rubiconem vsque produceretur. Postea vero extincto omni Gallorum nomine, Vmbriæ propter affinitatem hæc pars attributa est.quod ex Strabone, Valerio Maximo atque alijs patet.

GALLIA TOGATA SIVE CITERIOR. Sequebatur vltra Rubiconem Gallia citerior quæ & Togata appellata est:quæ quidquid montium Camporumque & agrorum mari Li- D
gustico flumine Arno ad mare inferum, Adriatico sinu Rubicone & Formione fluuijs ad superum mare terminabatur & conuexa prope Alpium crepidine incluſum erat, continebat. Mare hanc vt diximus a meridie claudebat. Alpes a Messilia in orbem prope per vada Sabatia, Taurinos,Salassos,Rhætos,Comum,Brixiam, veronam,Vicetiam, Opitergium, Aquileiam & Tergeste vsque in sinum Adriaticum ductæ, Septemtrionem & occidentem claudebant.sinus ipse & hinc Rubicon, illinc Formio duo flumina Orientis partem definiebant.

Ceterùm quidquid agri ab occidente Athesi, ab Oriente Adriatico,a

Septem-

A Septemtrione vt ait Strabo, Natisone flumine; a Meridie Pado comprehensum est, id totum Venetorum fuit: eaque regio vniuersa Venetia est. VENETIA.

A Natisone vsque ad Formionem Carni erant; quorum opida Aquileia, Concordia, Tergeste. CARNI.

Galliam vero Citeriorem, Apenninus ferè mediam discriminabat, & flumen magnum Padus, qui ex montis Vesuli fonte in Alpibus ortus ex Apennino celebrati nominis octo, alia ex Alpibus vndecim recipit; pluribusque in sinum Adriaticum ostijs erumpit.

Ligurum, vt ait Dionysius, natio antiquissima & regio latissima fuit, LIGVRES. partemque non modicam Galliæ vlterioris & Italiæ insedit. Qui ci-
B tra Apenninum habitarunt in Montanos & Maritimos distincti fuerunt.

Montani a Nicæa, vnde Apenninus attollitur, vsq; ad fontes Macræ pertinuerunt. a Macra verò vsque ad Arnum Ligures Apuani.

Maritimi a Massilia vsque ad Pisas, vt Polybius ait, consederant. quæ ora opida habuit Herculis fanum, Lucum Feroniæ, Lunam. & post Macræ fluminis ostium, Genuam, vada Sabatia, Albingaunium, Albiū, Monæci portum, Herculis portum, & Italiæ finem Varum. Intus opida pauca, castella plurima. in ijs Luca, quæ ante Etruscorū ait fuisse Liuius, & postea Ligurum.

C Etrusci sequuntur post Ligures a Pisis opido Romani vsque; qui ETRVSCI. quidquid agrorum inter Arnum & Tiberim flumen erat, insidebant. Etruriæ verò opida circa maritimam oram celebrari obseruo, Alsium, Pyrgos, Tarquinios, Grauiscas, Cosam, Volcas, Telamonem promontorium, Populoniam, Volaterras & Pisas. Interius populi erant, Veientes, Falerij siue Faliſci, Capenates, Vulsinienses alijque multi apud veteres celebrati.

Hactenus itaque eos prosequuti sumus populos, qui Italiæ oram insiderant, ac siue Tuscum, siue Siculum, siue Ionicum, siue Adriaticum
D mare attingebant: reliquum est vt paucis quantum ad nostrum pertinet institutum, eos qui mediterranea tenebant referamus.

Vmbros (vt inde exordiamur) Sempronius a frontibus Tiberis vsque VMBRI. ad Narem flumē perducit; sequutus vt opinor antiquorum temporum rationem. Strabo a mari ferè ab Arimino vsque ad Ocriculos, recentiorem, postquam ager Gallicus, (vt scripsimus) Vmbris est attributus, descriptionem fecit. Opida Nequinum (quod deducta colonia a Nare fluuio Narnia dictum fuit) Meuaniam Propertij Poëtæ patriam, Nuceriam aliaque aliquot non ignobilia Vmbri tenuerunt.

Sabini inter Vmbros ab Occidente, & Latinos ab Oriente siti erant. SABINI. & quidquid agrorum inter Narem & Anienem flumina continerentur id

totum Sabinorum fuiſſe, veteribus placuiſſe video. A

Sequuntur inde populi quattuor, vt non admodum latis, ita nec ſatis certis finibus ab antiquitate conſcripti.

VESTINI. Veſtini; vt opinor, Sabinis proximi Aternum flumen ab Oriente, ab Occidente Sabinos, a Septemtrionem Picentes habebant.

MARRVCINI. Cis Aternum Veſtinos ſequebantur Marrucini Frentanis ſubiecti.

PELIGNI. Sub Marrucinis Peligni quorum oppida, Corfinium, & Sulmo Ouidij Pœtæ patria.

MARSI. Marſi ſupra ſe Veſtinos a Septemtrione, ab occaſu Sabinos, ab oriente Pelignos; a meridie lacum Fucinum & AEquos ſiue AEquiculos attingebant. B

SAMNITES. Reſtant Samnites populi, quorum regio Samnium appellata in lõgitudinem lõge plus quàm in latitudinem patebat. habuit a ſeptemtrione Frentanos & Apulos; a meridie Campanos & Lucanos, ab occaſu Auſones cum Pelignis; ab oriente itidem Apulos cum Lucanis. Populi in his claruerunt rerum geſtarum memoria nobilitati; Pentri, Caraceni, & omnium vltimi Hirpini.

HIRPINI. Hirpinorum vrbes Plinius recitat Beneuentũ, Coſam & Herculaneiũ.

Populorum itaque ſedes locaque ſuis limitibus vtcunque ex antiquitate obſeruare potuimus, bona fide adſcripſimus. Ceterùm vt nihil quod in hoc noſtro argumenti genere deſiderari, aut diligentia noſtra præſtari poſsit omittamus; ſequitur; vt quemadmodum paucis oſtendimus quo iure populi inter ſe ſecundùm Italiæ regiones diſcriminati erant; ita etiam ciuitatum iura inter ſe admodũ diuerſa fuiſſe doceamus. C

Ciuitates itaque Italiæ eo iure inter ſe differebant, vt aut Coloniæ, aut Municipia; præfecturæ, aut fœderata oppida; fora, aut conciliabula fuerint appellatæ.

COLONIAE. Colonias vocabant Romani oppida, in quæ populus Romanus ciues ſuos ad incolendum deduxiſſet; idque ſex potiſsimùm de cauſsis obſeruatũ fuiſſe priſcorũ auctoritate traditur. Vnam, ad vicinos populos coercendos: alterã, ad hoſtium incurſiones reprimendas; tertiam, ſtirpis augendæ: quartã, plebis Vrbanæ exhauriendæ; quinctam ſeditionis ſedãdæ cauſſa; Sextam, vt præmijs veteranos afficerent. D Quacunque autem de cauſſa deducendæ erant Coloniæ lege Agraria opus erat, & Coloniæ curatoribus: qui vel triumuiri aut plures (nam lego agris diuidundis, aut Coloniæ deducendæ etiam xx. viros ſimul datos fuiſſe) deductis ſub vexillo in agros Colonis, aratro vrbem & agrum tauro & vacca iunctis. auſpicio primùm facto, circumarabant, ac deſignabant, quod vti etiam in numiſmatibus tam conſularibus quàm imperatorijs olim a nobis in lucem datis frequenter videre licet; ita Ciceronis quoque Frontini, Varronis & Græcorum auctoritate confirmatum eſt. Ius

A est. Ius vero Coloniarum duplex fuisse colligo. Vnum earum quæ ciuitate Romana; alterum, illarum quæ Latinitate aut iure Latij donatæ erant. Quæ ius ciuium habebant, iure Quiritium priuato tantùm, non publico vtebantur. qui latinitatis, ij iure Latij quod iam exposuimus fruebantur. Respublica Coloniarum in legibus & legum curatoribus posita erat. Legum curatores aut magistratus aut sacerdotes erant; hi diuinarum, illi humanarum leges a Coloniæ deducendæ curatoribus, quum primum conderentur, dabantur. Adhæc in colonijs consilium erat & Senatus & populi. Senatores in colonijs, vt & in municipijs, Decuriones vocabantur. In Decurione legendo, vt & in Senatore Roma-
B no, census, vt ex Plinio secundo constat, obseruabatur, atque ætas. Magistratus coloniarum præcipui erant aut Duumviri aut IIIIviri, aut IVviri Iuris dicundi; (totidem namque inuenio) qui Consulibus vel Prætoribus Romanorum comparari poterant. Præterea Coloniæ Censores, AEdiles, Quæstores habebant; & suos in Vrbe patronos. sic Bononia in Antoniorum clientela; Puteoli in Iuniorum patrocinio erant: Atque huiusmodi patronorum frequens tum in antiquis marmorū inscriptionibus atque alijs monumentis, tum priscorum scriptis haud infrequens mentio est.

Municipia oppida erant iure ciuium Ro. donata, nomen ijs factum a MVNICIPIA.
C muneribus capiendis, munera enim, reipublicæ publica cum auctoritate curationes erant. Municipiorum duo genera fuerunt; Vnum quibus Ciuitas cum iure suffragiorum; alterum sine suffragio data erat. illis dare Quiritibus honores & capere potestas fuerat; istis non erat: sed in legionibus vt ciues, non in auxilijs vt socij, adscribebantur. Respublica eorum si ordines quæramus, Decuriones, Equites & plebem habebat: si consilium publicum, Senatum, & Populum: si magistratus & Sacerdotes; IIviros & IIIIviros Iuridicundo, Censores, AEdiles, Quæstores & Flamines Municipiorum obseruabimus & qui ex Decurionum ordine legebantur, Decemprimos, qui tributorum exactioni præerant. Decurio-
D num decreta, vt Senatus consulta Romanorum veteribus etiam litteris celebrantur. Populi verò summum ius fuisse video in legibus ferendis & magistratibus municipalibus creandis.

Sequitur vt de præfecturis pauca quædam adferamus. Præfectu- PRAEFECTVRAE.
ræ vocabantur oppida in quibus & ius dicebatur, & nundinæ agebantur: & erat earundem respublica quædam, ita tamen vt magistratus suos non haberent: sed præfecti quottannis in eas mittebantur; qui ius dicerent; Præfectorum duo genera erant, vt & præfecturarum: Vnum quattuorvirorum aut sevirorum, qui populi Ro. suffragio creabantur, & in præfecturis ius dicebāt. Alterum earum quæ a præfectis administrabantur: quos

tur:quos Prætor vrbanus in quælibet loca legibus mittebat. Ius in præ- A
fecturis priuatum ex edictis præfectorum Romanorum cõstituebatur:
publicum autem vniuersum a Senatu Romano petebatur: nempe cen-
sus, Tributorum, vectigalium,& militiæ:vsqueadeo vt non meliori con-
dicione essent præfecturæ quàm Prouinciæ. fuerunt tamen in Præfectu-
ris Consilia publica, summusque ordo qui conuentus vocabatur, erat &
equestris ordo & plebeius. Magistratus autem alij eò Roma mitteban-
tur, qui ius dicturi essent; quos Præfectos appellabant. eosque a numero
(vt iam diximus) Quattuorviros aut Seviros dicebant; sunt tamen qui
eosdem Sexprimos quoque vocatos opinantur. alijs placet Sexprimos
in præfecturis Decemprimis Municipalibus respondisse. Verùm ma- B
gistratus ex præfecturæ corpore creatos AEdilem & Quæstorem obser-
uo. nam quod Liuius & Festus produnt Præfecturis fuisse magistratibus
interdictum, eos non de quibuslibet loqui opinor, sed solum de ijs qui
iuris dicendi potestatem haberent.

Ceterùm opida quæ neque Coloniæ, neque Municipia, neque præ-
fecturæ erant, fœderata vocabantur; quæ aliud ius nullum, quàm fœderis
& societatis cum Po.Ro.habebant. Fœderata verò quæ in Italia fuerunt
FAEDERA TA OPPIDA. opida, aut Latij fœdere obstricta erant; vt Tibur & Prænestе: aut Itali-
co; vt Neapolis, Velia & Heraclia; aut Gallico; vt Rauenna. Habebant
ea opida & suam rempublicam, leges & magistratus. Hinc ciuibus Ro. in C
ciuitates fœderatas exsulatum ire teste Polybio permissum erat: tãquam
in eas quæ rempublicam suam propria in potestate haberent; neque Ro-
manis obnoxiam. Obseruo in opidis fœderatis omnes ferè magistratus
fuisse, qui Romæ erant, Dictatorem, Consulem, Prætorem, AEdilem,
Quæstorem.

FORA. Reliquum est de foris & conciliabulis. forum hic accipimus pro loco
in quo ius dicitur; hinc notæ apud Ciceronem atq; alios scriptores phra
ses, forum agere, & forum indicere, qua forma dicendi vtebantur magi-
stratus, quando locum iurisdicundi, qui conuentus appellabatur, desig-
nabant. Altera significatio fori locum nundinationis aut in quo nundi- D
næ agerentur denotabat: quem prætores quoque (Seruio teste) in prouin
cijs soliti erant indicere. Quod ius etiam ad priuata prædia aliquando
translatum fuisse & Plinius Secundus & Suetonius in Claudio auctores
CONCI- LIABVLA. sunt. Verùm ea loca proprio vocabulo non fora; sed distinctionis gra-
tia conciliabula fuisse dicta inuenio.

Ceterùm hæc omnia ita sese in Italia habuisse ex antiquitate constat;
quousq; bello Italico siue sociali anno abvrbe cõdita DCLXIII. ea lege quã
L.Iulius Cæsar Consul tulit, ciuitas populis Italicis data est. Atque vt
nullis colonijs ante eam legem Iuliam ius suffragij patuit; sic post eam la-
tam om-

A tam omnibus esse permissum constat: nisi si fortè paucæ aliquot scelere aut calamitate id ius amisissent. Itidem & Præfecturis suffragij ius esse concessum ex Sullana Ciceronis & Pædiani commentariis apertum est. Postquam autē Italia a Philippo & Perperna censoribus in tribus triginta quinq; censa erat, caussa facilè patet, quur post legem Iuliā multa opida & Municipiorū & coloniarum nomine simul donata sint: multa itidē præfecturæ & Municipia appellata. quia quatenus colonos haberent, coloniæ; quatenus præfectos, præfecturæ nomen tulerunt. vt autem suffragij iure donata sunt, eatenus municipia sunt nominata. Et quia ius suffragij vnà cum tribu obtinuerunt, factum est vt veteres scriptores
B sæpe Tribuum appellatione, populos Italiæ ciuitate donatos indicasse videantur. vti Suetonius in Testamento Augusti & Martialis non semel qui quum populum a tribubus distinguunt, populi nomine plebem Romanam intellexisse videntur; Tribuum verò Italiam.

Illud addo, omnia quæ hactenus de Coloniis ceterisque opidis dicta sunt, intelligēda esse de ijs Colonijs quæ iussu Senatus deducta sunt. nam militares Coloniæ a L. Sulla Dictatore primùm per vim deductæ sunt; qui vt veteranos præmijs emeritæ militiæ donaret, inimicorum suorum agros parta ciuili victoria, militibus per quos vicerat diuisit. Quod postea Cæsar Dictator, M. Antonius; M. Lepidus; & C. Cæsar O-
C ctauianus IIIviri Reipublicæ constituendæ, & ipsemet Augustus imitatus est: Legionesq; vniuersas vnà cum Tribunis & Cēturionibus, & suis cuiusque ordinis manipulis fuisse deductas, bonus imprimis auctor Corn. Tacitus scriptum reliquit.

COLONIAE MILITARES.

ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ.

NEAPOLIS Cumanorum Colonia.

D CAMPANIAM, vt regionem totius Italiæ a fecunditate & prouentuum felicitate commendatissimam, ita latissimè secundum Tyrrheni maris oram sese obliquantem aut insinuantem, aut interius cum fortissimis Italiæ gentibus coniunctam, atque adeò plures sub se populos complectentem, veterum auctoritate celebratam fuisse obseruamus; idque tanto scribentium consensu, vt vel hinc nonnulli eam non modò Italiæ, sed totius terrarum orbis pulcherrimam plagam appellare non dubitarint. Nihil enim mollius cælo Campano aut clementius; nam bis floribus vernat: nihil solo huberius; ita vt hinc certaminis siue contentionis inter Liberum & Cererem, imò & ipsam Palladem (propter olei Campani

CAMPANIA.

Campani præcipuè autem Venafrani præstantiam) de regionis domina- A
tu nata sit fabula: nihil mari hospitalius. hîc illi nobiles portus, Caieta, Misenus; & tepentes fontibus Baiæ, Lucrinus, & Auernus. hîc amicti vitium nobilissimarum gloria montes Gaurus, Falernus, Massicus, & pulcherrimus omnium Vesuuius. Vrbes ad mare Sinuessa, Cumæ, Puteoli, Neapolis: intus Capua, quondam tertia inter duas maximas, potentissimasque Romam & Carthaginem annumerata: prætera Atella, Suessa Aurunca, Teanum Sidicinum, Cales siue Calenum, Nola, Nuceria, Picentia. Ceterùm vt Campania in tres partes diuisa sit & quibus terminata fluminibus iam ab initio in præfatione nostra diximus. Illud addam, quantum equidem in Romanorum historia obseruare potui; a B
Sidicinis armis Samnitium oppressis, & ad Capuanorum auxilia sese conferentibus, occasionem fuisse oblatam, qua Romani iusta pro Campanis vtpote socijs, arma induere coacti sunt, nam Capuani a Samnitibus acie fusi, ab ijsdem, quia armis plus poterant, seruitutem metuentes, se, vrbem atque agros anno ab vrbe condita CDX. in fidem populi Ro. dediderunt. atque is belli motus reliquam per partes traxit, Campaniam; vt ius Italicum ex populi Ro. iussu accipere coacta fuerit.

Inuenio tres in Campania agros a veteribus celebratos. Campum Stellatem; Falernum & Leborinum sunt qui opinentur a Leborino agro vniuersam hanc regionem hoc seculo terram Leborinã siue vt nunc C
Italia pronunciat Terram di Lauoro nominatam. Ceterùm vt ijs quarum exhibemus in Campania numismata ciuitatibus ius Italicum primo obuenerit; inde etiam lege Iulia aut ciuitate Romana donatæ, aut suæ libertati permissæ sunt, singulis adscribemus. & paucis quoque (siquidem earum rerum memoria quæ sanè vel incuria hominum vel iniuria temporum etiam a prisci seculi scriptoribus ante Romanorum res gestas desideratur exstat) quæ ipsarum ciuitatum origo; qui maiores, respublica, res gestæ, fortuna, incremẽta aut interitus fuerint; singulis adiuti, numismatum symbolis adscripturi; aut coniecturis verisimilibus proposituri sumus. Aggressurus itaque ciuitatum Campaniæ D
tam maritimarum quàm interiorum aliquot, quorũ ad manus nostras numismata peruenerunt historiam, exordium a Neapolitanis sumere placuit: non quidem quod id ordo Geographiæ ita postulet: sed sicuti tradente Liuio Neapolitani antiquissimis temporibus Græcorum in Italia primi fœdere cum Po. Ro. cõiuncti fuêre; quod illi vno & perpetuo iuris & fidei tenore semper seruarunt: ita nunc Neapolis totius facilè regionis caput est nobilissimorũ præclarissimorumq; virorũ vti & olim cum alumna tum sedes celeberrima, Neapolitani primùm absque controuersia in ordine locum mereri videbantur. NEAPOLIS itaque a Cumanis

in sinu

A in ſinu qui ob ſimilitudinem ſitus crater dictus erat, condita eſt. Cumani verò e Chalcide Euboiæ originem trahunt; qui claſſe qua domo aduecti erant, plurimùm in ora eius maris quod accolunt potuêre; primò in inſulas AEnariam & Pithecuſam egreſsi, deinde in continentem ſedes transferre auſi Cumas, (vt in Cumarum deſcriptione oſtendemus) inde Palepolim, haud procul ab eo loco vbi poſtea ad litus Neapolim, condiderunt. Hanc a prima origine Parthenopen fuiſſe dictam, ob Parthenopes, (quæ trium Sirenarum vna celebratur) ſepulchrum ibidem dum vrbs conderetur inuentum, ab antiquitate memoriæ proditum eſt. Ceterùm poſtquam Cumani qui Cumis remanſerant vereri cœperunt, ne
B exhauſti colonis qui ob loci ſitum & agri fertilitatem magna frequentia Palæpolin ſedes tranſtulerant, ipſi quoque tandem patriam deſerere cogerentur; conſilium vrbis nouæ demoliendæ capiunt: eaque magno impetu euerſa, quum peſtis Cumanos adorta ſæuiret, conſultusq; Apollo reſpõdiſſet, ſaluti ipſis futurum, ſi Palæpolin quam euertiſſent inſtaurarent; oraculum ſequuti nouam vrbem cõdidiſſe traduntur, quã Neapolim hinc vocarunt. Obtinuit tamen vſus apud rerum Romanarũ ſcriptores, vt Palæpolis nomẽ & Neapolis, quòd duabus vrbibus haud procul diſtãtibus idem populus eſſet, promiſcuũ fuerit: donec fædere in populi Romani amicitiam recepta, obſoleto priore nomine, Neapolis tan
C tùm diceretur; nomenq; Parthenopes poëtis relinqueretur. A Græcis ex Chalcide & aliquot Athenienſibus ab initio frequẽtatam, legibuſque & Græcis inſtitutis coaluiſſe obſeruo. Additur ab eiſdem, quũ antea Parthenope vocaretur, quaſi nouam ab ipſis conditam vrbem Neapolin fuiſſe dictam. Solinus tamen ni mendum ſit, eandem ab Auguſto inſtauratam; & ab eo primùm tempore Neapolin vocari cœpiſſe ſcripſit: ſed Solinum ſcriptorum & temporum auctoritas erroris coarguit; quũ Lycophron Ptolomæo Philadelpho æqualis Neapolis mentionem faciat; itidem toties bello Punico ſecundo Liuius, nec rarò aliquot in locis ipſe etiam Cicero: potiſsimùm in Balbi & Archiæ defenſionibus, vt ce-
D tera omittam. Gymnicum certamen & Muſicum Quinquennale Neapoli magna Græcarum vrbium frequentia, & conuentu celeberrimo, idque ſingulo quoque luſtro ex oraculo fuiſſe celebratum, veterum auctoritate teſtatum eſt. Hinc forſitan in Neapolitanorum numiſmatibus Minotaurus laureo ſerto a victoria donãdus toties apparet; & Diana in altera numiſmatum parte, Spectantur inter cætera duo poſtrema, in quibus, vti & in præcedentibus, Minotaurus a victoria coronatur; quorum alteram partem facie Dei Hebonis a Neapolitanis pro Baccho culti ſignatam opinor. Macrobius enim auctor eſt, & eiuſdem auctoritatem etiam Iunij Aquilæ, quod exſtat de eodẽ Deo Epigramma con-

firmat. videturq́; Hebon vocari vt Hebe: id eſt a prima lanugine & mol- A
li teneraq́ue ætate. Quanquam nec hæc quoque improbabilis coniectura videri poſsit, Neapolitanos huiuſmodi numiſmatũ ſuorum Symbolis originem ſuam ad Theſeum maioreſq́ue ſuos Athenienſes quorũ coloni Chalcidenſes erant voluiſſe referre. induxit me in eam cogitationem Macrobius apud quem ex Pherecyde refertur, Theſea quũ in Cretam ad Minotaurum duceretur, votum pro ſalute atque reditu ſuo, Apollini δυλίῳ; τῇ Αρτεμιδι ουλια concepiſſe; vtriſque vt ſalutis ſuæ actoribus. Apollo namq́ue δυλιος cognomento & apud Homerum & Menãdrum poëtas celebratur: ad hæc & Mileſij Apollini δυλίῳ pro ſalute ſua immolabant. vt autem ad Gymnicum certamen quinquennale reuertamur, il- B
lud à Neapolitanis in honorem Auguſti conſtitutum Suetonius auctor eſt: ipſumq́ue Auguſtum extremis vitæ ſuæ diebus illud perſpectaſſe: etſi auctores habeam qui (vt meminimus) illud ex oraculo diu ante Auguſti tempora inſtitutum fuiſſe referant. Illud certè conſtat, Neronem Neapoli primùm, vt Muſicæ ſuæ profectum oſtentaret, in theatrum prodijſſe; tantoq́ue ſtudio id proſequutum fuiſſe, vt ne concuſſo quidem terræ motu theatro, antè cantare deſtiterit, quàm nomon inchoatum abſolueret. Sed iſta eueniſſe quum res Romana vnius dominatione oppreſſa erat ſcimus; nunc quæ fortuna Neapolitanorum fuerit dum libera eſſet reſpublica; paucis, a Palæpolitanis exorſi, proſequemur. Palæpolita- C
PALÆPOLITANI. ni partim infida Samnitium aduerſus Romanos ſocietate freti, partim peſtilentia, quæ in vrbe graſſari nunciabatur, fidentes, multa hoſtilia aduerſus Romanos qui agrum Campanum Falernumq́ue incolebãt, perpetrauerant. L. Cornelio Lentulo itaque & Q. Publilio Philone Coſs. feciales Palæpolin ad res repetendas miſsi, quum ferox reſponſum retuliſſent, bellam Palæpolitanis ex auctoritate patrum populi iuſſu indictum eſt. Nolani Palæpolitanis ſe iunxerant. Conſuli igitur Philoni bello Græcos perſequendi prouincia obuenit, qui loco opportunè inter Nolam & Palæpolin capto, mutuam auxilij ſocietatem hoſtibus ademit. Quum diu teneret ea obſidio, imperium Philoni cum Proconſulari poteſtate D
quoad cum Græcis debellatũ eſſet, prorogatum eſt. Palæpolitani quum arctiſsimè obſiderentur; & velut a ſuiſmet ipſi capti præſidijs indigna ſe cum liberis ac coniugibus, & quæ captarum vrbium extrema ſunt, paterentur; & grauiorem inſuper ſeruitutem à nouis Samnitium & Tarentinorum quæ venire nunciabantur auxilijs metuerent, principes ciuitatis Charilaus & Nymphius deditionis conſilium inter ſe communicant, quod vbi placuiſſet, Charilaus ad Philonem profectus, tria militum millia ad occupandam eam vrbis partem quàm Samnites inſederant, accepit. Nymphius; vti conuenerat, eodem tempore Samnitium prætorem

arte

A arte aggressus, perpulit vt præsidiũ noctu ab vrbe ad hostium agros populãdos deduceret: atq; interea Charilaus in vrbem à socijs ex composito receptus est. Nolani ex vrbe Palæpoli Nolã se fuga recipiunt. Samnites autem excluſi, nõ externis modò sed & popularibus suis ludibrio fuêre: spoliatiq; atq; egentes domum redîre. Tandem eò summa rei Græcorũ venit, vt Neapolitani fædere Italico in amicitiã populi Ro. recepti, leges suas, rempublicã, & suos magistratus neutiquã Romanis obnoxios retinerent: Cuius rei documentũ est, quod Polybius prodidit, Ciues Romanos qui exsilij causſa solùm vertebant, Neapolin, se vt in liberam ciuitatem contulisse. Adhæc quòd quũ Romæ Cereris sacerdotes, quæ Græ-

B cæ originis & liberæ erãt, ad sacra faciẽda legi debebãt; aut Neapolitanas aut Velienses vt ex fæderatis ciuitatibus fuisse delectas. Comiter inde a primo fædere Neapolitanos populi Romani societatẽ conseruasse obseruo: vsqueadeo vt quũ res Romana grauissimo Hannibalis prælio ad Trebiã & Trasimenũ affecta laboraret, legatos miserint, qui quadraginta pateras aureas magni ponderis, in subsidium belli populo Romano offerrent. Quibus quidẽ legatis gratiæ a Senatu pro cura & munificentia actæ sunt; vnica tantùm patera, quæ minimi ponderis fuit, accepta. Rursus cùm Romanus multiplici clade ad Cannas ferè ad internecionem fractus esset, Neapolitani fidem cum fortuna non mutarũt: Hannibalem-

C que victricia signa circumferentem & per agrum Campanum mare inferum petentem, vt occupata Neapoli vrbem maritimam haberet: & licet turma equitum ipsorum cum Hegria præfecto ex insidijs circumuenta ac deleta, pacis tamen conditiones & societatis fædus offerentem excluserunt. Flexerat inde Hannibal iter in Capuanos, a quibus receptus iterum Neapolitanorum animos partim spe, partim metu nequidquam tentauit. Neapolitani enim quum vim hostis metuerẽt, intelligerentq; Hãnibalem vt maritimo oppido potiretur, magna cupiditate teneri, quò cursus nauibus ex Africa tutus esset, M. Silanũ cum præsidio acciuerant, ita vt non solùm munitissima vrbis mœnia ab hoste conspe-

D cta, haudquaquã prompta oppugnationi, sed & præsidium Romanum receptum, ab vrbe oppugnanda Pœnum absterruerint. Quid deinceps Neapolitanis cum Romanis publicè negocij fuerit, aut gesserint, obscura memoria est. illud obseruo, Neapolin secessu Romanorum ad otium & voluptatem fuisse frequentatam: eamque suis legibus, republica, & libertate magna vsos. cui rei argumento est; quòd Neapolitani, quum socijs & latinis lege Iulia ciuitas data esset, iuris sui libertatem ciuitati, vt Cicero in oratione pro Balbo ostendit, antepoſuerint. Nec ne mouet quòd Cicero Neapolin, quæ ciuitas fæderata erat, vt iam ostendimus, Municipium vocet. respexit enim ad id tempus, quo ipse scribebat; si-

NEAPOLIS CIVITAS FAEDERATA.

quidem tum Neapolis lege Iulia ciuitatem acceperat;qua ratione & Mu A
nicipium cum iure ſuffragij erat. Ceterùm Coloniam fuiſſe aliquando Neapolin,antiquis quidem marmorum inſcriptionibus, ſed nullius ſcriptoris, quantum equidem obſeruare potui, auctoritate teſtatum eſt. Inſcriptiones enim diſertè Ordinis & Populi & Patroni Coloniæ Neapolitanæ meminerunt; neque an ciuium Romanorum, an ſociorum Latinorum,an denique militaris fuerit; ad hæc neque a quo,neque quando deducta ſit, oſtenditur. Verùm Neapolin multis ab Auguſto beneficijs affectam,& inſtauratam,& decreto ornatam fuiſſe,quo
P. VIRGILIVS MARO. annua vicena millia Neapolitanis à fiſco ſuo numerari iuſſerat, Plinius tradit. P. autem Virgilium Maronem Neapolin, vt commodiſsimum B
Muſarum hoſpitium ſeceſſu ſuo frequentaſſe,nec longè ab ea circa Pau-
PAVSILYPVS. ſilypum duobus ab vrbe paſſuum millibus, vt Seruius metitur, ſepultũ fuiſſe,memoriæ proditum eſt:ad hæc L.Papinium Statium qui Thebaida ſcripſit, Neapoli oriundum eſſe. Non longè a Neapoli Pauſilypus mons & promontorium erat, amœnitate ſitus, fertilitate, & ſalubritate commendatus. Itidem perfoſſo monte cauerna, quam Seneca Cryptam Neapolitanam vocat.hîc Villa Virgilij & Luculli,qui montem maiore impenſa exſciderat quàm villam exſtruxerat: ita vt etiam curruum commeatui peruius eſſet. Fuit & Cæſaris piſcina,a Plinio & Columella ob ſalubritatem piſcium & eorum viuacitatem commendata. Neapo- C
lis verò ſitum ab extremo occidente horam cum beſſe diſiunxit, Ptolomæus:ab AEquatore verò partibus quadraginta ſemis.

ΠΥΤΕΟΛΑΙΤΩΝ.

PVTEOLI Cumanorum Colonia.

DICAEARCHIA. PVTEOLOS antea quàm bello Italiam Hannibal laceraret,Dicæarchiam a iuſto imperio,quo eius reſpublica florebat,dictam fuiſſe, & a Cumanis conditam,eorumque fuiſſe emporium, Strabo, Plinius, D
multique alij auctorum prodiderunt. Cumani vrbis ſuæ vti antiquiſsimæ originem e Græcia atq; Euboia inſula a Chalcidenſibus;Chalcidenſes ab Athenienſibus repetunt: quo & Puteolanorum numiſmata ſpectare credibile eſt. quæ Apollinis Οὐλίου (vt paullò antè memorauimus) faciem aduerſa,Minotaurum auerſa parte exprimunt. Ceterùm quum Dicæarchia emporium, tempore belli eius quod Hannibal cum Romanis in Italia gerebat, frequentari cœptum eſſet, Q.Fabius ex Senatus auPVTEOLI. ctoritate illud communijt; & præſidium ei impoſuit: mutatoque nomine,Puteoli deinceps vocari incœpit: idque ſiue a puteorum quibus ager eius

A ger eius abundabat,frequentia: siue, vt nonnullorum est opinio,a puto- re aquarum & aëris,sulphureo semper vapore grauis. Atqui quum Festus Puteolos inter ea præfecturarum genera recenseat, in quas præfecti irent a populo Romano creati,suspicari licet eam præfecturæ nomine & iure, tandiu administratam fuisse (annis videlicet vndeviginti) donec P. Cornelio Scipione Africano II. Ti. Sempronio Longo Cos. Colonia ciuium Romanorum trecentorum hominum lege Acilia Tribunicia eò deducta est. habuitque ea Colonia priuata quidem aliqua ciuitatis iura,vt & ceteræ Coloniæ;nulla tamen publica:ita vt nomine ciues Ro= mani,re verò Coloni tantùm essent Puteolani. argumento est, quòd Li= B uius prodat Colonos qui Puteolos, Salernum, & Buxentum adscripti nomina dederant, quum ob id se pro ciuibus ferrent, senatum iudicasse non esse ciues Romanos. Argumento etiam est, quòd P. Scipio Africanus & P. AElius Pætus Censores,portoria rerum venalium Capuæ ac Puteolis fruenda locarunt. Festus enim Capuam sub eodem præfecturæ genere cum Puteolis recenset. Addit Liuius ab ijsdem Censoribus colonos trecentos (is enim numerus a senatu definitus erat) qui Puteolos deducerentur,fuisse adscriptos:eosque P. Scipione Africano II. & Ti. Sempronio Longo Cos. fuisse deductos. & extat antiquum epigramma siue inscriptio,quæ ab Colonia deducta annos nonaginta recesset,N. C Fusidio & M. Pullio Duumuiris; quum Romæ Consulatum gererent P. Rutilius Rufus & Cn. Manlius Maximus,quæ numerorum ratio cum ipsis quoque Fastis congruit. A secundo namque Africani maioris Con sulatu vsque ad P. Rutilij Rufi & Cn. Manlij consulatum, anni nonagin ta in fastis interesse numerantur. Itidem in antiquis inscriptionibus etiam AEdilium Coloniæ Puteolanorum mentio fit:& Cicero Antoniũ accusat, Puteolanos iccirco infestantem, quòd C. Cassium & Brutos sibi patronos adoptassent. Ceterùm quum illud factum constet postea quàm lege Iulia Puteolani ciuitatem adepti erant; verisimile est Puteolanos ab initio præfecturæ legibus fuisse administratam, donec Colonia D ciuium Romanorum fieret. Atqui post deuictum Antonium, Augustus vrbe rebusque vrbanis constitutis,quum Italiam XXIIX. colonijs fre quentasset,Puteolos quoque militarem coloniam Augustam, vti Frontinus tradit, deduxit; in qua iter vno latere populo debebatur triginta pedum; agerque eius veteranis & Tribunis legionarijs in iugeribus adscriptus erat. Addam & illud, extare Puteolis templum quod frontispicij inscriptio & titulus Augusto a L. Calpurnio L.F. positum & dedicatum testatur. Admonet autem Puteolorum situs ratio,vt prodigiosam Caligulæ Cæsaris ex Suetonio ostentationem referamus: qui vt nouum & inauditum antea spectaculi genus ederet, medium quod inter

PVTEOLI PRAEFECTVRA.

PVTEOLI COLONIA CIVIVM RO.

PVTEOLI COLONIA MILITARIS.

moles Puteolanas & Baias trium millium & ſexcentorum ferè paſſuum A
patebat interuallum, ponte coniunxerat, contractis vndique onerarijs
nauibus, & ordine duplici ad ancoras collocatis, ſuperiectóque aggere
terreno, ac directo in Appiæ viæ formam: per quem pontem ipſe vltrò
citróque per biduum commeauit, eumque apparatum inſtituiſſe credi-
tur ad æmulationem Xerxis, Perſarum regis, qui non ſine admiratione
aliquanto anguſtiorem Helleſpontum contabulaſſe ſcribitur. Lau-
dant tamen alij alias huius rei rationes, ad eludendam ſcilicet Thraſylli
mathematici auctoritatem Caligulam hunc pontem excitaſſe. prædixe-
rat enim Thraſyllus, non magis Caligulam imperaturum, quàm per Ba-
ianum ſinum equis diſcurſurum. Tacitus autem ſcriptum reliquit, Ne- B
ronem veteri Puteolorum opido ius coloniæ & cognomentum a ſe de-
diſſe. Meminerunt Puteolorum etiam Plinius & Vitruuius: hic ob
puluerem Puteolanum, qui cæmento Cumano admixtus in molibus
ædificandis etiam ad omnem maris impetum inexpugnabilis ſit; ille ob
purpuriſſum, quod vel Tyrio tantùm a veteribus commendato præ-
ſtantius & nobilius cenſendum ſit. Ceterùm quia mare mediterraneũ
quà ſeſe circũ hæc litora inſinuat, duos ſinus faciat nobiles admodum,
Puteolanum ſcilicet & Baianum; obiter & Baiarum ipſarum & ſinus ſi-
mul & vicinorum vſque ad Cumas locorum mentionem facere viſum
eſt. A Puteolis itaque in Euro auſtrum flexuoſo ſeſe litore incuruat C
ſinus Baianus, eo quo ſuprà diximus interuallo, a Baijs nobiliſsima olim
vrbe ſic dictus: locus tam a Romanis quàm a reliqua Italia vniuerſa ob
medicatarum aquarum fontes, maximo hominum cõcurſu & frequen-
tia celebratus. Vrbi ipſi nomen factum a Baio Vlyſsis filio nonnulli
prodiderunt. Ab eo ad quinque millia Miſenum promontorium, a
Miſeno AEneæ quondam tubicine dictum, in mare prominet. atque eo
loco Auguſtum claſſem contra belli ſubita inſtructam ſemper habuiſſe
& Suetonius & Tacitus ſcribunt. Inter Puteolos & Baias, & quæ Baijs
ferè aduerſæ ſunt Cumas, æqualibus proximè interuallis diſtabat Auer-
nus & Lucrinus lacus, tanta omnium ſcriptorum commendatione cele- D
brati. Obſeruo quoque in hoc tractu Phlegræos fuiſſe campos, ob per-
petuos ignes ita dictos: & aquas in eo agro tam feruidas ex Pauſaniæ
teſtimonio fuiſſe, vt plumbeos per quos fluant tubulos diſ-
ſoluant. Puteolorum longitudinem Ptolemæus par-
tium xxix. cum deunce vnius partis; latitu-
dinem quadraginta vnius
menſurat.

KYMA-

A

KYMAIΩN.

CVMAE Chalcidenſium Colonia.

CVMAS Chalcidenſium Coloniam, vetuſtiſsimam omnium quæ a Græcis in Italiam Siciliamque deductæ ſint, fuiſſe inuenio. Primò hunc locum gẽs Opicorum incoluit: eiecta hæc ab Oſcis eſt: Oſcos deinde Chalcidenſes; Chalcidenſes viciſsim Tuſci expulêre. Poſtremò quum in Romanorum poteſtatem Cumæ deueniſſent, ab illis Colonia militaris facta eſt. Hanc primitus deduxiſſe Chalcidenſes, ducibus
B Megaſthene Chalcidenſe & Hippocle Cumæo traduntur. Conuenerat inter eos, vt de Coloniæ nomine ſortirentur: quumque ſors Hippocli Cumæo obueniſſet, is nomen vrbi à patria ſua impoſuit. etſi ſint qui CVMA. nomen vrbi ἀπὸ τῶν κυμάτων, id eſt a fluctibus, factum contendant. Amœniſsimus hic totius Italiæ tractus eſt, & quaſi naturæ certãtis miraculum quoddam, varijs paſsim lacubus fluminibusque diſtinctus. Vulturnus ad ortum, in meridiem Glanis fluentes, totum hoc ſpatium in peninſulæ formam amplectũtur: intus Lucrinus Lacus, ſinuſque eiuſdem nominis: tum Acheruſia palus poëtarum fabulis celebrata; qui ibi deſcẽſum ad inferos patere ſcripſere: & tepentes fontibus Baiæ, frequenti prin-
C cipum Romanorum ſeceſſu inſignes. Inter hæc ipſa Cumarum vrbs ad mare, media inter Vulturnum amnem eiuſdemque cum amne nominis vrbem & Miſenum promontorium; ingens murorum ambitu complexa ſpacium. in medio eius editus cõſurgit collis; in eo templum Apollinis, a Dædalo (vt fama tenuit) conditum, quum iram Minois ex Creta fugiens, huc appuliſſet. Apparet vaſtus eodem in colle ſpecus, vbi Sibyllam Cumanam vaticinari quondam ſolitam antiquitas prodidit. SIBYLLA CVMANA. Adpuliſſe & huc deleto a Græcis Ilio AEneam ferunt; factoque, vt mos erat, ſacrificio, duce Sibylla ad inferos deſcendiſſe. Ha-
D bebat vrbs arcem inſignem, & portum tutiſsimum; totumque hoc litus oſtreis optimis abundabat. Ceterùm quum Cumarum vrbs agri fecunditate & maritimis commercijs in magnam breui potentiam amplitudinemque excreuiſſet: inuidia huius felicitatis ducti populi finitimi, in vrbis excidium conſpirant. Ab Etruſcis itaque; Daunijs, Vmbrisque ad quingenta peditum & duodeviginti equitum millia armantur. Cum his copiis domo profecti, ad Glanim Vulturnumq; amnes caſtra locant. Cumani viciſsim diuiſa in tres partes iuuentute, vnã ad vrbis præſidium, alteram ad tutandas naues reliquere: tertiam cum hoſtibus congreſſuri in aciem eduxere. ſexcenti omino equites erant, & quatuor millia peditum. cum tam exiguis copijs tantam hoſtium multitudinem

BELLVM CVMANORVM CVM ETRVSCIS.

dinem aggredi ausi, vicére. Hærebant enim multitudine sua Etrusci, seque mutuò angusto loco constipati conculcabant, obterebantque: Cumanis ex aduerso, ne circumuenirentur, locorum angustiæ saluti fuére. Peditatu itaque Etrusco nulla re egregiè gesta in fugam conuerso, pugnam inde equitatus excepit; quum procella subitò coorta, illataq; cum impetu in ora oculosque equitum Etruscorum, illos quoque re turbatos in fugam auertit. Insignis maximè fuit equitum Cumanorum ea pugna fortitudo; & inter eos Aristodemi Malaci virtus præcipuè enituit; ducem namque hostium præter alios non paucos primi nominis, singulari certamine congressus occidit. victores Cumani, facto Dijs pro victoria sacrificio, sepultisque honorificè suis qui pro patria pugnantes ceciderant, in certamen deinde venerunt, cui potissimùm ob rem fortissimè ante alios gestam corona deberetur. Potior ciuium pars, & maximè plebs, Aristodemo eum honorem deberi contendebat. Contrà Optimates (penes quos tum summa rerum apud Cumanos erat) pro Hippomedonte magistro equitum nitebantur. Ad seditionem postremò res spectabat: vnde veriti qui e ciuibus ætate prouectiores erant, ne res ad arma & cædes prolaberetur; auctores fuêre vt vtrisque corona decerneretur. Sopita ijs condicionibus discordia, Aristodemus deinceps plebis partes in republica sequutus est. Vnde Optimates consilia eius suspecta habentes, veritique ne auctus potentia res nouare tentaret, quò honesto aliquo prætextu ipsum de medio tollerent, Aricinis auxilium contra Etruscos, Aruntemque Porsenæ filium, a quibus obsidebantur petentibus, populo persuasére vt duo millia auxiliariorum ex egentissimis seditiosissimisque de plebe conscripta, ductu Aristodemi Ariciam veluti ad certam internecionem mitterentur. Sed secus atque illi sperauerant euenit. Aristodemus enim re fortiter atque feliciter gesta, Arunte hostium duce sua manu in singulari certamine cæso, ac Etruscis in fugam versis, atque ita Aricia graui obsidione liberata, quamplurimis magnificentissimisque muneribus ab Aricinis donatus Cumas redijt, magna cum ciuium gratulatione & promiscuæ multitudinis occursu: atque vti multo cum verborum honore ac faustis acclamationibus, ita non sine pari Optimatum inuidia exceptus atque in vrbem deductus est.

A B C D

Ceterùm cõciliatis sibi iam antea dum ab Aricia Cumas nauigat, cùm verbis tum muneribus, eorum qui secum in ea expeditione fuerant animis; adhæc adiuncto sibi priuatim comitate ac blandimentis, corruptissimo quoque militum ac manu promptissimo, si fortè ad nouandum Reipublicæ statum ipsorum opera vti cõstituisset: capta occasione, dum coram frequenti Senatu de rebus a se ad Ariciam gestis verba facit, socij facinoris & coniurati per confertã turbam irrumpẽtes, præcipuos quosque Opti-

A que Optimatum nihil tale exſpectantes interimunt. effractoque nocte inſequenti carcere,tam eos qui rerum capitalium rei,quàm qui ex Etruſcis captiui in vinculis detinebantur, ſolutos ac libertate donatos,armis inſtruit: eorumque ſatellitio ſtipatus in publicum prodit, ac populo in concionem vocato,acri in optimates oratione inuectus,eoſdem meritas ob tot in ſe iniurias atque inſidias exſoluiſſe pœnas dictitat:reliquis ciuibus ſe libertatem reddere, ac conſtituiſſe pari cum ceteris conditione in patria tranquillè vitam exigere. Inde cum agris diuiſis,tum remiſſo ære alieno ac munificentia multitudinem vrbanam ſibi conciliat. Ceterùm quum tam ob agrorum diuiſionem quàm æris alieni remiſsionem te-
B nuioribus a potentioribus ſe metuere diceret, arma vniuerſa tam publica quàm priuata in templis Deorum deponi hortatur,& perſuadet; inde repetenda ſi quando opus eſſet. Quibus ſtatim per ſuos ſatellites occupatis, perſcrutatis inſuper intimis domorū priuatarum penetralibus, ſi quid intus armorum occuleretur, quam plurimos e ciuibus præcipui nominis,maximè ſi quos ſibi infenſos atque aduerſos credebat, interfici iuſsit: cauſſatus rebus nouis eos ſtudere, armaque contra edictum apud ipſos fuiſſe deprehenſa. Adhæc adiunctis priori ſatellitio nequiſsimis perditiſsimisque ciuibus, tum & ſeruis dominorum cæde pollutis, externum quoque militem ad duo millia mercede conducit. Rebus ſuis
C ad hunc modum confirmatis, atque vniuerſa ciuitate exarmata, liberè ac pro arbitrio Tyrānidem in quoſuis exercere cœpit:bona interfectorum inter ſceleris miniſtros diuidit:filios eorundem omnes vrbe excedere iubet; pœna capitis conſtituta ni pareant: coniuges dominorum interemptorum ſeruis nubere compellit:reliquam iuuentutem vrbanam interdicto armorum vſu atq; exercitatione, molliter & ad omnem luxum ad vigeſimum vſque annum inſtitui curat. Verùm enimuero quum iam diu ſumma felicitate Tyrannidem tenuiſſet; & res ſuas in tuto eſſe putaret, in ſenectute vltores ſcelerum Deos atque homines ſenſit, ab ijs, quorum ipſe parentes necauerat, quoſque in exſilium eiecerat, in regia
D oppreſſus,atque vnà cum liberis ac neceſſarijs interfectus. Ita liberatis a Tyrannide Cumanis ſumma rei ad Optimates rediit. Ceterùm haud diu Cumanis otium fuit:Etruſci enim inito cum Pœnis fœdere,vix tum a Tyrannide reſpirantes aggrediūtur:terra Etruſcus,mari Pœnus vrbem circumſedit. Cumani cum ſe vndique premi viderent,opem Hieronis Senioris Syracuſanorum Tyranni per Legatos ſupplices implorant. Haud vanæ fuêre legatorum preces. claſsis enim ſtatim ab Hierone in auxilium miſſa,animos Cumanis ad tentandam prælij fortunam fecit: magno animorum ardore vtrinque concurritur: & æquo diu marte pugnatum erat,neutro inclinante victoria; cum tandem forti ac fideli Sy-

ARISTODEMVS TYRANNIDEM APVD CVMANOS OCCVPAT.

CVMANI ARISTODEMI TYRANNIDE LIBERATI.

BELLVM CVM PONIS ET ETRVSCIS.

racuſanorum opera,fuſis fugatisq; nõ ſine magna clade hoſtibus Cuma- A
nus ſuperior euaſit. Florere inde rurſus Cumanorũ res auctis diuturna
BELLVM CVMANORVM CVM CAMPANIS. pace opibus cœperat; quũ nouũ illis cum Campanis ſocia amicaq; prius
gente bellum oritur. Cauſſa belli in incerto eſt:hoc conſtat,priores in-
tuliſſe Campanos;ac Cumanos prælio ſuperatos fugatoſq;,atq; intra vr-
bem compulſos,terra,mariq; circumſediſſe: ac tandem poſt longã obſi-
CVMA A CAMPANIS CAPTA EORVNDEM COLONIA FACTA. dionem ciuibus nequicquã reſiſtẽtibus,vrbe per vim potitos:ſpoliatam-
que & cædibus promiſcuis exhauſtam,colonis ex ſuis in eam conſcriptis
incolendam dediſſe. Ceterùm Cumanorum,antequam in Campano-
rum poteſtatẽ peruenirent, potentiã teſtantur Coloniæ ab illis deductæ.
Primùm Parthenopæ ab illis condita,ab Sirenarũ vna,quæ ibi ſepulta e- B
rat,ſic dicta. Eam quum poſtmodũ Athenienſes,vnà cum Chalciden.
COLONIA A CVMANIS DEDVCTAE. ſibus occupaſſent;nomen eius in Neapolim mutarunt. Tum Dicæar-
chia altera Cumanorũ colonia;qua pro Emporio vſi ſunt; quæ poſt Pu-
teoli appellata eſt. Ceterùm Campani cũ Cumas a ſe occupatas nouis
CVMANORVM ERGA ROMANOS FIDES. colonis habitandas dediſſent, etiam reliquias Cumanorũ quæ cladi ſu-
perfuerant,in ſocietatẽ vrbis agriq; receperunt: & ſumma concordia rẽ-
publicam adminiſtrantes, in vnũ quaſi corpus coaluere. hinc factum vt
multa vetuſti ritus argumenta apud Cumanos perſeuerarent,Campanis
nihil mutantibus. Egregia Cumanorum erga Romanos fides bel-
lo Punico ſecundo enituit. Nam quum vniuerſa penè Campania a Ro C
manis ad Pœnos atq; Hannibalem defeciſſet, initio ab Capua facto;Cu
mani vt idẽ facerent,nec promiſsis nec minis Campanorum adduci po-
tuére. Campani itaque quod minis promiſsisq; non poterãt,dolo ten-
tarunt,ſed fruſtra. Cumani enim fraudẽ ſuſpicati,diſsimulato tamen ſe
quidquã ſibi a Campanis metuere;poſtquã Semproniũ Gracchum Con
ſulem,qui id tẽporis ad Linternum caſtra habebat, de Cãpanorum con-
ſilio certiorem feciſſent,eiuſdẽ Conſulis opera adiuti, non ſolùm Cam-
panorum inſidias euaſẽre:ſed diſpoſitis in contrariũ inſidijs,ac noctuim
preſsione in caſtra Campanorũ facta, incautos improuiſosque aggreſsi,
Campanorũ ad duo millia cecidẽre,captis vnà cũ ipſo duce Mario Alfio D
ſignis militaribus triginta quattuor. Hannibal Campanorũ ſociorum
clade intellecta, precibus eorundẽ fatigatus, vaſtato latè agro Cumano,
caſtrisq; mille ab vrbe paſsibus communitis,Cumas omni apparatu op-
CVMA A PAENIS OBSESSA pugnare inſtituit. Verùm Cumani cum proprijs viribus ſubnixi,tum
& Romanorum præſidio adiuti, diſturbatis incenſisque Pœnorum ma-
chinis,facta ſubitò vnà cum Graccho Conſule duabus portis eruptione,
fuſis fugatisque in caſtra vſque Pœnorum ſtationibus,cæſisq; mille qua-
dringentis,Hannibalem obſidionem ſoluere cogunt. Cumanis fini-
to bello Punico petentibus a Romanis permiſſum,vt publicè Latinè lo-
querentur:

querentur: vtq; præconibus eorum Latinè vendendi ius esset. Cumanam quoq; rem per præfectos a populo Romano missos administratã fuisse inuenio. Bello etiam Marsico,quod a multis Italicum appellatur,Cumani Romanos summa fide iuuére: nihilque ab illis omissum quod a bonis & fidelibus socijs præstari posset. Post Iulij tamen Cæsaris cædẽ,quũ M. Antonius, C.Cæsar Octauianus, qui post Augustus appellatus est,& M. Lepidus Triũviri Reipublicæ constituẽdæ maximam penè & fertilissimã Italiæ partẽ veteranis suis, post bellũ Philippẽse in victoriæ præmiũ assignarent;ager quoq;Cumanus viritim in iugeribus veteranis diuisus est.ipsaq; vrbs Cuma, ciuibus vrbe agrisq; pulsis ,iussu Augusti colonia facta est. nulla præteritorũ in populũ Romameritorũ aut officiorũ ratione habita. Celebratur naualis Cæsaris Augusti cũ Sex.Pompeio ad Cumas pugna; qua grauissimã Augustus cladẽ accepit ; maxima nauiũ parte capta aut depressa. Ceterùm vt de Cumanorum numismatibus ac symbolis in ijsdem expressis aliquid subiungamus ; Conchile illud quod in primo,tertio ac quarto spectatur , muricis operculum esse existimo ; ideo a Cumanis signatum , quod Murices ad sinum Baianum laudatissimi , si quid Horatio credimus , capiebantur: aut certè quia purpurissum e purpuris circa hæc litora collectum a Plinio commendatur. In auersa parte Paguri siue alius cuiusquam e cancrorum marinorum genere caput cum prioribus pedibus sine chelis adparet : Pagurus autem veteribus prudentiæ & sapientiæ symbolum fuit: atque hac de caussa e collo Ephesiæ Dianæ olim suspensus fuisse proditur: & Paguri exsuuijs Dianæ caput ob similem caussam in Bruttiorum numismatibus esse ornatum suo loco referemus. Paguro sapientia tribuitur,quia verè,quum crustam exsuerit,& aculeis,armisque suis spoliatum se senserit, lateat; viribusque suis diffisus nullos aggrediatur ; donec testam nouam eamque iam induratam recuperarit:Prudentia etiam vtitur,in excutienda grauiore testa,si quid Oppiano credimus.quum enim tempus appetit,huc & illuc tanquam furijs incitatus fertur,alimenta persequens ; vt ex pleniore victu facta ad corporis molem accessione, testa disrumpatur. Traditur quoque Pagurum musicam amare,& ea delectari:ipsumque præcipuè vim Lunæ sentire, qua crescente succulentior fiat & melior: atque ob id lunæ ; ob Musicam verò Apollini sacrum haberi. Adparent in duobus postremis numismatibus capita Sybillæ Cumanæ,cuius ob vaticinia celebris admodum apud priscos memoria est. Cumarum longitudinem Ptolemæus XXXIX.partium cum triente,latitudinem XLI. s.ponit,& Liternum Vrbem Scipionis Africani secessu notam,sextante partis quàm Cumas orientaliorem: quam tamen alij vltra Cumas in occidentem transponunt. Linternum

CVMANVS AGER VETERANIS DIVISVS.

PAGVRVS.

inter præfecturas, quas Præfecti ſuffragijs a populo creati adminiſtrabãt, A a Feſto refertur. Coloniam ciuium Ro. eò deductam eodẽ anno, quo & Puteolos, Liuius prodit. Frontinus eam inter colonias militares ab Auguſto deductas recenſet. Vulturnum colonia ad Vulturni fluminis oſtium erat: eam Ptolemæus ſeptunce quã Cumas orientaliorem, quincunce auſtraliorem facit. Vltra Vulturnum fluuium Gaurus mons ad ripam vſque Liris orientalem pertinebat. Huius montis pars occidentalis Gaurus; orientalis & iuga eiuſdem Maſsicus; ſeptemtriolis Falernus dicebatur. Falernus ager eius montis ad Septemtrionem decliuitate porrigebatur. vinum, quod ſummis collibus naſcebatur, Gauranum; quod mediis, Fauſtianum: quod imis, Falernum vocabatur. vltra Faler- B num agrum, veſcinus ager erat, a Veſcia Campanorum opido dictus, quod nomen in Annalibus Liuij frequentiſsime deprauatum eſt. Veſtini enim Sabinis ad ortum proximi erant; vt Veſcini Capuanis & Sidicinis.

ΣΙΝΥΕΣΣΑΝΩΝ.

SINVESSAM, quæ antea Græcæ originis vrbs Sinope vocata fuit, a ſinu Setano ad quem ſita erat dictam fuiſſe, boni in primis auctores Liuius & Strabo prodiderunt. Sinopes quidem nominis non- C

SINVESSA PRIVS SINOPE DICTA.

nulli originem repetunt a Sinope Pontici maris vrbe: verùm qua occaſione (an nominis ſimilitudine decepti incertum) non referunt.

Ceterùm quod ad Sinueſſam pertinet, eius coloniæ deducendæ cauſſam Samnites præbuerunt, qui Ap. Claudio Cæco .II. L. Volumnio II Coſs. per Veſcinos in Campaniam agrumque Falernum tranſcéderant, ingentemque prædam fecerant. Volumnius enim conſul Samnites præda impeditos oppreſſerat, & Campaniæ agros ab hoſtili impetu liberatos populo R. aſſeruerat. Placuit itaque vt duæ Coloniæ circa Falernum & Veſcinum agrum; vna ad oſtium Liris fluuij, quæ Minturnæ

SINVESSA COLONIA

dicta eſt, (de quibus paullò pòſt acturi ſumus) altera quam nunc deſcri- D bimus in ſaltu Veſcino Falernum contingente agrum deducerentur. Tribunis pl. negotium datum erat, vt plebiſcito P. Sempronius Prætor Triumviros colonis in ea loca deducendis crearent. nec qui nomina darent facilè inueniebantur: quia in ſtationem ſe propè perpetuam infeſtæ regionis, non in agros mitti rebantur. Velleius eam proximo demum anno, Q. Fabio Maximo Rulliano .V. P. Decio Mure qui ſe deuouit .IIII. Coſs. quarto & viceſimo anno ante bellum cum Pyrrho rege geſtum, Sinueſſam fuiſſe deductam & Samnitibus oppoſitam ſcribit. Ceterùm bello Punico ſecundo, quum Hannibal a Caſilino ad aquas vſq; Sinueſ-

AQVAE SINVESSANAE.

ita vt

A ſanas populatum excurreret; agrosque ac villas Sinueſſanorum vreret, ita vt omnia iam belli cladibus flagrarent, neutiquam is terror Sinueſſanos a fide dimouere potuit. Calidas in agro Sinueſſano aquas, easque hecticis & phthiſicis ſaluberrimas Strabo & Plinius teſtantur. addit Plinius eaſdem feminis ſterilitatem; viris inſaniam abolere. Huius quoque rei cauſſa Tacitus Claudium Cæſarem, paullò antequam deſijſſet morari in terris, aduerſa valetudine correptum, vt vires reficeret, cæli eius mollicia & ſalubritate aquarum, Sinueſſam profectum ſcribit: forſan quoque in eam ſpem inductus, vt aquarum beneficio ſeſe a ſtultitia, qua notatur, liberaretur. Quod ſi rerum abditarum ſymbolis quidquam
B tribuendum ſit; opinari licet hac de cauſſa Pagurum, quem iam ſapientiæ notam eſſe oſtendimus, etiam in Sinueſſanorum numiſmatibus expreſſum; vt in altera parte Teſtudinem lutariam ſalubritatis ſymbolũ. Teſtudinem enim medicinæ periti hecticis in potu dant, tum ad refrigerandum, tum ad alendum: carnes verò cum hordeo coctas phthiſicis vtiles ſcribunt. niſi vtrumque ad vrbis ſitum referre malimus: videlicet quod maritima ſit Pagurum; quod ad ſaltum ſita & aquis dulcibus abundet, teſtudinem, vt animal Amphibium ſignaſſe. Sinueſſanos victoria aliqua nauali, cuius apud nos obſcura memoria eſt, potitos argumento eſſe poſsit, Neptunus tridenti ſuo inſignis curru triumphali qui in
C altero nummo ſpectatur: aut certè eundem ipſis pro Deo tutelari cultũ fuiſſe, Sinueſſanos etiamſi maritimi eſſent, ſacro ſanctam tamẽ vacationem, quum hoſtes in Italia eſſent non habuiſſe, Senatus conſulto declaratum fuiſſe Liuius prodit. Obſeruo quoque in libello Coloniarum Sinueſſam inter Colonias militares in hæc verba recenſeri: Sinueſſa muro ducta: iter populo non debetur: ager eius in iugeribus, limitibus intercisis, militibus eſt adſignatus. Exſtat & vetuſta inſcriptio, quo mulſum & cruſtum & cæna Colonis Sinueſſanis. ex teſtamento L. Pappij Pollionis præbenda præſcribuntur. Ptolemæus Liris fluuij oſtio particulæ vnius ſextante orientaliorem; vncia verò Septemtrionaliorem ponit.
D huic namque XXXIIX. s. partium longitudinem; XLI. partis cum triente latitudinem adſcribit. Liris oſtium longitudine XXXIIX. partium cum triente; latitudinem XLI. cum quadrante deſcribit. Strabo qui Auguſti æqualis fuit, tradidit maritimam Latij oram vſque ad Sinueſſam fuiſſe ſuo ſæculo protenſam; nec diuerſa ab eo Plinius tradit. Liris quidem e Veſtinorum agro & Apenninis collibus originem ducit, atque in mare Tyrrhenum ad Minturnas adfertur.

SINVESSA COLONIA MILITARIS.

MINTVRNENSIVM.

MINTVRNAE AVSONES.

MINTVRNAS Ausonum fuisse vrbem, Ausones autem Auruncos propriè dictos in Tzetzis græca historia inuenio, inter Volscos & Campaniam sitos. Minturnas tamen etiam Samnitium fuisse prodit Stephanus. has Liris interfluit: supra eas Fregellæ; supra fregellas Arpinum, supra Arpinum Sora, omnes ad Lirim teste Strabone. Lirim prius Glanicum fuisse vocatum nonnulli scribunt. Ad huius ripas lucus erat & templum deæ Maricæ non longè a Minturnis dicatum. Marica vxor Fauni fuit: eamque pro Dea litoris Minturnensium fuisse cultam Honoratus testatur.

MARICA DEA.

MINTVRNAE COLONIA.

Coloniam Minturnas eodem anno esse deductam; quo & Casinum M. Valerio Maximo, P. Decio Mure Coss. Liuius libro nono prodidit: decimo tamen scribit, istud XVII. annis, aut (sicuti in Sinuessa meminimus ex Velleij auctoritate) XVIII. tardius factum fuisse. Minturnas Coloniam militarem a C. Cæsare deductam Frontinus scribit.

MINTVRNAE COLONIA MILITARIS.

Ceterùm bello ciuili Mariano, quum Sulla armatus Marium & eius factionem vrbe expulisset; equitesque Sullani ipsum persequerentur, vt vitæ suæ consuleret in Minturnensium paludibus se condidisse scribitur: atque inde equitum strepitu territus emergensque, deprehensus & Minturnas abreptus est. Minturnenses quod tanti viri dignitatem reueriti ipsum incolumem dimiserint & officijs quoque fugientem prosequuti sint meritò laudantur. Quo autem modo Minturnæ cum alijs duobus Ausonum, oppidis Ausonia & Vescia per proditionem principum aliquot iuuentutis in potestatem populi Ro. peruenerint, apud Liuium videre est libro IX. Portis enim per insidias occupatis eadem hora, eodemque consilio tria oppida capta sunt: & quia ducibus absentibus impetus factus fuerat, promiscuis in ciues cædibus sæuitum est, deleta vniuersa ferè ad internecionem Ausonum gente. In Ausonum itaque regionem cædibus exhaustam Latinorum gentem immissam, atque inde Latium nouum fuisse appellatam verisimile est. quod accidisse opinor inter bellum Tarentinum & Punicum primum. Ea fuit olim gentis Ausonum celebritas, vt ab ijsdem, teste Dionysio & Strabone, tota Italia a Græcis Ausonia diceretur, & mare Ausonium, quod postea Thyrrenum. Porrigitur in mediterraneis campus Pontinus, quam regionem antiquissimis & multis ante conditam vrbem temporibus, Mutianus testante Plinio XXIII. vrbibus frequentatam prodidit. Ausonibus nomen fuisse factum ab Ausone Vlysis & Calypsus filio Festus memoriæ proditum reliquit. Paludum Pontinarum frequens etiam apud scriptores mentio est. has duo flumina efficiebant: quorum

LATIVM NOVVM.

AVSONIA.

VFENS FL.

præci-

A præcipuum Vfens erat; quod & Vfentinæ tribui nomen dedit; vt Festus & Lucretius testantur, & Latium nouum a veteri distinguebat. Obseruo a M. Cornelio Cethego Consule eas paludes fuisse siccatas, & ad agriculturam diuisas.

VFENTINAE TRIBVS.

AXVRITANORVM.

TARACINA quæ Volscorum lingua Axur dicebatur in Pontinis paludibus sita erat. Axuris nomen & numismata exprimunt, & Seruij ratio cum eisdem congruit: Volscos videlicet Iouem Axurium
B coluisse quasi dicas imberbem & ἄξυρον hoc est qui barbam non raderet, ξυρὸν namque nouaculam Seruius interpretatur. & certè numismata Axuritanorum Iouem imberbem ostendunt; sicuti Minturnensium, barbatum & Latialem. Ceterùm quod ad Volscos pertinet, ij ferè mare versus vltra & citra Vfentem opida Axur siue Taracinam (quam a situs asperitate Trachiniam fuisse dictam Strabo testatur) Antium & Suessam Pometiam (vt cetera opida hîc omittamus) tenuerunt. Volscos primus vt Dionysio placet, bello prosequutus est Ancus Rex. at Liuius secus; qui Volscis a Superbo rege primùm arma illata scribit. At commotus semel ab eodem Volscorum populus arma ad ducentos annos sumsit: nec
C quies fuit aut pax nisi per interualla & infida: æmulatione enim inuidiaque in populum Romanum ita acriter flagrabãt, inimicitiasq; & hostilitatem ea animorum pertinacia exercuerunt, vt præter Tarquinium Superbum regem tribus Dictatoribus & septem consulibus triumphi & duobus Consulibus Ouationis materiam præbuerint. Axuritanos autem in populi Ro. potestatem a C. Valerio Potito & C. Seruilio Ahala, qui Tribuni militum cum Consulari potestate erant, per expugnationem esse redactos obseruo: & opidum vetere fortuna opulentum militibus ad direptionem datum. Additur ob hanc potissimum victoriã Senatum decreuisse, vt stipendium miles de publico acciperet; quum
D ante id tempus de suo quisque eo munere functus esset. Anno inde octogesimo L. Aimilio Mamercino, C. Plautio Proculo Cos. Axur siue Taracinam trecenti in coloniam missi sunt, & bina agri iugera acceperunt: neque postea, etiamsi maritimi Coloni essent, sacrosanctam vacationem tenuerunt.

TARACINA AXVR.

IVPITER AXVR.

VOLSCI.

AXVRITANI IN POTESTATEM POP. RO. REDACTI.

COLONIA AXVR DEDVCTA.

Inter Caietam & Taracinam oppidum Amyclæ erat, a Laconibus qui in comitatu Castoris & Pollucis erant conditum: qui quum tumultuosis & vanis de hostium aduentu nuncijs aliquoties perturbarentur; interdixerunt, ne quis nouarum rerum nuncius esset. Ceterùm quum seriò hostes superuenientes eos oppressissent, silentium imperatum ipsis fuisse

AMYCLAE.

fuiſſe exitioſum ſcribitur. Taracinæ longitudinem Ptolemæus XXXVII. A
partium cum dodrante; Latitudinem quadraginta vnius partis cum quadrante poſuit. Vltra Taracinam Circeium promontorium & Circeij vrbs erat, inde Antium.

ANTIATVM.

ANTIVM Albanorum Colonia.

ANTIVM AB ALBANIS CONDITVM.

ANTIVM Volſcorum Metropolis, originis ſuæ auctores Albanos & Aſcanium AEneæ filium habuit, ſunt q[ui] ad Tuſcos primor- B
dia vrbis referant. Sita erat vrbs, in rupe ardua, amœno in mari proſpectu, Ceterùm portu carens: donec Nero Imperator Colonia Veteranorum eò deducta, portum ornatiſsimum ibi conſtruendum curaret.

FORTVNA ANTIATVM.

Colebatur apud Antiates, ſumma cum religione, pro tutelari vrbis numine Fortuna. Huic Deæ templum intra vrbem ædificatum erat vti ornatiſsimum & opulentiſsimum, ita & certa oraculorum fide celebre. Auxit admirationem prædicta C. Caligulæ Cæſaris cædes, nominato etiam percuſſore quæ mox inſequuta eſt. Mos erat ijs qui Deam conſulerent vt eius ſimulachrum promouerent; atque ita inter mouendum

BELLVM INTER ANTIATES ET ROMANOS.

reſponſum reddebat. Primùm Antiatibus cum Romanis bellum C
fuit anno ab vrbe condita ducenteſimo ſexageſimo Sp. Caſsio Viſcellino, & Poſtumo Cominio Aurunco Coſs. animum faciebat Antiatibus ad Romanos bello laceſſendum diſcordia ſeceſſusque plebis in Sacrum montem; ad delendum itaque nomen Romanum cum cæteris Volſcis conſpirant, atque agrum Romanum, incurſionibus populantur. Ceterùm Romani conciliatis inter ſe plebe & patribus, ac miſsis cõtra Antiates cum Poſtumo conſule legionibus, fuſis fugatisq; Antiatibus Longulo opido, in quod ſe ex fuga Antiates receperant, per deditionem potiuntur. Inde capiunt Coriolos, quò ſe maior Antiatum ac Volſcorum multitudo receperat. Hac clade fracti pacem petiére Antiates, D
Volſcique reliqui. Ceterùm non diu eam ſeruarunt. Conſilio enim & inſtigatione Accij Tullij Volſcorum principis, ductuque atque opera Cn. Martij (qui a captis nuper ſua potiſsimùm virtute Coriolis, Coriolani nomen aſſequutus fuerat) occupatis in Latio & finibus agri Romani compluribus, tum Romanorum colonijs, tum ſociorum opidis ad ipſam vſque vrbem Romam copias duxére: remiſsisque atroci cum reſponſo non ſolùm legatis Romanorũ, ſed & ſacerdotibus qui infulati & ſupplices ad caſtra Coriolani pacem petẽtes venerant: haud prius legiones agro Romano abductæ ſunt; quàm matronæ Romanæ vnà cum

coniuge

A coniuge ac matre Martij Coriolani missæ eundem patriæ reconciliarẽt. Posthæc occiso Antij per seditionem Martio Coriolano a multitudine populari, quàm Accius Tullus motus inuidia rerum ab ipso gestarum in Martium concitarat, ipsoque Accio haud multò post cum omni penè exercitu a Romanis cæso, Antiates & reliqui Volscorũ non sine frequentibus ac magnis suorum cladibus, bellum cum Romanis traxêre; factis subinde in agrum Romanum incursionibus; donec T. Quinctius Barbatus consul admoto ad Antium exercitu quò Volscorum multitudo metu Romanorum sese receperat, vrbem per dies aliquot obsessam in deditionem acciperet. Antio capto Romani ad Coloniam eò deducendam Triumviros creant, T. Quinctium, A. Verginium, & P. Furium: iussi nomina dare, qui agrum accipere vellent, adeò pauci dedére; vt ad explendum Colonorum numerum etiam Volsci adderentur. Verùm enimuerò cum colonos (quia minor pars ciuium Romanorum erat) vel per se parum fidos, ciues insuper & indigenæ qui post Antium deditum ad AEquos & aliò confugerant, in patriam reuersi, solicitarent, & a Romanis abalienarent, factum est vt Antiates sæpius rebellarent, & imperium detrectarent, hinc missis identidem a Romanis cum exercitu nunc consulibus, nunc alijs magistratibus, ad castigandam vindicandamque Antiatum perfidiam, capto sæpius tum ipso Antio, tum Satrico, quò se C subinde Antiates recipiebant, pluribus triumphis, tam de se, quam de Volscis alijsque gentibus socijs & confœderatis materiam præbuére.

Noua posthæc Colonia ab Romanis Antium deducta est; Antiatibusq; permissum, vt & ipsi si vellent, coloni adscriberentur: ijsque ius ciuitatis Romanæ datum est: naues tamen ademptæ, interdictumque mari Antiatibus. Hic finis rebellandi Antiati populi fuit; mansitque eorum deinceps inconcussa erga Romanos fides. Bello ciuili Mariano ingentem calamitatem vrbs accepit, Mario per vim capta; multaq; crudelitate in ciues sæuitum. Natum Antij C. Caligulam Cæsarem testatur in eius vita Suetonius; dilexisseq; eum hanc vrbem præter reliD quas: ita vt si diutius superuixisset, sedẽ imperij eò trãslaturus crederetur. Nero autem Cæsar captus amœnitate loci, Antiatibus immunitatẽ dedit, & Colonos eò ex milite Prætoriano adscripsit: portumque ibi operis sumtuosissimi fecit. Xenagoras apud Dionysium auctor est, Vlysis & Circes tres fuisse filios: Romũ qui Romam; Antium qui Antiũ; Ardeam, qui Ardeam vrbes tres datis ijsdem de sese nominibus condidissent. Antij longitudinẽ apud Ptolemæũ xxxvi. partibus cũ dodrante; latitudinẽ xli. partis cum triente scriptã obseruo. Hinc ad Tiberim vrbs Ostia duobus & triginta millibus distabat; quam decimosexto ab vrbe miliari in ora Tiberis Ancus Martius condidit, deductis in eam colonis.

ANTIVM COLONIA ITERVM A ROMANIS DEDVCTA.

OSTIA.

ROMANORVM.

HACTENVS oram Italiæ maritimam inter Neapolin & Ostiam vrbes obiuimus: nunc aduerso Tiberis tractu progressi sedem vrbis, terræ marisque olim principis, populosque qui Latium vetus antequam Roma conderetur incoluerunt, paucis enumeraturi sumus: vt cõstet & Romanos origine Græcos esse. Memoriæ proditum est, primos omnium qui Latium eaque loca in quibus vrbs cõdita est incoluerunt, Siculos fuisse barbaros & indigenam gentem: eosque Aborigínum armis sedibus suis expulsos, in Sicaniam nauigasse, insulamque in potestatem redactam Siciliam a se nuncupasse. Aborigines verò Græcam fuisse gentem ex OEnotriis Græcis oriundam XVII. enim ante Troiana bella ætatibus; (ætatem autem Dionysius XXVII. annis metitur; vt hic anni componantur, CDLX.) Arcades OEnotro & Peucetio ducibus ex Arcadia in Italiam commigrasse. OEnotrij qui a Græcis Aborigines dicebantur, primi omnium fuerunt, qui ex peregrina gente Latium tenuerunt; a montanis sedibus, vt eas colere Arcadibus mos fuit, Aborigines dicti, si quid Dionysio credendum est. & si sint, qui Aborigenes Italiæ indigenas, quasi sine origine dicas nuncupatos prodant. Nonnulli quasi Aberrigines, veluti errones & incertis sedibus vagos nuncupatos malunt: nobis tamen Dionysij auctoritas præ ceteris placuit. Annis ante bellum Iliacum ferè centum, Pelasgi ex Thessalia pulsi in Italiam venientes, OEnotrijs adiuncti & iure cognationis excepti, omnes communi nomine Aborigines appellati sunt. Pelasgi e Peloponneso & Argis oriundi, nomen a Pelasgo Iouis & Niobes filio eorum rege acceperant. Ceterùm non admodum diuturna fuit Pelasgorum gentis propago in Italia: quinquagesimo namque postquam appulerant anno, ob oracula neglecta multis magnisque calamitatibus oppressa defecit: eorumq; vrbes habitatoribus desertæ, a Tyrrhenis postea occupatæ sunt: qua ratione factum est, vt sæpius Pelasgorum & Tyrrhenorum nomina apud antiquissimos scriptores indistinctè accepta fuerint. Sexagesimus ante bellum Troianum annus agebatur, quum Fauno in Aboriginibus regnante, tertia Græcorum ex Peloponeso classis, ex Palantio vrbe Arcadiæ duce Euandro Mercurij & Themidis nymphæ (quæ & Carmenta dicebatur) filio, in Italiam nouas quæsitum sedes venit: qui a Fauno hospitaliter excepti, locoque ijs & agris, vbi vrbs postea condita est, assignatis, condito propè Tiberim Carmentæ hortatu oppidulo monte munierunt, quem Palantium ab vrbe ex qua oriundi erant appellarunt. Postea corrupta voce Palatium nominatum. Quarta inde Arcadum classis Hercule duce in hanc Italiæ partem venit: hic Hispania domita in

ABORIGINES. PELASGI. EVANDER. FAVNVS REX.

A B C D

patriam

A patriam reuertebatur, Arcadum pars maior, aut ſenio aut longo labore cõfecta, aut alias ob cauſſas miſsione impetrata in Italia remãſit; quæ Capitolino colle (is tunc Saturnius dicebatur) munito, opiduloque condito ibidem cõſedit. ijs admixti erant plerique Troiani, qui ſub Laomedonte bello Iliaco priore ab eodem Hercule captiui facti fuerant. Atque hi rempublicam ſuam ſeparatim aliquandiu adminiſtrabant: ceterùm haud multò poſt, victum, leges, ac ſacra cum Aboriginibus communicantes ſicuti Arcades, & prius Pelaſgi fecerant, vno omnes nomine Aborigines appellati ſunt. Præerat Aboriginibus quum Hercules in Italiam deſcenderet, Faunus e Marte, vti credebatur, genitus, Arcadibus B verò Euander. Verùm poſtquam Hercules Cacum qui Arcadum agros latrocinijs infeſtabat, confeciſſet; diuinos ab Euandro honores ex Carmentæ oraculo conſequutus eſt: hæſitque eius ſacrificij ius, & Græcanico ritu curatio, apud duas nobiliſsimas eius ſæculi gẽtes Potitiam & Pinariam; idque ex Herculis inſtituto ita tamen vt Potitij inter collegas Pinarijs potiores eſſent. Poſt Herculis ab Italia digreſſum annus agebatur quinctus & quinquageſimus; quinctus verò & triceſimus ex quo Latinus nõ Fauni vt opinabatur, ſed Herculis filius (a quo Aborigines omnes paullòante Troiæ euerſionem Latini ſunt vocati) apud Aborigines regnum adminiſtrabat, quum AEneas euerſa patria in Lau- C rentem agrum non longè a Tiberi appulit; fœdereque cum rege Latino percuſſo, filiam ipſius nomine Lauiniam, regni heredem in vxorem accepit. E cuius poſteritate, idque ſtirpe decimaſexta, Romulus & Remus gemini vrbis Romæ conditores prognati ſunt. Hos vti ſcriptores prodiderunt, primùm editos Amulius Rex, qui fratem ſuum Numitorem (e cuius filia Ilia, a Marte vti credebatur in ſomno compreſſa, gemelli prognati fuerant) regno per vim deiecerat; in Tiberim mergendos proijci iuſſerat. Verùm vi fluminis ad Palantij mõtis radices eiecti, a Lupa (ſi quid antiquitati creditur) aliquandiu enutriti ſunt; donec a Fauſtulo paſtore regio colligerentur. Hoc quoque ab Dionyſio traditur, D Arcades victoriæ fanum in Palantini montis vertice exſtruxiſſe; Victoriam autem vti eſt in fabulis Arcadum, Palantis ex Lycaone nati filiam fuiſſe: & honores quos tunc habebat apud homines, Minerua iubente conſequutam; quòd cum hac dea ſimul educata fuerit. Quin & Neptuno Hippio ſiue Equeſtri Feſtum inſtituiſſe, quod Hippocratia Arcadibus, Latinis Conſualia dicebatur. Atque hæc paullò altius de prima vrbis origine a nobis repetita ſunt, vt aliqua veterum auctoritate, eorum numiſmatum rationem quæ Romanorum inſcriptionem præſeferunt, & profitentur fulciremus. Ceterùm diu admodum nos torſit quid de ijſdem conſtitueremus, vſqueadeo vt eadem tanquam adulterina ex or-

SATVRNIVS MONS.

FAVNVS REX.

LATINVS REX.

VICTORIA.

HIPPOCRATIA.

dine numiſmatum mouenda nonnunquam ſtatueremus; potiſsimùm A
quòd ea Græco artificio peritiſsimè etiam argento cælata videremus:
quum conſtet Romanos rudi ære vſque ad Seruij Tullij tempora vſos:
inde nota pecudum, vnde pequunia dicta ſit, ſignatum fuiſſe. Argen-
tum verò annis demùm quinque ante bellum Punicum primum ſigna-
tum Plinius teſtatur; notas autem argenti bigas atque quadrigas fuiſſe:
vnde bigati quadrigatique dicti: quemadmodum æris ex vna parte Ia-
nus Geminus, ex altera prora ſiue roſtrum nauis: ita vt ea quæ hic repræ-
ſentamus numiſmata neutiquam Romana videri poſsint. Quare
quum diu quid hîc ſtatuendum eſſet animo fluctuaremus, hæc tandem
nobis haud improbabilis viſa eſt coniectura, eadem olim ab aliquo an- B
tiquitatis peritiore, non minus ingenioſe quàm artificioſe excogitata &
procuſa, vt originem quam Romani a Græcis ducere vel credebantur,
ROMA VALENTIA PRIVS DICTA. vel videri volebant ijſdem exprimeret. Non deſunt qui prodant, vr-
bem ipſam ab initio Valentiam a Latinis dictam fuiſſe; Euandrum au-
tem poſtea Græcè Romam nominaſſe. Arcadum namq; dux Euan-
der, vt meminimus, ex Arcadia profugus, litteras Græcas Latinis dedit:
quanquam alij id Carmentæ matri Euandri attribuant: eamque ob hoc
beneficium inter deas & fatidicas eſſe relatam. Ne hæc quoque aliena
ab hiſtoria aut prorſus abſurda fuerit coniectura, auctorem horum nu-
miſmatum vt Hippocratia Arcadiæ Feſta, ſiue cõſualia Romanis dicta C
ſymbolo aliquo repreſentaret, equi caput & equum expreſsiſſe: Itidem
& Mineruam Galeatam ſiue Palladem parte aduerſa, victoriam verò
auerſa ſignaſſe; vt victoriæ Palantis filiæ, quæ vti ſupra memorauimus
Mineruæ iuſſu colebatur, rationem haberet. Herculem quoque Græ-
cum cui ex ipſius inſtituto ſacris operabãtur, aduerſa parte cum claua &
exuuijs leonis expreſsit; vt auerſa Romulum & Remum gemellos ab
hubere lupæ pendentes. Hactenus itaque rationem coniecturæ no-
ſtræ cum hiſtoria congruentem compoſuimus: quod ſi cui propiora his
aut certiora aſſequi contigerit; vt ea quoque eodem candore impartiri
dignetur rogamus. Ceterùm quod ad vrbis ab Æquatore diſtan- D
tiam, ſiue latitudinem pertinet, eandem duabus vncijs quam
Ptolomæus collegit, aut etiam Gnomonica ratio ex Trian-
gulorum doctrina patiatur, minorem artificium ob-
ſeruatio hoc noſtro ſeculo deprehendit. nos e
Latio in Campaniam Sueſani quorum
numiſmata proximè ſequun-
tur reuocant.

SVESA.

A

SVESANORVM.

SVESA ad Masicum Campaniæ montem sita erat; de cuius origine, vt nihil satis certi ab antiquitate (quantum enim perscrutari potui) memoriæ proditum est; ita frequens eiusdem in historijs & a prima ferè vrbis origine mentio est; eiusque cognomen varia. Suesam namque Pometiam Superbum regem Volscis per vim eripuisse, atque, vt vrbis tunc opulentiam intelligas, ex diuendita præda XL. talenta auri argentique confeciſſe, Liuius auctor est. Iterum Ap. Claudio Pulchro & P. Seruilio Isaurico Cos. Volsci subitis Romanorũ armis victoriaque perculsi, primùm obsides trecentos a Cora & Pometia tradiderunt: mox ad arma conuersi & prælio victi Pometiam opidum amiserunt; cuius præda milites ab inopia recreati sunt. Pometiani direpti dispoliatique vt quidam scripserunt, sese Suesam habitatum contulerunt; quorum accessione Suesam cognomento Pometiam vocatam credunt. Atqui istorum opinionem Liuius a tempore coarguit, qui Suesæ illud cognominis tribuit Superbo regnante. Ceterùm C. Sulpicio Longo, P. AElio Pæto Cos. quum inter Sidicinos & Aurũcos bellum esset exortum, Auruncique a T. Manlio Torquato Consule in deditionem accepti, nihil deinde mouissent, auxilium a Romanis petierunt. Sed priusquam Consules ab vrbe (Senatus enim Auruncos defendi iusserat) exercitum educerent, Aurunci opidum suum metu deseruêre; profugique cum coniugibus ac liberis Suesam bellis prioribus detritam munierunt: quæ deinceps Suesa Aurunca ab Auruncis appellata est. Auruncorum verò opidum quod deseruerant, a Sidicinis deletum. Coloniam Latinam L. Papirio Cursore. V, C. Iunio Bubulco Cos. Suesam Auruncam esse deductam Liuius memoriæ prodidit: id tamen Velleius biennio ferè tardius factum testatur. Lege Sempronia fuisse deductam; iterque populo non deberi Frontinus tradidit. Obseruo Suesam inter duodecim Colonias quæ bello Punico secundo imperiũ populi Romani abnuerint, & tributũ militemq; vnde darent se habere negauerint recenseri: quibus tamen sexto post anno per. s. c. imperatum est; vt quantũ quæque earum coloniarum militum plurimũ dedisset populo Romano ex quo hostis in Italia esset, eius summæ numerum peditũ duplicatũ daret, & equites centenos vicenos; si qua eum numerũ equitũ explere non posset, pro equite vno tres pedites liceret dare. Exstat etiamnũ antiqua inscriptio quæ in colonia Suesa ordine Decurionum & Augustaliũ & plebem memorat: quod argumento esse nonnulli existimant, Suesam quoque Coloniam sub Augusto militarem fuisse: quod tamẽ apud nullum quos equidem videre potui, scriptorum satis certò confirmatur.

SVESA

SVESA POMETIA.

AVRVNCA.

SVESA AVRVNCA COLONIA LATINA.

SVESA COLONIA MILITARIS.

B C D

TIANEΩN.

TIANVM SIDICINVM. SIDICINI Sueſanos ſequuntur, quos Strabo e gente Oſcorum fuiſſe putat: horum præcipui nominis vrbs erat Tianum cognomento Sidicinum dignitate præſtans, & quæ ſecũdam poſt Capnam magnitudinem tenebat, in via Appia ſita. Ceterùm vt & iſtius vrbis fatum & origo nobis ignota ſunt; ita quæ de Sidicinis a nobis obſeruari potuerunt, paucis repetemus. Sidicini itaque A. Cornelio Coſs. M. Valerio Coruino III. Coſs. armis Samnitium oppreſsi, quum ad Capuanos ſe contuliſſent, bellum excitarunt quod a Po. Ro. cum Samnitibus pro Capuanis geſtum eſt. Capuani namque ab ijs in agro Sidicino fuſi, ſe agros vrbemque in fidem populi Ro. dediderant. Ceterùm biennio poſt quum Samnites icto cùm Romanis fœdere Sidicinis arma intuliſſent, Sidicini quòd a Senatu repulſi eſſent; ad Latinos qui tum bellum populo Ro. parabant ſe contulerunt. Verùm enimuerò a T. Manlio Torquato Conſule victi fugatique vnà cum Latinis Sidicini, eidem conſuli triumphi materiam præbuére. Poſtea & alio prælio vnà cum Auſonibus qui arma cum Sidicinis coniunxerant, a Romanis ſuperati, cum T. Veturius Caluinus & Sp. Poſtumius Regillẽſis Conſules depopulatis Sidicinorum finibus, exercitum ad ipſa opidi mœnia admouiſſent, miſſo anno inſequenti nouo aduerſum ipſos exercitu, tandem cum Latinis & tota Campania in poteſtatem populi Romani venerunt. Obſeruo Campanis poſt hæc ferè tempora ciuitatẽ ſine ſuffragij latione datam; quo tempore ſuſpicari licet & Tianum Sidicinum municipij iure donatum: nam etiamſi auctores, quantum equidem obſeruare potui, de tempore non prodiderunt, conſtat tamen diu ante legem Iuliam Tianenſes ciuitate donatos, ac iure municipali vſos. argumento eſt, quod C. Gracchus in ea oratione, quàm de legibus promulgatis habuit, Tianum Sidicinum inter municipia refert; conquerens Tianenſes tanquam ciues Romanos, a magiſtratibus Romanis verberatos. Tianum verò Sidicinum inter militares Colonias ab Auguſto deductum, Frontinus teſtatur; & iter paſſuum LXXXV. populo deberi; agrumque eius limitibus metricis aſsignatum fuiſſe. Ceterùm ne quem illud quoque fallat; duplex Tianum Italiam habuiſſe auctores prodiderunt; vnum, cuius nunc mentionem fecimus, cognomento Sidicinum; alterum Teanum Apulorum, quod in mediterraneis Dauniorum Apulorum a Ptolemæo recenſetur & a Plinio: ijque Teanenſes, nec longè ab ijs in ortum diſtantes Canuſini populationibus feſsi, obſidibus L. Plautio Vennoni Conſuli datis, in deditionem Po. Ro. venerunt, vt Liuius prodit. Diodorus regionem omnem Dauniorum Apulorum populationibus ve-

SIDICINI.

TIANVM MVNICIPIVM.

TIANVM COLONIA MILITARIS.

TEANVM APVLVM.

xatam

A xatam & Canuſinos in fidē acceptos ſcribit. Nec de Tianenſium vtrorumq; rebus quidquam aliud ſcriptum inuenimus. Ceterū quod ad numiſmata pertinet, primò quidē Apollo capite radiāte, auerſa parte Luna falcata gibberaq;, & cornibus ſingulas cōplexa ſtellas globum ſinu excipit. Altero, Mars galeatus & Gallus Martis ales exprimitur; cui ſupra criſtā granum tritici, fertilitatis ex agricultura ſymbolum, eſt adpictum; quod potiſsimùm effecit, vt Tianēſibus Sidicinis iſtud numiſma adſcriberemus, quia Sidicinus ager frumenti præſtantia, ſicuti Apulorū olearum cultu cōmendatur. Quod ad ſtellas vtrobiq; & varijs inde numiſmatibus adpictas pertinet, nonnulli eò referendum putant, quòd magna
B Græcia prius Heſperia dicta ſit: Heſperū itaq; ſiue Veſperuginem, (quàm Venerem non ſine ratione quidā opinati ſunt) his nummis exprimi. Verùm Ptolemæus, cui curæ fuit orbis habitati ſitum ab occaſu, in ortū, & decuſſatione ab Æquatore in Septemtrionē includere, Sueſam Aruncā de qua iam diximus, longitudine XXXIIX. partium cū beſſe; latitudinem XLI. partium cum quincunce deſcribit: Tianū autē Sidicinū triente partis Orientalius, quincunce ſeptemtrionalius collocat: at Teanū Apulorū duabus partibus cum beſſe verſus ortum a Sidicino diſiungit; ceterùm in eodem parallelo cum Sueſa, & quincunce, quam Sidicinū, Auſtralius diſponit. qua ratione Tianum Sidicinū & Teanum Apulorum ſecundū
C globoſam terræ ſuperficiem in ea latitudine paſſuū CXX.M. a ſe diſtarent.

HESPERVS STELLA.

Ceterùm quia viæ Appiæ meminimus, & eiuſdem frequēs admodum in progreſſu incidet mentio, officioſè me facturum in ſtudioſi lectoris gratiam opinatus ſum, ſi paucis eandem hoc loci deſcripſero. Via itaque Appia omnium maxima ac celeberrima, quā Statius Papinius haud immeritò reginam viarum appellat; ab vrbe ac porta Capena initium ſumebat; ab Appio Claudio Cenſore, vt Frontinus inquit, ad Capuam vſque munita. Tacitus tamen, & is qui de viris Illuſtribus ſcripſit, Brundiſium vſque ſtratam prodiderunt. quare ſunt, qui a Iulio Cæſare, cui eius viæ cura fuerat commiſſa, Brūdiſium vſque a Capua munitam tra-
D dant. Ea fuit latitudine, vt plauſtra duo ex aduerſo inuicem occurrentia liberè exciperet, longitudine vero paſſuum. CCCXXX.M. ſunt qui propter flexus atq; ambages XX.M. adijciant. Certè Auguſti temporibus, ſi Horatio credimus; ſi Straboni, Tiberij, Brudiſium vſque pertinuit. & Druſus Scribonius Libo coniurationis aduerſus Tiberium reus, vt Tacitus auctor eſt, aliquando Mathematicos conſuluit, an habiturus eſſet opes, quibus viam Appiam Brundiſium vſque operiret. Hanc nouiſsimè, quod Dio teſtatur, Traianus reſtituit: deſiccatisque paludibus, exciſis collibus, aggeratis vallibus, ac pontibus exſtructis permeabilem fecit. Fuit in hac haud procul ab vrbe templum Martis, Centum columnis ſuffultum, &

VIA APPIA.

TEMPLVM MARTIS.

tum,& a Sulla in AEdilitate conſecratum. Fuit & bonæ Deæ ſacra- A
rium,apud quod Clodius & M.Papirius interfecti fuêre. Itidem tres tabernæ,Lucus Egeriæ,quem Camœnis Numa ſacrauerat. Sepulchra quoque magnorum virorum Calatinorum, Scipionum, Seruiliorum, Metellorum atque aliorum. Ceterùm via Latina Appiæ ad Caſinum

VIA LATINA. coniũgebatur,XIX.a Capua ſtadijs,hanc poëtæ modò Latiam,modò Auſoniam vocant.vt illam ab auctoris nomine Appiam;a gente verò Claudiam; & ab Imperatore,qui reſtituit,Traianam.

ΚΑΛΗΝΙΤΩΝ.

B

CALES Thracum Colonia.

CALES THRACVM COLONIA.

AVCTORES,qui huius vrbis originem memoriæ prodidére,principia eius ab Thracibus,& Calai Boreæ & Orithyæ filio repetunt. Sita erat vrbs inter Tianum Sidicinum & Caſilinum. ager eius vino generoſiſsimo; quod Calenum vocatum fuit, fecundus erat. Erat & fons in agro Caleno, qui vini modo temulentos, ſi qui ex eo potarent, reddebat. Ceterùm Caleni, quum Romani Sidicinis bellum intuliſſent,veriti ne ijs deuictis in ſe Romanus arma verteret;adiunctis ſibi Auſonibus;(quorum ipſi primariam vrbem incolebant) Sidicinis ſe contra C
Romanos iunxére. Aduerſus eos Romani L.Papirium Craſſum & Kæſonem Duillium Conſules miſére: qui cum Calenis Sidicinisque congreſſi vno haud memorabili prælio vtroſque vicerunt. Inde M. Valerius Maximus Conſul IIII.exercitu victore ab conſulibus accepto, ad Cales, vnde bellum ortum erat, profectus, cum hoſtes ab ſuperioris pugnæ memoria pauidos primo impetu & clamore fudiſſet,mœnia ipſa oppugnare aggreſſus,capto opido,impoſitoque præſidio,atque exercitu ingenti cum præda Romam reducto,triumphum cum Calenis egit.

CALES COLONIA DEDVCTA. Senatus inde ad demulcendam plebem Coloniam Cales deducendam decreuit. duo millia & quingenti ciuium ad hoc conſcripti; triumviri- D
que Coloniæ deducendæ atque agro diuidundo creati, K. Duillius, T. Quinctius Capitolinus, M.Fabius Ambuſtus. Bello Punico ſecundo, quo Hannibalis ductu Pœnorum armis vaſtata per quindecim annos Italia eſt; Caleni ſincera admodum fide. Rem Romanam ſuſtentarunt; captaque Capua, quæ a Romanis ad Pœnos defecerat, Senatores Campani in vincula coniecti, ac Cales tanquã in tutiſsimam cuſtodiam miſsi ſunt. Verùm haud multò poſt, cum mutata fide ipſi quoq; Caleni detrectato imperio arma ac militem ſe dare poſſe negarent, Conſules ob eam detrectationem increpatos,verecundia magis quàm beneuo-

lentia

A lentia in officio continuerunt. Post Cæsaris inde Dictatoris cædem cum Triumviri Reipubl. constituendæ promiscuè in quoslibet sæuirẽt, P. Sittius Calenus opum amplitudine, & singulari in ciues suos munificentia clarus, in album proscriptorum relatus, ab ijsdem ciuibus suis a seruorum & militũ sæuitia seruatus, postea decrepantibus pro eo per legatos Calenis, in patria a Triumviris exsulare permissus est. Inuenio etiam Cæsarem Augustum Colonis agrum Calenum limitibus Romanis assignasse, cum prius Græcanicis assignatus fuisset. Vrbem quoque municipali iure donatam fuisse constat. sed quo id tempore acciderit, incertum est. Taciti Annalibus traditum est, Cæsarum tẽpore, Quæ-
B storem Calibus fuisse, qui populi Ro. pecuniam ex Campania ceterisque Italiæ eius tractus regionibus curaret: & si sint qui callibus apud Tacitum scribi malint, non satis exacto vt arbitror iudicio, prætexẽtes illam apud Suetonium de Callibus prouinciam C. Iulio Cæsari Consuli sortiendã cum M. Bibulo decretam. Ceterùm quod ad eius vrbis longitudinem pertinet, Ptolemæus eam XXXIX. partibus cum besse; latitudinem XLI.S. describit.

ΚΑΠΥΑΝΩΝ.

C

CAPVA Troianorum Colonia.

CAPVA TROIANORVM COLONIA.

AMBIGITVR de huius vrbis origine apud vetustos scriptores: a Tuscis conditam Liuius & Velleius produnt: Virgilius autem, & Silius clarissimi poëtarum, simul & Dionysius Halicarnasseus fidelissimus antiquitatum Italiæ auctor a Troianis primordia vrbis repetunt.

Qui Tuscos eius vrbis auctores scribunt, prius Vulturnum fuisse appellatam, ab amne qui mediam diuidit vrbem, tradunt. Ceterùm mutasse nomen Samnites, cæsis nocturno scelere Etruscis, qui eam incolebant; vocasseque Capuam, siue a Campestri planicie; siue a duce suo
D Capy. Eorum tamen qui ad Troianos principia vrbis referunt, opinionem confirmat, ænea tabula in monumento Capys (vti credebatur) inuenta, ac litteris Græcis in hanc sententiam inscripta: Quando ossa Capys detecta essent, fore vt Iulo prognatus manu consanguineorum necaretur, eiusque cædes magnis mox Italiæ cladibus vindicaretur. miraculo ea res fuit, postquã occiso Cæsare Dictatore, qui generis sui principia ab Iulo repetebat, scripto euentus respondit. Capua itaque olim inter maximas orbis totius vrbes Romam & Carthaginem tertia; a mari in Septemtrionem ad duodecimum lapidem distabat; eamque mediam interluebat Vulturnus amnis. Hæc plurimis cum publicis tum

priuatis operibus insignis,præcipuum inter omnia, templum Iouis Capitolini ostentabat, situm alto in tumulo, atque arce munitissima cinctum, ad similitudinem eius quod Romæ factum fuerat. Imminebant vrbi Tifatæ colles, vnde vrbem totamque Campaniæ planiciem subijcere oculis licebat. Nulla non modò in Italia, sed ne in toto quidem terrarum orbe plaga est, quàm non excedat felicitate Campania. Nihil cælo clementius; bis etenim floribus vernat. Nihil solo fecundius: ideo Palladis cum Cerere & Libero certamen dicitur. Vino Falerno quod fert Campania non aliud præstantius: nihil oleo Venafrano celebrius: superante denique etiam spem agricolarum frugum prouentu. A

AGRI CAMPANI FELICITAS.

Terminatur Campania ab occasu Liri flumine & Latio nouo: ab ortu Sarnum habet limitem: Samnites Septẽtrioni prætenduntur: claditur Etrusco seu infero mari a meridie. Rerum a Campanis siue Capuanis gestarum altum apud vetustos scriptores, per sæcula aliquot silentium est: donec anno ab vrbe condita trecentesimo & tricesimo Samnites Capuam bello adorti, cum plurimis Capuanos prælijs fudissent, tandem ab ijsdem per pactionem in societatem vrbis agrique recepti sunt. Inde per occasionem diei Festi ciues nouitij capto tẽpore vetustos somno atque epulis grauatos aggressi vniuersis ad internecionem cæsis, vrbẽ cum coniugibus liberisque occisorum occupant. Post triennium ab occupata Capua, Cumanis arma intulerunt: eosque fusos & fugatos, atque intra mœnia compulsos obsedêre: & cum aliquantisper tenuisset obsidio, vrbs tandem per vim expugnatur: interfectisque aut in seruitutem abductis ciuibus, Campani Colonis ex suis ciuibus eò missis, vrbẽ Cumas incolendam dedére. Elapso inde septuaginta trium annorum spatio, nouum Campanis bellum aduersus consanguineos suos Samnites exoritur. Samnites enim, quum Sidicinis, quia viribus plus poterant, arma iniusta intulissent; Sidicini necessitate coacti ad Campanorum opem confugerant. Ceterùm Campani luxu delicijsque defluentes ab induratis armorum vsu Samnitibus in Sidicino agro superati, totam belli molem a Sidicinis in semet auerterunt. Samnites namque omissis Sidicinis, ipsam belli arcem Capuam petentes (vnde victoria æquè facilis & prædæ gloriæque plus esset) imminentes vrbi Tifatæ colles firmo cum præsidio occupant. inde quum quadrato agmine in planicie quæ inter colles & Capuam interiacet descendissent, rursus acie concursum est: & victoria penes Samnitem fuit. Fracti hoc prælio Campani, accisis rebus suis, Romam legatos ad implorandam opem mittunt. Ceterùm cum primò non impetrarent; negantibus Romanis arma se aduersus Samnites socios contra fœdus esse laturos; legatos tamen ad deprecandum vt Samnites a bello desistant vnà cum Campanis missuros; prin- B C D

RES A CAPVANIS GESTAE.

RES INTER CAPVANOS ET SAMNITES GESTAE.

A ros;princeps legationis, vti ante diſceſſum e patria in mandatis habebat, vrbem Capuam populumque Campanum, atque diuina humanaque omnia in poteſtatem Po.Ro.dedidit. Quare moti patres,cum e maieſtate nominis Romani videretur,non deſeri deditos, legatos miſére, qui a dediticijs populi Ro. abſtinere Samnitem iuberent; recuſantibus bellum minarentur. quibus cum ferociter, a Samnitibus reſponſum eſſet, negantibus ſe a bello deſtituros, bellum Samniti per fæciales indictum eſt. Conſul itaque Valerius ad tutandos ab hoſtium Samnitium incurſione Campanorum agros miſſus eſt: qui commiſſo felici euentu prælio, Samnitibus non ſine magna cæde fuſis, fugatiſque, caſtris inſu-
B per hoſtilibus potitus eſt. Quò poſtquam omnis ſe Campanorũ multitudo cũ vxoribus liberiſq; effudiſſet; gratulati populo Romano felicem victoriam,eo ſe primũ die renatos cõclamabant:ac milites ſeruatores appellãtes officijs ac obſequio certatim eoſdẽ ſibi demereri ſtudebãt. Inde Campanis petẽtibus præſidiũ,a Senatu Romano ad arcendas Samnitiũ incurſiones, Capuam in hyberna miſſũ. Verũ minimè ſalubris diſciplinæ militari Capua, corruptos luxu licẽtiaq; milites à patriæ memoria, auertit: inibanturque conſilia eodem ſcelere adimendæ Campanis Capuæ,quo illi prius antiquis cultoribus eandem ademiſſent. Ceterùm C.Marcius Rutilus Conſul anni inſequentis, cui Campania prouincia
C ſorte obuenerat,militarem impetum conſilio fruſtratus, ſpargit rumorem,ſequenti anno præſidia ijſdem in opidis hybernatura. Hac arte eluſos milites ex Campania in Samnium educit. Liberati ad hunc modum populi Romani beneficio, & armis, a graui Samnitiũ bello Campani, ingratiſsimos ſe erga liberatores ſuos oſtendére;ac ſocietatem cum Latinis aduerſus Romanos iunxére. Exaſperati tanta ingratitudine Romani,eductis vrbe legionibus,ante Capuam, quò omnis Campanorum Latinorumque exercitus conuenerat; caſtra locant. Copijs ab vtraque parte in aciem eductis,maxima longe Campanorũ Latinorumque ſtrages inſequuta eſt. Poſt quam pugnam Campani ſe ſuaque in
D populi Romani poteſtatem dedidêre; agroque in perfidiæ pœnam multati ſunt. Is Falernus erat: in quem ſtatim Coloni ex plebe Romana miſsi terna ſinguli iugera acceperunt. Equitibus verò Campanis, qui mille & ſexcenti fuére,quòd cum populo Campano non rebellaſſent ciuitas data eſt. Vectigal quoque ijſdem populus Campanus,nummos denarios quadringenos quotannis in ſingulos pendere iuſſus eſt. Egregia dehinc Campanorum in Romanos hoſpitalitas fuit, eos nempe qui Caudino fœdere a Samnitibus ſpoliati,& nudi ſub iugũ miſsi fuerant: nec ſecus ac ſi victor exercitus vrbem ingreſſus eſſet, a magiſtratu populoque Capuano obuiam proceſſum eſt: protinuſque Conſulibus inſi-

CAMPANI ROMANOR. ARMIS A SAMNITIBVS LIBERATI.

CAMPANORVM CVM LATINIS CONTRA ROM. SOCIETAS.

CAMPANI A ROM. AGRO MVLTATI.

CAMPANORVM IN RO. HOSPITALITAS.

gnia honoris (nam & hi nudi cum reliquis ſubiugum miſsi fuerant) mi- A
litibus verò arma, equos, & veſtem, benignè præbuerunt: ac proficiſcentes inde ad finem vſque agri Campani nobiliſsimi Campanorum deduxére. Verùm eam in Romanos benignitatem noua rurſus poſt quadriennium perfidia fœdarunt. Ceterùm oppreſſa eſt Romanorum prouidentia conſpiratio, qua principes Capuanorum a Romanis deficere, & rem ad Samnites trahere decreuerant. Bello inde inter Romanos & Tarentinos orto, cum Tarentinorum partes Lucani, Bruttij, & Samnites ſequerentur; & acceſsiſſet inſuper auxilio Tarentinis Pyrrhus Epirotarum Rex; ſoli penè omnium Campani ſe toto hoc bello fidiſsimos præſtitére; ſtetitque tum eorum potiſsimùm opibus ſubni- B
xa res Romana. Ceterùm Campani eam tum in Romanos fidem, bello Punico ſecundo, alia denuo perfidia violarunt. Nam cum ad Trebiam, Thraſimenum & Cannas pro Romanis ſtetiſſent; poſt prælium Cannenſe non ſolùm ad Pænos defecére: ſed & ciues Romanos, qui intra Capuam tum erant, balneis incluſos ſuffocarunt; & Hannibalem intra mœnia accepêre. auctore eius defectionis Pacuuio Calauio homine nobili & populari, qui quo anno malè ad Thraſimenum pugnatum erat, ſummum apud Capuanos magiſtratum gerebat. Poſt biennium inde Ap. Claudio pulchro Q. Fuluio Flacco Coss. Romani ad vindicandam Campanorũ defectionem, conſules cum exercitu in Samnium ac Cam- C
paniam miſére; ac poſt varios hinc inde cum præliorum, tum alios vario Marte atque ſucceſſu bellorum euentus, ipſa vrbs Capua, diuturna arctiſsimaque obſidione preſſa, ita vt duplici vallo ac foſſa circumducta, nulli niſi ſumma cum difficultate ac periculo exitus aut ingreſſus pateret; intus Hannone cum alijs Pœnorum ducibus ac præſidiarijs, foris verò Hannibale rem Capuanam nequicquam defendentibus ac iuuantibus, tandem ad extremum famis & inopiæ redacta, in ſumma auxilij atque commeatuum deſperatione, per deditionem in populi Ro. poteſtatem venit. Mox diſpoſitis tam per mœnia quàm tota paſsim vrbe cuſtodijs, ac portis clauſis ne quis elabi poſſet, primùm arma Capuanis D
adempta; Punicum inde præſidium comprehenſum: Senatores in caſtra Romanorum adducti, ac vinculis iniectis pars Cales, pars Tianum Sidicinum in cuſtodiam miſsi, poſtea a Fuluio Conſule virgis cæſi ac ſecuri percuſsi ſunt. Ex reliqua nobilitate trecenti in carcerem conditi; alij verò per vrbes Latini nominis in cuſtodiam diſtributi: multitudo verò promiſcua venundata: ipſa vrbs Capua habitari tantùm permiſſa eſt, non etiam muniri: relicta duntaxat libertinorum atque opificum turba: ſine iure ciuitatis, aut vllo neque plebis neque Senatus conſilio aut alio magiſtratu: ceterùm vt ad iura ijs reddenda præfectus ex vrbe Roma quo-

CAMPANORVM IN RO. PERFIDIA.

CAMPANORVM IN FIDE ERGA ROMANOS INCONSTANTIA.

CAPVA A RO. CAPTA.

A ma quotannis mitteretur. Ager verò Campanus ac tecta publica vniuerſa populi Ro. facta ſunt. Hic exitus fuit defectionis Campanæ. Capua itaque deinceps per præfectum Roma miſſum adminiſtrata fuit. Ingens populo Romano vectigal ex fructibus agri Campani acceſsit: Vnde bello Marſico cum tota penè Italia arma in Romanos ſumpſiſſet, ex hoc potiſsimùm prouentu exercitus ſuos aluerunt. Plurimi Romanorum ad demerendum plebis fauorem, agrum Campanum populo diuidere conati ſunt: quibus ſemper Senatus ſumma vi obſtitit. Primus qui hoc tentaret C. Sempronius Gracchus fuit: quo inter medios rerum conatus occiſo, impedita res eſt. Iterum M. Brutus eadem, ſed
B fruſtra, perferre conatus eſt. Tertius idem aggreſſus Tribunus plebis P. Seruilius Rullus: huic ſe M. Cicero, qui tum fortè Conſul erat obiecit; & cum inſigni oratione populum edocuiſſet, quantum inde detrimenti reſpublica caperet, ſi is ager qui in arctiſsimis republicæ tẽporibus ſubſidio fuiſſet, in multos diuideretur; obtinuit ne lex ea perferretur. Quartus eam rem in primo conſulatu ſuo Cæſar Dictator aggreſſus, ſuffragante Pompeio Magno, Bibulo verò collega, qui ſolus obſiſtebat, armis ex foro pulſo, legem pertulit; vt ager Campanus ijs ciuibus qui trium liberorum parentes eſſent, diuideretur. Ad viginti millia huiuſmodi ciuium erant. creati viginti viri agrum viritim diuiſerunt. Ius ciuitatis
C Capuæ reſtitutum anno centeſimo & quinquageſimo ſecundo, poſtquã ab Romanis ob defectionem ad Pœnos in præfecturæ formam redacta erat. Poſt Iulij inde Cæſaris cædem cum inteſtinis bellis laniaretur Italia, & maxima eius pars, eiectis prioribus colonis militi veterano a Triumviris in præmiũ diuturnæ militiæ ac victoriarum decreta & aſsignata eſſet, hi quoque coloni qui paullò ante lege Iulia Capuam deducti fuerant, ſedibus ſuis pulſi, & in eorum locum veterani inducti ſunt: & Capua Colonia muro ducta eſt. Ceterùm quod ad Capuæ longitudinem pertinet, eandem Geographus XL. partium; vt latitudinem XLI. cum ſextante deſcribit.

AGER CAMPANVS CIVIBVS RO. DIVISVS.

IVS CIVITATIS CAPVANIS RESTITVTVM.

CAPVA COLONIA MILITARIS.

D Numiſmata Capuanorum, quæ quidem ad manus noſtras peruenerunt agri fertilitatem per ariſtam tritici granis turgentem exprimunt; aduerſa verò parte Mercurium Petaſo & talaribus inſtructum. Altero Apollinis cortinam & minotauri caput cum ceruice ſignarunt. Minotauro (quod hîc admonendum puto) Opicorum vrbes ferè omnes, quarum exſtant numiſmata, pecuniam ſignaſſe obſeruo; Neapolitanos videlicet, quos inter Opicos refert Stephanus; itidem Puteolanos, Sueſanos, Calenos & Capuanos; quos & inter Opicos recenſeri non video. ita ecquid cauſæ ſubſit, quur & illi Minotauro ſignarint, neſcio. certe Atellani & Nolani, de quibus ex ſerie numiſmatum iam ſcripturi ſumus, in-

OPICI

ter Opicos censentur; ijdemque vti & ceteri plerique, Minotaurum in A
nummis suis signarunt. Ceterùm quia ager Capuanus Atellanos contingebat, Atellam nunc ordine adscribemus.

ΑΤΕΛΛΑΝΩΝ.

ATELLA. ATellam Oscorum fuisse vrbem nonnulli opinantur; Stephanus tamẽ ex Polybio probat Opicorum; quod & numismata ob causlas iam a nobis expositas testari videntur. Opicos & Cumanos mediam intra Vulturnum & Silarim Campaniam tenuisse ex veterum lectione patet. Atellas Po.Ro. ob fabulas, in ludis antiquitus fuisse no- B
tas ex Liuij testimonio constat. Atellanas enim fabulas esse latinas,
ATELLANAE TABVLAE. argumentis & dictis iocularibus similes satyricis fabulis Græcis Diomedes & Donatus prodiderunt, nec aliter Liuius; Iuuẽtus inquiens histrionibus fabularum actu relicto, ipsa inter se antiquo more ridicula intexta versibus iactitare cœpit: quæ exodia postea appellata, consertaque fabulis potissimùm Atellanis sunt: quod genus ab Oscis acceptum tenuit iuuentus, nec ab histrionibus pollui passa est. eò institutum manet, vt actores Atellanarum nec tribu moueantur, & stipendia tanquam expertes artis ludicræ faciant. Ceterùm quum Velleius T. Veturio Caluino
Sp. Postumio Regillensi Coss. Cãpanis sine suffragij latione ciuitatem C
ATELLA MVNICIPIVM. datam fuisse prodiderit, suspicor eodem tempore Atellam municipij iure fuisse donatam: quandoquidem Atella inter municipia a Festo refertur. Accedit ad hæc Liuij auctoritas, qui inde colligit Cannensem cladem omnium fuisse maximam, quòd qui sociorum ad eam diem firmi steterant, tum labare cœperunt; nulla profectò alia de re, quàm quòd de imperio Romano desperabant: defecêre autem hi populi (inquit) Atellani, Calatini atque alij. Idem auctor paullò pòst subiungit Atellam, Calatiamque post Capuam in potestatẽ redactam deditione receptas; atque ibidem quoque vti in Capuanos factum fuerat, in eos qui capita rerum fuerant, animaduersum fuisse. Ceterùm postea Senatusconsul- D
to Atellani & Calatini, præter eos, qui ex ijs aut ipsi aut parentes eorum apud hostes essent, libertate donati sunt, ita tamen vt nemo eorum ciuis
ATELLA PRAEFECTVRA. Ro. aut Latini nominis esset. ex quibus opinari possumus Atellam ab eo tempore Præfecturæ formula fuisse administratam: Præfectumque Atellanis populi suffragijs creatum. Verùm & illud obseruatione dignum est, quum Nuceria a Pœnis deleta esset, Nucerinos Atellam traductos, Atellanos autem Calatiam translatos. Calatiam verò Veteranos a Cæsare Dictatore fuisse deductos ex Paterculi & Ciceronis auctoritate liquet. Atellam autem ab Augusto militarem coloniam muro
ATELLA COLONIA MILITARIS.

fuisse

A fuisse deductam Frontinus scribit. Atellam Ptolemæus orientaliorem quam Capuam sextante partis; vncia Australiorem depingit.

ΝΩΛΑΙΩΝ.

Nola Chalcidensium Colonia.

Nola Chalcidensium colonia.

QVVM diuersæ auctorum, de huius vrbis conditoribus exstent opiniones, id quod a pluribus traderetur, sequuti Nolam Chalcidensium coloniam scripsimus. Eam sitam fuisse in campe-
B stri planicie traditur: septam quoq; fuisse fossis & mœnibus firmissimis, intercurrentibus frequenter turribus: vt, quod situs & natura denegabāt, arte atque opere suppleretur. De huius vrbis incrementis legibus atq; institutis altum apud scriptores silentium est. Romanorum autem arma Nolanos in se prouocasse inuenio, quum auxilia Palæpolitanis contra Romanos misissent. Hæc ad duo millia armatorum erant: ea multitudo quum Palæpolitanis quibus auxilio missa fuerat, quàm hosti grauior esset, Palæpolitanorum conspiratione & Romanorum armis vrbe pellitur, & Nolam trepida fuga petit. Romani ad vlciscendum illatum sibi bellum, C. Pœtelium Visolum Dictatorem contra Nolanos
C mittunt. receperant se intra mœnia Nolana Samnites, infestissimi id temporis Romano nomini hostes; simul & agrestis Nolanorum multitudo. Dictator vrbis situ circumspecto, quò facilior ad mœnia aditus esset, ædificia omnia muris circumiecta incendit: nec multò post per vim vrbe potitur. Mansit inde inconcussa vsque ad bellum Punicum secundum Nolanorum erga Romanos fides. Eo tempore quum Hannibal recepta in societatem Capua, exercitum in agrum Nolanum duxisset; militem a populationibus arcebat: quia voluntariam deditionem sperabat: nihil hostile prætermissurus si ea spes fefellisset. Senatus & primores ciuitatis in fide Romana præstabant: plebs nouarum rerum auida
D ad Hannibalem inclinabat: quod agrorum populationem atque obsidionem metuerent. Itaque Senatores metu, ne si apertè contra niterentur, resisti multitudini concitatæ non posset: (neque enim auctores rerum nouarum deerant) vt quò mali dilationem inuenirent, placere sibi societatem Punicam simulant: sumptoque spacio, quo de conditionibus, quibus in fœdus amicitiamque nouam transirent, deliberare possent, legatos propriè ad M. Claudium Marcellum Prætorem Romanū, qui tum Cannusij cum exercitu erat, mittunt, docentque quanto in periculo sit Nolana res, defecturam plebem ad Pœnos: nec vlterius resisti absq; præsidio Romano posse. Marcellus collaudata Nolanorum fide, confestim

Nola a Romanis capta.

Res inter Nolanos Romanos et Poenos gestae.

confestim a Cannusio, Calatiam petit: atque inde Vulturno amne tra- A
iecto per agrum Satriculanum Trebianumq; supra Suessulam per mon-
tes Nolam peruenit. Hannibal verò postquam Marcellum adueniſ-
se comperit, agro Nolano excesit. Nolam itaque Marcellus non tam
sui fiducia præsidij, quàm voluntate principum tenebat: conciliato sibi
interim comitate & muneribus L. Bantio', iuuene acri ac nobili; quem
præcipuum defectionis auctorem metuebat: quòd Hannibal eundem
aliquãdo post prœlium seminecem inter stragem corporum repertum,
curatumque ac benignè cultum cum donis domum dimisisset. memor
eius beneficij Bantius rem Nolanam prodére Hãnibali conatus fuerat.
Postea quum iterum Hãnibal infesto cum exercitu ad Nolam redisset; B
& plebs Nolana rursus ad defectionem spectaret; Marcellus sub aduen-
tum Pœnorum, ne qua Nolanis occasio nouandi res esset, e castris intra
Nolam se recepit. instrui inde vtrinque exercitus ad pugnam cœpit, Ro-
manorum pro portis, Pœnorum ante vallum suum: prœliaque hinc par-
ua inter vrbem & castra committebantur; nunc his nunc illis fauente
fortuna. Conuenerat interim per nocturna inter plebem & Pœnos
colloquia, vt quum legiones Romanorum ad pugnam portis egressæ es-
sent, impedimenta eorum Nolani diriperent: clausis deinde portis mu-
ros occuparent; Pœnosque pro Romanis in vrbem admitterent. Hæc
vt e Senatoribus intellexit Marcellus, priusquam aliquis inteſtinus ori- C
retur motus prœlio decernere statuit. exercitum itaque ad tres portas,
quæ hosti obuersæ erant, tripartito instruit: Nolanisq; portas ac muros
adire vetitis, præsidium apud impedimenta relictum. ita instructi intra
portas stabant. Hannibali sub signis (quod per dies aliquot fecerat) in
acie stanti, primò admirationẽ mouit, quod nec exercitus Romanus si-
gna portis efferret: nec vllus armatus in muris appareret. ratus inde pro-
dita colloquia, partem militum in castra remittit; iussos properè omnẽ
apparatum ad oppugnandam vrbem in primam aciem afferre: haud dif
fidens si cunctantibus instaret, plebem tumultum aliquem in vrbe mo-
turam. Vix successerat ad muros acies, quum patefacta repentè porta, D
quæ media erat Marcellus signa canere clamoremque tolli; ac pedites
primùm, deinde equites quanto maximo possent impetu hostem inua-
dere iubet. Iam multum consternationis in mediam aciem intulerãt
Romani, cũ duabus circa portis P. Valerius Flaccus, & C. Aurelius Cot-
ta legati in cornua hostium erupére. Traditur eo prœlio duo millia &
trecentos hostium cæsos: Romanos vnum nec plures amisisse. Ingens
eius pugnæ gloria fuit; quod eo primùm die Hannibalem vinci posse
patuit. Hannibal adempta spe Nolæ potiundæ retrò exercitum abdu-
xit. Marcellus autem clausis repentè portis, custodibusque dispositis,

ne quis

A ne quis elaberetur, quæstione de ijs, quiin colloquio hostium fuissent, in foro habita, supra septuaginta proditionis damnatos securi percussit: bonaque eorum in publicum redegit: legiones inde ab vrbe abduxit. Ceterùm quum post Marcelli discessum plebs iterum defectionem ad Pœnos moliretur; consiliaque de cæde principum iniret; de ijs certior redditus Marcellus Nolam cum exercitu redijt. Eò & Hannibal, querelis Samnitium, quorum ager a Marcello per excursiones e Nola vastabatur, excitus venit. Accessit & Hanno alter Pœnorum dux e Bruttijs, cum supplemento quod recens Carthagine aduenerat. Marcellus vbi primùm Hannibalem aduentare intellexit, copias intra mœnia tenuit;
B Senatoribus Nolanorum per muros inambulare, & omnia quæ apud hostes fierent, circa explorare iussis. Dux interim hostium Hanno quũ ad murum successisset; impetrato permissu Marcelli, cum M. Herennio Basso & Herio Petreio Nolanis colloquio, postquã per interpretem, Hannibalis fortunam virtutemque, simul humanitatem & eiusdem in captiuos Italicos clementiam prolixè verbis extulisset; Romanorum contra crudelitatem, & superbiam simul etiam aduersa prœliorum ad Cannas & alibi exprobrasset: si Marcellum cum præsidio Romano, & vrbem in fidem Hannibalis tradidissent, neminem alium, quàm ipsos, legem qua in amicitiam Punicam venirẽt, Nolani, dicturum pollicetur.
C Ad quæ quum ab Herennio Basso responsum esset, multos iam annos amicitiam inter populum Romanum & Nolanos esse, cuius neutros ad eam diem pæniteat; communia itaque consociataque Nolanis omnia vsque ad vltimum fore cum ijs qui ipsis auxilio venissent; Hannibal hoc demum colloquio, omni spe Nolæ per proditionem potiundæ ablata, vrbem corona circumdedit; vt simul ab omni parte muros aggrederetur. Quem vt successisse muris Marcellus vidit, instructa intra vrbẽ acie cum magno tumultu erũpit. Plurimis primo impetu cæsis, ingens exarsisset prœlium, ni imber magna cum procella effusus, incerta fortuna pugnam diremisset: Romani itaque in vrbem; Pœni in castra rediêre. Im-
D ber per noctem & sequentem diem continuatus, quamuis auidos certaminis munimentis se tenere coëgit. Tertio die Hannibal copias prædatum in agrum Nolanum miserat. quod vt vidit Marcellus, extemplò suos in aciem eduxit: nec Hannibal detrectauit certamen. Eo itaque spacio, quod mille ferè passibus inter vrbem & castra Punica patebat, concurritur. Clamor ab vtraque parte sublatus, pleroſque ex cohortibus, quæ in agros prædatum exierant, ad pugnam reuocauit; & Nolani aciem Romanam auxerunt. Prœlium diu anceps erat; dum summa vtrinque vi duces suos hortarentur, & milites pari ardore pugnã capesserent. Donec tandem apud Pœnos nihil ducis exhortatio pro-

fuit ad confirmandos militum animos, quin, Romanorum vim atque A impetum minimè ſuſtinentes, trepida omnes fuga ad caſtra ferrentur: quæ oppugnare volentes milites Marcellus cohibuit, cæſi eo die e Pœnis ad mille, capti mille ſexcenti; ſigna militaria vndeuiginti, Romanorum minus mille interfecti. is finis Hannibali ab Nolam tentandam fuit.

NOLA ROMANORVM COLONIA.

Nolam Coloniam fuiſſe deductam ante bellum Punicum, ex eo videri poteſt, quod Liuius inter octodecim Colonias quæ ſua omnia in Romanorum poteſtate eſſe dixerunt, ſummaque fide auxilia Romanis præbuerunt, etiam Nolanos annumeret. incertum tamen nobis eſt, quo tempore Colonia facta ſit. Municipium quoque Nolam fuiſſe ex antiquis marmorum inſcriptionibus patet. Inuenio iterum ab Veſpa- B

NOLA MVNICIPIVM.

ſiano Cæſare coloniam eò deductam, & Nolam coloniam Auguſtam appellatam fuiſſe. obſeruo quoque a veteribus Nolam inter Opicorum vrbes relatam. Feſtus municipium ſui iuris fuiſſe teſtatur. inde lege Sempronia & Liuia Coloniam eſſe factam opinor. nam in Epitome Liuij, quum L. Cæſar bello Marſico malè aduerſus Samnites pugnaſſet, Nolam Coloniam in Samnitium poteſtatē cum L. Poſtumio prætore veniſſe, ſcriptum eſt. Ceterùm Ptolemæus niſi ſcripturæ vitium ſit, eam inter Picentinorum mediterranea numerat, ſub lōgitudine partium quadraginta cum quadrante; latitudine quadraginta partium cum dextante. Nolanos Picentini, ſi aliorum auctoritatem ſequamur, ex- C cipiunt, vltimam tertiamque partem inter Sarnum & Silarum incolentes. Ceterùm quia ipſorum origo a Picentibus populis, qui aduerſam his Adriatici maris oram, ab Aterno amne ad AEſim, vt diximus tenebant, dependeat; ordine me facturum exiſtimaui, ſi de Picentibus, inde de Picentinis Campanis, Picentum vt Strabo refert colonis, ſummatim quædam hîc adſcripſero.

ΠΙΚΕΝΤΙΕΩΝ.

PICENTES.

PICENTES itaque quondam huberrimæ fuére multitudinis, ita vt D CCCLX.M. Picentium in populi Ro. poteſtatem veniſſe Plinius auctor ſit; idemque eos a Sabinis voto verè ſacro oriundos ſcribat. Sunt qui ipſis a Pico ductore, cui nomen a Pico Martio aue in augurijs præcipua & arborum cauatrice fuerit, appellationem eſſe factam referant: & Picentinos ad nominis e Pico rationem, & ad Martem originum ſuarū principia referre voluiſſe opinentur; quod Martem ſedentem cum clypeo Argolico atque haſta, ſuis in numiſmatibus expreſſerint. Inuenio apud Strabonem Picentes agrum habitaſſe a montibus ad mare in longitudinem quàm latitudinem ampliorem: latitudinem autem a montibus ad

A tibus ad mare interuallis fuiſſe diſparibus; longitudinem verò centum
millium paſſuum. Fœdus autem cum Picentibus anno ab vrbe
cõdita CCCCLIIII. T. Manlio Torquato; M. Fuluio Pætino Coſs. quum
fama Gallici tumultus terrorem præbuiſſet, eſse percuſsum Liuius teſta-
tur: & paullò pòſt ipſorum indicio populo Ro. ſignificatum Samnitium
res ad arma ſpectare; ſeſeque ab eiſdem ſollicitatos: atque hinc Picenti-
bus ob fidem dubijs in rebus ſeruatam, gratias fuiſſe actas idem Liuius
prodit. Manſiſſe illos in hoc fœdere triginta annos, ſuſpicari inde licet,
quod Q. Ogulnio Gallo, C. Fabio Pictore, Coſs. Picentes bellum, quia
arma cum Tarentinis ſociauerant, cõmouerint: & proximis inde Coſs.
B de eiſdem triumphatum eſſe tabulæ Capitolinæ referant. ſiquidẽ quum
P. Sempronius Sophus Conſul ſignum pugnæ propoſuiſſet, acieſque v-
trinque in procinctu ſtarent, terra horrendo fragore, vti Oroſius prodit,
contremuit; ita vt vtrinque armati pauore obſtupeſcerent. Ceterùm
poſteaquam Sempronius ædem Deæ Telluri vouiſſet; terræmotus ſe-
datus, hoſtisq;, etſi difficillimo prœlio, ſuperatus a Floro ſcribitur: & Aſ-
culum Picenũ, gentis vniuerſæ caput, loco natura munitiſsimo ſitũ, mu-
roq; incluſum & montibus vix vlli exercitui penetralibus, expugnatum.
Picentibus victis pacẽ datam conſtat: verùm quibus conditionibus non
liquet. agris autem multatos inde colligi haud difficulter poteſt, quod
C C. Flamininus Trib. pl. vt exſtat in Catone Ciceronis, de agro Piceno
viritim diuidendo retulerit: qui forſan ager ille fuit, vnde dimoti Picen-
tes iſti feruntur, qui a Romanis in Campaniam inter Sarnum & Silarũ,
vt iam ſatis expoſuimus, traducti fuerant; ac Picentini vti Strabo auctor
eſt, & iam ante meminimus appellati ſunt. nam & ab eodem ſcribitur,
aliquot ex ijs Picentibus qui Hadriam opidum tenebant, a Romanis in
hæc loca traductos omnia vſque ad Silarum, antiquæ Campaniæ finem
inſediſſe. vnde etiam Plinius tradidit, a Surrento ad Silarum amnem
XXX. M. P. agrum Picentinum fuiſſe, intus opidum Salernum, & Picẽtiam,
atque a Picentia opido gentilicium Πικεντίους deductum, vnde Πικεντίεων;
D eadem analogia, qua a Παυδότια Παυδοσίους, vnde Παυδοσίεων numiſmata ex-
primunt, ratio inflexionis græcanicæ confirmat. Idem Plinius adſcri-
bit, Picentinorum agrum templo Iunonis Argiuæ ab Iaſone condito ce-
lebrem fuiſſe: cuius rei ſignificandæ cauſſa in Nucerinorum numiſmate
(Nuceriam enim Picentinorum fuiſſe Ptolemæus teſtatur) Iunonis Ar-
giuæ caput; quemadmodum in Crotoniatarum Iunonis reginæ Laci-
niæque, ſignatum obſeruare poſſumus. Verùm Picentinos bel-
lo Hannibalis a Romanis defeciſſe, fidemque cum fortuna mutaſſe, ar-
gumento eſt, quod Strabo non Bruttios ſolùm, ſed & Picentinos ac Lu-
canos a populo Ro. depreſſos tradit. Ceterùm Picentinorum & Lu-

FOEDVS ROMANORVM CVM PICENTIBVS.

PAX PICENTIBVS CONCESSA.

PICENTINI.

PICENTIA OPID.

IVNONIS ARGIVAE TEMPLVM.

NVCERIA PICENTINOR.

PICENTIA TYRRHENORVM.

canorum in bello Sociali video Appianum in hiſtoria de bellis ciuili- A
bus meminiſſe. Adijciam & illud, Picentiam Stephano auctore Tyrrhenorum vrbem vocari: neque id temere aut inſcienter; quum teſte Dionyſio Italiæ præcipua pars, quà ſecundùm inferi maris litora, oramque in meridiem porrigebatur, promiſcuo nomine Tyrrhenia vocetur: & Tyrrhenos idem Dionyſius Crotoniatis vicinos ſcribat, diſſimilitudine tamen linguæ differre. Idem Stephanus teſtatur, eandem Picentiam a Phegone Picentum vocari.

NOYKEPINΩN.

B

NVCERIA.

NVCERIA vltra Sarnum flumen quatuor paſſuum milibus ſita erat; eademque a mari nouem millibus diſtabat: atque ab hac vrbe agrum inter Sarnum & Silarum olim Nucerinum appellatum; vt populos qui hunc agrum incolerent Nucerinos, ex veterum monumentis conſtat. Huius vrbis origo vel initia nulla antiquitatis memoria quæ quidem exſtat, nobis prodita ſunt. Bello Hannibalis tantis opibus pollebat, vt eandem Pœnorum dux aliquamdiu fruſtra circumſederit: ita vt neque vi, neque ſollicitatis nunc plebis, nunc principum animis, ad imperium cogere potuerit; ſed fame demum in deditionem ac-

NVCERIA AB HANNIBALE CAPTA.

ceperit, pactus, vt inermes cum ſingulis abirent veſtimentis. Poſtea C
quum in omnes Italicos, præter Romanos, mitis videri vellet; præmia honoreſque ijs, qui remanſiſſent ac militare ſecum vellent, propoſuit: nec tamen ea ſpes Nucerinorum quemquam tenuit: ſed dilapſi omnes, quocunque hoſpitia aut fortuitus animi impetus tulit, per Campaniæ vrbes Nolam maximè & Neapolim. ex his quum triginta fermè Senatores, ac forte primus quiſque Capuam petijſſent, excluſi inde, quòd portas Hannibali clauſiſſent, Cumas ſe contulerunt. Nuceria militi ad

NVCERIA DELETA.

prædam data, vrbs direpta, atque incenſa eſt. Poſtea quum apud Q. Fuluium Flaccum Proconſulem Nucerini quererentur, non eſſe vbi deleta Nuceria habitarent, Nucerini Atellam, quia id maluerũt, traducti ſunt; D
Atellanis Calatiam, ſicuti memorauimus, migrare iuſsis. Ceterùm vt nihil memoriæ apud ſcriptores reliquum ſit, a quo Nuceria poſt eam cladem inſtaurata fuerit; frequens tamen eiuſdem apud Appianum de bellis ciuilibus mentio eſt. & bello Spartacino eam grauiſsimè affectam Florus prodit. Addit Appianus, Nuceriam, ex duodeuiginti colonijs vnam fuiſſe, quæ Triumuirorum reipublicæ cõſtituendæ legibus ac decreto militibus ſunt attributæ. Frontinus quoque ſcribit, Nuceriam

NVCERIA COLONIA MILITARIS.

coloniam muro ductam, iuſsuque imperatoris Auguſti deductam fuiſſe. adhæc iter populo LX. pedum deberi, agrumque eius limitibus Iulianis lege

A nis lege Augustana militibus assignatum. Nec ignorauimus duplicem in Italia recenseri Nuceriam; namque & in Vmbris apud scriptores nominari Nuceriam, eamque vel ante secundi belli Punici tempora coloniam fuisse argumento est, quòd Liuius illos Nucerinos inter duodeuiginti colonorum populos recenseat, qui difficillimis reipublicæ temporibus fidem populo Ro. magna constantia conseruarunt; eosque Nucerinos apud Plinium cognomine Fauonienses vocatos fuisse inuenio. Liuius eosdem cũ Firmanis & Hadrianis qui in Piceno erant coniungit: vt hinc suspicari pronum sit (nisi quæ antiquorum obstet auctoritas) Campaniæ Nuceriam quæ Picentinorum ex veterum testimonio scribitur
B ab his Nucerinis quum in eum deducti essent locum, conditam fuisse. Vtriusque Nuceriæ vt Coloniæ Ptolemæus meminit: atque Vmbrorum occidentaliorem, quàm Picentinorum, quatuor partibus cum besse collocat; ceterùm parte vna cum besse australiorem: quare Picentinorum Nuceriam sub latitudine XL. s. partium; Latitudine XL. partium cum besse. ex qua definitione secundùm terreni globi superficiem, (si numeri apud Ptolemæum non fallunt) Nuceria vmbrorum a Picentinorum Nuceria in occasum æstiuum CCXXI. M. P. distabit. Hactenus itaque Campaniæ oram agrumque obiuimus; nunc ordo postulat vt in Lucaniam & e mediterraneis ad Tuscis maris oram deflectamus. Picenti-
C norum vrbes Surrentum & Salernum celebrantur: inde vltra Silari fluminis ostium Lucania sese vsque ad Laum fluuium aperit; cuius opida, Pæstum Græcè Posidonia, & sinus Pæstanus Straboni Posidoniates; item Velia quod Hyela olim; promontorium Palinurum & flumen Melphes; tum Buxentum opidum, & Laus amnis Bruttiorum initium: mediterranei populi quorum apud veteres nomina celebrantur, Grumentini, Potentini, Volcentani, Numistrani: præterea opidum Pandosia, OEnotriorum quondam regia; quam tamen Strabo in Bruttiorum finibus ponit; & de Silaro mirum refert quod virgulta in eundem proiecta non mutato colore neque forma lapidescant. Patet a Silari ostio
D ad Laum secundùm maritimam oram LXV. M. pass. spacium. Tenuêre Lucaniam Pelasgi, OEnotrij, Itali, Mergetes, Siculi, Græciæ maximæ populi; nouissimè Lucani a Samnitibus oriundi, & a duce Lucio nominati; qui superatis bello Posidoniatibus vrbibus eorum potiti sunt. Hi quum aliquamdiu sub statu populari rempublicam suam administrassent, postea bellis ingruentibus regem, magistratusque sibi delegerunt. Ceterùm anno ab vrbe condita CCCCXXVII. L. Papirio Mugillano & C. Pœtelio Visolo III. Coss. quum ad eam vsque diem nihil dum rei cum populo Ro. gessissent, varijs antea cladibus ab Alexandro Epirotarum rege vexati, in fidem Romanorum venerunt: viroque, & arma

NVCERIA VMBRORVM COLONIA RO.

LVCANIA.

SILARVS FL.

LVCANI.

LVCANI A RO. IN FIDEM ET FOEDVS RECEPTI.

pollicentes,fœdere in amicitiam accepti ſunt. Quod quum eodem an- A
no violaſſent, factum eſt, vt poſt octauum inde annum Apulia perdo-
mita bello a Romanis impetiti ſint; & repentino Q. Aimilij Conſulis
aduentu Nerulum opidum ipſorum vi captum. Poſt autem quum
oratores Lucanorum ad L. Cornelium Scipionem & Cn. Fuluiũ Cen-
tumalum Coſs.queſtum veniſſent, Samnites quia condicionibus ad ſo-
cietatem armorum ipſos perlicere nequiuiſſent, infeſto cum exercitu fi-
nes ipſorum ingreſſos,eoſdem peruaſtare,belloque ad bellum cogi; ad-
derentque nunc ita animatos eſſe Lucanos, vt omnia ferre ac pati tole-
rabilius ducant, quàm vt vnquam poſtea nomen Ro. violent; proinde
FOEDVS ALTERVM RO. CVM LVCANIS. orare patres,vt Lucanos in fidem acciperent;& Samnitium vim atq; in- B
iuriam ab ſe arcerent; decreuit Senatus vt fœdus cum populo Lucano
iungeretur. In quo manſiſſe videntur donec anno ab vrbe condita
CCCCLXIII.P. Cornelio Rufino, M. Curio Dentato Coſs. arma cum Sam
nitibus, Bruttijs & Tarentinis populi Romani per id tempus hoſtibus
ſociarent: ita vt ampliſsimam triumphorum materiam pluribus per
octo Conſules prœlijs victi præbuerint. Debellatum eſſe cũ Lucanis a
L. Papirio Curſore & Sp. Caruilio Maximo Coſs. qui de ijſdem ambo
triumpharunt, vt eſt in Faſtis Capitolinis, & Lucanis eorumque ſocijs
pacem eodem tempore eſſe datam crediderim: fœderis tamen condicio-
nes vnà cum rebus eorum geſtis apud Liuium ceterosque ſcriptores in- C
terciderunt. Hactenus de Lucanis in genere: ſequitur vt maritimam
Lucaniæ oram per partes obeamus. Strabo auctor eſt in Lucanis vltra
Silarum amnem Iunonis Argiuæ templum ab Iaſone ædificatum fuiſſe;
quod Plinius cis eundem fluuium in Picentinis conſtituit.

ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΑΤΑΝ.

POSIDONIA. AB Silari oſtio quinquaginta ſtadijs diſtabat vrbs quæ Poſsidonia
Græcis,Pæſtum latinis dicebatur; a Dorienſibus ſi Solino; a Si-
baritis ſi Straboni credimus condita. Hæc intimo in ſinu ſita, ipſi ſi- D
PAESTVM. nui nomen Pæſtano quem Græci Poſidoniaten vocant; fecit. Strabo
tradit Romanos ex Hadria Picentes colonos in Poſidianiten ſinum de-
duxiſſe. ſicuti enim Sibaritæ prius a Lucanis; ita Lucanos poſtea a Ro-
manis Poſidonia expulſos fuiſſe. Idem Strabo inſalubritatem aëris
culpat; ob amnem Silarum in paludes diffuſum. Agrum Pæſtanum
poëtæ & rei ruſticæ ſcriptores ob roſarum præſtantiam,quæ flagrantiſsi-
mum ſpirent odorem; roſariaque quotannis bifera commendant. Vr-
bis verò originem aut nomẽ numiſmata ad ποσειδῶνα, quem Latini Ne-
ptunum vocant referre videntur; qui omnibus in nummis tridente ſuo

emicat;

A emicat; & auersis aliquot partibus Taurum, qui Neptuno immolabatur, sicuti & VIII. nummo Equum qui Neptuno sacer erat, signarunt. Athenæus prodit Poseidoniatas festum quoddam Græcorum more celebrasse, in quo lacrymantes ab inuicem discederent. Ceterùm quum Alexander Epirota Magni Alexandri auunculus, a Tarentinis in Italiam accitus excursionem a Pæsto faceret, collatisque cum Samnitibus & Lucanis in agro Pæstano signis, prœlio vicisset, pacem cum Romanis fecit. Verùm C. Fabio Dursone, C. Claudio Canina Coss. Posidoniam siue Pæstum coloniam fuisse deductam Velleius & Epitome Liuij testatur. Fidem inde Pæstanos populo Ro. constanter seruasse B argumento est, quod legati a Pæsto pateras aureas in summa reipublicæ difficultate Senatui in subsidium obtulerint; quemadmodum & Neapolitani; adhæc quod Pæstani inter eos populos a Liuio recensentur, qui laudem constantiæ & fidei ad omnem posteritatem mereantur.

POSIDONIA ROMANORVM COLONIA.

Inuenio celebrari Parmenidem Poseidoniaten, vt qui stadio vicerit olympiadis septuagesimæ octauæ anno primo. Pæsti longitudinem Ptolemæus XL. partium cum Sextante, vt latitudinem quadraginta partium numerat. vltra Pæstum promontoria sunt; primum Poseidoniũ, inde Athenæum siue Mineruæ, cui Sirenum insulæ opponuntur. AEneas verò cum sociis Troianis e Sicilia per mare Tyrrhenum nauiC gans, primùm in Italiam appulit ad portum Palinurum; qui ab vno gubernatorum AEneæ ibidem defuncto nomen sortitus est. deinde insulam tenuêre Troiani, cui Leucasiæ nomen indiderũt, a Leucasia AEneæ nepte circa hæc loca mortua. E regione Palinuri OEnotriæ insulæ, quibus Velia de qua nunc dicturi sumus opposita erat.

ΥΕΛΗΤΩΝ.

VELIA Phocensium Colonia.

D DISTABAT a Pæsto in ortum Hyela siue Velia, si Straboni credimus, vigintiquinque passuum millibus: hanc a Phocensibus fuisse conditam veterum auctoritate testatum est: quum namque Cyrus Cræsum Lydorum regem vicisset, maritimis Ioniæ & AEoliæ regionibus Harpagum ducem præfecerat: cuius tyrannidem quum Phocenses metuerent, atque is ad vrbem obsedendam exercitum adduceret; noctu qui elabi poterant conscensis cum familia nauibus nouas sibi sedes quæsituri, tandem in Corsicam appulerunt: inde vti Herodotus narrat, Rhegium confugerunt: vrbemque in OEnotriæ agro condiderunt, quam Hyelam nuncuparunt. Nominis caussam ab Elea eius loci fonte plerique deducunt: alij a fluuio eiusdem nominis per agrum

HYELA A PHOCENSIBVS CONDITA.

agrum Eleatem labente. Sunt tamen qui Eliam Græco vocabulo a A
paluſtri loco vocatam malint; Dionyſij Halicarnaſſei auctoritatem &
Analogiam ſequuti: Dionyſius enim de agri parte circa ſacrum lacum
ab Aboriginibus conceſſa Pelaſgis, qui eò ex oraculo ſedes quæſituri ad-
uenerant, in hanc ſententiam ſcribit: pleraque erant paluſtria, dicta nũc
iuxta præprietatem antiquæ linguæ Velia. ſolebant enim Priſci illi Græ-
ci nominibus a vocali incipientibus præponere ου ſcriptum vno chara-
ctere; is erat ſimilis Γ duplici, ad rectam lineam duabus obliquis additis,
ſic, Ϝελένη, Ϝαῦαξ, Ϝοῖκος, Ϝανηρ & multa ſimilia. ita vt Velia pro Elia dictum
ex eadem ratione opinari liceat. Conditam fuiſſe Eliam circa Tar-
quinij Priſci tempora argumento eſt, quod pars reliqua Phocenſium cũ B
eodem ſocietatem coiuiſſe ſcribatur; & Phrurio, Peranoque ducibus
claſſe in Galliam Narbonenſem profectos, Maſsiliam, vt ſuo loco latius
proſequuturi ſumus, condidiſſe. Vnde rectè ſcripſit in Virgilium Ho-
noratus, Veliam tempore AEneæ non fuiſſe conditam: etiamſi poëta
cecinerit. Portuſque require Velinos; reſpexiſſe enim ad id nomen
quod eidem loco poſtea a Phocenſibus factum eſt. Portus enim hoc
in ſinu fuiſſe multos & nauium ſtationes tutiſsimas, ceterùm exiguas &
PHILI- paruas, conſtat. Condendæ Veliæ auctorem fuiſſe Philiſtionem, aut
STION. certè ſtrenuum aliquem & laudatum, Velienſium ducem fuiſſe, quidam
hinc opinati ſunt, quod ipſius nomen in Mineruæ galea cum triumpho C
exſtat: alijſque in numiſmatibus eiuſdem nominis ἀκροστιχία adpareant.
Palladem ab Eleatibus cultam fuiſſe omnibus quæ hic propoſuimus
numiſmatibus teſtatum eſt; in quibus ipſius Palladis caput galeatum ſi-
gnatur; ipſaque galea varijs ornata ſymbolis, pegaſo, grypho Sphingæ,
aut alio aliquo vti in ipſis numiſmatibus videre eſt. Strabo au-
ctor eſt hanc vrbem optimo reipublicæ ſtatu quondam adminiſtratam,
opibus & potentia floruiſſe; multaque bella cum Pæſtanis & Lucanis
geſsiſſe: quibus etſi numero inferiores, virtute tamen & armis pares erãt.
Ceterùm vt rerum a Velienſibus cum vicinis geſtarum memoria inter-
cidit, ita neque qua occaſione, aut quo fœdere cum populo Ro. ſocieta- D
ELEATES. tem coiuerint conſtat. Eleates namque, quos nonnulli Veleates quo-
que ſcribunt, in Liguria populi, de quibus ter triumphatum fuiſſe in Ca-
pitolinis Faſtis teſtatum eſt, nihil ad iſtos pertinent. Obſeruo apud
Liuium P. Quinctio a ſocijs Rheginisque, & a Velia & Pæſto debitas ex
fœdere naues eſſe datas; quod argumẽto eſſe poteſt, Veliam populo Ro.
fœderatam fuiſſe: Coloniam namq;, municipium aut præfecturam fuiſ-
ſe non conſtat. Brutum quum poſt Cæſaris cædem in Græciam traie-
cturus eſſet, e Velia ſoluiſſe Cicero in Philippicis teſtatur. Zenonem
Pythagoricum & Stoicum Eleatem fuiſſe, & tum Parmenidem Philoſo-
phum

A phum Strabo teſtatur; Veliamque ipſorum nomine apud exteros poſteroſque fama celebratam. Veliæ Longitudinem Ptolemæus XL. partium cum triente; Latitudinem XXXIX. partium cum dodrante numerat. Vltra Veliam Buxentum opidum & Colonia erat: hinc Lai fluminis oſtium Lucaniæ terminus. Ceterùm Lucaniam ea regio attingit, quàm Græci inſederunt: ea in tres partes diuiſa eſt, in Bruttios, Meſſapios, & Sallentinos. Bruttij expulſis Græcis eam partem occuparunt, quæ quondam OEnotriæ nomen tulit, a Lao flumine vſque ad Metapontum opidum: ſicut Strabo ex Antiochi ſententia tradit. nam ab antiquis OEnotros & Italos ſolos vocatos ait, qui Iſthmum habita-
B rent; Iſthmum autem eſſe quidquid agrorum inter duos ſinus includeretur; Hipponiatem videlicet ſiue Napitinum a mari Tyrrheno, & Scyllaticum a Siculo. Bruttios narrat Diodorus M. Popillio Lænate, Cn. Manlio Capitolino Coſs. primùm in his regionibus apparuiſſe, homines agreſtes & Lucanorum fugitiuos; atque propterea domeſtica eorum lingua Bruttios appellatos: occupaſſe autem eos Terinam, Hipponem, Thurios aliaque opida complura; ac reipublicæ genus ab alijs ſeparatum inſtituiſſe. Quod ſi veros Bruttiorum fines aſsignauimus, verè profecto etiam traditum eſt, maritima eorum fuiſſe, Tempſam Coloniam, Terinam, Rhegium, Alecem flumen Rheginorum agrum a Locrenſi di-
C rimens, Locros, Caulonem, Scyllacium, Lacinium, Sybarim, Thurios, Acirim, & Sirim flumina; poſtremam verò Metapontum. Interiora autem Numiſtrum, Conſentiam, Hipponem, Heracleam quæ & Siris vocata, & vti placet Straboni Pandoſiam. Ceterùm vt ad numiſmatum ordinem redeamus, Terinam quæ prima in ora maritima Bruttiorum ſeſe offert, proſequamur.

BVXENTVM COLONIA.

BRVTTII.

OENOTRI ITALI.

TEPINAIΩN.

TERINA Crotoniatarum Colonia.

D

TERINAM igitur Crotoniatarum fuiſſe Coloniam, ſinumque ab eadem Terinum eſſe vocatum Plinius & Ouidius ſcribunt. hanc a Bruttijs captam oſtendimus. Poſtea etiam fœdere cum populo Ro. coniunctam fuiſſe argumẽto eſt, quod Strabo ſcribat Terinam ab Hannibale, quia eandem tueri non poterat, direptam, ſoloque æquatam quo tempore ille ſe penitus intra Bruttios receperat. nec plura de eadem vrbe apud ſcriptores exſtare inuenimus. Quod ad numiſmata pertinet, ea ferè omnia victoriam ſedentem exprimunt. Trinacriæ quoque ſiue Siciliæ ſymbolum in ijſdem vt & in Velienſium nummis exſtat. nam

TERINA.

cum conſtet Siculos circum hæc litora plurima armis geſsiſſe; credibile eſt eoſdem tam Eleates quàm Terinenſes ac alios eius tractus populos in poteſtatem redegiſſe; ijſque ad tempus ſaltem imperaſſe: atque hinc Trinacriæ ſymbolum in numiſmatibus harum gẽtium, atq; vrbium expreſſum. nec abſurdum fuerit credere Siculos fœdere aut amicitia cũ his Italiæ populis iunctos fuiſſe: atque hinc fortè Trinacriæ ſymbolum in nummis ipſorum ſpectari. Tempſa de qua iam diximus, Terinæ admodum vicina fuit: hanc Temeſam quoque dictam fuiſſe Strabo & Plinius auctores ſunt. Auſonum ædificium fuerat, quod poſtea Aetoli Thoantis ſocij occuparant: atque ij a Bruttijs eiecti ſunt. Tempſanum tandem agrum Romani de Bruttijs ceperunt; coloniamque ciuium Ro. P. Cornelio Scipione II. Ti. Sempronio Longo Coſs. eò deduxerunt. Commendat vina Temeſina Plinius, traditque fuiſſe & alteram Temeſam in Cypro celebrem vtramque metallis & ærefodinis commendatam.

TEMPSA.

ΠΑΝΔΩΣΙΕΩΝ.

PANDOSIA.

SEQVITVR in numiſmatibus Pandoſia, quàm mediterraneam vrbem Strabo in Bruttijs; alij in Lucanis collocant. hanc OEnotriorum fuiſſe regiam, & ad Acherontem fluuium ſitam inuenio. Abijſdem Apollinem pro tutelari Deo cultum fuiſſe, & radiatum Apollinis caput & Cortina ſiue Tripus in numiſmatibus probare videtur. Ad hanc Alexandrum Epiri regem ab exſule Lucano in tranſitu Acherontis fluuij interfectum, ſortes Iouis Dodonæi euentu affirmaſſe auctores teſtantur. Accito ab Tarentinis in Italiam a conſulto numine reſponſum fuerat, vti Acheruſiam aquam Pandoſiamque vrbem caueret: ibi fatis eius terminum dari; eoque ocyus tranſmiſit in Italiam: vt quàm maximè procul abeſſet ab vrbe Pandoſia in Epeiro, & Acheronte amne, quem ex Moloſside fluentem in Stagna inferna ſinus Theſprotius excipit. Addit Strabo Pandoſiam ſitu loci & natura validam fuiſſe vrbẽ; & Apollinis oraculo Triuerticem fuiſſe cognominatam: Alexandroque conſulenti in hanc ſententiam ab oraculo reſponſum fuiſſe. *Pandoſia perdes populum quandoque Triuertex.* cuius reſponſi ſententia vt in vtramque partem ambigua eſt, ita Alexander eandem ſibi victoriam polliceri, hoſtibus perniciem minari interpretatus eſt. Pandoſiam vrbem in numero fœderatarum fuiſſe; atque cum Bruttijs in populi Ro. poteſtatem veniſſe, ex eo videri poteſt, quod Liuius prodat, quum a Conſule P. Sempronio Tuditano Petilia in Bruttijs deuicta eſset, Conſentiam & Pandoſiam & ignobiles alias ciuitates, ſponte in deditionem veniſſe.

ALEXANDER EPIRI REX.

PANDOSIA FOEDERATA CVM ROMANIS.

Cetera

A Cetera huius vrbis gesta actaque ad nostram cognitionem non peruenerunt.

AXEPΩNTAN.

EX Liuij de Alexandro Epirota historia colligi potest, Acherusium amnem siue Acherontem, ex monte edito in quo Pandosia sita erat, fontes suos habuisse, & valles trium collium alueo suo irrigasse, sesequé in intimo sinus Hipponiatis exoneraſſe, ad initiũ Isthmi eius quem OEnotri & Itali soli vocati olim incoluerunt. Populos verò qui circa B Acherontem flumen habitabant, Acherontinos fuisse appellatos Plinius & Strabo meminerunt. nec quidquam aliud apud Scriptores de Acherontinis memoria dignum obseruare potui, quàm quod Procopius in hoc ferè tractu Acherontidis castelli meminerit; & Pontificum libri Acherontinum præsulem nominent. AEquè obscura nobis est duorum quæ hîc expressimus numismatum ratio; in quorum vno Iupiter aduersa parte exprimitur, vti auersa eques Nicias hasta prostratum pugilem aut hostem premens forsan in equestris alicuius victoriæ symbolum: altero dearum aliqua effigies expressa est Acherontinis forsan tutelaris; a cuius auersa parte Capra procũbit; quæ vt Iunoni Sospitæ, siue (quod nomen nummismata produnt) Sispitæ sacra apud Romanos erat; ita & C Mineruæ, quia oliuam lambendo sterilem faceret, immolabatur: ea ratione qua caper Baccho, quòd morsus vtriusque tam arbustis quàm vinetis exitialis esset. Exemplum solertiæ huic animali a Plinio attributum, a Mutiano obseruatum adscribam: Capris inquit, duabus sibi ex diuerso in prætenui & lõgo ponte obuijs, quum angustiæ non paterentur vt sese circumagerent; neque longitudo in tanta exilitate reciprocationem admitteret, torrente rapido minaciter subterfluente, alteram decubuisse; atque ita alteram proculcatæ supergressam. Capras etiam a Macedoniæ & Epiri regibus in honore habitas fuisse Iustinus prodit: eò D quòd Caranus primus Macedoniæ regum, a quo ceteri vsque ad Alexandrum Epiri regem genus ducebant gregem caprarum veluti ducem oraculo sibi destinatum sequutus, Edyssam regni sui sedem occupauerat; quam mutato nomine AEgeam ob beneficij memoriam nominauerit, at Acherontini forsan ob Alexandrum Epiri regem suo in agro cæsum, quia is genus a Carano ducebat Capræ symbolo nummos suos notare voluerunt: verùm in tam obscura de rebus Acherontinorum memoria, alijs liberam vnde coniecturas sumerent, diuinandi materiam præposuisse contenti, de Bruttijs, quæ restant prosequamur.

ACHERON FLVVIVS.

ACHERONTINI.

BPETTIΩN.

A

BRVTTIORVM tractum a Lao flumine ad Metapontum pertinuisse, Bruttios Lucanorum fuisse fugitiuos supra ex Strabone & Diodoro ostendimus. Alij, aliam nominis & originis causſam referunt. Stephanus enim Bretton Tyrrhenorum fuisse vrbem, a Bretto Herculis ex Baletia filio conditam scribit; regionemque ab ea Brettiam vti & linguam fuisse appellatam: additque ex Antiocho Italiam olim Bruttiam, inde OEnotriam fuisse vocatam. Iustinus autem nominis & originis rationem altiùs ab historia in hanc ferè sententiã repetit. Lucanos olim ijsdẽ legibus liberos suos, quibus & Spartani, instituisse. quip B pè ab initio pubertatis in syluis inter pastores sine ministerio seruili, sine veste quam induerent vel incubarent habuisse; vt a primis annis duritiæ parcimoniæque sine vllo vrbis vsu assuescerent. cibus ijs præda venatica; potus, mellis & lactis & fontium liquor erat: sic ad labores bellicos indurabantur. horum ex numero quinquaginta primùm conuenisse, ex agris finitimorum prædari solitos; confluente deinde multitudine, quũ præda solicitati & illecti plures facti essent, infestas regiones reddidisse: itaque fatigatum querelis Lucanorum Dionysium Siciliæ tyrannum sexcentos Afros ad compescendos eos misisse; quorum castellum proditum sibi per Bruttiam mulierẽ expugnasse, ibique ciuitatem cõcurren- C

BRETTOS VRBS.

BRVTTIA.

tibus ad famam nouæ vrbis Pastoribus, statuisse: Bruttiosque se ex mulieris nomine vocasse. Primùm illis cum Lucanis, originis suæ auctoribus bellum fuit: tantaque feritas animorum erat, vt nec gentis suæ auctoribus parcerent. Qua victoria erecti, quum pacem æquo iure fecissent, ceteros finitimos armis subegerunt; tantasque breui opes sunt consequuti, vt multas Græci nominis ciuitates Italia expellerent; & formidolosi etiam regibus essent. Denique quum Alexander Epirotarum rex, sicuti meminimus, in auxilium Græcarum ciuitatum magno cum exercitu in Italiam venisset, cum omnibus copijs ab his deletus est. Ferocia itaque illorum tanto felicitatis successu accensa, diu finitimis ter- D

AGATHOCLES.

rori fuit. Ad postremùm Agathocles in auxilium vocatus, spe ampliandi regni a Sicilia in Italiam traiecit. Principio aduentus eius opinione consternati Bruttij, legatos ad eum, societatem amicitiamque petitum miserunt: quos Agathocles ad cænam inuitatos, ne exercitum traijci viderent die ijs in posterum constituta, conscensis nauibus frustratus est: sed fraudis haud lætus euentus fuit; siquidem eundem in Siciliam reuerti vis morbi coëgit; quo toto corpore comprehensus per omnes neruos articulosque humore pestifero grassante, extinctus est. Sunt & qui aliam adhuc nominis causſam referant; eamque a bruti ratione deducant

A cant atque hinc genti ob mentis ingenijque ſtuporem ac ſtolidam corporis ferociam Bruttijs nomen eſse factum comminiſcantur. Sed nobis vel Stephani vel Iuſtini hac in re auctoritas præferenda videtur; quæ & hiſtoria,& numiſmatum teſtimonio confirmatur,nam ſi ad rationē a Stephano allatam reſpiciamus, Hercules, vnde generis ſui originem per Bretton eius filium repetant, vt in ſeptimo Bruttiorum numiſmate adparebit,ſicuti & quincto,is qui galeatus cum haſta & clypeo tanquam pugnam ſciens ſpectatur,forſan ipſe Brettos Herculis filius fuerit. Sin animi vigorem & fortitudinem in rebus gerendis expreſsam conſiderare lubebit, cæteris in numiſmatibus Martem ac Mineruam galeatos tum
B victoriam,Trophæa ac bigas videre licebit: Iouem præterea, Iunonem, Apollinem, Dianam, Aquilas variaque alia virtutis & fortitudinis ſymbola non ſine artificio expreſsa. Aquilæ & Ioui non numquam ijſdem in numiſmatibus copiæ cornu, fertilitatis ſymbolum eſt adiectum:commendatur enim ab antiquitate Bruttiorum ager ex vini, olei, frugiſque prouentu. Expreſsa eſt & tertio numiſmate, Iuno regina cum cicada; forſan quòd in agro Rhegino, qui & ipſe Bruttiorum erat, ab Iunonis quam multa religione & cum ſilentio Bruttij colebant, reuerentiam ſilere cicadæ crederentur & obmuteſcere, quæ vltra flumen in Locris canoræ eſſent. Ceterùm vt ea quæ Bruttij cum ceteris Græciæ in
C Italia populis geſſerunt,a nemine ad poſteritatis memoriam ſatis exactè prodita ſunt: ita & ea quæ cum Romanis geſſerunt, æquè nobis incerta ſunt. illud ex faſtorum tabulis conſtat triumphaſſe de Bruttijs C. Fabricium Luſcinum Conſulem anno CCCCLXXV. proximo inde anno C. Iunium Brutum Bubulcum, mox Q. Fabium Maximum Gurgitem: vt triennio poſt C. Claudium Caninam; ſequenti inde anno Sp. Caruiliū Maximum & L. Papirium Curſorem,ita vt hac ratione intra ſexēnium ſex Conſules ſex de Bruttijs triumphos egerint. Geſtarum cum ijs rerum memoriam apud Liuium intercidiſſe ex XII. XIII. & XIIII. librorum epitomis colligere licet. Bruttijs Hipponem,de quo mox plura dictu-
D ri ſumus,eſſe ademtum Strabo; vt Crotonem Liuius prodit. In numerum fœderatorum Bruttios eſſe referendos exiſtimarim;quòd Sulpicius apud Liuium Minioni Antiochi regis legato ita reſpondeat;ex quo Bruttij in noſtram poteſtatem venerunt, vno & perpetuo tenore iuris ſemper vſurpato nec vnquam intermiſſo, quæ ex fœdere debent exegimus: Bruttij tamen a Romanis ad Hannibalem defecerunt; fidemque Hannibali datam conſtanter ſeruarunt; donec ſeneſcente bello Punico,& Scipione in Africa debellante victoria ad Romanos inclinaſset. Bruttij itaque tamquam ſocij Pœnorum arma contra Romanos ſumſerunt; & Crotonem Græcam vrbem circunſederunt, opulentam quon-

DE BRVTTIIS TRIVMPHATVM SERIES.

BRVTTII FOEDERATI CVM ROMANIS.

dam armis viriſque, (vt in Crotoniatarum rebus proſequuturi ſumus,) verùm id temporis multis magniſque cladibus ita affectam, vt omnis ætatis minus viginti millia ciuium ſupereſſent. itaque vrbe defenſoribus orbata facilè potiti ſunt: arx tantùm retenta; in quam inter tumultum captæ vrbis quidam e media cæde effugêre. Diu tenuit arcis obſidio, donec perſuaſi a Locris qui ad Bruttios tranſierant Crotoniatæ, cum omni multitudine Locros abierunt. Inde Volones duce Sempronio, ſi hoſtis caput retuliſſent libertate promiſſa, cum XVII. Bruttiorum congreſsi; eos ſtrenuè pugnando vicerunt. Cœperuntque exinde Conſules, Bruttios, (quia Hannibal in eorum ferè agro ſeſe continebat; aut ſeſe cum agmine conuertebat) quotannis vt prouinciam aliquam ſortiri: ita vt in Bruttijs multo cum ſanguine frequentiſsimè cum Hannibale ſigna collata ſint. Bruttiorum tamen fide Tarétum a Q. Fabio Maximo Verrucoſo receptum eſt: & Vibius Pactiusq; fratres longè nobiliſsimi gentis Bruttiorum pacem a Romanis petétes veniæ ſpem obtinuerunt. Tandé ad Cn. Seruilium Geminum Conſulem Bruttiorum vrbes, multique ignobiles populi, quum bellum Punicum ſeneſcere cernerent, defecerunt; iamque vniuerſus Bruttiorum populus ad fidem Romanorum rediiſſet, niſi metus ex Hannibale eoſdem in officio continuiſſet. Ceterùm Hannibale ab Italia depulſo, quia Bruttij aduerſis Romanorum rebus ad Hannibalem defeciſſent, Bruttios ignominiæ cauſſa non milites ſcribebant, neque pro ſocijs habebant: ſed magiſtratibus in prouincias euntibus præire, apparere, & præminiſtrare ſeruorum vice iuſſerunt. Quod verò lictores e Bruttijs legerentur, Bruttianos pro lictoribus a ſcriptoribus vſurpari obſeruo: ita Cato dixit, quendam a Bruttianis hoc eſt a lictoribus verberatum. Hactenus de Bruttijs in genere; nunc reliquarum in iis vrbium hiſtoriam & numiſmata aggrediamur: Acherontinorum, quia ordo ita poſtulabat, iam ante ſcripſimus; ſequuntur Hipponienſium.

ΙΠΠΩΝΙΕΩΝ.

HIPPON Locrorum Colonia.

HIPPON. HIPPONIATES SINVS.

HIPPONEM Locrorum fuiſſe Coloniam Strabo prodit; atque ab eadem ſinum maris Tyrrheni, qui ab Acherõtis fluuij oſtio vſque ad Scyllæum promontorium ſeſe inſinuat, Hipponiaten fuiſſe dictum: is antea etiam Napitinus; & a Thucidide & Plinio, ſi Hermolao credimus, Terinus a Terina vrbe, de qua ſuo loco ſcripſimus, cognominatus fuerat. Ad Hipponienſium agrum Proſerpinam e Sicilia ad legendos flores

A flores veniſſe, veterum auctoritate vt Strabo refert credebatur: quoniam Hippon in valle amœniſsima ſitus magna florum copia exhuberabat. Hinc ſunt qui in eo quod vnicum Hipponienſium ad manus noſtras peruenit numiſmate, Proſerpinæ effigiem ſignatam opinentur; cui ab aduerſa parte copiæ cornu fertilitatis ſignum, & Caduceũ ſint adſignata: tamquam Proſerpinæ aduentus ipſis & pacis & fertilitatis cauſſam attulerit. Obſeruo quoque hanc vrbem ab Agathocle aliquando captam fuiſſe; & emporium ab eodem, vt ea commerciis frequentaretur, ad litus fuiſſe inſtitutum. Ex hac vrbe Bruttij prius Græcos, Bruttios poſtea Romani expulerunt. Ceterùm C. Lutatio Catulo, A. Poſtumio

PROSERPINA.

B Albino Coſs. quo anno cum Pœnis in Sicilia primùm debellatum eſt, Hipponem, vt Velleius auctor eſt, Colonia deducta fuit, quæ deinceps Vibo Valentia appellata ſit. Nam quod Liuius prodit, colonos ex S.C. plebeiq; ſcito poſt quinquageſimum inde annum eò deductos, de coloniæ inſtauratione intelligendum erit: mille, inquit, & ſeptingenti pedites ierunt, trecenti equites: trium viri deduxerunt Q. Næuius, M. Minucius, M. Furius Craſsipes: quinadena iugera agri data in ſingulos pedites ſunt, duplum equitibus. Sinus Vibonenſis corallo laudatiſsimo abundat & Thunnorum piſcatura: totoque ad Scyllæum litore pumicibus; quos perpetuo incendio Volcani inſula eructat & in aduer-

VIBO VALENTIA COLONIA.

C ſam maris oram vndæ expellunt. Valentiæ longitudinem Ptolemæus XL. partium cum quadrante, vt latitudinem XXXVIII. partium cum deunce numerat. hinc ad fretum Siculum nauigatur, quo ſuperato Rhegium Iulium; de quo vt numiſmatum ordinem ſequamur, iam dicturi ſumus.

ΡΗΓΙΝΩΝ.

RHEGIVM Chalcidenſium Colonia.

D RHEGIVM vrbs potentia & opibus quondam florentiſsima, originis ſuæ auctores Chalcidenſes habuit: eos nempè qui ſterilitate laborante patrio ſolo, Apollini ex voto decimati erant. Hi quum nouas quærere ſedes ſtatuiſſent; conſulto prius Apollinis oraculo Meſſeniorum exſules qui patria agriſque ab Lacedæmoniis ob violatas per temulentiam eorum virgines eiecti, incertis per Græciam ſedibus oberrabãt, ſecum aſſumſerunt: profectique in Italiam cum Meſſeniis circiter annũ ſecundum olympiadis viceſimæ octauæ, quum ad Rhegium promontorium appuliſſent, adiuuantibus Zanclæis vrbẽ hoc loco condiderunt.

RHEGIVM CONDITVM.

Nomen vrbi promontorioque inditum vetuſti teſtantur ſcriptores; ab Græ-

ab Græco verbo ῥήγνυσθαι id est a dehiscendo. Fuisse namque eam Ita- A
liæ partem quondam tenui Isthmo Siciliæ annexam; diuulsamque inde terræmotus violentia vndarumque impetu, discedentibus terris peruium in medio iter mari præbuisse. Certè etiamnum ea est hoc in freto Italiæ Siciliæque vicinitas, & ita æqualis promontoriorū hinc inde altitudo, vt continentis speciem procul intuentibus exhibeat: quo magis autem accesseris, discedere disiungique promontoria, quæ ante coniuncta videbantur, existimes. Ceterùm Rhegini statim ab initio optimis legibus institutisque rempublicam suam firmarunt: eamque rebus domi ac foris clarissimè gestis ita auxerunt, vt plurimarum per Italiam coloniarum auctores fuerint. Principes legitima electione vsque ad A- B
naxilæ filios; qui vltimi ex hac stirpe imperarunt, ex gente Messeniorū creabantur. Eorum qui ante Anaxilam fuêre res gestæ iniuria temporum interiêre. Anaxilas quartus ab Alcidamida qui Messenios in Italiā deduxerat, post Critenei patris mortem Tyrannide patriæ potitus, quū assiduum ipsi cum Samijs, qui Zanclam ex aduerso Rhegij sitam occupauerant, bellum intercederet, Samijque infestum pyraticis incursionibus mare redderent; viresque eorum plurimis quotidie ex Græcia ad ipsos confluentibus augerentur, diffisus viribus suis legatos in Græciam ad Messenios cognatam gentem, qui iterum a Spartanis patria pulsi nouas sedes quærebant, misit: edocuitque assiduum sibi cum Zanclæis vicinis C
suis esse bellum; eosque possidere vrbem opulentam, & situs commoditate præstantem: nec difficilem eius vrbis occupationem fore; si ad maritimas Rheginorum copias, Messenicus miles terra bellator egregius accederet. Persuasi his verbis Messenij, quum in Siciliam venissent, Zanclæos sibi occurrentes prœlio vicêre. Interim Anaxilas educta Rhegio classe, Zanclæos mari aggressus, maximam nauium partem, aut cœpit, aut disiecit; reliquos fugientes ad ipsam vsque vrbem insectatus est. Zanclæos itaque mari Anaxilas, terra Messenij premebant: qui quum hostium impetum aliquandiu fortissimè sustinuissent; victi tandem hostis pertinacia, quum haud dubiam sibi perniciem instare viderent; quòd D
multis locis strata ruinis mœnia aditum hosti præberent; supplices ad aras Deorum confugére. Imperauerat Messenijs Anaxilas vt supplices nulla religionis habita ratione trucidarentur; reliqui cum vxoribus & liberis sub corona venderentur: ceterùm Messeniorum duces Gorgus & Manticlus deprecati facinoris atrocitatem, supplicibus veniam impetrauére. Capta Zancla Messenij, vrbem mutato nomine Messanam appellauére: imperiumque ipsius Anaxilæ detulére: qui statim ad augendam nouæ vrbis potentiam totum se contulit. Obseruo hunc Anaxilam in Olympijs quadrigā mularum vicisse; atque hinc nummum signasse,

ANAXILAS RHEGINORVM TYRANNVS.

RHEGINORVM CVM ZANCLAEIS RES GESTAE.

A gnasse,qui Rheginis & Messanensibus communis fuerit; cuius vna pars leporem, altera quadrigas mularum exprimebat; quemadmodum in Messanensium numismatibus videre licet. Rheginensium tamen numismata quæ ad manus nostras peruenére, nullam cum Messanensium numismatibus similitudinem habent. In plerisque caput Apollinis, tum Tripus & Cythara spectantur: id eo pertinere existimaui; quod hæc Colonia ex Apollinis oraculo deducta sit; ciuesque eius Apollini sacri essent. Post Anaxilæ mortem cladem non mediocrem Rheginēsium respublica sensit. Bello namque inter Iapyges Tarentinosque orto, postquam Iapyges cum viginti millium exercitu, impressionem in Ta-
B rentinorum fines fecissent, territi tantis hostium copiis Tarentini, auxilium ab Rheginis petiére. Micythus itaque, quem spectatæ fidei seruum Anaxilas decedens duobus immaturæ adhuc ætatis filijs, tutorem reliquerat, ac regnum tutorio nomine administrabat, habito ciuium delectu, tria millia militum auxilio misit: ijs sociorum copijs acceptis Tarentini, hosti occurrunt: & quamquã numero præstarent Iapyges, æquauit tamen Rheginorum Tarentinorumque in pugnãdo virtus aliquamdiu certamen: donec cæsis magna ex parte Rheginis, fluctuare acies Tarentina cœpit: concitante inde se acrius in labantem aciem hoste, fuga præcipiti pars Rhegium, pars Tarentum petunt. Iapyges dum partitis
C copijs fugientes insequuntur, eorum qui Rheginos insectabantur, tanta in persequendo pertinacia fuit, vt cæsis penè ad internecionem Rheginis parùm abfuerit, quin vrbe etiam potiti sint. cum fugientibus in vrbem irrupisse hostes, tradit Diodorus. Post triennium ab hac pugna elapsum conditam a Micytho vrbem Teuxontam, coloniamque Rheginorum factam idem Diodorus auctor est. Ceterùm postquam Micythus regni summa cum fide atque integritate a se administrati rationem omnibus approbantibus reddidisset; imperiumque Anaxilæ liberis restituisset, iuuenes regni paterni administrationem capescentes alter Messanæ, alter apud Rheginos summæ rerum præerant. Post Micy-
D thi discessum solutis metu & verecundia iuuenum animis, dum quidquid laberet & liceret, corruptisque per licentiam nihil sancti, nihil iusti inesset: postquam regium in omnes fastum, crudelitatem promiscuam, in matronas ac virgines libidinem reliquamque morum insolentiam, Rhegini ac Messanenses aliquamdiu pertulissent, tãdem indignitate rei commoti, in Tyrannorum exitium conspirant: eosque superatos in exsilium eijciunt. Vt autem ferè accidit ijs vrbibus, quæ ab regia potestate in popularem delabuntur: vt sese mutuo intestinis seditionibus lacerent atterantque: ita tum Rheginis euenit. Liberati namque regio dominatu, atque hinc insolita libertate fruentes in omnem præcipi-

RHEGINORVM CONTRA IAPYGES RES GESTAE.

TEVXONTA RHEGINORVM COLONIA.

RHEGINI TYRANNIDE LIBERATI.

tes licentiam, dum nemo alteri cedere vult, diuulsa per seditionem in A
duas partes ciuitate, in suummet sanguinem, suaque viscera, ferrum conuerterunt. Ceterùm quum altera pars quæ viribus & potentia præualebat, infirmiorem opibus & armis imparem premeret, hæc veteranos ex

RHEGIVM AB HIMERENSIBVS OCCVPATVM.

Himera milites in auxilium acciuit: qui pulsis ciuitate contra quos implorati fuerant & mox cæsis & ijs quibus auxilio venerant, vrbem cum coniugibus liberisque sociorum occupauére: inde prosperis aduersum finitimos expeditionibus vsi, assiduis incrementis Rhegium auxére; nouisque institutis & legibus ornauére. atque ita in tantam breui excreuit respublica Rheginorum potentiã, vt Locrẽsibus Epizephyrijs qui Crotonienſium bello premebantur, quinque ciuium suorum millia auxilio B
mitterent: qui iuncti cum Locrensibus, Crotoniatas memorabili ad Sagram amnem prœlio superarunt. Exorto postmodum inter Syracusa-

RHEGINORVM CVM ATHENIENSIBVS CONTRA SYRACVSANOS RES GESTAE.

nos Leontinosque bello, Rhegini vtpote cognati Leõtinorum, Locrenses Syracusanorum partes sequebantur: cumque & ab Athenienſibus auxilium impetrassent Leontini; missi ab Atheniẽsibus cum classe Laches & Cherædas, in freto se cum Rheginis iunxére; traijcientesque in Siciliam, deuastato hostium agro Messana per pactionem potiti sunt. Syracusani vicissim accitis Locrẽsibus socijs, Messanam profecti vrbẽ prodentibus ciuibus recipiunt; & traiecto mox freto (quia aberat Rheginorum classis in Siciliam cum Athenienſibus profecta) agrum Rheginum C
ferro incendijsque deuastant; Verùm quum Athenienſium classis adiunctis sibi Rheginis in freto occurrisset, tumultuario prœlio congressi, æquo Marte diremti sunt. pace inde inter Syracusanos Leontinosq; facta, auxilijsque domum dimissis, quum rursus Athenienses a Catanensibus ad ferendam opem implorati fuissent; tantis viribus Siciliam repetiére, vt ipsis etiam in quorum auxilium veniebant formidini essent: præteruectique Italiam nec vsquã præterquam a Thurinis accepti, classem ante Rhegium in ancoris firmauére; & Rheginos, qui incerti quid Athenienses molirentur, portas clauserant ad renouandam secum societatem inuitarunt: Rhegini intellectis Athenienſium postulatis, relaturos se ad commune Italorum concilium responderunt: nihil enim absque illorum voluntate decreturos: forum tamen rerum venalium Athenienſibus præbitum; vtque ibi hibernarent permissum. eadem Rhegini Syracusanis & eorum socijs præstitére: atque ita se medios inter vtrosque, neutris hostes, toto hoc bello gessére. Rheginis inde aliquamdiu otium fuit: donec Dionysio seniore Syracusanorum Tyrannidem adepto armis eiusdem penè ad internecionem deleti sunt. Subegerat Dionysius

RHEGINORVM ADVERSVS DIONYSIVM RES GESTAE.

euerteratque Naxum & Catanam cognatas Rheginis vrbes: metuentes itaque Rhegini, ne aucta potentia firmatisque regni opibus idem in se molíretur,

A moliretur,præuenire vltrò,& priores arma inferentes Tyrannum laceſſere ſtatuunt. Florebat tum maximè res Rhegina auctis diuturna pace opibus: Syracuſanorum quoque exſules,quorum ingens numerus apud Rheginos verſabatur, non mediocrem partibus ipſorum acceſsionem fecerant. Spes etiam erat, haud quieturos Syracuſanos, vbi primùm implicatum bello Tyrannum vidiſſent, quin defectione facta arma in eum conuerterent. Rhegini igitur traiecto freto Meſſanenſibus perſuadent,vt ſecum aduerſus Tyrannum arma iungant; coniunctisque copijs Rhegini & Meſſanenſes Syracuſas ad debellandum Dionyſium proficiſcuntur. Sed orta in itinere inter eos diſcordia, vanum belli appa-
B ratum reddidit. Priores Meſſanenſes auctore Laomedonte, qui negabat Dionyſium a quo nullam accepiſſent iniuriam, bello laceſſendum, quamquam reliquis ducibus fruſtra renitentibus Meſſanam rediére: atque ita Rhegini a ſocijs deſtituti tollerãdo per ſe bello impares, ipſi quoque dimiſsis copijs domum reuertuntur. Legatis inde ad Dionyſium miſsis, pacem ab eo petiére; quã Tyrannus diſsimulato in præſens odio facilè conceſsit: bello namque aduerſus Carthaginienſes impeditus, amicos ſibi Rheginos quàm hoſtes malebat:ne dum ipſe arma Carthaginienſibus inferret,domi ab illis infeſtaretur.Liberatus autem bello Car-
C thaginienſium,paceque cum illis facta,in Rheginos arma vertit:eductaque Syracuſis centum triremium claſſe,Rhegium verſus enauigat. Quò cum multa adhuc nocte inopinantibus Rheginis appuliſſet, ignem portis ciuitatis ſtatim iniecit;ſimul & ſcalas muris admouit. Viſo incendio pauci primò Rheginorum ad reſtinguendũ concurrére: mox & ipſe dux Eloris audito tumultu accurrit; conſpiciensque ciues in extinguendo incendio occupatos,hortatur vt neglecto ignis periculo, in hoſtem qui multis iam locis mœnia ſcandebat, arma conuerterent. Auctis itaque ducis ſui præſentia animis,omnes ad arcendum mœnibus hoſtem auertuntur: ſaxisque in ſubeuntes deuolutis fractisque ſcalis ſcandentes de-
D turbant. Dionyſius vbi contra ac ſperauerat Rheginos fortiter ſuis obſiſtere,multosque ſuorum militum cæſos & plures vulneratos vidit, receptui canit: depopulatoque infeſtiſsimè agro Rhegino; in Siciliam reuertitur. Edocti tanto periculo Rhegini; reliquos Italiæ Græcos ad ineundam ſecum contra Tyrannum ſocietatẽ legationibus fatigant: neq; enim quieturum Dionyſium aiebant,quin quàm primùm Rheginos in ditionem redegerit, etiam proxima quæque in ſeruitutem redigere tentaret. communibus itaque viribus occurrendum, antequam proxima longinquaque inuadat. Mouit hæc legatorum oratio Græcos, vt ad tuendam communem libertatem,fœdus his condicionibus iniretur: vti quàm primùm aliqua Græcorum per Italiam vrbs incurſione aut obſi-

RHEGINORVM CVM GRAECIS ITALICIS FOEDVS.

dione hoſtium premeretur; reliquæ ſtatim ciuitates pro viribus ſuis o- A
pem ferrent: ſi qua ciuitas ſecus feciſſet; eius præfecti morte plecterentur. Primo itaque vere rurſus in Rheginos fertur cum centum quinquaginta triremium claſſe Dionyſius. Stimulabat eum ſuper antiquũ in hanc vrbem odium recens contumelia ab Rheginis accepta: nam quũ legatos ad eos miſiſſet, qui patricij alicuius filiam, in matrimonium ſibi dari peterent; Rhegini publici lictoris filiam illi miſêre. Milite igitur in terram expoſito, agrum Rheginum ingreſſus, quidquid priore populatione intactum reliquerat, peruaſtat. Vrbes fœderatæ intellecto Rheginorum periculo vti conuenerat, ſexaginta eis triremes auxilio miſêre: in has conſpectas Dionyſius cum quinquaginta delectis triremibus im- B
petum fecit: & fugientes vſque ad litus inſectatus, Rheginis ſociis auxilium ferentibus, ad mille quingentos e ſuis deſiderauit. Ceterùm quum anno ſequenti ad Cauloniam fœderatorum copias magno prœlio fudiſſet; deſtitutos ſociorum præſidio Rheginos inuaſit. Illi quum in tanto diſcrimine ab ſocijs, vtpote victis, nullam exſpectarẽt opem, miſſis ad Tyrannum legatis pacem ſupplices precantur. Pax ijs condicionibus ab Dionyſio data; vt naues traderent; trecenta talenta in ſumtus hoc bello factos perſoluerent; centum inſuper obſides darent. Nihil ab Rheginis recuſatum; pecunia, naueſq; traditæ, & dati obſides: ijſq; acceptis, Dionyſius ex agro Rhegino copias abduxit. Verùm enimue- C
rò Dionyſius, qui non aliam ob cauſſam pacem cum Rheginis fecerat, quàm vt eos ſub hoc prætextu ſeptuaginta triremium claſſe ſpoliaret, (tot einm ipſi traditæ ab Rheginis fuerant) eosq; ita maritimo nudatos præſidio faciliùs per obſidionẽ famemq; ſibi ſubijcere nouam rurſus belli occaſionẽ in illos quærebat: ſæpiusque in Italiam eundo ac redeundo ægritudinẽ etiã interim ſimulãs quo minus eius mora Rheginis ſuſpecta eſſet, commeatum ſemper ab ijs petebat, redditurũ ſe prima oportunitate pollicitus: idq; eo conſilio, vt ſi dare abnuerẽt; iuſtam belli occaſionẽ habere videretur: ſin autẽ traderent; exhauſtam cõmeatu vrbẽ, faciliùs fame ad deditionẽ compelleret. Benignè primò omnia ab Rheginis præbita: D
donec ſæpius idẽ poſtulans Rheginis ſuſpectus eſſe cœpit; negaruntq; ſe quid vlterius daturos. Occaſio inde Dionyſio iam dudũ fœdus abrũpere geſtienti, accepta: isque reſtitutis ſtatim obſidibus; ciuitatem terra marique circumſidet. Rhegini contra Phytone viro fortiſsimo duce creato, pro aris fociſque, & pro libertate deuota morti corpora offerebant; nihil ab Dionyſio ad occupandam per vim vrbem, nihil contra ab opidanis ad eam tuendam omiſſum: multi Siculorum in oppugnatione cæſi; nec ipſe Dionyſius a periculo immunis fuit dum quodam die ſuos in oppugnatione vrbis acerrimè hortantem quidam ex Rheginis haſta

PAX INTER RHEGINOS ET DIONYSIVM.

RHEGIVM A DIONYSIO OBSESSVM.

circa

A circa fœmur vulnerauit:ita vt cunctis regis periculo,territis, oppugnatio omitteretur; & Dionyſius deſperata vrbis per vim expugnatione; fame eam ſubigere cogitaret. Rhegini quum in vndecimum vſque menſem pertuliſſent, eò iam inopiæ deuenerant; vt abſumtis omnibus alimentis,non equis,non canibus alijſque etiam dictu fœdis abſtinerent. Poſtremò & lora,detractasque ſcutis pelles,poſtquam feruida molliſſent aqua,mandebant:egreſsique vrbem,herbas radicesque ſub muro naſcentes pecudum modo depaſcebantur:quod vbi Dionyſius intellexit quidquid circa vrbem herbarum radicumque eſſet, euelli & abijci iuſsit: vt corruptæ putrefactæque herbæ vſui inutiles eſſent. Ipſa iam morte gra-
B uiora mala Rhegini patiebantur: extrema itaque neceſsitate coacti,vrbẽ Tyranno, cum libera in omnes quod vellet ſtatuendi poteſtate dedunt. Dionyſius vrbem ingreſſus, ſtrata paſsim per vias cadauera eorum quos fames abſumſerat conſpexit; luridaque & pallentia, fame ſuperſtitum ora; vmbrarum potiùs quàm hominum ſpeciem præ ſe ferentia; nulla tamen commiſeratione in tanta Rheginorum calamitate motus, collectis omnibus qui ferro & fami ſuperfuerant, Syracuſas eos tranſmiſit: omnesque qui ſe talento redimere poterant,incolumes dimiſit:reliquos ſub corona vendidit. Phytonem Rheginorum imperatorem viuum in poteſtatem redactum, filio eius in itinere in pelagus coniecto, ipſum
C quoque omnibus ante ludibrijs, tormentisque quæ pati corpus poterat vexatum mari merſit. Euertit deinde Rhegium Dionyſius; manſitque aliquamdiu vrbs abſque habitatore inculta deſertaque; donec Dionyſius Iunior euerſam a patre vrbem reſtaurans,Phæbiam appelauit; ciuibusque qui ex clade euerſæ vrbis ſuperfuerant,incolendam dedit. Ceterùm pulſo ab Syracuſanis auxilio Dionis Dionyſio, ipſoque Dione poſtea inſidijs Calippi Athenienſis occiſo, Calippus dum ad Catanam occupandam proficiſcitur,Syracuſas interim amiſit: diuque poſthæc cũ ijs quas habebat copijs per Siciliã vagatus, quum nuſquam reciperetur, traiecto freto Rhegium pulſo Dionyſij præſidio occupat, vbi quum præ
D inopia ſtipendia militibus perſoluere nequiret, ab Polyperchonte & Leptine, eodem quo ipſe Dionem occiderat pugione interficitur. Poſt eius cædem Rhegini libertatem recuperarunt. Quinque Timoleontem a Corinthijs ad reſtituendam Syracuſanis Siculis quæ vniuerſis libertatem miſſum,non longè abeſſe intellexiſſent, miſsis ad eum legatis, vltro eius ſocietatem amplexi ſunt: venientemque cum decem triremibus intra portum recepêre. Verumenimuerò cum & Pœnorum legati cum viginti triremibus in fretum veniſſent, miſsi a Carthaginiẽſibus vt Timoleonti perſuaderent,vt dimiſſo milite Corinthio; Icetis ſe partibus iungeret:ſin autem id facere recuſaret,a tranſitu freti eum arcerent;man-

RHEGIVM DIONYSIO DEDITVM.

RHEGIVM EVERSVM.

RHEGIVM INSTAVRATVM PHAEBIA APPELLATA EST.

RHEGIVM A CALIPPO OCCVPATVM.

TIMOLEON A RHEGINIS RECEPTVS.

datis Carthaginiensium Timoleonti expositis, benignè in speciem au- A
diti sunt: adiuuantibusque dolum Rheginis, Timoleon dum legati Pœnorum eum in concione exspectãt, clam ad portum profectus in altum enauigat; incolumisque Tauromenium appulit. Mortuo autem Timoleonte, discordia dissensióque inter Rheginos Syracusanósque orta, in apertum demum bellum prorupit. Profligatos Rheginos & in vrbem compulsos Syracusani circumsedêre: quibus in hac necessitate constitutis insperatum affulsit auxilium. Agathocles enim, qui postea Syracusanorum Tyrannide potitus est; pulsus tum fortè in exsilium a populo Syracusano Sostrati calumniis in eum irritato, vt priuatam calamitatem publica clade vlciscereturs collectis exsulibus Syracusanis, quorum B
ingens per Italiam multitudo versabatur, in Syracusanos, qui Rhegium obsidebant mouit: ijsque superatis profligatisque vrbem obsidione liberauit. Tranquillæ posthæc Rheginis res vsque ad Pyrrhi in Italiam aduentum fuére: cuius arma simul & Carthaginiensium mari dominantium potentiam veriti; præsidium militare ab Romanis petiére. missa itaque a Romanis legio cum Tribuno militum D. Iubellio, primùm integra fide cum ciuibus vrbem tutabantur: postea vrbis opulentia corrupti, ciuibus per summum scelus interfectis vrbem cum coniugibus liberisque interfectorum occupauére: fœdus inde & societatẽ cum Mamertinis, qui pari scelere interfectis ciuibus Messanam inuaserant, iniuére; C
multásque in Sicilia vrbes, vectigal Mamertinis pendere coëgerunt. Romani etsi tam fœdam miserorum ciuium cædem grauissimè ferrent, impediti tamẽ graui Pyrrhi Tarentinorúmq; bello, vltionem in aliud tempus differre cogebantur. Mortuo interim Iubellio duce milites qui Rhegium occupauerant, M. Cæsium scribam in eius locum Imperatorem creauére. Interea superato fugatóque ex Italia Pyrrho, Populus Ro. C. Genucio Clepsinæ Consuli vindictam in sceleratos milites mandauit. Profectus Rhegium Consul, vrbe post diuturnam obsidionem per vim potitus, redactos in potestatẽ milites Romam misit: quos statim Senatus, reclamãtibus frustra Tribunis plebis, securi in foro percuti impera- D
uit: & interfectorũ mortem lugeri, corporáq; sepulturæ mandari vetuit. Rheginis vrbs cũ agro ex decreto Senatus restituta sunt, ciuésque immunitate donati. Egregia dehinc bello Punico secundo, Rheginorum fides in Romanis fuit; tentatíque sæpius Pœnorum armis, ad finem vsque belli constantes in fide & amicitia Romanorum soli ferè eius regionis perstitére. Nouam deinde Rheginorum vrbs calamitatem, paullò antè bellum Marsicum sensit. maxima eius parte terræmotu prostrata. Bello quod Cæsar Octauianus contra sex. Pompeium gessit, Rhegini Cæsaris arma sequuti, ab eodem ex earum vrbium numero exemti sunt,

AGATHOCLES RHEGINOS OBSIDIONE LIBERAT.

PRAESIDIVM RO. A RHEGINIS RECEPTVM.

RHEGINORVM FOEDVS CVM MAMERTINIS.

RHEGIVM A GENVCIO CONSVLE CAPTVM.

RHEGINORVM ERGA PO. RO. FIDES.

RHEGINI BELLO CIVILI CAESARIS PARTES SEQVVTI.

quæ

A quæ post bellum Philippense veteranis in victoriæ præmium assignatæ erant. Debellato postea Pompeio, Cæsar, exhaustam desertámque magna ex parte vrbem conspiciens, colonos in eam ex classiarijs suis trãscripsit: eisque incultas vrbis partes incolendas tradidit. Municipium quoque fuisse Rhegium, antiquæ marmorum inscriptiones testantur. Floruisse apud Rheginos viros insignes non paucos traditur; quorum tamẽ absumptis temporum iniuria auctorum monumentis nomina quoque interciderunt: paucos tamẽ ex ijs quorum memoria supereſt, referemus. Ibycus Rheginis Sami apud Polycratem Tyrannum vixit; is primus Sambucam inuenit genus triangulæ citharæ. scripsit Dorica lingua hi-

RHEGIVM COLONIA ET MVNICIPIVM.

IBYCVS RHEGINVS.

B storiam libris septem. Is in solitudine ab latronibus comprehensus & iam occidendus, superuolantes fortè grues conspiciens: suæ cædis quandoque vltrices fore dixit: atque ita interfectus est. Spectantibus inde fortè ludos in Theatro latronibus, rursus grues superuolauére; quos vnus ex latronibus conspicatus, assistenti socio in aurem dixit; ecce Ibyci vindices; intellectum id fortè ab vno qui proximus adstabat; reque ad magistratus delata, comprehensi latrones, fassique cædem pœnas dederunt. Fuit & alter Ibycus Poëta comicus, vt AElianus testatur. Pythagoras quoque Rheginis statuarum sculptor eximius, multis egregijs operibus claritatem adeptus est: præcipue inter eius opera celebrabatur teste Pli-

C nio, Pancratiastis statua Delphis posita.

ΖΕΦΥΡΙΕΩΝ.

QVAMVIS Geographi plura huius nominis promontoria, opida, & insulas diuersis in locis enumerarent; nos tamẽ affinitatem, quã hoc numisma cum Locrensium numismatibus, habebat, sequuti, idem eorum nummis præposuimus. primùm, quòd Strabo Locrenses Zephyrium promontorium, antequam in eum locum, vbi postmodum vrbs fuit, sedes transferrent, incoluisse scribat. dein quòd huius

ZEPHYRIVM PROMONTORIVM.

D nummi, quem exhibemus, partis auersæ ora vetustate attrita inscriptionem ΑΟΚΡΩΝ habere verisimiliter potuerit. Eustathius certè Dionysij interpres eadem figura, qua Thraces Boream vocant Ismarum, Zephyrum etiam ventum Locrum à Locrensibus vocari, ipsósq; Locrenses nunc Locros Epizephyrios, modo Zephyrios Locros nominari, tradit. Plinius, Strabo, Ptolemæus, alij Zephyrium opidum, cuius numisma cum hac inscriptione ΖΕΦΥΡΩΤΩΝ habemus ad promontorium Carambin in Ponto Euxino collocant, eiusdémque nominis vrbem in Cilicia fuisse asseuerant. quin & Plinius libro secundo Zephyriam insulam, quæ ex aduerso Halicarnassi Caxum regiæ iacuerit, quæque posterius

ZEPHYRVS.

ZEPHYRII LOCRI.

rius cum continenti iuncta fuerit, ibidem memorat: Zephyren quoque A insulam inter Sammonium Cretæ promontorium, & Carpathum insulam, item Melon insulam prius Zephyram apellari cõsueuisse, prodit. Pomponius Mela Zephyrium opidum agnoscit in Creta.

ΛοΚΡΩΝ.

LOCRI Locrensium Ozolarum Colonia.

LOCRORVM ORIGO.

VARIANT in tradenda huius vrbis origine auctores: quidam a Locris Opontijs deductam tradunt: alij ab Locris qui Crissæum B habitabant sinum; in Italiam Euanthæ ductore profectos, incoluisse primò Zephyrium promontorium; deinde post quadriennium opem ferentibus Syracusanis eò vrbem transtulisse, quo loco postea permansit: Locrósque Epizephyrios appellatos produnt. Sita vrbs erat in tumulo cui Esopis nomen erat; vna sui parte mare, altera agros respiciens; duabus arcibus portúque insigni ornata. Extra mœnia templum Proserpinæ erat, multis donarijs opulentum, vtpote quod miraculis ac religione sanctum credebatur. Deæ effigies cum teda in numismatibus inter cetera repræsentatur. Ager vrbis ob soli asperitatem cultu difficilis. Locrensium fines ab Rheginis diuidebat Alex amnis per vallem profun C dam labens; insignis miraculo cicadarum, quæ cum in Locrensium ripa admodum sint vocales & canoræ, in aduersa Rheginensium ripa obmutescunt: atque hinc Locrenses cicadæ symbolo in numismatibus frequentius vsos apud quosdam inuenio: quorum tamen nullum ad manus meas peruenit. Ostentabatur quoque apud Locrenses Eunomi citharædi statua, quæ cicadam citharæ insidentem habebat: quòd in certamine quod illi cum Aristone Rhegino de artis præstantia fuerat, rupta chordarum vna, cicada fortè superuolans adstiterat, quæ supplementum vocis faceret. Vnde victor hoc certamine Eunomus hanc statuam in patria posuit. Locrensium rempublicam Zaleucus optimis legibus in- D stitutisque firmauit. sanxit primò vt capitale illi esset, qui merum quamuis æger absque medici consilio bibisset. Iuniores senioribus via cedere, & venientibus assurgere voluit. Mulierem plusquam vna ancilla comite prodire in publicum; vel noctu domo egredi vetuit. viris annulorum omnique splendida vestis vsu interdixit. Decreuit etiam vt deprehensus in adulterio vtroque oculo multaretur. Euenit fortè vt Zaleuci filius in adulterio deprehenderetur; omnibúsque filio in gratiam patris crimen condonantibus, Zaleucus ne primus ipse suamet instituta transgredi videretur, occasionémque inde alijs dissoluẽdæ in posterum

LOCRI EPIZEPHYRII.

TEMPLVM PROSERPINAE LOCRIS.

ZALEVCI LEGES.

legis

A legis præberet; vti beneficio ciuium noluit: néue adoleſcentem omni luminum vſu orbaret, vnum ſibi oculum, alterum filio erui iuſsit. ita nec oblitus paternæ in filium caritatis, ſimul legi a ſe latæ ſatisfecit. His tam ſanctis inſtitutis, diu floruit Locrenſium reſpublica, laudémque præ ceteris tum virtute bellica, tum inſigni in hoſpites benignitate Locrenſes tulére. Primùm illis bellum (quod equidem ex illorum qui ad manus meas peruenêre monumentis, deprehendere potui) cum Anaxila Rheginorũ Tyranno fuit: a quo ſuperati, penitus quoque deleti fuiſſent; ni is, nimis Hieronis Diomenis filij Syracuſanorum Tyrãni (ad cuius opes ſupplices Locrenſes confugerant) deterritus, a Locrenſibus vlterius laceſ
B ſendis deſtitiſſet. Bellauére inde cum Athenienſibus, qui arma Syracuſanis intulerant: quo bello Athenienſes, leuibus ſæpè prœlijs fudêre; & Meſſanam quæ ſe in Athenienſium poteſtatem pactione dediderat, per dolum receperunt: Leontinos alioſque Athenienſium ſocios eruptione facta prœlio ſuperarunt. Memorabile præ ceteris bellum fuit, quod contra Crotoniatas geſſére; qui opibus & potentia inter Italiæ Græcos præpollebant: quo bello metuentes Crotoniatarum in agrum ſuum irruptiones, theſauros Proſerpinæ (cuius, vti iam diximus, extra mœnia tẽplum erat) in vrbem transferre conſtituerant; vix manus admouerant, quum audita ex delubro vox, vlterius mouere vetuit; Deam ſua tem-
C pla defenſuram. Religio inde Locrenſibus incuſſa: quare circumducere muro templum, vt tutius ab hoſtium iniuria eſſet, cæpêre. vix paululùm in altitudinem murus excreuerat, quum ſubita ruina collapſus eſt. quod vbi vidére Locrenſes muniendi curam abiecére. Verum enimuerò quum non ignorarent, ſe ad tollerandum per ſe bellum, Crotoniatarum viribus impares, miſsis ad Lacedæmonios legatis ſupplices opem precantur: illi tam longinquam ab domo militiam aſpernati auxilium a Caſtore & Polluce petere iubent: nec illi ſociæ vrbis conſilium ſpreuére, profectiqué ſtatim in proximum templum facto ritè ſacrificio, quum perlitaſſent, haud ſecus quam ſi Deos itineris comites habituri eſſent,
D pulũinaria ijs in naui componunt; confectaque proſperè nauigatione, ſolatia ſuis pro auxilijs reportant. Quumque & Crotoniatæ miſsis ad Apollinem Delphicum legatis reſponſum accepiſſent, votis prius quam armis vincendos hoſtes: decimas omnium rerum Apollini ſacrarunt. Locrenſes cognito Dei reſponſo & voto hoſtium, nonas ipſi vouére: tacitamque rem ne votis vincerentur, habuére. Acceptis inde a Rheginis decem millium auxilijs, conſcriptiſque ſuorum ciuium decem millibus, in Crotonienſes qui caſtra ad Sagram Lucaniæ amnem poſuerant, mouerunt. Vbi in conſpectum mutuum copiæ venére; proceſſumque vtrinque in aciem, Locrenſes animaduerſa hoſtium multitudine,

LOCRORVM ADVERSVS CROTONIATAS RES GESTAE.

qui ad centum triginta millia in armis habebant, desperata victoria in A
destinatam mortem ruunt: id solum enitétes vt quàm maximè cruentam hosti victoriam relinquerent. Ceterùm dum strennuè mori quærunt, felicius vicerunt. Traditum memoriæ est, quamdiu Locrenses pugnauére, aquilam eorum aciem circumuolitasse; nec ante recessisse, quã vicissent. Apparuisse quoque ferunt, binos iuuenes insigni forma, armatos pro Locrensibus pugnantes; eosdemque repétè euanuisse, postquam fusi hostes essent. Vnde Castorem & Pollucem fuisse creditum: addidit huic opinioni fidẽ famæ velocitas; quia eodem quo pugnatum est die, victoria Athenis, Lacedæmone & Corinthi vulgata est. Locrenses in memoriam victoriæ, geminas Castori & Polluci aras ad Sagræ flu- B
uij ripas erexére: tum & nummum quoque signarunt, in quo Castoris & Pollucis capita exprimuntur. Strabo tradit ad Sagræ fluminis ripam eo loco quo Locrenses Crotoniatas vicére, templum ab ipsis Castori & Polluci sumtuosissimum fuisse exædificatum, quod sua etiamnum ætate exstabat. Credi potest & Aquilam in plerisque Locrensium nummis spectari, ob conspectam vti diximus supra aciem cum pugnaretur aquilam. Florentibus post hanc victoriam Locrensium rebus, Dionysius senior operæprecium ducens, & proprijs rebus constabiliẽdis opportunum, societatem quoquo modo cum tam potenti populo inire, missis ad Locrenses legatis patricij alicuius filiam in matrimonium sibi C
dari petiit. renuebant multi filias Tyranno in matrimonium tradere: sed vicit patriæ vtilitas, & imminẽs ex Tyranno periculum, si preces eius abnuissent. Post diutinam igitur consultationem, Dorida Xenæti inter ciues opibus potentiaque principis filiam, vxorem illi dandam decernunt: eam in Siciliam venientem obuius Dionysius humaniter accepit; & in vxorem duxit. Insignis illius posthæc amor in Locrensium rempublicam fuit; nec illos donis ac officijs quoad superfuit colere destitit. vnde factum vt Locrensium vrbs ex Dionysij benignitate ac munificentia plurimum incrementi acciperet; agro Cauloniate inter cetera Locrensium ditioni ab illo attributo. Mortuo autem patri Dionysius filius succedens, quum propter libidinem & crudelitatem Syracusanis intollerabilis esset, conspiratione facta eiectus ad Locrenses venit. A quibus, vtpote nihil sibi a Dionysio tam priuata quã publica necessitudine iuncto mali metuentibus, in vrbẽ recipitur. Sed ille quasi iure potiùs dominationis, quàm ciuiũ beneuolentia & in exsulem misericordia intra vrbem receptus esset, arcem Locrensium inopinatò occupat: mox in omne flagitij & libidinis genus præceps, abductas a viris vxores constuprat; virgines per vim ablatas postquam stuprasset sponsis restituit. tum locupletissimis quibusque ciuium ciuitate pulsis vel interfectis, bo-

LOCRENSIVM CVM DIONYSIO FOEDVS ET AFFINITAS.

DIONYSIVS IVNIOR A LOCRENSIBVS RECEPTVS.

D

na eorun-

A naeorundem ſibi vendicat. Nec his contentus vniuerſos ferè callido commento circumuenit. Vouerant Locrenſes quum grauiſsimo Leophronis Rheginenſium Tyranni bello premerentur, ſi victores forent, die Veneris feſto ſe virgines ſuas proſtituturos. hoc voto neglecto, quum aduerſa aliquoties fortuna rem cum Lucanis geſsiſſent, Dionyſius vocatis in cõcionem ciuibus,id eis ob iram Deorum euenire docuit; quod votum perſoluere neglexiſſent. perſuaſis itaque Locrenſibus,vt vxores virgineſq; ſuas quàm ornatiſsimè ſumtuoſiſsmeq; cultas in templum Veneris mitterent; centumq; ex ijs ſorte ductæ voto publico functuræ, ſalua tamen pudicitia, ac religionis tantùm gratia ad tempus
B vno in lupanari proſtarent, immiſſo milite omnes ſuis ornamẽtis mundoq; pretioſiſsimo ſpoliauit; maritis etiam quarundam, qui de iniuria conqueri auſi fuerant iugulatis: vti latius ſupra in ipſius Dionyſij hiſtoria memorauimus. Sexennium iam Locrenſes inſolentiã ac libidinem Dionyſij pertulerant,cum profecto ad repetendũ regnum Syracuſanum Tyranno vna cum filio maiore Apollocrate,ad recuperãdam libertatem conſpirant: occupataq; arce filiæ ſimul duæ, filiuſq; Dionyſij impubes capiuntur: quumq; nec prece nec precio ſemel atque iterum rogando, imò ne Tarentinis quidem interceſſoribus vt liberi ſibi reſtituerentur impetrare poſſet,ira atque indignitate percitus,atque ad vim con
C uerſus Locrenſium agros ferro igniq; peruaſtat. Hinc Locrenſes noua ſuper antiquum odium iniuria propter agrorum vaſtationem accenſi,iram vindictamq; in Tyranni liberos effudére: filiaſq; eius omnibus ſuper quàm humana fert patientia tormentis prius excruciatas, fædeq; conſtupratas, ſtrangulant: laceratiſq; inhumaniter corporibus, oſſa etiam in mortarijs contuſa,ne quid ad ſepulturam ſupereſſet,in mari diſperſerunt. Variante inde fortuna cum Bruttijs Lucaniſq; infeſtis nomini Græco gentibus bellauére; modo victores, mox victi: donec Romanorum creſcente potentia eorum ſocietatem amplecterentur. Ceterùm iniqua illorum temporum conditio haud diuturnam
D Locrenſibus quietem conceſsit: orto namque inter Romanos Tarentinoſq; bello, cum Pyrrhus Epirotarum rex a Tarentinis in auxilium excitus,in Italiam traieciſſet,infenſus Locrenſibus quod fidem erga Romanos conſtanter colerent,aſsiduis agrorum vaſtationibus alijſq; belli cladibus vires eorum atterebat. Inde & Proſerpinæ quod diximus templum ſpoliare auſus, pecuniaq; in naues impoſita terreſtri ipſe itinere proficiſcebatur. Ceterùm prouecta in altum claſsis, ſtatim fædiſſima tempeſtate lacerata diſiectaq; eſt: & naues quæ ſacram Deæ pecuniam vehebant in litus Locrenſium eiectæ. qua clade deterritus rex,pecuniam ſacram vndiq; conquiſitam in theſauros Proſerpinæ referri

LOCRENSES LIBERTATEM RECVPERANT.

LOCRENSES ROMANORVM FOEDERATI.

iuſsit. Luiſſe tamen poſtea ſacrilegij pœnam turpi & Italia fuga, & in- A
felici intra Argos morte exiſtimatur. Poſt Pyrrhi ex Italia diſceſſum Locrenſibus aliquādiu otium fuit: donec bello inter Pœnos Romanoſque orto, Pœni duce Hannibale tranſcenſis Alpibus in Italiam irrupére: Romanoſque ad Ticinum, Trebiam ac Traſimenum amnes, deinde maximo & ad Cannas prœlio fudére ita vt multæ Italiæ vrbes hactenus Romanis fidiſsimæ, rebus aduerſis Romanorum perculſæ, ad Pœnos deficerent. Igitur Hanno vnus ex Pœnorum præfectis, ducibus adiutoribuſque Bruttijs, qui primi a Romanis deſciuerant vſus, Græcas vrbes, quæ Romanam tuebantur ſocietatem, adortus, poſtquam Rhegium per dies aliquot nequicquam tentaſſet; ducto in Locros exercitu, caſtra lo- B
co editiore locat; vnde tam ipſe a Locrenſibus conſpici, quàm vrbem ipſorum atque agros oculis ſubijcere poſſet. Ibi Bruttiorum cohortem ſubire muros & principes Locrenſium euocare ad colloquium iubet, qui Hannibalis amicitiam, ſi vrbem traderent, pollicerentur. Bruttijs primò fides habita non eſt: ſed poſtea quàm Pœnus in collibus apparuit, orta in vrbe diſſenſione, quidam ad Hannonem perfugientes, nunciant reliquam quoque multitudinem haud difficulter in poteſtatem eſſe venturam: conuocata itaque concione, dum leuiſsimus quiſque ad nouam ſocietatem inclinat; alij autem quorum propinqui in hoſtium poteſtate erant, quaſi obſidibus datis animos Pœnis obnoxios haberent, reliqui C
quibus bonum publicum curæ erat, quod pauciores eſſent, nihil contra auderent, communi in ſpeciem conſenſu vrbis deditio facta eſt: L. Atilio Regulo præſidij Romani præfecto nauibus clam datis prius dimiſſo, ac Rhegium cum ſuis peruecto, atque ita Amilcar & Pœni ea condicione intra vrbem admiſsi ſunt, vt fœdus æquis legibus fieret. Locrenſibus poſtea iuſſu Hannibalis pax data conſeſſumque vt liberi ſuis legibus inſtitutiſque fruerentur; vtque vrbs cum portu in Locrenſium poteſtate eſſet: additum & hoc in condicionibus fœderis, vt Pœnus Locrēſem, Locrenſis Pœnum bello & pace iuuaret. Poſtea quum & Croton in Pœnorum poteſtatem peruenisſet; Locrenſes permiſſu Hannibalis Croto- D
niatas cum vxoribus & liberis in vrbem accepére. Cognita Locrenſium defectione, quum Cincius claſsis Romanæ præfectus, vrbem operibus omnique genere tormentorum acriter quidem ſed fruſtra oppugnaſſet, ſoluta ſcilicet per aduentum Hannibalis obſidione; poſtea captæ a Q. Pleminio proprætore vna ex duabus arcibus, quæ in vrbe erāt, opera & proditione fabrorum quorundam, qui in arce habitare, opuſque in eadem facere ſoliti, in numero captiuorum Locrēſium Rhegium ad Romanos adducti fuerant; P. Cornelius Scipio Conſul qui in Sicilia Meſſanæ erat; poſtquam intellexit Hannibalem ipſum cum reliquo exercitu

LOCRI POENIS SE DEDVNT.

PAX INTER LOCRENSES ET POENOS.

ſuis

A ſuis qui in alteram arcem captā priore ſe receperāt, ſubſidio properare; a Meſſana ſoluens in Locros venit: ſuiſque e naui expoſitis vrbem ingreſſus eſt. Hannibal autem vbi Scipionem adeſſe ſenſit accepta recenti ſuorum clade ducentis e ſuis a Scipione cæſis, monitis ijs qui in arce erāt vt ſibi conſulerent, caſtra mouit: Pœni itaque qui arcem hactenus tutati fuerant, igne tectis iniecto atque arce relicta, agmen ſuorum inſequuti ſunt: atque ita Scipio arce vacua ſimul etiam caſtris hoſtium deſertis potitus, ſtatim Locrenſes in concionem vocatos grauiter ob defectionem increpauit: ſumtóque de auctoribus ſupplicio, bona eorum alterius factionis principibus ob egregiam illorum in Romanos fidem donauit:
B publicè Locrenſibus nihil conceſsit; nec ademit: cæterum vti legatos ſuper ea re Romam mitterent imperauit; eam habituri condicionē, quam populus Ro. daturus eſſet: relictóque ad præſidium vrbis Pleminio Meſſanam vnde venerat traiecit. Verùm poſt Scipionis diſceſſum, ea fuit tum ipſius Pleminij præfecti tum militum præſidiariorum incontinentia & crudelitas, vt, dum nullum iniuriarum, nullum libidinis exēplum in opidanos, liberos coniugéſque ipſorum ab ipſo duce aut militibus prætermittitur; Amilcarem & Pœnos auaritia & crudelitate longo interuallo ſuperarent; violatis ſpoliatiſque præter alia fana, etiam intactis hactenus præterquam a ſolo Pyrrho Proſerpinæ theſauris: ſed ſicuti Pyr-
C rhus magno piaculo fœdóque naufragio, vt ſupra retulimus, id ſacrilegium luit: ita nec Romani idem impunè tulerunt: actis veluti in furorem omnibus qui ſe ea templi violatione contaminarant; ita vt dux in ducem, miles in militem hoſtili rabie in mutuam ſeſe perniciem armarent; orta primum propter poculum argenteum, quod Pleminij miles ex opidani cuiuſdam domo rapuerat, inter Pleminianos, atque aliorum tribunorum milites contentione, poſtremò etiam acri pugna & concertatione, ita vt animis infeſtiſsimis veluti hoſtes multo cum ſanguine in ſe dimicarent. ne ipſis quidem ducibus, hinc Pleminio legato, illinc Sergio & Matieno tribunis militum ab ea ſeditione liberis & intactis; dum
D ſuorum quiſque cauſſæ ſtudet impotentius: & Pleminius tribunos tamquam ſeditionis auctores & fautores virgis cædi iubet: tribuni vero milites ſuos aduerſus legatum in vltionem concitant. ita vt Pleminius naſo auribuſque mutilatus atque aliàs peſsimè multatus tantùm non pro exanimi relinqueretur. Hinc Scipio a Locrenſium optimatibus in legatum a Meſſana accitus quam primum aduenit: ac cognita cauſſa Pleminium abſolutum Locris in præſidio relinquit; Tribunos ſontes iudicatos & in vincula coniectos ad cauſſam dicendam Romam mittit: deinde in Siciliam reuertitur. Sed Pleminius dolore vulnerum atque indignatione accēſus, dum cauſſam ſuam iniuriamque ſibi illatam leuiter

LOCRI A ROMANIS REGERTI.

a Scipione æſtimatam ſibi perſuadet, Tribunos ex itinere retractos, om- A
nibus prius tormentis laceratos demum interfici inſepultoſque abijci
imperat: nec minore crudelitate in Locrenſium principes vſus eſt, quos
Scipioni de ſe conqueſtos eſſe intellexerat. Locrenſes cum Pleminij
ſcelera diutius perferre non poſſent; decem legatos Romam miſére qui
Senatum de omnibus certiorē redderent. Hi habitu miſerabili, ſordi-
bus ſqualoréque obſiti proſtratique ante Tribunal Conſulum, cum ad-
eundi Senatus, ærumnaſque ſuas apud eundem deplorandi poteſtatem
a Conſulibus impetraſſent; expoſitis prolixa ac flebili oratione Plemi-
nij ſæuitia, auaritia reliquiſque ſceleribus, omnigeniſque tum ipſi legati,
tum Tribunorum, Centurionum ac militum in ſuam ciuitatem iniurijs B
ac contumelijs, & in ceteris ſacræ pecuniæ e Proſerpinæ templo direptio-
ne, legati decem cum M. Pomponio Prætore Siciliæ, ex decreto Sena-
LOCRENSIVM RESPVBLICA A ROMANIS CONSTITVTA. tus Locros miſsi ſunt, qui Locrenſium rempublicam ad Senatus arbi-
trium componerent; Pleminium alioſque ſontes damnatos Romam
mitterent. Profecti cum legatis duo Tribuni plebis & AEdilis pecuniam
duplicatam e damnatorum bonis in Theſauris Proſerpinæ repoſuerunt:
& ſacrum piaculare ex decreto Pontificum fecerunt. Tum Prætor mi-
lites in concionem vocatos ſigna extra vrbem efferre iubet graui edicto
comminatus, ſi quis miles in vrbe remanſiſſet, aut ſecum quid extuliſſet
quod ſuum non eſſet. Locrenſibus permiſſum, vt quod ſuum quiſque C
cognoſceret; prehenderet: ſi quid non compareret, repeteret. Conuo-
catis inde Locrenſibus, Senatum, Populumque Romanum ipſis liber-
tatem legéſque ſuas reſtituere dixit: atque ita Senatus Populique Ro. be-
neficio Locrenſes ea calamitate liberati ſunt. Ceterùm quis deinceps
ſtatus Locrenſium fuerit; aut quo modo vrbs ipſorum deleta ſit, nobis
non conſtat. Viros aliquot claros hanc vrbem protuliſſe inuenio: &
in primis Ageſidamum Archeſtrati filium, in quem hymnum Pindarus
fecit, qui pugilatu pueros vicit. Euthymum quoque Locrenſem patre
Aſticlo natum, qui ob inſignem fortitudinem Cæcini amnis filius exiſti
matus eſt. Victoria potitus Olympiade quarta & ſeptuageſima: dua- D
bus deinceps inſequentibus Olympiadibus, nempè quinta & ſexta ſupra
ſeptuageſimam palma donatus; quem quum Italiam redijſſet, cum ſpe-
ctro quodam congreſſum tradit Pauſanias. Ceterùm Liuius Locros
modo in Bruttijs recenſet; mox in Magna Græcia numerat. Ptole-
mæus Zephyrium promontorium initium Magnæ Græciæ ponit; &
Locros quibus cognomētum Zephyrijs ab eodem promōtorio, ſextan-
te partis occidentaliores. Locrorum namque longitudinem XL. par-
tium cum deunce latitudinem XXXVIII. partium cum quincunce facit.
Locris Zephyrijs proximè ſubiecimus multorum auctoritatem ſequuti
Mamer-

A Mamertinos; quorum opidum Mamertium in Bruttios fuisse nobile, nec procul a Locris Strabo & Eustathius testantur.

MAMEPTINΩN.

MAMERTINI.

MAMERTINIS nomen a Mamerte, (ita enim Oscorum lingua Martem appellabant) factum fuisse inuenio, siue ob gentis illius in rebus gerendis fortitudinem, seu ob armorum peritiam, siue quod originem ab eodem Deo repeterent. quod præter veterum auctoritatem
B numismata etiam ipsorum Mamertinorum testari videntur: in quibus Martis simulachrum vultu gestuque vario sæpius apparet, Mamertinos certè summo studio Martem & armorum vsum excoluisse etiam priscorum monumenta testantur. In sexto numismate Martis caput, & lineamentis & nomine Græco expressum est. cui vti videtur, Piceæ arboris fructus a ceruice adsignatus est: siluam namque fuisse piciferam apud Mamertum, & picem Bruttiam ad vasa vinaria picanda præcipuè commendatam fuisse veteres memoriæ prodiderunt. Hanc opinionem Plinius confirmat, qui Piceam nucamētum squammatim compactum ferre, quale ferè hîc exprimitur, scribit; panniculis quàm abietis minori-
C bus gracilioribusque, nucleos minimos esse ac nigros; atque propterea eam a Græcis Phtirophoron vocari. Ceterùm vt Mamertinorum res gestæ nulla memoria ad nostram ætatem vsque propagatæ sunt; ita eosdem sub Agathoclis in Africa auspicijs multa fortiter & strēnuè gessisse, ex Polybio ceterisque auctoribus proditum memoriæ obseruauimus: eosque quum vnà cum Agathocle in Siciliam reuersi essent, Messanam in hiberna & præsidio vrbis contra Pœnos receptos, eādem prauo nouoque exemplo oppressis ciuibus occupasse, sibique ciuium fortunas & agros eiectis possessoribus vindicasse. Adhæc & contra Pyrrhum regem multa fortiter & cum gloria gesserunt; donec grauissima clade ab Hie-
D rone fracti, quidam ad Pœnorum alij ad Romanorum partes inclinarent. Carthaginienses auxilium miserunt; quod vt a Mamertinis receptum fuisse Romæ nunciatum fuit, Romani metuentes ne Pœni ea opportunitate vsi totam Siciliam occuparent; Mamertinis opem petentibus ferendam esse decreuerunt: atque ea ratione primi belli Punici occasio a Mamertinis (vt latius in rebus Messanensium exposuimus) orta & oblata fuit. atque ista quidem paucis proposuimus, vt prudenti lectori, examinandum relinquerem us, num hæc quæ exhibemus, numismata ad Mamertinos Siculos an Bruttios potius pertinere arbitrabitur. Ceterùm vltra Sagræ fluminis ostia Caulon mons aliàs Aulon dictus sese attollebat;

MAMERTINI MESSANAM OCCVPANT.

attollebat; in cuius vertice Caulonia siue Aulonia vrbs sita erat: de qua A iam scripturi sumus.

ΚΑΥΛΩΝΙΑΤΑΝ.

CAVLONIA Achiuorum Colonia.

CAVLONIA CONDITA.

CAVLONIAM ab Achæis duce Typhone AEginensi conditam auctor est Pausanias libro sexto: eam non procul ab Sagra fluuio abfuisse inuenio; & prius Auloniam siue Valloniam ab frequentia conuallium fuisse denominatam; nomen inde mutatum & Cauloniam ab B Caulone monte in quo sita erat, appellatam. Eum montem vino fuisse fertilem testatur Horatius in odis. Ceterùm quum Cauloniatæ inito cum Crotoniatis & Sybaritis fœdere, Ioui Homorio templum publicè constituissent, vbi de summa rerum in commune consuli posset; leges quoque & instituta Achæorum, vt ex multis vnam rempublicam efficerent, acceperunt. Verùm enimuerò tam præclaro incepto fortuna defuit: frequentibus namque barbarorum incursionibus (qui summo studio Græcorum concordiam impediebant) & postremò Dionysij Senioris Syracusanorum Tyranni bello vexati, eam rem omittere coacti sunt. Dionysius enim summa imperij cupiditate ardens, quasi angu- C stis Siciliæ terminis clauderetur, bellum Græcis Italiam incolentibus inferens, Cauloniam obsidione cinxerat: id vbi ab reliquis Græcis intellectum est, totis viribus ad commune incendium restinguendum ab his concurritur; delecta ad commune gentis concilium Crotone vrbe: & conuenientibus eò fœderatorum copijs, exercitus in Dionysium qui Cauloniam per id tempus summa vi oppugnabat, educitur. Dionysius vbi hostium aduẽtum intellexit, relicta obsidione instructo agmine occurrit. Græci qui nihil minus quàm hostiũ Dionysij aduentũ exspectabant, quum ipsi dispersо & disiecto passim agmine venientes, in Dionysianos paratos & ad pugnam instructos repentè incidissent, primo in- D cursu funduntur: dux ipsorum Eloris cum paucis fortissimè pugnans occubuit. Dionysius cum fusis hostibus rursus Cauloniam circumsideret, Cauloniatæ desperatis rebus se suaque in Tyranni potestatem dedunt. Is vrbe euersa ciuibusque Syracusas traductis, agrum Locrensibus donauit. Ceterùm Dionysius Iunior vrbem ab patre euersam restituit, nouisque ciuibus incolendam tradidit. Varia inde fortuna vrbs iactata in Bruttiorum tandem ius ditionemque peruenit. Ceterùm quum Bruttij Tarentinorum partes aduersus Romanos fouerent, Campani (quorum potissimum auxilijs res Romana tum nitebatur) Caulo-

CAVLONIA A DIONYSIO OBSESSA.

CAVLONIA A DIONYSIO DEDITA ET EVERSA.

CAVLONIA RESTITVTA.

A Cauloniam quæ Bruttiorum erat, circumsessam & in potestatem redactam euerterunt. Eam rursus ab Romanis restitutam fuisse vel ex hoc patet, quòd bello Punico secundo ad Pœnos Hannibalemque, vt omnis penè Græcorum ora, defecerit. Eam perfidiam vlturus Q. Fabius Maximus simul & vt a Tarento quam oppugnare parabat, Pœnum distineret, præfectum præsidij quod ab Valerio Læuino Consule aduersus incursiones Bruttiorum Rhegij locatum erat, cum octo millibus hominum, quos sub se habebat & Bruttiorum perfugis agrũ Bruttiorum depopulari, inde Cauloniam oppugnare iubet. Direptis itaque fugatisque cultoribus agri, quum vrbs summa vi oppugnaretur, Hannibal qui
B tum ad Cannusium erat, intellecto sociæ vrbis periculo Cauloniam ducit: sub cuius aduentum Cauloniæ oppugnatores, ne opprimerentur, in tumulum editiorem ceterum omnium rerum inopem, se recepére. quo loco cum Hannibal vallo fossaque cinctos obsedisset, siti tandem ac fame ad deditionem coëgit. Cauloniatæ Hannibalis auxilio eo periculo liberati, post eius tandem ex Italia discessum, ab Romanis in perfidiæ vltionem ad internecionem deleti sunt: adeò vti Strabo testis sit sua ætate Cauloniæ præter ruinas nihil fuisse reliqui. Plinius quoque refert, Cauloniæ ruinas haud procul ab Locris etiam sua ætate superfuisse.

CAVLONIA SECVNDO EVERSA A CAMPANIS.

CAVLONIATAE A ROMANIS DELETI.

Cauloniatarum quæcumque in manus nostras incidére numismata ad-
C uersa parte Iouis imberbis effigiem exprimunt; auersæ partes ceruũ cum dictamo herba referunt. Cretenses ijs potissimùm insignijs in numismatibus vsos proditum memoriæ inuenio; ob Iouis in Creta educationem, vnde verisimile videri posset, Cretenses primò Cauloniam incoluisse; eosque demum ab Achæis fuisse expulsos.

KAPKINIΩN.

CARCINIOS Cauloniatis subiecimus non tam vlla veterum auctoritate instructi, quam symbolorum quæ in vtriusque gentis
D numismatibus exprimuntur affinitate moniti: quo enim Magnæ Græciæ loco Carcinij fuerint, nobis adhuc, incompertum est. Aliquando in ea opinione fuimus, Carcinios Carcino promontorio populos vicinos fuisse. Cetertùm quamuis Ptolemæum eius nominis auctorem nonnulli laudent; in Græcis tamen exemplaribus (quæ quidem ad manus nostras peruenerũt) illud deprehẽdere non potuimus. suspicati itaque sumus, ab aliquo qui deprauato Plinij codice vsus fuerit, in quo pro Cocintho Carcinum perperam irrepserit, (vt ex Polybij lectione Hermolaus conuincit) Carcini quoque nomen in Ptolemæo substitutum fuisse. Nam & itinerarium quod sub Antonij nomine circumfertur, a

CARCINII.

Cocintho, quod esse longissimũ Italiæ promontoriũ aliqui existimant, A viginti duo millia passuũ numerat. Quia autẽ numismata aurea & argentea quæ hîc repræsentauimus, manifestè Carcinios edunt; eos aliquo locorũ fuisse, etiam si nihil cõperti habeamus, certum est: nisi alteram lectionem Plinij tenendã esse putabimus, quæ Carcinium opidum Petiliæ vicinũ facit: pro quo Hermolaus Cæcinũ ex Philisto reponit: & ad eiusdem opinionẽ facere videtur, quod Cæcinus flumen (vnde opido vicino nomen factũ fuisse verisimile sit) idẽ Plinius in Locris Italiæ fronte enumeret. fecimus itaq; quod potuimus; in re enim nobis incõperta aliorũ opinionẽ proposuimus, vt qui ab antiquitatis copia instructiores essent, nobis quoq; hac in parte benignam conferre operã dignarentur. Neque B

CARACENI. enim ad hunc locum facere puto Caracenos, quos Ptolemæus Pelignis vicinos constituit. Ceterùm quia post Cocinthum promontorium sinus Scyllatius in occasum sese insinuare incipit, ita vt hîc Italiæ totius Isthmum Hipponiati aduersum & quàm arctissimum, vt in Hipponio exposuimus, faciat; postulat ordo vt de Scyllatio opido in intimo sinus recessu sito, vnde sinus ille nomen accepit, scibamus.

ΣΚΥΛΛΑΤΙΩΝ.

SCYLLATIVM COLONIA ATHENIENSIVM. SCyllativm itaque Athenienſium Coloniam fuiſſe & ab Athe- C nienſibus qui Mneſtheo comites fuére conditum Strabo refert, & Plinius teſtatur. Sinui nomen Scyllatio ob ſimilitudinem Scyllæ ſcopuli qui Charybdi aduerſus eſt, factum fuiſſe Seruius opinatur: nobis videtur vrbi nomen a conditoribus ex ipſorum conſenſu fuiſſe impoſitum; a qua ſinui nomen Scyllacio, vt ab Hipponio Hipponiati factum ſit. Ceterùm quia hîc inter duos ſinus, ceruix Italiæ anguſtiſsima vix xx. paſſuum millibus in ortum brumalem extenſa eſt, eam Dionyſius maior eo loco interciſam, Italiæ auferre, & Siciliæ adijcere voluiſſe Plinius ſcriptum reliquit. Alijs placet, Dionyſium niſi eundem aliæ curæ ab eo impetu reuocaſſent, in animo habuiſſe Iſthmum illum a reli- D qua Italia muro dirimere, prætexens ea ratione futurum, vt Lucanorum Bruttiorumque excurſiones arcerentur: reverà autem, vt ſaniores coniecturabant, vt eo conſilio Græcarum vrbium commercia & neceſſitudines diſiungeret; earumque vires diſſociatas faciliùs perfringeret. Ceterùm vt fatum fortunaque Scyllatiorum nobis vnà cum antiquitatis ipſius memoria perijt: ita & vnicum tantũ quod hîc expreſsimus, Scyllatiorum numiſma in manus noſtras peruenit. Verùm nec hoc ſatis

SCYLLATIVM COLONIA ROMANA. conſtat, quando & qua ratione in populi Ro. poteſtatem venerit, apud Velleium ſcriptum eſſe obſeruo; proximo poſt C. Caſsij Longini & C. Sextij

A Sextij Caluini conſulatum anno, Scyllacium, Tarentum, Carthaginemque colonias deductas fuiſſe. eodē namque anno multas a C. Sempronio Graccho colonias deductas accepimus: ſiquidem ita in Liuij Epitomis ſcriptum exſtat. C. Gracchus Tribunus pl. continuato in alterum annum tribunatu, legibus Agrarijs effecit, vt complures coloniæ in Italia deducerētur; & vna in ſolo dirutæ Carthaginis; quò idem Triumuir creatus, coloniam deduxit. Inuenio tamen in Plutarchi & Appiani hiſtorijs, Gracchum in ſecundo Tribunatu de duabus tantùm colonijs deducendis, Capua & Tarento tuliſſe. M. Liuium Druſum Gracchi collegam, ex S. C. legem de duodecim coloniarum deductione & tribus
B millibus in ſingulas adſcribendis, pertuliſſe. Cicero verò auctor eſt, Gracchos agrum Campanum attingere nō fuiſſe auſos: quæ ideò adſcripſimus, vt prudenti hac in re lectori iudicium acueremus; vt expenderet, num Scyllacium, Tarentum & reliquæ de quibus iam diximus coloniæ, Gracchi an Druſi lege deductæ ſint; quum ipſe etiam Velleius ea de re ambiguum ſe eſſe profiteatur. Scyllacij ſitum, longitudine Ptolemæus quadraginta partium cum dodrante; latitudinem triginta octo cum dodrante ponit. Scyllacij autem ſinus extremum promontorium quod Lacinium vocatur, dodrante partis orientalius extendit. Erat in eo nobile Iunonis Laciniæ templum, quod a Crotone ſex paſ-
C ſuum millibus (vt Liuius prodit) diſtabat: ſanctum omnibus circa populis: lucus ibi olim frequenti ſilua & proceris arboribus abietibus potiſsimum ſeptus læta in medio paſcua habuit, vbi pecus omne genus Deæ ſacrum ſine vllo paſtore aut cuſtode paſcebatur. ſeparatimque egreſsi cuiuſuis generis greges noctu ad ſtabula reuertebantur; numquam inſidijs ferarum, non fraude hominum violati. magni ex eo pecore fructus capiebantur: adeò vt columna ex ijs, auro ſolida confecta, eodemque in templo ſacrata fuerit. Fama eſt aram in veſtibulo templi ſub dio fuiſſe, cuius cinerem nullus vnquam mouerit ventus; quod Plinius & Liuius memoriæ prodiderunt. Seruius ex veterum auctoritate refert,
D Lacinium quendam, quem latrocinijs agrum infeſtantem Hercules ibidem occiderit, hoc nominis promontorio feciſſe; expiatoque loco templum Iunoni ſub Laciniæ cognomento erexiſſe dedicaſſeque: quod in Crotoniatarum numiſmatibus expreſſum videri poteſt: in quibus Iunonis caput aduerſa; auerſa Hercules cum ſympuuio ſedens ſpectatur. Addit Liuius, Hannibalem propter Iunonis Laciniæ templum aram condidiſſe, dedicaſſeque cum ingenti rerum ab ſe geſtarum titulo Punicis Græciſque literis inſculpto; detexiſſe hanc ædem Q. Fuluium Flaccum Cenſorem, vt ijſdē tegulis (nam marmoreæ erant) Fortunæ æqueſtris ædem quam bello Cantabrico vouerat, tegeret; ceterùm S. C. pro-

LACINIVM PROMONTORIVM.

IVNONIS LACINIAE TEMPLVM.

hibitum : tenuitque fama eũdem post Censuram minus sui compotem A
fuisse, ob spoliatum Iunonis templũ laqueoque sibi gulam fregisse, sed
iam ad Crotonem transeamus.

KPOTΩNIATAN.

CROTON Achæorum Colonia.

CROTON ACHAEORVM COLONIA.

CROTON vrbs est salubritate cæli commendata, & victoribus in
certaminis Olympicis clara, ab Achæis duce Myscello ex Apolli-
nis oraculo condita est. Myscellus enim locum vrbi condendæ ido- B
neum quæsiturus in Italiam profectus, quum conspexisset Sybarim iam
paullò antè cõditam fertilitate agri locis vicinis antecellere, in Græciam
reuersus est: Apollinemque consuluit, num hanc vrbem occupare, aut
Crotonem condere præstaret. Aderat eodem tempore Delphis & Ar-
chias Corinthius, Apollinem vti & Myscellus, de Colonia deducenda
consulturus. Quum igitur his Deus optionem proposuisset, vtrum
mallent eligerent; diuitias an sanitatem? sanitatem Myscellus, Archias
diuitias elegit: & vterque voto suo potitus est. nam vt diuitijs opulen-
tiaque Syracusæ quas Archias condidit; ita Croto salubritate aëris om-
nibus in ea regione vrbibus præstitit. Reuersus igitur in Italiam cum C

CROTON VRBS CONDITA.

Archia Myscellus, Crotonem vrbem ad AEsarum Neæthumque am-
nes adiuuante opus Archia condidit: nomen vrbi auctores a Crotone
heroe Herculis hospite, cuius eo loci sepulchrum exstabat, factum
affirmant. Refertur a quibusdam Herculem ad hunc fortè locum cum
bobus quos superato Geryone abegerat venisse; exceptumque hospitio
a Crotone, quum eum per ignorantiam interemisset; diuulgasse vrbem
quæ defuncti nomine vocaretur eo loci olim conditam iri. verisimilem
hanc opinionem facit numismatum auctoritas; quæ Herculem claua &
exuuijs leonis armatum, nonnumquam & serpentes in cunis elidentis
effigiem exprimunt. In plerisque & Iunonis caput spectatur: fortè ob D
Iunonis Laciniæ templum, cuius celebris toto orbe fama erat, & sex tan
tum millibus passuum ab Crotone distabat; de quo supra a nobis dictũ
est. Condita autem vrbs est, Olympiadis decimæ septimæ anno ter-
tio: breuique salubritate aëris incolarumque frequentia in tantum au-
cta est, vt principem facilè locum inter vicinas vrbes obtineret: Olym-
picis quoque victorijs præ ceteris nobilitata: adeò vt prouerbio iactare-
tur, postremum Crotoniatarum primum reliquorum Græcorum esse.
Traditur namque vno eodemque tempore, septẽ Crotoniatas palmam
ex Olympijs retulisse. Portum habebat nauigantibus admodum op-
portunum;

A portunum; validis insuper munita mœnibus, quæ duodecim passuum millia ambitu suo complectebantur: mediam vrbem AEsarus amnis interluebat. Erat & arx arduas inter rupes sita, cuius pars vna mare, reliqua agros respiciebat. hæc prius naturali tantum situ vti videbatur inexpugnabilis, postea & muro cincta est, quà per auersas rupes a Dionysio per dolum capta fuerat. Crotoniatæ principio originis suæ, fœdere cum Sybaritis, Metapontinisque inito, reliquos Græcos Italia pellere statuerant: quumque in ea expeditione Sirim vrbem cepissent, ac iuuenes quinquaginta Mineruæ simulachrum amplexos, & sacerdotem Deæ sacris velatum ornamentis inter ipsas aras trucidassent; atque hinc
B ex ira vti credebatur, Deorum, peste intestinisque seditionibus laborarent; Crotoniatæ Delphos ad Apollinis oraculum consulendum ante alios profecti, responsum retulerunt, finem mali fore, si offensum Mineruæ numen, & interfectorum manes placassent. itaque quum statuas iuuenibus iustæ magnitudinis, & imprimis Mineruæ fabricare cœpissent, Metapontini quoque cognito oraculo modica iuuenibus simulachra quamprimum posuerunt: Deam vero panificijs placarunt: ita sedata est vtrobique pestis, cum alteri magnificentia, velocitate alteri certassent. Haud diuturna tamen Crotoniatis posthæc quies fuit; grauissimo inter eos & Sybaritas bello exorto: cuius caussa & origo variè ab
C auctoribus refertur: ab his ob cæsos a Sybaritis Crotoniatarum legatos, ab alijs ob receptos a Crotoniatis Sybaritarum exsules; idque in hunc ferè modum. Quum florerent opibus & potentia Sybaritæ, superbia insolétiaque ob nimiam felicitatem elati; ad hæc adulationibus Telys ciuis primarij, qui per id tempus summum apud eos magistratum gerebat corrupti, optimum quemque ciuium morte aut exsilio multarunt: qui expulsi fuerant, ad Crotoniatas confugientes supplices ad aras consederant: eos cum missis legatis dedi sibi postulassent Sybaritæ, negarũt Crotoniatæ se supplices suos prodituros. Quod vbi ad Sybaritas relatum est, bellum Crotoniatis indixerunt; conscriptoque ad trecento-
D rum millium exercitu, copias in agrum hostilem eduxerunt: illi nihil consternati hostilis exercitus multitudine, cum centum millibus armatorum Milone pugile duce obuiam procedunt. commisso prœlio Milonis præ ceteris virtus enituit. Multa de hoc viro scriptores memoriæ prodiderunt: fortitudinem illi corporis insignem, animi robur inuictum fuisse: sexies in certamine Olympico victorem, eo potissimum die tam hostes quàm ciues in sui admirationem conuertisse: quum ad imitationem Herculis claua & leonis pelle armatus omnibus qui secum manus contulissent cæsis, oppositam sibi aciem perrupisset ac fugam vertisset. Stratagemate quoque vsos eo prœlio Crotoniatas ferunt; nam

BELLVM INTER CROTONIATAS ET SYBARITAS.

MILO CROTONIATES.

quum non ignorarent Sybaritarum equos ad tibiæ modos saltationem A
edoctos; frequentes secum tibicines in aciem eduxisse; quibus modulationem exorsis Sybaritarũ equos excussis equitibus saltare cœpisse; conturbatamque suorum aciem hosti facilè profligãdam præbuisse. Fusis hostibus quum Crotoniatæ neminem viuũ capi vellent, tanta strages est edita, vt pauciſsimi ex tanto numero effugerẽt. insequuti inde fugientes instructo exercitu Crotoniatæ, Sybarim post sexagesimũ a pugna diem in potestatem redactam; deriuato in eam fluuio locoque obruto euerterunt: solẽni execratione in eos addita qui vnquam eam restaurare tentarent. Post eam victoriam quum in delicias lasciuiamq; versi, neglectis patrijs institutis, eos quos vicerant Sybaritas imitarentur: & certamen B
Olympicum cõstituto eodẽ tempore apud se certamine, in quo victori pecunia præmium esset, dissoluere tentassent: magna breui mutatio in deterius eos consequuta est. Indignati enim auxilium à Locrẽsibus contra se Sybaritis hostibus latum; bellum & his indixerunt: eductisque in aciem centum & triginta armatorum millibus, aduersus quindecim tantum millia, quæ Locrenses etiam adiunctis Rheginorum auxilijs sub signis habebant, cõmisso infelici ad Sagram Lucaniæ amnẽ prœlio, a Locrensibus non sine multa cæde superati sunt. Creditum est Castorem & Pollucem pro Locrensibus aduersus Crotoniatas equis albis insidentes depugnasse: eorum potissimùm auxilio victoriam esse partam: pugnã- C
tibus Locrensibus aquilã semper ipsorum acié circumuolitasse; vti hæc in Locrensium historia latiùs prosequuti sumus. Afflixit plurimùm huius cladis calamitas res Crotoniatarũ; ita vt multæ vrbis partes absq; cultore desertæ manerent: ademptisque sibi a Bruttijs Terina ipsorum colonia, alijsque insuper suæ ditionis opidis, ægrè admodum aduersus Bruttiorum insultus vrbem suam tutari poterant. depositaque posthæc omni armorum exercitationisque cura, degenerassent prorsus a maiorum disciplina, ni Pythagoras Philosophus, qui tum fortè apud eos agebat, labantes animos secordiamque & luxuriam amplectentes, ad virtutis studium assiduis adhortationibus reduxisset: factumque inde est, D
vt multi postea præcipui nominis in Philosophia viri apud Crotonienses floruerint. Sunt qui tradant ex Græcis Italicis solos Crotoniatas auxilium Græcis cõtra Xerxem tulisse; missa triremi instructissima, cui Phayllum qui ter Pythico certamine victor fuerat, præfecerant. Verùm Crotoniatas vix lõgo otio ex prioris belli clade respirare incipiẽtes, Dionysius senior Syracusanorum Tyrannus, bello premere aggressus est. Ceterùm Crotoniatæ inito cum reliquis in Italia Græcis fœdere, & receptis in vrbem suam exsulibus Syracusanis, qui incertis passim per Italiam sedibus vagabantur, commune sociorum conciliũ indicunt: conscriptoque

SYBARIS A CROTONIATIS EVERSA.

PRŒLIVM INTER LOCRENSES ET CROTONIATAS.

A scriptoque viginti quinque peditum & duorum millium equitum exercitu Elorim exsulem Syracusanum mutuis odijs Dionysio inuisum infensumque his copijs præficiunt. Is statim vti imperium accepit, raptim in Dionysium qui tum Cauloniam circumsidebat, profectus, socios obsidione liberaturus, dum ipse cum delectis agmen præcedit reliquis ex interuallo subsequentibus improuisus in Dionysium, qui relicta obsidione cum instructo exercitu contra Crotoniatas veniebat, incidit: cuius inopinato aduentu oppressus, antequam reliqui auxilio ipsi accurrere possent, cum delectorum cohorte cæsus est. Dionysius facto mox in exercitum duce orbatum impetu, consternatos in fugam agit: quumque in tumulum aquarum indigum confugissent, siti coacti se dediderunt: quibus præter omnium exspectationem absque vllo pretio dimissis, ad obsidionem Cauloniæ reuersus, eandem deditione in potestatem receptam euertit: ciuibusque Syracusas transmigrare iussis, agrum Locrensibus donauit. Rhegio inde per obsidionem potitus rursus in Crotoniatas arma vertit: vrbemque arctissimè circumsedit. Sed ciuibus pro aris & focis fortissimè dimicantibus, irrito aliquamdiu labore tempus triuit, donec per dolum arce potitus, ciues terrore ad pacis conditiones accipiendas compulit. Post Dionysij mortem cum rursus in libertatem se asseruissent Crotoniatæ, Bruttijs assiduo bello ipsos pre-
C mentibus, auxilium Syracusanorum, qui post Dionysij Iunioris exsilium, ac mortem Dionis iam in libertate agebant, supplices imploraruntNec difficiles ad ferendam opem Syracusanos nacti, auxiliares ab illis copias ducibus Atandro & Sosistrato accepêre: quibus in vrbem acceptis, prœlio cum Bruttijs qui vrbem circumsidebant congressi, ijsdemque profligatis obsidione liberati sunt. Sosistratus ex ducibus Syracusanorum vnus, inuidia incensus in Agathoclem, qui postea Tyrannidem inuasit, tum verò Tribunatū apud Syracusanos gerebat, eundum tribunatu mouit: hinc indignatus Agathocles, ad hostes deficiens, Crotonem per insidias capere conatus est: perfecissetque rem, ni illi præmo-
D niti irritum eius inceptum reddidissent. ita parum abfuit quin ducum discordia Crotoniatæ in hostium potestatem peruenirent. Facta posthæc cum Bruttijs pace, quum aliquamdiu quieuissent, rursus exsulum suorum insidijs, qui ex Thurijs vbi exsulabant per noctem egressi durantibus adhuc tenebris vrbem inuaserant, pænè oppressi sunt. Cetera orta luce conspectaque hostium paucitate, ciues resumtis animis exsules inuaserunt, omnesque ad vnum interemêre. Bello postea inter Tarentinos & Romanos orto, quum accersitus a Tarentinis in auxilium Pyrrhus in Italiā venisset; Crotoniatæ qui partiū Tarentinarum erant, assiduis eo bello cladibus ita exhausti fuêre; vt dimidia sui parte

CROTONIATARVM CVM DIONYSIO RES GESTAE.

CROTON A BRVTTIIS OBSESSA.

vrbs

vrbs habitatore nuda permanſerit; ita coarctata vt fluuius qui prius me- A
diam perlabebatur vrbem, iam extra muros procul ab ijs quæ habita-
buntur locis flueret: ciuiumq; promiſcuæ ætatis viginti millia capitum
nec amplius cenſerentur. Verùm enimuerò reſpirare aliquantulum
vrbs, ſub Romanorum tutela cœperat: quum rurſus nouam bello Pu-
nico ſecundo vaſtitatem ſenſit. Defecerat ad Pœnos Bruttius Lucanuſ-
que infidus ſemper ſocius, & cum fortuna fidem mutare aſſuetus. gra-
uiter Romanum laborabat imperium tot cladibus ad Trebiam Thraſi-
menumque, deinde ad Cannas affectum: vſurus ea occaſione Bruttius,
CROTONA BRVTTIIS ITERVM OBSESSA. memor veteris recentiſque in Crotonienſes ſimultatis, pactus prius cum
Hannibale vt Croto receptus Bruttiorum eſſet; quindecim millibus ar B
matorum e ſua iuuentute conſcriptis, Crotonem circumſedit. haud ſa-
tis inter ſe conueniebant Crotoniatæ; plebe rem ad Pœnos trahente;
optimatibus in fide Romanorum permanendum eſſe contendentibus.
Bruttij ea diſſenſione indicio perfugæ cuiuſdam intellecta, præterea Ari-
ſtomachum inter plebeios principem vrbis tradēdæ auctorem fore; de-
nique in vaſta vrbe diſiectiſque latè mœnibus in plebeiorum atque op-
timatum ſtationes ac cuſtodias diuiſa, quacumque plebei cuſtodiant
facilem aditum fore, auctore ac duce perfuga, vrbem corona cingūt: re-
ceptique ſtatim a plebe, omnia loca arce tantum excepta occupant.
Arcem in perfugium ſi quid tale accidiſſet, iam ante a ſe præparatam te- C
nebant optimates, obſeſsi in eadem non a Bruttijs tantum ſed & a plebe
propria. Verùm Bruttij quum arcem ſuis viribus inexpugnabilē cer-
nerent, Hannonis Pœnorum ducis opem implorant. Is condicionibus
rem componere, & Crotoniatis ſuadere conatus, vt ad frequentandam
nouis habitatoribus vrbis ſuæ vaſtitatem, Bruttiorum coloniam eò de-
duci paterentur; præter Ariſtomachum (qui & ipſe cum Optimatibus
eò confugerat) neminem mouit; cunctis morituros ſe prius affirmanti-
bus, quàm Bruttijs immiſtos in alienos ritus legeſque, mox & linguam
tranſituros. Ariſtomachus quando nec ſolus ad deditionem perſuade-
re poſſet; nec vti prius vrbis, ita nunc arcis quoque prodendæ viam aut D
rationem ſciret, ad Pœnos transfugit. Haud multò poſt quum Locren-
ſium legati, permiſſu Hannonis arcem intraſſent, obſeſsis perſuadent,
vt Locros ſe traduci quàm extrema experiri mallent: iamque vt hoc li-
CROTONIATAE LOCROS TRANSLATI. ceret ab Hannibale impetrauerant. Ita Crotoniatæ ad mare deducti,
relicta patria cum vxoribus liberiſque Locros habitatum conceſſēre.
Manſit itaque aliquanto tempore ſine habitatore vaſta ac deſerta vrbs;
donec finito bello Punico ciues Crotoniatæ in patriam rediēre. Ro-
mani quoque poſtea ad augendam vrbis frequentiam colonos eò per
Triumuiros C. Octauium, L. AEmilium Paullum, & C. Plætorium
deduxe-

A deduxerunt. vrbemque mutato nomine Cortonam appellarunt; quod nomen vrbi ad hæc vsque tempora permansit. Cæterùm antequam a Crotoniatis discedamus, operæpretium me facturum putaui, si prius illustrium aliquot virorum quos hæc vrbs protulit, mentionem facerem. Milo Diotimi filius Crotoniata fuit; qui sex in Olympia palmas ex lucta ademptus est; tantumque corporis robore excelluit, vt Taurum in humeros sublatum in theatrum intulerit. tecto quoque in quo Pythagoras Philosophus fortè disserebat, ruinam minante, ipse tam diu id humeris sustinuerit donec omnibus periculo ereptis, ad vltimum seipsum quoque eximeret. Peruncto disco insistentem nemo quantumuis vi-
B ribus prævalens, vestigio mouere poterat. Caput neruo quum cinxisset, compressis labijs contractoque anhelitu, quum sanguine intumuissent arteriæ, neruum rumpebat. Verùm fatalis huic virium suarum fiducia fuit: nam quum fortè per densam siluã iter faceret; & quercum adactis cuneis hiantem conspexisset, insertis in hiatum manibus, totis viribus disrumpere enisus est: sed elapsis primo conatu cuneis, coeuntibusque in priorem compagem arboris lateribus, comprehensis manibus, Milo lupis (quæ frequens in agro Crotoniatarum fera est) prædæ fuit. Democedes quoque medicus clarissimus huic tempori æqualis, Crotone Calliphonte patre natus, cum iracundum patris ingenium
C perferre non posset, clam aufugit. ac Samum profectus magno in honore a Polycratæ Samiorum Tyranno ob artis excellẽtiam habitus est. Cæterùm Polycrate perfidia Orætis Sardorum Satrapæ occiso, diu in vinculis Sardeis detentus, tandem ad Darium Persarum regem adductus, quum crus illius quod fortè intorserat sanasset, multis ab eo muneribus affectus ac in familiarium etiam numerum receptus est. Verùm ardens patriæ desiderio, intentissimis precibus apud Darium obtinuit, vt vnà cum Persis qui ad Græciæ statum explorandum mittebãtur, proficisci posset, reuersurum se pollicitus. Sed naui qua vehebatur Tarentum appulsa, Persæ a Tarentinis pro explorationibus detenti sunt.
D Interim Democedes clam aufugiẽs Crotonem venit: quò quum & Persæ liberi ab Tarentinis dimissi peruenissent, Democedemque per vim tamquam Darij seruum vt secum proficisceretur cogere voluissent; Crotoniatis eum vt ciuem sibi vendicantibus, repulsi ac discedentes Democedem Crotone relinquere coacti sunt: qui ducta in vxorem Milonis filia, reliquum ætatis in patria exegit. Astylus & ipse Crotoniata tres in Olympia palmas cursu adeptus, quum nouissima palma Hieronis Syracusanorum Tyranni muneribus corruptus Syracusanum se proclamari passus esset, indignati Crotoniatæ, perpetuum ei exsilium indixerunt, domumque eiusdem euersam in publici carceris vsum verterunt.

CROTON CORTONA APPELLATA.

MILO CROTONIATA.

DEMOCEDES CROTONIATA MEDICVS.

ASTYLVS CROTONIATA.

Iſchomachus quoque Crotoniata victor in ſtadio Olympiadæ ſexage- A
ſima octaua proclamatus eſt. Diognetas ſimiliter & Glaucias vterque
Crotoniata hic quadrageſima octaua, ille octaua & quinquageſima O-
lympiade palmam e ſtadio retulére. Crotonem Geographus in lon-
gitudine XLI.s. latitudine XXXIX.s.partibus collocat.

ΣΥΒΑΡΙΤΩΝ.

SYBARIS Achiuorum Colonia.

SYBARIS CONDITA.

SYBARIS vrbs ſoli vbertate & ciuium luxuria mollitieque celebra- B
ta, ab Achiuis duce Iſeliceo condita eſt. Sita erat inter amnes Cra
thim & Sybaridem; quinquaginta in ambitu ſtadia complectens, loco
admodum concauo: hinc ſole in meridie exiſtente ciues æſtu intollera-
bili affligebantur: mane tamen & veſperi ſaluberrima aura refoueban-

SYBARIS ET CRATHIS FLVMINA.

tur. Equos qui ex Sybari fluuio biberent, ſternutamentis agitari, atque
hinc ab eius potu greges arceri; aquamque eiuſdem fluuij ab homini-
bus potam, fuſcos & criſpo capillo efficere traditur: econtra Crathis bi-
bentibus ex eo armentis hominibuſque albedinem inducit, plurimiſ-
que medetur morbis. Ager vrbis vſque ad miraculũ omnium rerum
fœcunditate exuberans vinum quoque ferebat præſtantiſsimum, quod C
Thurinum poſtea ab Thurio vrbe vocatum fuit. Ceterùm Sybaritæ
breui eò potentiæ felicitatiſque peruenerunt, vt quatuor populorum
imperio potirentur; vrbibusque viginti quinque iura darent: & trecen-
ta ciuium millia qui arma ferre poſſent intra vrbem cenſa fuerint. Ve-
rùm enimuerò in tanta rerum abundãtia nimia quoque fortunæ indul-

SYBARITARVM DELICIAE.

gentia corrupti, totos ſe luxuriæ ignauiæque manciparunt: eò delicia-
rum progreſsi vt mechanicos omnes qui cum ſtrepitu artem exercerent,
ciuitate eijcerent: & ne quid eſſet quod ſomnum illis interrumperet, in-
terdixerint, ne quis gallum gallinaceum in vrbe aleret. & e diuerſo qui-
cumque nouũ aliquod voluptatis genus inueniſſet eos præmijs afficie- D
bant. Equos etiam ad tibiarum modos in conuiuijs ſaltare edocue-
runt: quæ res vt poſtea referemus illis exitio fuit. Hoc quoque tradi-
tur, Sybaritas quo Græcorum in Olympia conuentũ diſſoluerent, cer-
tamen ludicrum eodem tempore quo in Olympijs Græci conueniebãt
etiam in ſua vrbe inſtituiſſe; in quo victori in præmium ingens pecu-
niarum ſumma dabatur. Primùm illis bellum inita cum Crotoniatis
& Metapontinis armorum ſocietate contra reliquos Italiæ Græcos fuit.
in eo bello quũ Sirim vrbẽ de hoſtibus cepiſſent, quinquaginta iuuenes
Miueruæ ſimulacrum amplexos, & Deæ ſacerdotem ante ipſas aras ob-
truncarant.

A truncarant. inde quum vrbem ipsorum ex Deorum, vti credebant, ira grauis pestilentia inuasisset; Apollo Delphicus de mali remedio consultus respondit, finem mali fore, cum violatum Deorum numen, & cæsorum Manes placassent. Obsecuti itaque oracculo Sybaritæ, iuuenibus statuas ex ære posuerunt: Deos verò sacrificijs placarunt: vti supra retulimus. Exarsit inde grauissimum inter ipsos & Crotoniatas bellum; de cuius origine ambigitur apud auctores; cum alij ob cæsos ab Sybaritis Crotoniatarum legatos: alij ob exsules Sybaritarum qui ad Crotoniatas confugerant, nec repetentibus reddebantur, ortum esse tradant. Telys erat opibus & potentia inter Sybaritas præcipuus; sed malis artiB bus, humiliter plebi adulando inseruiendoque, magnas opes nactus: is plebis fauore in multorum perniciem abusus, criminando optimates plebi suspectos ac inuisos fecerat; bonisque exsutos in exsilium perpulerat. Hi omnibus fortunis spoliati Crotonem confugerant, supplicesque ad aras in foro constitutas se aduoluerant. Telys intellecta eorum fuga, per legatos eos sibi dedi postulat: Verùm Crotoniatis, se supplices suos prodituros negantibus, bellum Crotoniatis indicit: habitoque ciuium delectu cum trecentis armatorum millibus, ex quibus maxima pars equites erant, contra Crotoniatas mouet. Crotoniatæ inC tellecto hostium aduentu, duce Milone pugile cum centum armatorum millibus obuiam profecti, vbi primùm manus conseri cœptæ, tibicines quos in id frequentes secum adduxerant, modulationem incipere iusserunt. equi Sybaritarum vt tibiarum sonum audiuerant; excussis dominis tripudiare, sicuti edocti erant, cœperunt: quidam etiam cum sessoribus ad Crotoniatarum aciem transfugerunt. Crotoniatæ itaq; quum in turbatam ab equitatu Sybaritarum aciem, feroci cum impetu sese intulissent, consternatos in fugam auertunt: atque insistentes fugientium vestigijs, Sybaritas cædunt, sternuntque passim; ita vt pauciss imi ex tanto numero fugæ beneficio cædem euadentes, intra Sybarim sese reciperent. Crotoniatæ fortiter victoria vsi, ducto statim ad Sybarim D exercitu, vrbem expugnant: deriuatoque in eam amne funditùs euertunt. Elapsis post eam calamitatem annis octo & quinquaginta; Thessali assumtis ciuium qui cladi superfuerant reliquijs, vrbem restauratam incoluêre: sed prementibus eos assiduo bello Crotoniatis, cum ab agrorum cultu prohiberentur; vrbem post quinquennium deserunt. Itaque iam secundum patria eiecti Sybaritæ, legatos in Græciam auxilium oratum mittunt: offerentes ijs quorum ope in patriam restituerentur, se parte agri cessuros. A Spartanis ad quos primùm legati peruenerant, nihil impetratum est: Verùm Athenienses moti querelis Sybaritarum, Lampone & Xenocrito ducibus, decem triremes auxilio Sybaritis mi-

BELLVM INTER SYBARITAS ET CROTONIATAS.

SYBARIS CAPTA A CROTONIATIS ET EVERSA.

SYBARIS RESTAVRATA.

sére. Præcones quoque ab ijs per Peloponesum missi; qui omnibus A
vnà in eam expeditionem profecturis, vrbem agrumque Sybaritarum
communem fore edicerent. Hac spe cum multi conuenissent, ani-
mos etiam fecit Apollinis oraculum: consultus namque de colonia de-
ducenda, responderat; quærendum esse locum, vbi aquam cum men-
sura potarent homines, cibum absque mensura caperent. In Italiam
itaque nauigantes, & haud procul à Sybari fluuio ad terram appulsi,
quum omnia passim scrutarentur, ad fontem peruenére, qui latices ex
ærea fistula eiaculabatur, quàm accolæ Medimnã vocabant: hinc eum
THVRIVM CONDITVM. esse locum quem prædixerat Apollo iudicãtes; vrbem ibidem condunt;
Thuriumque ab fonte appellant. Longitudinem vrbis in quaternas B
partes diuiserunt; primam Heracleam appellarunt; alteram Aphrodi-
siam; tertiam Olympiada; quartam Dionysiada vocari instituunt.
Latitudinem verò in ternas partes distinxerunt: nominaque his impo-
nunt, Heroe, Thuriæ, & Thurinæ. viarum interualla exstructis ædificijs
exornarunt. Ceterùm haud diu concordes inter se ciues permansêre.
Nam quum Sybaritæ vetusti regionis incolæ, summos quosque magi-
stratus atque honores velut iure hereditario sibi vendicarent, onera au-
tem contributionesque, abnuerent, eaq; ab nouis tantum ciuibus per-
solui vellent: præterea excluſis nouorum ciuium vxoribus, vetustæ &
suæ duntaxat originis mulieres ad sacra ceremoniasque Deorum elige- C
rent; omnique penitus administratione nouos ciues excluderent, irrita-
ti his iniurijs noui ciues aduersus vetustos insurgunt: eosque ad vnum
omnes obtruncant. Sed cum sublatis è medio Sybaritis latiore iam
potirentur agro, quàm quem commodè colere possent; nouos ex Græ-
cia colonos accersunt: agrumque cum ijs æqua sorte diuidunt. Inito
inde cũ Crotoniatis fœdere; & forma reipublicæ optimè constituta, cum
opes ex agricultura plurimùm auxissent; populũ in decẽ tribus distinxê-
re: quarum tres primas, quia ex Arcadia venerant, Arcades appellarunt:
totidem alias Bæotiam, Amphyctionida & Dorida: reliquas quatuor Ia-
dem, Athenaidem, Euboidem & Nesiotin. Communi inde suffragio D
CHARONDAS THVRIORVM LEGISLATOR. Charondam legislatorem creant, virum integritate vitæ & rerũ cogni-
tione insignem. Hic inspectis quam diligentissimè diuersarum gentium
legibus institutisque: optima quæque ex ijs selegit; multaque ab se in-
uenta illis adiecit. Inter cetera statuit, vt qui liberis suis nouercam su-
perduxisset, omni publico munere prohiberetur. Deinde vt is qui fa-
mam alicuius calumnijs læsisset; myrica coronatus per vrbem circum-
duceretur; spectaculo cunctis simul & exemplo ad præcauendum futu-
rus. Infamibus quoque aut aliquo insigni flagitio contaminatis, reli-
quorum commercio & consuetudine interdixit; ne eorum contagione

etiam

A etiam probi corrumperentur. Professoribus litterarum præmia ex publico constituit. Qui in acie ordines aut stationem deseruisset, per vrbem in veste muliebri circumduci, & per triduum in foro omnium oculis & ludibrio exponi voluit. Qui alicui oculum eruisset; aut aliquo membro mutilasset, pari pœna afficiendum sanxit. Interdixit insuper ne quis cum gladio in concionem populi veniret: vtque capitale esset, qui secus fecisset. Ceterùm euenit fortè, vt quum ipse ad subitam hostium incursionem, armatus vrbe exisset; mox audiens in vrbe plebem paucorũ prauitate ad seditionem incitari, immemor se gladio cinctum in concionem properaret; vbi exprobrantibus æmulis suas ipsummet
B infirmare leges: immò sanciam inquit; meo exemplo, statimque inspectantibus omnibus gladio incubuit. Post Charondæ mortem discordia inter ciues de coloniæ nomine orta est: hinc Athenienſibus, inde Peloponesijs, eam sibi auctoritatem vindicantibus: ea controuersia cum humano consilio sopiri non posset, missi qui Apollinem Delphis super hoc consulerent; responsum retulerunt, Apollinem Coloniæ auctorem scribendum: ita sedata contentione ciuitas ad concordiam redijt. Primas tamen in hac colonia partes Athenienses sibi vendicasse videntur; eò quod Thurinorũ numismata omnia Palladis caput galeatum (quod Athenienſium insigne erat) semper aduersa parte exprimant. Multis
C eos quoque bellis Athenienſium partes fouisse inuenio: summamque eorum erga Athenienses fidem fuisse, eo bello, quod Athenienses cum Syracusanis gesserunt. Ceterùm cùm Lucani assidua agrorum vastatione, alijsque belli cladibus Thurinos premerent, Thurini quia impares per se Lucano erant; fœdus cum reliquis Italiæ Græcis inierunt: conscriptisque communi impensa quadraginta millibus peditum, & mille equitibus in agrum Lucanum irrupére; lateque omnia ferro & flamma denastarunt. Lucani verò vt hostẽ securioré redderent, metu simulato, Thurinos impunè per agros vagari patiuntur. Thurini itaq; metum qui simulabatur, verum esse rati, dum absq; ordine per agros passim palan-
D tur, Lucani in eos nihil tale timentes ex insidijs repente consurgunt: & priusquam militem ad signa reuocare possent, sternunt fugantque. Ita Thurini accisis rebus suis, pacem ab hoste petere coacti sunt. Inde quum quieuissent aliquamdiu: Bruttiorum iniurijs ad arma compelluntur; delectúque ciuium facto exercitum in Bruttios educunt; Corinthijs interim qui in Siciliam ad Dionysij iunioris Tyrannidem euertendam proficiscebantur, vrbem ipsorum custodientibus. Thurini postquam in agrum hostilem peruenissent, nemine sibi occurrente omnia latè ferro flammaque populati, ingenti præda potiti domum regrediuntur: Corinthiosque multis affectos muneribus dimittunt. Eos dein-

BELLVM INTER THVRINOS ET LVCANOS.

THVRIVM A LACEDAEMONIIS OCCVPATVM.

de tranquilla pace perfruentes, noua ex inopinato calamitas afflixit. A Cleonymus enim Lacedæmoniorum rex cum classe ad agrum Thurinum appulsus, ciuibus nihil tale metuẽtibus vrbem inuadit & occupat. Id postquam intellexére Romani, quorũ opes & potentia id tẽporis latè per Italiam patebant, exercitũ ad eijciendos Thurio Lacedæmonios mittunt; vrbemque in potestate suam redactã, ciuibus qui a Lacedæmonijs pulsi fuerant restituunt. Vix respirantem ab ea calamitate vrbẽ, rursus Lucani adoriuntur: multisque affectam cladibus in potestatẽ redigunt. Ceterùm cùm Thurini eo bello quod cum Pyrro Tarentinisque gestum est, ad Romanos defeciſſent; Lucani accita Bruttiorũ iuuẽtute habitoque acerrimo suorum delectu, cũ ingenti armatorũ agmine ad delẽdam B vrbem cõcurrunt. Romani econtra Fabricio Consule cũ legionibus eò misso, summo studio socios tuentur. Verùm cũ Romani quòd ab hostibus multitudine vincerentur, manũ conserere nõ auderent; iuuenis quidam specie supra hũmanam, primùm eos pugnam compessendam hortari cœpit: deinde vt tardiores animaduertit, arreptis repentè scalis, per mediam hostium aciem ad castra peruasit: ijsdemque admotis vallum conscendit. Inde ingenti voce viam ad victoriam factam esse clamitans, Romanos ad castra hostium capienda, & Lucanos Bruttiosque ad sua defendenda, traxit: vbi quum dubio aliquamdiu euentu certatum esset, hostes impulsu vmbonis prostratos, capiendos iugulandosque Ro- C manis tradidit. Cæsa eo die viginti millia ex Lucanis Bruttijsque; capta autem quinque millia cum duce vtriusque gentis Statio Statilio. Postero die, cùm Consul inter eos quorum strennua opera vsus fuerat, vallarem coronam ei se seruare dixisset a quo castra hostium primùm occupata fuerant, nemo inuentus est qui præmium peteret; creditum inde Martem fuisse; & in argumentum eius, galea duabus distincta pinnis inuenta est. Thurini ab excidij periculo ab Romanis, vti iam diximus, liberati, accepti beneficij immemores, bello Punico secundo ad

THVRINI A ROMANIS AD POENOS DEFICIVNT.

Pœnos defecerunt. Occasio defectionis fuit, quod Romani, obsides Thurinorum ob tentatam occultè fugam, securi percusserant: quorum D cognati atque necessarij missis ad Hannonem Magonemque Pœnorum duces litteris, nunciant: si exercitum ad muros admouisset, vrbem se in eius potestatem tradituros. Præerat Thurinis cum modico præsidio M. Atinius, quem proditores facilè ad certamẽ temerè ineundum elici posse existimabant; nõ tam militum quos paucos habebat fiducia, quàm iuuentutis Thurinæ, quos de industria centuriatos, ad tales casus armauerat. Diuisis itaque inter se copijs duces, Pœni agrum Thurinum ingrediuntur: Hanno cum peditum agmine infestis signis ad ipsam vrbem tendit: Mago cum equitatu propinquis collibus tectus, subsistit.

A ſtitit. Atinius de peditum duntaxat agmine, per exploratores certior factus, in aciem copias ſuas educit, fraudis inteſtinæ, ſimul & hoſtiliũ inſidiarum ignarus. Pedeſtre prœlium ſegne fuit; paucis Romanis in prima acie pugnantibus; Thurinis autẽ exſpectantibus magis euentum, quàm certamen adiuuantibus. & Pœnorum acies de induſtria pedem referebat, vt ad terga collis ab equite ſuo inſeſsi hoſtem incautum pertraherent. Quo vbi peruentum, coorti repentè equites, inconditam Thurinorum turbam, nec ſatis fido animo vnde pugnabat ſtantem, in fugam extemplò auerterunt. Romani, quamquam circumuentos hinc eques, inde pedes premeret, pugnam aliquamdiu extraxére: poſtremò
B tamen & ipſi terga vertunt, atque vrbem petunt. Ibi proditores conglobati, cum popularium ſuorum agmen patentibus portis recepiſſent, vbi & Romanos fuſos ad vrbem ferri viderunt, conclamant inſtare Pœnum; permiſtoſque Romanis hoſtes vrbem intraturos, ni properè portas claudant. Ita excluſos Romanos Pœnis ad cædem tradidére. Atinius tamen paucis receptus. Certatum inde ſententijs, cum alij tuendam eſſe vrbem; alij cedendũ fortunæ & vrbem victoribus tradendam cenſerent. Tandem Atinio cum ſuis ad mare & naues deducto, Pœnos intra mœnia recipiunt. Romani cum vrbem poſt Hannibalis ex Italiam fugam recepiſſent, coloniam Latinam per triumuiros A. Manlium, P. AEmilium & L. Apuſtium, eò deduxére. Ambigitur de hac
C colonia apud auctores: Strabo ſtatim poſt bellum Tarentinũ deductam tradit, Copiaſque vocatam fuiſſe: Liuius autem poſt bellum Punicum; nullamque de nominis mutatione mentionem facit. Grauiſsimam inde vrbs calamitatem bello Spartacino ſenſit. Spartacus, Crixus, & OEnomaus gladiatores, effracto Lentuli ludo, cum ſeptuaginta aut amplius eiuſdem fortunæ viris Capua eruperant; ſeruiſque ad vexillum vocatis, quum ſtatim decem eo amplius hominum millia coijſſent; primò Veſuuium montem inſederunt: inde cum maior indies affluueret multitudo, iam ſatis fidens viribus ſuis Spartacus, Thurium in-
D uadit; & vicinos vrbi montes cum maxima copiarum parte caſtris occupat. Miſſus contra eos cum legionibus M. Craſſus fugitiuos agro Thurino expulit; & fugientes aſſequutus Spartacum cum omnibus copijs deleuit. Sed quum fugitiuorum reliquiæ quæ ibi permanſerant, agrum Thurinum incurſionibus vexarent, C. Octauius Auguſti pater, cui ea prouincia extra ſortem ab Senatu commiſſa fuerat, fugitiuos aggreſſus deleuit: Thurinoſque ab ea calamitate liberauit: & filio infanti tum recens nato (qui poſtea Auguſtus appellatus eſt, imperiumque poſt Cæſarem Dictatorem accepit) Thurino nomen indidit: cuius effigiem tali cognomine inſcriptum, ſeſe habuiſſe teſtatur Suetonius Tranquillus in

POENI A THVRINIS IN VRBEM RECEPTI.

THVRIVM COLONIA LATINA.

THVRIVM COPIAE VOCATA.

THVRIVM SPARTACVS OCCVPAT.

lus in eius vita. Bello inde Siculo cum ab Sex. Pompeio circumside-A rentur; ab M. Agrippa fugato Pompeio liberati sunt.

ΜΕΤΑΠΟΝΤΙΩΝ.

METAPONTVS Pyliorum Colonia.

METAPONTVS PYLIORVM COLONIA.

QVAMQVAM diuersæ exstent apud antiquos scriptores de huius vrbis origine opiniones; præcipua tamen fama obtinuit, Pylios & Nestorem conditores fuisse. Confirmant insuper de Pelijs opinionem annuæ inferiæ, quæ in Neleidarum memoriam apud B Metapontinos celebrabantur. Habebat hæc vrbs theatrum insigne; & forum in quo ara Apollini cognomento Aristeo erecta erat. Eius cognominis originem ab Aristeo Proconesio manasse ferunt: Aristeum namque trecentis ac quadraginta annis postquam euanuisset, apud Metapontinos apparuisse; mandasseque vti Apollini cognomento Aristeo ara & statua in foro erigeretur: ijs mandatis editis rursus è conspectu mortalium sublatum, missi ab Metapontinis qui Apollinem Delphicum super hoc consulerent, responsum acceperunt; vt dicto audientes essent: eo facto feliciorem vrbis statum fore. Inuenio quoque apud Metapontinos templum Iunoni erectum, quod vitigineis columnis sustineC retur: sicuti & in vrbe Populonia simulachrum Iouis e vite fuisse testatur Plinius, idque multis ætatibus incorruptum mansisse. Celebre etiam fuit intra mœnia Mineruæ templum: cuius Deæ numen cũ eo bello quod ipsi cum Sybaritis & Crotoniatis socijs aduersus Græcos Italicos gesserunt, cæde iuuenum & sacerdotis Metapontini violassent; & ob id ex ira Deorum, vti credebatur, pestilentia & sterilitate laborarent; oraculum Delphicum de mali remedio consuluerũt: id calamitatis finem futurum prædixit, si offensum Deæ numen, & cæsorum manes placassent: paruerunt oraculo Metapontini; & iuuenum interfectorum statuas in templo Mineruæ erexerunt; Deamque sacrificijs sibi propiciam reddiD derunt: sedataque ad hunc modum pestilentia, cum agrum admodùm fœcundum possiderent; Apollini Delphico messem auream dono miserunt. atque eò forsan haud absurdè referri poterit numisma illud, quod inter Metapontinorum quartum locum obtinet; in quo caput Apollinis ab vna parte, Tripus cum spica ab altera expressa cernuntur. Fertilitatem autem agri Metapontini eadem testãtur numismata; quorum ferè omnium partes auersæ spica triticea vel granis frumentaceis signantur: in quibusdam & Cereris caput spectatur. Quod autem ad numismata attinet, in quibus Palladis caput & Noctua signata sunt, ea ad templum

A plum Mineruæ de quo iam egimus ſpectare videntur: niſi ea in Athenienſium gratiam quorum amicitiam Metapontini ſemper coluerunt, percuſſa credere malis. Trogus teſtatur hoc in templo inſtrumenta fabrilia, quibus Epeus equum illum Ilio fatalem conſtruxiſſet, etiam ſuo ſeculo exſtitiſſe. Ceterùm cum Samnites Metapontum aſſiduis exhauſtam attritamque cladibus euertiſſent; Sybaritæ veriti ne Tarentini eo loco occupato, graues ſibi nimia vicinitate eſſent; colonos ex Achæis cognatis ſuis euocarunt; ijſque locum vacuum incolẽdum dederunt. Ob hæc cum bellum aſsiduum nouis ciuibus cum Tarentinis eſſet, & fortiter ſe Metapontini tuerentur; victi tandẽ auxilio Cleo-
B nymi regis Spartanorum ab Tarentinis, ex eiuſdem Cleonymi imperio ducentas virgines nobiliſsimas pulcherrimaſque obſidum loco dare coacti ſunt. Partes quoque Alexandri Epirotarum regis (qui auunculus Alexandri Magni fuit) ſequuti, oſſa eiuſdem ab hoſtibus cæſi redemta in Epirum ad ſororem Olympiadem vxoremque Cleopatram tranſmiſerunt. Poſthæc cum Metapontus eo bello quod cum Pyrrho & Tarentinis ab Romanis geſtum eſt, in Romanorum poteſtatẽ peruenisſet, ab ijſdem bello Punico ſecundo ad Pœnos Hannibalemque defecit. Mouebat Metapontinos ad defectionem ſuper inſitam Græcorum ingenijs leuitatem, quod Romani obſides ipſorum qui Romæ adſerua-
C bantur, fugam meditantes ſaxo deiecerant: diſsimularunt tamen quid in animo haberent Metapontini, donec Romanorum ad Cannas clades, & Tarentinorum ad Pœnos defectio, animos ipſis ad idem audendũ fecit. adiuuit quoque eorum conſilia; quod Romani præſidium Metapontinum ad arcem Tarentinam tuendam euocarunt: itaque poſt præſidij diſceſſum principes ciuitatis miſsis ad Hannibalem legatis, ad Pœnos defecerunt. Ceterùm quum Q. Fabius decepto per fraudem Hannibale. Tarentum recepiſſet; Hannibal quitum Metaponti erat, vt fraudem fraude compenſaret, duos Metapontinos cum litteris prin-
cipũ eius ciuitatis Tarentum ad Fabium mittit, fidem ab Conſule acce-
D pturos, impunita ijs priora fore, ſi Metapontum ei cum Punico præſidio prodidiſſent. Fabius vera eſſe ratus, quæ per fraudem afferebantur, diem qua Metapontum acceſſurus eſſet conſtituit; litterasque ad principes dedit, quæ ad Hannibalem delatæ ſunt. Ille ſucceſſu fraudis lætus, ſi ne Fabius quidem dolo inuictus fuiſſet; haud procul a Metaponto inſidias ponit. Sed Fabio prius quàm Tarento egrederetur auſpicanti, aues ſemel atque iterum nõ addixerant: hoſtia quoque cæſa Deos conſulenti aruſpex cauendum ab inſidijs & fraude hoſtili prædixerat. Ita quum ad diem conſtitutã non veniſſet, Metapontini vt cunctantem hortarentur iterum ad Fabium miſsi, repentè comprehenſi metu gra-

METAPONTINI A ROMANIS AD POENOS DEFICIVNT

uioris quæſtionis fraudem & inſidias detegunt. Ita Hannibalis Meta- A
pontinorumque fraus eluſa eſt. Verùm cum Hannibal Herdoneam ad
quam Cn. Fuluius Proconſul ſtatiua cum exercitu habebat, nutare in fi-
de comperiſſet; exercitu raptim educto, Fuluium cũ toto exercitu pau-
cis effugientibus oppreſsit. Herdoneam inde ingreſſus occiſis princi-
pibus ciuitatis, reliquam multitudinem ad habitandum Metapontum
traduxit. Qua autem fortuna vrbs deinceps vſa ſit; & quomodo in rui-
nas abierit, incertum nobis eſt. Vrbis huius quanta fuerit potentia, te-
ſtantur clariſsima ampliſsimaque donaria ab ijs Ioui Olympico miſſa.
inter ea fuit ſimulacrum Iouis inſigni ſpecie, quod altera manu fulmen,
altera auem tenebat, capite vernis floribus ornato. Erat & alterum En- B
dymionis ſignum totum ex ebore, veſte aurata. Refertur & in laudi-
bus Metapõtinorum, quod Pythagoram aliquamdiu ciuem habuerint;
quodque is apud eoſdem mortuus ſit; denique quod mortui ipſius ma-
nes non ſecus atque numen venerati, ædes eiuſdem in Templum ipſi di-
A catum conuerterint. Celebratur & Hippaſus Metapontinus, philoſo-
phus Pythagoricus. Obſeruo hanc vrbẽ bello Spartacino grauiſsimam
cladem accepiſſe, direptamque a fugitiuis; cetera eius fata nobis in ob-
ſcuro ſunt. Euſtathius auctor eſt, hanc prius Sirim fuiſſe vocatam, de-
inde Metapontum a Metaponto Siſyphi filio. Ptolemæus Metapon-
tum in ſinu Tarentino recenſet ſub longitudine partim quadraginta v- C
nius cum deunce; & longitudine XXXIX. partium cum deunce.

ΣΑΛΑΝΤΙΝΩΝ.

SALEN-TINI. POST Metapontum Ptolemæus Tarentum ex ordine ſubiungit: ceterùm quum Tarentum Salentinorum de quibus iam ſcripturi ſumus, vrbs fuerit, congruum nobis videbatur Sallentinos Tarentinis præponere. A Tarento itaque vlterius progreſsis occurrit Iſthmo inclu ſa regio ad Brundiſium vſque; quam Iapygiam, Meſſapiam, Calabriam & Salentinam veteres variante eiuſdem regionis nomine adpellarunt.

IAPYX. Iapygiam ab Iapyge Dædali filio Cretenſium qui hanc regionẽ aliquan- D
do incoluerunt duce; itidemque a Salentinis Cretæ populis Salentinam
fuiſſe dictam obſeruo, alij a ſalo hoc eſt mari id nominis deducunt.
Quamquam alij hanc regionem in duas partes, vt Strabo auctor eſt, di-
ſtribuerunt; vnam in qua Tarentum, quam Calabriam & Meſſapiam;
alteram in qua Brundiſium, quam Salentinos ſiue vltimam Iapygiam
adpellarunt. Latitudo peninſulæ iſtius a Tarento Brundiſium itinere
terreſtri XXXII. M. paſſuum patebat; quod ſpatium Strabo paſsibus non
definitis includit; ſed tantum eſſe diſtantiæ, quantum expeditus curſor
diurno

A diurno itinere conficere posset, ceterum secundum oram maritimam à Tarento Brundisium vsque numerantur ducenta passuum millia; totaque peninsula fronte in ortum brumalem extenditur. hanc tredecim olim vrbibus claram fuisse Strabo testatur; quæ tamen ipsius sæculo in angustos & tenues vicos abijssent. opida verò per continentem a Tarento Vria, Messapia, Aletium, in ora verò Senonum Gallipolis, quam Græcæ originis fuisse Mela scribit, LXXI. passuum millibus a Taréto distabat. inde XXXII P. M. promontorium quod Acran Iapygiam vocant; ab eo Basta opidum, & Hydruntum XIIII millibus ad discrimen Ionij & Adriatici maris, quà breuissimus in Græciam transitus est; eum pontibus
B iactis pedestri via sternere Pyrrhus Epirotarum rex primùm cogitauit, centum millium pass. interuallo: (nisi apud Plinium mendosi sint numeri,) post eum M. Varro quum Bello Piratico Classi Pompeianæ præesset sed vtrumque aliæ curæ impediuerunt. Salentinorum nomen in hac regione antiquissimum fuisse argumento est, quod Dionysius testetur promontorium illud, quum AEneæ classis eam Italiæ oram obiret, Salentinum tunc, postea Iapygium fuisse appellatum. quòdque idem etiam in numismatibus expressum sit. Idem Dionysius tradit, Troianos cum ad illud promontorium vnà cum AEnea appulissent, exscensionem ad Mineruæ templum feciſſe, quumque totam eam oram AEneas
C præternauigasset, in templo Iunonis Laciniæ æream phialam donasse, cui nomen ipsius antiquis admodum litteris inscriptum erat. testatur & Strabo apud Sallentinos Mineruæ fanum fuisse locupletissimum; & certè Mineruæ caput galeatum cono & cristis insigne primum Salentinorum numisma prodit; cuius auersa pars equestrem statuam exhibet: quæ cuius sit incertum est: nisi Messapij, aut Peucetij, qui Oenotrio frater hasce regiones olim tenuit, eam esse opinari lubeat: aut tutelaris alicuius numinis nobis incogniti. Scribit Seruius AEneam iccirco ad hoc Mineruæ templum venisse, quod fama ferebat Palladium a Diomede & Vlysse ex Ilio raptum, hîc depositum fuisse. Sallentinis autem Roma-
D norum arma, quantum ex veterum annalium monumentes colligo primùm illata sunt M. Atilio Regulo, L. Iulio Libone cos. Zonaras Calabriæ bellum indictum scribit, quod crimini ipsis daretur, Pyrrhum regem receptum; & sociorum Po. Ro. agros iniustè depopulatos. re autem vera, quòd Brundisium sibi adiungere cuperent, propter portus opportunitatem. inde enim in Illuricum & Græciam sicuti breuissimus, ita & facillimus, traiectus erat; quòd eodem vento soluere & redire liceret. Eutropius his item Cos. bellum cum Sallentinis susceptum scribit; captósque vnà cum vrbe sua Brundisinos: nec ab eodem Florus dissentit. Messapios quoque proximo anno victos ex Triumphorum serie

manifestum est. Quatuor siquidem cos. de Sallentinis triumpharunt; A quod argumento est, hoc bellum biennio ferè gestum, nec Atilij Reguli & Iulij Libonis armis edomitos fuisse, sed anno demum insequẽte, quo Iunius Pera & N. Fabius de Sallentinis & Messapijs triumphum egerũt, in deditionem fuisse receptos. nec de his aliud quidquam comperti habere potuimus. Cæterùm Ptolemæus Iapygiæ siue Sallantinorum promontorium, quò longissimè in maria excurrit Italia, sub longitudine partium XLII cum triente; latitudinem XXXIIX partium cum dodrante reponit. numerat & inter mediterraneas Sallentinorum vrbes Rhudiam Ennio poeta & ciue nobilitatam: hinc Cicero Ennium vocat Rhudium hominem, a maioribus suis in ciuitatem receptum. hinc tamen Euse- B bius C. Mamilio Turrino: Q. Valerio Faltone Cos. Tarenti natum; sed mortui ossa ex Ianiculo Rudiam fuisse translata refert. Ennij Epitaphium apud Ciceronem in Tusculanis descriptum est. sequitur vt nunc ordine de Tarento, Hydrunte & Brundisio agamus.

TAPANTINΩN.

TARENTVM Laconum Colonia.

TARENTVM magnæ Græciæ vrbs, vti quondam clarissima, ita & C potentissima, sita erat in peninsula: quæ maximũ quidem ac pulcherrimum, ceterùm qui maxima ex parte importuosum erat sinum efficiebat. Iacebat depresso admodum loco, stadia centum ambitu complectens: imminebat vrbi arx altiori loco exstructa, quæ vndique aut mari aut altissimis rupibus claudebatur. Stadium habebat ornatissimum; & forum amplissimum, in quo erat colossus Iouis ex ære fabrefactus, cuius secunda post Rhodium magnitudo celebrabatur. erat & Herculis templum, & in eo eiusdem simulachrum artificio insigne Lysippi opus: quod postea Romani, Tarento per Fabium Maximum a Pœnis recepto, in Capitolium transtulerunt. Neptunum pro diuo tutelari D colebant: atque a Tarante Neptuni filio nomen vrbi & fluuio factum auctores testantur; & numismatum auctoritas, in quibus Tarantis & nomen & imago adparent, confirmat. Iupiter quoque cognomento Καταιβάτης (a fulminis Iaculo) statis ac solemnibus sacrificijs a Tarentinis ea de causa colebatur; quòd Iupiter milites qui capta Carbinarum vrbe, in ciues admodum crudeliter deseuierant; & pueros puellásque in Deorũ immortalium templis, fœdè stuprauerant; fulmine percussisset, manebat itáque consuetudo apud interfectorum posteros, vt positis pro numero occisorum columnis, nullo eos luctu, nulla parentatione prosequerentur.

A querentur. Ager Tarentinus quamquam saxosus & asper in specie, ad mirandæ tamẽ fecunditatis erat; quique pecori gratissimum præbebat pabulum; arborum insuper multitudine & densitate amœnus, & vini præstantia nobilis. Originem vrbis, auctores primò a Cretensibus repetunt; eis nempe qui occiso Cocali insidijs in Sicilia Minoë, sine duce diu incertis sedibus vagi & palantes, huc tandem appulerint: locique commoditate allecti, opidum indito a Tarante Neptuni filio nomine condiderint. Ceterum quum breui eorum opes coaluissent; a Parthenijs duce Phalanto vrbe & agro exsuti sunt. Partheniorum origo talis fuit. Agebatur apud Eleos Olympias nona, quum Lacedæmonij, B siue ob occisum a Messenijs Teleclum regem, seu ob stupratas virgines suas, (vtrumque enim refertur) bellum illis mouerunt. quúmque incerta diu fortuna nũc victi, nunc victores rem cum illis gessissent; victos tandem magno prœlio Messenios, & intra vrbem compulsos obsedére; iuramento prius facto non ante soluturos obsidionem quàm expugnassent. Verùm enimuerò quum ea opinione longius protraheretur, veriti ne hac pertinacia, grauiùs sibi quàm Messenijs consulerent (quippe illis quantum iuuentutis bello intercidat domi assidua fecunditate suppleri: sibi belli damna assidua, & fecunditatem domo absentibus nullam esse) iuuenes legunt, ex eo genere militum, qui ipsis in supplementũ C venerant: ijsque Spartam remissis promiscuos omnium feminarum cõ cubitus permisére. Ex his nati ob notam materni pudoris, Parthenij sunt vocati. Lacedæmonij post vndeuigesimum obsidionis annum expugnata Ithome vrbe Messenidis. domum regressi, Parthenios tamquã adulterino partu progenitos, nequaquam pari cum alijs honore habebant. Parthenij ea iniuria accensi, in patriæ perniciem cum Helotibus seruis coniurant: conuenerat, vt quum Phalantus pileum capiti imponeret, cæderentur passim Spartani; & vrbem ipsi occuparent. Ceterùm prodito consilio, quum omnes ad rem patrandam in foro conuenissẽt, præco inmedium procedens, Phalantum pileum capiti imponere proD hibuit. Hinc illi proditos se videntes, partim fuga elabuntur; partim ad aras supplices confugiunt. Iussos benè sperare Spartani, sub custodia adseruant. Interim missus ad consulendum Apollinem Delphicum de Colonia Phalantus responsum tale accepit:

TARENTVM CONDITVM

Sastyræum & pinguem populum tibi trado Tarenti
Incolere, & latè cædem per Iapygas ædes.

Oraculo intellecto proficiscuntur domo Parthenij, quúmque in Italiam appulissent; Tarentinos sedibus suis eijciunt atque vrbem occupãt. Quidam eandem historiam aliter referunt: Phalantum nempe ab Apolline responsum accepisse; vti sub AEthra pluuiam animaduertisset, vr-

bis & agri hostilis compotem futurum. Quare, postquam domo profectus cum socijs Parthenijs Barbaros sæpe prœlio fudisset; nec tamen vrbem aliquam expugnasset; desperare de rebus suis cœpit: quid enim deum aliud præmonuisse, quàm irritos ipsi conatus futuros? numquam enim sereno cælo (id Græcis AEthra significat) pluuiam sperandam. In hac anxietate cõstitutum dum vxor benignis verbis solatur; atque ille reclinato in sinum ipsius capite iacet, obortis præ dolore lacrymis viri caput perfudit. qui mox intellecto ex hoc casu oraculi ambiguitate atque animo recepto (nam vxori AEthræ nomen erat) ea nocte quæ hũc diem sequebatur, Tarentum vrbem capit. Vrbe potitus, quum assiduis incrementis potentiam eius auxisset; ab ingratis ciuibus in exsiliũ pellitur; & Brundusium, quò veteres Tarentini sedibus suis pauloante eiecti concesserant; confugit: mitioréque in se hostes quàm ciues expertus benignè excipitur: exactóque apud eos quod reliquum vitæ fuit, iã morti vicinus illis persuadet, vt ossa sua conterant, contusaque in foro Tarentinorum occultè spargant: eos ita patriam recuperare posse, Apollinis oraculo proditum esse. Illi arbitrati Phalantum in vltionem sui fata ciuium suorum prodidisse, consilio paruére: sed diuersa oraculi sententia fuerat: æternitatem enim vrbis, non amissionem hoc pacto promiserat. Ita manibus hostium atque exsulis ducis consilio, stabilita in æternum Parthenijs Tarentina possessio est; qui damnata sua in benè meritum ingratitudine, memoriam Phalanti diuinis honoribus prosequuti sunt. Primum Tarentinis bellum cum Messapijs fuit; qui suspecta vrbis incrementa habentes; priores iniuriam intulerunt, Heracleámque Tarentinorum Coloniam peruastato agro obsedêre. Ex aduerso Tarentini, Iapygiæ & Peucetiæ regum societate confirmati, in aciem processére: Acre inde prœlium cum mutua vtriusque partis pernicie fuit: sed victores tandem Tarentini, Messapijs in fugam versis, magnoque hostium numero in fuga cæso, pacem victis suppliciter precantibus concedunt. ex manubijs hostium ænea equorum & mulierum signa in victoriæ monumentum Apollini Delphico misére. Seditione inde ac discordia inter victores orta, Opis Peucetiorum rex assumtis in societatem Iapygibus, arma in Tarentinos vertit. illi intrepidè impetũ hostium excipientes, occiso rege Peucetios ac Iapyges in fugam conijciunt; consecrataque prædæ decima, signa inde tria ex ære ad Apollinem Delphicum transmittenda fieri curant. primo signo Opis rex expressus erat, ea forma qua in pugna ceciderat: altero Taras Neptuni filius; tertio Phalantus Coloniæ auctor: ponè cum effictus erat ex ære Delphinus: quòd fama esset eum naufragum apud Crissæum sinum in litus a Delphino euectum. atque eò quidam pertinere putarunt Delphinum illum

PHALANTVS TARENTVM CAPIT.

TARENTINORVM CVM MESSAPIIS BELLVM.

OPIS PEVCETIORVM REX A TARENTINIS CAESVS.

qui

A qui virum nudum dorſo vehens in omnibus ferè Tarentinorum nummis conſpicitur. Haud diuturna Tarentinis poſthæc quies fuit: Iapyges namque irritati potius quàm fracti priori clade, habito acerrimo delectu ad viginti armatorum millia conficiunt. Tarentini hoſtium multitudine territi, auxilium a Rheginis petiuére: acceptáque ab illis fortiſsimorum iuuenum manu, hoſtibus occurrunt. Ceterùm aduerſum Tarentinis prœlium fuit, victoreſque Iapyges diuiſo in duas partes exercitu fugientes inſequuntur; tantáque celeritate qui Rheginos inſectabantur vſi ſunt, vt vnà cum fugientibus in vrbem irrumperent. Pace inde per aliquot annos vſi Tarentini, in tantum opibus & potentia creuére, vt triginta peditum & tria equitum millia ſubſignis haberent:
B claſſem præterea maximam atque inſtructiſsimam. atque ita egregie ali quamdiu rempublicam ſuam adminiſtrauére; Archyta Pythagorico ciue ſuo, legiſlatore creato: qui ſexies aduerſus hoſtes imperator deſignatus, & toties victor, multum ad patriæ felicitatem contulit. Poſt cuius mortem Tarentini in luxuriam & iguauiam prolapſi, vicinis contemtui eſſe cœpére. Quumque a Lucanis bello petiti eſsent, Archidamum Lacedæmoniorum regem multis precibus ad auxilium ferendum exciuére. ſed is cum exercitu in Italiam profectus, a Lucanis cum omnibus copijs internecione deletus eſt: corpúſque eius inſepultum alitibus ferísque relictum. Excitauêre tot clades torpentes luxuria Tarentinorum
C animos: imploratur itaque in auxilium Alexander Epeiri rex: nec difficilem ad preces regem Tarentini experti ſunt: is námque oraculo præmonitus, caueret Acheruſium amnem vrbémque Pandoſiam, eum locum ipſi fatalem fore; quò longius ab Epeiro abeſset; maturius in Italiã copias traiecit. Sed (vti ſupra in Pandoſia retulimus) in tranſitu Acherontis fluuij haud procul ab vrbe Pandoſia, ab exſule Lucano ex inſidijs confoſſus, interfectúſque fidem oraculo adſtruxit. Corpus regis fædè laceratum eſt: præciſo námque medio, partem Coſentiam miſére exules Lucani: pars ipſis ad ludibrium retenta eſt: poſtea cadaueris cremati oſſa a muliere quadam in Epirum ad propinquos regis remiſſa ſunt. Poſt
D tam miſerandam fortiſsimi regis cædem, pax a Tarentinis cum hoſte facta. At quum Romanos Palæpolim cognatam vrbem ad deditionem coegiſſe Tarentini viderent; tum & vicinos ſuos Lucanos ſocietatem cũ illis inijſſe; libertati ſuæ timere cœperunt; enimuero nihil iam ſibi reſtare; quam vt aut hoſtes, aut domini Romani habendi ſint: poſtquam Lucanus & Apulus Romanam ſocietatẽ amplexus; & vicinus illis Samnis Romanorum armis pænè oppreſſus ſit. Itáque poſtquam Lucanos prius per fraudem a Romanorum ſocietate auertiſſent, legatos ad L. Papirium conſulem Luceriam Samnitium vrbem per id tempus circum-

ſedentem

TARENTINORVM CONTRA IAPYGES BELLVM.

ARCHYTAS TARENTINORVM LEGISLATOR.

ſedentem miſére; Romano Samnitíque denuntiantes, bellum omitte- A
rent; per vtros ſtetiſſet, quò minus ab armis abſcederetur, in eos ſeſe pro
alteris pugnaturos. Ea legatione Papirius audita, perinde ac dictis illo-
rum motus, deliberaturum ſe cum collega ſimulat: accitoque eo atque
omnibus ad prœlium præparatis, ſigna extra vallum efferri iuſsit, lega-
tis interim Tarentinorum occurſantibus ac reſponſum flagitantibus,
Auctoribus inquit, vt videtis dijs ad rem gerendam proficiſsimur: nec
alio reſponſo eos dignatus eſt hæc altera Tarentinis in Romanos irarum
cauſsa. Ceterum quieuére aliquamdiu, donec anno ab vrbe condita
CDLXXII. in bellum manifeſtum prorupére, cuius origo hæc fuit. Im-
minet portui ad proſpectum maris poſitum vrbis theatrum: ibi fortè lu B
dos ſpectabant Tarentini, quum claſsis Romana litus legens ab illis
conſpicitur. Tarentini itáque relictis ſpectaculis, conſcenſiſque naui-
bus claſsem inuadunt ac capiunt. Extemplò legati Roma ad res repe-
tendas miſsi: quos cum Tarentini iniurijs affectos violare non dubitaſ-
ſent, bellum exortum quod per ſexennium mutuis magniſque cladibus
geſtum eſt. Tarentini Pyrrhum Epeiri regem, quem ipſi prius in bello
aduerſus Corcyreos adiuuerant in auxilium exciuére. Is tanta vſus ce
leritate in Italiam peruenit, vt famam etiam de ſe præuerteret: manúm-
que prius cum Romanis conferret quàm veniſse putaretur. Primum
Pyrrho cum Romanis prœlium fuit, ad Heracleam Tarentinorum Co- C
loniam, inter Sirim Acirimque amnes: vbi victor iam pænè Romanus
inſueta Elephantinorum ſpecie territis equis viriſque ſuperatur. Poſt
hanc pugnam Pyrrhus auctus auxiliaribus Samnitum Lucanorúmque
copijs, vſque ad trecenteſimum a Roma ſtadium progreſſus, omnia in-
cendio ruiniſque impleuit. Quumque miſſo Romam Cynea oratore
legato, pacis conditiones offerret: nec eas Senatus admitteret, deſperãs
condicionibus rem componi poſſe, ad belli cogitationem animum con
uertit: congreſſuſque ad Aſculum in Apulia cum C. Fabricio Q. AE-
milioque Conſulibus poſt ambiguam diu vtriúſque partis fortunam,
tandem ſuperatur. A qua pugna Pyrrhus accerſentibus Syracuſanis D
in Siciliam tranſgreſsus, varia fortuna per biennium ferè integrum cum
Carthaginienſibus de Siciliæ poſſeſsione dimicauit. Romani interim
occaſione eius abſentiæ vſi, Lucanos, Tarentinos, & Bruttios maxima
pugna ſuperarunt: multiſque tum Lucanorum tum Bruttiorum vrbi-
bus quà vi quà deditione potiti ſunt. Id vbi Pyrrhus intellexit, in Ita-
liam reuertitur: ſignáque cum Romanis in Lucania ſub campis Auru-
finis contulit: productiſque in primam aciem elephantis, vnus ex his pul
lus graui ictu teli ſaucius vnà cum matre auerſus, ac incurrens, ordines
turbauit; & certam Romano victoriam dedit. Vltimum hoc Pyrrhi
cum

TARENTINORVM ADVERSVS ROMANOS RES GESTAE.

A cum Romanis prœlium fuit; ſtatimque deſperatis rebus, ſexto poſtquam venerat anno Italia diſceſsit. Relictus a Pyrrho cum præſidio Tarenti Milo, quum offenſam ciuium contraxiſſet, illi duce Nicone creato eum in arce obſederunt. Ille quum fortiter reſiſteret, & fudiſſet aliquoties obſeſſores, Tarētini deſperata per ſe victoria, pars Romanum, alij Carthaginienſem in auxilium euocarunt. Milo quum mari a Pœnis, terra a Romanis grauiter premeretur; deſperatis rebus Romanis ſe dedidit. hoc modo Tarentum in poteſtatem Romanorum deuenit. Tarentinis inde aliquamdiu otium fuit, ſub tutela Romanorum acquieſcentibus: donec bello Punico ſecundo, quo Italia a Pœnis duce Han-

TARENTVM ROMANIS DEDITVM.

B nibale fœdè lacerata & vaſtata eſt, relicta Romanorum ſocietate ad Pœnos defecerunt. Dimiſsi enim ab Hannibale quinque nobiles Tarentini, partim ad Thraſimenum, partim ad Cannas capti, memores beneficiorum, maximam iuuentutis Tarentinæ partem ab Romana ſocietate ad Pœnos auerterant. Adhæc & alius caſus reliquorum Tarentinorum animos in Romanos concitauit: ac rurſus occaſio res nouare volentibus præbita. Obſides enim Tarentini qui Romæ in atrio libertatis adſeruabantur, inſtigante Philea Tarentino, qui Romæ per ſpeciem obeundæ legationis verſabatur, corruptisque per eundem duobus e cuſtodibus duce ac comite itineris eodem Philea, profugerant. Hi Taraci-

TARENTINI A ROMANIS AD POENOS DESICIVNT

C næ e fuga Romam retracti, prius ſpectante atque opprobante populo virgis cæſi, poſtea e ſaxo deiecti ſunt. Huius atrocitas pœnæ Tarentinos tum publicè tum priuatim, vt quiſque interemtos affinitate aut amicitia contingebat in Romanos irritauit. Ex ijs tredecim Tarentini nobiles coniurarunt, quorum principes Nico & Philomenes erant. Hi priuſquam maiora tentarent; colloqui cum Hannibale ſtatuunt; noctu ſpeciem venationis vrbe egreſsi. & quum haud longè a Pœnorum caſtris abeſſent, ceteri ſe in ſylua iuxta viam occuluerunt; Nico & Philomenes ad ſtationes vſque progreſsi captique, vltro id petentes ad Hannibalem deducuntur. cui cum cauſſam itineris ſui aperuiſſent; collau-

D dati oneratique promiſsis ac dimiſsi, iubentur vt in vrbem reuerſi, apud ciues ſuos ſimularent, prædandi ſe cauſſa vrbe egreſſos: & quò fidem facerent, pecora Carthaginienſium paſtum dimiſſa, in vrbem agerent, permiſſum. Conſpecta a Tarentinis iuuenum præda, quum idem iterum & ſæpius auderent, minus admirationi fuit. Rurſus inde conuento Hannibale Nico & Philomenes pacti ſunt, Tarentinos liberos, leges, ſuaque omnia habituros; neque vllum vectigal Pœno penſuros; aut inuitos aliquod præſidium recepturos: Romanum præſidium in Carthaginienſium poteſtate fore. Vbi hæc inter illos conuenerunt; tunc verò Philomenes per ſpeciem venationis & prædationis conſuetudinem no-

ctu,(ob metum ſcilicet hoſtium vti videri volebant) egrediundi,redeun- A
diq́ue frequentiorem facere; canéſque & alius apparatus ſequebantur:
captumq́ue ferè ſemper aliquid,aut ab hoſte præparato oblatum, dona-
bat aut præfecto aut cuſtodibus portarum. Vbi iam aſsidua conſue-
tudine eò adducta res eſſet,vt quocunque noctis tempore ſibilo dediſſet
ſignum,porta aperiretur; Hannibal motis concubia nocte ſignis, duce
foris Philomene,intus verù Nicone ſuas partes agente,per eam fraudem
duabus portis intra Tarentum admiſſus eſt. Tumultu inde orto qua-
lis in capta vrbe ſolet; cæduntur paſsim Romani. Præfectus præſidij
Romani intellecto tumultu in arcem ſe recepit: eòdem orta iam luce &
reliqui Romanorum qui cædem euaſerant confugére: Hannibal autem B
conuocatos ad concionem Tarentinos benignè alloquitur, teſtatus ſe
quo animo in ciues Tarentinos quos ad Thraſimenum & Cannas libe-
ros dimiſerat fuiſſet,eo deinceps & erga rempublicam ipſorum futurũ.
Inde ſigno dato hoſpitia Romanorum direpta ſunt. Poſtridiè ad arcẽ
quo ſe Romani receperant oppugnandam Hannibal ſe conuertit.quàm
poſtquam tam mari quo in peninſulæ formã pars maior circumluitur,
quàm præaltis a terra rupibus cinctam videret, ab ipſa quoq; vrbe vallo
& muro ingenti ſeptam, eoq́ue inexpugnabilem eſſe; vallo & operibus
ab vrbe interſepire inſtituit: quam dum & a terra & a mari arcta longa-
q́ue obſidione fruſtra premit, accedente ſubinde Romanis nouo præſi- C
dio,Hannibale verò vrbe relicta in hyberna digreſſo,ac Carthalone præ-
fecto,cum Pœnorum Bruttiorumq́ue præſidio ad vrbis tuitionem reli-
cto,Romani Tarentinorum pertinaciam indignè ferentes; Q. Fabium
Maximum Conſulem ad Tarentum recipiendum mittunt. Is facto
impigrè itinere, caſtrisq́ue in ipſis faucibus portus Tarentini locatis, at-
que omnibus ad oppugnationem idoneis magna cura præparatis,quum
Bruttiorum præſidij quod ab Hannibale Tarenti relictum fuerat præ-
fectus,mulierculam cuius frater apud Fabium militabat,deperiret; pro-
ditione eiuſdem præfecti atque opera mulierculæ,& militis fratris ipſius,
ſimul etiam Bruttijs præſidiarijs adiuuantibus, Tarentum recepit. Vr- D
be capta, Tarentini ad primum telorum coniectum in fugam ſe dedére,
per nota itinera in ſuas aut amicorum domos dilapſi. Cæſi ex ducibus
Nico & Democrates claſsis Tarentinæ præfectus, tum & Carthalo Pu-
nici præſidij præfectus:inde promiſcuè armati atque inermes Pœni pari-
ter ac Tarentini,inter eos & Bruttiorum nonnulli:Philomenes alter du-
cum,qui Tarenti Hannibali prodendi auctor fuerat, equo ipſius, cum
quo è pugna exceſſerat, vacuo per vrbem errare conſpecto, in puteum
ſe præcipitaſſe creditus eſt,corpore ipſius nuſquam inuento. A cædæ ad
direptionem concurſum: Triginta millia capitum ſeruilium capta tra-
duntur:

TARENTVM AB HANNIBALE CAPTVM.

TARENTVM A Q. FABIO MAXIMO RECEPTVM.

A duntur: argenti vis ingens facti, ſignatiq́ue: auri vero (ſi credibile eſt) LXXXIII. millia pondo; ſigna tabulæq́ue innumeræ, inter quæ Herculis ſimulachrum quod Romæ in Capitolio collatum eſt. Fabius de Pœnis Tarentiniſq́ue triumphauit. Veniam rebellionis Tarentini poſt diutinam diſceptationem, deprecante pro illis Fabio Maximo qui eos in Romanorum poteſtatem redegerat, a Senatu impetrarunt: reuocati quoque ex S. C. Tarentini qui patria ab Hannibale pulſi fuerant: ijſq́ue omnia quæ bello amiſerant reſtituta. Bis Coloniam Tarentum deductam fuiſſe obſeruo: ſemel eodem anno quo Scyllacium & Mineruium: ſed qui deduxerint, quot deducti fuerint non traditur. Iterum Coloniam

TARENTVM COLONIA DEDVCTA.

B militarem factam tradit Tacitus Nerone IIII. & Coſſo Cornelio Lentulo Coss. deductoſq́ue infrequentes veteranos, vt promiſcuè collecti erant; nulla rei familiaris cura: proinde dilapſos diſperſoſq́ue rurſus per Italiam nihil infrequentiæ vrbis ſubueniſſe. Vrbi vetuſtum nomen vſque ad hæc tempora permanſit. Produxit hæc vrbs viros aliquot illuſtres, inter quos fuêre Ariſtoxenes Muſicus Ariſtotelis familiaris: Rhinton Poëta Tragicus: Iccus medicus cuius in Protagora mentionem facit Plato. Apolodorus medicus Tarentinus cuius libro vigeſimo mentionem facit Plinius: Heraclides quoque Tarentinus Mechanicus præſtantiſsimus qui primus Sambucam machinam: ad vrbium oppu-

C gnationem adinuenit: Itidem & Archytas nobiliſsimus mechanicus. Denique & Lypſis Tarentinus Philoſophus Pythagoricus, cuius meminit, in Pythagoræ vita Diogenes Laërtius. Diſtat Tarentum ab inſularum Fortunatarum meridiano duabus horis cum dextante, ab æquatore verſus Septemtrionem quadraginta partibus. Sequitur ex ordine Hydruntum.

ΥΔΡΩΝΤΙΝΩΝ.

HYDRVS Cretenſium Colonia.

D

HYDRVNTI nuncupationem apud veteres variare obſeruo. Sunt enim qui Hydrus; ſunt qui Hydruntum pro eodem opido in Meſſapijs ſcribant, nomine Græcis & Latinis vſitato. huius vrbis originem paucis vt a maioribus ipſius per manus traditum erat, Paulus Diaconus rerum Longobardicarum libro ſecundo in hanc ferè ſententiam prodidit. Quum olim Creta ægrum prouentum ob ſiccitatem agrorum haberet, Cretenſes ſterilitate feſſos alias ſedes quæſiuiſſe; appuliſſeq́ue ad Hydruntem necdum ædificatam; ceterum oracuło admonitos Cretenſes eam ſedem deſeruiſſe; & in Suriam recurriſſe. nec quidquam aliud

HYDRVNTVM.

HYDRVNTVM A CRETENSIBVS CONDITVM.

de eius vrbis origine aut vocabuli Hydruntis ratione apud probatos au A
ctores obseruare potui. Sunt qui tradant fluuij quoque & montis nomen esse Hydruntem, cui vrbs ipsa imminebat. Iapygium promon-
LEVCA. torium extremum in agro Salentino erat; in quo Leuca vrbs; & ab ea passuum ferè viginti millibus Hydruntem distare Strabo tradit: circa Leucam fontem fuisse fetidissimi halitus. Fabulis proditum est, reliquos Gigantes e vicina Campaniæ Phlegra, quum Hercules pulsos exagitaret, ad ea fugitasse loca; contractosque subijsse terram, & ex eorundem cruore talem effluxionem retinere fontem. Vocatos autem fuisse Leuterinos: eamque ob rem & litus illud Leuterinum fuisse appellatum. Hydruntinorum vnum tantum ad manus nostras B
(quod exhibemus) numisma peruenit. quod aduersa parte Neptuni faciem; auersa eiusdem tridentem, circumpositis Delphinis exhibet. Aliud de Hydrunto nihil apud priscos scriptores exstare meminimus; quod de iure eius aliquam mentionem faciat, vnde quia neque Coloniam neque municipium aut forum aut præfecturam fuisse constat: verisimile est inter fœderatas Populo Ro. ciuitates esse recensendum. Et quantum ex ijs quæ supersunt monumentis colligi potest, quia in Messapijs Hydruntum erat; ijdemque vnà cum Sallentinis in populi Ro. potestatem venerint, suspicor & Hydruntum in fœdus a populo Ro. acceptum. Obseruo Plinium scribere ab Hydrunte in Græciam breuissimum esse C
transitum; & Orico Epiri opido passuum quinquaginta mill. traiectu oppositam. quamquam alij Apolloniæ quæ Macedoniæ attribuitur obiectam scribant. Hydruntis longitudinem Ptolemæus XLIII. partium numerat: latitudinem XXXIX. Ab Hydrunte verò, secundùm maris Hadriatici oram quinquaginta pass. M. distabat, de quo iam scripturi sumus Brundisium; interque eam & Hydruntum Luspia ad mare, & paulò interius Aletium erat.

ΒΡΕΝΔΗΣΙΝΩΝ.

BRVNDISIVM A CRETENSIBVS CONDITVM.

BRVNDISIVM vrbem portus commoditate celebratam, conditã D
fuisse ab Cretensibus traditur, ijs nempe qui capta ab Theseo Cnosso patria huc appulsi, sedes fixerint. AEtoli post bellum Troianum, cum duce Diomede tempestate ad litus Brundisium adacti; vrbem eiectis vetustis cultoribus occuparunt: AEtolos inde rursum Apuli expulerunt. Sed pulsi patria AEtoli, quum per legatos Apollinis oraculum consuluissent, responsum acceperunt, locum quem reperissent, perpetuò possessuros. Hoc oraculo confirmati, restitui sibi ab Apulis vrbem sub belli comminatione postularunt. Sed vbi Apulis oraculum innotuit,

legatos

A legatos interfectos in vrbe ſepeliunt; eo modo ſedem ibi perpetuò habituros: atque ita defuncti reſponſo oraculi, æternam ſibi vrbis poſſeſsionem vt credebant, ſtabilierunt. Sita erat vrbs in peninſula anguſto iſthmo continenti adnexa; quæ in ſinum portuoſum excurrebat. Portus Brundiſinus cunctis Italiæ portubus præſtabat. Multi in hac ora portus includuntur; qui ſinibus internis excepti nulla fluctuum agitatione aut vndarum violentia turbantur. Locus hic ſimilitudine caput ceruinum exprimit; vnde & nomen vrbi inditum tradunt: Brundiſium namque Meſſapiorum lingua caput cerui ſignificare. Ager Brundiſinus multarum rerum vbertate præſtat; lanæ præſertim & mellis præſtantia laudatus. Brundiſinorum reſpublica primò ſub regum po-
B teſtate fuit: ijs bellum Phalantus Lacedæmonius intulit. Cauſſa belli fuit, quod Brundiſini expulſos ſedibus a Parthenijs & Phalanto Tarentinos intra vrbem receperant: eo bello quum inferiores Brundiſini diſceſsiſſent, agri parte a Parthenijs mulctati ſunt. Ceterùm quum Phalantus inuidia ciuium patria pulſus, Brundiſium confugiſſet, Brundiſini immemores cladium ab eo acceptarum ac viri fortunã miſerati, Phalantum humaniter excipiunt. Verùm nec hoſtium beneuolentia, nec ciuium ingratitudo, Phalanti animum a charitate patriæ auertere potuerunt. Morti itaque proximus (vti ſupra in Tarentinorum hiſtoria retulimus) Tarentinis qui Brundiſium confugerant ſuaſit, vti oſſa ſua poſt
C mortem contunderent, contuſaque in foro Tarentinorum occultè ſpargenda curarent: ita namque eos patriam recuperaturos Apollinem Delphicum vaticinaſſe. Illi rati eum offenſum ciuibus ſuis, oraculum fatale prodidiſſe; conſilium Phalanti ſequuntur. Ceterùm contraria eius oraculi ſententia erat: perpetuitatem enim vrbis non amiſsionem hoc pacto promiſerat. Brundiſinorum numiſmata affinitatem cum Tarentinorum habere videntur: quod & hæc vti Tarentinorum virum nudum Delphino vectum, exprimunt: ſiue is Taras fuerit Neptuni filius, Tarenti vt ſupra a nobis dictum conditor: ſiue ipſe Phalan-
D tus, quem in naufragio aliquando a Delphino exceptum atque ita ſeruatum quidam tradidêre. An autem ciues Tarentini qui patria pulſi ab Brundiſinis in vrbem & rempublicam ſuam recepti fuerant, hoc numiſmate originem ſuam oſtendere voluerint, an verò id ad Phalantum referendum ſit, lectori iudicandum relinquimus. Ceterùm quum Brundiſini bello Tarentino Pyrrhum Tarentinoſque contra Romanos iuuiſſet, Romani victo Pyrrho & extra Italiam pulſo, Salentinis quorum caput Brundiſium erat; duce M. Atilio Regulo Conſule bellum intulerunt; qui victis hoſtibus de Salentinis triumphauit. Nec tamen hoc anno edomiti ſunt: ſed N. Fabius Pictor & D. Iunius Pera, Conſules

BRVNDISINORVM ADVERSVS PARTHENIOS BELLVM.

BRVNDISIVM IN POTESTATEM ROM. REDACTVM.

BRVNDISIVM COLONIA CIVIVM ROMANORVM.

anni insequentis, Salentinos vniuersas, simul & Brundisium in deditionē A
acceperunt; atque ambo de Salentinis triumpharunt. Anno inde tertio
& vigesimo postquam in Romanorum potestatem Brundisium vene-
rat, Colonia ciuium Romanorum eò deducta est, A. Manlio Torquato
& C. Sempronio Blæso Cos. Otium inde aliquamdiu Brundisinis
fuit; donec bellum ciuile inter Iulium Cæsarem & Pompeium Magnū
exoritur. Pompeius enim vt faciliùs in Græciam traijceret, Brundisium
cum viginti cohortibus profectus erat. eò & Cæsar cum legionibus sex
peruenit: atque ibi aliquamdiu maxima contentione inter Cæsarem &
Pompeium certatum est: dum ille iactis qua fauces portus arctissimæ
erant ab vtraque parte molibus & aggeribus alijsque operibus exitum B
portus obstruere, Pompeianisque traiectum in Græciam impedire co-
natur: Pompeius verò contra instructis adornatisque magnis onerarijs,
quas in portu Brundisino inuenerat nauibus, opera Cæsaris disturbare,
suosque quoquomodo in oppositam continentem traijcere studet. Do-
nec tandem Pompeius impetum & virtutem Cæsaris veritus, occultè in
Græciam cum suis traiecit: paucis quò Cæsarem falleret, dum reliquus
exercitus naues conscenderet in muro quasi ad defensionem relictis.
Brundisini, Pompeianorum militum iniurijs & ipsius Pompeij contu-
melijs permoti, Cæsaris partibus fauebant: itaque cognito Pompeij de
fuga concilio, rem Cæsari significarant: qui ne quam rei gerendæ occa- C
sionem omitteret, scalas parari, militesque se armare iubet. Ceterùm
quum Pompeius sub noctem soluisset, ij qui in muro tamquam custo-
diæ caussa collocati fuerant, signo quo conuenerat reuocati, nauibusque
actuarijs quas Cæsar in id loco expedito reliquerat excepti, Pompeium
subsequuti sunt. Cæsariani autem applicatis ad muros scalis; vrbem
milite vacuam occupant: peruenientesque ad portum duas fortè cum
militibus, quæ ad moles Cæsaris adhæserant, capiunt. Cæsar omni-
bus vndique nauibus militibusque Brundisium conuenire iussis consti-
tutis in Italia rebus, quindecim millia legionariorum & quingētos equi-
tes in Græciam transuexit: reliquos ibi cum M. Antonio vt & eos prima D
oportunitate transmitteret, reliquit. Sed quum Libo vnus ex Pom-
peij præfectis cum quingenta nauibus ad impediendum Cæsarianorum
transitum profectus, Insulam portui Brundisino obiectam (Sasonem
vocant) occupasset; Brundisium quoque obsidere instituit. Ibi ali-
quamdiu inter Antonium & Libonem certatum est; donec Libonianis
ab Antonij equitibus qui vndique per litus dispositi erant aquatione
prohibitis, Libo obsidionem omisit: Antonius autem conspecto mari
a nauibus hostilibus vacuo cum reliquis copijs ad Cæsarem traiecit.
Cùm eam ciuilis belli tempestatem Brundisini euasissent; rursus in gra-

uiores

A uiores calamitates post cædem Cæsaris inciderunt: exorto namque inter Cæsarem Octauianũ (qui postea Augustus appellatus est) & Brutum Cassiumque bello, Domitius Ahenobarbus qui partes Bruti & Cassij sequebatur, assiduis incursionibus agrum Brundisinum vastauit: ita vt ne victis quidem pugna Philippica ab Cæsare Antonioque socijs desisteret, quin infestum incursionibus agrum Brundisinum faceret. Accessit insuper, quod & Antonius postea cum Cæsare dissidens, accito in partes suas Ahenobarbo Brundisium venit. Quem vt Brundisini viderunt, memores cladium ab illo acceptarum portas clauserunt. Antonius se excludi indignatus, ceruicem qua vrbs continenti iungitur fossa
B muroque obsepsit. Sinum quoque ipsum & quas complectitur insulas crebris castellis insedit: vrbemque oppugnare iam parabat: sed reconciliatis inter se amicorum opera Cæsare & Antonio Brundisini obsidione liberati sunt. Brundisium secundùm longitudinem metitur Ptolemæus partibus quadraginta duabus & semis, latitudinem septemtrionalem partium triginta nouem cum besse. Inter Brundisium & Arpos vrbes celebrioris nominis ad mare adiacebant; Rhudia Ennio alumno clara, Egnatia, Barion olim Iapyx, Canusium ad Aufidum fluuium; Salapia, Sipus, Apenestę, & Hyrium. mons Garganus. amnes Cerbalus, & Frentus.

C

ΑΡΠΑΝΩΝ.

Arpi AEtolorum Colonia.

DELETA post decimum obsidionis annum a Græcis Troia, quum duces victores ad sedes patrias remearent; Diomedes AEtolorum rex, AEgialeæ adulteræ vxoris conspiratione regno pulsus, cum ijs quos ad Troiam secum habuerat militibus Italiam petit. Ibi gentes Monadorum & Dardorum, arma sibi inferre ausas, prœlio victas extinxit;
D vrbesque ipsorum duas Apinam & Tricam funditus deleuit. In agro inde ab hostibus capto cum sedes figere statuisset: plures in eo vrbes & vnum præcipui nominis Argos Hippium condidit: huius vrbis potentiam cum plurimuum auxisset, ad AEtolorum regnum recipiendum reuocatus, moritur. Ceterùm vrbes ab eo conditæ, per vicinorum barbarorum commercia, in barbaricos penè mores & ritus abierunt: ab ijs Argos Hippium, primum corrupto vocabulo Argyrippa: postmodum autem Arpos appellatum est. Enimuerò adeo huius vrbis potentia inualuit, vt finitimos populos ab se Arpanos cognominauerint: & vrbẽ Salapiam condiderint. Orto inde inter Romanos & Apulos bello, quum

ARPI.

ARGOS HIPPIVM.

ARGYRIPPA QVAE ET ARPIS.

ARPANI. SALAPIA.

ARPANI ROMANIS DEDITI.

quum Apuli victi in Romanorum se potestatem dedidissent, eorum deditionem & Arpani qui partem Apuliæ tenebant sequuti sunt. Mansit itaque aliquamdiu inconcussa Arpanorum erga Romanos fides: donec victis ingenti prœlio ad Cannas ab Hannibale Romanis, proditione Classij Atinij qui gentis Arpanorum lõgè primus erat, in potestatem Hannibalis traderentur. Ceterùm Atinius postquam secus ac putauerat rem Romanam reuirescere; econtra labescere Hannibalis Pœnorumque potentiam cerneret, clam nocte cum trium tantùm seruorum comitatu, in castra Romana venit; promittens si sibi ea res præmio foret, Arpos se Romanis proditurum. Quod postquam Fabius consul ad consilium retulisset; multi transfugam vt perfidum aspernabantur; necandumque vt proditorem & infidum censebant. Contra ea Consulis pater Fabius, Atinium in libera custodia vsque ad finem belli seruãdum censuit: tum demum consultandum, vtrum prima defectio pœnam; an reditus præmium mereretur. Reliquis itaque Fabio assentientibus, Atinius Cales in custodiam missus est. Fabius admotis propius vrbem castris, Arpos oppugnare instituit. Situm inde vrbis ex propinquo contemplatus, qua parte tutissima erat, quia minus custodiebatur, oppugnare instituit: comparatisque omnibus haud impigrè quæ ad vrbium oppugnationem vsui essent, fortuna etiam insperata virtutem diligentiamque Consulis adiuuit. Imber densissimus nocte media coortus præterquam quod custodes, vigilesque ab stationibus dilapsos fugere in tecta coëgit; sonitu etiam largioris procellæ, strepitum portam demolientium exaudiri prohibuit: ita vt Consul paullò antè lucem, non sentientibus opidanis per effractam portam, in vrbem irrumperet. Tum demum exciti somno hostes sunt, imbre iam conquiescente. Præsidium Punicum intra vrbem quinque ferè millium armatorum erat: & ipsi Arpani tria hominum millia in armis habebant. Concursum primò in tenebris, angustijsque, postea cum illuxisset colloquia inter Arpanos, Romanosque fieri cœpta: Arpanisque se purgantibus, ac Prætore Arpanorum a suis ad Consulem deducto, fideque inter signa aciesque data; Arpani repente arma pro Romanis in Pœnos conuertunt. Hispani quoque qui paullò minus mille Arpis erant, nihil vltra pacti, quàm vt sine fraude Punicum emitteretur præsidium, signa ad Romanos transtulerunt. Ita Arpi sine clade vel calamitate vllius, præterquam vnius veteris proditoris & noui perfugæ, Romanis restituti. Ceterùm quum bello Italico, quod ab multis sociale vel Marsicum vocatur, Arpani iterum cum reliqua Apulia a Romanis defeciissent; ab C. Cæcilio Metello ingenti pugna victi: in deditionem venerunt. Quæ deinceps fortuna vrbis fuerit, & quomodo Strabonis ætate nihil præter ruinas ex ea superfuerit,

ARPI A ROMANIS RECEPTI.

A fuerit, traditum memoriæ non exſtat. Tertium Arpanorum numiſma Aprum quod AEtolorũ fuit inſigne exprimit, cuius dorſo imminet venabulum, quo veriſimile eſt Arpanos originem ſuam ab AEtolis poſteritati teſtatam voluiſſe. Littus inter Anconam & Arpos accolebant vrbes, Buca, Iſtonium, Ortona, Cupra maritima, Firmũ & Hadria vnde mari Hadriatico nomen, Truentum cum eiuſdem nominis fluuio, Potentia, & Nomana. Iam amnes ſe hic in mare exonerabant, Tifernus, Sarus, Aternus, Fiternus, Vomanus, Bathinus, Apernus, Matrinus, Potentia, & Muſcius.

B

ΑΓΚΩΝΙΤΩΝ.

ANCONA Syracuſanorum Colonia.

QVVM Dionyſiorum patris & filij Tyrannide premeretur vrbs Syracuſana, plurimi Syracuſanorum vel quibus crudelitas eorum odio erat; vel qui offenſos metuebant, ſpontaneo exſilio patriam reliquerant. Ij in Italia ad Camerum promontorium appulſi, conſiderata loci oportunitate, vrbem ibi inter duo promontoria condidére. ita vt vrbs in ipſo litoris circũflexu cubiti formã referente ſita eſſet: C vnde etiam nomen ei impoſitum. Græci namque eiuſmodi curuitates ἀγκῶνας vocant: quam opinionem confirmat & numiſmatum auctoritas, in quorum aduerſa parte cubitus exprimitur. Iuxta Anconam pars oræ prominẽs ingentem ambitu portum complectebatur, qui obiectis vtrinque promontorijs præmuniebatur. Ceterùm cum tempeſtatibus procelliſque marinis obnoxius eſſet, obiectis a Cæſare Traiano molibus quæ maris impetum refringerent, tutior eſt redditus. Ager Anconitanus frugibus & vino, quod ab palma fortè ſimul enata Palmeſium vocabatur, fecundus erat. Inuenio quoque Anconitanos Venerem ſanctiſsimè coluiſſe: atque huic Deæ ædem pulcherrimam intra vrD bem fuiſſe exſtructam. Ancona quaſi terminus erat intra Italicas Gallicaſque gentes. Quo autem tempore in poteſtatem Romanorum peruenerit non traditur: quantum verò coniectura aſſequi licet, bello id Picentino accidiſſe veriſimile eſt: Ancona namque inter Picentinos cenſebatur. Picentini quum bello Italico ſiue ſociali iterum contra Romanos rebellaſſent, rurſus ad imperium armis redacti ſunt. Anconam quoque ab Iulio Cæſare captam cum in Pompeium Magnum moueret, tradit in familiaribus ad Tironem epiſtolis Cicero: & ipſe Cæſar in commentarijs ſuis de bello ciuili. Coloniam quoque Anconam deductam agrumque limitibus Græcanicis, militibus fuiſſe aſsignatum

ANCONA CONDITA.

ANCONA A CAESARE CAPTA.

ANCONA COLONIA.

obſeruo. Plinius ſcribit Anconam Cumero promontorio oppoſitam A
fuiſſe,in ipſo flectentis ſeſe oræ cubito. Anconæ longitudinem Ptolemæus prodidit triginta ſex partium ſemis, latitudinem verò quadraginta trium partium cum beſſe. inter Anconam & Piſaurum vrbs erat Senogallia; amnes AEſis & Metaurus.

ΠΙΣΑΥΡΙΩΝ.

DE huius vrbis origine, incrementis rebuſque geſtis altum apud auctores ſilentium eſt. Græcos tamen conditores fuiſſe ex nu-
PISAVRVM OPIDVM. miſmatibus patet. Nomen vrbi a fluuio Iſauro quo Ariminum verſus B
alluebatur,factum inuenio: eamque haud procul ab Hadria vrbe ſitam fuiſſe. Quo autem tempore Piſaurum in poteſtatem populi Romani peruenerit,non traditur. PISAVRVM COLONIA. Coloniam eò deductam ciuium Romanorum, ijſq; ſena iugera in ſingulos aſsignata; Triumueros item Q. Fabium Labeonem,M.Fuluium Flaccum & Q.Fuluium Nobiliorem deduxiſſe, libro trigeſimo nono tradit Liuius. Fuit in eo Colonorum numero Actius Tragœdiarum ſcriptor, & ab eo fundus qui ipſi circa vrbem obuenerat Actianus denominatus eſt. Velleius Paterculus prodit quadriennium poſtquam Bononia deducta erat,Piſaurum ac Potentiam deductam. Piſaurum ab Antonio Conſule poſt cædem Cæſaris C
armis ſtipato iterum fuiſſe deductum, argumento eſt quod Plutarchus teſtis idoneus in Antonij vita prodat,paullò antè prœlium Actiacum Piſaurum opidum non longè ab Hadria,quò Antonius colonos adſcripſerat,terræ hiatu labefactatum fuiſſe. Piſaurum quoque publicis Populi Ro.beneficijs ornatũ fuiſſe ex Liuio cõſtat: qui a Fuluio Flacco Conſule viam ad Piſaurum vſque ſilice ſtratam; & templum Ioui in vrbe ab eodẽ fuiſſe exſtructum prodit. Accuſatur apud antiquos ſcriptores Piſaurum ob aëris corrupti, Auguſto potiſsimùm menſe graues & peſtiferos halitus & euaporationes: vſqueadeo vt ciuium pauciſsimi quinquaginta annorum ætatem ferant, adhæc quod æſtuante Sirio quotannis infantes D
magna cum frequentia ob aëris putredinem efferebantur. Hinc Catullus ad Iuuentium ſcribens, Piſaurum vt moribundam ſedem vituperat: hoſpites enim ibi vt ſtatuas inauratas aëris inclementia ſtatim palleſcere. Piſaurum Ptolemæus aſſentientibus etiam antiquis ſcriptoribus,Gallis Senonibus aſſcribit: certè vltra Italiæ terminos,quos Romani ſuo imperio aſſeruerunt, ſitum fuiſſe inuenio. Ceterùm quum hanc quoque regionem quæ inter AEſim & Rubiconem erat, Romani imperio ſuo adiunxiſſent,exſtincto Senonum, qui Romanos grauiſsima frequenter clade vrbemque incendio vaſtauerant,nomine eandem propter affinita-

A affinitatem Vmbriæ attributam fuiſſe facilè crediderim: ſiquidem video Straboné Vmbriam AEſi & Rubicone fluminibus, tum Ancone & Arimino opidis terminaſſe: atque in ea Ariminum Senam, Fanum & Metaurum, quæ Senonum antea fuerant, numeraſſe. Valerius quoque tradit, Aſdrubalem a Nerone & Salinatore in Vmbria cæſum; quos ad Senam & Metaurum pugnaſſe conſtat. Pulſos autem ex agris Senonis, & eò ciues Romanos eſſe tranſlatos, multis mihi argumentis, ac coniecturis perſuaſum eſt: primùm quòd obſeruo Catonem (vt ſcriptũ eſt apud Plinium) memoriæ prodidiſſe, in hoc tractu Senones qui Romam incenderant, funditus interijſſe: deinde, quòd colonias duas in eo-
B rum agro a Romanis collocatas video; Senam videlicet pulſis ſtatim Gallis, vt Polybius ait: & Ariminum, de quo iam dicturi ſumus, anno CCCCLXXXV. P. Sempronio & Ap. Claudio Coſs. Huc accedit, quod rogante C. Flaminio Tribuno pl. anno DXXI. latum eſt ad plebem, de agro Gallico cis Ariminum diuidendo. Piſauri longitudinem Ptolemæus XXV. partibus cum triente; latitudinem XLIII, cum dodrante definit.

ΑΡΙΜΕΙΝΕΩΝ.

ARIMINVM.

C QVAE fuerit vrbis Arimini origo aut quo tempore & a quibus condita, non ſatis conſtat. ſunt qui ab Arcadibus conditam credant, ijs qui in Latio olim cum Euãdro colonias deduxerint; partemque aliquam Arcadum in oram Hadriaticam penetraſſe, & Ariminum vrbem; cui nomen ab Arimino fluuio fecerint, condidiſſe: argumento eſſe quod numiſmata Ariminenſium Pana, peculiarem Arcadiæ Deum cum diſparibus fiſtulis exprimũt. quorum opinionem, vt infirmare nolo: ita nec oppugnare decreui: quum alij illud Panos ſymbolum ad agros in toto Ariminenſium tractu compaſcuos & fertiliſsimos, & maximam gregum armentorumque in ijſdem frequentiam referre malint. Ariminum namque in planicie amœniſsima ſitum fuit: atq;

ARIMINVS FLVVIVS.

D a meridie fructiferarum arborum ſiluis, magno cum fructuum & vini prouentu, ab oriente agris compaſcuis; ab occidente annonæ & frugum copia luxuriabat: a ſeptemtrione mari Hadriatico abluebatur. Quænam verò huius vrbis fortuna, quódve fatum fuerit, antequam deletis in ea regione Gallis Senonibus in poteſtatem populi Ro. veniret, nobis in obſcuro eſt. deductos eò colonos P. Sempronio Sopho, Ap. Claudio Coſs. Paterculus & Epitome Liuiana teſtantur. atque eam vrbem ſiue coloniam Iuris Italici deinceps fuiſſe argumento eſt; quòd cis Rubiconem flumen, qui Italiæ terminus erat, primùm occurrebat. Termini namque Prouinciæ Galliæ vt meminimus, a mari ſupero Rubico; ab in-

ARIMINVM COLONIA.

fero Arnus erant: quæ res effecit vt primis temporibus, quemadmodum Pisæ pro Liguria; sic Ariminum pro Gallia communi sermone vsurparetur: cuius rei auctorem habemus Liuium; qui libro, XXVIII. ita scribit: Vrbana Prouincia Seruilio obtigit; Ariminum (ita Galliam appellabant) Sp. Lucretio. Rubiconem verò fluuium, Italiæ ad Galliam Togatam finem fuisse, testimonio est nobilissimum illud Ciceronis in Antonium. An, inquit, faciat vt exercitum citra flumen Rubiconem, qui finis est Galliæ educeret? Cæsarem autem intellexit, qui cum cohortes suas, vt ait Suetonius, ad Rubiconem prouinciæ suæ terminum consequutus esset, reputans secum quantum moliretur, conuersus ad proximos; etiam nunc, inquit, regredi possumus; quod si ponticulum transierimus, omnia armis agenda erunt: quod & Lucanus multis post annis carminibus suis est prosequutus: eandemque Ariminum primum opidum e Gallia in Italiam venientibus occurrisse video satis disertè ostēdisse: quum versibus suis per enumerationē colligat, quoties fortuna Romanos lacesseret, hâc semper hostibus ad bellū iter fuisse: ita Ariminēses Senonum motus expertos; inde Cimbrorum furores & impetum; antea etiā Punica duce Hannibale arma; vti post multos annos Teutonum; postremò & Cæsaris bella ciuilia mouētis. vsqueadeo vt eadem vrbs varijs belli cladibus, & imperio Romano fatalibus semper lacesita fuerit; denique etiam in partem militariū Coloniarum venerit; quum Triumviri post victoriam Philippēsem rerū potirentur: cuius rei nō solùm Appianus testis est; verùm etiam antiqua id inscriptio, confirmat, quæ Patronam Coloniæ Arimini memorat. Arimini Senonum vrbis longitudinem Ptolemæus trigintaquinque partium; latitudinem quadraginta trium cum dextante circumscribit.

ARIMINVM COLONIA MILITARIS.

VErum ab Arimino extremo Galliæ Togatæ termino ad vlteriores in Septemtrionem & occasum Galliæ terminos, qui citra vltraq; Alpes secundum ius imperij Romani extendebantur, progrediamur. Galliæ autem nomine hoc loco, ad Romani potius iuris consuetudinem, de qua post dicam, quàm ad veritatis rationem aptè, appello quidquid montium, camporumque mari Ligustico; fluminibus Arno, Rubicone, Formione, Hadriatico sinu & conuexa ipsa propè Alpium crepidine continetur. mare enim a meridie est: Alpes a Massilia propè in orbem per vada Sabatia, Taurinos, Salassos, Rhætos, Comum, Brixiam, Veronam, Vicetiam, Opitergium, Aquileiam & Tergeste vsq; in sinum Hadriaticum ductæ, occidentis & Septemtrionis partes tuentur, sinus ipse cum duobus quæ dixi fluminibus partem orientis definit. Hanc mediam ferè discriminat Apenninus mōs, & flumen maximum Padus.

GALLIAE CISALPINAE TERMINI.

Apen-

A Apenninus ab eodem ferè vnde Alpes initio exſurgens, ad mare vſque Hadriaticum & Senam opidum porrigitur. Padus ex Alpino quodam in Vagiennorum Ligurum finibus Veſuli mõtis fonte erumpẽs, longo per medios cãpos tractu multis in ſinum Hadriaticum oſtijs ſeſe exonerat. In eundem ex Apẽnino nõ minimi nominis flumina octo; ex Alpibus vero vndecim influunt. Quoniam autẽ in multas nationes hæc quã deſcripſimus regio diſtributa eſt; in Ligures, Gallos, Venetos & Carnos. de ſingulis quàm breuiſsimè poterimus, ea quæ ab antiquitate deſumſimus paucis complectemur. In agro Gallorum Ciſalpinorũ deſcribendo Boiorum tantùm, Inſubrum & Cænomanorũ meminero: quòd
B reliqui, quantũ ipſe coniectura conſequi poſſum, iampridẽ ab his, vt Senones a Romanis, bello deleti fuiſſent. Hi verò ab ortu Solis Senonibus, teſte Polybio, ab occaſu Liguribus Ciſpadami ad Trebiam adhæſerunt: meridie quidẽ Apennino; a Septemtrione Pado incluſi. Quod cum ita ſit, adparet opida eorũ fuiſſe vltra Rubiconẽ ad mare Rauẽnam, intus læſanã, Forum Liuij, Fauentiam forũ Cornelij, Claternam, Bononiam, Mutinam, Campos Macros, Nuceriam, Rhegiũ lepidi, Parmam, Brixillum, Fidentiã, & Placentiam: vltra eam eſt Trebia. Pulſis autẽ per varia tempora Gallis, Pleraque Romanos occupaſſe, declarant frequentes eorum coloniæ, Bononia, Mutina, Parma, Placentia, Cremona.

C Oſtendit & nomen Togatæ Galliæ, (ſic enim hæc regio poſtea eſt appellata) quod abeo ductum videtur, quòd ei Prouinciæ Togæ Romanæ vſus conceſſus eſſet. Hoc autem nomen ea regio primùm tulit, quam Senones tenuerant; inde autem & Boijs, qui finitimi erant Senonibus exturbatis, idem nomen communicatum puto. Sequitur vt paucis de Liguribus agamus. Inuenio itaque Ligures, qui cis Alpes habitabant in duas partes fuiſſe diſtractos; Tranſapenninos & Ciſapenninos. Tranſapennini fines a meridie mare Liguſticum; a Septemtrione Apennini iugum: ab Oriente primùm Macram amnem; poſt impetu in Etruriam facto Arnum; ab occaſu eiuſdem Apennini & Alpinini congreſſum ad
D Nicæam habuerunt. atque ex his alij Montani, alij Maritimi appellati. Montani vt in veteribus rerum Italicarum Commentarijs ſcriptum eſt, a Nicæa vnde Apenninus attollitur, vſque ad fontes Macræ pertinuerunt: a Macra autem vſque ad Arni fontem Ligures Apuani. Maritimi verò a Maſsilia, vt ait Polybius, vſque ad Piſas, quod primum opidũ ex Liguribus in Tuſcos eunti occurrit: quamquam illud etiam Trogus in Liguribus, vt ea ferebant tempora collocarit. Ceterùm a Piſis opido Romam vſque Etruria pertinebat; hoc eſt, vti ego ex Polybio auctore nulla in re contemnendo interpretor, inter Arnum Tiberimque flumina concluditur.

GALLIA TOGATA.

LIGVRES.

PISAE.

ETRVRIA QVAE ET TYRRHENIA.

ETruriam, quæ olim Tyrrhenia dicebatur, ab antiquis in tres partes A
distinctam inuenio, quarum vnam Maritimam appellarunt: alteram Ciſciminiam, tertiam Tranſciminiam. Maritimæ opida a Tiberi ad Arnum progredientibus ſecundùm oram maritimam obeuntibus, aut non longè ab eadem diuertentibus hæc occurrebant: Phregenæ, Alſium, Cære, Pyrgi, Sabate opidum cum lacu, Caſtrum nouum, Tarquinij, Grauiſcæ, Coſa, de qua paullopòſt latius acturi ſumus; itidem Volcæ, Telamon promontorium, Labro, Populonia, Volaterræ; & vnde initium ſumſimus Piſæ. Ciſciminia omnem regionem cis Ciminium mõtem continet; quæ eſt inter Tiberim regionẽ maritimã, & iuga Ciminia quo in ſpatio erãt, Veij, & de quibus ex ordine proſequemur, Falerij ſiue B
Faliſci, Caperra, Nepet & Sutrium, lacus Ciminus & Vadrinonis. Tranſciminia, vt eſt in Epitomis rerum Italicarum antiquis, a iugis Ciminijs ad Piſtorium pertinuit, atque opida habuit Ferentiam, Troſſulum nouem millia paſſuum citra Volſinios teſte Plinio, Bleram, Cortonoſſam, Contenebram, Salpinates, Cluſium, Ruſellas, Senas, Fluentinos qui & Arnienſes dicebãtur, Fæſulas, Piſtorium, Stellates, Arretium, Crotonam, lacum Traſimenum, & Peruſiam. Quemadmodũ autem Latinorum, ſic & Etruſcorũ commune quõdam cõcilium fuit ad Fanum Volturnæ: quo in loco duodecim Etruriæ per ea tẽpora principes populi de ſummarum conſultare, ac de bello paceque ſtatuere ſoliti ſunt. fuerunt autem C
vti accepimus hi, Veientes, Cærites, Faliſci, Vulſinienſes, Cluſini, Peruſini, Arretini, Ruſellani, Volaterrani, Populonienſes, Piſani & Fæſulani. vt autem quique ex his proximi vrbi Romæ fuerunt, ita primi bello Romano tamquam continenti quodam incendio conflagrarunt. Proximi autem fuêre Veientes, quorum agrum Tiberis a Cruſtumino & Fidenate (qui in Sabinis ſunt vt ait Plinius) diuidit, duodecim paſſuum mil libus procul a Roma. Cum his ergo primùm acie decertauit Romulus, cum pro Fidenatibus conſanguineis ſuis arma cepiſſent; eoſq; prælio fuſos, ea agri parte quæ Tiberim attingebat & ſeptem pagi dicebatur, ceteriſque quæ ſunt ad fluminis oſtium locis teſte Dionyſio multauit. D
Eoſdem deinde ſæpius rebellantes reliqui ferè omnes qui Romulum ſecuti ſunt reges deuicerunt: e quibus Ancum Martium tradit Liuius ſilua Mæſia Veientibus ademta, vſque ad mare imperium prolataſſe, atque Oſtiam in ore Tiberis condidiſſe. Inde verò regnante Priſco, reliquam Etruriam belli Romani contagione arſiſſe in Dionyſij hiſtoria ſcriptum inuenio, cum quinque Etruriæ populi arma cum Latinis iunxiſſent: eoſque ad Eretum in agro Sabinorum prælio victos leges pacis accepiſſe. Poſtea C. Iulio. Q. Fabio Coſs. Veientibus agrum Ro. populantibus, neq; res reddentibus bellum eſt indictum: idque per octo annos continuos geſtum,

COSA.

FALERII. FALISCI.

ETRVSCORVM CONCILIVM.

A gestum.quo bello trecenti & sex Fabij,qui sibi hostem illum depoposcerant,ad Cremeram amnem deleti sunt. Deinde L.Quinctio, M.AEmilio, L. Iulio Tribunis militum consulari potestate, Fidenates legatis Romanorũ interfectis ad Lartem Tolumnium Veientium regem defecére; Vejentibusque arma capientibus, Falisci de quibus ex ordine scribemus,sese adiunxerunt.

FAΛEIΩN.

FALISCI Argiuorum Colonia.

B AGAMEMNONE Mycenarum & Argiuorum rege Clytemnestræ vxoris adulteræ, & AEgysthi adulteri insidijs cæso, cum AEgysthus regnum quod per scelus inuaserat, Tyrannide & crudelitate premeret; Halesus Agamemnonis ex Briseide vti quidam, vti alij ex Clytemnestra,filius,(alij aurigam ipsius fuisse tradunt) AEgysthi sæuitiam veritus assumta voluntariorum & clientium ex Argis manu in Italiam profectus,cum ad Masicum montem cõsedisset,postea ibi vrbem con- FALISCA CONDITA.
didit: vrbique & genti a se nomen fecit. Haliscam enim vrbem, & Haliscos ab Halesо auctore & conditore prius dictos tradunt nonnulli; qui
C postea Falisci vocati sunt,aspirata in F. digamma AEolicum commutata; eadem ratione,qua Dionysius tradit priscos Græcos consueuisse nominibus a vocali incipientibus præponere digamma illud F. additis ad lineam rectam duabus obliquis: ita vt pro ἑλενη, ὀικος,ἀναξ,ἀνηρ proferrent, Fελενη,Foικος,Fαναξ,Fανηρ, & multa similia, cui suffragatur quod & in numismatibus antiquis FAΛEIΩN non per Φ sed F digamma loco aspiratæ præposito scriptum videmus. Halesus autem vti noui ciues originis suæ admonerentur, tẽplum Iunoni Argiuo illi simile erexit; in quo ijdẽ sacrorũ ritus annui obseruarentur, essent sacrificiorũ similitesq; apparatus & cultrices templi sacrificulæ, & puella innupta, quam Cane-
D phoron appellabãt sacrificium auspicari solita; præterea chori virginum quæ in veste alba quàm poterant splendidissimè cultæ incedentes carmen patrium in laudem Deæ canebant: ac vias quacumque sacerdotes cum victimis reliquoque sacrificij apparatu incederent, vestibus floribusque sternebant. Capram autem in templum illud Iunonis inferre nefas erat. Halesus postquam vrbem ab se conditam optimis legibus institutisque ornasset; auxilium Turno Rutulorum regi aduersus AEneam & Troianos ferens, in prœlio occubuit. Post eius mortem Falisci cum aliquamdiu libertate potiti fuissent; in ius tandem ditionemque Etruscorum; qui maximam Italiæ partem olim armis domuerunt,

conceſſére: Et inter duodecim Etruriæ populos deinceps annumerati A
ſunt. Vrbi tamen gentiq́ue Faliſcorum, ſuæ leges ſuaq́ue inſtituta permanſére. Duas præcipui nominis vrbes Faliſcis fuiſſe quidam tradunt, modico a ſe interuallo diſtantes, quarum prior Faliſca ſiue Faliſcum a conditore, vti iam diximus, appellata fuerit: altera Faleria ſiue Falerium a Falerio Argiuo Haleſi comite nomen ſortita. Alijs placuit Falerium opidi nomen eſſe; gentem verò Faliſcos dici. De Falerio addit Dionyſius, etiam ſuo ſæculo quamuis a Romanis habitaretur, ſcintillas tamen Pelaſgici generis ſeruaſſe; multaq́ue moris Græcanici longiſsimo tempore apud Falerias perduraſſe; vti armorum ornatus, haſtas & Clypeos Argolicos: ſacrorum quoque apparatus, ædes Deorum expiatio- B
nes, ſacrificia & multa ſimilia. Ager Faliſcorum quamuis multa ſui parte aſper & montoſus, lætiſsimis tamen paſcuis abundabat; & lino admodum fœcundus erat. perlabebatur Faliſcorum regionem Clitumnus amnis, eo miraculo celebris quod eius aquæ potæ albedinem armentis inducerent. Nihil quod memoria dignum ſit, a Faliſcis ante annum ab vrbe condita CCCXVI. geſtum: hoc demum anno ſocietatem Lartis Tolumnij Veientium regis, & Fidenatium ſequuti, arma Romanis intulerunt. Aduerſus quos Mam. Aimilius Dictator ab Romanis miſſus, ingenti eos prœlio ad Nomentum cæſo inter cæteros Veientium rege ſuperauit. Sequenti inde anno, Conſules Romani agrum Faliſcum C
ingreſsi, quum intra muros ſe contineret hoſtis, omnia latè depopulati, quòd peſtilentia Romæ ſæuiſsimè graſſaretur reuocati, pactis cum hoſte inducijs legiones ex agro Faliſco abduxére. Quieuére inde Faliſci vſque ad annum ab vrbe cõdita CCCLI. quo anno inita cum Capenatibus ſocietate, caſtra Romanorum, qui tum Veios circumſedebant, inuaſére; ipſis ſimul Veientibus eruptionem facientibus: ita vt hinc Veiente, inde Faliſco prementibus conuerſæ in aduerſa Romanorum legiones, aliæ aduerſus Faliſcos & Capenates, aliæ aduerſus Veientes erumpentes depugnarent. Sed diſſentione M. Sergij & Verginij tribunorum, qui priuatis inter ſe odijs diſsidebant, ac binis quæ Romani ad Veios habebant D
caſtris, hic maioribus ille minoribus præerant, factum eſt, vt dum Sergius cuius caſtra hoſtes oppugnabant, opem ab inimico per arrogãtiam petere dedignatur; Verginius verò pari pertinacia auxilium collegæ laborãti vltrò ſubmittere differt, Faliſci interea, Capenates ac Veientes caſtris Romanorum paucis effugientibus potirentur. Quæ clades vbi Romæ acepta eſt, Sergio & Verginio propter mutuas diſcordias magiſtratu abire iuſsis, alij in locum illorum creati ac Veios miſsi, Faliſcos Capenateſque magna cum cæde caſtris eijciunt. Faliſci nouis ſtatim copijs conſcriptis accitiſque Capenatibus, cum rurſus caſtra Romanorũ aggrede-

FALISCORVM ADVERSVS ROMANOS RES GESTAE.

A aggrederentur non ſine ſtragi repulſi, pluribuſque inde alijs ſuper alias cladibus fracti, auxilium a communi Etruriæ concilio ad Veientes obſidione Romanorū liberandos per legatos petiére. Verùm Etruſci cum prius Veientibus hoc negaſſent, ſe ne tunc quidem aduerſus Romanos auxilia miſſuros reſponderunt: ſi qui tamen ex iuuentute ſua voluntarij ad bellum ire velint non prohibituris. Eo cum reſponſo regreſsis domum legatis, ingens voluntariorum numerus ex Etruria ad Faliſcos acceſsit: quorum acceſsione aucti Faliſci accitis Capenatibus in Romanos mouerunt. His L. Titinius & Cn. Genutius Tribuni militum cum exercitu obuiam facti, dum fortiùs quàm cautiùs pugnant, in inſidias
B præcipitantur. Genutius fortiter pugnans occubuit. Titinius collectis ex multa trepidatione militibus in editum tumulum euaſit. Ea clades Romam perlata, quum maiorem quàm pro re terrorem feciſſet, M. Furius Camillus Dictator dictus eſt. Is cum P. Cornelio Scipione magiſtro equitum profectus, ac Faliſcos in agro Nepeſino cum Capenatibus adeptus, eoſdem magna ſtrage fudit; ſimul etiam caſtris exuit: inde & Veios cepit. Poſt biennium inde Romani Camillum Tribunum militum creatum rurſus contra Faliſcos miſére: qui ſtatim cum exercitu agrum Faliſcum ingreſſus, caſtra haud procul ab vrbe Faleria poſuit. Tenebant ſe prius mœnibus Faliſci donec populationibus agro-
C rum & villarum incendijs irritati vrbem egreſsi in aperto caſtra locarent: ita tamen vt præ metu Romanorum haud longiùs quàm mille paſſus ab vrbe progrederentur, loco quàm caſtris ceperãt aſpero vndiq; & prærupto fidentes. Ceterùm Camillus motis noctu caſtris dum Faliſci caſtris ſuis egreſsi in Romanos caſtra in ſuperiore tumulo mũniẽtes opus impedituri impetũ faciunt, fuſis fugatiſque, ac præter caſtra propria in vrbem cõpulſis Faliſcis, caſtra etiam illorum cepit. Circumſideri inde vrbs & munientis claudi cœpta eſt, cumque leuibus interdum per eruptionis occaſionem prœlijs tempus tereretur, neutrò inclinante ſpe, maximè cum frumentum aliaque neceſſaria largiùs obſeſsis quàm obſiden
D tibus ſuppeterent; videbatur hæc obſeſsio non minùs diuturna quàm ad Veios fuiſſet futura, ni caſus inſpiratus Imperatori Romano fidei integritatiſque opinionem & maturam ſimul victoriam peperiſſet. Quum moris eſſet apud Faliſcos eodem liberorum præceptore ac pædagogo vti, Falerij ſub vno Ludimagiſtro pueri ſimul complures, & in his etiam principum liberi erudiebantur. Is cum in pace conſueſſet pueros ſuæ curæ commiſſos, ante vrbem luſus exercitationiſque cauſſa producere; & ne in bello quidem eum morem intermitteret; accidit, vt dum variatis ſermonibus & luſibus pueros ſolito longius a porta trahit, ſimul & intra hoſtium Romanorum ſtationes, deinde in caſtra, denique & in

prætorium perduceret:puerosq; coram Camillo adducens addidit; Fa- A
lerios se in potestatem Romanorum tradidisse;quando eos pueros quorum parentes summam rerum in vrbe teneant, ipsi dediderit. Sed Camillus tantam hominis perfidiam execratus, spretum increpatumque, manibus a tergo reuinctis, ac detractis vestibus denudatum, pueris tradidit: virgas quoque quibus illi proditorem verberantes in vrbem agerent, dari iussit. Falerij tantam in hoste fidem ac iustitiam admirati, deposito statim omni in Romanos odio, legatos ad Camillum, deinde permissu Camilli Romam ad Senatum mittunt; qui Falerios ac vrbem ipsorum in fidem potestatemque Romanorum dederent. atque ita Falisci in fidem receptis. quo plebs Romana eo anno a tributi onere leua- B
retur,pecunia quanta in stipēdium annuum militibus sufficeret, Falisci imperata est: ac pace concessa, legiones ex agro Falisco abductæ sunt.
Haud diu in fide perstitére Falisci; namque C. Martio & Cn. Manlio Coss.postquam occultè prius arma cum Tarquiniensibus sociassent,Romanis per fæciales res repetentibus non reddiderunt: nihil tamen memorabile ab ijs Consulibus contra Faliscos gestum: sed anno insequenti,quo M. Fabius Ambustus & M. Popillius Lenas vterque secundum Coss.fuére,Fabio bellum contra Faliscos obuenit: qui cum Legionibus in Falisco profectus, a Falisci Tarquiniensibusque cum instructo exer- C
citu occurrentibus prœlio superatus est. iniecerat terrorem,turbauerat-que insolita specie primo congressu Romanam aciem,quod sacerdotes Falisco rum agmen suum cum facibus ardentibus,anguibusque prælatis incessu furiali præcedebant. Sed postquam Consul,Legati,Tribunique, milites puerorum more vana pauentes irrisissent, increpassentque, pudor animos a priore trepidatione in ferociam conuertit; discussoque vano hostium apparatu ac facto in armatos impetu, funduntur, sternunturque Falisci cum Tarquiniensibus: tota denique acie in fugam compulsa etiam castris exuti sunt. Hac clade irritati potius quàm fracti animis Falisci; totam in Romanos concitant Etruriam; ingentibusque Etruscorum copijs aucti ad Salinas castrametantur. At C.Martius Ru- D
tilius Dictator in hos profectus ancipiti primùm prœlio certauit; sed acriore impressione facta,auersis in fugam hostibus, castris etiã ipsorum potitus est. Ita Falisci accisis rebus suis, trepidi intra fines suos se receperunt: assidua inde agrorum vastatione coacti pacem supplices ab Romanis petierunt,impetraruntque. Eam pacem quum integra aliquamdiu fide coluissent, rursus L. Papyrio Cursore Sp. Caruilio Coss. arma cum Etruscis aduersus Romanos sociarunt: contra eos missus Consul Sp. Caruilius, Falisco s multis cladibus fractos pacem denuò petere coëgit. Rebellasse inde iterum Falisco s post bellum Punicum secundum,

PAX INTER FALISCOS ET ROMANOS.

& cum

A & cum ijs duce A. Manlio Torquato Conſule debellatum eſſe inuenio. Is namque ducto in agrum Faliſcum exercitu, occurrentes ſibi Faliſcos prœlio fudit: deuaſtatoque agro Faliſco exercitum ad Faleriam vrbem admouit, eamque per vim captam euertit: totum inde nomen Faliſcum ſexto poſtquam venerat die in deditionem accepit. Manlium de Faliſcis triumphaſſe Faſti Capitolini teſtantur. Deductam ab Romanis in Faliſcis Coloniam Iunoniam Faliſcam inuenio; coloniſque agros ab Triumuiris aſsignatos: ſed quo id tempore factum ſit nobis ob ſcriptorum incuriam incertum eſt. Quia autem Faliſci ſub eodem parallelo cum Coſis maritima Etruriæ vrbe a Ptolemæo recenſentur, fecit eadem B parallelorum æqualitas, vt a Faliſcis ad Coſanos maritimos Etruriæ populos tranſiremus.

FALERIVM CAPTVM ET EVERSVM.

FALISCA COLONIA IVNONIA.

COSAE.

KOΣΩN.

COSAM auctor eſt Plinius Vulſinienſes qui inter duodecim principes Etruriæ populos recenſentur, ædificaſſe. De Vulſinienſibus itaque vt Coſanorum maioribus, pauca & explorata, vt accepimus, in medium adducturi ſumus. Captis Veijs L. Valerio potito, M. Manlio Capitolino Coſs. nouum bellum cum Vulſinienſibus exortum eſt: C quo quum propter famem & peſtilenitiam exercitus Ro. duci nequiret; Vulſinienſes ob id animis elati; Salpiniatibus adiunctis, agros Romanos vltrò incurſauére. itaque duobus inde populis bello indicto, cum Vulſinienſibus pugnatum. Fuſa primo concurſu in fugam acie, octo armatorum millia ab equitibus Ro. intercluſa, poſitis armis in deditionem venerunt. Vulſinienſibus bello feſsis, ea condicione, vt res populo Ro. redderent, inducię in viginti annos datæ ſunt. Obſeruo quoque a L. Poſtumio Megello Conſule, traductum in Etruriam exercitum principio Vulſinienſium agrum vaſtaſſe: deinde cum Vulſinienſibus ad tuendos fines egreſsis haud procul mœnibus ipſorum depugnaſſe: duo mil- D lia & ducentos Etruſcorum cæſos; ceteros vrbis propinquitate tutos fuiſſe. inde tres validiſsimas Etruriæ vrbes, Vulſinios, Peruſiam, Aretium pacem petijſſe; & veſtimenta frumentumque pro militibus cum Conſule pactos, miſsis Romam oratoribus, indutias in quadraginta annos impetraſſe. In fragmentis Tabularum Capitolinarum ſcriptum eſt, Ti. Coruncanium de Vulſinienſibus & Vulcientibus triumphaſſe: quod ideo hîc adſcripſi, quod Plinium prodidiſſe videam, Coſam Volciętium vrbem (quo loco alijs Vulſinienſium nomen ſubſtituere placuit) a populo Ro. deductam. Paterculus etiam auctor eſt, Coſam & Pæſtum Fabio Durſone & Claudio Camina Coſs. vtramq; ad mare Etruſcum;

COSA COLONIA.

illam in Etruria, istam in Campania vt suo loco memorauimus deductam. A
Plutarchus quoque tradit Narniam & Cosam a T. Quinctio Flaminino ante consulatum deductas. Ceterùm octogesimo ferè quàm deducta fuerat anno L. Furio Purpureone, M. Claudio Cos. Cosanis postulantibus, vt sibi colonorum numerus augeretur, mille adscribi iussi sunt; dum ne quis in eo numero esset, qui post L. Cornelium, & Ti. Sempronium Cos. hostis fuisset. Est & illud obseruatione dignum, quod Liuius memoriæ prodidit, difficillimis reipublicæ & belli Punici temporibus, recenseri Cosanos inter eos colonos, qui in fide manserunt. nam quod idem Liuius prodit Cossanos ab Hannibale per fraudem interceptos. procul dubio de ijs hoc intelligendum, quos inter OEnotrios Ste- B
phanus recenset. argumento est, quod idem scribat, Hannibalem post Cannensem cladem, a Statio pollicente se Cossam traditurum, in Hirpinos ea occasione euocatum fuisse. mox rem gestam paucis in hanc ferè sententiam prosequitur. Cossanum fuisse nomine Trebium nobilem inter suos, sed factione familiæ quæ per gratiam Romanorum potentior erat oppressum, rem ad Hannibalem inclinasse, quem Cannensi pugna ferocem cum exercitu aduenire nunciabat, & vulgi sermonibus spargebat: Cossanos itaque ob metum Hannibalis vrbe excessisse: vacuã vrbem sine certamine occupatam & præsidium Punicum acceptum: Cossam cum alijs aliquot Samnitium vrbibus, paullopòst a Q. Fabio C
Consule vi receptam fuisse. Idem Liuius quum sub Q. Fabio Maximi filio, & Ti. Sempronio iterũ Cos. prodigia quæ nunciata erant enarrat, inter cætera refert arma in Iouis Vicilini templo, quod in agro Cosano erat, concrepuisse. quod vt de Cosanis Etruscis intelligi possit, facit Cosanorum numisma quod hîc exhibemus: in eo namque ab auersa parte Aquila Iouis ales dextro pede cõtextam e lauro corollam, sinistro sceptrum premit; non ambiguo symbolo Iouis numen in ea colonia in veneratione fuisse. Numisma autem istud ad Coloniam referendum iccirco nõnulli opinãtur, quod ab aduersa parte aut coloniæ alicuius magistratum; aut certè Cosam nouis colonis, vt ex Liuio memorauimus, D
auctam fuisse Triumuirorum symbolo exprimi credant. Sunt qui de colonia quidem cum præcedentibus eadem opinentur; sed quod in numismate tres viri ad iter accincti adpareant, ad Cosanorum calamitatem referant; qua ob Soricũ copiam sedes suas deserere coacti sint: vt a Volaterrano quoq; memoriæ proditum est. eam tamen fabulã a Rutilio Numantio poëta, qui multis ante sæculis sub Honorio Augusto vrbis præfecturã gesit, irrisam fuisse obseruo, nec verisimiliorẽ haberi quã gruum cum Pygmæis pugnam multorum figmentis celebratam. Verùm quod ad vrbis situm pertinet, ex Strabone (vti & ex Ptolemæi quoque tabulis)

A bulis) obſeruo, Coſas haud procul a mari Tyrrheno exſtitiſſe; in ſinu autem illo tumulum fuiſſe ſublimem, in quo opidum a Vulſinienſibus ſiue Volciētibus exſtructum fuerit: ſub tumulo portum Herculis fuiſſe, & lacū ex mari ſalſum: ad ſinus ipſius oram Thunnos venantiū ſpeculam exſtitiſſe: Thunnum namque piſcem, non modò glandes, verùm etiam purpuras, quarum magna circa has oras frequētia erat, proſequi. Coſam plerique auctores numero ſingulari; quidam numero plurali Coſas proferunt. & ſic numiſma antiquum exprimit KOΣΩN Virgilius quoque ſcribit. Quique vrbem liquêre Coſas. Præterea apud pleroſque Coſſa & Coſſani cum. ſſ. geminato: legimus: alij per ſ. ſimplex Coſa &
B Coſani ſcripſere, ſicuti & numiſma antiquum, cuius auctoritatē ſequuti & nos ita ſcripſimus. Vltra Coſam Populonia erat, vna ex duodecim Etruriæ vrbibus, quæ ad commune concilium ad Volturnæ fanum, vt memorauimus, conuenire ſolebant. Vlterius ad Arni & AEſaris confluentem Piſæ opidum, a Piſanis, qui e Peloponeſo cum Neſtore aduerſus Ilium militarunt, conditum. PISAE. Vltimum illud Etruriæ opidum erat, & Liguribus proximum: atque hinc euenisſe opinor quod Liuius Piſas pro Liguriæ prouincia vſurpauerit; quum ita ſcribat P. Porcius Læca Prætor ſortitus eſt Piſas, vt ab tergo Liguribus eſſet.

C LIGVRIA. Ligurum natio, vt auctor eſt Dionyſius, antiquiſsima, & regio latiſsima fuit: quippe quæ ante Gallos Italiam inſederit; nec ſolùm Italiæ, ſed etiam Galliæ vlterioris partem non modicam obtinuerit, in qua Saluues Deceates, Oxybij & Vocontij Ligures habitarunt. vnde autem in Italiam aut in Galliam venerint, idem pro incomperto reliquit. Maritimos Ligures Polybius a Maſsilia ad Piſas vſque extendit. quamquam Piſas quoque Trogus in Liguribus collocarit. quæ ora opida habuit Fanum Herculis, Lucum Feroniæ, Lunam, & poſt Macræ fluminis oſtium, Erycis ac Veneris portum, Tigulliam, Genuam, Vada Sabatia. Albingaunum, Albium Intemelium, Herculis Monæci portum,
D Nicæam, & finem Italiæ Varum flumen. Vltra flumen a mari Gallico vſque ad Druentiam Salluui gens Liguſtica (vt memorauimus) habitarunt per ſtadia quingenta, ſiue millia paſſuum LXII. vt Strabo auctor eſt. SALLVVI. vltra Varum itaque inter Salluuos Tauroentium, Olbia, & Antipolis erant, Maſsilienſium vt Strabo & Stephanus prodiderunt, coloniæ. ANTIPOLIS. Addit Strabo Antipolin quæ in Narbonenſi prouincia ſita erat, inter Italicas ſua adhuc ætate vrbes annumeratam; Nicæam Liguriæ Maſsilienſibus attributam; & quum ſuper eo iure Miſsilienſes Antipolitanis litem in Senatu Romano mouiſſent, Antipolitanos iudicio a Maſsilienſium imperio fuiſſe liberatos. Antipolitanos vnà cum Salluuis in po-

teſtatem populi Romani veniſſe opinor: quum namque Salluui & Vo- A
contij, Maſsilienſes bello & incurſionibus vexarent, Maſsilienſes qui ab origine (vt paullopòſt latiùs explicabimus) Romanorum ſocij fuerant & inter Salluuos ad mare habitabant, opem & auxilium a Romanis petierunt & impetrarunt: miſsiſque ad bellum Allobrogicum (quod non ſolùm contra Gallos Allobroges, ſed & aduerſus alios complures vicinos populos, & in his Salluuos & Vocontios geſtum eſt) C. Sextius Caluiñus Cn. Domitius Ahenobarbus Conſules Salluuos & Vocõtios edomuerunt, deſque ijs triumpharunt, vti apparet ex antiquo fragmento marmoreo Faſtis Magiſtratuum & triumphorum Romanorum a nobis editis, adiuncto. Atque hæc qua potuimus breuitate perſtrinxi- B
mus; vt quæ deinceps de Maſsilia dicturi ſumus, & de Antipoli & Athenopoli ceteriſque Maſsilienſium colonijs commodius intelligi poſsint.

ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΩΝ.

ANTIPOLIS Maſsilienſium Colonia.

ANTIPOLIS A MASSILIENSIBVS CONDITA.

C ANTIPOLIN a Maſsilienſibus vltra Varum flumen ſicuti Tauroentium & Olbiam; cis Varum autem Nicæam contra Barbarorum inſultus conditas fuiſſe Strabo teſtatur: quò nauigantium commercia, & mare a piratis libera eſſent, ſi ipſi loca montana vti & portus præcipuos in poteſtate haberent. Idem tradit Græcos Ligures omnes a principio Salluuos appellaſſe; regionemque eam Liguſticam quam Maſsilienſes tenebant: Romanoſque contra iſtos primùm arma mouiſſe, eò quod ipſis tranſitum in Hiſpaniam intercluderet: latrocinijs namque ipſorum omnia terra marique quàm latiſsimè infeſtabantur: opibuſque vſque adeo accreuerunt: vt octogeſimo demùm anno iter publicum per ipſorum regionem exercitui Romano ad ſeſquimiliare D
pateret. Meminit Antipolis Tacitus in bello Vitelliano, vocatque Municipium Galliæ Narbonenſis: atque illud eſſe puto, quod iam ex Strabone meminimus; Antipolin contra Maſsilienſium diſceptationem Italiæ fuiſſe attributam. Ptolemæus Antipolin inter Deceates ſub longitudine XXVII. latitudine quadraginta trium reponit. nunc de Maſsilia dicendum.

SALLVVI LIGVRES.

ANTIPOLIS MVNICIPIVM.

ΜΑΣ.

A

ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ.

MASSILIA Phocæorum Colonia.

MASSILIA.

MASSILIAM omnium ſcriptorum etiam antiquiſsimorum monumentis celebratam, diximus ſitu ſuo perſtringere eius trianguli verticem, quo Polybius Italiam tribus lateribus circumſcribit: adhæc eodem auctore, maritimos Ligures a Maſsilia vſque ad Piſas extendi; atque Alpes a Maſsilia propè in orbem ad Tergeſte vſque in ſinum Adriaticum ductas, occidentis & Septemtrionis Galliæ partes tueri. atque
B hæc quantum ad Maſsiliæ ſitum, quo Italiam Liguresque Gallos contingebant: ſupereſt vt de vrbis ipſius origine & maioribus diſſeramus.

MASSILIA PHOCAEOR. COLONIA.

Obſeruo itaque Maſsiliam coloniam fuiſſe Phocæorum, videlicet eorũ qui in Ionia fuerant. Phocæam enim Athenienſes vnà cum Philogene in Ionia haud procul a Smyrna condiderant: nomenque vrbi a Phoca vitulo marino, qui dum fundamenta vrbis iacerent ipſis apparuiſſet, fecerant. Maſsilia verò tali occaſione & cauſſa condita eſt. Cyrus Perſarum rex quum Cræſum Lydorum regem opibus ſuperbientem armis edomuiſſet, & in poteſtatem redactum regno ſpoliaſſet, maritimis Ioniæ & AEoliæ regionibus Harpagum ducem præfecerat. Is quum ſu-
C perbè admodum & ex libidine dominaretur, metum Phocẽſibus incuſſit: quos vt tumultuari accepit, tamquam vrbem obſeſſurus propius ad Phocæam mouit. Phocenſes verò vt vim ab Harpago parari vident, noctu qui elabi poterant, conſcenſis cum familia nauibus in Epheſum vela faciunt: idque ex omine quod fortè nauigationis eiuſdem gubernatori exciderat, conſulendam videlicet eſſe Dianam, quò curſum oraculo ſuo dirigendum Dea reſponderet: Dianam namque tota Ionia magna veneratione colebat. Nocte verò eadem quà Phocenſes Epheſum appulſi fuerant, Ariſtarcha inter Epheſias matronas honeſtiſsima, vidit Dianam in ſomno monentem, vt vnà cum Phocenſibus accepto
D ſecum quodam ſimulacro nauigaret. Italiam itaque ex Deæ oraculo petunt: pars in Lucania Veliam (vt ſuo loco proſequuti ſumus) ſiue Hyelam condidiſſe; ceteri regnante Tarquinio Priſco cum Romanis ſocietatem coiuiſſe ſcribuntur, inde cum tota claſſe Phrurio & Perano ducibus in Galliam Braccatam profecti, Maſsiliam Ariſtarchæ monitu ad Rhodani oſtia iuxta Ligures condiderunt: loco rupibus & cautibus aſpero, cui portus in formam Theatri ſubiacebat: vrbeque mœnibus ampliſsimis cincta arcem exſtruxére; templumque in arce Apollini Delphico (quod Delphi in Phocide ſiti eſſent) vti & alterũ Dianæ Epheſiæ ſplendidiſsimum, ob oracli memoriam condiderunt. Ariſtarcham,

quam

quam ſummo in honore Phocenſes habebant, eiuſdem Dianæ ſacerdo- A
tem creatam fuiſſe memoriæ proditum eſt. conſentiunt cum hiſtorijs numiſmata; Apollinem namque & Dianam a Maſsilienſibus cultos fuiſſe tam Apollinis quàm Dianæ capita & Tripodes Maſsilienſium numiſmatibus expreſſa abundè teſtantur. Accedit adhæc, quod a Pauſania in Phocaicis memoriæ proditum eſt, Maſsilienſes Delphis in æde Mineruæ Phronææ (Prouidæ Latinè diceres) æneum Apollinis ſignum dono poſuiſſe; eoſdemque Phocenſium, quæ Ioniæ gens fuerat, colonos fuiſſe; partem eorum qui ex Phocæa Harpagū Medum effugiſſent: donum ideò Apollini æneum poſuiſſe, quod occupata quam tunc tenebant in Gallia regione, nauali pugnà Carthaginienſes viciſſent, illudque B
ex decima de Pœnis ſuperatis dedicaſſe. Addam & iſtud quod numiſmatibus aliquid adferre poterit; Maſsilienſium Apollini proximum fuiſſe Leonem æneum, a Phocenſibus qui agrum Eleaten incolebant, obſidione qua a Caſſandro vrgebantur liberatis miſſum. quum itaque Phocenſes Ioniæ genus & originem ad Phocenſes Græciæ referant, in ſuſpicionem adducor hinc toties in Maſsilienſium numiſmatibus leoné apparere. Sunt qui nono quod inter Maſsilienſiū ſpectatur numiſmate, Ariſtarchæ ſacerdotis Dianæ faciē exprimi credant: Taurum verò cornupetam quem poſtremū numiſma exhibet, coloniæ ſymbolū eſſe: piſciculum aūt qui tauro imminet ideo additū quod eo loci vti Mela te- C
ſtatur, eiuſmodi piſcium genus effodiatur: aut quod maritima ſit colonia. Refert inter prodigia Liuius quod alij naturæ loci attribuunt; in eo Galliæ agro quà aratrū inducebatur, ſub exiſtentibus glebis piſces emerſiſſe. atque iſta quidē ſunt quæ ad numiſmatū rationem ex hiſtorijs obſeruare potuimus. Hactenus quæ ad originem vrbis pertinent paucis enarrauimus; nunc ea quæ reipublicæ eiuſdē ſtatum auxerunt & conſeruarunt. Trogus qui ſeſe hiſtoriæ veritatem, atque ab initijs & prima rerūpublicarum aut regum dominatione ſcripturum profitetur, in hanc ferè ſententiā narrat. Frurium & Peranum claſsis Phocenſiū præfectos ad Segoregiorum regem nomine Senanum, in cuius finibus vrbem con- D
diderant, amicitiam petentes conueniſſe. Fortè eo die rex totus erat in apparatu nuptiarum Gyptis filiæ: quam more gentis inter epulas genero qui præ ceteris placuiſſet collocare parabat: itaque quum ad nuptias inuitati omnes proceſsiſſent, inuitati ſunt ad conuiuium & Græci, quos nominauimus hoſpites. Introducta deinde virgo cum iuberetur a patre aquam porrigere ei quem virum eligeret, omnibus omiſsis ad Græcos conuerſa, aquam Perano porrigit; qui factus ex hoſpite gener, loeum condendæ vrbis a ſocero accepit. Athenæus diuerſóſne auctores a Iuſtini Trogo ſequutus; an ſuæ ætatis memoriam incertum, a Trogi narratione

A ratione variat,decimo tertio namq; libro hanc hiſtoriã euentu quidẽ eandẽ,nominibus tamen & tempore diuerſam prodidit. Nanum videlicet regem qui nuptias filiæ,quã Pettam vocat,parabat,Euxenum Phocenſem qui eò fortè acceſſerat,ad conuiuiũ euocaſſe. nuptias more gentis ea conditione & pacto celebrari ſolitas,vt ſponſa poſt cenam ad conuiuas accedens phiala miſta cuicumque ex præſentibus procis præbibiſſet & phialam porrexiſſet, eum ſibi maritum videri delegiſſe. Pettam itaque ingreſſam,ſiue caſu ſiue conſilio,phialam Euxeno obtuliſſe:atq; ita patrem Euxeno filiam in vxorẽ collocaſſe; maritum mutato vxoris nomine eandem Ariſtoxenã appellaſſe;atque in eius rei memoriã gen-
B tem Protiadarum a Proto Euxeni & Ariſtoxenæ filio apud Maſſiliẽſes multis poſtea ſæculis ceebrem fuiſſe. Vt autem inter conuiuales Athenæi & ſobrios Iuſtini ſermones nihil iudicij aut ſententiæ interponamus, quum Peranus per Glyptin Senani Segoregiorum regis filiam vicinis etiam amicus factus eſſet, Maſſilienſes cum Gallis & Liguribui rs es magnas gerere cœperunt,ſiue dum armis ſe aduerſus vim externam tuentur, ſiue dum vltrò eos a quibus petiti fuerant laceſſunt: ſicuti mortuo rege Senano contra filium eius Commanum accidit, qui quum Maſſiliam ex inſidijs intercipere conaretur,ſeptẽ Ligurum millia a Maſſilienſibus vnà cum rege cæſa ſunt: inſtitutumq; (quia Flora-
C libus dum ciuitas ſomno ac vino ſepulta eſſet, Commanus eam inuadere tentauerat) vt feſtis poſtea diebus portas clauderent; vigilias agerẽt ſtationes in muris haberent & peregrinos recognoſcerent. Vicére etiã nauali prœlio,vti ſupra ex Pauſania memorauimus Carthaginenſes. Ceterũ Maſſilia poſtquam a prima ſtatim origine diu cum finitimis luctata eſſet, pace tandem cum ijſdem parta,rerum geſtarum fama,opum abundantia,colonorum frequẽtia,& armorum gloria, præcipuè autem populi Ro.ſocietate & amicitia propugnata florebat. Ciuitatem inde optimis legibus & Græca diſciplina inſtitutam & morum grauitate cõpoſitam,ſexcenti ex optimatibus (qui ab honoribus quos quoad viue-
D rent capiebant Τιμήχοι vocati ſunt) ſuo conſilio gubernabant. Fuitq; eadem reſpublica vel a prima origine & antequã Maſſilia conderetur, (cum Tarquinio namq; Priſco vbi primùm in Italiam appuliſſẽt, Phocenſes,antequam ſedes fixiſent,fœdus percuſſerant) amicitia & fœdere Romanis iuncta,vti iam ante cõmemorauimus; fidẽq; & fœdus ſemel percuſſum conſtanter ſeruarũt, & magna cum comitate ac benignitate coluerunt: ita vt nõ deſint auctores qui tradant Maſſilienſes quũ Romani arctiſsima obſidione a Senonibus Gallis in Capitolio obſeſſi libertatem auro appenſo redimere cogerentur, aurum & argentum tam publicum quàm priuatum ad conficiendum pondus contuliſſe: mœ-

MASSILIENSIVM RES GESTAE.

MASSILIENSIVM CVM ROMANIS FOEDVS ET AMICITIA.

 ſtitiámque

ſtitiámque ob eaptam vrbem publico etiam luctu teſtatos. Pro quibus meritis, quum vicinorum ſibi inuidiam propter opum & commerciorum abundantiam commouiſſent, Salluumque armis vexarentur, populi Romani auſpicijs & armis protecti ſunt. Exſtitére & noua populi Ro. in Maſsilienſes beneficia, quum deuicto Ariſtonico Eumenis Aſiæ regis ex Pellice filio, Phocenſes Ariſtonici partes ſequuti, deprecatoribus Maſsilienſibus a ſenatu veniam obtinuerunt nec fuit exiguũ iſtud beneficium quia Phocenſes & tunc & antea Antiochi bello arma contra Romanos infeſta tulerant. Adhæc bello ciuili inter Cæſarem & Pompeium, quum Domitium Pompeianum recepiſſent, Cæſarem excluſiſſent, poſtea a C. Trebonio Cæſaris legato & D. Bruto nauali prœlio victi iterum a Cæſare libertate donati ſunt. Ceterum reipublicæ optimè inſtitutæ ratio nobiliſsimum quemque Romanorum eo tandẽ pellexit, vt qui antea diſciplinarum cupidi & ingenij excolendi cauſſa Athenas ſe conferre ſolebant, poſtea Maſsiliam ſeſe reciperent, ita hic inter alios L. Antonium Iulij Antonij filium litteris operam dediſſe ſicuti & Iulium Agricolam Taciti ſocerum, obſeruo. apud eoſdem quoque T. Annium Milonem exſilij ſedem elegiſſe Pædianus teſtatur, alioſque aliquot viros virtute & doctrina nobiles ibidem habitaſſe cõſtat. Suetonius quoque prodit Lucium M. Agrippæ filium ab Auguſto adoptatum, dum ad Hiſpanicos exercitus proficiſceretur, Maſsiliæ mortuum eſſe. Maſsilienſes inter alia præclara inſtituta, ſumtuarijs etiam legibus luxuriæ modum impoſuerant: Athenæus námque auctor eſt, Maſsiliẽſes vt mulierum pudicitiæ conſultum eſſet, vetuiſſe ne qua mulier vinum guſtaret: atque vt pudicitiam dotem eſſe pulcherrimam cõfirmarent, legibus cautum fuiſſe, ne dos maxima centum aureos, veſtitus quinque, & totidem mundus muliebris excederet. Auctores habeo qui Maſsiliam conditam ſcribant auno vrbis conditæ CLXX. quo anno etiam Eclipſis Solis maxima circa initium Arietis, quàm Thales Mileſius multis ante annis futuram prædixerat Olympiadis quadrageſimæ octauæ anno quarto obſeruata fuit. Nomen vrbi factum, Maſſalia, ſi Stephano credimus inde putatur, quod quum Phocenſes ad terrã appuliſſent, gubernator nauis piſcatorem quem Græci ἁλίέα vocant forte iuxta litus oberrantem inclamaret, iubens illum rudentẽ e naui proiectum μᾶσαι id eſt alligare, μᾶσαι enim lingua Æolica eſt pro δῆσαι quod eſt ligare dicitur, quaſi velit dicere Stephanus gubernatorem piſcatori dixiſſe μᾶσαι ἁλιευς hoc eſt alliga piſcator, videlicet rudentem, atque hinc Μασσαλίαν poſtea vocatã. ſic enim Græci proferũt. Quũ Maſsiliẽſes agrũ incolerent frumenti non admodum feracem, vitem & oleum potiſsimùm coluerunt & Gallos earum culturam & vſum docuerunt. atque

MASSILIENSES A CAESARE LIBERTATE DONATI.

hinc

A hinc forsã in octauo Masilienſium numiſmate capiti Mineruæ vua ab occipitio adſignata eſt. eòdem etiam quidam referunt, quod in quarto numiſmate, oleæ ramuſculum expreſſum videmus. Addam è Plinio Maſsiliæ Pateram Iouis ex vite fuiſſe ad multa ſæcula incorruptã quod argumento eſt Iouem etiam a Maſsilienſibus cultum fuiſſe; cuius caput ſeptimo numiſmate ob eam cauſſam expreſſum credere licet. Maſſilienſes quum ciuium frequentia abundarent, non ſolùm in Liguria Colonias deduxerunt, vti memorauimus, Tauroentiũ, Antipolin, Agatham, Athenopolin, Olbiam, & Nicæam; verùm & in Celtiberia ſiue Hiſpania citeriore Emporias condiderunt. Emporitani, vt Strabo au-
B ctor eſt, Dianam Epheſiam eximia veneratione colebant, nempe originis ſuæ a Maſsilienſibus vti in præcedentibus diximus, memores. Habitauerũt ab initio Emporitani in quadam inſula, quam ſuo tẽpore Palæopolin fuiſſe vocatam idem auctor teſtatur: ſicuti Diopolin eã inſulæ partem quam murus a Palæopoli intercludebat: quæ & antea ex indigenis inquilinos habuerat qui etſi ſuam haberent rempublicam, communia tamen cum Græcis ad propugnationem mœnia incolebãt: eáque duplicata erant, medio dirimente muro: ſed temporis progreſſu eodem iure ciuitatis cum Hiſpanis vſi ſunt: quod & in alijs multis euenisſe ſcribit Strabo, Barbaris Græcaniciſque legibus mixtim temera-
C tis. Teſtatur & Liuius Emporias vrbem a Phocenſibus oriundam: Obſeruo in Epitomis Liuij ſcriptum eſſe a Q. Opimio Cõſule Tranſalpinos Ligures qui Maſsilienſium opida Antipolin & Nicæam vaſtabant edomitos. Ptolemæus Maſsiliam ab extremo Occidente horam vnam cum beſſe ſitam eſſe prodidit; latitudinem verò habere quadraginta trium partium cum quinque ſcrupulis. Stephanus tradit gentilicia nomina eſſe, Μασσαλιώτης, Μασσαλιήτης καὶ Μασσαλιεύς, Latini Maſsilienſes ſcribunt, quum tamen nominis ratio exigat, Maſſalienſes per primã non tertiã ſecundo loco vocalem. atque idem nomen ipſa numiſmata exprimant

MASSILIENSIVM COLONIAE.

EMPORIAS MASSILIENSIVM COLONIA.

DE COLONIIS GRAECORVM.

VIA Coloniarum frequentiſsima noſtris in Commentarijs mentio occurrat eaéque partim iure, partim origine a Romanorum colonijs diuerſæ ſint operæprecium me in gratiam ſtudioſi lectoris facturum confidebam,ſi coloniarum a Romanis deducendarum ſex potiſsimùm cauſſas fuiſſe; a Græcis & alijs gentibus quatuor tantum fuiſſe paucis quã- B
tum ex vniuerſa antiquitatis memoria repetere potui oſtenderem. Cur itaque Romani eum morem ſemel a Romulo cœptum & vſurpatum numquam poſtea intermiſerint,aut quotidie nouas colonias deducerent,aut veteres etiam renouarent, ſex potiſsimùm cauſſas reddi poſſe obſeruaui. Vnam ad priores populos coercendos,alteram ad hoſtium incurſiones reprimendas;tertiam ſtirpis augendæ cauſſa; quartam plebis vrbanæ exhauriendæ; quinctã ſeditionis ſedandæ;ſextam vt præmijs veteranos afficerent.quæ omnia vt nobiliſsimis antiquorum monumentis perſpicua ſunt, ita mihi de ijs vlterius non eſſe laborandum opinor. Romuli namque veſtigia cete- C
ri reges;exactis regibus Senatus Populuſque, ac poſtremò Senatus populiq; auctoritate & poteſtate iam infirmata; Imperatores ſunt ſequuti. Ius autem coloniarum & rempublicam ipſarum ſingulis colonijs vt opportunum fuit adſcripſimus, & quo quæque occaſione, quo etiã tempore in Italia alijſque prouincijs deducta fuerat, quantum ex antiquorum auctoritate nobis in promtu erat enarrauimus. Ceterum vt comparatione nunc de Græcorum colonijs & aliarum gentium iſta meliùs adpareant paucis quoque nunc deducendarum ab ipſis coloniarum cauſſas proponemus: eas quatuor fuiſſe a nobis ſumma diligentia obſeruatum eſt. Prima quum incolæ viribus hoſtium expulſi,ſedes D
alias quærere coacti ſunt: vt Troiani poſt vrbis euerſionem in Latium ſe receperunt: Phocenſes tyrannide a præfecto regis Perſarum afflicti in Celticam: vbi & Maſsiliam condiderunt. atque eius migrationis infinita ſunt apud Pauſaniam & Strabonem exempla. Alterum coloniarum genus abundante multitudine deductum eſt; vel propter inopiã agrorum,aut cæli intemperiem. ſic Miletus,ſi Senecæ auctoritatem ſequemur, CCCCC.& LXX. populos in diuerſa effudit: Athenienſium in Aſia turba fuit: Totum Italiæ latus quod mari infero & Ionico alluitur maior Græcia dicta eſt. Tuſcos Aſia ſibi vindicat; Tyrij Africam inco-

luerent

A luerunt.in Hiſpaniam Pœni, Græci ſe in Galliam; in Græciam Galli ſe immiſerunt;Pirenæus Germanorũ tranſitus non inhibuit. nihil enim vt ab omni antiquitatis memoria repeti poteſt, eodem ferè loco manſit quo genitum eſt;aſsiduus humani generis diſcurſus eſt; quotidie noua vrbium fundamẽta iaciuntur;noua gentium nomina prioribus extinctis aut in occaſionem conuerſis oriuntur. Tertium coloniarum genus,imperij propagandi ac tuendi cauſſa ſuſceptum eſt; quo potiſsimùm vſi ſunt vt nunc expoſuimus, tum vt ciuitatem domeſtica ſeditione liberarent;tum etiam vt victos populos in fide & obſequio retinerent.atque hæc vna cauſſa eſt,cur imperium illud tam longè latéq; pro-
B pagarunt. ſic Hiſpani nunc in Americam & Indiam colonos deduxerunt. Poſtremum genus coloniarũ eſt in captiuis abducendis;vt quũ primum decem tribus Hebræorum;deinde octogeſimo poſt anno reliquæ in Caldæam abductæ ſunt. Decem enim tribus huc illuc diſperſæ in Aſia feruntur;tribus Iuda & Beniamin reditum in patriam impetrarunt, quæ ſexcenteſimo poſt anno a Romanis in ſeruitutem rurſus abductæ ſunt, ac toto terrarum orbe ab vltimis Europæ ac Scythiæ oris,in Africam & Aſiam vniuerſam diffuſæ, qui exemplo nobis eſſe poſſunt omnes populos coloniarum multitudine confuſos: quod hæc vna gens his quoque temporibus in Caldæa, Parthia, India, Gallia, Græ-
C cia, Italia, Hiſpania, Germania, Africa diſperſa videatur. Quod Romani qui ab Oenoplia ad Danubium vſque a Britannia in Perſidem colonias ſuas,arma ac legiones propagarunt? Ceterum ex his ferè intelligitur, omnes homines tum peragrationibus,tum etiam coloniarum multitudine ac frequentia;tum denique bellis & ſeruitute iam pridem ita cõfuſos,vt vix vlli de originis ſuæ antiquitate ac vetuſtate certis argumẽtis gloriari poſsint. Verũ vt de colonijs hoc loco diſputationẽ nõ inſtituimus longiorẽ;ita quilibet cui antiquitatis cognitio & hiſtoriarũ noſtrarũ de Sicilia & magna Græcia ceteriſq; orbis quas nunc quidẽ euulgabimus partibus lectio cordi erit;paucis ad iſta latiùs indagãda &
D obſeruãda ex hac noſtra ratiocinatione viã ſibi apertã,vt lectoris vtilitati & voluptati cõſuleremus,experietur.Eſt & illud obſeruatione dignũ Græcorũ numiſmata ferè in colonijs nuncupãdis ΝΕΩΚΟΡΩΝ vocem vſurpare diu equidẽ nos ea vox torſit;quouſq; ex antiquis Græcorũ hiſtorijs a nobis deprehenſũ eſſet Κόρον etiã hominũ multitudinẽ ſignificare;ex quo per νεωκόρων intelligi nouã Coloniã fuiſſe iterũ inductã veterib. colonis infrequẽtia aut morte aut alio calamitatis genere ad numerum nõ reſpondẽtibus intelligendũ eſſe crediderim. Argumẽto ſit quod cũ Coloniã ſemel atq; iterũ colonis exhauſtã & nouis colonis ex hiſtorijs denuo frequentatam legimus,numiſmata Δὶς καὶ τρὶς νεωκόρων,exprimant.

Inſcriptiones quæ ad Colonias & vrbes neceſſariò pertinere videbantur, ex marmoribus antiquis fideliſsimè, vt in ijſdem legebantur, deſcriptæ.

Neapoli.

S. P. Q. NEAPOLITANVS D. D.
L. BAEBIO L. F. GAL. COMINIO
PATRONO COLONIAE.

Ibidem.

ORDO ET POPVLVS NEAPOLITAN.

Ibidem.

GENIO COLONIAE NEAP.

Ibidem.

PATRON. COLONIAE NEAPOLITANAE.

Puteolis repertum, litteris in fine mutilis, nunc Neapoli in domo Hadriani Guilielmi.

PRO SALVTE ET VICTORIA AVGVSTORVM DEO MAGNO
GENIO COLONIAE PVTEOLANORVM ET PATRIAE SVAE
Q. AVRELIVS HERMODION SEVIR AVGVSTALIS ET CVRATOR EORVM
EXSTRVXIT ET DONVM DAT .....

Ibidem.

AB COLONIA DEDVCTA ANNO XC.
N. FVFIDIO N. F. M. PVLLIO DVO VIR
P. RVTILIO CN. MALLIO COS.
OPERVM LEX II.

Puteolis.

AEDIL. COLON. PVTEOLANORVM.

Ibidem, in fronte templi maioris, quod antiquum eſt, quadratum, totum ex Pario marmore, opere Corinthiaco pulcherrimo.

\.\\\\VRNIVS L. F. TEMPLVM AVGVSTO CVM ORNAMENTIS D.D.
Forſan L. CALPVRNIVS.

Cumæ.

PILVMO SANCTISSIMO
GENIO MVNICIPI SACRVM
P. IVBENTIVS ACHARIVS II. VIR.

Sinueſſæ apud Petrinum.

L. PAPPIVS L. F. TER.
POLLIO II. VIR.
L. PAPPIO L. F. FAL.
PATRI
MVLSVM ET CRVSTVM
COLONIS SINVESSANIS ET
CEDIANIS OMNIB. MVNVS
GLADIATORIVM CAENAM
COLONIS SINVESSANIS ET
PAPIENIS MONVMENTVM
HS ↀↃↃↃ EX TESTAMENTO
ARBITRATV
L. NOVERCINI L. F. PVB.
POLLIONIS SVPERIORIS
ET HEREDIS.

Taracinæ quæ olim Anxur.

ROMAE ET AVGVSTO CAESARI
DIVI F. COLONIA ANXVR.

Ibidem.

TI. IVLIO. TI. F. STEL. PAETINO
BASSIANO PATRONO COLON.

Sueſſæ, tabula marmorea.

C. TITIO
CHRESIMO AVG. LIB.
HVIC ORDO DECVRIONVM
QVOD PRO SALVTE ET INDVLGENTIA IMPERAT.
ANTONINI PII FELICIS AVG. ET VOLVNTATE POPVLI
MVNVS FAMILIAE GLADIATORIAE EX PECVNIA SVA
DIEM PRIVATVM SECVNDVM DIGNITATEM COLONIAE
EDIDERIT HONOREM BIS ILLI QVO QVIS OPTIMO EXEMPLO
IN COLONIA SVESSA HABVIT ET VT AQVAE DIGITVS
IN DOMO EIVS FLVERET COMMODISQ. PVBLICIS AC SI
DECVRIO FRVERETVR ET TITIO CHRESIMO FILIO EIVS
OB MERITA PATRIS HONOREM DECVRIONATVS
GRATVITVM A DECREVIT ORDO DECVRIONVM
ET AVGVSTALIVM ET PLEBS VNIVERSA

Nolæ.

T. TETTIENVS T. F. FELIX
PATRON. COL. NOLANAE

In alia tabula.

L. SICINIO L. F.
SER. VALENTI
PATRONO MVNICIPI
CVRAT. REIP. NOLANORVM
S. P. Q. NOLANORVM
D. P.

Ibidem.

L. RANIO ACONTIO L. F.
PVBL. OPTATO VIR CLAR.
COS. ORDIN. CVRATORI REIP.
NOLANORVM CVR. PEC. P.
XV. VIR SACRIS FACIVND. PATRONO
R. P. III. VIRO AD AGR. DIVIDEN.
X. VIRO STLITIB. IVDICANDIS
STAT. EX AERE
S. P. Q. NOLAN. D. D.

Tegeani in Calabria.

VIAM FECEI A RHEGIO AD CAPVAM ET IN EA PONTEIS MILIARIA TABELLARIOS VE POSEIVI SVNT A RHEGIO AD CAPVAM MIL. CCLXXXV. HINCCE AD COLVMELLAM MILIARIA CCX. A BIBONA AD LOCROS MILIARIA XXXXV. A FRETO AD SCYLLAM MILIARIA LX. IDEMQVE FECEI VT EX AGRO POPLICO ARATORIBVS CEDERENT PASTORES.

Tabula marmorea olim reperta Hydrunti, postea Neapolim translata.

M. BASSAEO M. F.
PAL. AXIO
PATR. COL. CVR. R. P.
II. VIR MVNIF. PROC. AVG.
VIAE OST. ET CAMP. TRIB. MIL. LEG.
XIII. GEM. PROC. REG. CALABR.
OMNIB. HONORIB. CAPVAE FVNC.
PATR. COL. LVPIENSIVM PATR.
MVNICIPI HYDRENTINORVM
VNIVERSVS ORDO MVNICIP. OB
REM PVBL. BENE AC FIDELITER GESTAM
HIC PRIMVS ET SOLVS VICTORES
CAMPANIAE PRAETIS ET AESTIM.
PARIA GLADIAT. EDIDIT.
L. D. D. D.

Brundisij.

IMP. CAESAR
DIVI NERVAE F.
NERVA TRAIANVS
AVG. GERM.DACIC.
PONT.MAX.TR.POT.
XIII. IMP. VI. COS. V.
P. P.
VIAM A BENEVENTO
BRVNDISIVM PECVN.
SVA FECIT.

Ibidem, pro foribus ædium Diomedis Athenæi medici, in basi marmorea.

ΕΥΚΡΑΤΙΔΑC ΠΕΙCΙΔΑΜΟΥ
ΠΟΔΙΟC
ΦΙΛΟCΟΦΟC ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΟC
ΤΟΝ ΤΟΠΟΝ ΤΗC ΒΡΕΝΔΕCΙΝΩΝ ΒΟΥΛΗC
ΕΙC ΤΑΦΗΝ ΨΗΦΙΖΑΜΕΝΗC

EVCRATIDAS PISIDAMI F. RHODIVS
PHILOSOPHVS EPICVREVS.
L. P. D. D. D.

In basi statuæ olim reperta Anconæ, postea Romam translata.

C. SALLIO ARISTAENETO V. C.
SEPTEMVIRO EPVLON SODALI
AVG. IVRID. PER PICENVM ET
APVLIAM CVRATORI VIAR.
AVREL. ET CORNELIAE TRIVMPHA
LIS PR. K. TVTELAR. Q. DESIGNATO
ET EODEM ANNO AD AEDILITATEM
PROMOTO XVIRO STLITIBVS
IVDICAND. ORATORI MAXIMO
DECVRIONES ET PLEBS
COLONIAE ANCONITANORVM PROP
TER HVMANITATEM ABSTINENTIAM EFFI
CACIAM

Auximi in Piceno x. ab Ancona miliari.

L. ATTIO SEVERO
PRAEF. COH. I. AFR.
C. R. EQ. IVDICI SELECTO EX
V. DEC. PR. AVXIMI PAT. COL.
AEDILI. II. VIR. ANCONAE

Anconæ in arcu Traiani.

IMP. CAESARI DIVI NERVAE F. NERVAE
TRAIANO OPTIMO AVG. GERMANIC.
DACICO PONT. MAX. TR. POT. XVIII. IMP. VIII.
COS. VI. P. P. PROVIDENTISSIMO PRINCIPI
SENATVS P. Q. R. QVOD ACCESSVM
ITALIAE HOC ETIAM ADDITO EX PECVNIA SVA
PORTV TVTIOREM NAVIGANTIBVS REDDIDERIT.

Pisauri in Palatio Ducis Vrbini, in basibus statuæ.

HERCVLI
AVG.
CONSORTI
D. N.
AVRELIANI
INVICTI AVGVS.
RESPVB. PIS.
CVRA AGENTE
C. IVLIO PRISCIANO V.C.
DVC. CVR. R. P. PIS. ET FAN. PIN.

VICTORIAE
AETERNAE
AVRELIANI
AVG. N.
RESPVBLIC. PIS.
CVRAM AGEN.
C. IVLIO PRISCIANO
V. E. DVCEN. CVR. R. P.
PISAVR. ET FAN. PP. M.

Idem.

ALBIAE C. F. BALBINAE
FLAMINICAE PISAVRI ET
ARIMINI PATRONAE MVNICIPI
PITINATIVM PISAVRENSIVM
HVIC ANNO QVINQVENNAL. PETINI
PRISCI MARITI EIVS PLEBS VRBANA
OB MERITA EORVM

Arimini.

PATRONO COL. AVG. ARIMIN.

NOTARVM SINGVLARIVM, ET eorum quæ per nexus & comprehenſiones litterarum ſibi implexarum, vel alioqui paucioribus litteris per compendium ſcripta ſunt, tam Græcorum nominum quàm cognominum explicatio, vnà cum epithetorum Deorum, Dearumq. paſsim in numiſmatibus occurrentium, latina interpretatione.

A Αρχαγέτα. Tabula VI. Nummus. VIII.

A. X Αθηνᾶ Χαλκίοικος. Minerua Chalciœca. Tab. X. Num. I. Tab. XXXVI. Nummus X.

A. vel AKP. Ακράγαντος. Tab. X. Num. III. VII. & VIII.

A. ſiue ΑΓ. Antiatum. Tab. XVII. Nummus IX. & X.

A In linea penultima Inſcriptionis marmoreæ, quæ eſt Sueſſæ, ignoratur.

Α. ΑΓΑ

A. ſiue AN.

A.T Tab. XIII. Num. III. Tab. XXVI. Num. X. Tab XXXI. Num. IX. Tab. XXX. Num. III. & VIII. Tab. XXXII. Nu. III. Hæc ſunt prima elementa nominum eorum qui magiſtratū aliquem geſſerunt. Forſan, Αγαμέμνων, Αγάνωρ, Ανδρομλίδης, vel Αντιφάνης. Απολλοφάνης Τυφῶνος, nomen & cognomen.

ΑΘΗ. ΧΑΛΚ. Minerua Chalciœca. Tab. X. Num. II.

ΑΡΕΟΣ. Martis. Tab. XXVII. Num. VI.

ARIM. Ariminiorum. Tab. XXXIIII. Num. VIII.

ΑΡΤ Αρτεμις. Tab. XV. & XVI. pluribus nummis.

ΑΡΤΕΜΙΣ. Diana.

ΑΡΧΑΓΕΤΑ. Apollo Archagetes. Tab. VI. Nu. VII. & VIII. Tab XXVI. Num. X. Tab. XXXI. Num. IX.

ΒΑ Βασιλέως. Tab. XIII. Num. I.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Regis. Ibid. Tab. Nu. IX. & X. Ta. XIIII. paſsim. Ta. IX. Nu. I.

BRVN Brundiſiorum. Tab. XXXIII. Num. VIII.

Γ. ΓΑΣ.

ΓΑΑ Tab. XXIX. Num. X. Tab. XXXVII. Num. II. Ta b. XXXII. Num. IX. Tab. XVI. Num. III. Forſan Γανασίμαχος, Γυτοκράτης, Γάσιππος, Γλαῦκος. &c.

Δ Δρεπανῶν. Tab. VIII. Num. IIII.

Δ ΔΙ Tab. XV. Num. IIII. Tab. XIX. Num. IIII. & VI. Tab. XX. Num. II. Tab. XXII. Nu. V. Tab. XXIII. Num. II. Forſan, Δαμοκράτης, Δημωφῶν, Διωφάνης, Δαμασίας, Δέγμενος, Δωρόθεος. &c.

ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ. Iouis Græci.

Δ
Κ Forſan nomē & cognomē. Δαΐφρων κλεῶνος. Ta. XXXVII. Nu. I.

ΔΡ Tab. XVI. Nu. VII. Forſan. Δρυας. &c.

ΕΠΗΚΕΤΑ.

ΕΠΙ Tab. VII. Num. VIII. Tab. XV. Num. X. Forſan, Επιμενίδης Σωπάξυ, aut Επικράτης, &c.

ΕΥ. ſiue ΕΥΘ.

ΕΥΞ. ΕΥΦ.

aut. ΕΥΦΑ. Tab. XXXIII. Num. III. Tab. I. Num. IIII. & VI. Tab. XV. Nu. X. Tab. XXXI. Nu. VI. Tab. XXX. Nu. I. Forſan Εὔανδρος, Εὐθιμένης, Εὐξενίδας, Εὔφρων, Εὔφάνωρ, &c.

FA Φαλείων. Tab. XXXV. & XXXVI. Pluribus nummis.

ΖΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Iupiter Liberator. Tab. III. Num. III. & IIII.

ΖΟΠ. & ΖΩ. Tab. XXXI. Num. X. Tab. ibidē, Num. VIII. Tab. XXXII. Num. VIII. & X. Forſan, Ζώπυρος, Ζωσίστρατος, Ζώσηρ. vel Ζώφυρος.

H. ſiue HXI. Tab. XIII. Nu VIII. Tab. XXX. Num. VII. Forſan. Ηγεσηλῆς, Ηχίων. &c.

HPA Ηρακλήτων Tab. IX. Num. VII. & VIII.

Θ Θυρίων. Tab. XXIX. Num. VIII.

Θ ΘΕ. Tab.XV.Num.III.Tab.XXII. Nu.X. Tab.XVI.Num.I. Forſan. Θαλῆς, Θέλχιον aut Θεοκλῆς. &c.

ΙΕ Tab.XXII. Num. II. Forſan, Ιέρων.

ΙΖ Tab.XVII.Num.V.Forſan. Λυκάβας ἑπταικαιδέκατος. id eſt annus. XVII.

ΙΣ ΙΩ. Tab.XV.Num.II. Tab.XVI Num. V. Tab.XXXII. Num.I.Forſan, Ἴσμηνος, Ισοκράτης, Ιώφων.

Κ Tab.X. Num. V. & VI. Forſan, Κώκαλος. Rex Sicaniæ.

ΚΑΥ. ſiue ΛΥΑΧ. Καυλωνιάταν. Tab. XXVII. Nu.X. Tab.XXVIII.Num.II.

Κ.ΚΑΑ.& ΚΑΑΝ. Tab. XVI. Num. II. Tab. XIX. Num. V. Tab. XX. Num. IIII. Tab.XXXI. Nu.VII. Tab.XXXII. Num. IIII. Forſan. Καλλίμαχος. Κλεάδης, Κλεώφιλος. Κλυσώνυμος, Κλανος. &c.

Forſan nomen & cognomen, Καλλικράτης Βίτωνος. Tab. XXIIII.Num.X.

ΚΟΡΑΣ. Virginis ſcilicet Proſerpinæ & Mineruæ.

ΚΡΟ Κροτωνιάταν. Tab.XXIX. Num.I. & II.

Forſan nomen & Cognomen. Κλάρου Πορφυρίωνος. Tab.XXII. Num.IIII.

Æ Λεοντίνον. Tab.V.Num.X.

Λ. Æ Tab.XIII.Nu.V.Tab.XV.Nu.I.Ta. XXXVII.Nu.III. Tab.XX.Num. VII. Forſan, Λαώδαμος, Λεωνίδης, Λεωτυχίδης, Λίχας. &c.

ΛΟΚΡΩΝ ΝΕΩΚ. Λόκρον νεωκόρον. Id eſt Locrenſiũ nouis Colonisinductis frequentatorũ, quaſi dicas repopulatorũ. Tab.XXVII.nu.II

ΛΥΣ. & ΛΩΡ. Tab. XV. Num.VIII. Tab. XXXI. Num. VIII. Forſan, Λύσιππος, Λωρίχιος. &c.

M.MAN. Tab. XXII. Num.I. Tab. XXX. Nu.V. Forſan. Μάντικλος. &c.

Forſan Hercules, Μαραθώνιος. Tab.IX.Num. IIII.

M. BIT. Forſan.nomen & Prænomen Latinum, vti ſic Marcus Biton. Tab.XXXIII.Num.X.

ΜΕΤΑ & ΜΕΤΑΠ. Μεταωντίων, Tab. XXX.& XXXI. Pluribus Num.

ΜΙΔ. Μ Tab. IIII. Num. II. Tab. XVI. Num. VI. Forſan Μίδας, Μυρμίδων. aut Υμβίλικος. &c.

Ν Forſan Νισαῖος, Syracuſanorum Tyrannus. Tab.III. Num.V.

ΝΑΠ Tab.XIII. Num. VII. ignoratur.

ΝΕ & ΝΕ Tab. XXXII. Num. II. & IIII. Forſan Νέλεος, aut Νηφὸς. &c.

ΝΕ. ſiue ΝΕΩΚ. Νεωκόρων. vide ſupra, Λόκρων.

ΝΚ Tab.V. Num. III. Forſan. Νικοκλῆς. &c.

Ξ. ΞΕ Tab. XV. Num. VI. Tab. XXIX. Num.IX. Tab.XVI.Num. VIII. Forſan, Ξάντιππος. vel Ξῦθος, aut Ξενόδωρος. &c.

ΟΠΕ Tab.XXXVII.Nu.III. Forſan ὄπεος.

Π Tab.XV. Num.V. Tab. XIX.Num. VII. Tab. XXIII. Num.I. Tab. XXVII.Num.III. IIII. V. VII.& VIII. Forſan Πάμφιλος, Πάνδωρος, Πελάγων, Πένθιλος, Πείσανδρος, Πυθοκλῆς, Πλίσαρχος, Πολυάντης, aut in Tab. XXXVII. Num.III. Nomen & cognomen forſan Περισθένης ὀπεῶνος.

ΠΑΙΕ.

ΠΚ. Tab.VI.Num. IX. Tab. XXVIII. Nu. I. Tab. XIII. Nu.X. & IX. Forſan nomina & cognomina, Περίανδρος, Ἀρριφῶνος. Πολιμέσωρ, Δάμωνος. Πανδίων Κλεωνύμκ. Πλασένης Κλεάνδρε. &c.

ΠΟΛ Tab. XXXII. Nu.VIII. Forſan, πολυμήδων.

ΠΟΣ. ſiue ΜΟΠ, ΠΟΣΕΙ. vel ΠΟΜΕΙ. Ποσειδωνιάταν. Tab. XXI. paſsim.

ΡΗ. ſiue ΡΗΓ. Ρήγίνων. Tab.XXVI. paſsim.

Σ Συρακοσίκ. Tab. XIII. Num. X. Tab XIIII.Num.I.& II.

Σ. ΣΑ Tab. XIX. Num. III. Tab. XX. Num. IX. Tab.XXXII.Num. II.

Forſan Σελέαδος, Σιμωνίδης, Σκίρων, aut Σαμαγόρας.

ΣΜ. Tab. IX. Num. VI. Forſan, Σπινθάρε, φίλωνος cognomen.

ΣΤ. ΣΤ. Tab. XXX. Num. IIII. Tab. XXXII. Num. V. Forſan Στάφιλος, Σύνναδος.

ΣΥΒΑ. Συβαρίτων. Tab. XXXV. Num. I.

ΣΥΡΑ. Συρακοσίων. Tab. II. & III. paſsim.

ΣΩ Forſan, Σωτεῖρα Tab. V. Num. I.

ΣΩ. ΣΩΞΕ. Tab. XV. Num. VII. Tab. XXX. Num. II. Forſan. Σωκλέος, Σωξένης. &c.

ΣΩΤΕΙΡΑ, Scilicet Diana Seruatrix. Tab. XIIII. Num. IIII.

Τ Tab. XXXII. Num. III. Forſan, Τύφωνος, ſic Απολλοφάνης τύφωνος.

ΤΕΛ. Tab. XXXI. Num. V. Forſan, Τελαμών.

ΥΠΑΛ. Tab. XXI. Num. I. Forſan. Υπάλληλος.

Φ. & ΦΙ. Φιλων. Tab. IX. Num. VII. & VIII. Tab. X. Num. I.

Φ. & ΦΙ. Φιλισίωνος Tab. XXII. paſsim.

Φ Tab. XV. Num. IX. Tab. XVIII. Num. X. Tab. XIX. Num. VIII. Tab. XXVII. N. X. Tab. XXVIII. Num. V. Forſan, Φάλαντος, Φέρης, Φιλήτας. Φορμίων. Φύλανδρος. &c.

Χ Χάλκας. Tab. IX. Num. III. Tab. X. Num. I.

ΧΑΛΚΑΣ Minerua Chalciœca.

ΧΛΑ

ΧΛΗΔ.

ΧΩΛ. Tab. XXXII. N. IIII. Tab. XXXIIII. Num. I. Tab. VII. Num. V. Forſan, Χλάμυρος, Χλιδὸς, Χωλότης. &c.

ΨΟΦΟΔ. Tab. XII. Num. IX. Forſan, Ψοφοδέως, Ψοφόδης aut Ψοφόδιος. &c.

ΩΔΙΠ. Tab. V. Num. VII. Forſan, Ωδύπως, &c.

∞ pro M. Mille.

ⓘ. decem millia.

Notarum characteres in Tab. VI. Num. III. &. IIII. Tab. VII. Num. VII. & VIII. ignorantur.

INDEX

INDEX RERVM MEMORABI-
lium & propriorum nominum, quæ in ipſis nu-
miſmatibus cùm ſpectantur, tum leguntur, non parum ad intellectum numiſmatum conferens.

Ακραγαντος, *Tabula* x. *pluribus nummis.*

Acroteria nauis, *Tabula* xxxij. *Nummus* 6. *Tab.* xxxv. *Nummus* 4.

Αδρανίων, *Tab.* vj. *Num.* 5. & 6.

AEgis Palladis cum capite Meduſæ, *Tab.* iiij. *Num.* 6.

AEquitas cum bilance & cornucopiæ, *Tab.* vj. *Num.* 3. & 4.

AEſculapij ara cum gallo gallinaceo, *In Selinontinorum nummis, Tab.* viij. *Num.* 7. 8. 9. & 10.

Αγαθοκλέες Βατυλέως, *Tabul.* xiiij. *paſsim.*

Agathoclis regis caput, *Tabul.* xiiij. *Num.* 3.

Αγωνίτων, *Tab.* xxxiiij. *Num.* 3.

Αγυρναίων, *Tab.* vij. *Num.* 5.

Ala, *Tab.* xv. *Num.* 8. *In Maſsilienſium nummis. Tab.* xxxvij. *Num.* 7.

Alphæi fluminis & Arethuſæ fontis capita coniuncta, *vt eſt coniectura, Tabul.* iij. *Num.* 5. 6.

Anaxilæ Meſſanenſium tyranni caput, qui genus ad Herculem referebat, *vt eſt opinio, Tab.* vj. *Num.* 10.

Anclabris ſiue menſa miniſterijs diuinis dicata cum ſimpulo, *Tab.* xv. *Num.* 3.

Ancora, *Tab.* xxiiij. *Num.* 10. *Tab.* xxx. *Num.* 1.

Anguis ſiue ſerpens, *In Adraniorum, Tab.* vj. *Num.* 6. *In Selinõtinorum ad aram AEſculapij Tab.* viij. *Num.* 10. *Agrigentinorum, Tab.* x. *Num.* 10. *Bruttiorum, Tab.* xxiiij. *Num.* 9. *Crotoniatum, Tab.* xxix. *Num.* 3. *Tarentinorum, Tab.* xxxj. *Num.* 8. *Faliſcorum, Tab.* xxxv. *Num.* 8.

Antiatum, *Tab.* xvij. *Num.* 9. & 10.

Αντιοχολίτων, *Tab.* xxxvj. *Num.* 9.

Apollinis caput, *In Syracuſanorum nummis, Tabul.* iij. *Num.* 9. & 10. *Leontinorum, Tabul.* v. *Num.* 6. *Tauromenitanorum Tabul.* vj. *Num.* 7. & 8. *Lilybætanorum, Tabul.* viij. *Num.* 6. *Gelenſium, Tabul.* xi. *Num.* 5. *Puteolanorum, Tabul.* xvi. *Num.* 7. 8. *Romanorum & Sueſanorum, Tab.* xviij. *Num.* 6. 8. 9. 10. *Calenorum, Tab.* xix. *Num.* 3. 4. 5. 6. 7. 8. *Nucerinorum. Tabul.* xxi. *Num.* 4. *Bruttiorum, Tab.* xxv. *Num.* 1. *Rheginorum, Tab.* xxvi. *Num.* 1. 2. 4. *Mamertinorum, Tab.* xxvii. *Num.* 5. 7. 8. *Crotoniatarum, Tab.* xxix. *Num.* 1. 3. 4. *Metapontinorum, Tabul.* xxx. *Num.* 6. *Anconitanorum, Tab.* xxxiiij. *Num.* 3. *Faliſcorum. Tab.* xxxvi. *Num.* 6. *Maſsilienſium, Tab.* xxxvii. *Num.* 9.

Apollinis & Dianæ capita, *Tab.* xxv. *Num.* 10.

Apollinis & Dianæ capita, (*quæ rudius in antiquo numiſmate expolita erant*) *opinamur eſſe coniuncta quia vtriuſque numen etiam in fabularum, quibus Atellani floruerunt actionibus propicium inuocabatur. in Attellanorum nũmis, Tab.* xx. *Num.* 5. *Rheginorum. Tab.* xxv. *Num.* 9.

Apollo & Diana in bigis, *In Selinontinorum nummis, Tab.* viij. *Num.* 7. 8. 9.

Aprorum capita ſub claua Herculea, *In Antiatum nummis, Tab.* xvii. *Num.* 10.

Aquila fulmen pedibus premens atque aliter expreſſa, *In Syracuſanorum, Tab.* iij. *Num.* 1. 2. 3. *In Agrigentinorum, Tab.* x. *Num.* 3. 4. 7. *In Gelonis, Tabul.* xiii. *Num.* 3. *In Bruttiorum, Tabul.* xxiiii. *Num.* 1. 2. 3. 6. *Tabul.* xxv. *Num.* 2. *In Locrenſium, Tabul.* xxvi. *Num.* 10. *In Mamertinorum, Tabul.* xxvii. *Num.* 6. *In Faliſcorum, Coſanorum & Maſsilienſium, Tab.* xxxv. *Num.* 7. 8. *Tab.* xxxvi. *Num.* 1. 2. 5. 7. & 10.

Aquila

Aquila lauream pede dextro tenens, Tab. xxxvi. Num. 7.

Aquila siue vultur aut aliud auis rapacis & carniuoræ genus, atdeam, leporem, piscem discerpens, *In Syracusanorum*, Tab. ii. Num. 5. *In Adraniorum*, Tab. vi. Num. 5. 6. *In Agrigentinorum*, Tab. x. Num. 5. 9. 10. *In Zephyriorum & Locrensium*, Tab. xxvi. Num. 5. 7. 8. 9. *In Faliscorum*, Tab. xxxv. Num. 9.

Ara coronata, *In Selinontinorum nummis*, Tab. viii. Num. 8. 9.

Aratri forma, *In Metapontinorum*, Tab. xxx. Num. 5.

Αρχαγετα, *scilicet Apollo Archagetes*. Tab. vi. Num. 7.

Αρεος, Tab. xxvii. Num. 6.

Αρέθας, Tab. xxxij. Num. 9.

Arethusæ nymphæ, postea in fontem sui nominis conuersæ caput, vrbis Syracusanæ symbolum, *Tab.* i. *Num.* 2. 3. 4. 6. *& alibi passim in pluribus Syracusanorum numismatibus.*

Αριμεινέων, Tab. xxiiij. Num. 7. 8.

Αρίστοκρατης, Tab. xxxij. Num. 7.

Αρπάνων, Tab. xxxiii. Num. 9. 10. Tab. xxxiiij. Num. 1. 2.

Αρτεμις, *Tab.* xv. *&* xvj. pluribus nummis Artemidis siue Dianæ caput, *In omnibus Neapolitanorum nummis*, Tab. xv. *&* xvj.

Ατελλάνων, Tab. xx. Num. 5.

Αχερώνταν, Tab. xxv. Num. 5. 6.

Achyritanorum, Tab. xvij. Num. 7. 8.

B.

Bacchi caput cum corona hederacea, Tab. v. Num. 5.

Biga mulorum, quos primùm ad certamina iunxisse Hieronem tradit Pausanias, Tab. ij. Num. 1. 2. *In Messanensium*, Tab. vij. Num. 1. 2. 3. *In Gelensium*, Tab. xj. Num. 9.

Bigæ olympicæ, vel aliorum sacrorum certaminũ, *In Syracusanorum nummis*, Tab. i. Num. 5. Tab. ij. Num. 1. 2. 9. 10. *In Messanensium*, Tab. vij. Num. 1. 2. *In Selinontinorum*, Tab. viij. Num. 7. 8. 9. *In Himerensium, & Gelensium*, Tabul. xj. Num. 1. 2. 9. *In Gelonis & Hieronis*, Tab. xiij. Num. 1. 2. 6. 8. *in Calenorum*, Tab. xx. Num. 2. *In Bruttiorum*, Tabul. xxv. Nummus 1. 2. *argumento victoriarum bigis obtentarum in istiusmodi certaminibus.*

Bos siue taurus cornupeta, *in Syracusanorũ*, Tab. v. Num. 3. 4. *In Posidoniatum*, Tab. xxj. Num. 5. 6. 9. 10. *in Thuriorum nummis omnibus*, Tab. xxix. *&* xxx. *Arpanorum*, Tab. xxxiiij. Num. 2. *Sybaritarum*, Tab. xxxv. Num. 1. *Massilienſium*, Tab. xxxvij. Num. 9.

Bouis caput, *Tab.* xxv. *Num.* 3.

Βρενδησίνων, *Tab.* xxxiij. *Num.* 7.

Βρεττίων, Tab. xxiiij. *&* xxv. *pluribus nummis.*

Buccina marina siue concha turbinata in manu Tarantis, Tab. xxxij. Num. 8. 10. *Tab.* xxxiij. *Num.* 1.

Buccina siue tuba, Tab. xxiiij. Num. 6. Tab. xxxv. Num. 3.

Bufo siue rana, *in Cumanorum nummis*, Tab. xvi. Num. 10.

C.

Caduceus Mercurij, Tab. xxiij. Num. 6. 7. *Tab.* xxv. Num. 7. *Tab.* xxvi. Num. 9. Tab. xxxj. Num. 2.

Καλενίτων, Tab. xix. *passim*. *Tab.* xx. Num. 2.

Caleno, *Ibidem.*

Cammarus siue locusta marina, Tab. i. Num. 6. Tab. xxxii. Num. 2.

Cancer marinus, *In Syracusanorum nummis*, *Tab.* ij. Num. 5. *In Adraniorum*, *Tab.* vj. Num. 5. 6. *In Agrigentinorum nummis ferè omnibus*, Tab. x. *In Cumanorum*, *Tab.* xvi. Num. 9. *In Sinuessanorum*, Tab. xvij. Num. 3. *in Bruttiorum*, Tab. xxv. Num. 3. *in Tarentinorum*, Tab. xxxii. Num. 4.

Canis siue lupus, *in nummis Phintiæ*, Tab. ix. Num. 1.

Capra, *Tab.* xxv. Num. 6.

Capricornus in manu Tarantis, *Tab.* xxxij. *Num.* 6.

Καπυανῶν. *Tab.* xx. *Num.* 3. 4.

Καρωνίων, *Tab.* xxviij. *Num.* 3 4.

Καταναίων, *Tab.* vj *Num.* 1. 2.

Καυλωνιάτων, *Tab.* xxvij. *Num.* 9. 10. & *Tab.* xxviij. *num.* 1. 2.

Caput humanũ bifrons. ſicut & Iani, ſed imberbe. *Attellanorum, Tab.* xx. *Num.* 5.

Caſtoris & Pollucis capita. *Tab.* xxvij. *Num.* 1.

Cerberus canis infernalis triceps, quem Hercules ab infero traxit & confecit, *Tab.* xxxiiij. *Num.* 5.

Cereris caput cum corona ſpicea. *In Syracuſanorum nummis, Tab.* i. *Num.* 1. 5. *Tab.* ij. *Num.* 2. 10. *Tab.* v. *Num.* 3. 4, *In num. Meſſanenſium & Thermitanorum, tab.* vij. *num.* 4. 9. 10. *In nummis Panormitanorum. tab.* viij. *num.* 1, *Emporitanorum, tab.* xij. *num.* 1. 5. 6. *Hieronis, tab.* xiij. *num.* 8. *Agathoclis, tab.* xiij. *num.* 5. 6. *Metapontinorum, tab.* xxx. *num.* 3. 4. 5. *Arpanorum, tab.* xxxiij. *num.* 9. 10. *argumento fertilitatis frugum: vel ciuitates illas Cererem coluiſſe: aut in tutela Cereris fuiſſe.*

Cereris velatæ caput. *In Menaninorum nũmis, Tab.* xij *Num.* 3.

Cereris vel Proſerpinæ caput cum teda vel face. *Tab.* xxvj. *Num.* 10.

Ceruus, in Agyrinenſium nummis. *Tab.* vij *Num.* 8. *Hyelitarum, Tab.* xxij. *Num.* 1. 2. *Cauloniatum, Tab.* xxvij. *num.* 9. 10. & *Tab.* xxviij. *Num.* 1. 2.

Cherſydros ſerpens, qui potiſsimùm circa fontes verſabatur, expreſſus eſt. *vt eſt quorumdam opinio, Tab.* ij. *Num.* 2.

Κίμων, *Tab.* i. *Num.* 2.

Claua Herculea, vitta ſiue tænia reuincta. *Tab.* xxxv. *Num.* 4.

Cochlea in manu Tarantis, *Tab.* xxxij. *Num.* 7.

Columba vel turtur, *Metapontinorum, Tab.* xxx. *Num.* 8.

Concha ſtriata vel imbricata ſiue pecten marinus, *In Adranitorum, Tab.* vj. *Num.* 6. *Meſſaniorum. Tab.* vij. *Num.* 3. *Gelenſium, Tab.* xj. *Num.* 8. *Tarentinorũ, Tab.* xxxiij. *Num.* 1, 2. *Piſaurienſiũ, Tab.* xxxiiij. *N.* 6.

Κοπιάταν, *Tab.* xxxv. *Num.* 2.

Κόρας, *Tab.* xij. *Num.* 7. *Tab.* xiiij. *Num.* 5. 6.

Cornucopiæ, *Tab.* xxiiij. *Num.* 1. 4. *In Hipponiatum, Tab.* xxv. *Num.* 7. *Tab.* xxvij. *Num.* 1. *Sybaritarum, & Valentiæ, Tab.* xxxv. *Num.* 2. 5.

Cornucopiæ geminum vitta ſiue tænia reuinctum, *Tab.* xxxv. *Num.* 5.

Corona hederacea cum corymbis. *Tab.* v. *Num.* 8.

Corona laurea, *Tab.* vij. *Num.* 3. *Tab.* vij. *Num.* 5. *Tab.* xxiij. *Num.* 3. *Tab.* xxiiij. *Num.* 2. 3 8. *tab.* xxvj. *Num.* 5. *Tab.* xxxv. *Num.* 9. *Tab.* xxxvj. *Num.* 1. 2. 3. 5. 6. 7.

Corona myrtea Veneri dicata, *Tab.* vj. *Num.* 4. *Tab.* vij. *Num.* 5. *Tab.* xxxvij. *Num.* 5.

Corona oleagina in caſside Palladis, *Tab.* iiij. *Num.* 9. *Tab.* xx. *Num.* 7. 8. *Tab.* xxij. *Num.* 1. 6. *tab.* xxiij. *Num.* 1. *tab.* xxix. *Num.* 8. 10.

Corona populnea Herculi dicata, *Tab.* xxiiij. *Num.* 5.

Corona ſpicea Cereri dicata, *Tab.* ij. *Num.* 3. *& alijs paſsim locis quibus Cereris caput expreſsum cernitur. vide* Cereris caput.

Κόσων, *Tab.* xxxvi. *Num.* 7.

Crater ſiue aliud vaſis patuli & capacioris genus. *Tab.* xxvij. *Num.* 10.

Κροτωνιάταν, *Tab.* xxviij. *Num.* 7. 9. *Tab.* xxix. *Num.* 3.

Κροτώνης, *Tab.* xxix. *Num.* 4.

Κρότονος, *Tab.* xxviij. *Num.* 8.

Crotonis vrbis figura & effigies, *Tab.* xxix. *Num.* 4.

Cubitus ſiue Ancon Græcè, *in Anconitanorum nummis, Tab.* xxxiiij. *Num.* 1.

Κυμαίων, *Tab* xvj. *Num.* 9. 10. *Tab.* xvij. *Num.* 1. 2.

Cupido cum Venere arcum tenens, *In Tyndarienſium nummis, Tab.* vij. *Num.* 5.

Cybeles ſiue Matris Deûm caput, *in Antiatum Num. Tab.* xvij. *Num.* 9. *Pandoſienſium, Tab.* xxiij. *Num.* 10.

D.

Damaratæ Theronis filiæ caput, *In Agrigentinorum nummis, Tab.* x. *Num.* 8. *vt eſt*

coniectura, vnde Damarateus nummus dictus est, vide historiam Gelonis.

Δάξ8, Tab. XXXiij. Num. 9. 10. Tab. XXXiiij. Num. 1. 2.

Delphini Dianæ atque Arethusæ, ac aliorũ numinum capita cingentes atque aliter expressi, *In Syracusanorũ nummis*, Tab. I. Num. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Tab. ij. Num. 1. 2. 4. 5. 6. 8. 9. Tab. iij. Num. 5. 6. Tab. iiij. Num. 3. 4. 8. 10. Tab. v. Num. 2. 3. *In Catanensium*, Tab. vj. Num. 1. *In Messanensium & Thermitanorum*, Tab. vij. Num. 2. 4. 9. 10. *In Agrigentinorum*, Tab. x. Num. 5. 6. *In Emporitanorum*, Tab. xij. Num. 1. 2. 6. *In Hieronis*, Tab. xiij. Num. 7. *In Neapolitanorũ*, Tab. xv. Num. 1. *In Axuritanorũ tab.* xvij. Num. 7. 8. *In Picentinorum, circa Palladis caput*, Tab. xxj. Num. 1. *In Hyelitarum*, Tab. xxij. Num. 8. *in Thuriorum*, Tab. xxx. Num. 2. *in Salentinorum, circa Palladis caput, & in Tarentinorum*, Tab. xxxj. Num. 5. 7. 8. 9. 10. *& in omnibus Tarentinorum nummis. In Hydruntinorum & Brundisinorum*, Tab. xxxiij. Num. 5. 7. 8. *in Pisaurienſium*, Tabul. xxxiiij. Num. 6.
Argumento forsan ciuitates illas maritimas esse, & frequentes circa ipsa rum litora delphinos, vel Neptunum coluisse cui Delphinus sacer est.

Diademate reuincta Gelonis, Hieronis, Dionysij, Agathoclis & Hieronymi regis capita, Tab. xj. Num. 6. Tab. xiij. Num. 1. 2. 3. 5. 6. 9. Tab. xiiij. Num. 3. 7.

Dianæ caput cum pharetra, Tab. xiiij. Num. 4.

Dianæ siue Artemidis caput, *In omnibus Neapolitanorum nummis*, Tab. xv. & xvj.

Diana Σωτεῖρα, siue Seruatrix. Tab. xiiij. Num. 4. Tab. v. Num. 1.

Diana arcum tendens cum cane venatico, Tab. v. N. 2.

Diana cornu manu tenens cum cane venatico & ceruo, à victoria coronata, Tab. vij. Num. 7. 8.

Diana pectore tenus cum pharetra & arcu ad humeros, *in Cumanorum nummis*, Tab. xvi. Num. 10. *in Massilienſium*, Tab. xxxvij. Num. 1. 2. 3. 4. 6.

Dianæ pharetra & arcus, *In Syracusanorum*, Tab. v. Num. 2. *Agathoclis*, Tab. xiiij. Num. 4. *Neapolitanorum*. Tab. xv. Num. 6.

Dictami herbæ ramusculus vti videtur ante ceruum, quæ herba & Artemidium dicitur ab Artemide hoc est Diana, frequens in Ida Cretæ monte & per totam Cretam, ferunt ceruos, capras & similes feras sagittis etiam venenatis confixas hanc herbam quærere, inuentáque & commansa herba sagittas sine noxa excidere, Tab. xxviij. Num. 1. 2.

Dionysij tyranni caput, Tab. xiij. Num. 9.
Διονυσίε βασιλέως, Tab. xiij. Num. 9. 10.
Διὸς ἑλλανίε, Tab. iij. Num. 1. 2.
Δρεπανῶν, Tab. viij. Num. 3.

E.

Elephas, Tab. xv. Num. 4.
Εμπορίτων, Tab. xij. Num. 1. 2.
Ἐπικτητα, Tab. ij. Num. 10.
Ἐπὶ Σωσάξε, Tab. vij. Num. 8.

Eques desultor palmam dextra ferens binos trahens equos, qui desultorij (& celetes Græcè) dicebantur, quorum alteri insidebat, quo cursu defatigato mira agilitate in alterum desiliebat, & postea rursus illo defesso in priorem transultabat atque ita alternatim de vno in alterum, Argumento victoriæ Celete in Olympicis aut alijs sacris certaminibus obtentæ. *In Suessanorum nummis*, Tab. xviij. Num. 8.

Eques equo singulari decurrens, *In Gelenſium nummis*, Tab. xj. Num. 3. 4. *Hieronis*, Tab. xiij. Num. 5. *Tarentinorum*, *tab.* xxxj. Num. 7. 8. 9. 10. *&* Tab. xxxij. Num. 2. 4. *& alijs ferè omnibus*. Argumento forsan victoriæ in Olympicis vel alijs sacris certaminibus equo singulari obtentæ.

Equus, *In Syracusanorum nummis*, Tab. iij. Num. 4. 5. 6. Tab. xij. Num. 5. 6. 7. *In Dionysij*, Tab. xiiij. Num. 1. 2. *Romanorum*, Tab. xviij. Num. 1. 2. 6. *Nucerinorum & Posidoniatũ*, T. xxj. N. 3. 4. 8. *Acherontinorũ*, Tab.

Tab.xxv. Num.5. *Mamertinorum*, Tab. xxvij. *Num.*8. *In Tarentinorum omnibus ferè nummis*, Tab. .xxxj. *& sequenti Arpanorum*, Tab.xxxiij. Num.9.10. Tab.xxxiiij. N. 2.

Ergoteles in bigis, Tab.xj.Num.1.2.

Εὐηλίδης, Tab. xxxij.Num.6.

Εὔμερος, Tab.1.Num.4.

F.

Φαλείων, Tab.xxxvj.Num.1.

Figura eques, hasta armata peditē sub equo prostratū confodiens, Tab.xxv. Num.5.

Fistula Panos septem cannis disparibus cō pacta, Tab.xxxiiij.Num.7.8.

Frumenti grana, fertilitatis argumento, *In Leontinorum nummis*, Tab.v.Num.5.6.7.8. *Gelensiū*, Tab.xi.Num.8.Tab. xiiij.Num.1. *Cumanorū*, Tab.xvj.Num.9.& Tab.xvij.N. 1.2. *Tianensium*, Tab.xix.Num.2. *Posidoniatum*, Tab.xxj.Num.10. *Metapontinorum*, Tab.xxxj.Num.3.4.

Fulmen, *In Syracusanorum*, Tab.ij.Num.10. Tab.iij.Num.3. *Messaniensium & Agyrinen sium*, Tab.vij.Num.3. 7. *In Agathoclis & Hieronymi*, Tab.xiiij.Num.4.7. *In Minturnensiū et Axuritanorum*, Tab.xvij.Num. 5.7.8. *In Bruttiorum*, Tab. xxiiij.Num.5. *In Locrensium*, Tab.xxvj.Num.9. *In Crotoniatarum*, Tab.xxix. Num.4. *In Valentiæ & Faliscorum*, Tab.xxxv.Num.3.9.10. Tab. xxxvj. Num.3.4.

G.

Galearū diuersæ formæ & ornamēta, Tab. 1.Num.1.2.Tab.iiij. *pluribus in nummis præcipuè*. Num.5.7.9. Tab.v.Num.1.2.Tab. ix. *omnibus Heracleensium nummis præcipuè*, N. 3.7.8.&.Tab.x.Num.1.2. Tab.xij.Num.7. Tab.xiij.Num.10.Tab.xiiij. Num.2. Tab. xviij.Num.1.2.3.4. Tab.xix. Num. 2.10. Tab.xx.Num.1.2.7.8.9.10.Tab.xxj.Num. 1. Tab. xxij. *omnibus Hyelitarum nummis præcipuè*, Num. 1.2.4.7. 9.10. Tab. xxiiij. Num.1.10. Tab.xxiiij.Num.6.8.10. Tab. xxix.Num.5.6.7.8.9.10.Tab.xxx. Num.1. 2.7.8.9.10.Tab.xxxj.Num.1.4.5.7.9.Tab. xxxiij.Num.9.Tab.xxxv.Num.1.2.6.Tab. xxxvj.Num.10. Tab.xxxvij.Num.8.

Gallus gallinaceus qui AEsculapio sacer erat, & eidem sacrificabatur, *In nummis Selinontinorum ad aram AEsculapij*, Tab. viij.Num.7.8.9.10. *Tianensium & Calenorum*, Tab.xix.Num.2.9.10.

Γέλας, Tab. xj.Num.3.4.5.6.7.8.9.10.

Gelonis regis caput, Tab.xiij.Num.1.2.3.

Γέλωνος Συρακοσίᾳ, Tab.xiij. Num.1.2.3.

Gryphus, *In Lilybætanorum nummis*, Tab.viij. Num.5. *In Hyelitarū nummis in casside Palladis*, Tab.xxij.Num.3.5.10. *Bruttiorum in galea Martis*, Tab. xxiiij.Num.8.10.

Gryphus marinus posteriore parte in caudam tortuosam desinens, *In Hyelitarum nummis in casside Palladis*, Tab.ix. Num.4. *Romanorum*, Tab.xviij.Num.4. *itidem*, Tab. xix.Num.2. *in galea Martis*, Tab.xx. N. 9. *in casside Palladis*.

H.

Hederacea corona Bacchus coronatus. Tab.v. Num. 5.

Hederacea corona cum corymbis, Tab. v. Num.8.

Ηρακλειδῶν, Tab.xxx.Num.8.

Ηρακλήτων, Tab. ix.*pluribus. num.* Tab.x. Num.1.2.

Hercules infans sedens angues duos manibus stringens & elidens, *In Crotoniatarū nummis*, Tab.xxix.Num.3.

Hercules imberbis, *In Syracusanorum*, Tab. iiij.Num.1. *Messanensium*, Tab.vj.Num.9. 10. *Romanorum*, Tab.xviij. Num.5.

Hercules cum exuuijs leonis in capite clauæ innitēs dextra capiti imposita: quod quidem Herculis Philoginij simulachrū existimant, Tab. ix.Num.6.

Hercules exuuijs leonis substratis insidēs, sympulum oris angusti vasculū è quo liquor stillat dextra tenens, *In Crotoniatarum nummis*, Tab.xxviij.Num.7.8.9.10.

Hercules leonem cauda apprehensum claua conficiens, *In Heracleensium nummis*, Tab.ix. Num.10.

Hercules leonem elidens & suffocans, *In Syracusanorum nummis*, Tab.iiij. Num.3. *Heracleensium*, Tab.ix.Num.7.8.9. Tab.x.

Num.1.2. *Sueſanorum*, Tab.xviij. Num.7.
Hercules genu nixus leonem elidens, *In Syracuſanorum, tab.* iiij. Num.3. *Heracleenſium*, Tab.ix.Num.7.8.
Hercules Toxites ſiue ſagittarius, exuuijs leonis armatus, *In Segeſtanorum* Tab. xij. Num.9.
Hercules cum claua in dextra, arcu & exuuijs leonis in ſiniſtra, *In Heracleenſium nummis*, Tab.ix. Num.3.4.5.
Hercules taurum cornu apprehenſum claua conficiens, *In Selinontinorum nummis*, Tab. viij. Num. 10.
Hercules in fonte ſiue Thermis Himerenſibus ſeſe abluens, Tab.xi. Num.1.2.
Hercules AEſculapio ſacrificans ramuſculum oleaginum aut myrteum ſiniſtra tenens, dextra patellam libatoriam, *In Selinontinorum nummis*, Tab.viij. Num.7.8.9.10.
Herculis caput, *In Antiatum nummis*, Tab. xvij. Num. 10. *Romanorum*, Tab. xviij. Num. 5. *Piſaurienſium*, tab. xxxiiij, Nu.5.
Herculis caput cum exuuijs leonis in capite, Tab. iiij. Num.1.2. *Meſſaniorum*, Tab. vj. Num.9. *Bruttiorum*, Tab.xxiiij. Num.7. *Brundiſinorum*, Tab. xxxiij. Num.7. *Valentiæ*, Tab. xxxv. Num. 4.
Herculis caput populnea corona redimitum, Tab.xxxiiij. Num.5.
Herculis claua & arcus, Tab. iiij. Num.3.5. *In Meſſanenſium*, Tab. vj. Num. 9, 10. *in Heracleenſium*, Tab.ix. Num.9. *tab.* x. Num. 1. 2. *& alijs pleriſque Heracleenſium nummis. In Segeſtanorum*, Tab. xij. Num.9. *in Antiatum*, Tab. xvij. Num.10. *in Sueſanorum*, Tab.xviij. Num.5. 7. *in Crotoniatarum*, Tab. xxviij. Num.7. 8.10. *in Tarentinorum*, Tab. xxxiij. Num. 4. *Brundiſinorum*, Tab.xxxiiij. Num, 8. *in Valentiæ*, Tab. xxxv. Num. 4.
Herculis arma, claua, arcus & pharetra, Tab. xxviij. Num.7.8.9.10.
Herma quadratus cum capite humano, *tab.* xxxij. Num. 7.
Heſperus inter ſinuoſa Lunæ creſcentis cornua Tab. xxxiij. Num.10.
Hexagonum ſiue figura ſexangulæ ex duobus trigonis æquilateribus in ſe implicitis, Tab.xvij. Num.10.
Hieronis regis caput, Tab.xj. Num.6. Tab. xiij. Num.5.6.
Hieronymi regis caput, Tab.xiiij. Num.7.
Hύψας Fluuius Siciliæ, Tab. viij. Num. 10.

I.

Ιερωνος, Tab. xiii. Num.5.6.
Ιερωνυμυ βασιλεως, Tab. xiiii. Num.7.
Iouis caput, *In Agyrinenſium nummis*, Tab. vij. Num.7. 8. *Minturnenſium*, Tab. xvij. N.5. *Calenorum*, Tab.xix. Num. 7. *Bruttiorum*, Tab. xxij. Num. 1. 2. 5. *Acherontinorum*, Tab.xxv. Num.5. *Locrenſium, & Mamertinorum*, Tab. xxvi. Num.7. 8. & Tab. xxvii. Num. 2. 3. 4. *Arpanorum*, Tab. xxxiiii. Num.1. *Hipponiatum, & Faliſcorum*, Tab. xxxv. Num.3. 7.8. *Antipolitanorum*, Tab.xxxvi. Num.9. *Maſſilienſium*, Tab. xxxvij. Num .7.
Iμεραίων, Tab.xj. Num.1.2.
Iouis Eletheri ſiue Liberatoris caput, Tab. iij. Num. 3.4.
Iouis Hammonis caput, Tab.vj. Num.3.4.
Iouis Hellanij ſiue Græcanici imberbis caput, Tab.iij. Num.1.2.
Iωωνιέων, Tab.xxv. Num.7.
Iunonis Laciniæ caput, *in Crotoniatarum nummis*, Tab.xxviii. Num.7.8.10.
Iunonis Gameliæ quæ & Argiua cognominabatur caput, *in Faliſcorum nummis*, Tab. xxxvi. Num. 1. 2.3.4.5.
Iunonis Velatæ caput ſiue Reginæ cum ſceptro, Tab.xxiiii. Num.3.
Iupiter Axur ſiue Axuritanus imberbis, Tab. xvij. Num.7.8.
Iupiter fulmen vibrans, *in Bruttiorum nummis, tab.* xxiiii. Num.4. *in Cauloniatum & Carciniorum nummis ſed aliquando imberbis, aliâs barbatus*, Tab.xxvii. Num. 9.10. & Tab.xxviij. Num.1.2.3.4.
Iupiter in quadrigis & in bigis, Tab. xvii. N.7. Tab. xxv. Num. 2.
Iupiter ſedens aquilam dextra, haſtam ſiniſtra tenens, *In Agrigentinorum nummis*, Tab.x. Num.8. *Rheginorum*, Tab.xxv. Num. 9. *Locrenſium*, Tab.xxvij. Num.1.

Iupiter

Iupiter ſtans ſiniſtra haſtam tenens, dextro pede capitellumnæ premens, *Tab.*xxiiij. *Num.*3.

L.

Lacerta, in Leontinorum nummis, *Tab.*v. *Num.*10. *Tarentinorum, tab.*xxxij. *num.*10.

Laurea corona, *Tab.* vj. *Num.* 3. *Tab.*vij. *Num.*5. *Tab.* xxiij. *Num.*3. *Tab.* xxiiij. *Num.*2.3.8. *Tab.*xxvj. *Num.*5. *Tab.* xxxv. *Num.* 9. *Tab.* xxxvj. N.1.2.3.5.6.7.

Laurea coronati Gelo & Hiero reges Syracuſanorum, *Tab.*xviij. *Num.*2.6.

Laurea coronati Iupiter, Neptunus, Mars, Apollo ſiue Sol atque alij Dij, *Tab.*iij. N.1.2.3.4.5.6.8.9. 10. *Tab.* v. *Num.*6. *Tab.* vj. *Num.*1.2.3.4. *Tab.* vij. *Num.* 7.8. *Tab.* viij. *Num.*6. *Tab.*xvj. *Num.*5. 6. 7.8. *Tab.* xvij. *Num.* 5.7.8. *Tab.*xviij. N. 6.8.9.10. *Tab.*xix. *Num.*3.4.5.6.7.8. *Tab.* xxiiij. N. 1.2.5. *Tab.* xxvij. *Num.*2.3.4.5.6.7.8. *atque alijs pluribus locis.*

Lauri ramuſculus, *Tab.*xxvj. *Num.*10. *Tab.* xxviij. *Num.*1.2. *quamquam quidam opinentur illos eſſe* Dictami herbæ ramuſculos. *Vide in Dictamus, Tab.*xix. *Num.*1.

Leo, *In Leontinorum nummis Tab.*v. *Num.*9.10 *Meſſanenſiũ, Tab.* vj. N.9.10. *in Heracleenſium* Nummis *quẽ Hercules elidit & cõficit Tab.* ix. *Num.* 7.8.9. 10. *&. Tab.*x. N.1.2. *Romanorũ & Sueſanorum, Tab.* xviij. *Num* 4.7. *In Hyelitarũ nummis ferè omnibus, tab.* xxij. xxiij. *Rheginorũ, tab.*xvj. *Num.*2. *Maſſiliẽſium, Tab.*xxxvij. *Num.* 1.2.3.4.5.6.

Leo ceruum conficiens, *In Hyelitarum nummis, Tab.*xxij. *Num.*1.2.

Leonis rictus ſiue fauces, *In Leontinorum nummis, Tab.*v. *Num.* 5.6.7.8. *Rheginorum, Tab.*xxvj. *Num.*3.4.

Λεοντίνων, *Tab.* v. *Num.*5.6.7.8.9.10.

Lepus, *In Adraniorum nummis ab aquila diſcerptus, Tab.*vj. *Num.* 5.6. *In Meſſaniorum, Tab.*vij. *Num.*1.2.3. *In Agrigentinorum ab aquila diſcerptus, Tab.*x. *Num.*5.6.10. *Similiter & in Zephyriorum & Locrenſium, Tab.* xxvj. *Num.*5.7.8.9. *& in Faliſcorum, Tab.* xxxv. *Num.*9.10.

Λιλυβαιιταν, *Tab* viij. *Num.*5.6.

Locuſta ſiue cammara marina, *Tab.*i. N.6. *Tab.*xxxij. *Num.*2.

Locuſta cicata, Muſca aut ſimilia inſecta, *In Meſſanenſium nummis, Tab.* vij. *Num.*2. *Neapolitanorum, Tab.*xvj. *Num.*3. *Bruttiorum, tab.*xxiiij. N.3. *Metapontinorum, Tab.* xxx. N *um.*4.9.10.

Λόκρων, *Tab.*xxvj. *Num.*7.8.9.10. *tab.* xxvij. *Num.*1.2.

Luna *in Arpanorum nummis, Tab.*xxxiij. *Num:* 10. *Maſſilienſium. Tab.*xxxvij. *Num.*6.8.

Luna cum ſtella, *Tab.*xxxiij. *Num.*10. *& tab.* xxxvij. *Num.*6.

Luna gibboſa ſingulis cornibus ſtellas ſingulas heſperum & luciferum concauo ſinu terræ globum excipit. *In Tianenſium nummis, Tab.*xix. *Num.*1. *vide hiſtoriam.*

Lunæ ſiue Dianæ caput, *Tab.*xxiiij. *Num.*4.

Λύκωνος, *Tab.* xxxij. *Num.*5.

Lupa cum Geminis Romulo & Remo, *In Romanorum nummis, Tab.*xviij. *Num.*5. *Bruttiorum, Tab.*xxiiij. *Num.*7.

Lupus ſiue canis cum Gelonis capite, *ob coniecturas in hiſtoria expoſitas, tab.* ix. N.1.

Lycaſtæ, aut Veneris Erycinæ caput cum ara Veneris Aneiadis, *Tab.*viij. *Num.*3.4.

Lyra ſiue Teſtudo Apollinis, *In Syracuſanorum, Tab.*iij. *Num.*10. *Tauromenitanorum, Tab.*vi. *Num.*7.8. *Lilybætanorum, tab.*viii. *Num.*6. *Calenorum, Tab.*xix. *Num.*3.6. *Bruttiorum, tab.*xxiiii. *Num.*2.8. *Rheginorum, Tab.*xxvi. N.1. *Mamertinorũ, Tab.* xxvii. *Num.*5. *Brundiſinorum, tab.*xxxiii. *Num.*7.

M.

Malum Punicum, *Tab.*xiii. *Num.*10. *Tab.*xxi *Num.*10.

Μαμερτίνων, *Tab.*xxvij. *Num.*3.4.5.6.

Martis caput galeatum, *Tab.* xiiii. *Num.* 2. *In Tianenſium nummis, Tab.* xix. *Num.*2. *Pandoſianorum, Tab.*xxiii. *Num.*10. *Bruttiorum, Tab.*xxiiii. *Num.* 8. 10. *Metapontinorum, Tab.* xxx. *Num.* 9.10.

Martis galea comis ex pilis caudæ equinæ inſignis, ornata gryphis, laureis, Nereidibus ſiue Tritonibus & equis marinis, *Tab.*xiiii. *Num.*2. *Tab.*xix. *Num.* 2. *Tab.* xxiii. *Num.*10. *T.* xxiiii. *Num.*8.10. *Tab.* xxx. *Num.* 9. 10.

Martis imberbis caput, *In Mamertinorum nummis*, Tab. XXVij. Num. 6.

Mars imberbis & nudus, ſpolijs inſidens capite in ſiniſtram reclinato, *In Mamertinorum nummis*, Tab. XXVij. Num. 5.

Mars imberbis & nudus ſtans haſtam purã ſiniſtra, parazonium dextra tenens, *In Mamertinorũ nummis*, Tab. XXVii. Num. 7.

Mars imberbis & nudus ſtans haſtam purã ſiniſtra, equum dextra tenens, *In Mamertinorum nummis*, Tab. XXVii. Num. 8.

Mars imberbis cum haſta & clypeo ſedens, *In Picentinorum nummis*, Tab. XX. Num. 9. 10. Tab. XXi Num. 1. *Mamertinorum*, Tab. XXVii. Num. 5.

Mars propugnator clypeum, in aliis haſtã protẽdens, *In Meſſanenſiũ nummis*, Tab. Vii. Num. 4. *Bruttiorum*, Tab. XXiiii. Num. 5. *Mamertinorum*, Tab. XXVii. Num. 1. 4. 7.

Μαρσαλιήτων, Tab. XXXVi. Num. 10. Tab. XXXVii. *pluribus nummis.*

Meduſæ caput, Tab. iiii. Num. 6. *Panormitanorum*, Tab. Viii. Num. 1. 2.

Mercurij caput petaſatum & alatum, *In Sueſanorum nummis*, Tab. XViii. Num. 7. *Capuanorum*, Tab. XX. Num. 3. *Scyllatientium*, Tab. XXViii. Num. 5. *Metapontinorum*, Tab. XXXi. Num. 3.

Μεσταvίων, Tab. Vj. Num. 9. 10. Tab. Vij. Num. 1. 2 3. 4.

Μεταπονταίνων, Tab. XXX. *pluribus nummis*, Tab. XXX. Num. 1. 2. 3. 4.

Μναvίνων, Tab. Xii. Num. 3.

Minerua Herculi balneati ſacris operatur, Tab. Xi. Num. 1. 2.

Minotaurus facie humana virili barbata, cætera taurus, *In Gelenſium nummis omnibus* Tab. Xi. *Neapolitanorum & Puteolanorũ, nummis omnibus*, Tab. XV. & XVi. *Sueſanorũ*, Tab. XViii. Num. 9. 10. *Calenorum*, Tab. XiX. Num. 5. 6. 7. 8. *Capuanorum, Atellanorum & Nolanorum*, Tab. XX. Num. 4. 5. 7. 8.

Minturnenſium, Tab. XVii. Num. 5.

Mulorum biga, quos primum ad certamina iunxiſſe Hieronem tradit Pauſanias, Tab. ij. Num. 1. *In Meſſanenſium*, Tab. Vij. Num. 1. 2. 3. *In Gelenſium*, Tab. Xj. Num. 9.

Muſca, locuſta, ſiue cicada, *In Meſſanenſium nummis*, Tab. Vii. Num. 2. *Neapolitanorum*, Tab. XVi. Num. 3. *Bruttiorum*, Tab. XXiiii. N. 3. *Metapontinorum*, Tab. XXX. Num. 4. 9. 10.

Myrtea corona, Tab. Vi. Num. 4. Tab. Vii. Num. 5.

Myrtea corona Veneri dicata, Tab. XXXVij. Num. 5.

Mytilus ſiue concha aut chama, *In Syracuſanorum nummis*, Tab. ij. Num. 6. Tab. V. N. 3. *In Cumanorũ*, Tab. XVi. Num. 9. Tab. XVij. Num. 1. 2.

N.

Νεαπολίτων, Tab. XV. Num. 2. 3. 5. 6. & XVj. Num. 1. 5.

Νεαπολίτης, Tab. XV. & XVj. *pluribus nummis.*

Neptuni caput, *In Syracuſanorũ nummis*, Tab. iij. Num. 8. *Dionyſij*, Tab. Xiij. Num. 7. *Sinueſſanorum*. Tab. XVij. Num. 4. *Salentinorum*, Tab. XXXj. Num. 6. *Hydruntinorum & Brũdiſinorum*, Tab. XXXiij. Num. 5. 8. *Antipolitanorum*, Tab. XXXVj. Num. 10. *argumento maritimas eſſe ciuitates, aut Neptunum coluiſſe.*

Neptunus in Trigis, Tab. XVij. Num. 4.

Neptunus tridentem vibrans, *In Syracuſanorum nummis*, Tab. iij. Num. 7. *In Poſidoniatum*, Tab. XXj. Num. 5. 6. 7. 9. 10. *In Salentinorum*, Tab. XXXj. Num. 6.

Nereides ſiue Tritones monſtra marina ſuperiore parte homines, inferiore ſiue poſteriore piſces & in tortuoſas caudarum ſpiras deſinentia, *In Syracuſanorum nummis*, Tab. iiij. Num. 7. *In caſſide Palladis, itidem in Heracleenſium*, Tab. ix. Num. 3. 5. 10. & Tab. X. Num. 1. 2. *ſimiliter in Thuriorum.* Tab. XXix. Num. 5. 6. & *Metapontinorũ*, Tab. XXX. Num. 9.

Νικίας, Tab. XXV. Num. 5

Νίκων, Tab. XXiiij. Num. 4.

Νωμηνίων, Tab. XXj. Num. 3. 4.

Nymphæ Maricæ caput, *vt eſt coniectura, vide hiſtoriam de Minturnis, cuius paludes circa Terinam deſinebant, in Terinenſiũ nummis*, Tab. XXiij. Num. 5. 6.

Νωλαίων, Tab. XX. Num. 7. 8.

O.

O.

Oleæ ramus cui noctua insistit, Tab. xxiij. Num.2.

Oleagina corona in casside Palladis, Tab. iiij. Num.9. Tab.xx.Num.7.8.Tab.xxij. Num.1.6. Tab. xxiii. Num.1. Tab. xxix. Num.8.10.

Omphalæ Lydorũ reginæ & Herculis cõcubinæ caput, *In Crotoniatarum nummis*, Tab. xxviij.Num.9.*vt est coniectura, quia idem in Chaonitarum numismate adparet apud quos opidum Omphalium erat.*

P.

Pagurus sapientiæ symbolũ, Tab.xxv.N.3.

Palladis caput, *In Syracusanorum nummis*, Tab.iiij. Num.5.6.7.8.9.10. Tab.v. Num. 1.2.*Panormitanorum*, Tab.viij. Num.2. *Heracleensium,omnibus nummis*, Tab.ix.& x.Tab.xij. Num.7.*Dionysij*, tab.xiij.Num. 10. *Romanorum*,Tab.xviij. Num. 1.2.3.4. Tab.xix.Num.10.*Calenorum*, *Nolanorum*, &*Picentinorum*,Tab.xx.Num.1.2.7.8.9.10 & Tab.xxj.Num.1. *Hyelitarũ omnibus ferè nũmis*,*tab.*xxij.& xxiij.*Bruttiorũ*, T.xxiiij. Num.6.*Thuriorum*,Tab.xxix. Num.5.6.7. 8.9.10.Tab.xxx. Num.1.2. *Metapontinorum & Salentinorum* Tab. xxxj. Num.1.5. *Sybaritanorum & Valentiæ*, Tab.xxxv. N. 1.2.6.*Massilienſium*, Tab.xxxvj. Num.10. Tab.xxxvij.Num.8.

Palladis caput exuuijs cancri marini armatum, Tab. xxv. Num.3.

Palladis ægis cum capite Medusæ. Tab. iiij. Num.6.

Palladis galeæ comis ex pilis equinis insignitæ,ornatæ Nereidibus siue Tritonibus equis marinis,Griphis,Sphyngibus, Pegasis,Noctuis,Delphinis,Oleaginis coronis,Bigis varia ac diuersa forma, *In Syracusanorum nummis*, Tab.iiij. Num.5.6. 7.8.9.10.Tab.v.Num.1.2. *Panormitanorũ*, Tab.viij.Num.2. *Haracleensium omnibus nummis eleganter admodum*, Tab.xij. Num. 7.*Dionysij*,Tab.xiij.Num.10. *Romanorũ*, Tab.xviij.Num.1.2.3.4. *Calenorum*, Tab. xix.Num.10. *Nolanorum & Picentinorum*, Tab.xx. Num. 2.3.7.8.9. 10. & Tab. xxj Num.1.*Hyelitarum nummis omnibus elegãtissimè*, Tab.xxij.& xxiij.*Bruttiorum*, Tab. xxiiij.Num.6.*Thuriorum omnibus nummis*, Tab.xxix.& xxx. *Metapontinorum ac Salentinorum*, Tab. xxxi.Num.1.5.*Sybaritarũ ac Hipponiatum*, Tab.xxxv.Num. 1.2.6. *Massilienſium*, Tab.xxxvj.Num.10.& Tab. xxxvij.Num.8.

Pallas clypeum prætendens & hastam vibrans, Tab.iiij. Num.1.eadem Pallas alio gestu cum hasta & clypeo, *Bruttiorum*, Tab.xxiiij.Num.7.8.

Palma arbor cum litteris Punicis, Tab.xij. Num.6.*In Dionysij nũmis*, Tab. xiiij.Num.1.

Pandosiæ turritæ caput, Tab.xxiij.Num.10.

Πανδωσιέων, Tab. xxiij.Num.9.10.

Πανορμίταν, Tab. viij. Num. 1.2.

Papaueris fructus, Tab.xiij. Num.8.

Pegasus equus alatus, *In Syracusanorum nũmis*, Tab.iiij.Num.4.7.8.*In Emporitanorum* Tab.xij.Num.1.2. *In Calenorum*, Tab.xx. Num.1.*Hyelitarum in casside Palladis*, Tab. xxij. Num.2. *Bruttiorũ in casside Palladis*, Tab. xxiiij. Num.6. *Thuriorum en casside Palladis*, Tab.xxx.Num.1.*In Salentinorum super cassidẽ Palladis*, Tab.xxxj.Num.5.

Pentagonum siue salutis signum quinquãgulum, Tab.xvj. Num.6. Tab.xxj. Num. 4. Tab.xxij.Num.5. tab.xxvij. Num.4. T. xxxvij. Num.1.

Phalanthi Laconis(vti videtur) statuæ equestris vario gestu atque habitu : qui Parthenijs è Sparta in Italiam adductis Tarentum occupauit, expulsis incolis, idemque auxit & prisco nomine Tarentum appellauit: numeraturque Phalanthus octauus ab Herçule, hinc forsan clauа pleriſq; in nummis ipsi tribuitur, Tab. xxxj.& xxxij. *omnibus in nummis.*

Phalanthi statua equestris cum laurea in dextra Tab.xxxij.Num.5.6.8.9.10.

Phalanthi statua equestris cum lauri ramusculo in dextra, cui victoria superuolitãs lauream capiti imponit, Tab.xxxij. N.7.

Phalanthus eques cum spiculo decurrens cui victoria superuolitans lauream capiti imponit, Tab.xxxij.Num.4.

Phalanthus cum claua in sinistra, & alius cum spiculo equites decurrentes, Tab. xxxij.Num.1.

Phalan-

Phalāthus eques cum ſpiculis vel claua & clypeo decurrens Tab.xxxj. Num.7.8.9. Tab.xxxij.1.2.4.

Phalanthus eques cum clypeo & ſpiculo virum nudum & proſtratum equo proculcans, Tab.xxxj. Num.10.

Phalanthus ſtans ſiniſtra haſtam & clypeū dextra equum tenēs, Tab.xxxij. Num.3.

Pharetra & arcus Dianæ, *In Syracuſanorum*, Tab.v. Num.2. *Agathoclis*, Tab.xiiij. Num.4. *Neapolitanorum*, Tab.xv. Num.6. *Cumanorum*, Tab.xvj. Num.10. *Maßilienſium*, Tab.xxxvij. Num.1.2.3.4.6.

Φιλιςίωνός, Tab.xxij. Num.9.

Φίλων, Tab. ix. Num.6.

Φιντίας Βασιλέως, Tab. ix. Num.1.

Πιτεντιέων, Tab.xx. Num.9.10.

Pinea ſiue picea nux, Tab.ij. Num.6. *In Mamertinorum*, Tab.xxvij. Num.6.

Piſces, *In Syracuſanorum nummis*, Tab.ij. Num.5. *In Catanenſium*, Tab.vj. Num.2. *In Agrigentinorum*, Tab.x. Num.5.6.9. *In Sueſanorum*, Tab.xvij. Num.3. *In Thuriorum*, Tab.xxix. Num.5.6.10. *in Maſſilienſium*, Tab.xxxvij. Num.9.

Polypus piſcis, *In Syracuſanorum nummis*, Tab.ij. Num.7.8. *in Tarentinorum*, Tab. xxxiij. Num.1.2.

Ποσειδονειάτων, Tab.xxj. Num. paſsim.

Prora aut roſtrum nauis, *In Syracuſanorum nummis*, Tab.iij Num.7. *in Axuritanorū & Antiatum*, Tab.xvij. Num.8.9. *in Scyllatienſium*, Tab.xxviij. Num.5. *in Antipolitanorum*, Tab.xxxvj. Num.7. *Maſſilienſium*, Tab.xxxvij. Num.9.

Punicum malum, Tab.xiij. Num.10. Tab. xxj. Num.10.

Πιτεολίτης, Tab.xvi. Num.8.

Πυτεολίτων, Tab. xvj. Num.7.

Q.

Quadrigæ Olympicæ vel aliorum ſacrorū certaminū, *In Syracuſanorū nummis*, Tab. i. Num.1.2.3.4.6. *in Catanenſium*, Tab.vj. Num.1.2. *in Thermitanorum*, Tab.vij. N. 9.10. *Axuritanorum* Tab.xvij. Num.7. *argumento victoriarū quadrigis obtentarum in iſtiuſmodi certaminibus per aliquem è ciuibus illarum ciuitatum.*

R.

Rana ſiue Bufo, *In Cumanorum nummis*, Tab. xvj Num.10.

Rhombi ſiue clypei Rhomboides, *In Drepanenſium nummis*, Tab.viij. Num.3.4.

Roma ſedens cui altera figura ſtolata lauream capiti imponit, *In Locrenſium nummis*, Tab.xxvij. Num.2.

Ρώμα, Tab.xxvij. Num.2.

Romanorum, Tab. xviij. Num. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Roſæ ramuſculus, *In Poſidoniatum nummis*, Tab.xxj Num.9.

Roſtrum nauis, vide Prora nauis.

S.

Σαλαντίνων, Tab.xxxj. Num.5.6.

Sceptrum, Tab.xxij. Num 4. Tab.xxiiij. N. 3. & 4. *in manu Iouis.*

Συλλατίων, Tab.xxviij. Num.5.

Σεγεςαίων, Tab.xij. Num.9.

Selini herbæ folium in Selinontinorū nummis, à quo Selinus yrbs dicta, Tab. viij. Num.7.8.9.10.

Σελινωντίων, Tab.viij. Num.7.8.9.10.

Sibyllæ Cumanæ caput, Tab.xvij. Num.1.2.

Simpulum oris anguſti & arctioris vaſculū ſiue vaſculum ſacrificijs aptum quo vinum aut alius liquor minutim & guttatim fūdebatur, Tab.xv. Num.3 9. T.xxii. Num. 3. Tab.xxviii. Num. 7.8.9.10. Tab. xxx. Num.3. Tab.xxxiii. Num.9.

Συνετσανῶν, Tab.xvij. Num.3.4.

Solis caput aduerſum coma ſparſa & laurea coronatum, *In Catanenſium nummis*, Tab. vj. Num. 1. 2. *Pandoſianorum*, Tab. xxiij. Num. 9. *In Nucerinorum*, Tab. xxj. Num. 3.

Solis caput radiatum, *In Tianenſium nummis*, Tab.xix. Num.1.

Σοσάξις, Tab.vij. Num.7.8.

Σοσθενὴς, Tab.xxxij. Num.10.

Sphynx monſtrum alatum ſuperiore parte virgo, inferiore leo, *In caßide Palladis*, Tab. ix. Num.7. *In Neapolitanorū*, Tab.xvi. Num. 4. *Hyelitarum* Tab.xxii. Num.4.7.

Spica vnica, ſiue plures, *In Syracuſanorū nūmis*, Tab.i. Num.3. Tab.ij. Num.10. Tab. iij. Num.5.6. *Panormitanorum*, Tab.viij. Num.

Num.2. *In Dionysij*, Tab.xiiij. Num.2. *Calenorum*, Tab.xix. Num.8. *Capuanorum*, Tab. xx. Num.3. *In Hyelitarum*, Tab.xxiij. Num. 1. *in Bruttiorum*, Tab.xxiiii. Num.1. *in Metapontinorum nummis ferè omnibus*, Tab. xxx. & xxxj. *Arpanorum*, Tab.xxxiij. Num. 10. *fertilitatis argumento.*

Spicea corona Cereri dicata, Tab.ij. Num.3. *& alijs passim locis quibus Cereris caput expressum cernitur. vide* Cereris caput.

Statua equestris, *In Leontinorum nūmis*, Tab. v. Num.7. *Salentinorum*, Tab.xxxj. Num.5. *Tarentinorum*, Tab.xxxij. Num.5. 6.7. 8.9.10.

Stella marina, *In Syracusanorum nummis*, Tab. v. Num.2. *Tarentinorum*, Tab.xxxij. N.8.

Stella sex vel pluribus radijs micans, Tab. xiij. Num.8. Tab.xviij. Num.6. Tab.xix. Num.1.2.10. Tab.xx. Num.5. Tab. xxvij. Num.1. Tab.xxx. Num.9. Tab.xxxiij. Num. 9.10. Tab.xxxv. Num.5. Tab.xxxvij. Num.4.6.

Suesanorum, Tab.xviij. Num.7.8.9.10.

Συβαρίτων, Tab.xxxv. Num.1.

Συρακοσίων, Tab.i.ij.iij.iiij. *omnibus nummis*, Tab. v. Num.1.2.3.4.

T.

Tarantis Neptuni filij Tarenti auctoris & conditoris caput, Tab.xxxiij. Num.4.

Τάρας, Tab.xxxj. Num.7.8,9.10. Tab.xxxij. *omnibus nummis*, Tab.xxxiij. N. 1.2.3.4.

Taras Neptuni filius Tarenti auctor & cōditor Delphino vectus galeam manibus tenens, *In Tarentinorū nummis*, Tab. xxx. Num.7.9.

Taras clauā & vuam manibus tenens, Tab. xxx. Num.8. Tab.xxxiij. Num.3.

Taras victoriam dextra, spiculum nunc vnum, nunc plura vel cornucopiæ sinistra tenens, Tab.xxxij. Num.1. *& in Brundisinorum*, Tab.xxxiij. Num.8.

Taras delphinum dextra, Lyram siue testudinem sinistra tenens, *In Brundisinorum*, Tab.xxxiij. Num.7.

Taras cum clypeo & tridente, Tab.xxx. Num.10. Tab.xxxj. Num 2.3.5.

Taras cum tridente & delphino vel capricorno, vel cochlea, vel polypo, Tab. xxxij. Num.4.6.7. Tab. xxxiij. Num.1.2. *& in Pisaurienſium* Tab. xxxiiij. Num. 6.

Taras cum buccina marina siue concha turbinata & cornucopiæ vel cum tripode, Tab.xxxij. Num.8.9.10.

Taras in sella sedens pede dextro proræ nauis imposito humero sinistro hastili innixus, buccinam marinam siue conchā turbinatam dextra tenens, Tab.xxxiii. Num.1.

Taras cum claua leonem elidens. Tab. xxxiij. Num.4.

Taras vel Neptunus ipse imberbis tridentem vibrans, *In Posidoniatū nummis*, Tab. xxj. Num.5.6.7.9.10.

Ταυρομενίταν, Tab.vj. Num.7.8.

Taurus siue bos cornupeta, vide bos.

Tedæ siue faces Cereris, *In Menaninorum nummis*, Tab.xij. Num.3. Tab.xxvj. N. 10.

Τεριναίων, Tab.xxiij. Num.3.4.5.6.7.

Testudo animal amphibium, Tab. xvij. Num.3.

Testudo siue lyra Apollinis, vide lyra.

Θερμίταν, Tab.vii. Num.9.10.

Thorax militaris, galea & clypei, *In Syracusanorum nummis*, Tab.i. Num.1.2.

Θυρίων, Tab.xxix. Num.5.6.7.8.9.10. Tab. xxx. Num.1.2.

Τιανώ, Tab.xix. Num.1.2.

Tria femora siue crura Siciliæ typus, quæ tria significant promontoria, Lilybæū, Pachynum & Pelorum, vnde Sicilia Trinacria dicta est, *In Syracusanorum nummis*, Tab.iii. Num.8. *tab.* iiii. Num.7.10. *Panormitanorum*, Tab.viii. Num.1.2. *Emporitanorū*, Tab.xii. Num.2.5.7.9. *Gelonis, Dionysij & Agathoclis*, Tab.xiii. Num.2.9.10. Tab. xiiii. Num.1.2.3.5. *In Suesanorum*, Tab. xviii. Num 8. *In Hyelitarum*, Tab. xxii. N. 6. *Thermensium*, Tab.xxiii. Num.5.

Trigæ Olympicæ vel aliorum sacrorū certaminum, argumento victoriæ in isti-

uſmodi certaminibus obtentæ, *In Gelenſium nummis*, Tab. xi. Num. 7. 8. 10. *Calenorum*, Tab. xx. Num. 1.

Tridens Neptuni, Tab. iii. Num. 8. *In Hieronis*, Tab. xiii Num. 7. *In Poſidoniatũ omnibus ferè nummis*, Tab. xxi. *In Hyelitarum*, Tab. xxii. Num. 8. *in Salentinorum*, Tab. xxxi. Num. 6. *in Tarentinorum*, Tab. xxxii. Num. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Tab. xxxiii. Num. 1. 2. *Hydruntinorum, & Brundiſinorum*, Tab. xxxiii. Num. 5. 8.

Tripus Apollinis ſiue Cortina, *In Syracuſanorum nummis*, Tab. iii. Num. 9. *Meſſanenſium*, Tab. vi. Num. 10. *Lilybatanorum*, Tab. viii. Num. 5. *Neapolitanorum*, Tab. xv. Num. 2. *Calenorũ*, Tab. xix. Num. 8. *Capuanorum*, Tab. xx. Num. 4. *Pandoſienſium*, Tab. xxiii. Num. 9. *Rheginorum*, Tab. xxv. Num. 9. 10. *Zephyriorum*, Tab. xxvi. Num. 5. *Mamertinorum*, Tab. xxvii. Num. 7. *Carciniorum & Crotoniatarum*, Tab. xxviii. Num. 3. 8. & Tab. xxix. Num. 1. 2. *Metapontinorum*, Tab. xxx. Num. 6. *Faliſcorum*, Tab. xxxvi. N. 6. *Maſſilienſiũ*, Tab. xxxvii. N. 8.

Triton Deus marinus ſiue Neptunus cum tridente, poſteriore parte in piſcem deſinens, Tab. i. Num. 4. 6.

Tritones ſiue Nereides monſtra marina ſuperiore parte homines inferiore ſiue poſteriore piſces & in tortuoſas caudarum ſpiras deſinentia. vide Nereides.

Trium-viri coloniæ Coſanæ, *vt eſt opinio, cetera ex hiſtoria petantur*, Tab. xxxvi. Num. 7.

Tuba ſiue buccina, Tab. xxiiij. Num. 6. Tab. xxxv. Num. 3.

Τυνδαρίεων, Tab. vii. Num. 5.

V.

Valentia, Tab. xxxv. Num. 1. 2. 3. 4.

Υδρωντίνων, Tab. xxiij. Num. 5.

Υελήτων, Tab. xx. *nummis omnibus*, Tab. xxiij. Num. 1. 2.

Venabulum, Tab. xix. Num. 5. Tab. xxiiij. Num. 1.

Venator cum arcu & venabulo, Tab. xv. Num. 5. 7.

Veneris caput, Tab. vij. Num. 5. Tab. xx. Num. 6. Tab. xxviij. Num. 3. 4. T. xxxiij. Num. 3. Tab. xxxv. Num. 5.

Veneris caput corona myrtea redimitum, Tab. xxxvij. Num. 5.

Venus Hegemones cum Cupidine, *In Tyndarienſium nummis*, Tab. vij. Num. 5.

Victoriæ caput, *In Terinenſium nummis*, Tab. xxiij. Num. 3. 4. 7. *In Bruttiorum*, Tab. xxiiij. Num. 9. & Tab. xxv. Num. 2. 7. *Hipponiatum* Tab. xxv. Num. 7.

Victoria cum laurea & palma, *In Dionyſij nummis*, Tab. xiij. Num. 9. 10. *Romanorũ*, Tab. xviij. Num. 3.

Victoria in quadrigis, trigis ſiue bigis, Tab. i. Num. 4. 6. Tab. ij. Num. 10. Tab. iij. N. 2. *Gelonis*, Tab. xiij. Num. 1. *Calenorũ*, Tab. xx. Num. 1. 2. *Bruttiorũ*, Tab. xxv. Num. 1.

Victoria ſedens, *In Terinenſium nummis* Tab. xxiij. Num. 3. 4. 5. 6. 7.

Victoria trophæum conſtituens, Tab. xiiij. Num. 3. 5. 6. Tab. xxiiii. Num. 10.

Victoria volitans, ſiue in aëre ſuſpenſa laurea & palmam geſtans, *In Syracuſanorũ nummis*, Tab. i. Num. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Tab. ij. Num. 1. 2. 9. *In Catanenſium*. Tab. vj. Num. 1. 2. *in Meſſanenſium, Agyrinenſiũ & Thermitanorum*, Tab. vij. Num. 1. 7. 8. 9. 10. *In Himerenſium & Gelenſium*, Tab. xj. Num. 1. 2. 8. 9. *in Dionyſij*, Tab. xiiij. Num. 1. *in Neapolitanorum & Puteolanorum nummis omnibus*, Tab. xv. & xvj. *In Sueſanorũ*. T. xviij. Num. 9. *Calenorum*, Tab. xix. Num. 4. 5. 7. *In Hyelitarum*, Tab. xxij. Num. 9. *In Thuriorum*, Tab. xxix. Num. 7. *Tarentinorum*, Tab. xxxij. Num. 7.

Vitis ramus, *In Poſidoniatum nummis*, Tab. xxj. Num. 8. *Hyelitarum*, Tab. xxij. Num. 3.

Vndæ marinæ ſub delphino, Tab. xxxj. N. 10. Tab. xxxij. Num. 1. 3. 7.

X.

Χάλκας, Tab. x. Num. 1. 2.

Z.

Ζεφυρίεων, Tab. xxvj. Num. 5.

Ζεὺς ἐλευθέριος, Tab. iij. Num. 3. 4.

FINIS.

IN-

INDEX EORVM QVAE IN HISTORIA urbium & populorum Siciliæ & Magnæ Græciæ obſeruatione digna continentur.

A

Abella Campaniæ opidum. 200.C.
Aborigines Italiæ populi. 197.D. Græca gens. 226.B. ex OEnotris oriundi. & unde nominati ſint. ibid.
Acarnania Siciliæ opidulum. 21.A
Accius Tullius Volſcorum Princeps. 224.D. 225.A.
Acerræ Campaniæ opidum. 200.C.
Aceſines Siciliæ Fluuius 9.D.71.D.
Acheron Italiæ Fl. 250.C.251.A.
Acheron Epiri Fl. 250.C.
Acherontidis caſtellum. 251.B.
Acherontini Italiæ populi. 251.A.
Acherontinorum numiſmata. ibidem.
Acherontis fontes apud Pandoſiam. ibid.A.
Acheruſia palus. 215.B.
Archytas Tarentinus. 163.C.
Aciris Italiæ Fluuius 201.C.296.C.
Acis puer à Galathea adamatus. 72.C. à Polyphemo interfectus. ibid.
Acis Siciliæ Fluuius. 72. C. eius aqua frigidiſſima. ibid.D.
Acra promontorium. 291.A.
Acradina Syracuſarum pars. 19.C.
regio Hecatompedum. 20.A.
mari alluebatur. 19.D. Capta. 54.D.
Acradinæ curia, forum, Prytaneium, & templũ Iouis Olympij. 19.C.
Acrotati cum Tarentinis ſocietas. 174.B. ignauia & ſæuitia, ibid. ex Agrigento fuga. ibi.C.
Acrotatus Cleomenis filius Spartanus. 174.B.
Acteon Meliſſi filius. 21.C.
Actianus fundus apud Piſaurum. 306.B.
Actius Tragœdiarum ſcriptor. ibid.
Adherba Pœnorum dux. 170.D.
Adrani deſcriptio. 68.B. Dei prodigium. 69. A. numiſmata. ibidem. D.
Adranij ſeruitute liberati. 69.A.
Adranitæ ſtipendiarij po. Ro. 69.C.
Adranum à Dionyſio ſeniore conditum. 68.B. Syracuſanorum colonia. ibid.C. ab Timoleonte liberatum. 37.B.68.D.
Adranus Deus Siciliæ tutelaris, & eius oraculum. 68.B.
Adranus Siciliæ fluuius. ibid.
Adrumentum & Thapſus ab Agathocle captæ. 178.A.
AEacus Samiorum tyrannus. 76.B.
AEdes Dianæ. 19.A. altera, quæ & Mineruæ ſacra erat. ibid.
AEgate inſula. 107.B.
AEgea Macedoniæ opidum. 251.D.
AEgeſta urbs Siciliæ. 140.A. condita à Philoctetæ comitibus. ibid.
Dicæpolis ab Agathocle appellata. 185.D.
AEgeſtani Dionyſianorum caſtra incendunt. 153.B.
AEgeſtanorum calamitates. 185.C.
AEgeſtus Troianus Criniſij filius, qui & Ægeſtes. 139.D.140.A.
AEgialea Diomedis uxor adultera. 303.C.
AEguſa ſiue Aegate inſula. 107.B.
Æguſæ inſulæ ſalubritas. ibid.C.
AEgiſthus adulter Clytemneſtræ & inſidiarum in Agamemnonem conſors. 311.B.
AEgytharſus promontorium. 104.B.
P. AElius Pætus Cenſor, 213.C. Cos. 229.B.
AEmilius Cenſorinus Segeſtanorum tyrannus. 103.D.
M. AEmilius Paullus Cos. 117.C.
AEmilius Prætor. 111.C.190.D.
AEnaria inſula. 209.A.
AEneæ in Italiam aduentus. 227.C. ad inferos deſcenſus. 215.C.
AEneæ templum apud Segeſtanos. 101.D.
AEneas apud Cumanos fuit. 215.C. apud Salentinos fuit. 291.B. quare Salentinos adierit, ibid. C. in tẽplo Iunonis Luciniæ æreã phialam dedicauit. ibid. Lauiniam Latini filiam ducit. 227.C.
Æneſidæmus Hippocratis præfectus. 135.A.
Æoliæ inſulæ. 138.B. ab Athenienſibus vaſtantur. 26.A.
Æolus Siciliæ Rex. 2.C.
Æquicolæ Latinorum populi. 199.D.
Æquiculi ſiue Aequi populi. 204.A.
Aeſarus fluuius. 276. C. Crotonem perluit. 277.A.
AEſchrion Archagathi præfectus. ab Hannone victus: 182.D.
AEſculapij Signũ apud Agrigentinos. 123.B.
AEſis Italiæ Fl. 242.C 306.A. 307.A.
AEthra Græcis ſerenitatem ſignificat. 294.A.
AEthra Phalanti uxor. ibid.
Ætna mons. 63.B.
Ætna urbs. ibid.D. à Dionyſio recepta. 152.A
AEtnæ incendium. 66.D.
AEtoli primum Ortygiam incoluerunt. 18.B.

ab Apulis Brundisio pulsi 300.D
Afri ab Agathocle ad Pœnos transfugiunt 184.B.
Agamemnon Mycenarum Rex. 311.B
Agamemnonis cædes. ibid.
Agatha Massilienſium colonia. 323.A
Agathocles Syracuſanorum Rex, patre figulo natus. 43.A. Prætor murgantinorum. ibid. Prætor à Syracuſanis factus, tyrannidem inuadit. ibid.B.& 173.C. Syracuſas cædibus implet. ibid. Meſſanæ tyrannidem occupat. 79.B. Gelonis ſepulchrum diruit. 145.C. ab patre expoſitus. 171.B. quomodo à patre recognitus ſit. ibid.C. corpus ſuum proſtituit. ibid.D. Tribunus militum creatus. ibid. Damatis viduam ducit. ibid. Tribunatu motus. 172.A. ad Bruttios deficit. ibid.& 279.C. ad Tarentinos confugit. 172. A. Rheginos obſidione liberat. ibid.& 262.B. in patriam reuocatur. 172.B. in exſilium actus. ibid. Syracuſas obſidet. ibid.C. Prætor à Syracuſanis creatus. ibid. quibus artibus tyrannidem occupauerit. ibid.D. non diſsimulat obſcuritatem generis. 173.C. Meſſanenſium arcem capit. ibid.D. Mylas capit. ibid. ab Meſſanenſibus repulſus. ibidem. iterum ab Meſſanenſibus repulſus. 174.A. arcem Meſſanenſibus reſtituit. ibid. bellum Carthaginienſibus infert. ibid.C. intra Meſſanam receptus. ibid. à Pœnis profligatus. 175.D. intra Gelam ſe recepit. ibid. bellum in Africam transfert. 176.B. quomodo Pœnos eluſerit. ibid. in Africam traiicit. ibid.D. claſſem ſuam exurit. ibid. Magnam Africæ opidum expugnat. 177.A. Tunetem capit. ibi.D. Hannonem Carthaginienſem prœlio ſuperat. 44.B. Seditione militum periclitatur. 180.C. Heracleam, Thermas, Appolloniam & Cæphaledium capit. 182.B. in Syracuſanos ſæuit. 183.D. ab militibus ſuis capitur. 185.A. Bruttiis arma infert. 252.D. in morbum incidit. 187.A. moritur. 187.B. 45.B.
Agathoclis ortus & parentes. 171.A. in Syracuſanos crudelitas. 173.A. Callida ſimulatio. ibid.B. in Meſſanenſes & Tauromenitanos crudelitas 174.D.& .73.B. in Geleſes crudelitas. 175.B. in Africam expeditio. 44.B. in Africa contra Pœnos res geſtæ. 177.C. de Pœnis victoria. ibid. contra Elymum Aſrorum regẽ victoria. 179. A. in Numidiam profectio. 180.C. de Pœnis victoria. ibid.D. cum Ophella Cyrenarum rege ſocietas. 181.B. in Ophellam perfidia. ibid.C. in Vticenſes crudelitas. ibid.D. in Siciliã reditus. ibid. & 182.A. naualis de Pœnis victoria. 183.B. altera in Africã expeditio. ibid.D. Clades. 184.A. ex Africa in Siciliam fuga. 44.D. 185.B. Filij ab militibus interfecti. ibid. in Aegeſtanos perfidia & ſæuitia. ibid. pacem cum Carthaginienſibus facit. 186.B. de exſulibus Syracuſanis victoria. ibid. in exſules Syracuſanos perfidia. ibid.C. in Bruttios expeditio. ibid.D. & 45.A. Vulcani fanum ſpoliat. 45.A
Agathyrſus vrbs 86.D.
Agathyrſus AEoli filius. ibid.
Ager Anconitanus. 305.C. Ariminenſis fertilis & ſiluoſus. 307.C. Brundiſinus fœcundus. 301.A. Campanus bis in anno vernat. 234.A. Campanus publicus pop. Romani. 237.A. Ciuibus Rom. diuiſus. ibid.B. Faliſcorum aſper & montoſus. 312.B. compaſcuus. ibid. Tarentinus fœcũdus. 293.A
Ageſidamus Locrenſis pugil. 270.C
Agragas fluuius. 122.A. in puerili forma expreſſus, 123.A
Agragianæ portæ. 20.C
Agrariæ leges à C. Graccho latæ. 275.A
Agri Campani vectigal. 237.A
Leontini fertilitas. 59.B
Agrigenti deſcriptio 122.A. Theatrum 123.A. templum AEſculapii, ibid.B. templum Iouis Olympij. ibid.C. templum Herculis. ibid.D. templum Concordiæ 124.A. templum Iunonis Lucinæ. ibid. templum Caſtoris & Polucis. ibid.C. Pudicitiæ fanum. ibid.B. Proſerpinæ ædes, ibid. Aquæductus Phæacius. ibid.C. Portus Gelonis ſiue piſcina ibid.D. lacus bituminoſus. 125.A.
Agrigentini à tyrannide liberati. 127.B à Ducetio victi, ibid.D. pacem cum Syracuſanis faciunt. 128.A. pacem cum Agathocle faciunt. 129.C. ſocij Athenienſium. 128.A. Pyrrhi regis ſocij. 129.C. ad Pœnos deficiunt. ibid. Verris auaritia vexati. 132.A. Acrotatum ex Sparta accerſunt. 174.B. duce Xenodico Siculas urbes liberant. 179.D.
Agrigentinorum incrementa. 122.B. luxuria & ebrietas. ibid.D. ſal foſsile. 125.B. principes ſecuri percuſsi. 131.C. reſpublica cõſtituta. ibid.D.
Agrigentinus ager generoſos equos eduxit, 125.B.
Agrigentum à Gelenſibus conditum. 122.A. in tyrannidem prolapſum. 125.D. à Pœnis captum. 52.B. à Pœnis euerſum. 128.B. à Timoleonte reſtitutum. ibid.C. à Romanis obſeſſum. 129.D. à Romanis captum. 130.C. à Pœnis receptum. ibid.D. iterum à Romanis captum

captum.131.B. nouis colonis auctum. ibidem D.
M. Agrippa Thurinos obsidione Pompei liberat. 288.A.
Agyrina opidum quod & Agyrium & Agyra. 87.A.89.B. ubi sita 87.B. Corinthiorum colonia facta. 88.C.
Agyrinæ descriptio.87.A. Dianæ lucus. ibid. B. Iolai templum ibid.theatrum pulcherrimum. 88.D.
Agyrinenses Iolaum diuinis honoribus coluerunt.87.C. à Timoleonte liberati.88.C. à Pœnis oppressi.ibid.ad Romanos deficiũt. ibid. suis legibus viuere permissi. ibid.D.
Agyrinensium pueri comas Iolao alebant. 87.D. Ager decumanus 88.D
Agyris Agyrinensium tyrannus. ibid.A
Albani Latinorum populi. 199.D
Albingaunum Liguriæ opidum. 203.B & 317.C.
Albium Intemelium opid. 203.B.317.C.
Alcibiades Athenienſium in Sicilia dux.27.C. arma Syracusanis inferenda suadet, ibid.B. proditorum consilia Messanensibus aperit. 79.A. Agrigentum capit. 128.A
Alcidamidas Rheginorum princeps: 76.A.
Aletium Salentinorum opidum, 201.C. 291.A.300.C.
Alex Italiæ fluuius. 264.C.201.A. terminus Locrensium & Rheginorũ.201.B.
Alexander Epirotarum Rex. 245.D. 252.C.cum Romanis pacem fecit.247.A.in auxilium Tarentinorum venit.295.C. insidijs Lucanorum cæsus.ibid. & 250.C.
Alexandri Epirotarum regis corpus à Lucanis ludibrio adfectum.295.C. in Epirum remissum.ibid.
Alexandro regi quale oraculum datum. 250. D.295.C.
Alexon Achæus proditorum consilia detegit. 109.B.
Alpes Tauromenitanæ. 70.C.
Alphæus Arcadiæ fluuius. 18.C.
Alphæus Siciliæ Fluuius. ibid.
Alpium longitudo. 198.C
Alpium crepidines. 308.D
Alsium Etruriæ opidum. 203.C.310.A
Alumen in Messanensi agro. 83.D
Alycenses deficiunt ad Dionysium. 153.B
Amenas Sicilię Fluuius. 64.B
Amenophus Ægypti Rex. 75.C
Amilcar Pœnorum dux. 77.D.143.A Siciliam inuadit,78.A. Himeram obsidet. ibid.&143.D.
Amilcaris interitus. 78.A.&143.D
Amilcar alter Pœnorum dux. 43.A.61.D.172 B. Pacem cum Agathocle facit.ibid.C. à Carthaginiensibus damnatus. 61.D.&174.C. Syracusas frustra tentat. 179.A.
Amilcaris in dissimulanda suorum clade calliditas.178.B. eius mors. 43.D
Amilcar Gisconis filius Pœnorum dux. 133.B 175.A. Agathoclem prœlio vincit. 43.D Ecnomum occupat,136.B. Agathoclis ditionẽ vexat.176.A. ab Syracusanis captus 179.C.eius interitus. ibid.
Amilcar Gisconis filius Melitæ præfectus. 112.A.
Amilcar Barca Pœnorum dux.106.C.& 111.A.
Amilcar Pœnus præsidij Locrensis Præfectus. 268.C.
Amphipolus annuus Syracusanorum magistratus,ab Timoleonte institutus. 38.D
Ἀμφιπολία Διος ὀλυμπίᾳ, 39.A
Amphyctionida tribus Thuriorum. 284.D
Amphisbetes Siciliæ Fluuius. 115.C
Amulius Albanorum Rex. 227.C
Amyclæ Laconum colonia 223.D quando deletæ.ibid.ob silentium perierunt. ibid.
Anapiæ & Amphinomi fratrum in parentes pietas, 65.B
Anapus Siciliæ Fluuius. 20.D.52.C.164.D
Anaxanum Italiæ opidum. 202.A
Anaxilæ victoriæ Olympicæ.77.C. filij eijciuntur.78.B.&C. filiorum insolentia.ibid.C. contra Samios bellum.256.B. filij ab Rheginis & Messanensibus pulsi. 257.D
Anaxilas Critinei filius,Rheginorum tyrannus 76.A.143.A.256.B. Locris Epizephyriis bellum infert,78.A.Messenios in Italiam accersit.256.C. Messanę tyrannidem oblatam accipit.ibid.D. mulabus in Olympiis vicit. ibid.
Anchisis sepulchrum. 105.C.
Ancon Syracusanorum colonia.31.D. ab Syracusanis quando condita. 162.B.
Ancona condita. 305.B. Colonia ibid.D. à Cęsare capta.ibid. Cumęo promontorio oppositа. 306.A.
Anconasitus. 305.C.Veneris templum.ibid.D longitudo & latitudo. 306.A.
Anconitani Venerem coluerunt. 305.D.
Anconitanorum numismata cubitum exprimunt. 305.C.
Anconitanum vinum. ibidem.
Andromachus Naxiorum princeps,Tauromenij conditor.70.B.72.B. Timæi historici pater. 37.A.
Andronodorus Hieronymi tutor. 48.D.192.A Prætor creatus.50.A.195.A. arcem Siracusanis dedit.50.A. tyrannidem inuadere conatur.

natur,ibid.B. 195.A
Andronodori uxor. 195.B. Cædes,50.E.195.B
Anguillæ apud Adranum laudatiſsimæ, 69.D
Anio Italiæ Fluuius, 199.D,203.D
Annibal vide Hannibal.
Annicerius Philoſophus Platonem redemit, 157.B.
T. Annius Milo, 322.B
Anthenopolis Maſsilienſium colonia, 318.B
Anthineſtus Chalcidenſis, 75.D
Antiates à Romanis victi,224.C. immunitate à Nerone donati, 225.D
Antiatum cum Romanis bellum, 224.C rebelliones . clades bello Mariano.225.B & C.
Antij deſcriptio,224.A. ſitus,ibid.B. Fortuna colebatur. Fortunæ oraculum, ibid. C Caligula Cæſar natus, 225.C. portus à Nerone conſtructus,ibid. Longitudo & latitudo, ibid.D
Antium Volſcorum metropolis,224.A. ab Albanis & Aſcanio conditum,ibid. à Romanis captum . Colonia deducta, 225.A colonia iterum à Romanis deducta, ibid.C
Antius Vlyſsis & Circes filius, ibid.D
Antipolis Galliæ Narbonenſis opidum,317.D à Maſsilienſibus conditum, 318.C. Maſsilienſium colonia, 323.A Municipium, ibid.D. Maſsilienſium imperio liberatum,317.D. Saluum opidum,ibid. Deceatibus à Ptolemæo attributum, 318.D longitudo & latitudo,ibid.
L. Antonius Iulij Antonij filius, 322.B
Apeneſte Italiæ opidum, 303.B
Apennini montis longitudo, 198.D.& 309.A
Apenninus mons,308.D. Galliam Togatam diuidit, 203.A
Aper Ætolorum ſymbolum, 305.A in Arpanorum numiſmatibus, ibidem
Apernus Italiæ fluuius, 305.A
Aphrodiſius vicus Thuriorum, 284.B.
Apina Italiæ opidum, 303.D.
Apio coronabantur victores in Iſthmijs,39.D ſepulchra coronabantur apud Corinthios ibid.
Apollinis de Agathocle Vaticinium, 171.B. oraculum de Camarinæis.137.B. oraculum de Pandoſia, 205.C. oraculum de Thurio colonia deducenda. 284.A
Apollinis Ariſtei ara apud Metapontinos, 288.B.
Apollinis Cumani templum ab Dædalo exſtructum, 215.C.
Apollinis Delphici templum apud Maſsilienſes, 319.D
Apollo Archageta, 59.A.70.D.73.A
Apollo Libyſtinus, 138.B
Apollo ἀλιεὺς ab Mileſijs cultus, 210.A
Apollo Pandoſiorum Deus tutelaris, 250.C
Apollo Temenites, 20.D
Apollo quam optionem Myſcello & Archiæ propoſuerit, 276.B
Apollo auctor Thurinæ coloniæ 285.B
Apollocrates Dionyſij iunioris filius, 267.B arci Syracuſanæ à patre præfectus, 34.A
Apollodorus Gelenſis Poëta comicus. 136.C
Apolodorus Tarentinus Medicus, 299.C
Apolloniades Agyrinenſium tyrannus, 88.B. à Timoleonte tyrannide exſutus, 42.A
Apulia duplex, 21.C
Apuli Italiæ populi,198.D. à Romanis victi, 304.A. Ætolos Brundiſio eiiciunt, 300.D Ætolorum legatos interficiunt. 301.A
Apuli Daunij, 230.D
Aquæ Segeſtanæ,102.A. Sinueſſanæ, 221.D medicatæ in agro Sinueſſano, ibid.A
Aquileia opidum, 202.D.308.D
M'. Aquillius Cos. bellum ſeruile ſecundũ confecit, 4.C. Athenionem vincit, 108.B
Ara Iunonis Laciniæ,in quo cinis vento immobilis erat 275.C
Arcades ex Palantio in Italiam commigrant, 226.B.& D. Palantium ad Tiberim condunt,ibid. Herculis comites in Italia remanent, 227.A
Arcadum tres tribus apud Thurinos, 284.D
Arceſilaus Catanæ præfectus, 66.G
Archagathi Agathoclis filij in Africa reſgeſtæ, 182.B.
Archagathus Lyciſcum interficit, 180.B. copias ſuas partitur,182.D. à ſocijs deſeritur,183.A. occiditur, 44.D
Archagetæ Apollinis templum, 70.D
Archias Corinthius,Acteonem ad ſtuprum rapere conatur,21.C. ſponte in exſilium proficiſcitur, Apollinis oraculum conſulit, diuitias ab Apolline optat, 22.A. Syracuſas coloniam deducit. Siculos prœlio vicit, ibidem B. à Telepho,cui ſtuprum intulerat cæſus,ibid.C. diuitias pro ſanitate elegit. 276. B. Myſcellum in condenda Crotone adiuuit,ibid.C.
Archidamus Lacedæmoniorum Rex à Lucanis cæſus,ſepultura caruit, 295.B
Archimedes Mathematicus, 52.A
Archimedis cædes,55.A. ſepulchrum, 20.C
Archytas Tarentinus mechanicus, 299.C Pytagoricus Philoſophus . Tarentinorum legiſlator, Tarentinorum Imperator quoties fuerit, ſexies hoſtem vicit,295.B.
Arcus marmoreus in honorem Timoleontis erectus, 19.B

Ardea Vlyſsis & Circes filius, 225.D.
Arethuſa fons, 18.C.
Arethuſæ piſces Dianæ ſacri, ibid.D
Argentifodinæ apud Erycem, 107.B
Aricia ab Cumanis liberata, 216.C
Argos Hippium ab Diomede cõditum, 303.D
Argyrippa quæ & Arpis, ibid.
Ariminenſes Senonum motus experti. 308.B Cimbrorum armis vexati, ibid.
Ariminenſium numiſmata Panos effigiem habent, 307.C. vetuſta inſcriptio, 308.C.
Arimini longitudo & latitudo, 308.C
Ariminum Vmbriæ opidum, ab Arcadibus cõditum putatur. ab Fluuio nominatum, 307.C. Romanorum colonia urbs iuris Italici, ibid.D. Romani pro Gallia accipiebant, 308.A. primum Italiæ verſus Galliam Togatam opidum, ibid.B. Colonia militaris, veteranis poſt bellum Philippenſe donatum, ibid.C.
Ariminus Fluuius, 307.C.
Ariſta fertilitatis inſigne in numiſmate Campanorum, 237.D
Ariſtarchia Epheſia matrona cum Phocenſibus abnauigat. 319.C
Ariſtarchia Dianæ apud Maſsilienſes ſacerdos, 320.A.
Ariſtarchiæ effigies in Maſsilienſium numiſmatibus, ibid.B.
Ariſteus Proconenſius, poſt trecenteſimum & quadrageſimum annum reuixit, apud Metapontinos apparuit. iuſsit Metapontinis ut aram Apollini erigerent. 288.B.
Ariſto Gelenſis, 122.B.
Ariſtodemi Malaci virtus. de Etruſcis victoria, 216.A. callida ſimulatio. 216.B
Ariſtodemus Optimatum inſidiis petitus, ibidem. in ſubſidium Aricinorum miſſus. Aruntem Porſenæ filium, ſingulari certamine interficit, ibid.C. quibus artibus tyrannidem Cumanorum occupauerit, ibid.D. Carcerem Cumanorũ effringit. quomodo ſibi plebem conciliauerit, 217.A arma Cumanis adimit. Tyrannidem apud Cumanos occupat. ibid.B. interfectorum à ſe liberos in exſilium expellit. ab exſulibus Cumanorum oppreſſus, ibid.C.
Ariſtomache Dionyſij uxor. 151.C
Ariſtomachus Crotonis proditor, 280.B. ad Pœnos transfugit, ibid.C.
Ariſton tragœdiarum ſcriptor, 50.B
Ariſton Citharædus Rheginus, 264.C
Ariſtonicus Eumenis filius, 322.A
Ariſtoxena prius Petta. 321.A
Ariſtoxenes Tarentinus Muſicus, 299.B
Arnus Italiæ Fluuius. 198.B. 202.D. 308.A.D. 310.A. & eius fontes, 309.D
Arpani populi Italiæ, 303.D. Romanis dediti, 304.A. à Romanis bello Marſico deficiunt, à Metello ad deditionem coacti, ibidem.D.
Arpanorum numiſmata, 305.A
Arpi Italiæ opidum. 202.A. 303.C. à Romanis receptum. 304.C. in ruinas abierunt, ibid.D.
Arpos à Q. Fabio captum, 304.B
Arretini Etruriæ populi, 310.C pacem à Romanis petunt, 315.D
Arretium Italiæ opidum, 310.B
Artalis Syracuſanus, 53.B
Arx Cumanorum, 215.C. Tarentina, 292.C. Maſsilienſium, 319.D
Arx Syracuſana ab Dionyſio ſeniore condita. 19.B. Dioni dedita, 167.C. à Timoleonte capta. 170.C
Arx Crotoniatarum à Dionyſio capta, 277.A
Aſculum cognomine Picenum, 202.B à Sempronio captum. 243.B
Aſdrubal Pœnorum dux. 98.D
Aſphodelarum populus, 182.C
Aſsinarus Siciliæ Fluuius, 21.B
Aſtyli domum in carceris uſum Crotoniatæ verterunt, 281.D
Aſtylus Crotoniata athleta. ter in Olympia curſu victor. exſilio à Crotoniatis multatus & quare, 281.D
Atander Agathoclis frater, 178 D. iuſſu Agathoclis in Syracuſanos ſæuit, 185.D. Pœnos Syracuſas obſidentes profligat, 44.C
Atella Oſcorum urbs. vel Opicorum. Municipium, 238.A. à Romanis recepta, ibidem.C. præfectura, ibid.D. Colonia militaris, 238.D
Atellæ longitudo & latitudo, 239.A
Atellanæ fabulæ apud Romanos, 238.B
Atellani ad Pœnos deficiunt, 238.C. Calatiam migrare iuſsi, ibid.D
Atellanorum actores tribu non mouebantur, 238.B
Athenæum promontorium, 247.B
Athenais tribus Thurinorum, 284.D
Athenienſes nauali prœlio à Syracuſanis ſuperantur, 28.A. Leontinis auxilium ferũt, 60.A. Mneſthei comites Scyllatium condiderunt, 274.C. auxilia Sybaritis ad recuperandam patriam mittunt. 283.D. primas partes apud Thurinos vendicarunt, 285.B.
Athenienſium in Siciliam aduentus, 25.D. legati ad Gelonem. 142.B
Athenio fugitiuorum bello ſeruili dux, 4.C. 108.A. regium nomen ſumſit. Prætores Romanorum ſuperat. ibid.B. ibid.
Athenionis mors,

Athenopolis Maſsilienſium colonia. 323.A
M.Atilius Regulus,98.D. 301.D. Pœnos ſuperat.121.B. bellum cum Salentinis geſſit, 292.A.
C.Atilius Regulus Cos. 109.C
M.Atinius Romanus præſidij Thurinēſis præfectus, 286.D. à Pœnis fuſus, 287.A
Atys Siciliæ Fluuius, 112.C. idem cum Soſsio Fl. 118.A
Auernus lacus, 208.A.214.C
Aufidus Italiæ fluuius, 303.B
Auguſti in Neapolitanos munificentia, 212.A clades apud Cumas. 219.B
Auguſtus Catanenſes libertate donat, 67.B. Gymnica apud Neapolitanos ſpectauit.210 B. infans Thurinus cognominatus.287.D
Aulon mons qui & Caulon, 271.D
Aurunci Italiæ populi. Sueſam reſtaurant, 229.B
Auruncorum opidum à Sidicinis deletum,ibidem, C.
Auruſini Lucaniæ campi, 296.D
Auſonia olim Italia nominata, 197.D
Auſonia regio, 222.D
Auſonia opidum Auſonum, 200.B.222.C
Auſones unde nomen habuerint, 222.D. Latinorum populi.200.A. Aurunci dicti,ibidem. Campaniæ populi, ibid.B.
Auſonum celebritas, 222.C. gens deleta,ibi.
Auſonum mare, ibid.D
Auſon Vlyſsis & Circes filius, 222.D
Axur à ſitus aſperitate Trachinia,223.B. colonia quando deducta, ibid.D
Axuris deſcriptio,223.A. opulentia,ibid.C. longitudo & latitudo, 224.A.
xuritani in poteſtatem Pop. Rom. redacti. A 223.C.

B.

Bacchylides Poëta. 23.C
Baiæ opidum Italiæ,200.B. 214.C. ob medicatas aquas nobiles,ibid.
Baianus ſinus, ibid.B
Barion Italiæ opidum,olim Iapyx, 303.B
Baſta Salentinorum opidum, 291.A
Bathinus Italiæ Fluuius, 305.A
Belli inter Brundiſinos & Parthenios cauſſa. 301.B.
Bellū Agathoclis cū Carthaginiēſibus, 43.D. Agrigentinorū cū Syracuſanis,128.A. Allobrogicū,318.A. cū Atheniēſibus,27.C. cū Carthaginienſibus,29.C. inter Crotoniatas & Sybaritas.277.B. Cumanorū cū Pœnis & Etruſcis,216.A.217.D. cum Campanis.218.A. inter Dionyſium & Carthaginienſes.153.A.159.D. Himerenſium cum Pœnis.94.D. cum Iceta & Mamerco.40.C.
Leontinorum contra Dionyſium, 61.A.
Leontinum,25.C. ciuile Marianum, 222.B
Marſicum,237.A.304.D. Punicum primū, 47.D.81.B. Punicum ſecundum,4.A.B.Rheginorum cum Syracuſanis,262.A. inter Segeſtanos & Selinontinos.102.C. Selinontinorum cum Segeſtanis.115.C. Seruilia,4. C. Sidicinorum cum Auruncis,229.B. Leontinorum cum Syracuſanis,60.A. Syracuſanorum cum Carthaginienſibus alterum.39.B.inter Thurinos & Lucanos,285. C. Trinacrinum, 25.B.
Belus Libys filius, 77.B
Beneuentum opidum, 204.B
M.Bibulus Cos. 233.B
Blera opidum Italiæ. 310.B
Bœotia nomen tribus Thurinorum, 284.D
Boiorum populus, 309.A
Bolco Syracuſanorum contra Ducetium dux, 24.C. capitis ob proditionē damnatur,ibid.
Boiorum populus Galliæ Ciſalpinæ, 309.A
Bomilcar Carthaginienſium claſsis præfectus, 54.A. Tyrannidem affectat,177.B. ſui exercitus proditor,ibid.C. Tyrannidē apud Carthaginiēſes inuadit,181.D. in crucem actus, ibid.
Bonæ Deæ ſacrarium, 232.A
Bononia in Antoniorum clientela.205.B. colonia. 306.B. 309.B
Brettia regio à Brettio Herculis filio, 252.A
Brettos urbs, ibid.
Brettus Herculis & Baletiæ filius, ibid. in numiſmatibus Bruttiorum, 253.A.
Bricinias arx. 60.C
Briſeis Haleſi mater. 311.B
Brixia opidum, 202.D.308.D
Brixillum opidum, 309.B
Brundiſij ſitus. 301.A. longitudo & latitudo, ibid.B.
Brūdiſini agri parte à Partheniis multati.301. B. Pyrrhum contra Romanos iuuerunt. ibid.D. Cæſari portas aperiunt, 302.B. Antonij obſidione liberati.303.B. Phalantum benignè excipiunt, 294.B.
Brundiſinorum aduerſus Parthenios bellum, 301.B. numiſmatum affinitas cum Tarentinis. ibid.C
Brundiſinos quomodo Phalantus deceperit, ibid.B.
Brundiſinus portus ceruini capitis figuram exprimit, 301.A. ager à Domitio Ahenobarbo vaſtatus, 303.A
Brundiſio curſus in Illuricum & Græciam breuiſsimus. 291.D
Brundiſium à Cretenſibus conditum. 300.D. Meſſapiorum lingua caput cerui. 301.A. primo ſub Regibus fuit.ibid.B. in poteſtatem

tem Rom.redactũ, 302.A. colonia ciuium Romanorum.à Iulio Cæsare obsessum,ibid. à Romanis captum,291.D.
Bruttia mulier, 252.C
Bruttiani lictores, 254.C
Bruttij populi,249.A. Græcos eiecerunt, ibi. unde se appellauerint,252.C. quasi Bruti ob stoliditatem appellati, ibidem,D. Lucanorum fugitiui, ibidem, A. Lucanis arma infererunt,ibid.C. & 249.B. quoties à Romanis victi, 253.C. fœderati cum Romanis. ab Romanis ad Hannibalẽ defecerunt. Crotonem obsident, ibid.D. Crotonem occupant.254.A. à Romanis perdomiti,ibid.B. ignominia ob defectionem notati. seruorum vice magistratibus præibãt, ibid.C.
Bruttijs iuuantibns Tarentum captum,ibid.B.
Bruttiorũm opida,249.B.limites,252.A.opes. ibid.C. eorum præfectus Tarentum Fabio prodit, 298.C
Bruttium promontorium, 201.B
M.Brutus agrum Campanum viritim diuidere voluit, 237.B
Buca Italiæ opidum, 202.A.305.A.
Buthes Phrygiæ regis filius, regno pulsus. 104.B. Buxentum colonia, 249.A
Buxentum Italiæ opidum, 200.D.245.C

C.

Cacus latro ab Hercule occisus, 227.B
Cacyparis Siciliæ Fluuius, 21.A
Cacyrum Siciliæ opidum, 135.A
Cadmus Cous in Græciam à Gelone missus, 142.C. ad Gelonem reuersus, ibid.D
C.Cæcilius Metellus Arpanos perdomuit. 304.D.
Cæcinus Italiæ fluuius, 274.A
Cænis Calabriæ promontorium. 1.B
Cænomanni populi. 309.A
Cære Etruriæ opidum. 310.A
Cærites Etruriæ populi, ibid.C
Cæsar Dictator agrum Campanum ciuibus Romanis diuisit, 237.B
M. Cæsius præsidij Rheginensis imperator, 262.C.
Calabriæ regio, 200.D. quando bellum à Romanis indictum. 291.D
Calais Boreæ & Orithiæ filius, 232.B
Calatia opidum Italiæ,200.B. colonia militaris. 238.D
Calatini à Romanis deficiunt, ab iisdem recipiuntur. 238.C
Caleni à Romanis victi, 232.C. militem Romanis dare abnuerunt,ibid.D. agri fœcunditas, ibid.B. longitudo & latitudo, ibid.
Calenorum in Romanos bello Punico fides. 232.D. in P. Sittium fides, 233.A
Calenum vinum.232.B. municipium,233.A
Cales Thracum colonia,232.B. ubi sita ibid. Ausonum caput,ibid.C. à M.Valerio Maximo expugnata,ibid.colonia deducta, ibid.
Calles prouincia, 233.B
Calicula opidum Italiæ. 200.B
C.Caligula Cæsar Antij natus. 225.C
Callimenes primus Amphipolus, 39.A
Calliphon Crotoniata Democedis medici pater. 281.B
Callipolis Naxiorum colonia, 71.B
Callippus Athenienſis, 168.B. tyrannidem Syracusis inuadit,35.C.168C.. Catanam & Rhegium occupat. 35.D. 168.D.261.C. Dionis uxorem in vincula conjicit, 168.D. ab Messanensibus profligatur,ibid. eius cædes, 35.D.169.A.261.D
Calo conspiratores Hieronymo prodit.193.C
C.Calpurnius Prætor, 56.A
Camarina urbs Siciliæ,136.D.141.C.abHippocrate restituta,135.B. Syracusanorum colonia,136.D. à Syracusanis euersa, 137.A. restituta,euersa & secundo restituta, ibid.
Camarina palus, ibid.
Camarinenses Leontinorum socij. 25.C
Camarinenses & Agrigentini deficiunt ad Athenienses 26.D
Camicus urbs à Minoe obsessa, 134.A
Campania Italiæ regio,207.D. in tres regiones diuisa,200.A. quibus limitibus includatur.234.B. Campaniæ fines,200.populi,ibid. salubritas & fertilitas. 207.D
Campani Ætnam commigrant. 154.A. se Romanis dediderunt, 208.B. ciuitate donati, ibid.C.Cumas expugnant, 218.A.Romanorum armis à Samnitibus liberati. 235.B. à Romanis agro multati, ibid.D. Cauloniam euertunt. 273.A.
Campanis equitibus ciuitas data. 235.D
Campanorum cum Latinis contra Rom.societas,235.C. in Romanos hospitalitas, ibid. D. in Rom.perfidia. 236.A.eorum conspiratio à Romanis oppressa. constans in bello Tarentino fides.ibid.in fide ergo Romanos inconstantia, ibid.B.
Campanus ager publicatus, 237.A.
Campus stellates, 200.B.
Canephoros puella innupta. 311.D
Canes Adrano Deo sacri, 68.B
Canusini Romanis se dedunt, 231.A
Canusium opidum, 202.A.303.B
Capenates Italiæ populi. 203.C
Caperra Etruriæ opidum. 310.B
Capitolinus mons prius Saturnius, 227.A
Capra lambendo oliuam sterilem facit, 251.B

Baccho immolabatur, ibid.C. in Iunonis templum non inferebatur, 311.D
Capræ symbolo Macedonum & Epirotarum reges usi,ibid. morsus vinetis exitialis, ibi.
Capua Troianorum colonia,prius Vulturnus appellata,à Campestri planicie, 233.C. à Samnitibus occisis ciuibus occupata, 234. B. à Romanis capta,136.C. sine Senatu aut consilio.ibid. D. Præfectura,ibid. Ius ciuitatis recuperauit,237.C. colonia militaris, ibid.
Capuæ templum Iouis Capitolini,arx. 234.A. præsidium à Romanis missum.235.B. longitudo & latitudo, 237.C
Capuani Cumanis bellum inferunt.Cumas occupant. Cumas coloniam deducunt. pro Sidicinis in Samnitibus victi 234. C. à Romanis auxilium petunt, ibid.D. se suaque Romanis dedunt, 235.A. à Romanis ad Latinos deficiunt, ibid.C. Hannibalem in urbem recipiunt. post cladem Cannensem ad Pœnos deficiunt. ciues Romanos in balneis suffocãt,236.B. sub corona venierunt ibid. D.
Capuanis arma ademta, 236.D
Capuanorum numismata, 237.D.
Capuanus Senatus securi percussus, 236.D
Capys Samnitum dux,eius monumentum Capuæ, 233.D
Caraceni Samnites, 204.B.274.B.
Carambis promontorium, 263.D
Caranus Macedonum Rex, 251.D
Carbinarum urbs à Tarentinis capta, 292.D
Carcinij Italiæ populi, 273.D
Carciniorum numismata affinitatem cum cauloniatarum habent. ibid.
Carcinium opidum Petiliæ vicinum, 274.A pro Cæcino scriptum, ibid.
Carcinus promontorium pro Cocintho perperam scriptum, 273.D
Carcinus figulus Agathoclis pater, 43.A.133. B.171.A. Syracusa commigrat.171.C. moritur, ibid.
Carmenta Euandri mater, 226.D
Carni Italiæ populi, 198.D.203.A
Carnus mensis Maio Latinorum respondens 21.B
Carthaginienses Agrigentum obsident, 29.D
Agrigentum euertunt, 30.B
Sicilia pulsi,155.A.Tunetum obsident.178. A. ab Amilcare auxilium petunt, ibi.B
Carthaginiensium castra conflagrant. 184.B
Carthalo Pœnus Hannibalis legatus, 110.D. præsidij Tarentini præfectus, 298.C
Carthalonis cædes. ibid.D
Sp.Caruilius Falisços perdomuit. 314.D
Casilinum Italiæ opidum. 200.B
Cassinum opidum Italiæ, ibid.
Casmenæ Siciliæ opidum, 135.C.141.D
Castor & Pollux in acie ad Sagram fluuium apparuerunt,266.A. in Locrensium numismatibus, ibid.B.
Castoris & Pollucis aræ & templum ad Sagrã fluuium, ibid,
Castrum nouum Etruriæ opidum,202.B.310.A
Catana à Catano nomen sumsit,63.C. unde nomen habuerit,68.A. Ætna appellata,63. D. 146.D. ab Hierone primo expugnata,nouis colonis ab Hierone aucta. 63.C. Athenienfibus belli sedes, 65.C. ab Arcesilao prodita, 66.C. Fœderata cum Romanis, ibid.D. à Sex. Pompeio direpta, 67.A
Catanæ descriptio 63.B.origo ibi.C. situs,67. D. moritur Hiero senior,& sepelitur, 64.A. tria theatra,65.A. thermæ.ibid. Gymnasiũ, ibid.sacrariũ Cereris ibid. colonia militaris ab Augusto deducta.67.B. numismata,ibi.D
Catanenses patriam recuperant,64.A. Hieronis tumulum euertunt, ibid.B. equestri militia celebres, 65.B. à Dionysio sub hasta venditi,66.B. ab Agathocle vexati,ibid.C. exsules Leontinis adscripti,64.A. cum Syracusanis pacem faciunt.65.D. vectigales po. Rom.66.D. dedunt se Romanis, 82.A
Catanensis ager vino & frumẽto fertilis,64.C
Catanensium defectio, 65.C. bella cum Syracusanis,66.B. bello Siculo status & conditio,67.A. ad Amilcarem defectio. 176.A
Caucona portus, 138.A.
Caulonia opidum Italiæ,apud Sagrã fluuium, 272.A. prius Aulonia, à Dionysio obsessa, ibid.C. Dionysio dedita & euersa. 156.A. 272.D.279.B. restituta,272.D. secũdo euersa à Campanis,273.A. à Romanis oppugnata, ab Hannibale obsidione liberata, ibi-
Cauloniæ ager Locrensibus à Dionysio donatus.266.C.272.D. eius ruinæ,273.B. oppugnatores ab Hannibale ad deditionem coacti.ibid.
Cauloniatæ rempublicam ad Achæorum similitudinem instituere conantur, 272.B. Barbarorum armis vexati,ibi. à Romanis deleti, 273.B.
Cauloniatarum fœdus cum Crotoniatis & Sybaritis, 272.B. numismata, 273.B
Caulon mons qui & Aulon, 271.D. vino fertilis, 272.B
Centuripæ urbs Siciliæ, 80.C
Cerbalus Italiæ fluuius. 303.B.
Cereris templum apud Ennam Gelo extruxit. 90.B.
Cereris Ennensis templum in aperto erat,90. C. sacerdotes ex Neapolitanis lecti, 211.A
Ceres apud Leontinos. 59.C

Ceres tedifera apud Menaninos, 91.B
Cetus Troianis agris immissus, 140.A
Chalcidēses coloni Athenienſiū, 210.A. a Tuſcis pulſi, 215.A. Apollini ex voto decimati, 255.D.
Charilaus Palæpolitanus, 210.D.
Charœadas Athenienſis a Syracuſanis occiſus 26.A.
Charondæ mirandus interitus, 285.A
Charondas Catanenſis, 67.C
Charondas Thuriorum legiſlator. 284.D
Charybdis naufragijs infamis, 84.A
Chilon Athenienſis, 120.A
Chromius Gelonis gener, 137.D. Catanæorū præfectus, 64.A
Chryſa Siciliæ fluuius, 87.B
Cicadæ vocales in Locrenſi agro, mutæ in Rhegino, 264.C
Ciminius mons, 310.A.
Cincius claſsis Romanæ præfectus Locros obſidet, 268.D
Circeum promontorium, 224.A
Ciſciminia Etruriæ regio. 310.A
Claſsis Athenienſium in Siciliā nauigat, 27.C
Claſsius Atinius Arpanos Hannibali prodit, a Pœnis ad Romanos deficit, 304.A. a Romanis in vincula coniectus, ibid.B
Claterna opidum, 309.B
M. Claudius Marcellus in Siciliā miſſus, 50.D. Nolanos in fide confirmat, 239.D. in Nolanos defectionis auctores animaduertit, 241 A. Hannibalem a Nola reijcit, ibid.C
Ap. Claudij in Siciliam aduentus, 189.B
Ap. Claudius caudex, 47.C.81.B. Prætor Siciliæ, 49.A. Hieronem prœlio ſuperat. 81.D Syracuſas obſidet, 189.C
Ap. Claudius Pulcher, Cos. 229.A
P. Claudius Pulcher, 107.D.110.D
Claudius Cæſar cur Sinueſſam venerit, 221.A
Cleander Gela tyrannus, 135.A. Hippocratis filius, ibid.B. & 141.D
Cleon & Eunus ſeruorum duces, 4.C.73.C
Cleonymus Spartanorum Rex Thurium occupat, 286.A. Metapontinos ſuperat, 289.B
Clitumni aquæ albedinem inducebant, 312.B
Clitumnus Faliſcorum fluuius, ibid.
P. Clodius in Via Appia occiſus, 232.A
Cluſini Etruriæ populi, 310.C
Cluſium Etruriæ opidum, ibid.B
Clytemneſtra adultera Agamēnonis uxor. maritum interficit, 311.B
Cnoſſus Cretæ opidū a Theſeo captū, 300.D
Cocalus Sicaniæ Rex. 119.B
Cocinthus promontorium, 273.D. 274.A
Cœlus Saturni pater, 107.A
Collatina colonia, 25.A
Collis in medio Cumarum, 215.C
Colonia Axur deducta. 223.D
Coloniæ quid fuerint, 204.C. ob quas cauſas deduciſolebāt, ibi. quo ritu deducebātur. ibi.D
Coloniæ patronos ſuos in vrbe habebant, 205.B. Curatores, 204.D
Coloniæ Latinæ, 205.A. Romanæ, ibid. Militares, 207.B
Coloniæ xii. lege Gracchana deductæ, 275.A
Coloniæ ab Hierone deductæ, 146.D
Coloniæ a cumanis deductæ, 218.B
coloniarum Senatores. Decuriones. Magiſtratus. Reſpublicæ, 205.A. Ædiles. Cenſores. Quæſtores. Duum-uiri. Sex-uiri. Trium-uiri, ibid.B.
Coloniarum ius duplex, 205.A
Coloni a Romanis in agrum Falernum miſsi. 235.D
colūna aurea in tēplo Iunonis Laciniæ, 275.C.
Commanus Senani regis filius, 321.B
Comū Galliæ ciſalpinæ opidū, 202.D. 308.D
conciliabula idem quod fora, 206.D
concordia opidum, 203.A
Coniuratio in Hieronymum detecta, 193.C
Conſualia ludi in honorem Neptuni, 227.D
contenebra Etruriæ opidum. 310.B
Copria locus apud Tauromenium, 71.B
Corallus in freto Meſſanenſium, 84.C
Corſinium Italiæ opidum. 204.A
Corinthij peſtilentia laborant, 21.D
corinthij & Lacedæmonij Syracuſanis auxilia mittunt, 27.D
Corinthij Timoleontem auxilio Syracuſanis mittūt, 36.C. claſſem Timoleonti mittunt, 37.C.
Cn. Cornelius Blaſio cos. 109.C
P. Cornelius Scipio Magiſter equitum, 313.B
Cornificius legatus, 74.B
cortonoſſa Etruriæ opidum, 310.B
Ti. Coruncanius de Vulſiniēſibus & Vulcientibus triumphauit, 315.D
Coſa ad mare Etruſcum. Etruriæ & Vulcientiū opidum, 315.D. Vulſinienſium colonia, ibid. A.D. quomodo ab quibuſdā ſcribatur, 317.A
Coſæ ſitus, ibid.
Coſam mille coloni adſcripti, 316.A.
Coſani à Soricibus patria pulſi, 316.D
Coſanorum in populū Romanū fides. 316.A
Coſſa Oenotriæ opidum, 316.B. ab Hannibale capta, à Q. Fabio recepta, ibid.
Coſſani metu Hannibalis vrbē deſeruerūt, ibi.
Coſſura inſula, 117.C
Cræſus Lydorum Rex à Cyro victus, 319.B
Cratemenes Chalcidenſis, 75.C
Crathis Sybaritarum fluuius, 282.B. eius aquæ albedinem bibentibus inducunt, ibid.C
Cremera Italiæ fluuius, 311.A.
Cremona colonia, 309.B

Creta agrorum ſterilitate laborat, 299.D
Cretenſes Tarentum condiderunt, 293.A. Tarento à Partheniis pulſi, ibid. Hydruntũ cõdunt. Hydruntũ oraculo moniti deſerũt. 299.D. ab Ætolis Brundiſio pulſi, 300.D
Crimiſus Siciliæ fluuius, 39.C
Criniſius Siciliæ fluuius, 102.B
Criniſius Segeſtæ amore captus, 140.B
Criſon Himeræus, 95.B
Criteneus Anaxilæ pater, 256.B
Croton Achæorum colonia, 276.A. quando condita, ibid.C.& D. à Crotone Heroë denominata, ibid.C. Olympicis victoriis celebris, ibid.D. Validis muris munita. 277.A. ob cladẽ bello Locrenſi acceptam maxima ex parte habitatore vacua, 278.C. multos Philoſophos protulit, ibid.D. à Dionyſio capta, 279.B. à Bruttijs obſeſſa, ab Agathocle fraude tentata, ibid.C. quando Romanorum facta, 280.A. à Bruttiis iterum obſeſſa, & occupata, ibid.B. quamdiu deſerta permanſerit, ibid.D. Croton Cortona appellata, 281.A
Croton heros Herculis hoſpes. per ignorantiam ab Hercule occiſus, 276.C
Crotone aer ſalubris, 276.A
Crotonem colonia Romanorum ciuium deducta, 280.D
Crotoniatæ Locros tranſmigrant, 268.C. ſeptem Crotoniatæ eodem anno in Olympiis victores. 276.D. reliquos Græcos Italia pellere conantur, 277.A. Sirin opidum capiũt. in ſupplices ſæuiunt, ibid. peſte ob violatũ Mineruæ numen laborant, ibid.B. Mineruam quibus donis placarint, ibid. ob quam cauſam bellũ cũ Sybaritis cõtraxerint, ibi.C. Sybaritis exſules ſuos tradere abnuunt, ibidem.D. Sybarim deriuato in eam amnem euertunt, 278.A. in luxuriam prolapſi, ibidem. Olympicum certamen diſſoluere conantur, ibid.B. Bruttiorum armis adflicti, ibid.C. Græcis auxilium contra Xerxem tulerunt, ibid.D. à Dionyſio prœlio victi, 279.A. in libertatem ſe aſſerunt. ibid.B. Siracuſanorum auxilia implorant, ibid.C. auxilio Syracuſanorum obſidione Bruttiorum liberati. ibid.C. exſulum ſuorum inſidijs fere oppreſsi, ibid.D. exſules ſuos necant, ibid. bello Tarentino multis cladibus exhauſti, ibid. arcem ſuam Pœnis dedunt, 280.C Locros tranſlati, ibid.D.
Crotoniatarum cum Metapõtinis & Sybaritis fœdus. 277.A. bellum cum Sybaritis, ibid.B. ſtratagema, ibid.D. cum Locrenſibus prœlium & clades, 278.B. cum Græcis contra Dionyſium fœdus, ibid.D. cum Dionyſio res geſtæ, 279.A. cum Tarentinis cõtra Romanos ſocietas, ibi.D. optimates capta urbe in arcem confugiunt. 280.B
Crotonis deſcriptio, 276.A. aër quare ſalubris, ibid.B. poſtremus primus Græcorum prouerbium, ibid.D. portus, ibid. longitudo & latitudo, 282.A
Cuma unde nomen habuerit, 215.B. à Campanis capta eorundem colonia facta, 218.A. à Pœnis obſeſſa, 218.D. ab Graccho Cos. obſidione liberata, ibid. per Præfectos Romanorum adminiſtrata, 219.A
Cumæ deſcriptio. vetuſtiſsima Græcorum in Italia colonia, 215.A
Cumani origine Chalcidẽſes, 209.A ab Etruſcis, Daunijs & vmbris bello petiti, 213.D. Ariſtodemi tyrannide liberati, 217.D
Cumanis Latinè loqui permiſſum, 218.D
Cumanorum incrementa, 215.D. de Etruſcis, Vmbris & Daunijs victoria, 216.A. diſcordia, ibid.B. cum Etruſcis & Pœnis bellum, 217.D. de Pœnis & Etruſcis victoria, 218.A. erga Romanos fides, ibid.B. in Campanos dolus, ibid.C. numiſmata. 219.B Cumanos peſtis ex deorũ ira inuadit, 209.B
Cumanus ager veteranis diuiſus. 219.B
Cumarum ager amœniſsimus, 215.B. urbis ſitus, ibid.C. longitudo & latitudo, ibid.D.
Cumis Apollinis templum, 215.C
Cumerum promontorium, 305.B
Cupidinis marmoreum ſignum, 82.D
Cupra montana opidum, 202.B.
Cupra maritima opidum, ibid. & 305.A.
Cyamoſorus Siciliæ Fluuius, 80.C
Cyane fons Proſerpinæ ſacer. 21.A
Cydippa Terilli filia, 77.D. 143.A.
Cyclopes Siciliæ indigenæ. 2.B
Cydippus Himerenſium tyrannus. 93.C
Cyllirij plebei Syracuſanorum, 23.B. 141.D
Cyneas Pyrrhi ad populum Romanum legatus, 296.C
Cyrus Perſarum Rex Cræſum vicit. 319.B. Iones & Æoles edomuit, ibid.

D.

Dædalus architectus. 119.C
Damarata Hieronis iunioris filia, 48.B. Andronodori uxor. 195.A
Damaratæ cædes, 50.C. 195.B
Damarata Theronis filia, 78.A. 143.A
Damaratæus nummus. 144.D
Damas Syracuſanus, 171.C
Damaſippus Spartanus, 53.B.
Damocles Dionyſij adulator. 158.C
Damyras Calabriæ fluuius, 41.A. 61.C
Daphnæus contra Carthaginienſes a Syracuſanis miſſus, 29.D
Dares Troianus, 112.C
Darius Perſarum Rex, 76.D

Daſcon duum-vir, 136.D
Daunij in Cumanos mouent, 215.D.
Deceates Liguriæ populi, 317.C
Decemprimi Municipiorum, 205.C
Decuriones coloniarum, 205.A
Decuriones Municipiorum, ibid.
Decuriones ex cenſu legebantur, ibid.B
Decuriones Sueſanorum, 229.D
Delphinus in Tarentinorum numiſmatibus & quare, 295.A.
Democedes Crotoniata medicus, 281.B. apud Polycratem Samiorum tyrannum vixit, ibi. C. Darij crus curat. Miloni s filiã duxit, ibid.
Democrates claſsis Tarentinæ præfectus & eius interitus, 298.D.
Demophilus Agathoclis legatus, 129.B. Xenodicum vincit, 182.A
Demoſthenes Athenienſium dux, 28.A. à Syracuſanis interfectus, ibid.C
Demoteles Meſſanenſis Leontinos populatur, 26,C.
Dexippus Lacedæmonius Dionyſio ſuſpectus, 150.A. (trix, 87.B
Diana Facelis, 86.B. Ανγόδεσμος ibid.C. Vena-
Dianæ ædes, 19.A
Dianæ ædes altera, quæ & Mineruæ ſacra erat, ibid.
Dianæ feſtum apud Syracuſanos, 53.C. ſimulachrum apud Segeſtanos, 104.A
Diana Epheſia ab Emporitanis culta. 323.A
Dianæ Epheſiæ templũ apud Maſsiliẽſes, 319.D
Dicæarchia quæ & Puteolis, 212.C. quando Puteolis nominata ſit, ibid.
Dicæarchia Cumanorũ colonia & emporium, ibid, & 218.B
Dicæarchia a iuſto imperio, 212.C
Dicæpolis quæ & Segeſta. 103.D
Didyme inſula, 10.B
Dinomenes Hieronis ſenioris filius. 148.B. Catanæ præfectus. 67.D. percuſſor Hieronymi, 50.A
Diocles Syracuſanorum legiſlator, 28.D. 30.D. Syracuſanorum dux, 95.A
Diodorus Siculus Agyrinenſis. 89.B
Diognetas Crotoniata in Olympijs victor, 282.A.
Diopolis Emporitanorum, 323.B
Dinocrates Syracuſanus in exſilium pulſus, 173.A. Galeriam capit, 174.D. Agathocli reconciliatur, 186.D
Dinocrates exſulum Syracuſanorum dux, 45. A. 182.B.
Diomedes Ætolorum dux, 300.D. Ætolorum Rex. 303.C. regno ab vxore pulſus. Dardorum & Monadorũ gentes deleuit. ibid.
Diomedis in Italiam aduentus, ibid.
Diomedis mors, ibid.D
Dio Syracuſanus Hipparini filius, 31.D. Dionyſi iunioris ſororius. 162.C. à Dionyſio in exſilium cum fratre Megacle miſſus. 32.B. 163.B. Syracuſas occupat, 32.C. 164.D. quos Dionyſius in carcerem coniecerat liberat. 32.D. in delatores capitali ſupplicio animaduertit, ibid. arcem Syracuſanam obſidet. Dionyſianos profligat. 33.A. 166.D. Inſulam Syracuſarum partem circumſidet, 165.A. Siracuſas reuocatur. 167.B. Calippi fraude circumuentus, 168.B. ciuium inuidiæ concedens, Leontium proficiſcitur. 34.B. à Leontinis benignè exceptus. ibid. Nypſium profligat & in arcem compellit, ibid.D. ſeruator patriæ ſalutatur, 35.A. cum Heraclide aliisque inimicis in gratiam redit. 34.D. a factioſa multitudine iterum eijcitur. 35.A.
Dionis in patriã amor. 33.B. de accerſendo Platone conſiliũ. 162.C. in Dionyſiũ conſpiratio, 163.D. in Siciliam aduentus. 164.B. aduerſus Dionyſiũ res geſtæ, ibi.C. e Syracuſis profectio. 166.C. eius filius e tecto ſemet præcipitat. 168.A. eius cædes, 35.C. 168.C.
Dionyſij ſenioris tyranni natales. 148.D. tyrannidem quæ præſagia anteceſſerint. 149. A. artes ad tyrannidem inuadendam, ibidem. D. ſacrilegia, 31.A. uxor a Syracuſanis ſtuprata, 150.D. coniugia & liberi. 151. C. contra Græcos in Italia res geſtæ. 155.D crudelitas. 157.C. in catamitum ſuum ſeuitia, ibid.D. miſeriæ. 158.C. in Damoclem commentũ, ibid.D. in Deos impietas, 159. A. Clades apud Rhegium. 260.A. ad Cauloniã victoria, ibid.B. periculum. ibid.D.
Dionyſij iunioris crudelitas, 31.B.C. ebrietates, 161.A. facinora apud Locrenſes, ibid.B. in Locrenſes dolus, ibid.C. filiæ ſtupratæ, 162.A. nauales & terreſtres copiæ, ibid.B. quomodo Platonem exceperit, 163. A. in Syracuſanorum legatos perfidia. 165.B. in Dionem calumniæ, ibid.C. ſcelera apud Locrenſes, 266.D
Dionyſius ſenior Hermocratis filius, Syracuſanorũ tyrannus, 30.C. 148.D. præfectos proditionis inſimulat. Prætor a Syracuſanis creatus, 149.C. Imperator & dux belli creatus ibid.D. tyrannidẽ occupat. 150.B. Hermocratis filiã ducit, ibid.C. Camarinæos Syracuſas migrare cõpellit ibid.D. in defectionis auctores animaduertit, 151.A. Locrenſiũ affinitatẽ ambit, 266,C. Dorin uxorẽ ducit, ibid.B. Herbeſſum obſidet, ibid.C. à Syracuſanis obſeſſus. ibid.D. Syracuſanos prœlio vincit. 152.A. à Rheginis bello petitus. ibi.C. cõtra Rheginos proficiſcitur. 155.B. Magonẽ Pœnum ſuperat, ibid. Tauromeniũ

capit.155.c.Cauloniatis bellũ infert,272.c Fœderatorum copias apud Cauloniam superat,ibid. cauloniam obsidet,155. D. pacem cum Rheginis facit,156.A . Rheginis bellum infert. 259.C. iterum Rheginos inuadit, 156.B. 260.A. fœdus cum Rheginis initum frangit, 260.D. Iouem Olympium Spoliat, 159.B. Agylense templũ depeculatur ibi.c. Pœnos ad Cabala vincit,ibi. D. Carthaginiensiũ fines inuadit,160.A. Isthmum Italiæ muro claudere voluit, 274.C. arcem Crotonis fraude cepit, 277.A.Crotoniatis bellum infert. 278.D . Poëtices studiosus.157.A. moritur, 160.B

Dionysius iunior Syracusanorum Rex, 160. C.nexos dimittit,160.D. pacẽ cum Syracusanis facit, ibid. urbes in Apulia condit. 161.A. oculorum valetudine laborat, ibid. à Syracusanis obsessus,ibid.B. Syracusis pulsus Locros confugit,31.C.161.B. a Locrensibus receptus,266.D. qua arte Locrenses circumuenerit, 267.A. sexenniũ apud Locrenses tyrannidem exercuit,ibid.B. à Locrensibus eiectus,ibid. tyrannidem Syracusis recuperat, 31.C. 161.D . Locrensium agros populatur,162.A. tyrannidem deponere cogitabat. 163.A. seditione militum periclitatur, ibid.c. Dionis coniugem alteri collocat,164.A. Dionem affectatæ tyrannidis insimulat,33.B. a Dione profligatus,165.B. quibus conditionibus arcẽ dedere voluerit, 166.B.è Sicilia fugit, 34.A. Syracusas & tyrannidem iterum recuperat, 169.A. se Timoleonti dedit,170.D. Corinthum relegatus, 37.C. 170.D. tertium tyrannidem recuperat, 36.A. Cauloniam restituit, 272.D.

Dionysius fluuius qui & Chysorrhoas, 83.C

Domitius Ahenobarbus *Brũdisinorum* agros vastat, 303.A

Domitius Ahenobarbus Saluuos & Vocontios edomuit, 318.A

Dorida tribus Thurinorum. 284.D

Dorieus Heraclida Lacedæmonius, 105. C. 120.A. à Pœnis cæsus, 115.B

Doris Xæneti filia *Dionysij* senioris uxor,70.A 266.C.

Drepani descriptio & origo, 106.D. portus, 107.

Drepanitanum mare piscosum, 107.B

Drepanitanum sal, 108.C

Ducetius princeps Siculorum, 24.C . Siculorum Rex.127,D. Ennam & Motyam expugnat, 24. C. 127.D. Syracusas supplex venit,24.D. Menaninen condidit. 91.A. Corinthum relegatur, 24.D. ex Corintho in Siciliam reuertitur, 25.A. Collatinã coloniã deducit,ibid.

K.Duillius Cos. 232.C

Duum-viri coloniarum, 205.B

E

Echetla à Xenodicò expugnata, 129.A

Eclipsis solis, 322.C

Ecnomus castellum Gelæ vicinũ,43.D. 134.D

Edyssa Macedoniæ opidum, 251.D

Egesta urbs quæ & Segesta.100.C. 101.D. unde nomen habuerit, 102.A. ab Carthaginiensibus euersa, 101.D

Egesta quæ & Segesta Hippotis filia à Crinisio compressa,102. A. & 140.B.

Egestes Troianus Egestam condit, 100.A. 101. A. 139.D. 140.A.B.

Egnatia Italiæ opidum, 303.B

Elea fluuius per agrum Eleatẽ labitur, 248. A

Elea fons, 247.D

Eleates Liguriæ populi, 248.D

Elia Græcis locũ palustrem designat, ibid.A

Eleutherus fluuius, 99.A

Eloris exsul Syracusanus fœderatorum dux, 279.A. Crotoniatarũ dux,155.D. Rheginorum dux,259.C.eius interitus.155.D. 272 D. 279.A.

Elorus Siciliæ opidum, 137.C. ab Marcello captum. 52.B

Elorus fluuius, 137 C. 141.C

Elorus Fluuius stagnans, 137.D

Elyma urbs Siciliæ, 100.A. 101.A

Elymi Siciliæ populi, 3.A.101.C

Elymus Troianus. 3.A.101.A

Elymus Afrorum Rex, 179.A

Empedion Selinontinus, 116.D

Empedocles Agrigentinus, 114.C. à Selinontinis pro deo habitus, ibid.D

Emporia quattuor in Sicilia, 138.D

Emporias Massalienſium colonia, 323.B

Emporiensium numisma, 139.A

Emporitæ à Phocensibus oriundi, 323.B

Emporitani in hispania,ibid.insulã incoluerũt.

Emporeum Segestanum, ibid. (323.A

Emporium Selinontinorum,ibid.B. ab Hannibale,direptum, ibid.

Emporium Agrigentinum , ibid. & 122.C

Emporium Leontinorum, 139.B

Endimionis signum, 290.B

Engium à Marcello expugnatum, 56.A

Enna Syracusanorum colonia, 89.D. Cereris sacra, 90.A.B

Ennæ templum Cereris celeberrimum. 89.B

Ennensium numisma, 90.C

Ennensium cædes. 53.A

Ennius Poëta ciuitate Romana donatus, 292. A. eius sepulchrum in Ianiculo, ibid.

Ennus Ennæ conditor, 89.D

Entella Siciliæ opidum,112.B. ab Timoleonte captũ,ibid.C. à Dionysio captum,160.A

Entellæ ſitus. 112.B
Entellus Troianus Entellæ conditor, ibid.C.
Epei ferramenta in templo Mineruæ apud Metapontinos. 280.A
Epheſtia inſula Vulcano ſacra. 45.A
Ephintia lacus peſtilens. 91.C.D.
Epicharmus Megarenſis, 114.B
Epicides Carthaginienſis, 49.A
Epicides Pœnus. 193.D. Prætor creatus. 50.D
Epipolæ collis, 20.B
Epipolæ à Dione captæ, 165.A.
Equi ex Sybari bibentes ſternutamentis vexantur, 282.C
Equites Syracuſani in Dioniſiũ inſurgũt, 151.A.
Equus Neptuno ſacer in numiſmatibus Poſidoniatarum, 247.A.
Era Meſſenidis urbs, 76.D
Erbeſſus ab Hannone capta. 130.A.
Eretum locus in agro Sabinorum, 310.D
Ergoteles victor in Olympiis, 93.A.
Ericodes inſula. 10.C
Erimnon Ætolus. 178.D
Erineus ſiue Orinius, Fl. 21.B
Erycina Venus, 104.C.
Eryx Veneris & Butæ filius. 3.A, 104.B. Erycis conditor, 104.C. ab Hercule occiſus. 105.B.
Eryx Siciliæ opidũ ab Pyrrho captũ, 187.C. à Romanis captũ, 106.A. à Pœnis receptũ. ibi. B.
Eryx mons, 104.B.C.
Eryx Liguriæ portus, 317,C
Eſopis tumulus, 624.B
Etruria quæ & Tyrrhenia, 310.A. in partes tres diſtincta. ibid. Ciſciminia. Tranſciminia. Maritima, ibid.
Etruſci Italiæ populi, 198.D. 203.C. olim maximã Italiæ partẽ perdomuerũt, 311 D. ab Senonibus Gallis pulſi, 202.B. bellũ Romanis quãdo intulerint. 310.D. Cumanos inuadũt, 215.D. Faliſcis auxilia denegant. 313.A.
Etruſcorum limites, 203.C. concilium. 310.B
Euagrius Naxius, 63.C.
Euander Mercurij & Themidis filius, Arcadũ dux, 226.D. Arcadum Rex, 227.B. Herculi diuinos honores decernit, ibid. Græcas litteras latinis dedit, 228.B. Arcas in Latio colonias deduxit, 307.C
Euanthes Locrorum dux, 264.B
Eubœa Leontinorum colonia. 59.B
Eubois tribus Thurinorum, 284.D
Euclides Chalcidenſis, 92.B
Euclides Corinthus. 170.C
Euclides Hippocratis filius, 135.B. 141.D
Eudemus & Timonides Dionis ſocij, 32.B
Eugenia vitis. 71.A
Eumachus Archagathi præfectus, 182.B. Tocas opidum expugnat, ibid.C. Pithecuſarum gentem ſubigit, ibid. eius clades & interitus, 183.A
Eumenides Cyprius, 164.A
Eunomus Citharædus cicadæ opera victoriam adeptus. 264.C.
Eunus Syrus fugitiuorum dux, 73.C
Eupolemus Icetis filius. 41 A. 61.C
Euriclus tumulus, 20.B.
Euryclus collis, 179.B
Euryleon Selinontinorum tyrannus, à Selinontinis cæſus. 115.B
Eurymedon dux ab Athenienſibus in Siciliam miſſus, 27.D. occumbit, 28.B
Euthimus Locrenſis ob fortitudinem Cæcini amnis filius exiſtimatus, 270.C cum ſpecteo congreſſus, ibidem. D. eius Olympicæ Victoriæ, ibid. C.
Euxenus Phocenſis. 321.A
Exænetus Agrigentinus & eius magnificentia, 125.C.
Exercitus Agathoclis panico terrore correptus, 184.C
Exſulum Syracuſanorum cædes, 186.D

F.

Q. Fabius Maximus quomodo dolos Hannibalis & Metapontinorum euaſerit, 289.D. Tarentum obſidet. Tarentum proditione Brutiorum adiutus capit, 298.C. de Tarentinis triumphus. 299.A
N. Fabius Pictor Cos. 301.D. de Salentinis & Meſſapijs triumphauit. 292.A.
C. Fabius Pictor Cos. 243.A.
Fabiorum ad Cremeram cædes. 311.A
C. Fabricius Pyrrhum vincit, 296.C
Fæſulæ opidum Etruriæ, 310.B
Fæſulani Etruriæ populi, 310.C
Faleria Faliſcorum opidum, 312.A
Falerium Romanorum colonia, ibi. ſcintillas Pelaſgici generis retinuit, ibid. captum & euerſum, 315.A
Falerius Argiuus Faleriæ conditor. ibid.
Falernum vinum. 220.A. 234.A
Falernus mons, 200.B. 208.A
Falernus ager cãpanis adẽptus, 208.B. 235.D
Faliſca condita. 311.B. Faliſcorum opidum, 312.A. Colonia Iunonia, 315.A
Faliſci Argiuorũ colonia, 311.B. in Etruſcorum nomẽ conceſſerunt, ibid.D. inter duodecim Etruriæ populos. 312.A. quando primum cum Romanis bellauerint, ibid.B. cum Capenatibus Romanorum caſtra apud Veios expugnant, ibid.C. à Romanis profligantur. 313.A. à Camillo in agro Nepeſino victi, ibid.B. iterum à Camillo victi, ibid. à Camillo obſeſsi, ibid.C. permoti Camilli iuſtitia ſe dedũt, 314.A. cũ Tarquiniẽſibus ſocietatẽ ineunt, ibid.B. à M. Fabio Ambuſto Conſule ſuperantur. ibid. bellũ reparãt, ibi.C

à Martio Rutilo Dictatore profligati, ibid. D. pacem impetrant, ibid. iterum à Romanis deficiunt. ibid. iterũ à Romanis perdomiti. ibid. tertium à Romanis deficiunt, 315.A. à Manlio Torquato victi, ibid.
Falisci stipendium imperatum. 314.A.
Falisorum duæ præcipuæ urbes. 312.A. cum Capenatibus societas, ibid C. aduersus Romanos res gestæ, ibid. de Romanis victoria, 313.A. mos in erudiendis liberis. pueri à præceptore Camillo traduntur, ibid. D. rebellio. 314.B. longitudo & latitudo, 315.A
Falisus ager ab Romanis vastatur. 312.C
Fanũ Fortunæ Vmbriæ opidum, 202.C. 307.A
Fanum Herculis Liguriæ opidum, 317.C
Fanum Volturnæ Etruriæ opidum, 310.B
Fauentio opidum, 309.B.
Faunus Rex Aboriginum, Arcades benignè excipit, 226.D
Ferentia Etruriæ opidum. 310.B
Fertilitas Siciliæ, 2.A
Fidenates Sabinorum populi, 310.C
ad Veientes deficiunt, 311.A
Fidentia opidum, 309.B
Firmani Italiæ populi, 245.A
Firmum opidum. 202.B. 305.A
Fiternus Italiæ Fluuius, 202.A. 305.A
C. Flaminius primus Siciliæ Prætor. 4.D.
Floralia Massilienſium, 321.B
Fluentium opidum, 310.B.
Fœderata opida. 206.B
Fœderatæ urbes eosdem quos Romani magistratus habebant. ibid.C.
Fœdus S.P.Q.R. cum rege Hierone, 82.A
Fœdus Hieronymi cũ Carthaginiſiẽbus 49.B.
Fœdus Leontitium cum Syracusanis. 26.D
Fons Cyane. 20.D
Fons Arethusa. 18.C
Fons in agro Agrigentino & eius vires, 125.A
Fons in agro Caleno & eius vis mira, 232.B
Fons apud Leucam opidum fetidissimi halitus 300.A
Fora quid fuerint. 206.C
Formio fluuius, 202.D. 308.D.
Fortunæ fanum, 20.A
Forum Cornelij opidum. 309.B
Forum Liuij opidum, ibid.
Frentani Italiæ populi, 198.D. 202.A
Frentanorum limites, ibid.
Frentus Italiæ fluuius, 303.B.
Fucinus lacus, 204.A
N. Fufidius Duum-vir Puteolanorum. 213.B.
Fuluius Flaccus viam Pisaurum silice strauit. 306.C.
Ser. Fuluius Nobilior, Cos. 117.C.
M. Fuluius Pætinus, Cos. 243.A
Cn. Fuluius Pro Cos. ab Hannibale cum exercitu cæsus. 290.A.
Funus Hieronis iunioris, 192.B.
M. Furius Camillus Dictator contra Falisços dictus. 313.B. proditionẽ ludimagistri auersatur. 314.A

G.

Gæsylus Lacedæmonius. 35.A
Galeagra turris, 19.D. 53.B
Galeotæ sacerdotes Apollinis. 113.C.D
Galeotes Apollinis filius, ibid.C
Galeria ab Dinocrate capta. 174.D. ab Pasiphilo recepta, 175.A
Galesus Italiæ fluuius, 201.C
Gallia Togata. 309.B
Galliæ Togatæ, siue Citerioris limites. 202.D
Galliæ Cisalpinæ termini, 308.D
Galli Italiæ populi, 198.D. 309.A
Gallipolis Senonum opidum. 201.C
Gallorum Senonum limites. 202.B
Gamori patricij Syracusanorum, 23.B. 141.D. à Cylliriis pulsi. 23.B
Gaurus mons, 200.B. 208.A. 220.A
Gela à Rhodiis condita, à Gela fluuio denominata, 133.D. nouis colonis frequẽtata, & restituta. 134.C. à Timoleonte restituta 136.A.
Gela fluuius, 55.C. 96.C. unde dictus, 134.A
Gela fluuius qui & Hiemera, 136.C
Gelæ fluuij fontes. 136.C
Gelenses è Creta oriundi. 134.A
Gelensium ager fœcundus, 134.C
Gelensium stagnum, ibid. bellum cum Camarinæis 136.A
Gelensium cædes ab Agathocle perpetrata. ibid. & 175.B
Gellias Agrigentinus, 125.C. eius liberalitas, ibid. eius mors, 124.B
Gelo Dinomenis filius, Hippocratis Satelles, 135.A. Gelensium tyrannus 23.B. 135.B. 141.A.D. à Syracusanis receptus, 141.D. Rex à Syracusanis salutatus, 23.B. 135.C. Gamoros restituit, 23.B. Damaratam Theronis filiam ducit, ibid.C. & 78.A. 143.A. Hieroni fratri Gelam urbem tradit, 23.C. Gelenses Syracusas transfert, 142.A. Camarinam, Megaram, & Euboeam euertit, ibid. in Segestanos arma mouet. 142.B
Græcis auxilia denegat, ibid.C. Carthaginiẽsibus pacem concedit. 144. D. liberator patriæ & Rex salutatus, 145.A. templa Cereri & Proserpinæ exstruit. ibid. B. dona Apollini Delphico mittit. ibid. regiũ nomen aspernatur. ibid. Hieronem fratrem successorem designat, ibid.B. litterarũ expres. 142.B. à Lupo conseruatus. 118.C.
Gelonis ad Himeram res gestæ. 143.C. de Carthaginiensibus victoria. 144.A. in victos

ctos clementia.ibid. C. ſepulchrum.ibid.
Gelo Hieronis iunioris filius Pyrrhi regis gener.48.B.90.C. eius interitus, 192.A.
Gelon Ætnæ & Hymari filius, 134.A
Genua liguriæ urbs, 203.B
Cn. Genutij cædes, 313.A
L. Genutius Rhegium expugnat, 80.D
Gigantes ab Hercule fugati terram ſubierunt 300. A.
Giſco Pœnus Hannonis filius Carthaginienſium dux, 40.D.
Giſconis cædes, 66.A
Glanis Italiæ fluuius, 215.B
Glaucias crotoniata in Olympijs victor, 282.a
Glyptis Senani regis filia, 321.B
Gorgias Leontinus orator, 25.D.6.A
Gorgus Meſſeniorum dux, 77.A
Gorgus Chius, 134.C
Gracchus agrum Campanum attingere non auſus, 275.B.
Græci Italiæ populi, 198.D. Lucaniæ incolæ 245.D.
Græcorum vetuſtus ſcribendi ritus. 311.C
Grauiſcæ Etruriæ opidum, 203.C. 310.A
Grumentini populi, 245.C
Gyartes ager, 35.A
Gylippus Lacedæmonius, 65.C. Athenienſes vincit, 27.D
Gyptis Senani regis filia, Perani uxor, 320.D.

H.

Hadria opidum, 305.A. colonia. 202.B
Hadriani populi, 245.A
Hadriaticus ſinus, 202.D, 308.D
Haleſus Agamemnonis filius, Faliſcorum conditor, 311.B. templũ Iunoni Argiuæ exſtruxit, ibid.C. ab Ænea occiſus. ibid.D.
Haliſca urbs poſtmodum Faliſca. 311.B
Haliſci populi, ibid.C. in Etruſcorum nomen
Halicarnaſsus Carum regia, 263.D
conceſſerunt, ibid. D.
Hannibal Giſconis filius pœnorum dux, 94.D 100.A. 115.C. Himeram obſidet, 28.D. Himeram occupat, 29.A. Selinontem euertit, 103.C. eius in Selinõtinos crudelitas, 116.C
Hannibal Rhodius Pœnorum dux, 110.A. a Romanis captus, ibid.C.
Hannibal & Bomilcar Pœnorum duces, 39.A
Hannibal Pœnus Agrigenti præfectus, 129.D
Hannibal Amilcaris filius Pœnorum dux, 109.D. Italiam inuadit 111.B. Cumas oppugnat 218.D. ad Nolam exercitum adducit, 239.C. agro Nolano excedit, 240. A. iterum ad Nolam reuertitur. ibid.B. ad Nolam a Marcello profligatus, ibid.D. tertiũ ad Nolam accedit, 241.A. Locrenſes obſidione liberat, 268. Caulonią obſidione liberat, 273 A. aram apud Iunonis Laciniæ templũ exſtruxit, 275.D. Q. Fabium dolo per Metapõtinos tentat, 289.C. Herdoneam capit & ciues Metapontum tranſfert, 290.A. Tarentum proditione quorundam adiutus capit, 298.A. Romanos intra Tarentũ cædit, ibid. arcem Tarentinã fruſtra tẽtat, ibid.B
Hannibalis cum Marcello alterum apud Nolã prœlium, 241.D.
Hanno Pœnorum dux, 55.C. 107.C. Siciliam inuadit, 31.B. 36.B. a Romanis prœlio victus, 130.C. Locros obſidet. 268.A. Æſcherionem cum exercitu delet. 182.D. in crucem agitur. 31.B.
Hanno & Bomilcar ſibi mutuo infenſi, 177.A
Harmonia Gelonis filia Themiſtij uxor, 50.B.
Harmoniæ cædes, 50.C. 195.B. (195.A.
Harpagus Cypri præfectus, 247.D
Harpagus Medus Ioniæ præfectus, 319.C
Hebon deus in numiſmatibus Neapolitanorum 209.D. unde ſic dictus. 210.A
Hegrias Neapolitanus præfectus & eius interitus, 211. C.
Heius Meſſanenſis, 82.C
Helenus & Alexander Pyrrhi ex Agathoclis filia liberi, 45.C.
Helia inſula, 107.B
Helicon Siciliæ fluuius, 86.C
Helotes ſerui, 293.C
Heraclea a Dorieo cõdita, 119.A. 120.A. euerſa, 120.B. ab Euryleonte reſtituta, ibid.C. Pœnorum facta, ibid D. a Xenodico Agrigentino liberata 121.A. ab Agathocle capta. ibid. Romanorum quando facta, 121.C Romanorum colonia, ibid.
Heraclea porta Agyrinæ, 87.D
Heraclea quæ & Siris vocata Bruttiorum opidum, 294.C.
Heraclea Thuriorum vicus, 284.B
Heraclea Tarentinorum colonia a Meſapijs obſeſſa. 294.C.
Heraclia Italiæ opidum fœderatum, 206.B
Heraclia Hieronis filia Soſippi uxor, 48.B. 195.B.
Heracliæ & eius filiarum cædes, 50.C. 195.B
Heraclides Syracuſanus in exſiliũ actus, 163.C cum Dione iterũ in gratiã redit, 35.B. Dionis ſocius, 164.A. præfectus claſsis, 33.B 165.C. iuſſu Dionis occiſus. 35.B. 168.A.
Heraclides Agathoclis filius, 44.B. 184.D a militibus captus, 185.A
Heraclides Carcini frater, 171.B. (uenit, 299.B
Heraclides Tarentinus Sambucã machinã in-
Herbeſus Siciliæ opidũ a Marcello capta, 52.B
Herbeſus fons, 102.A
Herbita ab Xenodico Agrigẽtino capta, 179.d
Herculaneium, 204.B
Hercules Alexicacus, 114.D
Hercules Manticlus. 77.B
Hercules Sagittarius, 140.C

Hercules Græcus, 228.C
Hercules Cacum latronem occidit,227.B. piratas punit,140.C. Iunonis Lacinię templũ erexit.275.D. a Leontinis hoſpitaliter acceptus,58.D. Agirinæ fuit.88.A. ab Agyrinenſibus cultus.ibid. Crotonis hoſpitio exceptus, 276.C.
Herculeum promontorium, 201.B
Herculi diuini honores ab Euandro decreti.
Herculis in Italiam aduentus.ibid.A (227.B.
Herculis templum Tarenti, 202.C ſimulachrũ apud Tarẽtinos. ibid. ſimulachrum ex Tarento Romam trãſlarũ,ibi. & 299.A
Herculis ſignũ.82.D. a Verre ablatũ. 123,D effigies quare in nummis Crotoniatarum adpareat. 276.C.
Herculis fanum opidum. 203.B
Herculis portus. ibid.
Herculis portus apud Coſas, 317.A
Herculis Monæci portus, ibid.
Herdonea ab Hannibale capta ciues Metapontum tranſlati.290.A.
M.Herennius Nolanus. 241.A
Herius Petreius Nolanus, ibid.B
Hermon Dionyſij auus, 148.D
Hermocrates Dionyſij pater, ibid.
Hermocrates Syracuſanus Petaliſmo in exſilium eiectus,29.A. Selinontem inſtaurat. ibid. Pœnorum ſocios incurſionibus vexat ibid. cæſorum Syracuſanorum oſſa Syracuſas mittit, ibid B. eius cædes, ibid.
Hernici Latinorum populi, 200.A
Herous vicus Thuriorum, 284.B
Heſperia olim Italia nominata, 197.D
Heſperus ſtella in numiſmatibus Tianenſium,
Hiera inſula, 10.B.107.C (231,B.
Hieroclitus Hieronis iunioris pater, 188.B.
Hiero Dinomenis filius,141.B. Geloni fratri in tyrannide ſuccedit, 78.B.135.C.145.D. Gelenſiũ princeps,141.D. unde originem duxerit,63.D. Ætneus ciuis appellari voluit, ibid. Himerẽſes Theroni prodit, 146.C Cumanis opem fert, 147.A. auxilium Cumanis mittit,217.D.Thraſidæum prœlio vincit,147.C. Theronis ſororẽ ducit. 146.A
Hieronis cum Thraſydæo Agrigentino bellũ, 147.B. potẽtia,ibid.C. in Olympicis victoriæ,148.A. Palmæ Olympicæ,135.D. eius mors,148.A. eius ſepulchrũ euerſum,ibid.
Hiero iunior Hieroclitifilius Prætor Syracuſanus,46.B.80.C.111.C.188.A. ab patre expoſitus,ibid. Leptinis gener.ibid.C. quomodo ſeditioſos oppreſſerit.ibid. a Mamertinis victus.ibid.Mamertinos ad Longanũ fluuium ſuperat,47.B. 188.D. rex ſalutatus.23.B.47.B.189.A. ab Romanis ſuperatus.ibid.C. pacem cũ Romanis facit, ibi.D Carthaginienſibus auxilia mittit. 190.A. tripodem aureũ Appollini dono miſit.190.B. Romanis auxilia mittit. 191.B
Hieroni iuniori regnum quibus prodigijs præſignificatum.46.C.188.A.
Hieronis clementia,190.A. regia,19 C. leges 67.C. nauis.190.B. cum Pyrrho rege hoſpitium.ibid.C. in populum Romanum beneficentia,191.A. in octacilium benignitas,ibid.D. eius obitus, 48.C. 192.A.
Hieronymus Gelonis filius Syracuſanorũ rex. 48.C,62.A.192.A.C.193.A.Pittho ancillã duxit & reginã appellauit.193.B. ab Romanis ad Pœnos dificit,ibid.D. ludibrio Romanorum legatos habet. 194.A. Leontinum profectus, ibid.C. eius ſuperbia & crudelitas,193.A. eius cædes, 49.C.194.D.
Hieropolis Leontini collis, 59.C
Himera a Zanclæis condita, 76.A.92.C. ubi ſita.132.B. ab Himera flumine nominata, 92.D. ab Hannibale deleta,ibid.B. a pœnis obſeſſa,93.D. a pœnis expugnata,95.B a pœnis euerſa.ibid.C. a Therone occupata.93.C.
Himera femina a Dionyſio interfecta, 149.B eius ſomnium,ibid.A.
Himera fluuius qui & Gela, 49.B,92.C.93.A 96.B. 132.B.
Himeræ ſignum muliebri forma effictũ,95.C
Himerã noui coloni ab Therone deducti,94.C
Himerenſes ad Hieronem deficiunt, 94.A. 146.B. Athenienſes vincunt,94.C. Rhegium occupant, 258.A.
Himeren ſium in Syracuſanos benificia,94.C clades,143.B. cædes,94.B.95.B. numiſmata.93.A.
Himilco Pœnorum dux,29.C.153.B. Syracuſas obſidet,154.B. commeatum Agrigentinorum intercipit,30.B. Eumachum cum exercitu concidit.182.B.
Hipparinus Dionis filius,33.B. patris imperium accipit. 35.D. a Niſæo Dionyſij fratre imperio ſpoliatus.36.A.
Hippocles Cumæus, 215.B
Hippocrates Gelenſium tyrannus, 76.C.135.A. 141.C. Zanclæos prodit, 76.C.
Hippocrates Carthaginienſis. Prætor creatus, 49.A. 50.D. 193.D. profligatur, 52.C. Syracuſanorum dux, 62.C
Hippocratia Latinis conſualia, 227.D
Hippomedõ equitũ cumanorũ magiſter,216.B
Hippon Pœnis Meſſanæ tyrannidem occupat, 79,B. a militibus occiſus,41.B.
Hippon Italiæ opidũ,254.D. ab Agathocle captũ,255.A. a Bruttijs occupatũ,249.B Bruttijs ademptum,253.C. colonia Romanorum,Vibo Valẽtia appellatum, 255.B
Hipponiates ſinus 201.B.249,B.254.D. ager floribus exuberabat. 255,A.

Hipponis descriptio, 254.D
Hippotes Troianus, 140.A
Hirminius fluuius, 138.B
Hirpini Samnites, 204.B.316.B
Honores Timoleōti à Syracusanis decreti, 42.B
Hyblæ tres in Sicilia, 113.B
Hybla maior quæ & Tellia, ibid.C
Hybla minor quæ & Nera, ibi.& 135.A.141.C
Hybla media, 113.C
Hybla Megara postea appellata, ibid.B
Hybla ad Pœnos deficit, 56.C
Hyblo Siculorum Rex, 113.B
Hyccarus Siciliæ opidum, 100.B
Hydrunti breuissimus in Græciam traiectus. 291.A. 300.C.
Hydrunti longitudo & latitudo, ibid.
Hydruntinorum numisma, ibid.B
Hydruntum Salentinorum opidum, 291.A. a Cretensibus conditum, 299.D. Orico Epiri opido aduersum, 300.C. Pyrrhus Rex ponte Epiro iungere voluit, 291.B
Hydrus Fluuij & montis nomen, 300.A
Hyela à Phocensibus condita, 247.D
Hyelitæ Palladem coluerunt, 248.C. bellum cum Pæstanis & Lucanis gesserunt, ibid.
Hyelitarum siue Velienſium numismata, 248.C
Hypsa Siciliæ Fluuius, 112.C
Hyrium Italiæ opidum, 303.B

I

Iades tribus Thurinorum, 284.D
Iapyges a Tarentinis victi bellum instaurant, 295.A, Tarētinos & Rheginos superāt, ibid.
Iapigia Regio, 200.D.290.C. prius Salentina, 291.B.
Iapygium siue Salentinum promontoriū. 201.C. 292.A. 300.A.
Iapyx Dædali filius Cretensium dux, 290.D
Ibyci grues, 263.A
Ibycus Rheginus historicus & Lyricus poëta, ibid. eius interitus. ibid.
Iccus Tarentinus Medicus, 299.B
Icesia insula, 10.B
Icetas Syracusanus Leontinorum tyrannus, 36.A. 60.D. 169.B. cū Carthaginiensibus contra Timoleontem conspirat, 36.C. Dionysium iuniorem obsidet, ibidem .D. & 169.B. Neapolim, Acradinam, & Tycham urbis Syracusanæ partes occupat, 37.A. 169.C. arcem Syracusanam oppugnat, 37.D. Leontinum fugit, 38.B. Carthaginienses contra Timoleontem cōcitat, 40.D. à Timoleonte prœlio superatus, 41.A. capitali supplicio a Syracusanis adfectus, ibid.B.
Icetis cum Hannone Pœno fœdus, 169.C. eius filię & uxor in mari demersæ, 61.C. eius res gestæ contra Dionysium & Timoleontem. ibid. A.B.
Ilia Numitoris filia a Marte in somnis compressa, 227.C
Imilco Pœnorum dux, 52.B. 109.C. 130.D.
Romanorum opera incendit, 110.A
Indigemenes Hieronymi satelles, 49.C. Hieronymi percussor, 194.D
Insubres populi, 309.A
Insula Syracusarum capta, 54.C
Inuessa opidulum Ætna aliter appellatum. 64.B. 76.C.
Inyctos Cocali regia, 138.A
Inyctos urbs ubi fuerit, ibid.
Iolaus Iphicli filius, Herculis laborum socius, 87.B. in Sardinia colonias deduxit, 87.C
Iolenses Sardiniæ populi, ibid.
Iotalinum vinum, 83.B
Iouis Forensis templum, 115.A
Iouis Capitolini templum Capuæ, 234.A
Iouis Homorij templum apud Cauloniam. 272.B.
Iouis Vicilini templum in agro Cosano. 316.B
Iouis Olympij templum, 21.A. a Pœnis spoliatum, 154.B
Iouis Olympij fanum, 19.B
Iouis Olympij sacerdotium. 23.A
Iouis Olympij famulatus, 39.A
Iouis Imperatoris simulachrum, 19.C
Iouis simulachrum a Metapontinis Olympiam missum, 190.A
Iouis colossus apud Tarentinos, 292.C
Isaurus Fluuius, 306.B
Ischomachus Crotoniata in Olympiis victor 282.A
Iseliceus Achæus Sybarim condidit, 282.B
Ismenias Patricius Tyndaritanus, 85.D
Istonium Italiæ opidum, 202.A.305.A
Italia quibus olim finibus inclusa, 197.C. 198.A.B. usque ad Rubiconem flumen producta, 202.C. quibus olim nominibus appellata fuerit, 197.C. olim Bruttia vocata, 252.A. à Romanis in tres partes distincta, 199.A. in tribus triginta quinque censa, 207.A
Italiæ descriptio, 198.A. populi, 197.D. ciuitates quo iure distinctæ, 204.C. ceruix angustissima inter Scyllacium & Hipponium, 274.C.
Itali olim OEnotrij vocati, 197.C. Lucaniæ incolæ, 245.D
Italici suos magistratus habebant, 199.C
Italicis quando ciuitas data, 206.D
Italicum ius, 199.B
Ithome Messenidis urbs, 293.C
Itinerarium maritimum Siciliæ, 16.B
D. Iubellius præsidij Rheginensis præfectus, 262.B.
Iubellius legionis Campaniæ præfectus, 79.D
Iulia lege Latinis ciuitas data, 199.B
Iulia Lex, 206.D
L. Iulius Cæsar Cos. ibid.

C. Iulius Cæsar Cos. 233.B. portum Brundisinum obstruere conatur, 302.A
L. Iulius Libo bello cum Salentinis gessit. 292.A.
Iulius Agricola, 322.B
D. Iunius Pera Cos. 301.D. de Salentinis triūphauit, 292.A
L. Iunius Pullus Cos. 105.D. classem naufragio amittit, 110.D.
Iuno regina in Bruttiorum numismatibus, 253.B.
Iuno Sospita, 251.B.
Iunoni Laciniæ pecus sacrum, 275.C
Iunonis Laciniæ templum, ibid.B. à Q. Fulvio Flacco Censore detectum, ibid.D. ex S. C. retectum, ibid.
Iunonis Argiuæ templum in agro Picentino, 243.D. apud Faliscos, 311.C. sacra pompa apud Faliscos, ibid.
Iunonis tabula pulcherrima Agrigenti, 124.A effigies in nummis Crotoniatarum, 276.D simulachrū ex vite apud Populoniā. 288.C.
Iupiter Ammon. 77.B
Iupiter Axur unde dictus, 223.B
Iupiter Belus, 77.B
Iupiter Eleutherius. 24.A
Iupiter Καταιβάτης à Tarentinis cultus, 292.D
Iupiter à Masilienſibus cultus, 323.A
Iupiter Olympius à Salentinis cultus, 115.A
Iupiter in Creta educatus, 273.C
Iupiter & aquila in Cosanorum numismatibus, 316.C.
Ius ciuitatis Campanis restitutum, 237.C

L.

Labro Etruriæ opidum, 310.A
Labyrinthus Cretensis, 134.B
Lacedæmonij annos undeuiginti Ithomē obsederunt, 293.C. Syracusanis auxilia mittunt, 27.D.
Lacedæmoniorum cum Messeniis bellū, 293.A. iuramentum, ibid.B
Laches & Charœudes Athenienſiū duces, 25.D
Lacinium promontorium, 201.C. 275.B.
Lacinius prædo ab Hercule occisus, 275.D
Lacus Ciminus, 310.B.
Lacus Vadimonis, ibid.
Lacus Trasimenus, ibid.
Lacus salsus apud Cosas. 317.A.
Læsana opidum, 309.B
Lagaria opidum, 201.C
Lai fluminis ostium, 201.E. 245.C. 249.A
Lamachus Athenienſium in Sicilia dux, 27.C
Lamis Megarensis Protilij conditor, 113.A. Thapsum in peninsula condidit, 113.B
Lampichus Gelensium tyrannus, 136.A
Lampon Athenienſis, 283.D
Lanassa Agathoclis filia Pyrrhi regis uxor, 186.D.
Laomedon Troianorum Rex, 100.C. 140.A
Laomedon Messanienſis, 259.B
Larium opidum, 202.A
Lartes Tolumnius Veientium Rex, 311.A. 312.B. eius cædes, ibid.
Latij ius, 199.A. veteris fines, ibid.D. noui fines, 200.A
Latini Italiæ populi, 198.D
Latinorum populi, 199.D
Latinus Aborigines Latinos de se vocat, 227.B
Latinus Herculis filius Rex Aboriginum, ibid.
Latium vetus. 199.D
Latium nouum, 200.A
Latumiæ carceres subterranei, 20.A
Latumiæ locus in Africa, 176.D
Lauinia Latini filia Æneæ uxor, 227.C aureus ager, ibid.
Leborinus ager. 208.B
Leophron Rheginorum tyrannus. 161.C
Leo æneus à Phocensibus Delphos missus. 320.B. in Masilienſium numismatibus. ibid.
Leon locus in via Leontina, 20.B.
Leontina via, ibid.
Leontini descriptio, 58.C. situs, 59.B. origo, 58.D. ciuitate Syracusana donati, 26.C. Syracusas transmigrant, 60.C. à tyrannide liberati, 61.D. ad Pœnos deficiūt, ibid. ad Pyrrhū regē deficiūt. 62.A. Hieroni iuniori paruere, ibid. à Syracusanis subsidium petunt, ibid.B. à Syracusanis deficiunt, ibid.C. Romanorum vectigales facti, 63.A
Leontinorum defectio, 51.A pax cum Syracusanis, 60.B.
Leontinum Marcellus expugnat, 51.B. à Marcello captum, 62.D, instauratum, 59.A. unde nomen habuerit, 63.A
Lepas mons, 20.B. 65.C
Lepores quando primum in Sicilia, 77.C
Leptines tyrannus Dionysij frater, 38.C. 153.C. Agathoclis legatus, 129.A. Agathoclis præfectus. 182.A. Agrigentinorum agros populatur, 183.C. Xenodicum profligat, 129.B. 183.C. à Pœnis victus, 154.B. eius interitus, 158.B
Lestrygones Siciliæ indigenæ, 2.B
Leuca Italiæ opidum, 201.C. 300.A
Leucasia insula Sirenarum una, 247.C
Leucasia Æneæ neptis, ibid.
Leucopetra promontorium, 201.E
Leuterini gigantes, 300.A
Leuterinum litus, ibid.
Lex talionis apud Thurinos, 285.A
Libo Sasonem insulam occupat, 302.D
Liburni à Siculis pulsi, 202.B
C. Licinius Caluus Cos. 70.C.
Liguria regio, 317.C. quibus terminis incluſa, 309.C

Ligures

Ligures populi. 197.D. 198.D. 203.A. 309.A populi Transapennini. 309.C. populi Cisapennini, ibid.
Ligures Maritimi, 203.B. 309.D
Ligures Montani, ibid.
Ligures Apuani, ibid.
Ligures omnes à Græcis Saluui appellati, 318. C. à Romanis perdomiti, ibid.
Ligurum natio antiquissima, 203.A
Ligurum Martimorum limites ibid.B. 309.D
Ligurum Montanorum limites, 203.B.
Ligurum potentia, 318.C
Ligusticum mare, 202.D
Lilybæi descriptio & situs, 108.D. puteus, 109.A
Lilybætani ab Alexone seruati, ibid.D
Lilybætanorum numismata, ibid.B
Lilybæum à Pœnis conditum, 109.A. à Romanis obsessum, ibid.C. pop.Rom. deditū. 111.B.
Lilybæum Siciliæ promontorium, 1.D.
Limnestus Ætnæ tyrannus, 152.A. à Dionysio ne catus, ibid.B.
Linternum Italiæ opidum, 200.B. Scipionis Africani secessu nobilitatum, 219.D. inter præfecturas fuit, 220.A. Colonia Romanorum, ibid. colonia militaris. ibid.
Lipara insula & urbs, 10.A. Vulcano sacra, 45. A. capta, 153.D
Liris Italiæ fluuius, 200.B. qui & Glanicus, 222.A. unde oriatur, 221.D.
M. Liuius Drusus Tribunus, pl. 275.A
Locrenses Epizephyrij Syracusanorum socij, 25.D. cum Lucanis bellum gerunt, 161.C. Dionysij iunioris liberos necant, 162.A. 267.B. cicadæ symbolo usi, 264.C. ab Anaxila victi. Hieronis auxilio liberantur, 265.A. Messanam capiunt. ibid.B. auxilium ab Lacedemoniis petunt. ibid.C. qua arte hostes voto superarint, ibid.D. auxilia ab Rheginis accipiunt, ibid. libertatem recuperant, 267.B. à Pœnis obsessi, 268.A. defectionis auctores supplicio adfecti, 269.A. libertate à Romanis donati, 270.C.
Locrensis urbis situs, 164.B. ager cultu difficilis, ibid. ager à Dionysio vastatur, 267.B ager ab Pyrrho vastatur, ibid.D.
Locrensium Epizephyriorum descriptio, 264.A leges, ibid.D. cum Athenienſibus bellum. 265.B. bellum cum Crotoniatis, ibid. cum crotoniatis ad Sagram prœlium & victoria, 266.A. cum Dionysio fœdus & affinitas. ibid.C. eorum res à Dionysio auctæ. ibid. Votum, 267.A. in Dionysij liberos sæuitia, ibid.C. bella cum Lucanis & Brutijs, ibid. arx Romanis prodita, 268.D. ad populū Romanum legatio, 270.A. querelà de Plemmij sæuitia & auaritia, ibid. respublica à Romanis constituta, ibid.B.
Locri Epizephyrij, 76.B. 147.C. 201.B. 264.B
Locri Locrensium Ozolarum colonia, 264. A. Zephyrium promontorium incoluerunt, ibid.B. Pœnis se dedunt. 268.C. à Romanis recepti. 269.A. à Liuio Bruttijs adnumerati. 270.D
Locri Opontij, 264.B.
Locrorū origo, ibid.A. aduersus Crotoniatas res gestæ. 265.B. lōgitudo & latitudo. 270.D
Locrus ventus qui & Zephyrus, 263.D
Longanus Siciliæ fluuius. 80.D
Luca Etruriæ opidum. 203.C
Lucania regio. 200.C. 245.C
Lucaniæ fines. 200.D
Lucani Italiæ populi, 198.D. 245.D. a Samnitibus oriundi, a Lucio denominati, 245. D. popularem statum tenuerūt. reges creārunt. ibid. ab Alexandro Epirotarum rege vexati. ibid. quādo in populi Romani potestatē venerint. ibid. à Romanis in fidē & fœdus recepti. 246.A. a Romanis deficiūt. Sānitiū societatē abnuunt, ibid. iterū in fidē à Romanis recepti. ibid.B. iterū à Romanis deficiunt, ibid. octo Consulibus materiam triumphi præbuerunt, ibid. quando a Romanis debellati. ibid. Sybaritas Posidoniaeie cerunt. ibid.D. ab Alexandro in agro Pæstano victi. 247.A quomodo liberos educarint. 252.A. vicinos latrociniis infestabant, ibid.B.
Luceria Samnitum opidum. 295.D. Romanorum colonia. 202.A.
Lucius Lucanorum dux, 245.D
Lucrinus lacus. 214.D
Lucrinus sinus. 200.B. 208.A. 215.B
Lucus Feroniæ Liguriæ opidum. 203.B. 317.C
Ludi in Timoleontis honorē à Syracusanis instituti. 42.D
Luna Liguriæ opidum. 203.B. 317.C
Luna Brundisina. 301.A
Luna gibbera in Tianensium numismatibus. 231.A.
Luspia Italiæ opidum. 300.C
C. Lutatius Cos. 82.B. 111.A.
C. Lutatius Catulus Drepanū oppugnat. 108.A
Lycasta ob insignem formam Venus nominata. 104.C. Erycis mater, 107.A. Drepano imperauit. ibid.
Licyscus ab Archagatho occisus, 180.B
Lycophron historicus, 209.C
Lycus Fluuius terminus Syracusanorum & Pœnorum. 41.D. 118.D.
Lycus fons, 59.D
Lyndij Gelam condunt, 141.B

Lyndus Rhodiorum opidum, 133.D. 141.A
Lypsis Tarentinus Phylosophus Pythagoricus,
Lysimelia palus, 20.D. (299.C

M

Macræ fluminis fontes, 203.B. 309.D. ostiũ 317.C.
Macri campi, 309.B
Mactorium opidum, 141.B. 135.A
Magella ad Pœnos deficit. 56.C
Magistratus coloniarum, 205.A
Magna Africæ opidum, 177.A
Magna Græcia, 201.A
Magnæ Græciæ limites, 197.B. 201.A. 270.D
Mago Pœnorũ dux, 88.B. 154.A. 286.D
Mamercus Catanæ tyrãnus, 37.C. 65.D. 170.B. ad Icetã deficit, 65.D. prœlio à Timoleõte victus, 66.A. Capitali pœna à Syracusanis afficitur, 41.C.
Mamers Oscorum lingua Mars, 271.A
Mamertini ex Campania oriundi, 47.A. 79.C 271.A. unde nomẽ acceperint, ibi. Messanẽses trucidant. 79.C. ab Hierone victi, 80.D 271.A. a Romanis auxilium petunt, 81.A. Pœnorũ præfectũ eijciunt, ibid.B. ad Carthaginiensium auxilia confugiunt, 189.A. ad Romanos se vertunt, ibid, 271.A. multa fortiter Agathoclis auspiciis gesserunt. 271.C. Messanam occupant, ibid.
Mamertinorũ aduersus Pyrrhũ res gestæ, 80.B
Mamertinum castrũ, 201.B. vinum, 83.B
Q. Mamilius Vitulus, Cos. 129.C
T. Manlius Torquatus Prætor. 131.D. Sidicinos & Latinos superat, 230.B
M. Manlius Torquatus Falisco perdomuit. 315.A
Manticlus Messeniorum dux. 77.A
Marcellea dies festus, 308.D
Marcelli cum Carthaginiensibus prœlium & victoria, 55.D.
Marcellus Syracusas obsidet, 51.D. ouans de Syracusis, 56.B
Cn. Marcius Coriolanus bellum patriæ infert, 224.D. Romam obsidet, ibi. Patriæ reconciliatus, 225.A
C. Marcius Rutilus Dictator. 314.D. qua arte Campanos à seditiosis militibus liberauit,
Marica Dea, 222.A. uxor Fauni. ibid. (235.B
Marius Alfius dux Campanorum, 218.C.
C. Marius Antium capit, 225.C. in paludibus Minturnensium latuit, 222.B
Marsi populi Italiæ, 204.A
Marsicum bellum, 304.D
Marsorum limites, 204.A
Marsyas à Dionysio interfectus. 157.C
Mars in Picentum numismatibus, 242.D. in Mamertinorum numismatibus, 271.B
Martis tẽplum centũ columnis suffultũ, 231.D
Marrucini Italiæ populi, 198.D. 204.A
Marrucinorum, limites, ibid.
Massicus mons 200.B. 229.A
Massilia Phocæorũ colonia, 319.A. iuxta Rhodani ostia cõdita, ibid.D. quando condita. 322.C. unde nomen habuerit, ibid, D. a Cæsare, Dictatore capta, 322.A
Massiliæ situs, 319.A. templũ Apollinis Delphici, ibid.D. templũ Dianæ Ephesiæ. ibi. optimatiũ administratione floruit, 321.C. patera è vite. 323.A
Massilienses Pœnos nauali prælio vicerũt, 320.A. vicinorũ armis petiti, 322.A. a Romanis liberati, ibid. veniã Phocesibus impetrãt, ibid. Gallos agriculturam docuerunt, ibi.D
Massilienſium numismata, 320.A. 323.A. apud Delphos donaria, 320.A. coloniæ, 323.A
Matienus Tribunus militum a Pleminio virgis
Matrinus Fluuius, 305.A. (cæsus, 269.C
Mazara Siciliæ opidum, 112.B. ab Hannibale
Mazara Fluuius, 102.B. 139.B. (captũ, ibi.
Medimna fons in agro Thurienſi, 284.A
Mediterraneum mare, I.B
Megara Siciliæ opidum Megarensium colonia 113.B. à Gelone diruta, 114.A. instaurata. 114.B. ab M. Marcello euersa, ibid. & 52.B
Megasthenes Chalcidensis, 215.B.
Megellus duum-vir, 128.C
Melita insula Rhomanis dedita, 112.A.
Mellis Brundisini præstantia, 301.A
Melos insula prius Zephyra, 262,A
Melphes fluuius, 245.C
Menanine condita, 91.A
Menanini descriptio, 91.A. numismata ibi.B.
Mencolus duum-vir. 136.D
Menetides portæ, 20.D
Mercurij promontorium, 2.B
Mercurij simulacrũ Tyndaritanis restitutũ 85.C
Mercurius in numismatib°. Capuanorũ, 237.D
Mergetes Lucaniæ incolæ, 245.D
Mericus Hispanus Syracusarũ insulam prodit, 54.B.
Messana à Messenijs condita. 77.B. prius Zancla, 256.D. tyrãnide liberata, 78.C. à Leontinis obsessa. ibid.D. a Timoleõte liberata, 79.B. 81.D. a Carthaginiẽsibus obsessa, 81.C. 189.B. capta & deleta, 153.D. instaurata. 155.A. ad Amilcarẽ deficit, 176.A. a Carthaginiensibus iterum capta, 40.D. a Timoleõte expugnata, 66.A. a Mamertinis occupata, 79.C. Lepido dedita. 83.A. ab Cæsare Augusto obsessa, ibid.
Messanæ conuentus indici solitus, 82.D
Messanẽses Athenienses profligant, 78.D. Dionisiis seruierunt, 79.A. Mamertini appellati, ibid.D. fœderati pop. Rom. 82,B. Marianarum partium, ibid.C. latinitate & ciuitate donati, 83.B.
Messanensis ager metallis diues, ibid.C

Messaniorũ aduersus Pyrrhũ res gestæ, 80.A aduersus Hieronẽ Syracusanũ res gestæ.ibi.C
Messenij Peloponeso pulsi, 76.D Zanclæos superant, 77.A
Messeniorum exsules, 255.D
Messapia regio, 200.D
Messapia salentinorũ opidũ, 201.C. 291.A.
Messapij a Romanis victi & de iis triumphatũ, Massapygæ, Apuli siue Daunij, 201.D. (291.D
Metaponti Iunonis templum columnas ex vite habebat, 288.C
Metapontini annuas inferias Neleidis mittebant, ibid.B. peste laborãt & quare, ibid.C. messem aureã Apollini dono miserant, ibi.D a Cleonymo Spartanorũ rege victi, 289.A. ducentas virgines obsides Cleonymo dederũt, ibid.B. Alexandri Epirotarũ regis ossa in patriã remiserũt, ibid. a Romanis ad Pœnos deficiũt, ibid. eorũ transfugæ, Metapontum se Fabio prodituros promittũt, ibid.C
Metapontinorũ theatrũ, 288.B. cũ Crotoniatis & Sybaritis fœdus, ibi.C. obsides a Romanis saxo deiecti, 289.B. donaria in Olympijs,
Metapontũ a Sãnitibus euersũ, 289.A (.290.A
Metapontus Pyliorũ colonia, 288.A. Achæorũ colonia facta, 289.A. a Romanis capta, ibi.B
Metaurus Fluuius, 201.B. 306.A.
Metellus Siciliæ Prætor, 5.A
Menania Propertij patria, 203.D
Micythus Rheginorum præfectus, 77.C Anaxilæ filiorum tutor, 148.A. 257.B. tutela se abdicat, ibid.C. & 78.B
Milo Diotimi filius Crotoniates ciuiũ suorum Imperator, 277.D. sexies in Olympijs victor ibid. primus Sybaritas in fugã vertit, ibid. athleta, 281.A. tecti ruinam humeris fulcit, ibid.C. Lupis laniatus, ibid.B
Miloni virium fiducia exitio fuit, 281.B
Milonis fortitudo, ibid.A
Milo Tarenti præfectus, 297.A. Romanis se dedidit, ibid. a Pœnis & Romanis obsessus, ibid.
Militũ Romanorũ de occupanda Capua cõsiliũ, 235.B
Minerua Coryphasia, 99.C.
Minerua in Salentinorum numismatibus, 291.C. galeata in numismatib. Romanorũ, 228.C
Minervæ scutum, 19. templũ apud Metapontinos, 289.A. templum in Salentinis, 291.C. promontorium, 200.C
Mineruæ Phronæ ædes apud Delphos, 320.A
Minoa quando a Cretensibus condita, 119.B.D a Dione occupata, 164.C
Minos Cretensium Rex, 119.B. 134.A. per dolum necatus, 119.C
Minotaurus monstrum, 134.B. in numismatibus Capuanorum. 237.D
Minturnæ Ausonum urbs, 222.B. Samnitium, ibid.A. colonia militaris, ibid. Romanorum colonia, 220.C quando Romanorum factæ, 222.C
Minturnẽsium in Mariũ beneuolentia, 222.C.
Misenum promontorium, 200.B. 214.C
Misenus portus, 208.A
Misenus æneæ tubicen, 214.C
Mnestheus Atheniensis, 274.C
Monadorum & Dardorum populi a Diomede deleti, 303.C
Moneci portus, 203.B
Monetæ officina, 19.B
Motya urbs, 138.B. a Pœnis cõdita, 100.A. a Ducetio expugnata ibi.B. ab Agrigentinis recepta. 127.D. ab Himilcone recepta, 153.D
Motyæ tres in Sicilia, 100.A
Motychanus Fluuius 138.B
Mulli laudatissimi apud Tauromenium, 71.A
Municipia quid fuerint, 205.B
Municipia eosdem fere magistratus quos coloniæ habebant. ibid.C.
Municipiorum duo genera, 205.C
Municipiorum respublica, ibid.
Murgantia a Pœnis capta, 52.D
Murgantinorum ad Pœnos defectio, 56.C
Murices laudatissimi apud Cumas, 219.B
Muicius Fluuius 305.A
Mutina colonia, 309.B
Mutines Numida, 55.C. 130.D. ad Romanos deficit, 131.A
Mylæ a Zanclæis conditæ, 76.A. Zancleorũ colonia, 84.D
Myla Siciliæ Fluuius, ibid.
Mylarum fontium miraculum, 85.A
Mylas opidũ Laches Atheniensis occupat. 26.A
Myscellus Crotonis conditor. 22.B. 276.A. Apollinis Delphici oraculum consulit, ibid. sanitatem quam diuitias maluit, ibid.B.

N.

Nanus Segoregiorum rex, 321.A
Napitinus siue Hipponiates sinus, 249.B
Nar Etruriæ fluuius, 203.D
Narnia colonia. a Nare Fluuio dicta, 203.D. 316.A.
Nasos Syracusarum pars, 19.B. quæ antea Ortygia vocata, ibid.
Naxi ruinæ, 71.B. templum veneris. ibid.
Naxij Leontinos agro pellunt. 72.A. in Leõtinos transcripti, ibid. & 146.D.
Naxiorum aer insalubris, 72.A
Naxus urbs quando condita, 58.D. 71.C.D. euersa a Dionysio. 72.B
Naxus Chalcidica capitur a Messanẽsibus, 26.B
Nea vitis genus, 58.B
Nea Siciliæ vrbs, 137.C
Neæthus Italiæ fluuius, 276.C
Neapolis descriptio, 207.D. Campaniæ hodierno die

no die caput, 208.D. Cumanorum colonia 209.A. 218.B. prius Parthenope, ibid. ciuitas fœderata, 206.B. 211.A. ab Hannibale fruſtra tentata, 211.C. ab Romanis ob voluptatē frequentata, ibid. D. lege Iulia ciuitatem acceperat, 212.A. colonia fuit, ibid. longitudo & latitudo, ibid. C.
Neapolim cur Cicero municipiū vocarit, 211.D
Neapolitani primi ex Græcis Romanis fœdere iuncti, 208.D. Gēmnicum certamen in Auguſti honorem inſtituerunt, 210.A. Ius Romani ciuitatis recuſarunt, 211.D. beneficijs ab Auguſto adfecti, 212.A
Neapoli Gymnicum certamen celebrabatur, 209.D. Certamē muſicū quinquennale, ibi.
Neapolitanorum numiſmata, 209.D. fides in populum Romanum, 211.B
Neapolis Syracuſana, 20.C
Neapoli theatrum, ibid. amphitheatrum, ibi. D. duo Cereris templa, ibid.
Neapolis Panormitanorum 98.C
Nebros mons, 96.B. 135.C
Neetus urbs a Siculis condita, 137.B
Neleidarū memoriā Metapōtini colebāt, 288.B
Neo Corinthiis arcis Syracuſanæ præfectus,
Nepet Etruriæ opidum, 310.B. (38.A.
Neptunius mons, 83.C
Neptunus in Sinueſſanorū numiſmatibus, 221. B. in Poſidoniatarum numiſmatibus, 246.D
Neptunus Hippius, 227.D
Nequinum opidum, 203.D
Nereis Pyrrhi regis filia Gelonis uxor 190.C
Nero Cæſar Neapoli in theatrum prodijt, 210. B. Antiatibus immunitatē tribuit, 225.D colonos Tarentum deduxit, 299.B
Neſiotis tribus Thurinorum, 284.D
Neſtor Metaponti conditor, 288.A
Nicæa Liguriæ opidum, 317.D. Maſsilienſibus a Romanis attributa, ibid. Maſilienſium colonia, 318.C. 323.A.
Nicias Nicerati filius Athenienſium in Sicilia dux, 27.A.C. Nicias & Lamachus Syracuſanos duob⁹ prœlijs victos obſidēt, ibi. Nicias & Demoſthenes duces Athenienſiū a Syracuſanis interfecti, 28.C
Nicias Engiates, 55.D
Nicodemus Centupirinorū tyrannus ab Timoleonte pulſus, 42.A
Nicon Tarentinorum contra Milonem dux. 297.A.C. eius cædes, 298.D
Niſæus tyrānidem Syracuſanorū inuadit, 36.A
Noctua in numiſmatib. Metapontinorū, 288.D
Nola Chalcidenſiū colonia, 239.A. a Romanis capta ibi. C. Romanorū colonia, 242.A. municipium, ibid. urbs Opicorum, ibid. B.
Nolæ deſcriptio, 239.A. lōgitudo & latitudo. No 242.B
lam colonia a Veſpaſiano Cæſare deducta, ibid. quādo primū colonia a Ro. deducta, ibi.
Nolana plebs Hannibalē aduocat, 240.B. plebs prodere pœnis urbem conatur, ibid. plebs iterū defectionem molitur, 241.A
Nolani quando arma cōtra Romanos tulerint, 239.B. Palæpolitanis cōtra Romanos auxilian tur, ibi. Palępoli eiiciūtur, ibid. Senatus ars in eludēda plebe, ibi. D. ſeptuaginta ſecuri percuſsi, 241.A
Nola norū incerta bello Punico fides. 239.C
Nomana opidum, 202.B. 305.A
Nuceria Picentinorū, 243.D. opidū ad Sarnum Fl. 244.B. ab Hannibale capta, & deleta, ibid. C. a Spartaco grauiter adflicta, ibi. D. colonia militaris, ibid. Nucerinorum colonia, 245.A
Nuceria duplex, ibid. Nuceria Vmbrorū colonia Ro. cognomine Fauonienſis, ibid. & 203. D. 309.B
Nuceriæ Picētinorū lōgitudo & latitudo, 245.B
Nucerini a capuanis excluſi. 244.C. Atellam traducti, ibid. D. & 238.D.
Nucerinorum in Romanos fides. 244.C
Nucerinus ager, ib. B. Numidiæ Zuphones, 180.D
Numidæ Agathoclis caſtra diripiunt, 181.A
Numiſtrani populi, 245.C.
Numiſtrum opidum, 201.C
Numitor Albanorum Rex. 227.C
Nimphius Palæpolitanus qua arte Samnites eluſerit, 210.D
Nypſius claſsis Dionyſianæ præfectus, 34.C. 166 D. a Syracuſanis virtus, 167.A. ab Dione victus ibi. D. eius de Syracuſanis victoria, ibi. B
Nyſæus Syracuſanorū tyrānus, 169.A. ab Dionyſio pulſus, ibi.

O.

C. Octauius Auguſti pater Thurinum agrum a gladiatoribus liberat, 287.D
Odyſſeia promontorium 138.B.
Oecetor Rhodius Dinomenis pater. 135.B.
Oenotria regio, 249.A. (141.B
Oenotri qui fuerint, ibid. olim Itali vocabantur, 197.C
Oenotrij Italiæ populi, ibid. D. a Græcis Aborigines vocati, 226.B. Lucaniæ incolæ, 246.D
Oenotrius Peucetij frater, 291.C
Oenotrus Arcus, 226.B.
Oenycinus Scythes Zanclæorū princeps, 76.A
Q. Ogulnius Gallus Cos. 243.A
Olbia Saluū opidū, 317.D. Maſsilienſiū colonia
Olbia Sardiniæ opidū, 87.C. (318.C. 323.A
Olympicis victorijs Croton inclaruit, 276.D
Olympicum opidum, 21.A
Olympius vicus Thuriorum, 284.B
Onobala Siciliæ fluuius, 72.C
Ophellas Cyrenarū rex in prœlio cadit. 181.C
Opici populi, 237.D. quē tractum Italiæ incoluerint, 238.A
Opicorum populi, 215.A.
Opicorum urbes Minotaurum in nummis ſignarunt, 237.D

Opis Peucetiorum rex a Tarentinis cæsus, 294.D.
Opitergium opidum, 202.D. 308.D
Optimatum Cumanorum cædes, 316.D
Oraculum Archiæ redditum, 22.A
Oraculum Locrensibus datum, 265.C
Oraculum Appollinis de Tarenti perpetuitate 294. B.
Oraculum Phalanto ab Appolline datum, 293. D.
Oraculum ab Appolline AEtolis Brundisij in colis datum, 300.D.
Oraculum a Diana Ephesia Phocensibus datum, 319. C.
Orætes Persa Sardorum Satrapa, 281.C
Oreſtes matricida, 86.A. Tyndari fuit, ibid. B
Orinius Siciliæ fluuius, 21.B
Orion Eunopionis filius. 75.B
Orobias Eubœæ insulæ opidum, 117.B
Ortona opidum, 202.A 305.A
Ortygia Cycladum una, 18.B
Ortygia Syracusarum pars, ibid.
Ortygia Archiæ filia, 22.C
Osci Latinorum populi, 200.A
Oscorum populus, 215.A
Osis Hieronymi adulator, 193.B
Osteodes insula, 10.C
Ostia opidū ab Anco Martio conditū, 225.D
M'. Otacilius Crassus. Cos. 81.D
T. Otacilius Prætor, 191.D
Orybij Ligurię populi, 317.C

P.

Pachyni Portus, 138.C
Pachynus Siciliæ promontorium, 3.C. 138.C
Pacilius Sthenij accusator, 97.C
Pacis inter Hieronymum & Pœnos conditiones, 194.B.
Pactius Bruttiorum princeps, 254.B
Padi fluminis ostia, 203.A
Padus Fl. ex Vesulo mōte oritur, 203.A. 309.A in mare Hadriaticum se exonerat, undeviginti flumina recipit, 309.A. 203.A.
Pæstanæ rosæ, 246.D
Pæstani pateras aureas dono Romam miserūt 247.B,
Pæstanus sinus, siue Posidoniates, 246.D. ager ob florum fragrantiam celebris. ibid.
Pæstum opidum Grecis Posidonia. 245.C 246.C. colonia, 315.D.
Paguro quare sapientia tribuatur, 219.C
Pagurus in numismatibus Sinuessanorū, 221. B, in Cumanorum numismatib. 219.B. in Bruttiorum numismatib. ibid.C. prudentiæ symbolum, ibid. Dianæ Ephesiæ sacer, ibid. musica delectatur, ibid.D. cum luna crescit & decrescit, ibid.
Palæpolis Emporitanorum, 323.B
Palæpolis Cumanorū colonia, 209.A. a Cumanis deleta. ibid. ob quod Neapolis dicta, ibid. B. Palæpolis & Neapolis nomen Romanis promiscuum. 209.B. a Romanis obsessa, 210.C. quomodo in Romanorum potestatem deuenerit, 211.A. Palæpolis urbs cognata Tarentinis, 295.D
Palæpolitani Samnitum socij, 210.C a præsidio suo vexati, ibid.D.
Palæpolitanis a Romanis bellum indictum ibid.C.
Palæpolitanorum in Romanos iniuriæ, ibid. ferocia, ibid.
Palantium urbs Arcadiæ, 226.D
Palantium Italiæ opidū, postea Palatiū. ibid.
Palantius mons, 227.D
Palica condita a Ducetio, 92.A
Palici Dij. 64.C
Palicorum fons, ibid.D
Palinurum promontorium, 200.D. 245.C
Palladis caput Athenienſium insigne, 285.C
Pallas in Hyelitarum numismatibus. 248.C
Palmesium vinum ab palmia nominatū, 305.C
Pammilius Selinontis conditor, 112.D
Pan Arcadum Symbolum in Ariminensium numismatibus, 307.C.
Pandosia Italiæ opidum, OEnotriorum regia. 245.C. ad Acherontem fluuium, 250.C. Triuertex cognominata, ibid.D. quo tempore Romanorum facta, ibid. cum Romanis fœderata. ibid.
pandosia Epiri opidum ad Acherontem fluuium, ibid. C.
Panormi descriptio, 98. A. ager fontium frequentia celebris ibid. B.
Panormitani Pœnis semper fidi, ibid.C. Romanis auxilia mittunt, 99.B. immunitate & libertate donati. ibid.C.
Panormus condita, 98.B. ab Romanis capta ibid.D. Romanorū colonia militaris. 99.C
Pantagia Siciliæ fluuius. 113.A
L. Papinius poeta Neapoli oriundus, 212.B
Cn. Papirius Carbo. 82.C
M. Papirius in Via Appia occisus, 232.A
L. Papirius crassus Cos. ibid.C. Luceriam obsidet, 295.D. quomodo Tarentinorū legatos eluserit, 296.A.
Paralius Carthaginiensis, 32.C
Parma colonia, 309.B
Parmenides Posidoniates, 247.B
Parthenij unde sic nominati fuerint, 293.C. in patriæ perniciem coniurant, ibid. in vincula coniecti, ibid. Tarentinos sedibus suis eijciunt, ibid. D.
Partheniorum origo, ibid.A. coniuratio Prodita, ibid.C.
Parthenope Sirenarum una a qua Neapolis
Parthenope, 209.A. ab Athenienſibus &

Chalcidenſibus condita, ibid.c.
Parthenopes ſepulchrum, ibid.A
Paſiphilus Dinocratem profligat, 175.A.
Agathoclis præfectus ab eo deficit, 186. A. eius cædes. ibid.D.
Pauſilypus promontorium. 212.B
Pax cum Pœnis, 41.D.151.B
Pax cum Pœnis altera, 44.D
Pax Hieronis cum pop. R. 48.A.189.D
Pax inter Dionyſium & Magonem, 155.B. inter Rheginos & Dionyſium. 260.B. inter Locrenſes & Pœnos, 268. C. inter Syracuſanos & Leontinos, 26.C. inter Faliſcos & Romanos, 314.D.
Pax Picentibus conceſsa, 243.B
Pecus Iunoni Laciniæ ſacrum inſidijs ferarum non petebatur. 275. C.
Sex. Peduceus Siciliæ prætor, 5.A
Pegaſus Africæ ſymbolum, 139.A
Pelaſgi Italiæ populi, 197. D. Lucaniæ incolæ, 245.D. Græca gens. 226.C. Theſsalia pulſi in Italiam commigrant, ibid. ab OEnotrijs in partem agri admiſsi, ibid. ex Argis oriundi, ibid.
Pelaſgorũ gens in Italia quãdo defecerit, 226. C.. eorum ſedes a Tyrrhenis occupatæ. ibid.
Pelaſgus Iouis & Niobes filius, ibid.
Peligni Italiæ populi, 198.D.204.A
Pelorus nauis Hannibalis gubernator, 1.B
Pelorus Siciliæ promontorium. 1.B.75.A
Pentri Samnites, 204.B
Peranus claſsis Phocenſium præfectus. 320.C 321.B. Phocenſium dux. 248.B. 319.D
Pergamion Archipirata, 58.A
Perieres Chalcidenſis. 75.C
Perpenna Cenſor. 207.A
Perſæ ad explorandum Græciæ ſtatum a Dario miſsi, 281.C
Peruſia truriæ opidum, 310.B
Peruſini Etruriæ populi, ibid.C. pacem a Romanis petunt. 315.D.
Petilia Lucaniæ caput, 200.D
Petta Nani regis filia, Euxeni uxor. 321.A
Peucetij Italiæ populi, 197.D
Peucetius Arcadum dux, 226.B
Peucetius OEnotrij frater, 291.C
Phæacius aquæductus, 223.A
Phæax Athenienſis, 60.C
Phæax Agrigentinus, 124.C
Phænicodes inſula, 10.C
Phalanti morientis in patriam pietas, 294.B. pietas in ciues ingratos. 301.C.
Phalanto quale reſponſum ab Appolline datum ſit. 293.D.
Phalantus Partheniorum dux. 293.C. quale oraculum ab appollinæ acceperit, ibid. D. barbaros profligat, 294.A. Tarentum capit. ibid. a ſuis in exſilium eiectus. ibid.B. Brundiſium confugit. ibid. apud Brundiſinos exſulat, 301.B. poſt mortem a Tarentinis pro Deo cultus. ibid.C. a Delphino in littus Criſsæum euectus. ibid. D.
Phalarica Phalaridis inuentum. 126.D
Phalaris Agrigentinorum tyrannus. 60.A. 95. D. 125.D. 126. A. Cretenſis origine fuit. 126.A. eius vitia & virtutes ibid. crudelitas, ibi. C. ſtratagema, ibid. D. cædes. 127.B
Phalarium propugnaculum, 134.D
Pharacides Lacedæmonius. 154.C
Phayllus Crotoniata ter in pythijs victor, 278.D.
Phellinæ Numidiæ opidum. 182.C
Pheriſtus duumuir, 128.C
Phileas Tarentinus, 297.B
Philippus Butacides Crotoniata. 140.B
Philiſtion condendæ Veliæ auctor. 248.C Velienſium dux. ibid.
Philiſtus Hiſtoricus arcis Syracuſanæ præfectus 32.A. 150.B. Dionyſianæ claſsis præfectus 33. C. a Syracuſanis profligatus, 166. A. ab exſilio reuocatus. 162.D. Leontinum opugnat. 165.D. eius genus, exſiliũ, in tyrannos fides, 33.D. interitus, 166.A
Philiſtus manus ſibi intulit, 33.C
Philodemus Eurieli præfectus, 53.D
Philogenes Phocææ conditor, 319.B
Philomenes & Nico Tarentini Tarentum Pœnis produnt, 297.C
Philomenis & Nicon is pacta cum Hannibale, ibid, D. eius interitus, 298. D.
Philonides Dinocratis præfectus, 175.A
Philoxenus poeta a Dionyſio in Latumias coniectus, 157. A.
Phintia maritima, 118.A
phintia mediterranea, ibid.
Phintiæ deſcriptio. 117.D
Phintiani ſtipendiarij po. Ro. 118.B
Phintianorum numiſmata, ibid.D
Phlegra Campaniæ campus, 300.A
Phlegræi campi, 214.D
Phocæa Athenienſium colonia, 319.B. a Phoco dicta, ibid. Ioniæ opidum. ibid.
Phocea locus in urbe Leontina. 60.C
Phocenſes Ioniæ a Phocenſibus Græciæ oriundi. 320.B. ob Harpagi metum aufugiunt. 247.D. 319.C. Hyelam in agro OEnotrio condunt. 247.D. cum Romanis ſocietatem ineunt. ibid. in Galliam Braccatam proficiſcũtur. ibi. D. Maſsiliã condũt. 248.B
Phocylides Mylæus. 85.A
Phœnices primi in Siciliam colonias deduxere, 3.A.
Phorbantia inſula a Drepano auulſa, 107.B
Phregenæ Etruriæ opidum. 310.A
Phrurius Phocenſium dux. 248.B. 319. D. claſsis Phocenſium præfectus. 320.C.

Phyton Rheginenſium dux,156.B.260.D. eius interitus,158.A.262.B.
Phytonis filius in mare proiectus.ibid.
Piceæ fructus in Mamertinorum numiſmatibus, 271.B.
Picētes Italiæ populi, 198.D.242.D. ultimi Italicorum,202.A. a Sabinis oriondi a Pico denominati,242.D. in ſinum Poſidoniatē deducti, 246.D. quamdiu fœdus inuiolatum ſeruauerint,243.A. a Romanis victi, ibid. B. a Romanis in Agrum Campanum traducti & Picentini appellati, ibid.C.
Picentia opidum,243.C. Picentia Tyrrhenorum,quæ & Picentum,244.A.
Picentini populi Picentū coloni,242.C.243.C. ad Hannibalem deficiunt, 243.D. a Romanis ob defectionem multati, ibid.
Picentinorum defectio, 305.D
Picentum limites,242.D. cum Romanis fœdus.243.A. cum Tarentinis ſocietas,ibid.(D.
Picus Martius auis in augurijs præcipua,242.
Pinaria gens Herculis Sacris præerat, 227.B
Pinarius Romanus, 53.A.
Pindarus poeta. 23.C
Piſæ ultimum Etruriæ opidum, 203.C.309.D 310.A.317.B. Piſanorum colonia, 317.B. pro Liguria prouincia ſcribebatur,ibid.Romani pro Liguria accipiebant. 308.A.
Piſani Etruriæ populi. 310.C
Peſauri deſcriptio 306.A. longitudo & latitudo, 307.B.
Piſaurum Senonum opidum, ultra Italiæ limites ſitum,306.D. ab Iſauro fluuio denominatum, 306.B. ubi ſitum fuerit,ibid. colonia Romanorum, ibid.colonia ab Antonio deducta,ibid.C. terræmotu corruit, ibid. ab Romanis ornatum, ibid. ob aeris corruptelam culpatur,ibid. a Romanis vmbriæ attributum, 307.A.
Piſaurus moribunda ſedes appellata, 306.D
Piſcina Cæſaris, 212.C
Piſtillus Gelenſis, 122.B
Piſtorium Etruriæ opidum. 310.B
Pithecuſa inſula, 209.A
Pithecuſarum in Africa populus, 182.C Simias colit. ibid.D.
Pitho ancilla Hieronymi coniunx, 293.B
Pix Bruttia, 271.B
Placentia colonia, 309.B
Plato Philoſophus, 157. in Siciliam reuerſus. 163.C. Athenas reuertitur.ibid.B. in Græciam reuerſus, ibid.D.
Platonis in Siciliam aduentus, 32.A. 162.D. periculum 163.D.
Pleminianorum militum licentia & inteſtinū prœlium. 269.C.
Q. Pleminius proprætor.268.D. præſidij Locrenſis præfectus, eius crudelitas & auaritia 269.B. Proſerpinæ templum depeculatur ibid. a militibus ſuis male multatur,ibid.C Tribunos militum ſecuri percutit,ibid. D. in Locrenſium principes ſæuit.270.A. in vinculis Romam miſsus, ibid.B.
Plemminius Meſsanæ præfectus. 83.A
Plemmyria inſula, 18.C
Plemmyrium promontorium, ibid.
Plotæ pīces in freto Meſſanenſi. 84.C
Pœni Syracuſas obſident,44.A. a Syracuſanis victi, 154.C, Syracuſas obſidentes peſtilentia laborant. ibid.D. ex arce Meſſanenſi eijciuntur,47.D. præfectum arcis Meſſanenſis in crucem agunt, ibid. totam fere Siciliam ſubigunt,45.B. Sicilia pulſi, 44. D.57.C.a Thurinis in urbem recepti.287.B
C.Pœtelius Viſolus Nolam occupat, 239.B
Polis Argiuus Syracuſanorum rex. 58.B
Polis Lacædemonius Platonem vendit 157.B
Polixenus Hermocratis frater, 150.C. claſsis præfectus. 154.C.
Polychnia tumulus, 21,A
Polyphemus Neptuni filius, 72.C
Polyzelus Dinomenis filius, Hieronis frater. 94,A. 141.B. a fratre in Italiā miſſus,146.A. Damaratam in uxorem ducit.ibid.
Pometia Italiæ opidum. 229.A
Pompei Italiæ opidum. 200.C
Pompei ex Brundiſio in Græciam fuga. 302.B
Cn.Pompeius Meſſanenſibus ignouit, 82.C
Pons Puteolanus a Cæſare Caligula exſtructus. 214.A.
Pontinæ paludes.222.D. quando exſiccatæ 223.A.
Pontinus campus. 222.C
Populonia Etruriæ opidum. 288.C. 310.A. ex duodecim Etruriæ urbibus. 317.B.
Populonienſis Etruriæ populi, 310.C
Porphyreticum marmor.in Meſſanenſi agro 83.D.
Portus Brundiſinus, 301.A
Portus Anconitanus procellus obnoxius,305.C. a Traiano Cæſare munitus, ibid.
Portus Maſsilienſis. 319.D
Ποσειδῶνια Latinis Neptunus. 246.D
Poſidonia opidum Latinis Pæſtum, 245.C in ſinu Pæſtano ſita,246.D Romanorum colonia.247.A.
Poſidoniæ aer inſalubris. 246.D. nomen a Neptuno datum, ibid. longitudo & latitudo.247.B.
Poſidoniatæ a Lucanis victi.245.D. Alexandri Epirotæ ſocij.247.A. ſocietatem Rom. conſtanter ſeruarunt. ibid.B.
Poſidoniatarum feſtum, ibid. A. (D.
Poſidoniātes ſiue Pæſtanus ſinus.246C. 246.
L.Poſtumius Megellus, Cos. 129.C. Etruriam vaſtat. 315.C.

Sp.Poſtumius Regillenſes Cos. 238.C
Potentia opidum & colonia, 305.A.306.B
Potentia fluuius, 305.A
Potentini Italiæ populi, 245.C
Potitia gens Herculis ſacris præerat, 227.B
Præfectorum duo genera 205.D
Præfecturæ quid fuerint,ibid.proprios magiſtratus non habebant ibid.ſuffragij ius habebant, 207.A. quos magiſtratus habuerint, 206.A.
Præfecturarum duo genera erant. 205.D. ius ab Senatu Ro.petebatur, 206.A.
Præneſte opidum fœderatum, 206.B
Præſidium Ro.à Rheginis receptum, 262.B
Prætor Vrbanus, 206.A
Prætutianus ager, 202.B
Priamus rex, 100.D
Proagoras Tyndaritanus, 85.D
Proagorus magiſtratus, 65.B
Prodigia quæ Siracuſis euenerunt, 164.A
quæ Hieroni iuniori euenerunt, 188.A
Prœliũ inter Locrẽſes & Crotoniatas, 278.B
Prœlium ad Sagram, 258.B
Profeſſoribus litterarum præmia apud Thurinos ſtatuta, 285.A.
Proſerpina in Hipponiatẽ agrum venit, 255.A
Proſerpinæ templum a Pyrrho rege ſpoliatum 267.D.theſauri a Romanis reſtituti, 270.B
Protiadarum familia, 321.A
Protilium Siciliæ opidum, 113.A
Protus Euxeni filius, 321.B
Prouĩciæ a Prætore Romano regebãtur, 199.C
Prouinciarum ius, ibid.B
Q.Publilius Philo Cos. 210.C
M. Pullius Duumuir Puteolanorum, 213.C
Puteolani quamuis coloni eſſent non tamen Romani erant, 213. A.Brutum & Caſsium Patronos delegerunt, 213.C.
Puteolanis Nero ius coloniæ dedit, 214.B
Puteolanorum AEdiles, 213.C
Puteolanus puluis, 214.B. purpuriſsus ibid. ſinus ibid.
Puteoli præfectura. 213.A. colonia ciuium Ro.ibid.colonia militaris, ibid.D. portoria rerum venalium, ibid.B. aquæ feruidæ tubos plumbeos pertundentes, 214.D
Puteolis in Iuniorum clientela, 205.B. quando frequentari cœpta, 210.D. unde vocata ibid. longitudo & latitudo, ibid.D.
Pyrgos Etruriæ opidum, 203.C.310.A
Pyrrhi Epirotarum regis in Italiam aduentus 296.B cum Romanis prœlium & victoria, ibid. tertiam cum Romanis prœlium & clades,ibid.D. in Siciliam aduentus, 187.C e Sicilia profectio, ibid. D. claſsis ob depeculatum Proſerpinæ templum naufragio affiicta, 267.D.
Pyrrhus in Italiam a tarentinis reuocatur, 46.A. Pœnos Prœlio vincit. ibid. B. victor Romanis pacem ultro offert, 296.C. ad Aſculum a Romanis victus. ibid. in Siciliam traijcit. ibid.D. 45.C. Erycem urbem expugnat ibid. Meſſanam obſidet. ibid. D. rex Siciliæ ſalutatus. ibid. & 187.C Agathoclis gener. 45.C. 186. D. ex Sicilia in Italiam reuertitur. 296.C. Italia diſcedit. 297.A.
Pyrrhus Genolis canis, 118.C
Pythagoras Heracleæ tyrannus, 120.C
Pythagoras Philoſophus Crotoniates ad virtutis ſtudium hortatur. 278.C. Metaponti vixit & obijt. 290.B
Pythagoras Rheginus ſculptor, 263.B
Pythodorus Athenienſis ab Locrenſibus vi-
Pythogenes Zanclæus, 76.C. (ctus.26.A.
Pythion Carinthus. 27.D

Q.

Quæſtor Colenus, 233.B
Quatuoruiri magiſtratus, 205.D
T.Quinctius Barbatus Cos. 225.A
T Quinctius Flaminius Cos. 66.D
Quinque primi Agyrinenſium, 89.A

R.

Rauenna fœderatum opidum. 206,B.309.B
Reipublicæ Syracuſanæ quarta conuerſio,3.D. conuerſio altera,24.A
Reipublicæ Leontinorum ſtatus, 59.D
Rheti populi, 202.D. 308.D
Rhegij deſcriptio, 225.D
Rhegini Syracuſanorum ſocij.25.D. a Iapygibus victi,257.B. Tarentinis auxilium ferut. ibid. tyrannide liberati. ibid. D. inteſtino odio diſsident,258.A. ab Himerenſibus cæſi ibid. Locrenſibus auxilia mittunt. ibid. Meſſanam occupant ibid.B. Athenienſium ſocietatem aſpernantur.ibid.C. Dionyſium bello petunt, 259.A. cum Meſſanenſibus ſocietatem ineunt.ibid. a ſocijs deſeruntur ibid.B. Dionyſium fortiter reijciunt.ibid. C. cum Dionyſio pacem faciunt. 152.D. 260.B. quomodo a Dionyſio deluſi ſint. ibid.C.a Dionyſio ſub corona venditi,261. B. ab Agathocle obſidione liberati. 262.A a Romani præſidio cæſi.ibid.B. bello ciuili Cæſaris partes ſequuti. ibid. D.
Rheginorum princeps ex Meſſeniorum ſtirpe 75.D.256.B. cum Zanclæis res geſtæ. ibid. C. contra Iapyges res geſtæ.257.A. cum Athenienſibus contra Syracuſanos res geſtæ.258.B. aduerſus Dionyſium res geſtæ. ibid.D. cum Dionyſio ſocietas, 259.B. cum Græcis Italicis fœdus.ibid.D. in Dionyſiũ cõtumelia. 260.A. urbe a Dionyſio obſeſſa anguſtiæ,261.A. cũ Timoleõte ſocietas ibid.

ibid.D. cum Syracusanis bellũ, 262.A. Fœdus cum Mamertinis, ibid.B. erga Po. Ro. fides, ibid.D.
Rhegium conditum, 255.D. unde nomen habuerit, 256.A. quondam Siciliæ annexum, ibidem. a Sicilia terræmotu abruptum, ibid. ab Himerensibus occupatum, 258.A. a Messenijs captum, 75.D. a Dionysio obsessum, 260.D. Dionysio deditum, 256.C. 261.B. a Dionysio euersum. ibid.C. & 156.D. 279.B. a Dionysio iuniore restitutũ, 261.C. instauratũ & Phœbia appellata est, ibid. a Calippo occupatũ, ibid.D. a Genucio Cõsule captũ, 262.C. a Legione Cãpana occupatũ, 80.A. terræmotu prostratum, ibi. D. colonia & municipium, 263.A
Rhegium Lepidi opidum, 309.C
Rhinton Tarentinus poëta tragicus, 299.B
Rhudia Salentinorum opidum Ennij poëtæ patria, 292.A. 303.B
Roma Valentia prius dicta, 228.B
Romanæ urbis longitudo & latitudo, ibid. D
Romani Origine Græci fuerunt, 226.A. rudi ære pro nummis usi, 228.A. quãdo primũ nummos argenteos signarint, ibid. quid in nummis signarint, ibid. Mamertinis opẽ ferunt, 47.C. Pœnos profligant, 111.C. eorum exsules se Neapolim recipiebãt. 211.A quomodo Cãpaniam occupauerint. 208.B Capuanis auxilia denegant, 234.D. pro Cãpanis cõtra Samnites arma sumunt, 235.A. Lucanos Posidonia expulerunt, 246.D. Thurinis urbẽ suã restituunt, 286.A. in eos qui Rhegiũ occuperant animaduerterũt, 262.C
Romanorũ cũ Pœnis ad Panormũ pugna, 99.A ad Agrigentũ cũ Pœnis res gestæ, 129.D. 130.D. ad Drepanum clades, 107.D. de Lucanis apud Thurium victoria, 280.B
Romanum agrũ qui primũ incoluerint, 226.A
Romulus ex AEneæ posteritate. 227.C
Romulus & Remus Iliæ & Martis filij, ibid. Ab Amulio in Tiberim abiecti. ib. a lupa lactati,
Romulus bellũ Veiẽtibus intulit, 310.D. (ibi.
Romus Vlyssis & Circes filius, 225.D
Rosæ pęstanæ 246.D
Rubicon Fluuius Romanis Italiæ terminus, 198.B. 307.A.D. 308.D.
P. Rupilius Cos. bellũ primũ seruile cõfecit, 4.C
Rusellæ Etruriæ opidum, 310.B
Rusellani Etruriæ populi, ibid.C
Rutili Latinorum Populi, 199.D
Rutilius Numantius poeta, 316.D

S

Sabate Etruriæ opidum, 310.A
Sabatia Vada, 202.D
Sabini Italiæ populi, 198.D. 203.D
Sabinorum limites, 203.D
Sabyllus Gelensis, 135.A
C. Sacerdos Siciliæ Prætor. 5.A
Sagra Lucaniæ Fl. 265.D. 278.B
Salapia opidũ, 303.B. Arpanorũ colonia, ibi.D
Salassi populi, 202.D. 308.D
Salentina regio, 200.D. quæ & Mesapia, 290.C isthmo inclusa, ibi. in duas partes distincta, ib.D
Salentini Cretẽsium colonia, a salo hoc est mari denominati, ibid. in ortum brumalem protenduntur, 291.A. quater a Romanis victi, & toties de ijs triumphatum, 292.A
Salentini Cretæ populi, 290.D
Salentinis quando primum bellum ab Romanis indictum, 291.D
Salentinorum isthmi latitudo, 290.D. Salentinorum nomen vetustissimum, 291.B
Salentinum promontorium, 201.C. 292.A. eius longitudo & latitudo, ibid.
Salernum Picentinorum opidũ, 200.C. 243.C 245.C
Salpiniates Italiæ populi, 310.B. Vulsiniensium socij. 315.C
Salluui gens Ligustica, 317.C.D. 318.C. quando a Romanis perdomiti, ibid.A
Sambuca bellica machina. 299.C
Sammonium promontorium. 264.A
Samnij limites, 204.B. Samnij mare infestum habent, 256.B
Samnites Italiæ populi, 198.D. 204.B. in Palepolis præsidio, 211.A. Capuam per pactionẽ occupãt, 234.B. Romanorũ socii. ibid.D
Samnitum in Capuanos perfidia, ibid.B
Sanno Chalcidensis. 75.C
Sardinia insula, 76.D
Sarnus Fluuius, 200.B
Sarus Fluuius, 305.A
Sason insula portui Brundisino obiecta, 302.D
Satricum opidum, 225.B
Saturnia olim Italia appellabatur, 197.D
Saturnium opidum ab Arcadibus conditum. 227.A.
Saturnius mons qui postea Capitolinus, ibid
Saturnus Cœli patris virilia præsecuit, 107.A
Scamander Siciliæ Fluuius, 102.B
Scipio Africanus Censor, 213.C. Locros recepit. 269.A. tumultum qui Locris ortus erat compescit, 269.D
Scylla naufragiis infamis, 83.D
Scyllæ scopulus Charybdi aduersus. 274.C
Scyllæum promontorium, 201.B
Scyllaticus sinus, 249.B. 274.B.C
Scyllatij longitudo & latitudo. 275.B
Scyllatium colonia Athenienſium. 274.C. colonia Romana, ibid.D
Scythes Zanclæorũ princeps in Asiã profectus, 76.C
Seditio militum contra Agathoclem, 180.B
Segesta Hippotis filia, 140.A. mater Ægesti, ibid.B. a Crinisio compressa, ibid.

Segestæ descriptio, 139.D
Segesta urbs, quæ & Egesta, 101.C. unde dicta, 140.C. Latinorum colonia ibid. Segesta Dicæapolis appellata, 103.D. ab M. Marcello capta, 105.B
segestana ora, 99.D
Segestani & Selinontinij bellum inter Athenienses & Syracusanos excitant, 27.A. Segestani a Selinontijs victi, ibid. 102.D. a Timoleonte liberati, 103.D liberi amici & cognati Pop. Rom. 104.A. Pœnorum opē implorant, 27.A. per Catanenses legatos Athenienſium auxilium implorant, ibid. & 103.A. æneam coluerunt, 140.B. Philippū Butacidem coluerunt, ibid.
Segestanis auxilia a Pœnis missa, 303.B
Segestanorum numisinata, 101.B. 140.C. cædes ab Agathocle facta, 103.D
Segestanum emporium, 100.C
Segoregiorū ritus in elocādis filiabus, 320.D
Selinontij Apollinis templum, 117.B
Selinontinæ aquæ, 118.D
Selinontini Iouem Olympium colebant, 115.A. Pœnorum socij, 115.D. M. Marcello auxilia misere, 117.A. ab Empedocle peste liberati, 114.C
Selinontinis urbs sua a Pœnis restituta, 116.D
Selinontis nomen multis fluminibus commune, 117.C
Selinontinorum in alti thesaurus, 115.A. res gestæ, ibid. virtus, 116.B. clades, ibid.C. bellum cum Segestanis, 115.C
Selinos palmosa, 114.C. ab Hannibale obsessa, 115.D. a Pœnis capta, 116.C. ab Hermocrate instaurata, 117.A. colonia P. R. ibid. a Dionysio capta, 160.A
Selurus Siculus fugitiuorum dux, 67.B. feris obiectus, ibid.
Ti. Sempronius in auxilium Hieronis venit. 111.D.
C. Sempronius Gracchus, 237.A. Tribunus pleb. 275.A
P. Sempronius Sophus, Cos. 234.B. ædem Telluri vouit, ibid.
Senæ Etruriæ opidum, 310.B
Sena Vmbriæ opidum, Romanorum colonia, 307.A
Sena Senonum opidum, 202.C
Senani regis nuptiæ, 320.D
Senanus Segoregiorum rex, 321.B
Senatores coloniarum, 205.A
Senogallia regio, 202.C
Senones Galli Etruscos expulerūt, ibi ab Romanis victi, ibid.B. a Romanis deleti, 306.D
Senonum Gallipolis, 291.A
Septem pagi ager Veientum, 310.C
M. Sergius Tribunus militum, 212.C
P. Seruilius Isauricus. Cos. 229.A
P. Seruilius Rullus, 237.B
Setanus sinus, 220.B
Seueri magistratus, 205.D
Sex-viri coloniarum, ibid.B
Sibylla Cumana, 109.A. 215.C. in numismatibus Cumanorum, 219.D
Sicania, 2.D
Sicani Hispaniæ populi ab Ligyēsibus pulsi, ibi.
Sicilia olim Sicania appellata, ibid. olim Trinacria & Triquetra appellata, 1.B. ab Italia auulsa, 1.A. ab tyrannis oppressa, 2.C. libertati asserta, 42.A. in potestatē pop. Ro. accepta, 54.B. prima Romanorū prouincia, 4.A. Romanorū cella penuaria, 5.A. Pyrrhi regis armis afflicta, 3.B
Siciliæ aër temperatus, 2.A. fœcunditas, ibid. conuentus quattuor, 4.D. itinerarium. 5.D. itinerarium maritimum, 16.B. ager decumanus, 57.D. urbes ad Dionysium deficiunt, 153.A
Sicoris Fluuius Siciliæ, 2.D
Siculi in Sicaniam nauigant, 226.A. Latij incolæ, ibid. Lucaniæ incolæ, 245.D. Italiæ populi, 197.D. Ligurū genus, Aboriginum armis Italia eiecti, 2.D. Ætolos ex Ortygia eiecerunt, 18.B. ab Vmbris pulsi, 202.B. inuicem reconciliati, 26.C. Syracusas commigrant. 30.B. ad Dionem deficiunt, 32.C Amilcarem ut proditorem apud Carthaginienses accusant. 43.C. ad Agathoclē a Pœnis deficiunt, 44.C. C. Verris auaritia & crudelitate vexati. 4.D. a Cæsare Dictatore Latinitate donati, 5.B. ab M. Antonio ciuitate Romana donati, ibid.
Siculos Aborigines sedibus eiecerūt. 226.A
Sidicini Italiæ populi, 200.B. ab Oscis oriundi. 230.A. armis Samnitium oppressi, ibid. ad Capuanos confugiunt, ibid.B. & 234.C cum Latinis societatē iungunt. ibid. cum Ausonibus cōtra Romanos societas. ibid.C in pop. Ro. potestatem redacti, ibid.
Sidicinus ager frumento fœcundus, 231.A
M. Silanus, 211.C
Silaris Italiæ Fl. 200.B.D
Silaris Fluminis ostium, 245.C
Silaris Fluminis miraculum, ibid.
Silua Gallinaria. 200.B
Silua picifera apud Mamertum. 271.B
Silua Mæsia Veientibus adempta 310.D
Simonides poëta, 23.C. 94.B
Sinope pont. opidum. 220.C
Sinope quæ & Sinuessa. ibid.
Sinuessæ descriptio. 220.B longitudo & latitudo. 221.C
Sinuessa prius Sinope dicta. 220.C. colonia Romanorum ibid. colonia militaris, 221.C Samnitibus oppositā. 220.D. in ultima Latij ora. 221.D

Sinuessam

Sinuessa quare colonia deducta. 220.C.
quo tempore colonia deducta, ibid.D
Sinuessani sacrosancta in vacationem habuerũt, 221.B
Sinuessanorum in Romanos fides, 221.A
Sipus Italiæ opidum, 303.B
Sirenum insulæ, 247.B
Syris Italiæ fluuius. 201.C. 249.C. 296.C
Siris Italiæ opidũ posteaHeraclea,201.C.249.C
P.Sittius Calenus a Triumviris proscriptus, 233.A. a ciuibus suis protectus, ibid. in patria exsulauit, ibid.
Solini de Neapoli error, 209.C
Solis boum pascua apud Mylas, 84.D
Soloëntum urbs antiquissima, 78.A. 97.D
Sosipater percussor Hieronymi regis, 50.A
Sosis Syracusanus, 49.C
Sosistratus exsul Syracusanus,174.A. eius cædes ibid. B
Sostratus Syracusanus, 45.D
Sosius Siciliæ fluuius, 118.A
Spartacus gladiator Thurium occupat, 287.C
Specus Sibyllæ apud Cumanos, 215.C
Spica fertilitatis symbolum in numismatibus Metapontinorum, 288.D
Spolia Carthaginiensium 40.B
Stabiæ opidum Italiæ, 200.C
Statius Statilius Lucanorum & Bruttiorum dux, 286.C
Statua Geloni posita, 145.A
Stellates Italiæ populi, 310.B
Stellates ager, 208.B
Stesichorus poëta Lyricus, 93,B. 95.D. eius palinodia. 96.A.eius poëmata, ibi. eius sepul(chrũ, ibid.B
Stesichorus prius Tisias, 95.D.
Sthenius Thermitanus, 97.A. a Verre multatus, ibid.B. eius virtute Thermitani ab excidio liberati, ibid.A
Strongyle insula, 10.B
Suessa Cãpaniæ urbs, 229.A. Suessa Pometia, ibi. a Tarquinio Superbo capta, ibi. iterũ a Romanis capta, ibi. ab Auruncis restituta, ibid.B. Suessa Aurũca colonia Latina, ibi.C. colonia lege Sempronia deducta, ibi. colonia militaris, ibi.D.
Suessæ Pometiæ opulentia, 229.A. longitudo & latitudo, 231.B
Suessani bello Punico Romanis militem dare noluerunt, 229.C
Suessanorum Decuriones, ibid.D
Suessula Campaniæ opidum, 200.C
L.Sulla Dictator, 207.B
Sulmo Ouidij patria. 204.A
C.Sulpicius Peticus Cos. 70.C
C.Sulpicius Longus Cos. 229.B
Surentũ Picentinorum opidũ, 200.C. 245.C
Sutrium Etruriæ opidum, 310.B
Sybari cœlum æstuosum, 282.B
Sybaris descriptio, ibid. condita ab Achæis & quando, ibid. eius ager fertilis, ibid. amplitudo, ibid.B. Crotone vetustior, 276.B. a Crotoniatis euersa, 278.A. 283.C. restaurata, ibid.D. iterum deserta, ibid.
Sybaris Sybaritarum fluuius. 282.B. homines fusco capillo efficit, ibid.
Sybaritæ viginti urbibus imperarunt, 282.C mechanicos artifices eijecerunt, ne strepitu somnum rumperent, ibid. gallum gallinaceum in urbe ali prohibuerunt. ibid. præmio adficiebant deliciarum inuentores, ibid. Sirin opidum capiunt, ibid.D. peste ob violatum Mineruæ numen adflicti, 283.A. Mineruam sacrificiis placunt, ibid. exsules suos a Crotoniatis repetunt, ibid.B. in Græciam legatos mittũt, ibid.D. optimos quosque suorum eijciunt, 277.C
Sybaritanum vinum. 282.C
Sybaritarum exsules Crotonem confugiunt, 277.C. equi ad modos tibiæ saltare edocti, 278.A. 282.D. strages, ibid. ager fœcundus, 282.B. deliciæ, ibid.C. cum Crotoniatis & Metapontinis fœdus, ibid. bellum cum Crotoniatis, 283.A. cum Crotoniatis prœlium & clades, ibid.B. equi aciem suorum turbant, ibid.C
Syca opidulum Siciliæ, 20.C
Symæthus Siciliæ Fluuius, 41.B. 64.C. eius fontes in agro Menanino, 91.B
Synalus Heracleæ præfectus, 120.D. 164.B
Syraca lacus, 58.B
Syracusa Archiæ filia, 22.C
Syracusæ Corinthiorum colonia, 17.A. conditæ, 22.B. a Dione tyrannide liberatæ, 38.B. 167.C. à Romanis obsessæ. 189.C. a Marcello captæ, 4.B. 51.C. in formã prouinciæ a Romanis redactæ, 57.C
Syracusani primum Ortygiã incoluerunt, 22.C Acras cõdiderunt. ibid.D. Casmenas, Camarinam & Ennam condiderunt, ibid. optimates suos eiecerunt, 23.A. pulsos ab Hierone restituunt, 24.B. Per sexaginta annos libertate fusi, 24.A. ab Agrigentinis aliisq; auxiliũ petunt ibid. Ducetiũ prœlio superãt, ibid.D. Agrigentinos vincunt. 25.A. decimam prædæ Apollini mittunt. ibid.C. Messanã recipiunt. 26.B. nauali prœlio ab Rheginis & Athenienſibus vicuntur. ibid. populare statũ instituunt. 28.C. in Hermocratis cõplices animaduertunt. 29.C. nauali prœlio Carthaginienses vincunt, ibid.D. Carthaginiensiũ castra frustra oppugnant. 30.A. a Nypsio victi Dionẽ reuocant. 34.D. per legatos opẽ à Corinthijs petunt, 36.B. in Dionysium insurgunt. 151.D. classem Dionysij profligant. 165.A. Callippi tyranni-

tyrannidem excutiunt, 35.D. a Pyrrho re ge auxilium petunt, 45.B. Prætores ſuos necant, 51.C. Marcellum apud Senatum Ro. accuſant. 57.A.
Syracuſanorum reſpublica, 17.B. reipublicæ conuerſiones. ibid.C. contra Athenienſes victoria, 21.B. incrementa. 22.C. reſpublica in optimatum poteſtate fuit, inde in populi, poſtremo plebis. ibid.D. Petaliſmus. 23.A. bellum contra inquilinos 24.B. cum Agrigentinis bellum. 25.A. potētia. ibid. B. cū Carthaginienſibus prœliū & victoria, 30.A. diſſenſiones. 166,C. in Dionem ingratitudo, ibid.D. in Dionē odium. 168.A. de Amilcare victoria. 179.B. neceſsitates. 180.A exſules Anconā condunt. 305.B. Syracuſanorum decima pro uerbium, 58.B.
Syracuſarum deſcriptio. 17. A. origo & ſitus, 18. A. portus, ibid. C. urbs Dianæ ſacra, 19. A. Syracuſarū pars capta, 53.C

T.

Tabula ænea in monumēto Capys inuēta, 233
Taracina quæ & Axur, 223.A
Taracinæ longitudo & latitudo, 224.A
Tarantis effigies in Tarentinorum numiſmatibus, 292.D.
Taras Neptuni filius, 292.D
Taras Tarentinorum fluuius, ibid.
Taras in Brūdiſinorum numiſmatibus, 301.C
Tarenti deſcriptio, 292.C.
Tarentina arx. ibid.
Tarentini in Carbinatas captos crudeliter ſæuierunt, ibid. D. milites ſuos fulmine percuſsos nullo luctu proſequebantur. ibid. Phalantum diuinis honoribus coluerunt, 294.B. a Parthenijs pulſi Brundiſium confugerunt, ibid. & 301.C. a Iapygibus victi, 295. A. in luxuriam prolapſi ibid. B. a Lucanis bello petiti. ibid. Archidamum Lacedæmoniorum regem in Italiam accerſunt. ibid. Alexandrum Epiri regem in Italiam accerſunt. ibid. C. pacem cum Lucanis faciunt, ibid. D. Lucanos a ſocietate Romana auertunt, ibid. Romanam claſſem deprædantur, 296. A. legatos Romanos violant, ibid. B. Pyrrhum Epiri regem contra Romanos accerſunt. ibid. a Romanis profligantur ibid. D. Milonem præfectum ſuum obſident, 297. A. a Romanis ad Pœnos deficiunt, ibid. B. veniam rebellionis a Romanis obtinent. 299. A. ab Hannibale pulſi reſtituuntur. ibid.
Tarentinorum ſtadium & forum, 292.C. cum Meſſapijs bellum, prœliū & victoria. 294.C apud Delphos donaria, ibid. D. de Peucetijs victoria, ibid. contra Iapyges bellū. 295.A. potentia & quantum exercitum habuerint, ibid. Superba legatio ad Romanos Luceriam obſidentes. 296.A. aduerſus Romanos res geſtæ. ibid C. obſides a Romanis necati, 297.B. tredecim nobiles ad urbem Pœnis tradendam coniurant, ibid.C. viri illuſtres. 299.B.
Tarentinum vinum, 293.A
Tarentinus ager ſaxoſus & aſper, ibid.
Tarentinus ager fœcundus. ibid.
Tarentum Magnæ Græciæ urbs, in peninſula ſita, 292 C. a Tarante Neptuni filio. ibid. D. conditum. 293.A. Romanis deditum, 297.A. ab Hannibale captum. 298.A. a Q. Fabio Maximo receptum. ibid.D. a Romanis direptum, ibid. quando primum & iterum colonia deducta. 299.B.
Tarquinij Etruriæ opidum. 203. C. 310. A.
Taurini Galliæ Ciſalpinæ populi. 202.D. 308.D
Tauroentium Salluum opidum, 317.D. Maſsilienſium colonia. 318.C. 323.A.
Tauromenij deſcriptio. 70.B
Tauromenitanæ reipub. ſtatus. 73.B
Tauromenitani dedunt ſe Romanis, 82.A. fœderati pop. Ro. 73.C.
Tauromenitanorū ad amilcarē defectio. 176.A
Tauromenitanus Euripus, 71.A
Tauromenium conditum, 70.B. a fugitiuis captum. 73.D. a Romanis receptum, ibid. ab Sex. Pompeio captum, 74.A. ab Cæſare Octauiano captum. ibid. colonia ciuiū Ro. ibid.C. a Dionyſio captum 155.C.
Taurus collis, 154.A
Taurus coloniæ ſymbolum, 320.C
Teanēſes in pop. Ro. poteſtatē redacti. 230.D
Teani Apuli longitudo & latitudo, 231.B
Teanū cognomēto Apulum, 201.D. 230.D
Tegea Arcadiæ urbs. 148.A
Telamon opidū & promontoriū. 203.C. 310.A
Teleclus Lacedæmoniorum rex a Meſſenijs, occiſus, 293. B.
Telemachus Agrigentinus. 127.B
Telemachus Corinthius, 170.C
Telines Deorum inferum ſacerdos, 141.B
Telys Sybarita & eius potentia, 283.A. optimos quoque ciuium in exſiliū eiecit, ibid. B. ciues ſuos corrumpit, 277.G.
Temeſa Cypri opidum, 250.B
Temeſium vinum, ibid.
Templum Martis, 231.D
Templum Proſerpinæ Locris, 264.B
Tempſa quæ & Temeſa Bruttiorum opidum. 201.B. 249.B. 250.A. AEtolorum colonia. 250.A. a Bruttijs occupata. ibid. Romanorum colonia, ibid. B.
Tergeſte opidum, 202.D. 308.D
Terias Siciliæ fluuius, 64.C. 69.D
Terillus Crimopi filius Himerenſium tyran-

nus

exſutus, 77.D. 143.A
Terina Bruttiorum opidum, 201.B. 249.D. a Bruttijs occupata, 249.B. fœderatum, opidum, ibid. D. ab Hannibale euerſa ibid.
Terinæ deſcriptio, ibid.D
Terinam Crotoniatis Bruttij ademerũt 278.C
Terinenſium numiſmata, 249.D
Terinus ſinus, ibid.
Terræmotus horrendus, 243.B
Tertia reipublicæ Syracuſanæ conuerſio, 28.C
Teſcha Dionyſij ſoror Polixeno nupta, 150.C
Teſchæ ingenuum reſponſum, 158.A
Teſtudo lutaria ſalubritatis ſymbolum 221.B hecticis in potu datur, ibid.
Teuxonta Rheginorum colonia. 257.C
Thales Mileſius, 322.C
Thebæ Lucanæ, 200.D
Themiſtius Gelonis gener, 195.A. eius cædes ibid.B. & 50.B.
Theocles Athenienſis Naxi conditor, 71.C Catanam coloniam deduxit. 63.C
Theodorus Syracuſanus. 154.D. in Hieronimi necem conſpirat, 49.A eius in tormentis conſtantia. 193. C.
Theogena Agathoclis uxor. 187.A
Theogenes poeta Megarenſis, 114.B
Theo Syracuſanus, 45.D. eius cædes. 187.D
Thermæ Catanenſium. 65.B
Thermæ Himerenſes conditæ, 92.C. colonia Auguſta. 97.D. Colinia militaris. 133.A.
Thermæ altera ad mare Libycum. 97.D. Agathoclis patria. ibid. & 133.B.
Thermarum fontis miraculum. 133.A.
Thermenſis ager ſulphureus. 132.D.
Thermitani Himerenſes libertate a Romanis donati. 96.D. Marij partes ſequuti. 97.A. Verris auaritia vexati. ibid.B.
Theron Æneſidemi filius. Agrigentinorum tyrannus. 77.D 127.B. eius in Himerenſes crudelitas, 94.B.
Theſeus Athenienſis, 210.A
Thraſibulus Dinomenis filius, 141.B
Thraſibulus & Polyzenus fratres Hieronis ab eo electi, 23.C. Thraſibulus Tyrannus ab Syracuſanis expellitur. 23.D. apud Locrenſes exſul moritur, 24.A.
Thraſius ſeditionem contra Timoleontem mouet, 39.C.
Thraſo Hieronymi paraſitus, 193.D. eius cædes, ibid.D
Thraſydæus Theronis filius Himerenſibus præfectus, 94. A. Agrigentinorum tyrannus. 127.C. Hieroni bellum infert. 147.A eius interitus. 127.C.
Thraſyllus Mathematicus. 214.A
Thunnus piſcis. 73.A. 108.C. & Thunni piſcis captura. 317.A.
Thurij a Bruttijs occupati, 249.B
Thurinæ urbis ſitus & vici, 284.B
Thurini Sybaritas vetuſtos cultores obtrũcant ibid. nouos ex Græcia colonos accerſunt. ibid.C. ſocietatem cum Crotoniatis ineunt. ibid. Athenienſium partes fouerunt, 285. C. agrum Zucanum populantur. ibid. ex inſidijs a Lucanis cæduntur. ibid. agrum Bruttium populantur. ibid. D. Corinthijs ciuitatem cuſtodiendam committunt. ibid. a Lucanis ad Romanos deficiunt. 286.B. a Romanis ad Pœnos deficiunt, ibid. C. Romanos urbe excluſos Pœnis ad cædem produnt. 287.A. ab gladiatorum incurſionibus liberati. ibid. D.
Thurinorum inteſtinæ ſeditiones. 284.B. tribus decem, & leges. ibid.D. diſcordiæ, Appollinis oraculo ſopiuntur. 285.A. numiſmata Palladem exprimunt. ibid.B. cum Bruttijs bellum. ibid.D. obſides a Romanis necati. 286.D. ager a gladiatoribus vaſtatur 287.D.
Thurinum vinum. 282.C
Thurinus vicus Thuriorum, 284.B
Thurium ab Athenienſibus conditum, ibid.A a Lacedæmonijs occupatum. 286.A. a Romanis receptum. ibid. a Lucanis captum, ibid. ab Romanis a Lucanorum obſidione liberatum. ibid. B. colonia Latina. 287.C Copiæ vocata. ibid. Spartacus occupat. ibid. a Pompeio obſeſſum, M. Agrippa liberatum. 288. A.
Thurius vicus Thuriorum. 284.B
Tianenſes lege Iulia ciuitate donati. 230.C
Tianenſium numiſmata. 231.A
Tiani Sidicini longitudo & latitudo. ibid.B
Tianum Sidicinorum caput, 230.A. municipium. ibid.C. colonia militaris, ibid.D.
Tiberis fluuius, 203.C. 310.A
Tiberius Imp. Erycinæ. Veneris templum reſtituit, 104.D.
Tibur opidum fœderatum. 206.B
Tifatæ colles apud Capuam. 234.A
Tigullia Liguriæ opidum, 317.C
Timeus Andromachi filius hiſtoricus. 74.C ab Agathocle pulſus. ibid.D.
Timethus fluuius Siciliæ. 86.C
Timocrates Aretæ maritus, 164.A
Timoleon Corinthius. 17.D. 19.C. 36.C. Timaneti filius. 169.D. a Rheginis receptus. 261.D. quomodo Carthaginienſes eluſerit. 169.D. eius in Siciliam aduentus, 37.A. 170. A. Tycham & Neapolim urbis Syracuſanæ partes expugnat, 37.C. 38.B. intra dies quinquaginta Dionyſij tyrannidem euertit. 37. D. tyrannorum ſepulchra præterquã Gelonis demolitur, 38.B. nouis

colonis Syracusanorum numerum auget, ibid.C. Engium & Apolloniam pulso Leptine tyranno liberat. ibid. rempublicam Syracusanorum componit, ibid. D. leges sumtuarias instituit. 39.A. societatem cum Iceta init. ibid. C. milites suos apio coronatos in aciem educit, ibid· ad Crimisum flumen Carthaginienses superat, ibid.D. victor in seditiosos animaduertit,40.C.Ennã ab Campanorum tyrannide liberat, 41. D Agrigentum & Gelam nouis colonis auxit, 42.A. oculis captus, ibid. B. pater patriæ a Syracusanis appellatus. ibid.C. moritur. ibid. magnifico funere a Syracusanis elatus, ibid.D.

Timoleontion locus ubi senatus habebatur, 43.B.

Timoleonti percussores ab Iceta immissi.69.B

Timoleontis de Icete victoria. 170. A. eius modestia. 42. B.

Τιμέχοι Massilienssium, 321.D

Timonides Leucadius, 33.A.164.C

L.Titinius a Falisc is victus, 313. A

Tocas Numidiæ opidum, 182. C

Trachinia quæ & Axur, 223.B

Trebia Italiæ Fluuius, 309.B

Trebius Cosanus patriam Hannibali prodit 316.B.

C.Trebonius Cæsaris Dictatoris legatus.322.B

Trebula Italiæ opidum, 200.B

Trecenti & sex ex Fabiorum Veientibus cæsi, 311.A.

Tres tabernæ in via Appia, 232.A

Trica Apuliæ opidum, 303.A

Trinacina opidum Siculorum, 25.B. a Syracusanis euertitur,ibid.C.

Trinacria postea Sicilia, 1.B

Trinacriæ symbolum quare in nummis Terinensium spectetur, 249.D. 250.A

Trinacrini a Syracusanis vincuntur, 25. B

Trinius Italiæ Fluuius, 202.A

Tripus Apollinis quare in numismatibus Rheginorum, 257.A

Triumphorum de Bruttijs series, 253.C

Triumphus de Picentibus actus, 243.B

Triumviri coloniæ deducendæ, 204.D. 205.B 232.D.

Troiani Herculis captiui, 227.A

Troianorum in Siciliam aduentus, 101.A

Trogilorum portus & porta, 19.D. 53.B

Trosculum Etruriæ opidum, 310.B

Truentum Picenorum opidum, 202.B

M.Tullius Cicero Quæstor Siciliæ, 5.A

Tullus Hostilius Romanorum rex, 77. C

Tunes Africæ opidum ab Agathocle captum 177.D.

Turnus Rutulorum rex, 311.D

Tuscum mare, 200.D

Tyche & Neapolis vrbis Syracusanorum partes a Marcello captæ, 53.D.

Tyche gymnasium, 20. A Tyche Acradinæ coniuncta,ibid. Tyche arx Labdalus, quæ & Hexapylon,ibid.B. Tyche aquarum indiga. ibid.C. Tyches aquæductuum tubos Athenienses inciderunt,ibid.

Tyndarides Syracusanus, 22.D

Tyndaris condita, 85. A. vrbs vetustissima, ibid.B. ab M.Agrippa capta, 86.A.

Tyndari Mercurij Fanum, 85.B

Tyndaritani liberi & immunes, 86.A. Verris auaritia vexati, 85.C.

Tyndaritanos Timoleon liberat, 37.B

Typhon AEginensis Cauloniæ conditor, 272 A.

Tyrrhenia regio, 244.A

Tyrrheni Italiæ populi, 197.D

Tyrrheni & Pelasgi indistincte apud historicos recensentur, 226.D.

Tyrrheni maris insulæ, 10.A

V.

Vada Sabatia Liguriæ opidum, 203.B. 308.D 317.C.

Vagienni Ligures, 309.A

Valentia ab Euandro Roma appellata, 228.B.

Valentiæ longitudo & latitudo, 255.C

M.Valerius Læuinus,Cos. 56.D.73.C.131.A

M.Valerius Maximus, Cos. 81.D

Q.Valerius Perpenna, 82.C

Valerius Cos.a Messana capta, Messalla nominatus, 82.A.

M.Varro Pompei præfectus, 291.B

Varus Fluuius Italiæ finis, 203.B

Vectigalia Catanensibus remissa, 67.A

Veientes Etruriæ populi, 203.C.primi Etruscorum a Romanis subacti, 310.C. quando primum cum Romanis bellauerint, 310. D bellum cum Anco Martio gesserunt, 310.D octenium cum Romanis bellauerunt.311.A

Veientium agrum Tiberis a Romano distinguebat,310.C.

Veleates qui & Eleates Liguriæ populi, 248.D ter triumphi materiam præbuerunt, ibid.

Velia quæ & Hyela opidum. 245. C. quando condita, 247. D. 248. A. loca palustria, 248.A. urbs Romanis fœderata, ibidem, D & 206.B.

Veliæ siue Hyelæ longitudo & latitudo, 249.A

Velienssium memoria intercidit, 248.D

Venafranum oleum, 208.A.234.A

Venafrum Campaniæ opidum, 200.B

Veneri columbæ sacræ, 105.A

Veneris Erycinæ templum, 104.C.105.A a Gallis

a Gallis ſpoliatum, 106.A.
Veneris feſtum apud Erycinos, 105.A
Veneris Æneadis ara, 101.D. 107.A
Veneris portus, 317.C
Venetia regio, 203.A
Veneti Italiæ populi, 198.D. 309.A
Venetorum limites. 203.A
Venus Erycina. 97.C
Venus Hegemones, 86.B
Verona opidum, 202.D.308.D
Verres Siciliæ Prætor, 58.A
Verris rapinis Siculi adflicti. 73.D
Veſcia Auſonum opidum, 200.B.220.B.222.C
Veſcinis ager, 220.B
Veſpaſianus Cæſar Nolam Coloniam deduxit 242.B.
Veſtini Italiæ populi, 198.D. 204.A. 220.B
Veſtinorum limites, 204.A
Veſuuius mons, 200.C. 208.A
T. Veturius Caluinus. Cos. 230.B
Vfens Italiæ fluuius. 199.D. 222.D
Vfentiæ tribus. 223.A
Viæ Appiæ deſcriptio, 231.C
Via Appia a Traiano reſtituta, ibid.D
Via Elorina, 138.A
Via Latina, 232.A
Via Leontina, 20.B
Via Pompeia, 83.D
Via Valeria, ibid.
Vibius Bruttiorum princeps, 254.B
Vibo Valentia colonia, 255.B
Vibonenſis ſinus corallo abundat, ibid.
Vicetia opidum, 202.D.308.D
Victoria Palantis filia, 227.D
Victoria in numiſmatibus Terinenſiũ, 249.D
Victoriæ fanum ab Arcadibus erectum, 227.D
Vigintumuiri coloniæ deducendæ, 204.D
Villa Luculli apud Neapolim, 212.B
Villa Virgilij apud Neapolin, ibid.
Vinum Falernum, 234.A
Vinum Polium, 58.B
Vinum Tarentinum, 293.A
Vinum Tauromenitanum, 70.D
P. Virgilij Maronis ſepulchrum apud Neapolim, 212.B
Vlyſſes Polyphemum oculo orbauit, 72.C
Vmbriæ limites, 205.D.307.A
Vmbri Italiæ populi, 197.D.198.D
ab Etruſcis pulſi, 202.B
Vmbrorum contra Cumanos bellum, 215.D
Vocontij Liguriæ populi, 317.C
quando a Romanis perdomiti, 318.A
Volaterræ Etruriæ opidum. 203.C.310.A
Volaterani Italiæ populi, 310.C
Volcæ Etruriæ opidum, 203.C.310.A
Volcentani Italiæ populi, 245.C
Volſci Latinorum populi, 199.D. 223.B. quot opida habuerint. 200.A. quoties triumphi materiam præbuerunt, ibid.C
Volſcis quando Romani arma intulerint, 223.B.
Volſcorum pertinacia, ibid.C. Fines, 200.A
Vomanus Italiæ fluuius, 305.A
Vria Salentinorum opidum, 201. C 291.A
Vtica ab Agathocle capta, 181.D
Vulcientes Etruriæ populi, 315.D
Vulſinienſes Etruriæ populi, 203.C.310.C
agrum Romanum deuaſtant, 315.C
Vulſinienſienſibus inducię conceſſæ, ibid.C
Vulſinienſium cum Romanis bellum, ibid.B
Vulturnus Campaniæ opidum, a Samnitibus Capua dicta, 233.C. a Samnitibus capta. ibid.D. colonia Romanorum, 220.A
Vulturnus fluuius, 200.B.215.B.233.C. Capuam interluebat, 233.D

X.

Xenocritus Athenienſis, 283.D
Xenodicus Agrigentinorum dux, 61.D. Heracleam liberat, 121.A. Gelam capit, 121.C 179.D. Ennenſes liberat, 128. D. Erbeſſum liberat, ibid. Herbitam expugnat, 179.D Leontinos ſocietate ſibi iungit, ibid. ab Agathoclis præfectis victus, 44.C. 129.A. 182.A. ſponte exſulatum profectus, 129.B ex patria profugit, 183.C
Xerxis in Græciam irruptio, 142.B
Xiphij piſces in freto Meſſanenſi, 72.D.84.C
Xiphonium promontorium, 9.C. 72.D.
Xuthus AEoli filius, 65.A
Xythia regio, 64.D

Z.

Zaleucus Locrenſium legiſlator, 264 D. ſibimet oculum eruit & quare, 265.A
Zancla vrbs, 75.B. quando condita, ibid.C a Cumanis occupata, ibid. a Samijs occupata, 76.B. 256.B. ab Anaxilla capta, 77.A euerſa, ibid. B. a Meſſenijs Meſſana nominata, ibid.D.
Zanclæi Rhegij exſtructionẽ adiuuant, 255.D
Zanclus gigas. 75.B.
Zeno Eleates Philophus, 127.A. 248.D
a Phalaride tortus, 127.A
Zephyria inſula, 263.D
Zephyre inſula, 264.A
Zephyrij Locri, 863.D
Zephyrium promontorium, 201.B. 263.C
Zephyrium Ponti opidum, 263.D
Zephyrium Cretæ opidum, 264.A
Zephyrus ventus, 263.D
Zeuſis pictor, 123.D
Zoilus Hieronymi tutor, 48.D.192.A
Zoſippus patricius Tyndaritanus, 85.D

FINIS.

ERRATA IN ALIQVIBVS EXEMPLARIBVS IMPRESSA, SIC CORRIGITO.

Pag.	A 3.	*versa* pro IDEM	*lege*	EIVSDEM.
Pag.	C 4.	*versu* 17.	*lege*	nummi.
Pag.	5.	*versu* 24.	*lege*	aggrediamur.
Pag.	6.	*versu* 27.	*lege*	Caronia.
Pag.	7.	*versu* 26.	*lege*	ſtagnum,
Pag.	10.	*versu* 12.	*lege*	Iſidorus
	ibid.	*versu* 15.	*lege*	Didyme,
	ibid.	*versu* 34.	*dele*	ſi
Pag.	16.	*versu* 12.	*lege*	inofficioſè
	ibid.	*versu* 14.	*dele*	ut
Pag.	17.	*versu* 26.	*lege*	eijceret,
	ibid.	*versu* 34.	*lege*	opprimuntur.
Pag.	18.	*versu ult.*	*lege*	marmoreum
Pag.	24.	*versu* 30.	*lege*	ſummiſuſque
Pag.	25.	*versu* 14.	*lege*	Trinacia
	ibid.	*versu* 20.	*lege*	Trinaciam
	ibid.	*in margine.*	*lege*	TRINACIA.
Pag.	29.	*versu* 23.	*lege*	ſubtracti,
Pag.	31.	*versu* 25.	*lege*	ſuperbam
	ibid.	*in margine.*	*lege*	SYRACVSANORVM
Pag.	33.	*versu* 37.	*lege*	nactum
	ibid.	*versu* 38.	*lege*	Aſsyria, *ibidem* Libya
Pag.	34.	*versu* 29.	*lege*	urbem
Pag.	35.	*versu* 33.	*lege*	liberant
Pag.	56.	*in margine.*	*lege*	CORINTHIVS.
Pag.	37.	*versu* 33.	*lege*	impoſito
Pag.	38.	*versu* 30.	*lege*	quamplurimas
Pag.	39.	*versu* 3.	*lege*	eum
Pag.	40	*versu* 36.	*lege*	Hannonis
Pag.	43.	*versu* 19.	*lege*	Timoleontion
Pag.	44.	*versu* 20.	*lege*	prœlio *& sic ubique.*
	ibid.	*versu* 27.	*lege*	Pœnis
Pag.	45.	*versu* 1.	*lege*	Dinocrate
Pag.	46.	*versu* 34.	*lege*	ſimilibus, itaque
Pag.	49.	*versu* 24.	*lege*	Indigemene
	ibid.	*versu* ult.	*lege*	Miſsis
Pag.	50.	*versu* 14,	*lege*	Damaratæ neptis
	ibid.	*versu* 31.	*dele*	ſorores
Pag.	51.	*versu* 7.	*lege*	fœderis
	ibid.	*versu* 8.	*lege*	turbatores è Siçilia
Pag.	53.	*versu* 14.	*lege*	Trogilorum
Pag.	54.	*versu* 5.	*lege*	peſtilentia, quum
Pag.	57.	*versu* 13.	*dele*	ut
Pag.	58.	*versu* 4.	*lege*	afflicta.
	ibid.	*versu* 21.	*lege*	decimam
Pag.	59.	*versu* 3.	*lege*	Apollinem
	ibid.	*versu* 13.	*lege*	Eubœæ
	ibid.		*lege*	Eubœam
Pag.	60.	*versu* 3.	*lege*	ſtudioſos
	ibid.	*versu* 31.	*lege*	oblatis
Pag.	61.	*versu* 26.	*lege*	Damyram
Pag.	62.	*versu* 10.	*lege*	Hieronymus Gelonis fi-
Pag.	64.	*versu* 28.	*lege*	Symæthus (lius
	ibid.	*in margine*	*lege*	SYMAETHVS
Pag.	70.	*versu* 15.	*lege*	Naxiorum
Pag.	78.	*versu* 5.	*lege*	Damarata
Pag.	87.	*versu* 34.	*lege*	Agyrinæos
Pag.	95.	*versu* 5.	*lege*	Himerenſes
Pag.	101.	*versu* 15.	*adde*	litteris ; tanquam incertis coniecturis aſsequi deſperabamus: eius tamen lectionem, tandem perducti
Pag	*ibid.*	*versu* 30.	*lege*	uniuerſum
Pag.	104.	*versu* 13.	*lege*	AEgitharſus
Pag.	105.	*versu* 17.	*lege*	Pauſaniam
	ibid.	*versu* 28.	*lege*	Anchiſen
Pag.	106.	*versu* 14.	*lege*	præſidia
Pag.	107.	*versu* 26.	*lege*	Hannonem
	ibid.	*versu* 35.	*lege*	P. Claudij
Pag.	108.	*versu* 23:	*lege*	Thunnorum
Pag.	120.	*versu* 37.	*lege*	Syracuſanus
Pag.	127.	*versu* 31.	*lege*	Ducetij *& sic vbiq.*
Pag.	128.	*versu* 4.	*lege*	Agrigentinos
Pag.	132.	*versu* 15.	*lege*	diſcrepantes
Pag.	141.	*versu* 24.	*lege*	Elorum
	ibid.	*versu* 34.	*lege*	Cyllirij
Pag.	145.	*versu* 12.	*lege*	Apollini
Pag.	147.	*versu* 2.	*lege*	AEtneum
Pag.	148.	*versu* 1.	*lege*	Micytho
	ibid.	*versu* 2.	*lege*	ipſi
	ibid.	*in margine.*	*lege*	VICTORIAE
Pag	151.	*versu* 36.	*lege*	obſediſsent;
Pag.	153.	*versu* 39.	*lege*	Lipara
	ibid.	*in margine.*	*lege*	LIPARA
Pag.	165.	*versu* 27.	*lege*	Syracuſani
Pag.	166.	*versu* 36.	*lege*	fuga tum
Pag.	168.	*versu* 14.	*lege*	Callippus *& sic ubiq.*
Pag.	175.	*versu* 22.	*lege*	Phalario
Pag.	177.	*versu* 14.	*lege*	Tyrannidem
Pag.	180.	*versu* 17.	*lege*	Archagathus
Pag.	182.	*versu* 4.	*lege*	Demophilus
	ibid.	*versu* 38.	*lege*	Hanno
Pag.	189.	*versu* 25.	*lege*	cæſa
	ibid.	*versu ult.*	*lege*	fœdus
Pag.	193.	*versu* 27.	*lege*	patientia
Pag.	200.	*versu* 8.	*lege*	Samnitibus
	ibid.	*versu* 12.	*lege*	Capuani
	ibid.	*versu* 38.	*lege*	Antiochi
Pag.	201.	*versu* 27.	*lege*	Meſſapia
Pag.	202.	*versu* 35.	*lege*	Maſsilia
Pag.	204.	*versu* 5.	*lege*	Septemtrione
Pag.	206.	*versu* 17.	*lege*	fœderata fœderis *& sic ubiq.* fœd. pro fæd.
Pag.	209.	*versu* 6.	*lege*	Palæpolim,
Pag.	210.	*versu* 27.	*lege*	bellum
Pag.	218.	*in margine*	*lege*	COLONIAE
	ibid.	*in margine*	*lege*	POENIS
Pag.	219.	*versu* 35.	*lege*	Sibyllæ
Pag.	222.	*versu* 4.	*lege*	Stephanus
Pag.	226.	*versu* 17.	*lege*	Aborigines
Pag.	230.	*versu* 3.	*lege*	Capuam
Pag.	233.	*versu* 5.	*lege*	deprecantibus
Pag.	246.	*versu* 31.	*lege*	Poſidoniaten
	ibid.	*versu* 32	*lege*	Sybaritæ
Pag.	254.	*versu* 8.	*lege*	XVII.M.
Pag.	256.	*versu* 27.	*lege*	cepit,
Pag.	263.	*versu* 34.	*lege*	& alij
	ibid.	*versu ult.*	*lege*	Carum
Pag.	264.	*versu* 36.	*lege*	ſplendidæ
Pag.	265.	*versu* 22.	*lege*	cœpêre
Pag.	274.	*versu* 17.	*lege*	ſcribamus.
Pag.	275.	*versu* 39.	*lege*	Equeſtris
Pag.	277.	*versu* 39.	*lege*	ac in fugam
Pag.	281.	*versu* 22.	*lege*	Polycrate
Pag.	286.	*versu* 9.	*lege*	Pyrrho
Pag.	288.	*versu* 7.	*lege*	Pylijs
Pag.	296.	*versu* 20.	*lege*	importuoſus
	ibid.	*versu* 23.	*lege*	Elephantorum
Pag.	299.	*versu* 18.	*lege*	Apollodorus
Pag.	302.	*versu* 1.	*lege*	uniuerſos
Pag.	305.	*versu* 15.	*lege*	Cumerum
Pag.	310.	*versu* 12.	*lege*	Vadimonis
Pag.	312.	*versu* 10.	*lege*	Falerios
Pag.	313.	*versu* 32.	*lege*	inſperatus
Pag.	314.	*versu* 31.	*lege*	Marcius
Pag.	315.	*versu* 35.	*lege*	Vulcientium
Pag.	317.	*versu* 38.	*lege*	Maſsilienſes
Pag.	320.	*versu* 30.	*lege*	Phrurium
Pag.	321.	*versu* 12.	*lege*	celebrem
	ibid.	*versu* 15.	*lege*	Liguribus res
Pag.	327.	*versu* 9.	*lege*	PILVMNO
Pag.	Tt.	*versa*, *versu* 4.	*lege*	ΡΟΔΙΟC
Pag.	vv. ij.	*versu* 10.	*lege*	Φαλέων,
ibid.	*versa.*	Pag. *versu.* 23.	*lege*	Eleutheri
Pag.	vv. iij.	*versu* 2.	*lege*	capitellum columnæ
	ibid.	*versu ibid.*	*lege*	cicada,
Pag.	Aaa.	*versa. versu.* 39.	*lege*	Etruriæ

IN HVBERTI GOLTZII HERBIPOLITAE VENLONIANI CIVIS ROMANI LIBROS NVMISMATVM.

IOAN. VIVIANI VALENTIANI.

SI ciuis vnquam, ciue ſeruato, tulit
Dignam coronam: GOLTZIVS
Altè inter omnes, ſed reuinctus efferat
Quercu perenni tempora.
Non ille vitam, quam breuis mox conficit
Vſura, conciui ſuo,
Cæſo hoſte donans: nocte ſed quos obruerat
Vrgens maligna obliuio;
Rurſus ſub auras, per virûm ora, nec alteram
Fati ſubituros vicem,
Viuos reducit, ut ſuis ſic ciuibus
Nihil ſit orbi notius.
Hinc ROMA tanto aſſurgit alma nomine
Sui ſuperba GOLTZII;
Mirata faſtis redditis imaginibus
Spirare priſca nomina;
Magnoſque longo agnoſcit ordine duces,
Suaque decora, tot prius
Abſtruſa terris. nempè quò cautæ veterum
Tantum laboraſſent manus,
Auro, vel ære, cùm prius nemo ſatis
Curaret, omnis & labor
Iam diffluēret; inſigni amore GOLTZIVS,
Manum tetendit patriæ.
Quid porrò Achæi Auſonia quondam ad litora,
Cælo efficaci, quò ſimul
Gaudent renaſci; quos honores apparant
Vrbes Sicanæ reddere?
Vt cuiusarte claret orbis, clareat
Dicendus orbi GOLTZIVS.

AD HVBERTI GOLTZII ROMANI CIVIS GRAECIAM, DANIELIS ROGERII ANGLI, PHALEVCI.

ANtiquas quòd opes, duces, triumphos,
Leges, templa, deos, decuſque priſcum,
Romæ reſtituas nouæ, ſuæ vrbis
GOLTZI, te facit illa grata ciuem,
Ac quernâ decorat tuas coronâ
Comas ciuibus ob ſuam ſalutem
Poſt tot ſæcla tuâ arte reſtitutam.
Hoc contentus honore, quem labori
Grata reddidit vrbs tuo acquieſcis.
Sed victoria maior eſt coronis,
Par corona nec vlla tot trophæis
Nam, quid maius opiner eſſe? ciuem
Creaſſe, an ſtatuiſſe ciuitatem?

ADOLPHI MEKERCHI I. C. EPIGRAMMA,

quo Auctoris nomen, cognomen, patria, ortus, domicilium, ciuitas, & opera tam edita, quàm edenda notantur.

Edidit HVBERTVM Venlo ſub luminis auras;
Illius & proauos & genus Herbipolis.
Bruga magis felix, quæ tecta laréſque benignos
Artifici dextræ præbet & ingenio.
Inuidit Latium, & Latij caput inclita Roma,
Roma peregrinis gentibus æqua parum.
Ac, ſibi ne tantum decoris laudiſue deeſſet,
Ciuibus adſcripſit GOLTZION Auſonijs.
Et meritò: quia nemo alius, qui mœnibus vrbis
Semirutis humeros ſuppoſuiſſet, erat.
Sed ne Roma tumeſce nimis: nam Græcia ciuem
Hunc à te repetet, furripiétque breui.
Tunc iterum viuent Thebæ, Sparta, Argos, Athenæ,
Totáque ſurget ouans Hellados Hellas humo.
GOLTZIVS & viuet, donec Venlo, Herbipoliſq;,
Bruga erit, & Latium, Græcia donec erit.

NICOLAI COLVII BRVGENSIS IN NOMEN AVCTORIS.

Huber & HVBERTVS, ſuntq; hubera ſemina mentis,
Huberis & pollet dotibus ingenij.

MELIORIS BARLAEI ANTVERPIANI,
IN SYMBOLVM HVBERTI GOLTZII
SIVE AVREI.

Cuius adeſt nobis HVBERTAS AVREA ducti
Conuenit in nomen, nomen vtrumque deæ.

EIVSDEM.

AVREA GOLTZIACA redierunt tempora cura,
Nomina ne rebus ſint aliena ſuis.

EIVSDEM.

Aſpicis egregium quod venit ab arte toreuma,
AVREA, ſi viuat, SECLA rediſſe putes.

IACOBI CRVCQVII MESSINII.

En pleno cornu quæ largiter AVREA SAECLI
HVBERTAS plena fundit amice manu.

AVREA

BRVGIS FLANDRORVM,
APVD HVBERTVM GOLTZIVM
AN. A CHR. NATO M. D. LXXVI.
MENSE APRILI.

CVM PRIVILEGIIS PONTIFICIS MAXIMI. IMPERATORIS CAESARIS, REGIS CATHOLICI ET REGIS CHRISTIANISSIMI.

FRANCISCI MODII BRVGENSIS IN SYMBOLVM HVBERTI GOLTZII SIVE AVREI.

HVBERTAS exosa hominum consortia, magnæ
Matris seq. & opes abdiderat gremio.
Certa, caput numquam fugitiuum, in luminis oras
Tollere, at imposita rupe perenne tegi.
Et iam, sub domnis rerum quæ excuderat vsus,
Et quæ sub Siculis; mersa numismata erant
Hæc quidem Acarnanl cornu ima in sede sed illa
Ipsius in primo qua pote quæq. loco
HVBERTVS tandem Diuam cognominem in astra
Desueta inuisis protrahit e latebris
Exoratq. retecto vt spargat diuite cornu
Vrbis opes primum mox etiam en Siculas.

HVBERTAS AVREA LOQVITVR.

VIxi olim, facta effigies nunc sum sine sensu,
Tunc obij, nullo nunc obitura die.
Responde. ex his quæ censes potiora duobus,
Corpus an æternum, vita sit ánne breuis?
Iuppiter hoc, illud formauit GOTZIVS. acri
Tradimus artificem, iudicióque Deum.

LIBER AD AVCTOREM.

QVod dederit tibi iure HVBERTAS AVREA nomen,
Testes sunt alij; sum tibi testis ego.
Verum pro HVBERTATE tua tibi pauca reponi,
Testes sunt alij; testis es ipse tibi.

SICILIAE HISTORIA POSTERIOR
SIVE
EORVM, QVAE POST PACEM SVB
AVGVSTO TERRA MARIQVE PARTAM
VSQVE AD HOC SAECVLVM GESTA SVNT,
COMPENDIOSA NARRATIO,

HVBERTO GOLTZIO HERBIPOLITA VENLONIANO CIVI ROMANO AVCTORE.

AVREA

HVBERTI GOLTZII, SICILIAE

BRVGIS FLANDRORVM
ANN. A CHRISTO NATO
M.D.LXXVI.

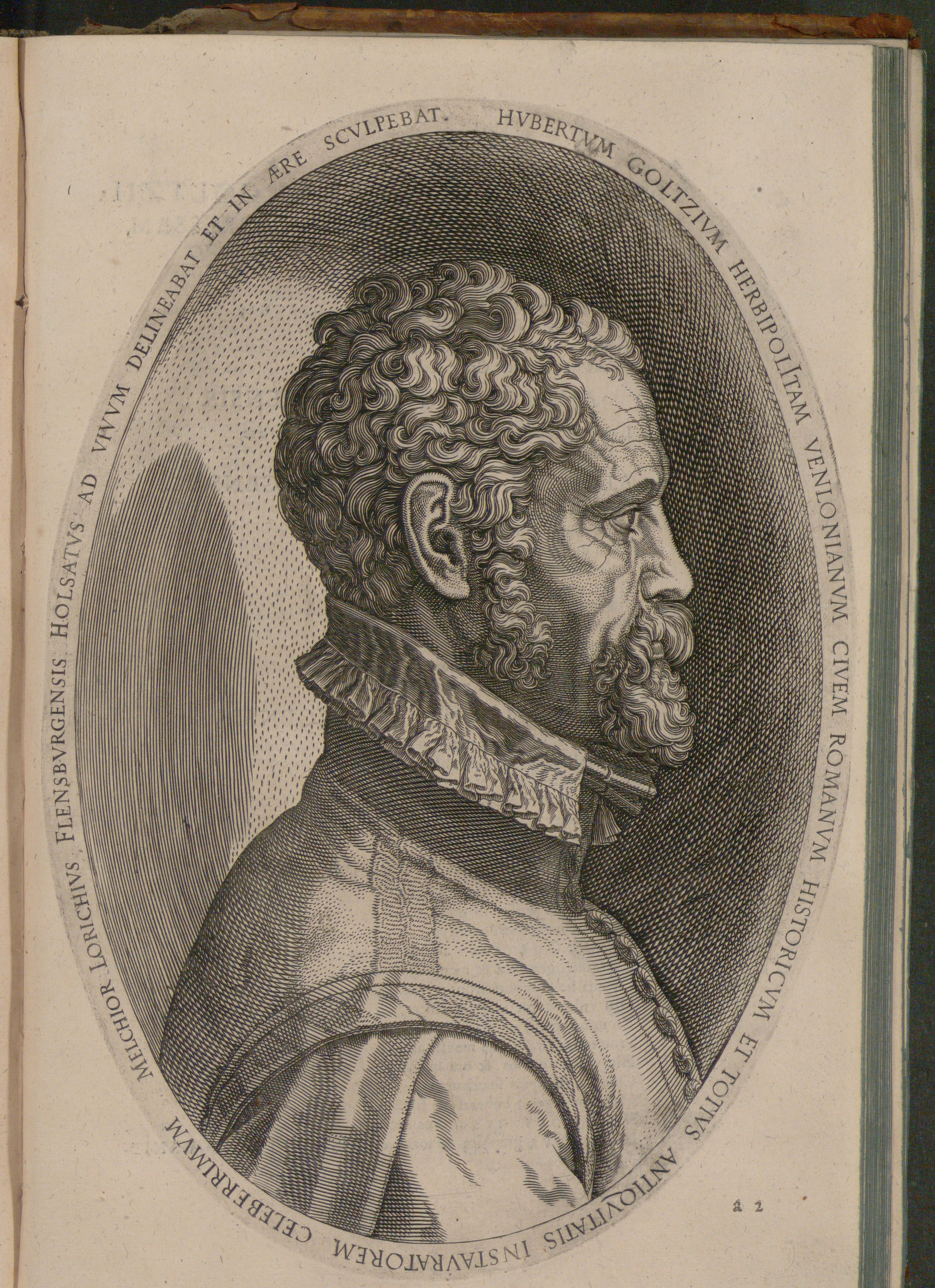
SERIES EORVM QVAE IN HAC POSTERIORE SICILIAE HISTORIA CONTINENTVR.

Siciliæ hiſtoria poſterior ſiue eorum, quæ poſt pacem ſub Auguſto terra mariq́ue partam vſque ad hoc ſæculum geſta ſunt, compendioſa narratio.

Gothorum, Saracenorum, Nortmannorum, Sueuorum, Hiſpaniarumq. regum, qui vtriusque Siciliæ regnum tenuerunt, Elenchus.

Siculorum qui Sapientia, Carmine, Eloquentia, alijsq́ue artibus excelluerunt, Elenchus.

Index rerum memorabilium, propriorumq́ue nominum quæ in hac poſteriore Siciliæ hiſtoria obſeruatione digna continentur.

MELCHIOR LORICHIVS FLENSBVRGENSIS HOLSATVS AD VIVVM DELINEABAT ET IN ÆRE SCVLPEBAT. HVBERTVM GOLTZIVM HERBIPOLITAM VENLONIANVM CIVEM ROMANVM HISTORICVM ET TOTIVS ANTIQVITATIS INSTAVRATOREM CELEBERRIMVM

IN EFFIGIEM HVBERTI GOLTZII AB MELCHIORE LORICHIO EXPRESSAM, LVDOVICI CARRIONIS BRVGENS. I. C. EPIGRAMMA.

HVBERTI effigies non eſt tibi ducta, LORICHI;
Hunc tua non facili ſcalpſit in ære manus:
Hiſtoriæ veteris Græcæ forma atque Latinæ,
Imo hoc ære latet Græcia cum latio.

ANDREAE PAPII GANDENSIS.

LORICHI in æterno dum pingis GOLTZION ære,
Das illi famam: nec minus ille tibi.

ADOLPHI MEKERCHI BRVGENS. I. C.

Pictorem pictor, ſculptorem Teutona ſculptor
Teuton, & hiſtoricum nobilis hiſtoricus,
Illum qui mores multorum vidit & vrbes
Is qui omnes terras & maria ambierat,
GOLZION expreſsit graphicè, prô Iupiter, arcta
LORICHIVS quantum quantus in hac tabula!
Omnia ſic ambo ſimiles, vt imagine eâdem
Goltzion hîc videas, Lorichium videas.
Alterius non ille manum ſibi, nec ſibi vultum
Optare alterius iſta manus poterat.

IANI LERNVTII BRVGENSIS.

Quod, GOLTZI, mortale tui eſt tabula hac expreſsum;
Qualicet, artificis extulit ingenium.
Aſt æterna tui potuiſſet pars quoque poni:
Ponere Mentoreo quam pote nemo opere:
Digna tenere oculos merito foret vnica & vna:
Digna tenere animos vnica & vna foret.

NICOLAI COLVII BRVGENSIS.

Non viuos Paphiæ deæ colores
Cois nobilis artifex in oris
Depinxit meliúſve doctiúſve,
Quàm ſit GOLTZIVS artibus decorus
Expreſſus, graphica & manu celebris.
En qua ſit grauitate frons verenda,
Qui vultu decor integro relucet!
An non ingenij omnia hæc acumen
Promittant, variaſque mentis artes?
Hîc vultus, oculos, & ora ſpectes,
Cuius mox ſapies ſuauitatem
Mellitam ingenij hubereſque fructus.
Hic eſt GOLTZIVS artibus decorus
HVBERTVS, graphica & manu celebris.

DANIELIS ROGERII ANGLI.

Agnoſce effigiem, qui mercurialibus orſis
Helladi quique faues, quique faues Latio:
Hæc illa eſt, GOLTZI, celebris pictoris imago;
Sculptoris celebris quæ ſimul ora refert.
Doctus is arte ſuâ ſcalpris animare metalla
Pingere quæque vides cuncta colore potens
Palma ſed iſta minor tantis virtutibus, vnus
Quas vel ab ingenio, quas vel ab arte colit.
HVBERTAS priſci redijt quo vindice SAECLI;
Maiorum virtus quo duce rurſus adeſt.
Qui pariter Graiûm nobis pariterque Quiritum,
Omnigenas proprio Marte recluſit opes.
Ciuibus adſcripſit quem maxima Roma ſuperbis,
Admirata decus, vim, geniumque viri.
Præmia promeritis ſed ſi daret æqua, referret
Qualem Zenoni Cecropides ſtatuam:
Eius & ora dicans, digno mactaret honore,
AEreus vt qui nunc AVREVS ille foret.

IN NVPTIAS HVBERTI GOLTZII SIVE AVREI ET HVBERTATIS AVREAE, FRANCISCI MODI EPITHALAMIVM.

Perpetuum cupiens ſibi virginitatis honorem
HVBERTAS, matris ſe abdiderat latebris.
Nequiquam clamante illa, mihi nata nepotes
Debes, & debes nata mihi generum.
Pertendenſque alta tectum ſub rupe locarat.
Tectum erat æternis cincta ſpecus tenebris.
Et iam, ter centum bis ter geminauerat annos,
Non vmquam vlli homini, non ibi viſa deo.
Cum genitrix, natam in tenebris mæſta vſque morari,
Lumina fert, toto per quod in orbe patet.
Auctoremque videns operis, dare idoneus æri
Hic vitam; hic tibi vir filia dixit erit.
Nec mora, diuæ illum perduxit ad vſque latebras
HVBERTATIS, eam flectere poſſe rata.
Adque humiles iam verba preces ſatis apta pararat.
Nil opus eſt precibus filia mater ait.
Huic ego læta viro propriam me ſponte dicabo,
Deque meo nomen nomine habere ſinam.
Totque petita procis olim, nunc hunc peto, ſolus,
HVBERTATE Dea hic coniuge dignus erat.
Finierat. iungunt dextras, & fœdera firmant.
Dos eſt, antiqui quidquid vbique latet.
Hinc eſt, ROMANI quod priſca potentia regni
Qualis erat, parua cernitur in tabula.
Hinc ſua SICANIAE en redierunt nomina terræ.
Hinc ſuus & GRAECIS forte redibit honos.

6

ORNATISSIMO VIRO HVBERTO GOLTZIO ANTIQVARIO ET HISTORICO CELEBERRIMO SOCERO SVO,

HIERONYMVS STADIVS IOANNIS F.P.N. ANTVERPIANVS S. D.

QVVM natali tuo, III. Kal. Nouembris annum quadrageſimum nonum, quem inter fatales, quod ex ſeptē ſeptenarijs cōpoſitus ſit, ab antiquitate relatū meminerā, proſperè & feliciter cōuerſum, tibi Socer cariſsime cōgratulatus eſſem; immo inquis, quin potius gratulabere mihi, quod tam impeditis & perplexis lucubrationibus extremam manū impoſuerim? adparebit enim hoc eodem fere tempore in qua condenda indefeſſo labore, aſsidua cura, perpetuis vigilijs inſudaui, Hiſtoria vrbium & populorum Siciliæ & Magnæ Græciæ in duas partes diſtributa & ex numiſmatibus & antiquorum monumentis reſtituta. tuum nunc eſt cariſsime gener votis mecum concipere, & DEVM OPT. MAX. deprecari vt nos voti reos faciat, quo vitam tantiſper prorogare dignetur, quod reliquos tres de Græcia, Inſulisque Græciæ, itidem de Aſia & AEgypto libros antiquitatum ſtudioſis communicauero. Macte iſta virtute tua ſocer optime, quē conſcius ſum, nullū ſibi otium concedere, quo aliquid ad communem hominum fructum conferas; ita vt hæc eadem aliquando in lucem & oculos omniū magna cum lectoris voluptate & vtilitate proferre poſſes, nullo ſtudio defatigari, nullo labore deterreri neq; frangi, nocte dieq; aſsiduum in opere eſſe; neq; parem tot lucubrationibus mortalium quemquam mihi perſuaderi potuiſſet, niſi exēplo mihi tuo id teſtatiſsimum eſſet. nam nullā tibi aliam rem cordi eſſe, nullam voluptatē te capere maiorē, quàm in litterarū iſtarum propagatione, argumento ſit, quod poſt exceſſum honeſtiſsimæ matronæ Elizabethæ Hulſtiæ cōiugis tuæ, quæ ſeptem tibi proles ſibi ſuperſtites enixa erat, etiamſi amicorū tuorum cōmendatione tibi per hoc biennium variæ & non negligēdæ affinitatis nouæ occaſiones oblatæ ſint, tu tamen cælibatum te coniugio potiorē habere ſemper reſpōderis, quod ille minus quàm matrimonij vinculū impedimenti ad tuarum lucubrationū promotionē conferret. Equidem quum iſtas conciperem, Maria filia tua, quā mihi coniugem dediſti ſuperueniens, percunctata ecquid agerem? vt intellexit me de tuis lucubrationibus & indefeſſo labore teſtimonium conſcribere ſubiecit, immo inquit non ſemel exhorreſco, quū in Flandria armorum furijs tumultuari intelligo: verita (quod omen Deus auertat) ne ſi quid violenti Brugis ab hoſte impēderet, Archimedis Syracuſani in patre exemplum, quem miles incautū, & in puluere lineas ducentē oppreſsit, repeteretur. Nihil etiam vſqueadeo cariſsime ſocer, vt tuam affinitatem ambirē commouit, atque vitæ tuæ integritas & probitas, cōſuetudo, qua vteris fruerisque honeſtiſsimorum & doctiſsimorum virorum; tum felix educatio prolium tuarum, quæ vt a parente ſuo non degenerant, ita & tuo exemplo, quia bonus dux bonum reddit comitem, ad virtutem & diligentiam inuitantur. Quidquid Marcello primogenito tuo otij ab Apotheca; Aurelio ab officina libraria ſupereſt, hoc totum tribuunt tranſcribendis exemplaribus & prælo præparandis; Scipio in imitanda numiſmatum delineatione, Iulius in ſcalptura explenda occupatur: vt Sabina & Catalina in colligēdis iam impreſſis paginis & conferendis. magno argumento te tuos non tantūm ſibi, ſed & reipublicæ educaſſe & ad ſtudiorum publicorum vtilitatem procurandam felici & proſperaimitatione, honeſtiſsima & egregia voluntate tua excitare. Bene vale Cariſsime ſocer & de republica litteraria vti hactenus bene mereri perge. Brugis Flandrorum Pridie Kal. Nouembris Anno M. D. Lxxv.

HVBER-

HVBERTI GOLTZII HERBIPOLITAE VENLONIANI CIVIS ROMANI IN HISTORIAM POSTERIOREM SICILIAE PRAEFATIO.

SICILIA, vt ab initio patria Læstrygonum & Cyclopum fuerit; & post eos nutrix tyrannorũ, numquã domesticis armis seruitutem satis excusserit; sed externis solum, libertatem tota recuperauerit, quantum ex priscorum monumentis, aut numismatum etiam subsidio repetere potuimus, vsque ad pacem sub Augusti auspicijs terra mariq; partam, in priore historia nostra iam retulimus. adhæc vt sæpius, posteaquã in Prouinciæ formã redacta erat, a fugitiuis lacerata affectaque fuerit, ostendimus. Ordinis itaque & instituti nostri ratio, nũc exigere videtur, vt breui enumeratione quis Romano imperio externis bellorũ procellis ignauiaque Imperatorum labefactato, perpetuus Siciliæ ad hoc nostrũ vsque sæculum status fuerit prosequamur. Primùm igitur Gothorum armis per viginti annos lacerata sub Saracenorum siue Arabum inde imperio ducentis & triginta prope annis seruiuit; ab quorũ iugo Nortmannorũ principum virtute liberata, sub ijsdem centum triginta septem annos exegit; porrò exolescente Nortmannorum stirpe, Sueuos septuaginta annis plus minus dominos habuit, donec tandem Conradino Sueuorum vltimo, per iniuriam iussu Caroli Andegauensis supplicio affecto, in Gallorum potestatem deuenit, Pontifici quoque Romano vectigalis facta. Huius verò Caroli præfectorum sæua tyrãnide, & promiscua in matronas virgineque libidine, Siculi postmodum lacessiti, sumtis pro libertate armis, cruentissima in Gallos cæde, nulli sexui nulli ætati parcentes grassati sunt: & ipse Carolus postremò per Petrum Aragoniæ regem, regno (quod Petrus ob Constantiam Manfredi olim regis filiam, in vxorem ductam, pertinere ad se asserebat) exutus est. hinc postremò ab Aragonia gente, successione continua per ducentos propemodum annos, ab nouem eiusdem gentis & familiæ regibus, vsque ad Ferdinandum Catholicum Castellæ regem in ea regnatum; donec Ferdinando Catholico Carolus Quinctus ex filia nepos & Imperator Romanus, qui Rempublicam Christianam iam fatiscentem, virtute sua in meliorem spem erexit; & Carolo Philippus Secundus, in ius regni, viuo adhuc patre successit. Vsqueadeo vt nisi fallant Chronologi tantum temporis ab Augusti imperio vsque ad hoc sæculum nostrum porrò numeraturi simus; quantum ab eiusdem imperio ad primam Siculorum memoriam retro colligi

colligi poteſt. totumque hoc ſpatium propemodum tria millia centum viginti annorum comprehenſurum eſt. Ceterùm poſteaquam & iſtam quoque partem per compendium tradiderimus, paucis etiam Gothorum, Nortmannorum, aliorumque regum qui aut vtrique Siciliæ cis & vltra Pharum coniunctim aut Neapolis, & Siciliæ regnis ſeparatim præfuerunt, Elenchum, hiſtoriæ noſtræ ſubiunximus: addidimus inſuper illuſtrium virorum Elenchum, eorum inquam Siculorum, qui rerum geſtarum gloria, vel ſapientia, aut meritis in rempublicam commendantur; quorumque rationem, non offerente ſeſe opportunitate hactenus habere non quiuimus.

SICILIAE

A

SICILIAE HISTORIA POSTERIOR SIVE EORVM, QVAE POST PACEM SVB AVGVSTO TERRA MARIQVE PARTAM VSQVE AD HOC SAECVLVM GESTA SVNT, COMPENDIOSA NARRATIO,

HVBERTO GOLTZIO HERBIPOLITA VENLONIANO CIVI ROMANO AVCTORE.

B

DE GOTHIS ET VANDALIS.

OMANO iam imperio seneſcente & ad conuerſionem ſuam præcipiti, quum partim in Thracia veluti a ſuo corpore auulſum; partim in Italia Imperatorum diſcordia affectum eſſet; omnium peregrinorum & barbarorum armis lacerari & conuelli cœpit: ita Perſæ Aſiam; Gothi & Hunni Thraciam atque Pannonias; Weſtrogothi Hiſpanias; Sueui Gallias; & Oſtrogothi tandem Italiam, & de qua nunc nobis dicendum eſt, Siciliam occuparunt. Ceterùm Theodoſio Iuniore imperium Orientis adminiſtrante, Genſericus Vandalorum rex Carthagine capta, Siciliam: & poſtmodum Anicio Maximo imperium in Occidente tenente; vrbem Romam anno poſt natiuitatem Chriſti CCCCLV. inuaſit. Succeſsit Theodoſio Cæſari Valentinianus; ſub quo Flauius AEtius, imperatoris ſui auſpicijs Hunnorum res & Attilam regem, Gothorum copijs adiutus, in Gallia grauiter afflixit. AEtio mox vel æmulatione vel inuidia iuſſu Valentiniani interempto; & ipſe a militibus ſuis confoſſus perijſſe ſcribitur. Auguſtulo deinde Oreſtis filio Occidenti, & Zenone Orienti imperantibus, Odouacer Herulorum auxilio, Italiæ principatum, deiecto Auguſtulo, per ſedecim annos tenuit. Zeno, vt ſibi Italiam aſſereret, Theoderico Gothorum regi auctor fit, vt contra Odouacrum bellum moueat; quem is ad Aquileiam aſſequutus prœlio vincit; mox apud Rauennam ſæpius acie profligatum, & Rauennæ mœnibus ſeſe includentem, triennio obſeſſum ad deditionem compulit occupataque Italia Theodericus Siciliam, quam præſidijs nudam

D videbat, affectat eamque magna claſſe adortus, cum circumiacentibus paſsim inſulis ſuo imperio adijcit. atque vt Siciliam præſidio contra vim externam muniret; Panormi arcem ſibi quoque erexit. Theodericus inde anno regni ſui triceſimo ſeptimo orbus moritur. poſt cuius mortem, quum Gothorum in Italia & Sicilia res, domeſtica ſeditione, & Theodahati regis ignauia, in deterius quotidie prolaberentur; inſulam Beliſarius Iuſtiniani Cæſaris ſui auſpicijs decimo octauo quã a Theoderico occupata fuerat anno, Gothis inde expulſis Romano imperio reſtituit. Totilas tamen Gothorum rex Siciliæ non diuturnam quietem permiſit; & poſt aliquot ignobilia opida, partim vi partim deditione capta, Syracuſas terra marique obſedit: ſed affectis in Italia Gothorum rebus, Totilas omne copiarum robur ex Sicilia deduxit. mox Artabanes, Iuſtiniani præfectus, qui cum claſſe poſt Liberium miſſus erat in Siciliam (quum Liberius tantum Syracuſarum portum, inuitis hoſtibus intraſſet,

AN. A CHR. N. CCCCL. GENSERICVS VANDALORVM REX SICILIAM OCCVPAT.

ATTILA HVNNORVM REX CDLXXVI. ODOVACER HERVLORVM REX ITALIAM OCCVPAT.

CDXCIII. THEODERICVS GOTHORVM REX SICILIAM OCCVPAT.

DXL. BELLISARIVS SICILIAM RECVPERAT.

TOTILAS GOTHORVM REX SICILIAM DEVASTAT.

DXLI.

ſtatimque nulla re memorabili geſta abijſſet) poſtquam hoſtium vires vidit afflictiores, non Syracuſas modo liberauit obſidione: ſed Gothos etiam per partes adortus; qui opidatim, præſidij cauſſa. in tota inſula diſperſi erant, facile debellauit, & regnum Iuſtiniano reſtituit. tandem poſt Totilæ interitum & varios bellorum motus reliquiæ Gothorum a Narſete altero Iuſtiniani duce eorum rege Theia in prœlio occiſo, oppreſſæ ſunt; poſtquam a Theoderico Italia & Sicilia Gothorum imperio LXI. annis occupata fuerat. & Sicilia Græcorum auſpicijs adminiſtrata eſt. A

DLIIII. NARSES GOTHOS IN SICILIA EXTINGVIT.

DE SARACENIS.

SARACENI qui nomen ſuum a Sara, Abrahami vxore repetebant, ſedes in Arabia felici ſibi delegerant: gens ea vſque ad Heraclij imperium obſcura; tunc quidem fines ſuos egreſſa cum Arabibus atque alijs qui ipſis circumfuſæ erant, nationibus confuſa, in multitudinem infinitam excreuit. Anno namque ſalutis noſtræ ſexcenteſimo & decimoquarto quum Heraclius Auguſtus ſuperato Coſrhoe Perſarum rege; Africam, AEgyptum, Suriam, Meſopotamiam, & quidquid fuerat a Perſis occupatum Romano imperio recuperaſſet, ſola Arabia in armis erat. Cuius motus magnum toto orbi incendium, belli & religionis fæuiſsimas faces accendit, & maximum malorum ſeminarium; quo magna mortalium, & orbis habitati pars ex veritatis luce in denſas opinionum & errorum nebulas præcipitata eſt eius impietatis caput & fons Mahumethes fuit, dubium Arabs an Perſa: vtrumque enim traditur. Ceterùm quum is anno Chriſti ſexcenteſimo & triceſimo ſecundo, mortuus & Mechæ ſepultus eſſet: eiuſque auſpicijs Saraceni Aſiam occupaſſent: Europam quoque inuadere auſi primò Rhodum petiuêre; mox Coloſſum æneam Solis ſtatuam LXX. cubitorum altitudine, terræ motu primum euerſam, deprædati ſunt; inde AEgæo mari latrocinijs vexato & Cycladibus direptis, in Siciliam prouecti, litorales eiuſdem oras primùm populantur, mox vt neminem obſiſtere vident, in meditertanea excurrunt, ferro & igne multiplicique clade inſulam affligunt. qua cognita Conſtans Auguſtus, Olympium Exarchum cum claſſe contra eos miſit; qui tam atroci pugna prœlioque nauali cum Saracenis congreſſus ſcribitur, vt propior victo quàm victori hoſtibus tandem ſuperatis, & inſula liberata, paucis poſt diebus tantis laboribus fractus e viuis exceſſerit. Conſtans inde Auguſtus quum Romæ benignè admodum exceptus; eandem opibus ac precioſiſsimis quibuſque ſignis ſpoliaſſet, Neapolin primò, inde in Siciliam transfretauit. ſubſtitiſque Syracuſis quoad tributum quod Italiæ, Siciliæ, ceteriſque inſulis prouincijsque ex libito non ex veteri formula imperauerat, coëgiſſet. quod tanta acerbitate per ſexennium exactum eſt, vt non ſolum multi fortunis, ſed liberis etiam & vxoribus ſpoliati ſint; qui a parentum aut maritorum obæratorum amplexibus, ad ſeruitutem auellebantur. Sed Conſtans breui ſceleB C D

AN. A CHR. N. DCXIIII.

MAHVMETHES APOSTATA. DCXXXII.

SARACENI SICILIAM DEPOPVLANTVR.

OLYMPIVS EXARCHVS CVM CLASSE IN SICILIAM MISSVS. DCL.

rum ſuorum vltionem expertus eſt, dum namque molliùs & ſolutiùs inter ſuos verſatur, feruenti balneo vaporeque ex Mezentij ſiue Magnentij (variat enim apud ſcriptores nomen) inſidijs ſuffocatus eſt. Hic Magnentius ordinum ductor ſub Heraclio imperatore fuerat, & imperium ſcelere ſuo affectabat. cuius motus ſtatim Theodorus Exarchus, vndique coacto milite oppreſsit. variat in hac parte ſcriptorum auctoritas, ſunt qui Conſtantinum vt patris mortem vlciſceretur, ſibique vindicaret armis imperium, cum claſſe in Siciliam veniſſe tradant: alijs placet; eum metu paterni caſus domi manſiſſe, ita vt Saraceni comparata claſſe, Siciliam nouis motibus agitatam aggreſsi ſint: Syracuſas quæ nullo præſidio tenebantur ſubita vi adorti ceperint, & quia ibi tutò hærere, nondum confirmatis opibus, nõ poterant, ob Italiæ & Africæ quæ iam ipſis bellũ moliebatur propinquitatem; omnia cæde promiſcua proſternũt

THEODORVS EXARCHVS ITERVM. DCLIII.

SARACENIS SICILIAM ITERVM INVADVNT.

Romanæ

A Romanæ vrbis ornamenta, huc vt memorauimus a Conſtante congeſta; omnemque Syracuſanorum gazam in naues componũt, prædaque ampliſsima ditati AEgyptum repetunt. Sunt tamen alij qui ſcribant, quod propius ad veritatem accedere videtur; a Conſtantino cuncta, quæ pater Romanis ademerat, oppreſſo patris ſui percuſſore Magnentio Conſtantinopolin tranſportata: Barbaro, autem poſt Magnentij cædem inſulam inuaſiſſe. Ceterùm ne ordinem ſeriemque rerum deinceps geſtarum vſque ad Siciliam a Saracenis occupatam abrumpamus, pauca de Orientis & mox Occidentis Imperatoribus adijciemus. Conſtantino Iuſtinianus filius eius nominis ſecundus ſucceſsit; ſequuntur inde principes; ita vt ſequens præcedenti exſilium aut excidium intentaret. Leone autem Iſanco imperante Sicilia ſergij præfecti opera ab Imperatore deſciuit; ſed ab eodem iterum mox in poteſtatem redacta eſt. Poſthæc quum Pipinus Francorum Rex Stephani ſecundi Pontificis rogatu, Aiſtulphum DCCLII.
B Longobardorum regem Romanis rebus infectum domuiſſet; & paullopoſt Carolus eius filius, cui rerum geſtarum magnitudo Magni cognomentum peperit, deſiderium Aiſtulfi filium, Hadriano pontifice petente debellatum captumque cum ſuis in Galliam miſit. Mox quum Carolus Leonem tertium Romanorum Pontificem a populo & proceribus Romæ expulſum, armis reduxiſſet; a Pontifice Imperator & Auguſtus ſalutatus eſt: atque ita Occidenti ſumma Imperij dignitas, quæ trecentis ex triginta annis in Thraciam tranſlata fuerat, reſtituta eſt. Carolus pacem ab Irene imperatrice ante præſcriptam cum Nicephoro eodem fœdere, ijſdemque legibus confirmat; ita diuiſo imperio, vt Sicilia cum Calabria & Apulia Nicephoro: reliqua Italiæ pars Carolo cederet. Per id tempus, (annus a Chriſto nato octingenteſimus agebatur) Saraceni AEgypto, Africa, Suria & Hiſpania potiebantur, contra quos Carolus multa præclarè geſsit. poſt mortem Nicephori Sicilia Stauratio; inde Michaëli Curopalato; & eius filio Theophilacto; mox Leoni Armenio Michaë- DCCC.
C lique Balbo Conſtantinopolitanis imperatoribus paruit. eo imperante Saraceni qui Africam occuparant, cum claſſe Siciliam inuadunt, & omnia ferunt aguntque; mox & Panormum & aliquot opida per vim capiunt. Siculis ea clade oppreſsis, Bonifacius Corſicæ Comes cum Etruſcorum auxilijs ſaluti fuit; is quum in Africam exercitum expoſuiſſet inter Vticam & Carthaginem Saracenos aggreſſus, magno prœlio fudit, & ter acie congreſſos vicit & profligauit; ita vt Saraceni tot cladibus e Sicilia detracti; ad ſuorum auxilium relicta Panormo, ceteriſque inſulæ locis in Africam reuocati ſint. Liberata Bonifacij ſtratagemate & virtute Sicilia, Michaël Imperator in eam Præfectum cum magno militum præſidio Euphemium; cui legatum Exarchum adiunxit, tranſmiſit. Saraceni interea claſſem duce Sabba expediunt. contra quos Michaël claſſem, ductore Theophilo cum ſexaginta Venetorum triremibus inſtruxit; concurritur nauali certamine ad Crotonis litora; Theophilus ca- DCCCXXI.

PANORMVS A SARACENIS CAPTA.

D ptis aut depreſsis nauibus, ſolus fuga euaſit. Sabba victor in Dalmatia opidum Auſtenſe diripit; Venetorum naues e Suria venientes cum mercibus capit; Anconam direptam incendit: prædaque ditatus in Africam reuertitur. Variant deinceps Siculorum Annales in occaſionis enarratione. qua Arabes ſiue Saraceni in Siciliam a Michaëlis Auguſti Præfectus euocati, eandem CCXX. fermè annis intoleranda ſeruitute oppreſſerunt. ſunt qui Georgij Maniacis perfidiæ hoc imputent; cauſſam aut fabulam affingunt. eum rerum nouarum ſtudio captum Siciliam quam ex Michaëlis imperio adminiſtrabat, occupaſſe. pecuniam ſuo nomine & imagine ſignaſſe. Michaëlem, vt ſcelus Georgij vlciſceretur, cum vxore ſua fallax conſilium & dolum communicat. mortuum Imperatorem ex ſubito morbo euulgatur; Auguſtam, quaſi ad ſecundas aſpiraret nuptias, præferre cunctis Maniacem; hũc per legatos ad matrimonium ſolicitare: eundem hac occaſione oblata accenſum, tamen frau-

EVPHEMIVS SICILIAE PRAEFECTVS.

dem subesse veritum, filium insulæ cum arcanis mandatis præfeciſſe: mox ipsum vt in Palatium Constantinopoli peruenerat, comprehensum & capitis supplicio perfidiæ pœnas luisse filium intellecta patris calamitate, Siciliam, vt in mandatis habebat, Saracenorum regi in clientelam tradidisse. Ceterùm vt in ea enarratione multa admodum infarciuntur; quæ vt fabulosa labefactari possint; ita etiam a temporum ratione & euentuum ordine infirmantur. Maniachem namque Siciliæ præfuisse & sub Constantini Monomachi imperio multis post annis floruisse; & Saracenos magna Siciliæ parte expulisse veterum monumentis testatum est. propius verò est, quod Ioannes Curopalates Græcus auctor tradit; Euphemium Michaëlis in Sicilia Præfectum, audaci scelere vestalem ad libidinem suam è loco sacro rapuisse: atque quum eius fratres germani de virginis incestu Euphemium apud Exarchum accusassent; ille & Euphemij potentiam & iram veritus querelas neglexit. Fratres ad Michaëlem profecti incestuosum criminabantur, decernit Imperator Exarcho vt Euphemium in potestatem redactum, naribus truncatis extremo supplicio afficiat, Euphemius ijs cognitis, cum militibus contra imperatorem conspirat. Exarchus vim metuens è Sicilia excedit; Euphemius Rex salutatur; & regnum sibi paucis admodum obstantibus vindicat. mox etiam, ne qua vis externa ipsum percellere possit, amicitiam & fœdus cum Saracenis, qui tunc Caruenum tenebant; & cum Abrahamo ipsorum rege coniungit. Abrahamus classem cum X L. M. in Siciliam, præfecto ijs Alcamo strenuò viro mittit; is quum ad Mazaræ emporium appulisset, classem, vt spem reditus suis præcideret, nisi virtute eum sibi aperirent, combusisse scribitur: & Selinontinos expugnasse, captiuos vt Siculis metum incuteret, in ahenis coxisse. Mox Saracenis plurima deduntur opida; Alcamus vt & præsidio & loco sese contra vim hostium muniret; in edito & prærupto monte Alcamum arcem & opidum condidit. atque quum ille a Siculis obsideretur, Abrahamus alium exercitum; cui Ased Benforat præfecit in Siciliam misit; cuius opera & Alcamus obsidione liberatur; & ceteræ vrbes Saracenorum imperium accipiunt, Euphemius interea Syracusas, diademate & regio ornatu insignis, ingreditur. eundem fratres Vestalis quam diximus inter colloquendum impetu facto obtruncant, caputque palo præfixum circumfertur, & ad Michaëlem imperatorem Constantinopolin transmittitur. Saraceni Sicilia, exceptis Syracusis & Tauromenio potiuntur. Messanam magno labore, & dimidiam tantum; ita vt Christiani altera vrbis parte, suis legibus & iure agrisque vterentur; ipsi reliquam incolerent, ad pacis conditiónes coegerunt. atque vt antea insula ab Heraclij tempore græcis litteris, ac gymnasijs, templisque Græcanico ritu constructis ornata fuerat: ita deinceps Mahumetana impuritate profanata; multaque ædificia & fornices latericiæ Saracenica imperitia & ruditate erectæ sunt. Administrabatur prouincia per quinque Præfectos; quorum præcipuus Raxi dictus Messanæ prætorium habebat; eiusque Præfectura ad Tauromenium vsque secundum Ionici maris, ad Tyndarida secundum Etrusci maris litora extendebatur. huic quatuor reliqui parebant. quorum vnus Catanæ; alter Syracusis; tertius Drepano; quartus Panormo præerat. Sergius Pontifex Maximus vt Saracenos Sicilia depelleret Ludouicum secundum Imperatorem obtestatus, responsum accepit, eam belli prouinciam Michaëli esse relinquendam; Michael, quum Theophilum filium misisset, is clade accepta, victus Constantinopolim rediit. Michaële inde patre defuncto Theophilus imperium accepit; qui quum bis cum Saracenis in Asia infeliciter pugnasset, morbo extinctus est; cui Michael cum Theodora matre successit; isque vt imperio solus potiretur, Theodoram cœnobio inclusit, Basiliumque Macedonem sibi in regni socium cooptauit qui vt nulla fides regni socijs esse, & ius imperij causa violari solet; Michaelē postquam cum Theodora matre annos XIIII. & solus XI. imperasset, obtruncat. Basilius imperij

EVPHEMIVS SICILIAE REX SALVTATVS.

ABRAHAM SARACENORVM REX.

ALCAMVS PRAEF.

SELINOS A SARACENIS CAPTA.

ALCAMVS CONDITA.

ASED BENFORAT PRAEF.

SARACENI SICILIAM OCCVPANT.

DCCCXXIX.

MESSANA A SARACENIS CAPTA.

SICILIA IN QVINQ. PRAEFECTVRAS DIVISA.

AN. DCCC XLI.

DCCCLVI.

A imperij ſucceſſor cum Imperatore & cum Pontifice Romano fœdus percuſsit: claſſem præfecto Niceta inſtruxit: qui circa Peloponeſum & Apuliam Saracenos aliquoties nauali prœlio fregit. Saraceni vt Syracuſis potirentur claſſem, quæ agros popularetur mittunt; contra quos Baſilius, naues armamentis & nautico inſtrumẽto inſtructas duce Hadriano in Siciliam nauigare iuſsit. Interim dum Hadrianus in Peloponneſo cunctatur; Syracuſani a Saracenis obſidione vrgentur & acerrimè oppugnantur. caditque telo tormentario percuſſus Hocobus Saracenorum præfectus. creſcit Syracuſijs ex ea Hocobi cæde animus & pertinacia; ſed Saraceni & viribus & numero potiores magno impetu in vrbem, perruptis magna vi portis irruunt. mox etiã claſſe in portum ſubducta; vrbs a Saracenis diripitur; & ferro ignique euaſtatur. Sed adhuc Hadrianus apud Hieracium portum otio & voluptatibus indulgebat; intellectaque (ſiue per malos vt fertur genios) ſiue, quacunque alia ratione, Syracuſarum clade Conſtanti-
B nopolin confugit; eundem Baſilius quia in officio ceſſarat, virgis cæſum in exſilium relegauit. iamque Sicilia Saraceni præter Tauromenium potiti; etiam Calabriam & Apuliam prædationibus vaſtant; & Panormum ſibi ſedem deligunt. Ceterùm quum Baſilius Stephanum quoque Mazentium cum claſſe contra Saracenos cum imperio miſiſſet, ille Imperatoris ſui mandata oblitus, inque Venerem & voluptates ſolutus, reuocatur; ſuccedit Nicephorus Phocas, qui Saracenos Italia expulit, & vrbes aliquot recepit; hoſtesque vt ſe intra Siciliam continerent, coercuit. Tum quies Italiæ ſucceſsit vſque ad Conſtantinum Leonis filium, & Baſilij nepotem. Leone autem cognomento Porphyrogeneto regnante Saraceni magna vi Tauromenium aggreſsi, dura aliquamdiu obſidione circumſeſsum, maxima demum ciuium cæde expugnarunt. Conſtantinus mortuo patre ſeptennis vnà cum matre Zoe & Alexandro patruo Imperium ſuſcepit. & Saraceni rurſus Italiam populantur. Imperator etiam a Bulgaris vexatus, per Euſtathium pacem cum Saracenis qui Siciliam occuparant fe-
C cit; vectigalémque ſe XX. M. aureis quotannis fore ſpopondit. Interea Simeon Bulgarorum princeps & Fatlus Saracenorum in Africa Rex, contra Imperatorem res nouas moliuntur; quorum legati iuxta Calabriam intercepti & ad Conſtantinum VIII. Auguſtum miſsi ſunt; is Bulgaros in carcerem condi iuſsit; Saracenos incolumes & muneribus etiam ornatos ad Fatlum tranſmiſit. Fatlus animi magnitudinem in hoſte admiratus, eidem dimidium vectigalium remittit; & eius amicitiam colit. Fatlo defuncto Bulchar Saracenus rex in Sicilia ſucceſsit; is Græcos Calabria & Apulia eiecit; & magnam Græciam ad Garganum vſque montem in poteſtatem redegit. Conſtantinus tanto eius ſucceſsu conſternatus; per Ioannem Aſiceretum pacem cum Saraceno fecit. Sed quum fœderis percuſsi tempus conuerſum eſset, Saracenique Calabriam nouo bello affligerent; Conſtantinus claſsem cum Carbea & Morleone præfectis; & exercitum duce Mariano Argo ijſdem opponit; Saraceni tanto apparatu conſterna-
D ti; & naufragio etiam perturbati, pacem ijſdem quibus antea legibus cum Græcis componunt; atque ab eodem tempore res in Sicilia vſque ad Nicephorum Phocam quieuêre. Phocas autem imperio potitus Manicellum Leonis fratris ſui ex pellice filium cum claſse in Siciliam miſit; qui ætatis imperitia; & vitijs obrutus; a Saracenis in locis aſperis & impeditis victus & profligatus eſt. Phoca interfecto Baſilius ſucceſsit, is præfecto Oreſte eunucho claſsem contra Saracenos inſtruxit; ſed quum is ſenio conſumtus anno ætatis LXXII. antequã magni aliquid gereretur, fatis conceſsit; fratrẽ ſuũ Conſtantinum habuit ſucceſsorem; cuius auſpicijs Oreſtes quũ bellum adminiſtraret, Saracenorũ fraude per indutias deceptus, magna cũ clade e Sicilia expulſus eſt, felicioribus inde auſpicijs per Nicephorũ Carentẽ, Romani Argyropoli (qui gener Conſtantini ex Zoe eius filia, in imperiũ ſocero ſubrogatus erat) legatum contra Saracenos in Græcia & circa Cyclades inſulas pugnatum eſt, victoriã breuis ævi admodum Argyro-

DCCCLXVI.

HOCOBVS SARACENORVM PRÆFECTVS.

SYRACVSAE A SARACENIS CAPTAE.

TAVROMENIVM A SARACENIS CAPTVM. DCCCLXXXII

DCCCCVIII.

FATLVS SARACENORVM IN AFRICA REX. DCCCCLIX.

VLCHAR SARACENORVM IN SICILIA REX. DCCCCLXII.

DCCCCLXIIII

MANICELLVS CVM CLASSE IN SICILIAM MISSVS. DCCCCLXXVII

M.XXIX.

M.XXXII.

polus siue Romanus (vtroque enim nomine apud scriptores nuncupatum) vxoris suæ A
M.XXXVII. fraude in balneo suffocatus, prosequi non potuit. Augusta Zoe Michaëlem Paphla
gonem sibi matrimonio iunxit; & eundem Augustum salutari fecit. atque quum Sara
ceni maximo cum belli apparatu iterum Græciã & Thraciam inuasissent; magnaque
APOLLOPHARVS SARACENORVM IN SICILIA REX. clade etiam a ducibus Michaelis nonnunquam repulsi essent; Michael Barbarorũ ma-
gnos apparatus & potentiam veritus, per Georgium legatum ab Apollopharo Sarace
norum rege pacem petit, & impetrat; & in pacis fidem Apollopharus filium suũ spon-
te obsidem Michaëli Augusto misit; qui ab eodẽ inter aulæ suæ proceres cooptatus est;
quibus Principum inter se officijs etiam Sicilia aliquamdiu ab externis & domesticis
APHOCAPS. motibus quieuit, donec Saracenorum fratrum discordia & regni æmulatio, otium pu-
blicum intestinis bellis turbauit. Aphocaps namque Apollopharum fratrem natu ma
GEORGIVS MANIACES IN SICILIAM MISSVS. iorem ex insidijs prœlio superat; Michaël Imperator id precanti per legatos Apollo-
pharo Georgium Maniacem cum imperio in subsidium mittit. Georgius iste ob no- B
bilitatẽ, patre namque Gudelio patricio natus erat, & militares artes clarus habebatur.
Interim dum in itinere Georgius est, Apollopharus euocato ex Africa subsidio Apho
capsem pugna profligat, & Siciliam recuperat; & vt tanti rerum motus componeren-
tur inter fratres, per amicorum fidem discordijs sopitis, pax sequuta est. Georgius au
tem vt intellexit Apollopharum in cuius subsidium veniebat, cum fratre pacem feciſ-
se, ex socio hostis eius efficitur; Italiæque Principum amicitiam ambire cœpit. Flore-
bant eo sæculo in Italia Nortmanni principes, ob rerum gestarum gloriam commẽdati
Guilielmus Ferrobrachius; & Robertus Guiscardus, quos sibi fœdere Maniaces, vt Sa
racenos faciliùs Sicilia expelleret, coniungit. copijsque collectis Nortmanni & Græci
MESSANA RECEPTA. insulam inuadunt; Messanam quæ barbaros vbi externa auxilia ostendebãtur eiecerat;
recipiunt: profligati Saraceni fuga Syracusas petunt, Guilielmus hostium ducẽ Arca-
dium singulari pugna congredi ausum trucidat; & eius copias fundit; & Syracusæ
SYRACVSAE RECEPTAE. eiecto Barbarorum præsidio recipiuntur. Apollopharus cum fratre Aphocapse vt Si- C
ciliam tuerentur, contractis vndique militibus, contra Maniacem victorem mouent;
acieque vincuntur; vt nonnullis placet Maniaci virtute; quamuis sint qui Guilielmi
in re militari peritiæ eam victoriã adscribere malint. Maniaces hoste profligato quum
late victricia signa circumferret, XIII. vrbes intra breue temporis spatium expugnasse
traditur. Prosperum vsqueadeo rerum successum Maniaci aut auaritia aut inuidia
interrupisse creditur: nam quum neglectis (quorum virtute res bene gesta erat) Nort-
mannis, prædam prætecturásque Græcis tantum & suæ gentis militibus, non in commu
ne vt conuenerat distribueret; auersio animorum & discordia suborta est; & inter al-
tercandum quum Arduinus qui ordines apud Nortmannos Principes ducebat, libe-
rius de iniuria conquestus; iurgiis & verberibus a Maniace violatus esset; altius ea in
Guilielmi animum penetrauêre; qui communicato defectionis consilio cum fratribus,
tempus & occasionem captabat. missusq; cum suis & fratrum copijs ad hibernandum D
in Apulia eandem eiectis Græcis occupat, & imperio suo adiungit, Maniacem cum ma-
gno exercitu contra se venientem, acie victum retro in Siciliam fugere cogit. Saracē-
ni interea ex Africa nouis copijs aucti, iuxta Trainam castris positis; a Maniace, altero
quam Siciliã receperat anno, acie victi sunt; eo in prœlio quinquaginta hostium mil-
lia cecidisse; ducem fuga vitæ suæ consuluisse scribitur. Maniaces quod is incolumus
euasisset, Stephanum Augusti sororium classique præfectum, negligentiæ criminatus,
conuicijs & verberibus violauit. Stephanus litteris ad Ioannem Augusti fratrem
scriptis vt se vlciscereturr, Maniacem proditionis insimulat; qua calumnia effecit, vt
Maniaces a Michaële Augusto euocatus in carcerem conderetur; & ipse cum Basilio
eunucho Siciliæ præficeretur. qui per ignauiam, a Saracenis superati & ex insula eic-
ti sunt; iámque iterum Sicilia sub Barbarorum dominatione, excepta Messana seruie-
bat. quum

A bat. quum hostes contra Messanam maximis vndique copiis contractis mouent & arctissima obsidione vrbem premunt. Præerat vrbi Catacalonus Armenius, rei militaris peritissimus. Is vt hosti securitatem augeret, metum simulans sese intra mœnia continuit; mox barbaros die festo & epulis & vino sepultos, subita eruptione trucidat; ceteros qui arma ceperant profligat; Apollopharum ipsorum regem cum XXX M. cecidisse scribunt. Dum hæc in Sicilia geruntur Zoe Augusta post mortem mariti Maniacem è carcere liberat, & in Italiam contra Nortmannos omnia populantes ducem cum copiis misit, qui vt prouinciam armis pacauit; sic iterum domesticis odiis capitaliter petitus sibi & armis & virtute salutem quæsiuit; Pardum namque Constantini Monomachi auspiciis contra se missum aggreditur, & acie superatum interficit. hinc Imperator a militibus salutatus Epirum, nequidquam pacis condiciones offerente Constantino occupat. Ob quæ Imperator Stephanum Sebastophorum cum le-
B gionibus contra Maniacem mouere iubet; victus magna clade apud Ostrobium Epiri vrbem Maniaces, confoditur. Interea dum diuersis orbis partibus ciuili bello imperium Orientis conuellitur; Saraceni, copiis ex Africa euocatis, Messanam diuturna obsidione fractam expugnant; inque vrbem ferro flammaque sæuiunt. Hactenus itaq; Sicilia sub Orientis Imperatoribus, tot belli cladibus, miserè affecta; modo Græcorum; modo Barbarorum armis obnoxia & prædis lacerata; tãdem Nortmannorum auspiciis ab vtrorumque crudelitate liberata est.

APOLLOPHARVS REX IN PROELIO OCCISVS. M.XLIIII.

M.XLIX. MESSANA A SARACENIS ITERVM CAPTA.

DE NORTMANNIS.

C ANNVS iam erata Christo nato millesimus & quinquagesimus septimus quũ rebus in Sicilia, inde in Apulia prosperè gestis; Saracenis subactis; Græcis ex Italia ob dominandi impotentiam depulsis; Robertus Guiscardus, & Rogerius fratres Nortmanni rerum in Apulia & Calabria potirentur, atque quum Rogerij virtus & olim in Sicilia rerum gestarum gloria omnium oculos animosque conuertisset; mouit etiam & trium Mamertinorum cogitationem, vt patriæ tam dura Barbarorum seruitute oppressæ remedium aliquod ex propinquo sperarent, factáque conspiratione & communicato cum fidissimis consilio, ipsi ad Rogerium qui tunc Mileti in Calabria erat, legationem suscipiunt, benignéque auditi; Pontificis etiam Nicolai II. sanctione auxilium a Rogerio impetrant; qui fide data acceptáque eos in spem mentémque meliorem erectos dimittit: copiásque ad expeditionem quam potest occultissimè parat. legati ad suos reuersi, arcanis consiliis omnia in Rogerij aduentum vt conuenerat, præparant. Rogerius è Rhegio cum XXVI. nauibus soluens, ad Messanæ litora centurias militum vndecim & ducẽtos equites quibus Godefridum fratrem præfecit, exponit; & ad mœnia ducere iubet: ipse cum classe portum subire cœpit
D Saraceni subito & inopinato hostium impetu torpescentes, quum etiam armatos in sese intra mœnia Mamertinos irruere; portásque vt auxilia admitterent refringere viderent: vndique ancipiti malo circumuenti ad internecionem trucidantur; non paucis saluti fuit Rogerij clementia, qui per præconem ijs incolumitatem promittebat; qui CHRISTVM SERVATOREM, è iurata Mahumetis impietate profiterentur. Messana ad eum modum recepta, Rogerius fratrem suum Robertum natu maximum in Siciliam, vt communibus auspiciis eam liberarent, euocasse scribitur. Nortmanni fratres Messana præsidio munita, in mediterranea cum copijs mouent; Romettam deditione capiunt; inde Centuripinos obsidione cingunt; sed a præsidiarijs repulsi, quia nunciabatur Belcabutum Saracenum cum XVM. exercitu contra se mouere; sub Enna positis castris consederunt: mox ex itinere cum Barbaris congressi, eosdem prœlio cæsis decem millibus profligant. inde diuisis copijs Robertus Ennam obsidet; Rogerius in

AN. A CHR. N. M.LVII.

M. LVIII.

M. LX. MESSANA ITERVM RECEPTA. NORTMANNORVM CVM SARACENIS PROELIVM. ET VIC-

rius in Agrigentinorum agros irrumpit, & omnia ferro flammiſque populatus, cum magno captiuorum numero, & pecorum præda ad fratrem reflexit. qui quum fruſtra aliquoties Ennam tentaſſet; ambo Meſſanam in hyberna profecti, Robertus in Italiam traiecit. Oritur interea diſsidium ingens inter Robertum & Rogerium: Rogerius enim mediam Calabriæ partem, quia non dabatur, vt conuenerat, armis repetebat: mox acie congreſsi fratres, Rogerius victor, Hieracium deditione accipit: Robertus Hieracium obſidet; atque a Baſilio familiari intra mœnia receptus, parùm abfuit quin ciuiũ ſeditione oppreſſus & trucidatus ſit; obtinuit, vt in magiſtratuum poteſtate eſſet, quouſque frater eius Rogerius de ipſo ſtatuiſſet. Rogerius clade fratris ſui intellecta in commiſerationem vertitur; & ad eius ſalutem properat, mutuiſque amplexibus molliti fratres pacem faciunt. Rogerius pacatis in Italia rebus, in Siciliam reuerſus dum Nicoſiam haud procul ab Argyra ſitum opidum oppugnat, nuncium accipit Traianenſes præſidio eius eiecto arma ſumſiſſe. Itaque citatum agmen eo rapit vt Græcos in ipſo conatu opprimeret. Ceterùm quum hoc fruſtra eſſet quia Græci vrbis partem, quam occupauerant vallo & præſidijs munierant ſtatim ab quinque Græcorum millibus a tergo circumſidetur, & omni commeatuum commercio intercluditur. Rogerius vt armis omnia experiretur, in Græcos toto impetu & citatis equis inuectus magnam ſtragem edidit; ceterùm equo ipſius ab hoſte confoſſo proſtratus; mox gladio in circumfuſos irruens viam ſibi ad ſuos aperuit; & inter hoſtium caſtra, & vrbis præſidium quatuor menſibus conſedit. Græci quia Nortmannos anguſtia rei frumentariæ & iniquitate loci intercluſos ſedendo opprimi poſſe confidebant, in otium & negligentiam prolapſi, inque vinum epulaſque procliues, Nortmannorum vigilãtia & fortitudine præoccupati profligantur, Traianaque recepta; in Perinium defectionis auctorem laqueo animaduerſum eſt; ceterorum qui ea coniuratione tenebantur fortunæ Nortmannis in prædam datæ ſunt. Interea quum Saraceni nouis copiis aucti in Ennenſem vſque agrum excurriſſent; eos inter prædandum aſſequitur Robertus, & magna clade fuſi profligatique; triginta milium exercitum cogunt, & Ceramium obſident. Fama tenet Rogerium exigua admodum manu, ingentem hoſtium multitudinem non ſine manifeſta numinis præſentia fudiſſe. generoſo enim equo vectum ante prima ſigna equitem apparuiſſe crucerubra inſignem, quem Diuum Georgium opinabantur; eumque primam hoſtium aciem ceteris panico metu cõſternatis perrupiſſe; Nortmannoſque ad pugnam prœlium q3 acuiſſe ſcribitur. decem millia hoſtium eo prœlio ceciderunt. & XX.M. Barbarorum qui ad prærupta & tuta ſeſe loca ex fuga receperãt, per obſidionem expugnata, cæſa, aut in ſeruitutem venundata. Poſt eam cladem Barbaros numquam iuſta amplius acie cum Rogerio cõgreſſos, velitationibus, inſidijs, aut populationibus qua poterant agendo ferendoque latrocinatos obſeruo. Octauo demùm anno Rogerius fratrem ſuum Robertum in auxilium euocat; qui coactis vndique viribus Panormum intra paucos dies expugnatione a fratre adiutus cepit. Nortmanni victoria clementer vſi ciuitatem in gratiam recipiunt, ciueſque libertate donant; templa a Saracenis profanata luſtrari iubent; Nicodemum eius vrbis Pontificem a Barbaris eiectum reſtituunt. quibus beneficijs omnium gratiam fauoremque collegerunt; & Rogerius ab Vrbano II. Pontifice Maximo Comes Siciliæ appellatus eſt.

SARACENI A NORTMANNIS ITERVM VICTI.

M.LXXI. PANORMVS A NORTMANNIS RECEPTA.

ROGERIVS SICILIAE COMES APPELL.

M.LXXXV. SYRACVSAE A NORTMANNIS RECEPTAE.

AGRIGENTVM A NORTMANNIS RECEPTVM.

Rogerius inde Meſſanam propugnaculis & publicis ædificijs ornat: Sacerdotes prædijs ditatos, ad ſacrorum curationes per ducentos ferè annos ob Barbarorum tyrannidem intermiſſas reuocat & reſtituit: Syracuſas quadrimeſtri obſidione cinctas, Saraceniſque frequenti pugna terra marique profligatis deditione capit. Sequenti deinde anno Agrigentum Rogerius occupat; captiſque ibidem Chamuti, Saracenici præſidij apud Ennéſes Prætecti, vxore liberiſque, eoſdem benignè & humaniter habuit.

A buit. Inde cum equitibus Ennam profectus ; Chamutum ſpe redimẽdæ vxoris, proliſque euocatum ; equitatu circumdatum capit ; vrbéque in poteſtatem ea calliditate redacta ; Chamutum eiurata Mahumetica impuritate, CHRISTO SERVATORI cum liberis & vxore initiatum, & libertate, agris, prædijsque donatum, vt Mileti in ſecuritate & otio reliquum vitæ degeret, commigrare fecit. Iam Sicilia in poteſtatem redacta ; & à ſeruitute Barbarorum liberata erat ; præter Næetum & Butheram vrbes ; quæ vi capi non poſſe videbantur. Ceterùm quum Rogerius iuſtitia & liberalitate erga omnes vſus, Siculos multis ſibi beneficijs demeruiſſet ; Buthera ſponte tam benigni iuſtiqúe victoris clementiam ſequuta ſeſe dedidit. Næetini etiam qui nullis armis expugnari poterant, & Barbarorum præſidio tenebantur, ſupplices quoque vnà cum Saracenis Rogerio accidunt ſeſéque & ſuas fortunas eius voluntati permittunt, quos ille comiter acceptos, & Chriſto initiatos, in gratiam re-

B cepit ; ijſque Iornandum filium præfecit. Atque quum iam nihil quod in Sicilia vinci poſſet, ſupereſſet : etiam ab alijs, qui adhuc Saracenorum dominatione premebantur, ſeruitutem eſſe depellendam putauit. quare Melitam inſulam ; & mox Gaulon Melitæ vicinam, eiectis inde Barbaris ſibi ſuiſque poſteris per arma vectigales fecit. Traditur ipſum corpore firmo & procero : oris magna dignitate & egregia forma fuiſſe. adhæc in facundia, militariqúe peritia, conſilióque promtum & expeditum : benignum præterea, comem & erga omnes liberalem fuiſſe ; magnóque ſui deſiderio relicto, cum grata nominis ſui ad poſteritatem memoria exceſsiſſe filijs ſolum Simone & Rogerio, quos Adelanda Hieroſolymorum Regina procreauerat ſuperſtitibus. Simon patri ſucceſsit, qui quum breui admodum tempore ſupervixiſſet : Rogerium fratrem in Siciliæ & Calabriæ Comitatu ſucceſſorem habuit. Is ad maiora aſpirans ; quum etiam patruelis ſui proles varijs caſibus extincta eſſet ; ex eorum morte etiam Apuliæ principatu auctus, regium diadema affectat : & vtriuſque

C Siciliæ Rex ; (iam enim Neapolis, Apuliæ & Calabriæ regnum ſub Siciliæ nomine cõprehenſum erit,) ſiue regnorum cis & vltra Pharum Rex ab Innocentio ſecundo, Pontifice Maximo appellatus eſt : & Panormi inſignia regia, coronámque accepit. Varia hic & maxima bella geſsit. Quum in Africam arma tranſtuliſſet, rebus contra Arabes proſpere geſtis ; Tripoli, Aphrodiſio, Siphacio, Capſióque opidis in poteſtatem redactis, Tunetanum regem ad pacis leges coëgit. Inde in Suria contra Saracenos Ludouico Francorum regi adfuit ; Græcia contra Emánuëlem Auguſtum & contra Venetos Emanuëli ſuppetias ferentes, arma tulit. in vtraque expeditione, terra mariqúe victorem multa non ſolum præclarè, ſed & fortiter etiam geſsit. Domum inde reuerſus Cephalædum, quod Barbari proſtrauerant, inſtaurauit ; ibi & CHRISTO SERVATORI ampliſsimum templum, in victoriæ ſiue monumentum exſtruxit. Scribitur fuiſſe corpore pleno & procero, robuſtoq́ ; : vultu aſperiore, voce

D obtuſa ; publicè ſeuerum ; priuatim humanum & comem : barbaris terrori, ſuis amori, iuſtitiæqúe laude omnibus cõmendatus erat. moritur anno ætatis LIX ; Guilielmo filio ſolum ex tribus, quos progenuerat, ſuperſtite. nam Rogerium Apuliæ ducem ; Alphonſum Capuæ Prineipem ambos adhuc florentis ætatis amiſerat. de Rogerio Apuliæ duce traditur ; eum, ingenuæ puellæ & ex Comitum familia oriundæ forma captum, vſqueadeo in amorem proiectum fuiſſe ; vt a patre rege, quo ſaluti Rogerij, iam in deſperationem prolabentis conſultum eſſet, legitimas cum eadem impetrarit nuptias : exque eo coniugio Tancredum, qui Guilielmo bono ſucceſsit ; & Conſtantiam procreatos. Conſtantiam virginum Veſtalium ordini auus Rogerius Panormi adſcripſit : eámque poſtea legibus ſolutam Celeſtinus III. Pontifex Max. Henrico Sueuo Auguſto vnà cum Siciliæ vtriuſque regno collocauit. Sed hæc loco ſuo memorabimus. A Rogerij patris vt iuſtiſsimi ita & laudatiſsimi Principis virtute

ENNA A NORTMANNIS RECEPTA.

BVTHERA A NORTMANNIS RECEPTA.

NAEETVM A NORTMANNIS RECEPTVM.

MELITA A NORTMANNIS RECEPTA.

ROGERIVS COMES MORITVR.

AN. A CHR. N. MCII.

SIMON SICILIAE COMES MORITVR.

AN. A CHR. N. MCX.

ROGERIVS I. VTRIVSQ. SICILIAE REX APPELLATVS.

MCXXIX.

ROGERIVS REX MORITVR.

MCLI.

GVILIELMVS VTRIVSQ. SICILIAE REX.

Guilielmus filius, quem pater adhuc viuus ſucceſſorem ſibi cooptauerat, in tyrãnum degeneraſſe traditur; Primorésque regni fide & probitate commendatos, partim exſilio afflixiſſe, partim necaſſe, ſi contra Maione quodam Barenſe, qui ob morũ ſimilitudinem in eius familiaritatem obrepſerat, homine obſcuro; & in auaritiam atque libidinem profuſo, vt intimo & neceſſario vſum. qui proceribus ceteris, exitium apud credulas regis aures & ſuſpicacem animum molitus; etiam vacuo ab amicis rege, eadem perfidia regnum affectabat. Deuinctóque ſibi in conſiliorum neceſsitudinem Hugone Panormi Præſule, placuit euerſo per calumniam Lorotelli Comite Roberto, qui potentia ſua ipſorum conatus fracturus metuebatur; regiæ prolis tutelam affectare; & ſub eius prætextu ius regni inuadere. Quorum praua conſilia Roberti ſagacitate & prudentia; etiamſi multi proceres ipſorum artibus & delationibus euerſi eſſent, impedita ſunt. Poſthæc diſsidio inter Maionem & Hugonem factionum iſtarum capita, ob ambitionem oborto; Matthæus Bonellus, qui Maionis affinitatem deſponſata ſibi filia, varijs actibus prenſare videbatur; ob eam cauſſam familiariter admiſſus, Maionem ex inſidijs incautum opprimit & fuga elabitur. Maionis cadauer omni ludibriorum genere a populo plebeque vexatum eſt. Rex ob eiuſdem cædem ira incenſus, pacari nullis rationibus potuiſſet, niſi regia inſignia inter Maionis theſauros reperta, concepti ſceleris argumenta fuiſſent. Bonellus in gratiam regis, quia hoſtem & inſidiatorem regiæ ſecuritatis, & publici otij perturbatorem, occiderat, recipitur. Ceterùm paullo poſt quum Bonelli potentiam vt nimiam regi ad omnia formidoloſo ſuſpectam, factio Maionana reddidiſſet; ſceleriſque inuidiam detorquendo mollijſſent; Bonello Rex amicitiam & familiaritatem renunciaunt. Is veritus ne noua factioſorum conſpiratione, & regis credulitate otium publicum perturbaretur; vnà cum optimatibus & proceribus pro libertate coniurat, placuit, regem in poteſtatem procerum eſſe redigendum; factionem Maioniam opprimendam & delendam; proles regias, & regni curam in agnatorum & gentilium tutelam, quoad regiam ipſæ adminiſtrationem obire poſſent tradendos. Capto inde tempore coniurati, Gauaretto præſidij regij Tribuno muneribus corrupto, (neglectis etiam Bonelli mandatis; qui nihil ante reditum ſuum & rebus bene compoſitis tentandum monuerat) veriti ſi cunctarentur vlteriùs, ne res iam cum multis communicata per indicium ad regis aures penetraret, arcem occupant; regem captum in carcerem detrudunt; regias gazas, & inſtrumenta domeſtica diripiunt; in muliebrem ſexum ſtupro & libidine graſſantur. Dehinc Regis primogenitum Rogerium, equo impoſitum, & per vrbem regia pompa deductum, regẽ fauſtis acclamationibus ſalutant. ſed populo vt in Rogerij verba iuraret perſuaderi non potuit. atque quum poſt triduum vt conuenerat Bonellus non appareret, vulgus vt ſemper ad omnia mobile, ad miſerationem flectitur: Regem paucorum ſcelere oppreſſum, ad libertatem vt ipſis redderetur, commota ſeditione & magno cum furore repoſcunt. In eo tumultu, Rogerius magnæ ſpei puer, quum caput e feneſtra incautiùs, vt proſpectaret exſeruiſſet, ſagitta circa oculum pecuſſus, paullò poſt exſpirauit. Vrgent inde Panormitani in regia obſeſſos coniuratos & regem ſibi tradi petunt alioquin ipſis extrema minantur. Rex ex feneſtra ſuis, ſqualore & pedore ſordidus oſtentatur. Vicit inuidiam, rei indignitas: vertitque in commiſerationem regia maieſtas eò miſeriarum proiecta. quare violatores regis ad ſupplicium depoſcuntur. Rex libertati ſuæ reſtitutus, eos qui ipſum violauerant, capitáque coniurationis fuerant, incolumes abire iuſsit: commotus inde tot ſimul aduerſis rebus, & domeſticis etiam inſidijs anxius, animo mentéque concidit: regiámque veſtem, ſiue dignitatis & maieſtatis oblitus abiecit. Excitatus tamen inexſpectato admodum motu; nunciabatur namque Bonellum cum coniuratis in proximo magnas copias habere, nouáſque iterum res moliri: eò legationem miſit, percunctatum, ecquid Bonellus ceteri-

GVILIELMVS REX A SICVLIS CAPTVS.

ROGERIVS GVILIELMI F. OCCISVS.

SICVLORVM CONTRA GVILIELMVM CONIVRATIO.

A ceteriq́ue militem ſuis auſpicijs conſcriberent? quid pararent? reſponſum a Bonello; ipſum ſupplices ad ſe confugientes excludere non potuiſſe poſtulare, vt leges quas Rogerius Comes tulerat; Rex reipublicæ præſtaret. ad ea Rex reſpondit, nihil metu a ſe vel minis impetrari poſſe; quod ſi ab armis diſcederetur; faciliùs ea quæ poſtulabant, impetraturos. Bonellus vbi primos conatus feliciſſe videt, ſuorum conſenſu victus Panormum verſus mouet, & caſtrâ tribus ab vrbe millibus metatus, conſedit. Ibiq́ue aliquamdiu neglecta rei bene gerendæ oportunitate fruſtra tẽpus triuit; quum ciues & commeatuum inopia arctati, partium quoque ſtudijs irrequieti; ad res nouas ſpectarent, incertum quo conſilio obſidionem ſponte ſoluit. Rex interea anxius, Bonellum magni ſpiritus virum, & caput factioſorum a perniciosis conſilijs reuocandum ſtatuit. & per legatum amicitiam ipſi offert; cuius ſedulitate effectum eſt, vt Bo-
B nellus cum rege venia ipſi rebellionis data, in gratiam rediret: ceteri, qui in eodem crimine fuerant, in exſilium vt materia ſeditionum tolleretur abire iuſsi. Verùm motus iſte malè compoſitus, ob ſuperbiámne regis an auariciam incertum, mox maiore cum tumultu, diuerſis in locis, iterum recruduit. adhæc exſulum armis, qui ſocietatem cum Saracenis, paſsim adhuc inſulam ſub tributo incolentibus Siciliæ ſtatus turbatus eſt. Eius ſceleris inuidiam Bonellus nulla ſua culpa ſed per calumniam ſuſtinere apud regem coactus, tumultuantibus nequidquam pro eius libertate ciuibus; oculis orbatur; & corporis quoque robore neruis per inciſionem abruptis, ſoluto; carceris deinceps ſqualore contabuit. Rex inde in Buteram quæ defecerat mouet; & in opidum per pactionem recipitur; Hinc quum contra Apulos rebelles expeditionem rex ſumſiſſet; Gaytus Martinus Eunuchus, cui ſe abſente regni negocia aliquot commiſerat oblatam ſibi fratris in eo (quem memorauimus) motu cæſi, occaſionem vlciſcendi, amplexus; promiſcua in eos quibus infenſus erat cæde, Barbaricam crudelitatem exercuit; ita vt ſub huius dominatione Sicilia nouam tyrannidem experiretur; donec commo-
C ti hominis ſæuitia Siculi, eum in ordinem cogerent. Rex demùm pacatis in Italia rebus reuerſus, Panormum publicis ædificijs, patrem ſuum Rogerium imitatus ornauit; deinde quum in alui fluorem prolapſus eſſet moritur. mortem eius multorum cum lætitia exceptam ſcribitur, tum quod reipublicæ curam iniuſtis ſemper & rapacibus harpyis commiſiſſet; tum quia iuſtos per calumniam opprimi aut peruerti paſſus eſſet; tũ quod auaritia inexplebili, argento, auróque, facto, rudi, ſignatóve ciues ſuos per tyrãnidem ſpoliaſſet; & coriũ ad mercium permutationem ſignari iuſsiſſet; vſque adeo vt ob ea vitia etiam inuidioſo nomine Malus cognominatus fuerit. Regis mortem Regina tam diu diſsimulauit, quouſque paratis omnibus quæ ad filij ſucceſsionem neceſſaria erant, eadem fama & regem mortuum, & regnare Guilielmum eius filium euulgaret. Guilielmus itaque ſecundus annos vndecim natus patri iuſtis perſolutis ſuccedit; qui ob virtutem Bonus appellatus eſt: & imperij poteſtatem cum matre
D Margareta, vt pater moriens iuſſerat, communicauit. Is ſtatim & morum comitate gratiaque, adhæc formæ dignitate omnium oculos in ſe conuertit: adhæc matris quoque eius in ciues benignitas & beneficentia, omnium animos in ſpem mẽtémque meliorem erexit. Interea tamen domus regia factionibus, ambitione & auaritia purpuratorum in partium ſtudia diuellitur. Iiſque malis inteſtinis labefactata eſt reſpublica, etiamſi ab externis armis pace frueretur; ægrèque tandem & regis lenitate, & Reginæ prudentia tam graues regni motus in extremam calamitatem progreſſuri componuntur. Ceterùm vt Guilielmus diſcordia purpuratorum ſuorum & partium ſtudijs domi variis motibus impeditus fuit; ita multis calamitate aut aduerſis rebus fratres, armis, opibus, conſilio protexit. Alexandrum tertium Pontif. Rom. contra Friderici Ahenobarbi Imperatoris, potentiam armis defendit: Andronico, qui Orientis Imperium ſcelere occupauerat ſua ope deiecto, & domi cæſo, effecit vt Iſacius in eius lo-

GVILIELMVS REX MORITVR. M. CLXVI.

GVILIELMVS II. VTRIVSQ. SICILIAE REX.

TANCREDVS VTRIVSQ. SICILIAE REX. MCLXXXVI

cum Imperator crearetur, mox laborantibus in Suria Christianis & subsidio per com A
meatum, et missis copiis saluti fuit. Posthæc reuocato è Græcia, ab exsilio, in spem
regni Tancredo patruele suo, orbus e viuis excesit, anno ætatis suæ XXXVII. Tancre-
dus Panormi Siciliæ regnum varijs iterum motibus turbatum per Procerum electio-
nem accepit. Ceterùm quia is ius regni, quod sibi Pontificio iure deberi Pontifex
Clemens III. ostendebat, occupauerat; et summi quoque Pontificis auctoritate con-
temta, armis Apuliam infestauerat; mortuo Clemente, Cælestinus tertius ipsi æmu-
lum, qui eius contumaciam edomaret Henricum Sueuum Friderici Ahenobarbi Au-
gusti filium, imperatorémque oppossuit; eidémque Henrico Constantiam Rogerij,
vt memorauimus, filiam, Tancredi sororem, quamuis virginitatis perpetuæ voto ob-
stricta esset, legibus solutam, (vt ius vtriusque regni veluti dotem iam suam armis si-
bi et posteris suis vindicaret,) in vxorem dedit, ea tamen condicione vt Romano Pon-

MCXCII II. tifici tributum certum quotannis penderet, Mors inde Tancredi ex morbo, quinc̃to B
quã regnauerat anno in ipso belli apparatu sequuta; omnia Henrico Cæsari proniora

ROGERIVS II. VTRIVSQ. SICILIAE REX. ad regnum armis occupandum fecit. Aberat is interea temporis in Germania vt sibi
copias conscriberet; quũ Tancredo Rogerius filius eius nominis secundus in regnum
succederet. Sed cognita Tancredi morte, coacto vndique exercitu in Italiam mouit;
& Neapolin frustra tentat; veritusque ne dum ad Neapolis obsidionem tempus se-
dendo extraheret & spes suas cunctatione corrumperet; quia vi non poterat, Ro-
gerium dolo euertit; eundem namque spe pacis deceptum, & incautum in potesta-
tem redigit, regnóque exsutum & oculis orbatum; & ne qua spes regij sanguinis
supereset, virilibus mutilatum in Germaniam relegasse & carceris squallore confe-
cisse scribitur. in eius rei narratione auctores tamen variant; ij Rogerium, quum in
regni consortium a patre adhuc viuo cooptatus esset, desponsata ipsi Irene, Isaacij
imperatoris filia, paullòpost fato functum fuisse tradunt. Tancredum animi dolore
& regni motibus anxium curis & angore contabuisse. ipsi filiũ nomine Guilielmum C

GVILIELMVS III. VTRIVSQ. SICILIAE REX. astu & artibus Sibyllæ matris suæ surrogatum, ad regnum obrepsisse. Henricum
proximo inde anno armis regno Neapolitano potitum, Constantiam quoque vxo-
rem, quæ a piratis intercepta in Tancredi potestatem venerat; recepisse. Sibyllam

MCXCIII. Tancredi viduam quæ cum Guilielmo iam rege, & tribus filiabus in arcem nulla vi
expugnabilem sese condiderat; spe pacis & pactionum fœdere ab Henrico circum-
uentam, cum tribus filiabus in Germaniam relegasse. Guilielmum prunis ardenti-
bus oculorum vsu orbatum. vsqueadeo vt isti hãc calamitẽ Guilielmũ; illi Roge-
rium subisse; & in huius an illius morte, Nortmannorum stirpem, quæ in Sicilia &
Apulia principatum per centum triginta septem annos tenuerat extinctam esse
scribant.

DE SVEVIS. D

HENRICVS SVEVVS, AVGVSTVS VTRIVSQ. SICILIAE REX. AN. A CHR. N. MCXCV.

HENRICVM Sueuum sextum eiusdem nominis Augustum tam tristibus
initijs, extremáque clade Nortmannorum gente deleta, regni vtriusque au-
spicia inchoasse Siculorum rerum scriptores memoriæ prodiderunt; tantæ-
que crudelitatis vicem Henrici posteris quarta inde stirpe in Conradino, vt suo loco
memorabimus, ante sæculi vnius conuersionem a Carolo Andegauensi repositam
fuisse. addunt, Constantiam Augusti vxorem grauidam & partui vicinam Panormi
extenso in publicum tabernaculo; (quia iccirco quod quinquagesimum iam superas-
set annum infecunda vulgô credebatur) vt in matronarum præsentia, & simulati
partus & suppositij suspicionem adimeret, filium Fridericum enixam esse. Cete-
rùm Henricus in aliquot qui coniurationis in ipsius caput conuicti erant, animad-
uertit;

A uertit; & paullópoſt in crudelitatem quoque prolapſus in aliquot qui Tancredi partium fuiſſe accuſabantur, nulli parcens ordini promiſcuè proſcriptionibus, ferro, flam miſque ſæuiiſſe; & rapinis quoque fiſcum ſuum impleuiſſe ab ijſdem accuſatur. Id tamen fatentur, ab eodem quantum humana cura prouideri potuit, Siciliæ res ad tranquillitatem compoſitas eſſe. eundem vxoris dolo vt dolorem tam alta mente repoſtum, quem de nepote Rogerio an Guilielmo incertum; tot contumelijs lacerato conceperat, vlciſceretur veneno; alij morbo tradunt eſſe extinctum. moribundumque Fridericum qui tunc quinctum agebat annum, & Conſtantiam vxorem tutelæ Pontificis Romani & Philippi fratris ſui commendaſſe. Ipſum ſtatura quidem mediocri, corpore tenui & imbecillo; oris tamen magnam præ ſe tuliſſe dignitatem deſcribunt. prudentem adhæc facundum & aucupio deditum fuiſſe; & hoc genus venationis primùm ab ipſius patre Friderico Ahenobarbo in Italiam tranſlatum teſtantur.

B Ceterùm quum Philippus Friderici patruus & tutor, in Germania etiam tunc ciuilibus bellis commota, abeſſet; Conſtantia virilis animi mulier interea regnum magna cura & ſumma cum iuſtitia adminiſtrabat; & Fridericus iam ſeptennis Panormi ex more regium diadema, regiumque ornatum ſumſit, & fauſtis populi acclamationibus in regem inauguratur. eiuſque mater paullòpoſt moriens filium Innocentij tertij Pontificis Maximi clientelæ commendat, Friderico decimum quinctum agẽte annum Conſtantia Alfonſi Aragonum Regis filia Panormi nubit: Philippus interea Auguſtus Friderici patruus, poſtquam in Germania frequenter Othonem Saxoniæ ducem prœlio fregiſſet, imperiumque factionibus irrequietũ compoſuiſſet; nono quam Imperator inauguratus erat anno inſidijs Othonis Palatini Comitis cæſus eſt. Huic Otho quartus Saxoniæ dux in imperium ſucceſsit; qui Auguſtus ab Innocentio III. Pontif. Max. ſalutatus & Romæ inauguratus; Campaniam quæ ditionis Friderici erat; Flaminiam quæ Pontifici parebat, armis inuaſit: atque quum ad Innocentij

C interceſsionem id vetantis non obediret; Pontifex vt Friderici cauſſam & ius ditionis Pontificiæ tueretur ſacroſancta poteſtate vſus; eidem diris deuoto imperatoriam dignitatem abrogat; & Septemvirorum Senatui auctor fit, vt Fridericum Siciliæ regem iam tunc viceſimum (ſi rectè putant Chronologi) agentem annum Cæſarem crearent, qui Othonem exſecratum bello proſequerentur. Fridericus eodem tempore quo ſe Cæſarem a Septemviratu deſignatum accepit, etiam filiolo recens nato cui nomen Henrico fecit, auctus animum ad tantum dignitatis faſtigium ſuſcipiendum, ſe ſuiſque maioribus dignum ſumſit. & diſſuadentibus etiam amicis Romã profectus ſummo cum honore excipitur: inde Genuam, mox Papiam vſque progreſſus, Alpibus ſuperatis, Othonem, Philippi Francorum regis ſocietate adiutũs prœlio fractum in Saxoniam fugere coëgit. Victor inde Romam reuerſus ab Honorio III. Pontifice Maximo Auguſtus ſalutatur & inauguratur, mox quum nunciaretur non-

D nullos Principes in Apulia res nouas moliri; opida oppugnare; in Tuſcia quoque arma moueri: coactis copijs eos qui arma ſumſerant in poteſtatem redactos aut ſupplicio punit, aut in exſilium agit. Interea Saraceni qui paſsim adhuc in Sicilia, vt memorauimus, degebant, a Friderico fiducia locorum quæ incolebant, duce Mirabetto deficiunt. Eos Imperator magna vi aggreſſus ſuperatos, ne quid deinceps moliri poſſent, ex ipſorum rupibus & arcibus detractos in potentia & plana tranſtulit; viginti millia quoque in Nuceriam Campaniæ opidum ex Saracenis colonorum deduxit; quorum deinceps virtute & armis vſi Fridericus eiuſque poſteri multa præclara geſſerunt. in Mirabettum defectionis auctorem laqueo animaduerſum ſcribunt. Proficiſcitur inde in Germaniam Fridericus, & Henricum ex Conſtantia filium indicto Septemvirorum Herbipoli conuentu Cæſarem deſignari fecit, & ipſum ſibi in collegam cooptauit. Interea odium Friderici in Pontificem Honorium quod mul-

FRIDERICVS SVEVVS VTRIVSQ. SICILIAE REX. MCXCVIII.

FRIDERICVS II. AVGVSTVS. MCCXX.

torum querelis & delationibus coaluerat, in manifestam simultatem erumpit; quod tamen Ioannis Hierosolymorũ Regis, qui rebus in Suria a Sultano profligatis, opem ab Honorio rogaturus Romam venerat, intercessione emollitum est; & odijs in gratiam Reipublicæ depositis, Fridericus ducta in vxorem Iolanta; regis profligati, vnica filia, prouinciam liberandæ Suriæ suscepit sed expeditionem in proximum vsque annum distulit. Nascitur interea ipsi ex Iolanta filius Conradus dictus; eáque paullò post animi curis ob mariti in se asperitatem confecta, vt nonnulli produnt, moritur. Fridericus primo vere cõtractis vndique copijs in Cyprum vela facit, inde in Suriam nauigãs Sultanum ad eas pacis leges coëgit; vt Hierosolymorum regnum, vnà cum Palæstina restitueret; fœdereque in decennium percusso sine sanguine bellum maximum confecit, & rem Christianam recreauit. Ipse verò Hierosolyma liberalibus ingressus in regem Hierosolymæ inauguratur: vrbémque tot belli cladibus affectam instaurat; ædes sacras restituit & nouas erigit; Nazarethum & Ioppen opida propugnaculis & præsidiario milite munit; inde Raynaldum Equitum Magistrum Suriæ præfecit; & rebus compositis in Apuliam sua absentia factionibus irrequietam reuertitur; & cum Gregorio IX. Pontifice (ab quo quod expeditionem sacri belli varijs tergiuersationibus eludere videbatur sacris illi interdictum fuerat) in gratiam redit. Friderico Italia absente, prauo nonnullorum consilio Henricus quem in Cæsarem pater cooptauerat corruptus, ius imperij occupare conatus erat: quẽ Fridericus cum duobus filiis in potestatem redactum, in Calabriæ opido Maturano relegatum ibique inedia confectum; atque Conradum fratrem eius in locum a Septemviris surrogatum tradunt. Inde quũ Fridericus Pontificis Maximi auspicijs, Romanos Viterbij quã circumsederant, obsidionẽ soluere coëgisset, nunciatur; Siciliam magnis motibus turbatam; caput seditionis & auctorem esse Martinum Balleonem, qui etiam Friderici vitam insidijs petiturus esset. Fridericus eò citatum agmen rapit, & Messanam facilè recipit, Balleonem captum exuri, in ceteros alio supplicij genere animaduerti iubet. Syracusis quoque & Nicosiæ noxij puniti sunt. Centuripen vrbem, quæ contumaciùs ab eo defecerat, magna vi expugnatam funditùs euertendam decernit; & Augustam in Orientali Chersonnensi fronte de suo nomine condi fecit. Dehinc ex Sicilia Romam cum Conrado Cæsare designato profectus a Gregorio IX. benignè exceptus est. Ceterùm Pontifex nimiam iam Friderici contumaciam expertus præsertim quum socias Mediolanensium ciuitates oppugnare cœpisset, ad belli consilia conuersus, Venetos sibi fœdere iungit. Atque quum illi Apuliæ oras classe infestarent, Fridericus magno impetu contra Pontificem insurgens, cædibus & populationibus obuia quæque vastat, & ad stipẽdiorum angustiam redactus coriacea moneta vsus, eandem auro argentoq;, rebus suis iam prosperioribus permutauit. Inde Romam frustra tentat; Rauennam occupat, Beneuentum vi captum demolitur; Casinense monasterium per legatos deprædatur; armatisque copijs ad vrbem denuo contendit. contra Gregorius comitia procerum Ecclesiasticorum Romæ vt communibus suffragijs Friderico imperium abrogaret, indicit. Ijs terra marique Fridericus insidias facit; & per Entium filium suum Sardiniæ regem plurimos Ecclesiæ Purpuratos intercipit, quos in carcerem Amalphiæ condidit. Scriptores tradunt Gregorium Pontificem vsqueadeo vbi eos interceptos cognouit, consternatum fuisse, vt præ animi angore & mœrore febri correptus, breui interierit. Gregorio Cælestinus IIII. paucorum dierum Pontifex; & huic Innocentius IIII. succedit. is nequidquam tentata pace cum Friderico per intercessionem Balduini Imperatoris Constantinopolitani, in Gallia; aduerso Rhodano Lugdunum vectus, Senatum Ecclesiasticum indicit; eoque Fridericum citari per legatos primùm, & inde per præconem iubet; qui quum ad condictum diem nõ apparuisse renũciaretur; ex Senatusconsulto, Pontificiæ etiam

FRIDERICVS HIEROSOLYMORVM REX.

M.CCXXIX.

M.CCXLV.

A

B

C

D

A etiam cenſuræ obnoxius a ſacris arcetur; & ab Imperatoria dignitate mouetur. Fridericus ira accenſus Italiam bello quatere, omnia incendijs ferroque vaſtare, Pontificiorum omnia agere ferréque. Inde in Campaniam flectens Petrum Capuanum ſupremum Siciliæ Cancellarium conſpirationis accuſatum, oculorum vſu orbari & in carcerem conijci iuſsit. quem ſibi, ne tantæ contumeliæ & fortunæ ludibrio ſuperſtes eſſet, mortem conſciuiſſe ſcribitur. Tarenti interea Friderico hibernanti, nunciatur; Entium eius filium Bononiæ captum detineri. Euocatis itaque mox vndique copijs vt eum liberaret, morbo impeditus & tardatus, Idibus Decembris, anno ætatis ſuæ LVII. moritur. corporis mediocrem ſtaturam ei tribuunt; vultum lætum & apertum; linguarum Latinæ, Græcæ, Saracenicæ & Germanicæ magnam peritiam; in bonarum artium profeſſores & Academiarum prouentus augendos liberalitatem & benignitatem commendant; eumque Ptolemæi de cæli Conuerſionibus opera in
B Latinum ex Barbarico ſermone tranſlatum, alióſque & ſapientia & medendi arte nobiles auctores Europæ primùm oſtendiſſe, adhæc magnis & dubijs in rebus conſilio fuiſſe præſenti & expedito ſcribunt, omnéſque ſui ſæculi Principes militari gloria viciſſe. Tres habuit vxores, Primam nomine Conſtantiam Aragonicam gentis, & ex ea Henricum Cæſarem: is ex Leopoldi Auſtri filia Henricum, Fridericum & Conradinum procreauit. Alteram Ioannis Hieroſolymorū regis filiam Iolantam; quæ ipſi Conradū Auguſtum; Conrado Margareta Auſtria Conradinum peperit. Tertiam Elizabetham Angliæ Regis ſororem, ex qua Iordanus in infantia extinctus; Henricus, cui pater Siciliam legauerat, in pueritia morbo conſumptus nati ſunt. Ex concubinis Manfridum, qui ab vtriuſque Siciliæ regno malis artibus parto deiectus eſt; Entium Sardiniæ; Henricum Corſicæ reges; & Fridericum Antiochiæ Ducem genuit. Mortuo non ſine veneni ſuſpicione Friderico Auguſto, Conradus Cæſar e Germania
C ad capeſſendum vtriuſque Siciliæ regnum in Italiam profectus; a Manfrido Tarenti Principe, fratre ſpurio, quem pater moriens, cum imperij poteſtate regnis, ne quid abſente adhuc Conrado turbaretur, præfecerat, excipitur: & Neapolin quæ ad Pontificem defecerat, & fruſtrà a Manfrido tentata fuerat, octauo demum menſe per cuniculos, aut quod alij tradunt, fame ad imperium coëgit, vrbémque multa clade deformatam, militi etiam ſuo diripiendam dedit. Atque quum vbique compoſitis exiguo quidem ſpatio, octo videlicet menſibus vltra biennium, regnaſſet, venenum ipſi dolo Manfredi per clyſterem infuſum eſſe & perijſſe, Conradino filio, quem heredem ſcripſerat, ſolùm ſuperſtite tradunt. Ceterùm quum regni Neapolitani Proceres & ciuitates abſentem in Germania Conradinum negligerent; eiuſque tutores & præfectos odiſſent; etiamſi præcipua pars Conradini auſpicia ſequeretur; & inſuper Sicilia factionibus irrequieta nutaret, Manfridus capto iam tempore, conſilijs & artibus non viribus vtendum ratus, Neapolitanum & Siciliæ regnum deiecto Conra-
D dino occupaturum ſe confidit. Placuit itaque primùm, præfecturam a Friderico moriente ſibi commiſſam, vt Conradini adhuc in Germania abſentis, imperium cum poteſtate adminiſtraret, exercere. moritur interea qui eius tam callidis conſilijs obſtruere poterat Innocentius IIII. Pontifex Maximus, & eo mortuo Pontificatus ad interregnum per biennium redijt; Manfridus occaſione temporum vſus, Pontificias copias eximprouiſo, eductis e Nuceria Saracenis adortus, oppreſſas armis exſuit: & Manfridoniam vrbem demolita Sipunte, nouam de ſuo nomine, & ſalubriore cælo ſitam condidit. Poſthæc quum Alexandri IIII. Pontificis armis vrgeretur, ad artes ſuas conuerſus nuncios ſubornat, qui Conradinum eſſe fato functum mentirentur; ipſe vt eorum verbis fidem adſtrueret, funere regali pompa deducto, luctu quoque ſimulato, eam perſonam tam dextrè egiſſe ſcribitur; vt omnibus ea impoſturæ deceptis, regio deinceps habitu ſumto; regem ſe ſalutari & coronari fecerit. dehinc vt etiam

MCCL. CONRADVS AVGVSTVS VTRIVSQ. SICILIAE REX. MCCLI. MCCLIIII. MANFREDVS VTRIVSQ. SICILIAE REX. MCCLV.

etiam neceſsitudine & affinitate opes ſuas confirmaret, quum filiam haberet nu- A
bilem nomine Conſtantiam, eam Petro, Iacobi Aragonum regis filio, qui poſt
cædem Gallorum Siciliæ regno potitus eſt, collocat: mox Siciliam ad noui regis im-
perium tumultuantem in poteſtatem redegit: & Meſſanæ primùm receptus, & Rex
a populo ſalutatus, Panormum proficiſcitur, & a regni Proceribus corona regia redi-
mitur. Siciliæque rebus ita compoſitis, auſpicijs Vrbani IIII. Pontificis tamquam Ec-
cleſiæ hoſtis euertitur: qui miſſo ad Ludouicum Francorum regem Legato, eiuſdem
fratri, Carolo Andeuagenſium Duci, vtriuſque Siciliæ regnum ex Pontificia auctori-
tate offert. Carolus ſuorum conſilijs impulſus & opibus adiutus, omnia ad tantam
exſpectationem moliri cœpit. Interea & Manfridus magnam belli apparatum in-
CAROLVS VTRIVSQ. SICILIAE REX. MCCLXV. ſtruit. Carolus cum triginta triremibus e Maſsilia ſoluens; Oſtiam appulit, inde
aduerſo Tiberi ſubuectus, Romæ benignè & comiter exceptus, Siciliæ vtriuſque Rex, B
in æde Lateranenſi a purpuratis Pontificis certis legibus inauguratur. Conuenerat
enim vt Carolus eiuſdémque poſteri annuum XL. M. aureorum tributum Pontificij
Rom. penderent; ne ipſe poſterique eius externum aliquod imperium, ſiue oblatum
illud eſſet, ſiue armis acquiſitum caperent. mouit inde contra Manfridum Carolus,
quem ad Beneuentum aſſequitur; & collatis vtrinque ſignis diu & ancipiti Marte a-
MANFRIDVS REX IN PROELIO OCCISVS. MCCLXVI. criter pugnatur; Carolum primo quidem prœlio fuſum fugatumque; altero, Man-
fridum ante primam aciem acerrimè pugnam cientem, a ſuis deſertum & proditum &
ab equo vulnerato excuſſum, cecidiſſe; eiuſque cadauer, quia viuo ſacris interdictum
erat, ad ludibrium proiectum, hoſtes in foueam prouolutum mole lapidum obruiſſe
ſcribunt. Auctores habeo qui magnum ad Caroli victoriam momentum fuiſſe Io-
annem Caſertæ Comitem teſtentur. qui vt violatæ a Manfrido vxoris ſuæ contume-
liam vlciſceretur; ab eodē defeciſſe, & media in pugna ad Carolum trāſijſſe traditur.

DE GALLIS. C

AN. A CHR. N. MCCLXVI. PARTA victoria Carolus Beneuentum deditione capit & Pontifici vt conue-
nerat reſtituit. eo quum vndiq; regni Neapolitani proceres intellecta Manfridi
morte conueniſſent, Carolum regem fauſtis acclamationibus ſalutant: mox &
Siculi ſeſe cum ceteris in eius poteſtatem dediderunt; Meſſanenſéſque omnium pri-
mi detractis Manfridi ſignis, Caroli ſigna propoſuiſſe ſcribuntur. Reſtabat Nuceria,
quæ ad omnia Caroli imperia contumax, maximo Saracenorum præſidio protegeba-
tur, eam per pactionem qua Saracenos liberè ſuis legibus vti permittebat, Carolus ac-
cepit. hic Manfridi vxorem, eiuſque filium capit, quem oculis orbatum carceris ſqual-
lore conſumſit. Inde in Etruriam contra Gibellinos moturus, a quibus Conradi-
num Sueuiæ Ducem in Italiam vt hereditaria regna armis repeteret, magnis promiſ-
ſis impletum vocari intellexerat; Saracenorum nouo motu, qui ad Conradinum res D
ſuas inclinare nunciabantur, ex itinere reuocatur. Conradinus interim multa Pro-
cerum frequentia ſtipatus, anno poſt patris ſui exceſſum XIIII. in Italiam degreſſus,
in Campaniam mouit: Conradum ex Friderico ſpurio fratre nepotem, & Antio-
chiæ Principem vt ſuis auſpicijs Siciliam in poteſtatem redigat, cum copijs præmittit.
Is quum haud longe a Thermis militem expoſuiſſet, eaſdem paruo labore occupat; &
inde Fulconem Caroli Proregem acie profligat; victoris imperium, Agrigentum,
SICILIAE INTESTINIS BELLIS LACERATA Auguſta, Argyra, Leontium, Heraclea, Catana aliaq; non pauca Siciliæ opida ſequun-
tur. Fulco Meſſanam ſeſe in tuto recepit. Et iam Sicilia iterum inteſtinis bellis per
triennium omnique calamitatum & latrociniorum genere vexata, modo a Carolo;
modo a Conradini partibus laceratur. Ceterùm Conradinus Ligurum & Piſano-
rum claſſe adiutus, deiectis Gallorum præſidijs Meſſana, ceteraque Sicilia exceptis

Panormo

A Panormo & Syracuſis potitus eſt. In Neapolitano quidem regno Nuceria, & alia aliquot oppida Gallorum dominationem pertæſa ad Conradinũ oblata occaſione ſpõte deficiunt. Carolus vt imperium armis partum, armis tueretur, in Marſos mouerat; eo Conradinus contractis vndique copijs occurrit. pugnatur acerrimè, cadit ante primam Gallorum aciem Philippus Montfortius Equitum Gallorum Magiſter. Is quia regio paludamento inſignis ante ceteros eminebat, Germani qui in procinctu ſtabant falſò regem qui cecidiſſet opinati, ſolutis ordinibus in hoſtem vndique impetum faciunt. Carolus qui in omnem pugnæ caſum expeditus in ſubſidijs cum Prætoria cohorte ſubſtiterat, intellecto Germanorum errore, in laxatos eorum ordines inuectus magnam ſtragem facit, fuſoſq; profligat. Cõradinus fuga elapſus, abiecto paludamento cum Friderico Auſtrio, tribus tãtum comitatus quum Calonum habitũ ſumſiſſent, triduum per ſaltus viarum ignari oberrat: & ad Aſturam peruenit, vnde cum
B piſcatoria nauicula delati deceſsiſſet indicio annuli, quem Conradinus piſcatori vt panem ipſis emeret miſſo, dederat agniti; a Ioanne Frangipane Aſturæ domino capti, in Caroli quoque poteſtatem venerunt: & Neapoli carceris ſqualore annum vnũ macerati, violata etiam regiæ dignitatis in Conradino maieſtate, ambo publicè ſecuri percuſsi ſunt. Siciliæ præerat eo tempore cùm proregia dignitate Conradus Caputius Antiochiæ Princeps, in quem captum, per Guidonem Mantfortium iuſſu Caroli laqueo ſæuitum eſt. Carolus vtroque regno ad eum modum potitus; in Siculos quia non facilè ceſſerant, acerbiùs & crudeliùs conſuluit; tributumq; ijs iniquiſsimè imperauit, & exegit acerbiſsimè. Inde Gallos reipublicæ, qui omni libidinum genere & dominatione graues erant præficere: ijſque & præſidiarijs omnẽ rapiendi & ſtuprandi licentiam indulgere: exſilia, vincula, proſcriptiones, omniaque ſuppliciorum genera in omnem ſexum crudeliſsimè repræſentari. Ceterum quum ille etiam legatos, qui ad deprecandum venerant in carcerem conderet; neque Pontificis quoque
C auctoritate mollitus ciuium iniurias vlciſceretur; patientia diutius læſa in furorem cõuerſa, paullò poſt ex leui occaſione in Gallorum perniciem erupit. Duplex inde fama eſt, ſunt qui caſu in Gallorum cædem concurſum, ſunt qui rem conſilio procuratã ſcribant, nos vtriuſque cauſſas & occaſionem in pauca conferemus. Vetuerat Carolus ne quis ciuium Siculorum publicè cum telo aut armis eſſet. id milites exploraturi, omnium ſinus pertentabant; tandemque eo licentiæ progreſsi ſunt, vt etiam virginũ honeſtarumque matronarum ſinus ſub eo prætextu laſciuiùs explorarent. Ex more recepto apud Panormitanos S. Spiritus ædem tertio Paſchatis feſto extra vrbem vtriuſque ſexus ciues magna frequentia adibant. hic Gallus quidam, Droettum vocant, quum in eo cœtu cuiuſdam matronæ ſinus laſciuiùs quàm pudicitia pateretur ſcrutatus eſſet: irritatus ea contumelia maritus, ſtricto quo Droettus a tergo accinctus erat pugione eundem iugulat: clamore mox & tumultu, vt fit, ad eum caſum oborto,
D impetus vndique fit in Gallos, quorum ducenti extra portam cæſi, mox intra vrbem ciues odium iam diu conceptum tanto furore expleueruut, vt promiſcua cæde Gallos; nulli ſexui, ordini, ætati parcentes trucidarent. Panormitanorum exemplum ceteræ per Siciliam vrbes ſequutæ eiſdem cædibus graſſati ſunt Quibus conſilio factum placet; ij ab eisdem cauſsis occaſionem repetunt, & incredibilem quoque Gallorum tyrannidem accuſant; ſed veriſimiliùs in hanc ferè ſententiam ſcribere videntur. Ioannem Prochytam Salernitanum, qui Manfrido regi medicus fuerat, referunt huius coniurationis caput fuiſſe, & perſonam ſuam proſperè egiſſe. qui filiam a Gallo quodam vitiatam anxiè dolens, eam iniuriam aliquoties ad Carolum, vt legibus in ſtupratorem virginis ageretur detulerat; verùm quum ſe etiam deludi ſentiret, iam odij & iræ cauſſas in Carolum transfert: & rationes quibus ipſum magna cum clade Gallorum euerteret, ex occaſione temporum commodiſsimas non negligit, non ignora-

d bat

M CC LXVI.

CONRADINVS VTRIVSQ. SICILIAE REX CAPITALI SVPPLICIO ADFECTVS.

SICVLORVM IN GALLOS CONIVRATIO.

MCCLXXXII.

GALLORVM CAEDES.

bat auerſos a Carolo ob tyrannidem omnium Siculorum animos: Petro autem Arra- A
goniæ regi ius regni vxoris ſuæ nomine deberi; atque vt hunc opibus etiam & armis
iuuare ad ius ſuum proſequendum poſsit, Michaëlem Palæologum Orientis Imperatorem in quem Carolus magnum belli apparatum moliebatur, facilè vt Caroli impetũ
a ſe auerteret, in ſocietatem armorum cum Aragonio venturum cenſuit. Vbi hæc nõ-
nullis cum quibus conſilij ſui rationes cõmunicauit, placuerunt, Ioannes vltrò citrõ-
que cõmeando, per litterarum commercia & amicorum fidem, intra biennium vſque-
adeo profecit, vt Petus Arragoniæ rex. vxoris ſuæ precibus, quæ ſoceri ipſius Man-
fredi, nepotumq́ue ſuorum nefandã cædẽ oblata opportunitate pijs armis vlciſcendã
hortabatur, victus & Palæologi auro adiutus, & Nicolai III. Põtificis Maximi auctoritate, qui Siculorum calamitatem miſeratus erat, euocatus, prætextu belli quod in A-
fricam ſeſe apparare ſimulabat; claſſe in Siciliam copias ſuas expoſuerit. Interea tẽ-
poris dum Aragonenſis ſeſe ad expeditionem parat, Ioannes Prochyta rationem com
miniſcitur, qua per cædem Gallorum Aragonenſi faciliorem ad occupandam inſulã B
aditum aperiret. Siculorum oculos vltione gratiſsima paſceret, eoſq́ue ad fidem A-
ragonenſi præſtandam ſcelere maximo obligaret. Placuit itaque tertius a Paſchatis
feſto dies, vt quum primum circa veſperam ære campano ſignum daretur; Gallos om
nes promiſcuẽ (nec habendum vllum ſexus, ætatis, ordinis diſcrimen) eſſe confodiendos. additur Ioannem vt id quod moliebatur arte aliqua & dolo a ſuſpicione auerteret, per Siculas vrbes oberrando furorem ſimulaſſe, ac canna auribus Gallorum vt magis falleret admota, ridicula aut inepta; contrà Siculis cædem Gallorũ futuram, diem,
MCCLXXXII. horam, ſignum, indicaſſe. Illuxit itaque vltimus Gallis in Sicilia dies & funeſtiſsimus
A.D.III. Kal. Aprileis, Caroli regis anno decimo ſeptimo, quum ad vnum omnes per
totam inſulam a ciuibus cuiuſcumque ordinis tanta crudelitate trucidati ſunt, vt etiam
grauidæ euiſcerarentur, eorumq́ue fœtus, ne quid Gallicæ ſtirpis in Sicilia ſupereſſet,
ſaxis illiderentur, duarumq́ue horarum ſpatio octo millia Gallorum ea clade perem- C
ta ſcribuntur. Interea dum Galli ſæuæ libidinis & diu toleratæ crudelitatis pœnas luunt; Aragonenſis circa Africæ litora oberrabat, & Hipponenſem agrum incendijs vaſtabat. deinde vt Prochytæ conſilia ſucceſsiſſe, & Siculos in ipſum oculos animumq́; conuertiſſe intellexit, ad id cuius gratia cetera ficta, factaq́ue erant, cõuerſus, vela ſuos
in Siciliam faceret iubet, & ad Drepanum copias exponit. Carolus tũm forte Ne-
apoli erat, quum de cæde ſuorum, & Sicilia ad res nouas cõmota, adhuc tamen Meſ-
ſanenſes incertos quas partes potiſsimùm ſequerẽtur, nutare vno eodemq́ue nuncio
certior fit. Is copias quas in expeditionem contra Palæologum paratas habebat, in
Siciliam mittendas decernit, omnemq́ue belli apparatum toto impetu in perduellionis reos conuertendum; & nihil cunctandum dum adhuc ſpes ex Meſſanæ motibus
ſupereſſet, itaque claſſem expediri, & milites terreſtri itinere Rhegium conuenire iu-
bet. ceterum quum huic rei omnem curam impenderet nuncium accipit, Aragoniũ D
MCCLXXXII. conuerſa ex Africa expeditione in Siciliam claſſe Drepanum appuliſſe, eumq́; a Panormitanis regem ſalutatum: Meſſanenſes vt omnium tardiſsimè ita atrociſsimè, cõ
MESSANENSIVM IN GALLOS CRVDELITAS. cepta ex rebus nouis fiducia, in Gallorum cædem graſſatos eſſe. Igitur quum cladẽ,
clade noua auctam; & ſe omnino Siciliæ regno exutum vidit; animo mentéque cõcidit; & vt erat irarum impotens, ſceptrum quod regio more manu tenebat mordicus in
uaſit, diuq́; ita immotus vt quidam litterarum monimentis prodidêre, conſedit, ſed
poſtquã bilis deferbuerat claſſem XL. triremium; (etſi ſint qui nauium numerũ octuplo maiorem recenſeant) conſcendit; & iuxta Catanam XC. peditum XXIV. millia equitum exponit. Meſſanenſes interea quæ tolerandæ obſidioni, & tuendæ vrbi vſui
eſſe poſſent, conuehere, vrbem inſtaurare, & omnia magna cura apparare. Carolus
admotis ad vrbem copijs, Meſſanénſes terrere, vexare, laceſſere; eorum agros ferro,
flam-

A flammaque vastare: & Mylas occupare. Mamertini aut successibus aliquot Caroli consternati; aut bellorum pertæsi, dum Carolo deditionem offerunt, si præteritorum obliuio sanciatur: superbo responso excepti, audiunt, Mamertinis, quos iam vicisset (tumultuaria enim velitatione equites aliquot profligauerat aut ceperat) victoris arbitrium esse exspectandum. acuit ea res Messanensium animos. ita vt omnes Caroli impetus, virtute, ciuium consensu, magistratuum sedulitate, armisq; & constantia frangerent. At Carolus postquàm vim procedere non videt, Alaimum Leontinum vrbis præfectum, muneribus, sed frustrà apud animum tunc quidem nullo precio venalem, corrumpere tentat. mox vt contumaces fame frangeret, mari classe, terra equitatu Messanenses commeatu arcuit, & vt angustia rei frumentariæ ad maximã inopiam prolaberentur arctissima obsidione eosdem clausit. Legatos itaque Mamertini ad Aragonium mittunt, qui eundem de Mamertinorum fide, cõstantia, & neces-
B sitate doceant; & auxilium rebus in præceps ruentibus exorent.

DE ARAGONIIS.

MEssanensium legati Petrum Aragonium faustis acclamationibus Panormi Siciliæ regem salutatum, & inauguratum conueniunt. Is legatis benigné auditis, auxilia & commeatum expediri iubet; & Rogerium Lauriam classis suæ Præfectum, militari peritia clarum cum XL. triremibus præmittit; ijs mandatis instructum, vt vel Caroli classem profligaret; aut si id non posset commercia commeatuũ ipsi impediret. Aragonius terrestri itinere citato agmine contra Carolum mouẽs, quingentos, cum peritis & notis Centurionibus milites non intermisso itinere properare iubet, qui Messanensium labores & vigilias sustinerent; quoad ipse cum toto exercitu pugnam cum hoste conferere posset. Ceterum vt iusta se pro Siculis arma induisse doceret, Legatos ad Carolum mittit, qui eum e regno suo, quod sibi dotis & soceri
C nomine deberi asserebat, decedere, & Siculos a tyrannide; Mamertinos autem obsidione liberare iuberent; & abnuenti pugnam exspectandam denunciarent. Carolus etsi ad Legatorum postulata ferociùs respondisset, tamen rem ad deliberationem reuocat; placuit itaque apparatúne hostium territis, an rerum angustia coactis, incertum e Sicilia in Calabriam exercitum in hiberna transportare. Vasis itaque conclamatis & ædibus aliquot sacris direptione profanatis, obsidionẽ soluit. Lauria Aragoniæ classis Præfectus, Gallos ad Pelorum assequutus, eos aliquot nauibus captis aut depressis profligat. Petrus rex ex itinere Mylas deiecto Gallorum præsidio recipit: & a Messanẽsibus in eius aduentũ promiscua multitudine effusis VI. Nonis Octobreis faustis õnium acclamationibus, parens, conseruator, & Rex Siciliæ salutatus, in vrbe tot belli cladibus deformata excipitur. superuenit in tanta omnium lætitia & publica aggra-
D tulatione Iacobus Petri regis filius cum XXXV. triremium classe quã in portum Messanensium subduxit. atque vbi nunciatum est Caroli triremes, ex præterita clade ab instrumẽto nautico claudas e Rhegio Neapolin vela facere; Rogerius quantum remigiorum celeritate potuit cursum extendens, easdem assequutus profligat, & quadraginta triremes captas Messanam deducit. Petrus ex Messana Siciliam obiturus, vt insulam ad tranquillitatem & otium componeret; classi spurium suum Iaimum Paridem cum imperio præfecit; eundẽq; paullò post quia temerè & malè contra patris mandata cum hoste pugnasset, in exsilium expulit; & classis imperium Rogerio Lauriæ dedit. mox fretum quoque traijciens in Italiam bellum transfert; & Rhegium nullo labore capit; Caroli equitatum ad Fanum Martini trucidat; Seminariam occupat. Fama tenet Carolum missa legatione, cum Petro de iniuria expostulasse, vt qui aliena iniustè & per vim inuaderet: Petro autem ius suum iustis armis prosequi

PETRVS ARAGONIVS SICILIAE REX SALVTATVS.

AN. A. CH. N. MCCLXXXII.

MCCLXXXII

reſpondente, Carolum eundé ad experiendum vtri plus iuris Mars decerneret, Burdegalæ, ad ſingulare certamen ijs conditionibus, vti vtrinq; centum tantum equitibus ſtipati venirent prouocaſſe. eam pugnam nonnulli Pontificio edicto vetitam; alij (vſque adeo eius ſæculi ſcriptores variant, aut odio, aut amore corrupti) Carolum; nonnulli Petrum ad condictum diem non apparuiſſe, prodiderunt. Petri interim in Hiſpania abſentis imperiū, Iacobus eius filius in Sicilia gerebat; eiuſq; auſpicijs Caroli claſsis ad Melitam inſulam profligatur; & inſula in Aragoniorum poteſtatē redigitur. Rogerius quoque Lauria deuicta Gallorum claſſe, cum quadraginta triremibus Neapolitanam oram incendijs & populationibus eo cōſilio vaſtabat, vt Carolum Claudum Caroli regis filium ad vlciſcendum ſociorum iniurias in pugnā naualem irritaret; poſtquàm adoleſcentem nec ad procerum iuſſa, neque patris monita obtemperantem, in certamen properare videt: fuga ſimulata eum vſq; ad Circeium promontorium protraxit; inde conuerſis velis toto impetu in eundem inuectus ſuperat; eiuſque Prætoria quum per Paganum vrinatorem perterebrata vitium feciſſet & vndis irrumpentibus, depreſsionem nauis omnes qui cum eo vehebantur, metuerent; qui in ea erant, ſeſe vnà cum Carolo ceteriſque Proceribus Rogerio dediderūt. Carolus cum ceteris in arce Mamertina cuſtodiendus traditur; Rogerius cum XLII. quas ceperat triremibus in portum Meſſanenſem, triumphantis more inuectus, claſſem ſuam ſubduxit. Carolus rex interea adiutus fratris ſui Philippi opibus e Maſſilia ſoluens, & inter nauigandum filij clade intellecta, Neapolin tunc admodum nutantem appulit; claſſéque CL. nauium expedita, & contractis vndique copijs; filij clade vlturus Rhegium obſidet; a quo Pontij Catelaunij, qui vrbis præſidio præfectus erat, virtute repulſus eſt. Oritur interim apud Meſſanenſes ſibi Gallos ad cædem depoſcentium ſeditio: magnóque furore populus ad arcem prouolat; & quum captiui non dederentur eos igne iniecto cōburunt. Carolus tamē regis filius, qui in vltionē Cōradini ad ſuppliciū poſcebatur, pietate Conſtantiæ reginæ conſeruatus; Cephalædum in cuſtodiam mittitur, & inde in Hiſpaniā tranſuectus eſt. Ceterum quum Carolus eius pater paullò poſt apud Fogiam Calabriæ opidum in febrim incidiſſet, moritur; & Roberto fratri ſuo Atrebatenſium Comiti pro filio regni imperium ad miniſtrandum tradidit. In hoc rerum tumultu Rogerius claſsis Aragoniæ præfectus in Calabria & Apulia ſigna victricia circumfert; & viginti duo opida ad imperium Aragonium coacta præſidijs, & propugnaculis muniuit. Dum hæc in Italia geruntur, aduerſa Europæ parte Philippus Galliarum rex, vt Petrum Aragonium ad ſua defendenda diſtineret Hiſpaniæ bellum mouet; & Gerundam obſidione claudit cui Petrus cum exercitu vt obſidionem ſolueret occurrit; prœlióque victus; paucis poſt diebus ex vulnere quod in acie acceperat, anno ætatis ſuæ quinquageſimo quinto Barcinonæ III. Idus Nouēbris, filijs quatuor, Alphōſo, Iacobo, Friderico & Petro; duabus filiabus Iſabella & Iolāte ſuperſtitibus moritur. teſtamēto Alphonſū Aragoniæ Iacobū Siciliæ regē ſcripſerat, ea lege; vt ſi quid Alphonſo orbo humanitatis accidiſſet, Iacobus in Aragonenſi; Fridericus in Siciliæ regnum ſuccederet. Alphonſo itaque ſine liberis defuncto; Iacobus deſerta Sicilia, Aragoniam occupabit; & Fridericus Siciliam, ex qua occaſione grauiſsimi motus orituri ſunt. Iacobus itaque Aragonius peractis patri inferijs Panormi regio diademate ornatus inauguratur, & proſpero, optimóque in poſterum omine rex ſalutatur. inde Meſſanā profectus Calcerādum Catælaunium cum imperio cōtra Māfredum Claremōtium qui Caroli copias ducebat in Calabriam mittit. qui quum Caſtrum villarium, & Moranum opida recepiſſet; ab eiſdem iterum per ignauiam deiectus eſt. Claremontius quum ad Iacobū trāſire deſertis Caroli partibus pararet; fraude ad cenam à Morani domina inuitatus, circumuenitur, & nō ſine redemtione dimiſſus ad Aragonēſes defecit. Interea

MESSANENSIVM SEDITIO.

MCCLXXXVI PETRVS REX EX VVLNERE MORITVR.

IACOBVS SICILIAE REX. MCCLXXXVI

claſsis

A classis Aragoniæ maritima Galliæ circa Prouinciam depopulatur; & Bernardus Sarrianus XII. triremium præfectus Capreas & Prochytam insulam capit; & Asturam expugnauit; filiumq; Frangipanis eius, qui Conradinum ex fuga retractum Carolo prodiderat, hasta traijcit: & opidum ferro flammáque prosternit. Nec multò post Iacobus rex ab Alphonso Aragoniæ rege, fratre suo, Alaimum Leontinum, quem Petrus rex in Hispaniam cum duobus nepotibus ob conspirationem contra regem, sub specie legationis ne quid in Sicilia clientium potentia freti turbarent, missum in carcerem condiderat, ad supplicium repetit: Alphonsus Bertrando Iacobi legato cum ceteris tradi iussit. qui ex Iacobi regis imperio quum ad Hieronesum insulam Drepano ferè oppositã delati essent; Alaimus cum nepotibus Mineo & Mazarino culeis insuti, vt affectati regni pœnas luerent, in mare præcipitantur. Interea Galli capto tempore Augustam, quum ciuibus ad solenne Leontinorum forum profectis, vrbem
B sine præsidio esse per exploratores didicissẽt, subito impetu capiunt mox & arcẽ nullo labore occupant. Ad primum captæ vrbis nuncium rex cum expeditis copijs profectus, Catanam vt hostes expelleret venit: eò etiam cum classe Rogerius appulit; inde Augustam nauigans milites exponit, & magna vi multoq; suorum & hostium sanguine vrbem recipit; arcem nullis armis expugnare potuit. Placuit itaque fame eandem in potestatem esse redigendam. consedit rex ad arcis obsidionem; & Rogeriũ magna cum classẽ ad reprimendos & auertendos hostium conatus, Calabriæ & Neapolitana litora, insulásque inferi maris infestare iubet. Rogerius iussa sequutus, quum omnia longè latéque vastasset hostibus etiam quiescẽtibus, eis insultare; & ad pugnã lacessere. Ij instructa classe pugnandi copiam faciunt; acerrimè concurritur; tandem Rogerius victor procerum præcipuos ad deditionem cogit XL. triremes capit ceteras deprimit, aut inutiles facit. mox classem cum tribus captiuorum milibus signisque ab hoste captis, ad Iacobum regem misit; & cum Gallis biennij inducias fecit. Iacobus
C interea Gallos fame ad arcis deditionem coẽgit, & armis exsutos vita donauit. Deinde à Caietanis, qui deditionem offerebant accersitus, classem XL. triremium litora Calabriæ & Campaniæ obire iubet, ipse exposito ad Rhegium exercitu, terrestri itinere ducit: opida Seminariam, Sinopolin, Babulinum quæ defecerant ad imperium suum redire cogit. ad Vibonem Valentiam substitit; vrbem quæ neque minis Rogerij neque precibus cesserat, per vim expugnat, & supplicibus veniam dat; quinque inde opida recipit; & ex itinere cum Atrebatensi aliquot velitationibus feliciter pugnauit. Is enim extremum fere agmen Iacobi aut carpebat; aut in Frumentatores cum impetu inuehebatur; & itinera quibus Iacobus duceret infestabat: atque quum ad Scyllam vt eam à commeatu & præsidio imparatam interciperet constitisset, rex immissis in vrbem aliquot cohortibus, eum in Campaniam deflectere coëgit. Iter deinde intermissum prosequutus ad Beluederium castra posuit; Rogerij Sangenesij perfidiam, qui datis etiam
D filijs obsidibus ad Gallum transierat, vlturus. ter oppugnatum opidum: ter præsidiariorum virtute defensum scribitur. Ceterum quia nuncijs Caietanorum vt properaret vrgebatur; Lauria castrorum & classis præfectus, extrema omnia tentaturus; Sãgenesij filios duos cauex illigatos vt patrem ad commiserationem moueret, eò loci quem potissimùm præsidiarij tormentis in Siculos immissis petebant, exposuit. atque quum nihil ab eo furore remitteretur, filij eius cum cauea præcipitati & afflicti sunt; primogenitus statim exspirauit; alter conualuit; & Iacobus vt vidit sibi properandum, Sangenesij Constantiam, quæ armis frãgi non poterat beneficentia; remisso ipsi vtroque filio; altero in tumulum sericis obuolutum composito; altero incolumi; gratissimo parentibus dono expugnasse scribitur. Conscensa deinde classe copijs ad Caietæ litora expositis, Caietanorum promissa exspectaturus consedit: & Auellinæ Comitem præsidij Præfectum acie profligat; fugatum vsque adeo acriter insequitur, vt ei reditum

AVGVSTA A GALLIS CAPTA.

AVGVSTA RECEPTA.

VIBO VALENTIA CAPTA.

tum ad vrbem intercluderet. Inde Fundos vſque & per Formianum agrum omnia belli cladibus vaſtat;& caſtra munito & edito in tumulo metatus, vrbē obſidet. Atrebatenſis vt Caietanis ſubſidio eſſet,cum exercitu quingentis vix paſsibus a caſtris Iacobi eo conſilio conſedit,vt ſi ille a fronte Caietam vrgeret;ipſe a tergo hoſtem laceſſendo in ſe cōuerteret, aut mutuo metu diſtineret. In hoc rerum ſtatu legati ab Aragonū rege Alphonſo,& Edoardo Angliæ rege,Pontificis quoque nomine miſsi ſuperveniunt;qui pacem,aut ſi id non poſſent, inducias inter vtroſque cōponerent. ex Legatorum ſententia indutiæ vtrinque datæ ſunt. Iacobus inde in Siciliam cum claſſe reuertitur Alphonſus,regis Franciæ & Pontificis auctoritate victus Carolum II. Andegauenſis filium quem in poteſtate habebat, acceptis Lodouico,Roberto & Philippo eius filijs obſidibus,libertate donat. Eum Nicolaus IIII. Pontifex Maximus Romæ benigniter exceptum Neapolis & Siciliæ regem creauit. Durantibus adhuc inducijs,Alphonſus Aragoniæ, Edoardus Angliæ reges, magno ſtudio pacem inter Iacobum & Carolum componere ſed nullo ſucceſſu conantur. Iacobus rex elapſo indutiarum tempore claſſe quadraginta triremium in Calabriam traijcit; Hieracium & alia aliquot opida expugnat; ſed proſperum in rebus gerendis curſum nuncius interrumpit; qui Alphonſum Aragoniæ regem, in apparatu nuptiarum,quibus Angliæ regis filiam ducturus erat, pectoris vitio correptum; intra triduum morte extinctum nunciabat: rogare regni proceres, vt ad hereditarium regnum primo quoque tempore accipiendum,properaret. Iacobus Fridericum fratrē, vt ſuis auſpicijs Siciliæ cum Proregia poteſtate & imperio præeſſet in inſula ſubſiſtere iuſsit. Ipſe VI. Kal. Auguſti è Drepano ſoluens XVII. Kal. Septembris Valentiam VI. Idus eiuſdem menſis Barcinonem venit. atque quum ſui regni prouincias obeundo legibus & inſtitutis compoſuiſſet; rex Aragoniæ ſalutatus & inauguratus eſt:& filiam Caſtellæ regis ſibi deſpondit.Interea Sicilia ſub Friderico Prorege auſpicijs Iacobi otio & pace fruebatur;ceterum ne claſsiarij ſocijq; nauales otio torpeſcerent,Rogerius claſsis præfectus cum viginti triremibus in Peloponeſum nauigat; & Maluaſiam opidum,indeque Chion inſulam deprædatus,mox Methonenſibus quoque male multatis magna cum præda domum reuerſus;in Lucanos, qui Mamertinis infeſti fuerant,mouit Carolus poſteaquàm Iacobum in tantam rerum & fortunæ amplitudinem creuiſſe videt, rebus ſuis diffiſus cum Bonifacium VIII. Pontificem Maximum fautorem haberet,eius interceſsione pacem cum Iacobo ijs condicionibus cō ponere conatur,vt Iacobus Siciliæ regno cederet;ſororémque Caroli Blancā in matrimonium duceret,repudiata Hiſpaniarum regis filia cuius ante nuptias pactus erat, & Robertus Caroli filius Iolantā Iacobi ſororem in coniugem acciperet. Ad ea Iacobus reſpondit,Siculos ſuper ea re conſulendos eſſe, & miſſā vltrò citróque legatione,Pandulfus Fulco equeſtris ordinis vir, facta dicēdi copia in hāc fere ſententiā libero ore locutus ſcribitur. Carolum ſemper dubiæ fidei, fœdera nulla conſerturum; coniugij neceſsitudinem quam offerret in ipſius poteſtate non eſſe, fidē quā Iacobus rex ſibi Caſtellæ regis filiam deſponderat, ſine ſcelere diſſolui non poſſe: Siculis cum Gallis capitale odium eſſe, quod ſine alterius gentis interitu molliri aut nullis hominum cōſilijs exſtirpari poſſet. illos vt vltionis materiam ſemper quæſituros;ita iſtos nunquam arma quæ ſumſiſſent ad extremum vſque ſpiritum poſituros, ſupplicare ſe ne Siculos,cliētes & ciues ſuos,pro quorum libertate pia arma per XII. annos gens Aragonia induiſſet,Gallorum libidini,crudelitati, perfidiæ violandos & lacerandos obijceret. Iacobus legatos benignè auditos,& conſolatione recreatos fide data dimiſit. Nutantem paullò poſt eius animum Bonifacius Octauus Pontifex Maximus perculit,& partium Gallicarum fecit; eumq; magnis promiſsis impletum,à fide quam dederat Caſtellæ regis filiæ abſoluit; & ei Blancā Caroli ſororē collocat;

MCCLXXXIX. III. KAL. IVN. CAROLVS II A PONTIFI. VTRIVSQ. SICILIAE REX CREATVS.

M.CC.XCI. IACOBVS ARAGONIAE, ET SICILIAE REX.

IACOBVS SICILIAE REGNO SE ABDICAT. MCCXCV.

A locat,ac Iacobo Pontificiæ auctoritati cedẽte Siciliæ regnum Carolo impetrat. Quod vt in Sicilia euulgatum & exploratum eſt,omnes ad Fridericum proregem prouolãt eiq; vt ius ſuum,quo patris teſtamento in Siciliæ regnum Iacobo fratri (vt memorauimus) ſuccedere deberet,armis tueretur, ſuadent.mox conuentu procerum Catanæ indicto omnium ſuffragijs,& publica cum lætitia Fridericum regem Siciliæ deſignãt; in eius verba & fidem iurant; ſe nunquam Gallorum imperium accepturos; Fridericum vſque ad extremum ſpiritum non deſerturos conclamant. magno inde procerum comitatu Panormum deductum, regijs cæremonijs inauguratum, magno cœtu circumfuſi regem ſalutant. Quum in hoc rerum tumultu aliquam animorum inclinationem Calamandrius Caroli legatus ſperaret;Meſſanæ concionem habuit, qua vt Carolum in regem acciperent perſuadere conabatur: ad quæ verba(tantum in Gallos odium erat)procerum concurſus fit,Calamandrius exploditur, ferociterque reſpon-
B ſum eſt,Siculos delecto & creato ſibi rege Friderico,pacem per arma quæſituros.hinc parum abfuit quin legatus a populo ſaxis violaretur. Fridericus inde Siciliam obire; beneuolentiam procerum,ciuium,officio,beneficentia, comitate,& liberalitate demereri,omnia ad ſubita belli præſidijs firmare,& munitionibus inſtruere. Inde Meſſanam profectus maximo cum apparatu,& effuſa ciuium aggratulatione excipitur. Dehinc vt bellum a Sicilia diſtineret,in Calabriam traijcit, & Scyllaceum quod a Gallis tenebatur obſidet.inſidet ea vrbs præruptis in rupibus & vtrinque fluuio abluitur. Aragonij præſidijs vbique ad ripam depoſitis ciues ab aquatione arcebant,& ſiti ad deditionem cogunt. Tentatur deinde ſemel atque iterum,obſidione bellóque Catanzarium,quod Petrus Rufus comes cum præſidio tutabatur. qui cum Rogerio quem ſanguine contingebat, XL. dierum indutias ijs legibus pactus eſt, vt interea Caroli regis voluntatem cõſuleret,poſtquàm nunciatum eſt eum deſperatis Calabriæ rebus Apuliam contra hoſtes muniendam ſuſcepiſſe; Cantazarium deditione in Friderici; qui
C iam ad Crotonam ſigna promouerat,poteſtatem venit, inde ad Roccam cognomento imperialem a Caroli legatis fruſtrà tentatam mouit, & eam fugatis hoſtibus ab obſidione liberat: Fanum Seuerini & Ruſſanum ceteráque Calabriæ opida, ad eius imperium certatim redeunt. Superuenit in tam lætis rerum initijs a Iacobo Aragoniæ rege nuncius,è Dominicanorum ſodalitate Petrus cognomento Corbelles, qui mãdata ſua Friderico breuibus in hanc ferè ſententiam expoſuit: Iacobum Aragoniæ regem Eccleſiaſticarum legionum imperatorem Põtificis Bonifacij VIII. auſpicijs creatum,petere ipſius ad Aenariam inſulam colloquium. vt Fridericus ſedatis bellorum motibus pacem cum Carolo & Põtifice cõponeret; ni parêret,imperiũ ſe ſuum cõtra ipſum oblitum etiã neceſsitudinis fraternæ,magna cum ſeueritate proſequuturum.Fridericum nihil ea denunciatione fuiſſe commotum produnt; & læto alacriq, vultu reſpondiſſe,ſe ſi vis ingruat,contra fratris ſui poſtulata tã iniqua ius ſuum pijs armis de-
D fẽſurum.mox vt ad ſubita belli ſeſe apparatu omni inſtruerent,Velaſcum Alagonium cum imperio in Calabria,& copijs vt victoriam ſuam proſequeretur reliquiſſe: ipſum in Siciliam traiecíſſe; Rogerium in aduerſa Italiæ parte cum claſſe ad Hadriatici maris oram opidum Lecciam;& mox Hidruntum cepiſſe; dehinc difficili pugna haud procul à Brunduſio Gallorum equitatum profligaſſe ſcribitur. Fridericus conuentu procerum Plotij indicto,ad Senatum de fratris ſui poſtulatis refert; certatur ſententijs; Rogerius Friderico proficiſcendum cenſet; & exiguo viæ compendio tantam belli impendentis procellam eſſe auertendam: alij manendum, & nihil temerè fratri, partium ſtudijs corrupto,aut fluctuanti credendum, eo die variantibus ſententijs nihil decerni potuit,altero Fridericus legato reſpondiſſe proditur; ſe quum adhuc in proregia dignitate fratri quidẽ iubenti parere debuiſſe. nunc quum ſuæ poteſtatis, & ex patris teſtamento, & procerum populiq; ſuffragijs rex creatus eſſet, nullã ſe fratri

FRIDE-RICVS SICILIÆ REX. MCC XCVI.

iniqua

iniqua poſtulanti reuerentiam debere. ſin vis inferatur, fas eſſe vt ſe ſuóſque & ius A
regni armis tueretur. Rogerium Lauriam qui alieniore animo in Fridericum eſſe
cœperat & cõmeatum a rege oſtenſis Iacobi litteris petebat, non niſi datis vadibus ſua
negotia obire permiſit: ceterum is vadimonio liberato fuga elapſus ad Iacobum trãſ-
fugit. Iolenta interim cum fratris ſui claſſe Romam deducta Roberto Caroli filio ex
fœdere, preſente Iacobo nupſit. Ioannes Lauria Rogerij patruelis qui nouis Siciliam
motibus turbabat, prœlio profligatus, ad Rogerium fuga elapſus eſt; & Rogerius qui
id temporis copijs a Carolo acceptis partes Friderici oppugnabat, opidis, quæ per
Siciliam tenebat exutus eſt. Ceterum quum is Cantazarium in Calabris opidum
oppugnaret, Velaſcus Alagonius cum CCC. equitibus eundem DCC. equitibus ſti-
patum, vulnere afflictum, profligauit, & obſidionem ſoluit. Iacobus vt fratrem ſu-
um ad libidinem & voluptatẽ hoſtium communium vexaret, & bello infeſtaret, cum
LXXX. triremium claſſe præfecto Rogerio Romam nauigat. Fridericus LXIIII. tri- B
remibus inſtructus præfecto Conrado Auria Genuenſi luſtratis Calabriæ litoribus
Aenariam vt fratris ſui curſum interciperet; aut eius claſſem inuaderet petijt. cete-
rum a fratre præmonitus, conſultiûs ipſum ad ſua defendenda intra regnum ſe recep-
turum; vt eius vel iram molliret, an alia qua de cauſſa incertum in Siciciliam reuerſus
eſt. Iacobus Neapoli communicatis cum Carolo, & Pontificis legato conſilijs,
curſum in Siciliam dirigi, Lauriæque conſilium ſequutus, ad Pactas exſcenſionẽ fieri
iubet. Pactenſes tanto apparatu territi & ab omni re imparati ſeſe dedunt. nutant
MYLAE CAPTAE. & ceteræ vrbes; imperiumque Iacobi ſequuntur Mylæ, Noara, Monsfortis, & alia ali-
quot præſidia. ſuperato inde Pelori promontorio Syracuſas verſus Iacobus nauigat,
eáſque mari & terra obſidendo claudit: & vallis Næetinæ agrum, longè latéq; po-
pulationibus infeſtat. Vrbi Syracuſanæ præerat Claremontius, eámque longa &
difficili obſidione fatigatam, inteſtina etiam proditione & fame vexatam, magna cũ C
Syracuſani populi conſtantia Friderico conſeruauit. Iacobus ne ſedendo tempus
tereret Buxemium, Palatiolum, Xuthinum, Ferulam & Buccherium agri Syracuſani
opida per deditionem capit: Buccherium a Friderici legatis receptum eſt; & iterum à
Gallis acerrimè oppugnatum depulſo hoſte defenſum, ſed noctu quum vim diffi-
cilioris iterum oppugnationis metuerent, a ciuibus fuga delapſis deſertum eſt. Fri-
dericus vt ex propinquo ſuis ſubſidia ferret; & hoſtium excurſiones arceret: Catanã
ſibi belli ſedẽ delegit. atque eo tempore Ioannes Barreſius, qui exceptis ceterorum
opidorum præfecturis, Petræpreciæ, haud longè citra Gelam ſitæ præerat vnà cum
præſidijs ad Iacobum tranſiuit. Ceterum quum Galli nihil hoſtile metuentes Pe-
tram ſuis prædis receptaculum delegiſſent; & omnia eò ferrent agerentque; Velaſ-
cus Alagonius eos ex inſidijs opprimit. & præcipui nominis Centuriones carcere cõ
dit; gregarium militem, denis vna catena revinctis, ad Fridericum vt de ijs ſtatueret
deduci iuſsit. Pactenſes interea ad Friderici imperium redire conati; ab arcis præſi- D
dio impediti & Ioanne Lauria cum claſſe adnauigante oppreſsi ſunt. Mamertini
Ioannem Lauriam cum XXX. triremibus è Mylis redeuntem, adorti, pugna nauali
fundũt & capiunt; vix duæ triremes fuga elapſæ ſunt; quæ nunciũ acceptæ cladis de-
ferrent. Iacobus aduerſa pugna fractus, & quod vltra XXM. militum varijs belli cla-
dibus cecidiſſe, & claſſem afflictam conquereretur, belli tædio captus, legati Pontifi-
cij auctoritatem & ſuorum conſilium ſequutus, qui ſeſsis rebus otium & quietem a-
liquam eſſe dandã cenſebant, ſuos claſſem conſcendere iubet. Peloroq; ſuperato cla-
ſſem ad Mylas ſubducit. Traditur hinc Iacobum Friderico legatum miſiſſe qui pa-
cem ſe Friderici rebus ſuo nomine facturum ſponderet, ſi captas ab ipſo triremes vnà
cum Ioanne Lauria ceteriſque captiuis ſine precio redderet, ea legatio quia proce-
rum conſilia diſſuadebant accepta non eſt. & de Ioanne Lauria, & Iacobo Rocca vt

de

A de perduellionis condemnatis ſecuri ſupplicium ſumtum. mox & Fridericus expeditam claſſem in fratrẽ mouet, is ſubductis velis procellæ & ſæuientis tempeſtatis iniurias tolerare, quàm cum fratre concurrere maluit; & claſsis partem ad Æolias inſulas afflixit: curſúque in Italiã flexit. Engium etiã quod ad Gallorum partes tranſierat per Henricum Vigintimilium Friderici legatum aliquamdiu fruſtrà obſeſſum, à rege cum copijs ſuperueniente fame ſitique ad deditionem coactum eſt; mox & Petra per Claremontium oppugnata captáque; & ſine armis ſponte ad Friderici imperium, vrbes quæ defecerant, aut ab hoſtibus captæ fuerãt venia omnibus data redierũt. Nutabant, fluctuabant adhuc incerta fide, Mylæ, Noaria, Monsfortis, itidẽ Pactarum & Samperij arces; quum nunciatur, Iacobum noua claſſe inſtructum, magnum belli apparatum facere. addebatur ipſum vt terrorem Siculis moueret, Robertum & Philippum Caroli filios claſſẽ ſua exceptos in Siciliæ poſſeſsionem armis deducere. vẽ-
B turum tantis copijs, vt fratrem hoſtibus reſtitutis e Sicilia deijceret; Siculos Gallis ad libidinem trucidandos obijceret. Fridericus nihil ea de nunciatione perterritus claſſem XL. triremium expedire vt fratri occurreret; ipſe prætoria vectus e Meſſana ſoluit, & ad Orlandi promontorium in hoſtilem claſſem inuectus, dum ferociùs quã conſultiùs pugnat grauiſsima clade oppreſſus, mente concidit, ſed Hugonis Emporitani opera vi remorum impulſa prætoria, hoſtibus eripitur, & cum XII. triremibus quæ fuga ſeſe ſubtraxerant, Meſſanam rex incolumis deuectus eſt. Vigintiduæ triremes ab hoſte captæ, aut depreſſæ ſunt. deſæuijt in captiuos proceres õni crudelitatis genere vt mortem patruelis ſui vlciſceretur Rogerius Lauria; in gregarium militem, & ſocios nauales Gallus omnem vltionis libidinem exercebat. Rex interea dmentem redijt, & inſpem meliorem ſuos conſolatione efficaci erexit; Meſſanæq; rebus conſilio & præſidio confirmatis, ad Ennam, vt ex inſulæ totius vmbilico vndique ſubſidia
C laborãtibus ſubmitteret cum exercitu profectus eſt. Iacobus vtcunque victoria potitus, quum ſe tantum detrimenti accepiſſe videret, vt propius victum ſe quàm victorem teſtaretur, animo concidit; conuocatóque procerum concilio, fidem iam ſe ſuam ſatis liberaſſe Pontifici Bonifacio VIII. Carolo regi, eiuſque filijs qui aderant, obteſtatus; ſibi in Hiſpaniam vt res quoque regni ſui commotas componeret redeundum oſtendit; & quia iam fratrem aduerſo prœlio, & Siciliam maxima clade concuſsiſſet; facilè Siculos ipſorum armis, modo victoria vti ſcirent ceſſuros adiecit. conſilio indo dimiſſo claſſem ſuam ad profectionem in ancoris expeditam ſtare, & mandata ſua exſpectare iuſsit: procerumque aliquot captiuorum permutatione cum fratre ſuo Friderico facta; reliquos, itidem opida capta, Roberto Caroli filio, & Rogerio Lauriæ, ijſdemque imperium quoque cum exercitu tradidit: ipſe e Sicilia ſoluẽs Neapolin nauigat, atque à Carolo qui ſe deſertum queritabatur alieniore animo exceptus, in Ca-
D teloniam reuertitur. Robertus itaque Calabriæ dux poſt Iacobi profectionem belli gerendi prouinciam ſuſcepit; & Randacium ad Aetnã ſitum opidum fruſtrà tentat, aliquot tamen ignobiliora præſidia ad Rogerium defecerunt; Francovillani ad res nouas commoti ab Auria præfecto præoccupantur: & iam Rogerij copiæ anguſtia frumentationis dilabebantur, niſi Adranum tam facilè ceſsiſſet: ibi miles Roberti omni rerum copia recreatus ad Paternionem deducitur. præſidio præerat Manfredus Maletta Friderici II. Auguſti olim clientulus; & Iacobi ac Friderici regum alumnus. is ad otium & libidinem proiectus, animo ignauo hoſtibus vrbem, ne quam vim experiri cogeretur, dedidit. Flagitioſum hoc exemplum Vizinenſes ſequuti ſunt; in Claremontium vi expugnatum omni crudelitatis genere ſæuitum eſt. hinc Ardoniũ ad deditionem coactum; à Plotio hoſtis per Calcærandum & Palmerium Friderici lẽgatos profligatus eſt. Robertus inde Catanam proditione capit. eadẽ perfidia & Nætum occupatur: & Nætinæ vallis opida Buxemium, Palatiolum, Rhaguſa. Carolus

ROBERTVS CALABRIAE DVX.

ADRANVM A GALLIS CAPTVM.

CATANA A GALLIS CAPTA.

tanto filij ſucceſſu latus, Philippum quoque Tarenti Principem cum XL. triremibus A
PHILIPPVS TARENTI PRINCEPS. & DCC. equitibus diuerſa inſulæ parte vt Fridericum vndique bello diſtineret, in Siciliam mittit. Hic quum ad Drepani litora copias expoſuiſſet, Mazarinæ vallis agros, effuſo in varias partes equitatu populatur: cõtra Philippum Fridericus ad Falconariam aciem caſtra metatus, in aciem deſcendit, eumque equeſtri prœlio fuſum capit: eiuſq; præcipui ordinum ductores Rogerius Sanſeuerinus Sergius Segmolphius alijque aliquot in poteſtatem venerunt; Petrus Saluacoxianus quum ſe dedidiſſet, quia ad hoſtem aduerſis circa Orlandum rebus tranſierat, nequidquam magna auri talenta promittens ab irato centurione Gilletto trucidatus eſt. cecidit etiã eo in prœlio Florus equitum Philippi magiſter: paullò poſt & Brennæ comes a Roberto ad intercipiendum Galliani arcem, cum valida equitum peditumque manu miſſus; calliditate & adulteratis Montanerij Soſæ litteris, in inſidias prolapſus a Velaſco fuſus, & trucidatis eius copijs captus eſt. Rogerius Lauria Siculos interea procaciùs & temerariè exſultantes, & XL. triremibus in eum inuectus prœlio naualiiuxta Neapolin ſuperat. Ceterum quum hoſtium claſsis poſt eam victoriam maris commercia intercluderet & frumentatio vndique ab hoſte interciperetur Meſſanæ fame laboratum eſt; & arctiſsimè commeatus ſubuehi potuit; placuit itaq; a plebeia & inermi turba Mamertinos exonerare, eos Fridericus deduxiſſe, comiter appellaſſe, & omni officiorum genere proſequutus eſſe ſcribitur. atque quum Nicolai Palicij virtute Mamertini ad omnia obſidionis incommoda fortiter & conſtanter obdurarent, Robertus eorum pertinacia victus, per Iolantam vxorem, Friderici ſororem pactis indutijs, claſſem copiaſque deduxit. Deinde quum Carolus Philippi regis Galliarum frater Roberti patruelis magnum ad Thermas in ore Africi maris exercitum expoſuiſſet, & virtute Friderici acriter repulſus nihil armis proficeret: & Fridericum & Robertum petito colloquio ad pacis conſilia flexit, capita fœderis in hanc ſententiam percuſſa fuiſſe obſeruo. vt Fridericus Helionoram Caroli regis filiam, Roberti ſororem, ſibi C
vxorem duceret, Carolo Calabriæ, Appuliæ & Campaniæ imperium & ius eſſet; Fridericus Siciliam quoad viueret liberè poſſideret, opida capta vtrique regi, ſuis in regMCCCII. PAX INTER ARAGONENSES ET GALLOS. nis reſtituerentur; captiui ſine precio liberarentur; transfugæ exſularẽt & bonis multarentur. Pace ijs legibus compoſita & ſeruata, Fridericus Helionoram, Meſſanæ nuptijs celebratis menſe Maio vxorem duxit, quæ ipſi filium nomine Petrum poſt biennium peperit. Sicilia inde ſub Friderico bello & pace laudatiſsimo Principe duodecim annis læta in pace quieuit: eam bene compoſitam, & ſi mutuis Principum offenſionibus aliquando ſollicitam externi Principes perturbauerunt. Henricus Lucenburgenſis ſeptimus eius nominis Imperator, vt a Pontifice inauguraretur, Romam MCCC XIIII. venerat, quem Robertus de eodem ſibi metuens, miſſo cum copijs Ioanne fratre ſuo Roma expulit. Is tot Roberti & olim & nunc quoque iniurijs contumelijſq; vexROBERTVS NEAPOLIS REX AB IMPER. HENRICO VII. PROSCRIPTVS. atus, eum imperij hoſtem eſſe decernit & proſcribit adhæc vt aduerſarium ipſi potẽ- D
tiſsimum & acerrimum opponeret, Friderico Siciliæ regi fœderis lege ſoluto, imperium cum belli gerendi poteſtate dedit. Fridericus itaque cæſaris auſpicijs vſus, Robertum laceſsit, Rhegium primo impetu capit: mox & quinque Calabriæ opida ſeſe dedunt; ab eo victoriæ curſu litteris Henrici, vt copijs cum ipſo coniunctis Robertũ maiore vi aggrederentur Caietam auocatur: ſed quum inter nauigandum intelligeret Henricum veneno per fraudem in agro Senenſi exſpiraſſe, nuntio tam inauſpicato conſternatus, curſum, in Siciliam reflexit. At Robertus vires quas in Henricum cõparauerat in Fridericum conuertens in ora Segeſtana opidum quod caſtrum maritimum vocabatur, proditione captum munit, & Drepanum obſidet; claſſes vtrinque ad pugnam naualem inſtructas tempeſtas antequam cõcurrerent diuellit & lacerat: premitur etiam omni rerum inopia Roberti miles: atque feſsis vtrinque rebus de XIV.

menſium

A menſium indutijs paciſcuntur, & Roberti exercitus nulla quaſi re geſta in Calabriam deportatur: & quum is vario deinde apparatu diuerſis in locis, Siciliam, aliquoties agros populando tentaſſet; ſemper cum clade ſuorum repulſus, inſidijs & artibus potiùs quàm armis hoſtilia gerebat. Fridericus interea ætatem ſuam vergere, & læta cum indole Petrum filium adoleſcere videns, eundem in regni ſocietatem, vt prauas aliquot factioſorum ſpes demoliretur annũ ferè duodeviceſimum agentem ex procerum ſuorum conſilio cooptat, & regia peteſtate donatum Panormi inaugurari fecit, & eidem Elizabetham Bauariæ ducis filiam collocat. Robertus vt erat irrequieto animo, ita nullum ſpiritum ſatis tranquillum ducebat. & proſperis Friderici rebus vrebatur; omni conſilio pertinaciáque vt eundem euerteret graſſatus Carolum filium multa procerum frequentia & centurionum, ordinumque ductoribus ſtipatum cum imperio & claſſe validiſsima vt Panormum peteret emittit, & arcanis quoque mandatis de vrbis

B obſidione & expugnatione eum inſtruit. Præerat vrbis præſidio Clarimontius iſq; ciuium, qui ad omnem obſidionis neceſsitatem fortiter tolerandam obduruerant egregia virtute & conſtantia fretus, egregiè eam tuebatur equitatu interim latè per inſulã vagante obuia quæque vaſtata & direpta ſunt. Ceterum quum Carolus multis ſimul locis per triduum vrbem tota vi & omni oppugnationis genere, magna cum clade ſuorum repulſus, fruſtrà oppugnaſſet, quia vi non poterat, fame eam capere decreuit. Panormitanis iam ad extremum inopiæ prolapſis ſaluti fuit, quod Carolus, patris ſui litteris ab obſidione auocatus ſit. Is igitur citatũ inde agmẽ per Siciliam rapiẽs, agros, villaſque omni latrociniorũ genere infeſtans, in Calabriã nauigauit. Roberto anniuerſarium erat, aratores meſsis tempore quotannis aliqua in inſulæ parte inuadere; prouentum annonamque nullo tamen cum rerum ſuarum ſucceſſu, populationibus corrumpere; calamitatem inferre; cladem accipere; quouſque per proditionem Panormitana arce intercepta ab eadem iterum magna vi electus eſt. Fridericus interea à Ludouico Bauariæ duce (qui cæſar deſignatus, bellum contra Fridericum Auſtrium æqualibus ferè ſuffragijs creatum, ciuile gerebat) in auxilium vocatus, filium ſuum Petrũ

C ducis Ludouici generum, cum LXX. triremium claſſe in Italiam miſit qui Aenariæ inſulæ & Caietanis agris igne, ferróque vaſtatis, Aſturam quæ a priore clade vtcũque reſpiraueret in vltionẽ Conradini ibidem, vt memorauimus intercepti, vnà cum arce funditùs deleri iuſsit. & aliquot inde agris opidiſq; direptis quum Ludouicum Roma profectum eumque a belli ſuſcepti conſilijs auerſum eſſe intell geret, in Siciliam cum claſſe reuerſus eſt. Aetna mons proximo inde anno pridie Kal. Iulij grauiſsimo motu concuſſus, horrendo fragore cum ingenti terræ mole ſubſedit: & eructatis flammarum globis & riuis igneis, Catanenſium & Acitanorum agros magnis cladibus oppreſsit, inde inducta per cælum caligine, offuſcataque denſis tenebris luce diurna, tantam cineris nigerrimiq; pulueris copiam depluit, vt non ſolùm vicinæ, ſed & lõ-

D giùs poſitæ regiones cooperirẽtur, verum etiam flante vehementiùs Borea in Melitã vſque inſulam ea cineris nubes deferretur. Obortæ deinceps inter duos præcipui nominis purpuratos ſimultatum cauſſæ, Siciliam nequidquam contra nitentibus regibus viginti quatuor annis inteſtino ant externo bello, mutuóque partium exitio grauiſsimè afflixerunt. Partium capita duo comites Franciſcus Vigintimilius Hieracij; alter Motucæ Ioannes Claremontius erant. Vigintimilius Conſtantiam Clarimontij ſororem eius ſterilitatem cauſſatus, repudiauerat; & pellicem ſuam ſibi matrimonio iunxerat: eam ſororis contumeliam vtcumq; vellet, vlciſci tamen Clarimontius in Vigintimilium non potuit; obſtabat eius apud Fridericum & gratia & auctoritas contulit, itaque ſe Clarimontius, ad Ludouicum tunc quidem (vt memorauimus) Italiam varijs belli cladibus infeſtantem; & rerum geſtarum commendatione etiam apud regem gratus, domum reuerſus, vltionem callidè diſsimulat, quouſq; cap-

PETRVS VI. SICILIAE REX. MCCCXXI.

MCCCXXIII

AETNAE MONTIS INCENDIVM.

MCCCXXXIIII

SICVLORVM BELLA CIVILIA.

to tempore Vigintimilium Panormi inuadit,& ſecurum, incautumque aliquot vulne- A
ribus occupat. Rex Clarimontium;quia vetuerat ne qua vis fieret, vt publicæ pacis
violatorem proſcribit. Clarimontius ad Ludouicum recurrit eumque Ludouicus
fruſtrà Friderico conciliare nititur: quare is animi dolore victus, ad Robertum tran-
ſit;eiuſq;claſsi præfectus agrum Thermitanum & Mazarienſem populationibus ve-
xat,& ab Alicatæ vrbis oppugnatione depulſus,ad Ludouicum neglectis Roberti au-
ſpicijs dilapſus in gratiam receptus eſt. In hoc rerum tumultu Lotophagites (quæ
FRIDERICVS II. SICILIAE REX MORITVR. MCCCXXXVI nunc Gerborum vocatur)inſula a Friderici præfectis, qui tributa acerbius impera-
uerant & crudeliùs etiam coëgerant ad Tunetanum regem defecit: & Fridericus
podagræ morbo fractus anno ætatis ſexageſimo quincto,regni ſui quadrageſimo; cri-
nito ſidere ab occaſu Brumali prælucente in agro Catanenſi III. Idus Iulij moritur.
Succedit ei in regni adminiſtrationem filius Petrus II. qui ipſo quoque viuo vt me-
morauimus.coronatus erat. Læta huius regni auſpicia factio Vigintimilia & Cla- B
rimontia perturbarunt: Clarimontij proſcripti & exſulantis partes fouebant Palicij
fratres;qui noui in regis animum obrepſerant;Damianus ad Cancellariam dignitatẽ,
Matthæus ad quæſturam regiam admotus,in Vigintimilij exitium conſpirant,eumq;
omni ſtudio euertere machinantur. Indicitur interea procerum conuentus, eò Vi-
gintimilius per amicos de periculo admonitus ad regis edictum non apparuit: filium
miſit. quem ex Paliciorum conſilio rex vnà cum ijs qui eum comitabantur proceri-
bus,in carcerem conijci iuſsit;mox Rufo Cephalædenſi queſtioni ſubiecto, tormen-
tiſque lacerato indicium extorquent, quo ille Vigintimilium, cum Antiocheno obeã
cauſſam latitare indicat;quod in caput regis,coniuraſſent;& ordinem cauſſamq;per-
fidiæ & mutua litterarum commercia prodit. Vigintimilius & Antiochenus vbi ſe
per indicium regi proditos intelligunt ad Robertum trãſeunt; illius defectionem vi-
ginti opida;iſtius octo ſequuntur; & detractis Siciliæ regis inſignijs; Roberti repo-
nunt. Rex & fuga & indicio conuictos proſcribit;& hoſtes iudicatos armis pro- C
ſequitur: opida haud difficili labore occupat. Vigintimilius dum fuga elabi conatur,
ex præcipitio delapſus a militibus membratim diſcerpitur: Antiochenus fuga ſibi ſa-
lutem peperit & quum ſe in arcem Myſtrettenſem recepiſſet, abeundi cum fortunis
ſuis poteſtatem pactus,ad Robertum nauigat,quem magna ſpe & vanis promiſsis im-
pletum eò perculit,vt in Siciliam quinquaginta triremium claſſem inſtrueret. qui
quum claſsi præfectus ad Rocellam arcem (reflectitur ea poſt Cephalædum in Bru-
malem occaſum x. paſs.millibus)copias expoſuiſſet, Coliſsano, Gratterio, Brucato
& Mõtangelico opidis,quia Vigintimilij ditionis fuerant potitus;ſupplementa & cõ-
meatum ex Neapoli accipit & Thermas Himerenſes arcta obſidione oppreſſas ſiti ad
deditionem coëgit. Petrum namque regem ne Thermitanis ſubſidium ferret, mo-
tus ex Rogerio Paſſaneto repetundarum reo nouus auerterat: is enim vt rebus ſuis
vitæque conſuleret Leontinorum arcem occupauerat. Ceterum Paſſaneto per pa- D
ctionem in poteſtatem redacto, Velaſcum cum aliquot ſignis contra Gallos proficiſci
iuſsit: qui hoſte per metum cedente, vrbes quas occupauerat, partim armis, partim
deditione recepit. Robertus Antiocheni iterum ſequutus conſilium Mylas vt frumẽ-
tationem Meſſanenſium intercluderet,per aliquot menſes obſeſſas, fame ad deditio-
nem coëgit,ipſeque Antiochenus telo percuſſus in ea obſidione fato functus eſt.
Petrus interea etiam magnam ad Liparam temeritate Rolandi fratris ſui ſpurij cla-
dem,captis aut depreſsis XXII. triremibus accepit. Ceterum domi Paliciorum fratrũ
potentia iam omnibus nimia & inuidioſa,etiam Ioannem Randacij ducem,regis fra-
trem peruertere per inuidiam & calumniam moliebatur, niſi Ioannis innocentiã Pe-
tri fratris pietas & fides protexiſſet,quare quum Paliciani fratres ob eius ſceleris vl-
tionem Panormi a populo per ſeditionem ad ſupplicium depoſcerentur,à regina cõ-

ſeruati

A ſeruati,& Piſas in exſilium pulſi ſunt,atque in hoc rerum tumultu Petrus anno ætatis ſuæ XXXVII. regni ſui XVII. haud procul ab Enna VI. Idus Auguſti exſpirauit. Cuius mors præmatura & filij Ludouici ætas(ſextum enim tunc ferè agebat annum) ad regni curas immatura, Siciliam nouis ex partium ſtudijs motibus anxiè, perturbauit. quum namque procerum conſenſus Ludouicum regia corona Panormi donaſſet,& Ioannem patruum eius ex patris teſtamento tutorem & Siciliæ proregem declaraſſent,neque is aduerſa valetudine Syracuſis oppreſſus munia ſua obire poſſet: Paliciorum exſulum factio,occaſionem,qua ipſis reditum recuperarent oblatam eſſe rati Fridericum Callarium Meſſanæ præfectum ſubito impetu trucidant; & prætorē magiſtratumque Paliciæ gentis aut factionis creant: atque vt proregis iam ad vltionē properantis impetum in ipſorum exitium vergere vident, accitis è Neapoli in ſubſidium Gallis arcem in portus oſtio,quæ a S.Seruatore nomen habet,commeatu & in-
B ſtrumento inſtructam occupant. eam prorex magna vi expugnat, & in factioſos laqueo animaduertit. Eodem tempore Robertus Neapolitanorum rex Siciliæ hoſtis fato functus eſt, cui Ioanna ex filio Carolo neptis ſucceſsit. Ea quum Andreæ Hungariæ regis filio nupſiſſet, Siciliæ regnum ,contra Meſſanenſes duce Gotofrido Scyllaceij comite,cum XL. triremium claſſe & M. equitibus miſſo affectare & armis tentare cœpit. Sed Gotofridus Ioanne Siciliæ prorege cum copijs in auxiliū Meſſanenſium ſuperueniente,quia pugnam conſerere non audebat, obſidionem ſoluere & in Calabriam fugere cogitur. Andreas inter hæc auerſæ vxoris Ioannæ ſcelere laqueo ſtrangulatur;& eadem Ludouico Tarenti principi, qui ipſam adulterio corruptam in mariti necem impuliſſe credebatur nubit. At Ludouicus Hungarus fratris Andreæ mortem vlturus, magnum cōtra Ludouicum & Ioannam exercitum ducit;qui ſceleris ſibi conſcij & hoſtis apparatu conſternati,regni curam Carolo Dyrrachij duci committentes Narbonam profugerunt. Siculi Ioannæ metu & cura libe-
C rati,& tēporum occaſione vſi Mylas,mox & Liparā deditione recipiunt;& Calabriæ oram prædationibus infeſtant: hinc quum circa Neapolin victricia ſigna circumferrent,Neapolitani & bellorum & turbarum pertæſi ſeditionem mouent, & Ioannam quæ iam pace cum Ludouico Hungariæ rege facta,in regnum redierât, ad pacis cōſilia cogunt. Ceterum quia pax nullis adhuc legibus tam celeriter componi poterat,indutiæ ſeptem menſium datæ ſunt. Poſthæc pacem his conditionibus factam obſeruo,vt Ludouicus Siciliæ regnum poſſideret, ſi qua vis vrgeret, Neopolitanis cum XV. triremium claſſe auxilio eſſet; LX. talenta Eccleſiæ Romanæ penderet Ioanna Ludouico eiuſque poſteris Siciliæ regno cederet & Pontificis Clementis VI. auctoritatem in pacis ſanctione;& ab eodem Siculis veniam cenſuræ Eccleſiaſticæ impetraret. Pace ijs legibus compoſita, quum ab externo hoſte otium eſſet, Sicilia peſtilitate,factionibus,inteſtinis bellis,& agris populatione exuſtis aut ab aratoribus
D deſertis,fame;tum quod inter præcipuæ calamitatis eius genera numerandum eſt,Ioannis proregis ſubita morte, opprimitur; cuius vita, ſiquid in humanis rebus virtus aut prudentia poteſt, vnicum tantis malis remedium opponebatur. Ioanni defuncto,Velaſcus Alagonius in proregia poteſtate ſucceſsit. Ceterum Matthæus Palicius qui Piſis,vt memorauimus exſulabat,eius fratre Damiano ibidem defuncto, reginæ Elizabethæ opera & fauore,& factioſorum auxilio in Siciliam redijt. Is reſtitutus in integrum,& Meſſanenſium ſibi animis conciliatis in Velaſci, cui infenſior erat & Catalaunorum exitium cum præcipuis aliquot proceribus,præcipuè ijs qui Clarimontanæ factionis erant,coniurat,& ſeditione Panormi,per complices ſuos excitata,Catalaunos paſsim obuios trucidat;ceteros non adparentes magno cum furore ad cædem depoſcit:opida, arceſque, ijs per totam inſulam deiectis eodem impetu occupat,Velaſcus vt ſe contra coniuratos tueretur,Catanam præſidio & commeatu

PETRVS II. REX MORITVR.

LVDOVICVS SICILIAE REX. M.CCC. XLII.

MCCC XLII.

ROBERTVS NEAPOLITANORVM REX. MORITVR.

ANDREAS NEAPOLITANORVM REX.

PAX INTER LVDOVICVM REGEM ET IOANNAM NEAPOLIS REGINAM

vndique cõuecto inſtruit;vrbem propugnaculis, & contra omnem oppugnationis impetum vallo foſsiſque munit. Clarimontani contractis vndique ſuorum copiis in agro Catanenſi caſtra metãtur;eodem & regina cum Ludouico filio ſeſe confert. Velaſcus eruptione facta acriter ad Catanæ muros cum hoſte congreſſus,eundẽ magna clade fractum profligat.cadunt etiam ex Catelaunis aliquot proceres,& inter hos præcipui nominis Gulielmus Peralta comes. Clarimontani aduerſo prœlio fracti dilabuntur,& bellum per inſulam inteſtinum ſpargunt, aluntque: mox & ciuitates partium furore contactæ,inter ſe mutuis vulneribus & latrocinijs graſſantur:agri vaſtantur;aratores eijciuntur,armenta,gregeſque abiguntur; adhæc nihil ſacri vſquam inuiolatum manſit. Hinc ſequuta agrorum ſterilitas; & in tantam omnium proA uentuum penuriam Sicilia,quæ olim Pop.R. horreum vocabatur, prolapſa eſt, vt libera corpora ſeſe cibi vel minimi gratia in ſeruitutem vendérent;virgines in ſtuprum proſtituerentur. Ludouicus adhuc puer interea ſub Mathæi Palicij tutela Meſſanæ adoleſcebat;ſed quum Palicius ſub tutelæ prætextu tyrannidem affectare videretur, & B pecunias magna cum inuidia imperatas,acerbiſsimè cogeret, omnibus iam exoſus ab Henrico Rufo, qui Mamertinorum opera in vrbem exceptus erat, ex latebris quibus ſe abdiderat protractus, Ludouico etiam inuito vnà cum vxore & filio primogenito per vrbem vnco iniecto raptatur, & trucidatur. Ludouicus poſthæc Henrici curæ & tutelæ commiſſus ab eo Catanam deductus,à Velaſco, ceteriſque Catelaunis & Catanenſibus magna cum aggratulatione excipitur,eiuſq; acceſſu Alagoniorum opes confirmantur,& Clarimõtij rebus ſuis in deteriùs vergẽtibus,ſe fortunaſq; ſuas Ludouico & Ioannæ Neapolitanorum regibus dediderunt. Anxia tot motibus Si-
M CCC LV. LVDOVICVS REX NEAPOLIS. cilia,etiam grauiori mæſtitia duorum funerum Velaſci Alagonij ſenio conſumti, & Ludouici regis nondum pubertatis annos egreſsi percellitur. accedebat adhæc quod
LVDOVICVS SICILIAE REX MORITVR. Fridericus eius frater nondum XIII. annos natus impeditus procerum factione, neq; C regium inſigne adſumere,neque quidquam cum imperio,neque auſpicatò gerere poterat;Meſſana a Neapolitanis occupata erat; Leontinum eorum præſidijs tenebatur;
MESSANA A NEAPOLITANIS CAPTA. Syracuſæ a factioſis ſollicitatæ nutabant. & quod etiam conſtantiſsimos percellebat,
ACIS OPIDVM CAPTVM. Acis opidùm grauiſsima obſidione clauſum,quia nullis auxilijs defenſum erat ab hoſte expugnatum nunciabatur. Rebus vſque adeo fractis & deſperatis, lumen animi,ingenijque ſui Artalius Alagonius,Velaſci primogenitus oſtendit, qui hoſtes exigua cum manu adgreſſus,eos,expugnatis aliquot triremibus ab Acitanæ arcis obſidi-
FRIDERICVS III. SICILIAE REX. one detraxit;& ab inſula depulit,Siciliamque hoſtium armis oppreſſam, & domi ſeditionibus laceratam protexit;& Fridericum III. in regem inaugurari fecit. Transfugæ vbi res Ludouici & Ioannæ in Sicilia fractas vident;Friderico regi ſupplices accidũt, eiuſq; clementia, Artaliſq; conſilio in gratiam recipiuntur,& inducta præteritorum obliuione,partibus etiã inter ſe regis ſtudio reconciliatis; regnum ab inteſtinis armis liberatum,& contra hoſtium inſultus munitum eſt. Conſtantiam inde Petri Ara- D
M CCC LVII. gonum regis filiam ex Hiſpania deductam in vxorem Fridericus rex accepit, ex qua ipſi filia Maria regni hæres futura nata eſt.eáque vix bimula,à matre moriente Artalis Alagonij curæ & tutelæ commendata eſt. Ceterum Ludouico defuncto adhucſub Ioannæ Imperio & præſidio Meſſana tenebatur,quæ eiectis per Artalum hoſtibus,Friderico reſtituta eſt; arcem verò Artalis quæ adhuc à Gallis tenebatur magna vi adortus expugnauit. & iam Sicilia iterum ab hoſtibus liberata, pax inter Fridericum, & Ioannam Neapolitanam(nam eius maritus paullô ante è viuis exceſſerat) Gregorij XI.Pontificis Maximi interceſsione in eam ſententiam componitur, vt Fridericus eiuſque poſteri Siciliæ inſularumque vicinarum regnum poſſiderent; & regno Nea-
M CCC LXV. politano Eccleſiæq; Romanæ beneficiarij,cliẽtes & vectigales eſſent paci etiam neceſſitudinis vinculum adnexum, Antoniáque Hadriæ ducis filia,Ioannæ neptis,Friderico

A co regi desponsa est, nuptiæ Messanæ celebratæ sunt;& Fridericus, quum eousque itinera ab hostibus & perduellibus obsessa liberum ipsi commeatum intercluisset, Panormum profectus & regio more diademate redimitur,& Antonia eius vxor, faustis acclamationibus,regina salutatur. Fridericus inde cum regina Messanam , vna triremi vectus,scelere Henrici Rufi excluditur;nec hoc temerario eius ausui satisfecit; regem qui se Rhegium cum triremi subduxerat,noctu insequitur, eumq; in potestatem redigere conatus,frustratur triremis namque remigum magno nixu impulsa, regem incolumem eripuit.ceterum regina ex pauore & consternatione animi in febrim incidit cuius vehementia septimo inde die exspirauit. Atq;quum Fridericus tertiam sibi vxorem,Bernabonis Mediolanensium reguli filiam despondisset, ante nuptiarum diem Messanæ anno regni sui vndecimo,ætatis XXIIII. mẽse Iulio è viuis excesit. moriens Artalio Alagonio Mariam filiam (vt ante eius mater testamento fe-
B cerat)cum proregia Siciliæ dignitate commendauit. post eius mortem quæ ipso viuo sopita erant odia inter Alagonios & Clarimontios liberiùs recruduêre. Raimundus Moncatinus Clarmontanæ factionis,noctu Catanam profectus (aberat namque Messanæ ad vrbis eius statum componendum Artalis) arcemque furtim ingressus, Mariam nihil tale suspicantem rapuit,& ad arcem Augustæ transtulit. Artalis eius facinoris nuncio consternatus,cum delectorum militum agmine Augustam , præsidiũ oppugnaturus,& Mariam liberaturus properat,& signiferos gregariosq; ad celeritatem vrget. Sed Raimundus non ausus eius impetum exspectare, Mariam,triremi ad id à Manfrido Clarimontio Panormo missa exceptam,in Alicatæ arcem,inde in Cateloniam transuehit,& ad Barcinonam exponit:eámque Martino,Martini ducis Albimontis filio & Ioannis Aragonum regis nepoti collocat,qui Siciliæ Rex in nuptijs fausta acclamatione salutatus est. Obiit eo tempore Manfridus Clarimontius, cuius filius Andreas Panormi vrbis præfecturam occupauit. Inter hæc Martinus pa-
C ter,cum filio Martino & Maria nuru in Siciliam vela facientès,Drepani benignè excepti & regũ aggratulatione salutati;à Panormo per Andream excluſi sunt. Enimuero Andreas paullò post in potestatem redactus,& securi percussus,eius perfidiæ pœnas luit,atque in eo gens Clarimontia,quæ tot factionibus Siciliæ viscera,tot cladibus rempublicam ob vnius fœminæ contumeliam (vt suo loco exposuimus) lacerauerat, defecit. Vigintimilij,& Montecatini in regum gratiam recepti sunt. Panormum inde ingressi Martinus pater & filius, & Maria nurus reges salutantur, & filius eius cum Maria nuru regni auspicijs inaugurantur. communibusque consilijs & opibus insulam intestinis bellis & seditionibus malè multatam & cõuulsam pace componũt. Artalius qui Catanam armis sibi vendicaturus metuebatur, vrbe cessit & in Acin se suasque fortunas transtulit. Dum hæc in Sicilia geruntur. Ioannes Aragonum rex fato functus est, Iolanta vnica filia superstite;Ioanni Martinus frater Albimontis dux
D ex patris testamento & procerum suffragijs in regnum Aragoniæ surrogatur. Auctores habeo, qui Martino filium nomine Fridericum ex Maria natum scribant,atque eum dum sextum ætatis suæ annum ageret cum æqualibus hastiludio concurrentem, cuspide circa frontem confixum,statim exspirasse;matrem præ animi dolore deinceps contabuisse morboque VI. Kal. Iunij consumtam:& Martinum defuncta Maria, vxorem Blancam Nauarræ regis filiam duxisse. Inde quum pater eius Aragoniæ rex, qui Ioanni fratri præmortuo in ius regni successerat,inauguratus esset, & Sardinia eius imperium abnueret,Martinus eius filius,Siciliæ rex in Sardiniam cum classe & copijs profectus insulam armis in potestatem redegit;mox laboribus cæli eius inclemẽtia,fatigatus paucis post eam victoriam diebus extinctus est. Prodidêre quidam eius mortem adhuc immaturam,annumerum agebat tertium vltra tricesimum, magnũ vbiq; luctum mouisse: obseruatũ quoq; ipsum infelici omine,(si quid omina præsagij habent)

MCCCLXVIII

MARIA SICILIAE REGINA.

MARIA REGINA CAPTA.

MCCCLXXXVI.

MARTINVS SICILIAE REX.

MARTINVS SENIOR ARAGONIAE REX.

MCCCC.

MARIA REGINA MORITVR.

MCCCCIX.

MARTINVS SICILIAE REX MORITVR.

habent) regem ante patrem fuisse creatum, quasi ante patrem vita defuncturus esset, A
cui vnicus heres, columen & posteritas gentis erat. Pater quinquagesimum secundũ
ingressus annum, ventre etiam ex intercute inflato, Margaretam spe propagãdæ so-
bolis regiæ duxisse vxorem, & liberos ex ea non suscepisse scribitur. Atque quum
fratri in regno Aragoniæ, filio in Siciliæ regno successisset, Blancam nurum suam,
proregiæ dignitatis auctoritate in Sicilia donauit, & paullò post moriens, neminem
testamento suo successorem designauit, illud tantum scripsit se procerum suffragijs
commendare, vt eum sibi regem surrogarent qui gentis necessitudine ipsum quàm
proximè contingat, & prudentiæ nomine commendatissimus sit. Post Martini i-
taque mortem varia in Arogonia & Sicilia de successionis iure certamina sunt ob-
orta: affectabant enim regni hereditatem Iacobus comes Vrgellensis, ex Ioanne ip-
sius Martini patruo natus: & Alphonsus Gandiæ dux, parte ex altera Ludouicus pu-
er Ludouici Francorum regis filius ex Iolanta, nepte Martini & Ioanne Castellæ B
rege eius fratre ortus. Conuenit itaque vt Iudices nouem seligerentur, qui super
ea contentione iudicarent: ij posthabitis reliquis, & excluso etiam Friderico Mar-
tini iunioris ex pellice filio competitore quarto, Ferdinandum Ioannis Castellæ re-
gis secundogenitum & absentem, nec ambientem, regem Aragoniæ declarant. erat is
Martini ex Helionora sorore nepos. Huic Ferdinando cognomen iusto ob insig-
nem in nepotulum suum pietatem fuisse factum obseruo, memorabili ad omnem
posteritatis memoriam exemplo, quum namque Henrico fratri defuncto cum omni
procerum cœtu iusta persoluisset; omnium suffragijs & acclamationibus rex Castel-
læ declaratus, tamẽ sublato in humerum anniculo infãte, defuncti fratris filio, ad cœ-
tum vniuersum dixerit, Eccum regem vestrum: pluris pietatem iustitiamque quã reg-
num fecerit faciens, quo beneficio sibi & omnium animos demeruit; & regni curam
suscepit, & plures terra marique victorias adeptus est. C

MARTINVS PATER SICILIAE REX.

MARTINVS PATER SICILIAE, ET ARAGONIAE REX MORITVR.

M CCCCX.

DE CASTELLANIS.

FERDINANDVS ARAGONVM REX AN. A CH. N. M CCCC XII.

FErdinandus patre Ioanne Castellæ rege (vt memorauimus) natus, in Aragoniæ regem electus, & Cæsareæ Augustæ III. Nonas Septembr. coronatus, nec dum se regem Siciliæ appellari voluit; obstabant intestinæ adhuc eius insulæ contentio-
nes, vt adhuc de rege futuro dubitaretur. Affectabat regium nomen Bernardus Ca-
prera insulæ totius præfectus; hinc spem faciebat, quod Aragonia per mortem Marti-
ni regis (vti diximus) intestinis bellis laborabat, & quod ipse vniuersis Siculis impera-
rẽt. Blancam ob sexus imbecillitatem, & quod viri obitu proregia dignitate exuta vi-
debatur, contemnebat. eius tamen coniugium, vt ea occasione ad regnum obreperet,
sperabat. Sed frangebat eius spem, quod ipse olidus senex, turpiter & reginæ flo- D
rentis ætatis & venustissimæ, matrimonium, nulla neque gentis neque morum neque
virtutis aut ætatis commendatione vel illecebris gratiosus ambiret. Itaque quod
per gratiam non potuit, per vim tentare eamque rapere statuit. Id Catanæ primùm
ex insidijs frustrà conatus est, idem Syracusis per vim occupata vrbe, quum tentasset
repulsus est; tertiò ipsam Panormi nihil tale metuentem ex improuiso & nocte rapu-
isset, nisi illa sese è strato proripiens, fuga ad triremem quandam per tenebras elapsa
fuisset. Eodem tempore quum à Ferdinando rege legati appulissent, qui motus Si-
ciliæ componerent; neque Caprera quidquam illorum auctoritati concederet, à San-
ctio comite captus & multo ludibrio malè multatus, in Hispaniam iussu Ferdinandi
deportatur, & ab eo in gratiam recipitur. Sicilia in potestatem redacta, tum demum
se Ferdinandus quoque Siciliæ regem nominari passus est: & per tres legatos, quibus
proregiam in insula, potestatem dederat, summa cum tranquillitate per annos,

SICILIA ITERVM CIVILIBVS BELLIS LACERATA.

FERDINANDVS ARAGONIAE ET SICILIAE REX.

M CCCC XII.

quatuor

A quatuor administrata est. Bellum ipse in Bætica contra Sarracenorum regem gessit, quem vsqueadeo varijs cladibus attriuit, vt eundem ad petendam pacem plerisque eius opidis expugnatis coegerit. Dehinc Ferdinandus dum ad Aquam-latam quod opidum x. millibus a Barcinone abest, agit, grauiùs ex calculi cruciatibus decumbere cœpit. huc properè accurrit Alphonsus filius nam Petrus aderat, duo, secundus ac tertius ille Ioannes, iste Petrus nomine, in Castella cum patruele degebant. Sanctius paucis ante diebus (sed pater ignorabat) calculo decesserat, paterno morbo, magnum Petri morienti Alphonsi præsentia solatium attulit. in huius ore, in huius colloquio, in huius pietate acquiescebat. hunc quamquam post se regnaturum, maximè tamen inter septem liberos suam mortem indoliturum affirmabat. quinque iam filios nuncupauimus, duæ filiæ supersunt; quarum Maria Castellæ regi; Eleonora regi Portugalliæ collocata erat. Ceterum duobus ferè mensibus calculi cruciatu confectus, inter suorũ

FERDINANDVS REX MORITVR. MCCCCXVI.

B colloquia & amplexus IIII. Nonas Aprileis defecit. Fuit autem Ferdinandus natura sublimi, sed a fastu remotus, animo intrepido, sed erga iustitiam reuerenti. In contumaces ac sontes seuerus: erga misericordia dignos clemens; ex rebus quidem bene gestis gloriam captabat; verum natura pacis studiosior erat. Statura fuit proceriore, aspectu grauí & suaui, colore candido. satis plenis ac robustis membris. Successit Ferdinando Alphonsus filiorum eius maximus, cui ab animi excellentia Magnanimo cognomen fuit. Is initio suscepti regni Petrum fratrem Siciliæ Proregem & Næetinorum ducem creauit. Dum Alphonsus Corsicam bello tentaret a Ioanna II. Neapolis regina quæ Ladislao fratri in regnum successerat, accitus; in eius auxilium, (Ioãna namq; a Ludouico tertio Andegauensium duce bello vexabatur) venit; & instauratis in Sicilia viribus, auctáque classe, debellatis reginæ hostibus, ab eadem ex auctoritate Ioannis XXIIII. Pontif. Max. in filium adoptatus, omnia pacata habebat; quum

ALPHONSVS ARAGONIAE ET SICILIAE REX. MCCCCXVI.

IOANNA II. NEAPOLIS REGINA. MCCCCXIIII.

pauco post tempore mutato feminæ mobilis animo, Ludouico Andegauensi in suum

C locum surrogato, abdicatus, Neapolin vt ius suum armis prosequeretur, bello vexauit; sed auocatus in Hispaniam vt auxilium Henrico fratri suo, tunc quidem a Ioanne Castellæ rege capto, ferret, Petrum fratrem suum, classi copijsque vt auspicijs ipsius bellum gereret, cum imperio præfecit, & ex itinere Massiliam expugnauit & diripuit, vt Ludouicum Andegauẽsium ducem a bello Neapolitano ad sua defendenda reuocaret; direptam Massiliam incendio consumsit. Inde in Hispaniam profectus & cum Ioanne rege reconciliatus fratri libertatem restituit; regressusque in Siciliam, parata & instructa classe Africam petijt, & Lotophagiten insulam quam nunc Gerborum vocant profligatis inde Barbaris recepit, interea Ludouico Andegauensi defuncto, Re-

MCCCCXI. MASSILIA AB ALPHONSO REGE CAPTA.

ALPHONSVS REX A GENVENSIBVS CAPTVS. MCCCCXXXV.

natus eius frater ab Ioanna regina in spem successionis adoptatur, nec multo post quũ

D & regina decessisset, Alphonsus fratrem suum Siciliæ præficit. ipse ad Caietæ obsidionem nauigat; atque quum eam decimo mense obsedisset nauali prœlio cum Genuensibus congressus vincitur, & cum Ioanne Nauarrensium rege & Henrico fratre, multisque proceribus viuus in hostium potestatem venit. Capti ad Philippum Mariam Mediolanensium regulum qui cum Genuensibus contra Alphonsum bellum gerebat, deducti. & ab eodem benignè & comiter habiti, & sine redemtione liberati sunt. Alphonsus ad regnum Neapolitanum redijt: Ioannes & Henricus in Hispaniam profecti sunt vt militem conscriberent, & auxilia Alphonso submitterent. Alphonsus inde Caietam recepit, ac post Renati eiusque vxoris Elizabethæ varios conatus & Eugenij IIII. Pontif. Max. frustratam operam, Neapolin obsedit. hic dum incautius quædam extra vallum Petrus eiusdem frater explorat, bombarda percussus interijt. Ceterum Alphonsus vrbem quum diu tenuisset obsidio, immissis per aquæductum quendam militibus capit, Renatus fuga in arcem nouam elapsus est, sed desperatis rebus, acceptisque ex pacto decem aureorum milibus, arcem dedidit & in Galliam rece-

NEAPOLIS AB ALPHONSO REGE CAPTA. MCCCCXLI.

pit. Alphonſus Neapolin arce, portu, fontibus, aquæductibus, vijſque conſtratis ad- A
ornauit; & terræ motibus concuſſam inſtaurauit. atque quum annum ætatis ageret
M cccc liix. LXV. Iulio menſe in arce Neapolitana exceſsit; anno poſtquam Neapolitano regno
potitus erat, XVII. Ferdinandum filium ſpurium in regno Neapolis ſibi ſucceſſorem
inſtituit. Is diu bellum geſsit contra Ioannem Andegauenſem prædicti Renati fi-
lium. Ferdinando ſucceſsit Alphonſus iunior filius, qui a ſuis expulſus in Sicilia
Alphonsvs rex neapolis exsvl moritvr. Meſſanæ diem clauſit. Carolo tunc Octauo Francorum rege a partibus accito. Ce-
terum interea huius filius Ferdinandus Iunior, Ferdinandi Catholici Hiſpaniarum
& Siciliæ regis vicinum timentis aduerſarium auxilijs adiutus, poſt varios magnoſq;
Caroli conatus in regna per vim reſtitutus eſt. Hunc abſque liberis mortuo, Fride-
ricus patruus ſucceſsit; qui quum in ſuſpicionem Regis Catholici indicio Lodouici
Francorum regis veniſſet, ipſorum armis regno pulſus in Gallia exſulauit. Deinde
Gallis poſt varios belli motus expulſis, regnum in Ferdinandi regis poteſtatem reda- B
ctum eſt. atque hæc breuibus de Ferdinando eiuſq; poſteritate enumeranda hoc lo-
co nobis fuiſſe putauimus. Quod ad Alphonſum pertinet, is virtute ſua omnibus ſui
ſæculi principibus caliginem induxiſſe proditur, coluit enim non ſolum bellica virtu-
te illuſtres, ſed & felicia ſui ſæculi ingenia, liberalitate, hoſpitio & beneficijs proſequu-
tus eſt. commendatur prudentia, beneficentia, pietate, doctrina, clementia. huius præ-
clarè geſta, ſapienter & argutè dicta, quaſi non regis tantum, ſed etiam præſtantiſsimi
Philoſophi a clariſsimis auctoribus celebrata ſunt. Statura fuit mediocri, colore ſup-
pallido, vultu læto, oculis fulgentibus, naſo aquilino; crinibus nigris, in dicendo terſus,
Ioannes aragoniae et siciliae rex. breuis ac venuſtus; in reſpondendo falſus & argutus. Ipſi in regnis Aragoniæ & Sici-
liæ, Ioannes frater ſucceſsit: ad quem & propter Blancam vxorem Nauarræ ditio per-
uenerat. Ioannes & viuo patre Ferdinando Siciliæ Prorex & Architalaſsius fuerat,
M cd liix. ex Blanca filium genuit Carolum & Blancam vxorem Henrici Nauarræ Principis C
ac Heliondram, virum fuiſſe clementia, liberalitate, ac pietate commendatum inue-
nio. Siculi habito apud Calatam Hieronis conuentu, legatos ad eum deſtinarunt,
Simonem Bononium Panormi præſulem; Raymundum Moncatam Adranij comitem,
Antonium Lunam Calatabellottæ comitem; qui in Hiſpaniam profecti in eius verba
iurarent, & regiam poteſtatem ipſi deferrent. Poſt Blancæ obitum Ioannes vxorem
duxit Ioannam Friderici Caſtellæ Architalaſsij filiã ex qua liberos procreauit Fer-
dinandum, & Ioannam Ferdinandi Neapolitanorum regis vxorem, Ioannam vxorẽ
Nauarræ regno cum Proregia poteſtate præfecit; quod iniquè ferens Carolus priuig-
nus, ad quem materno iure id regnum perueniebat, Neapolin ſe contulit & in-
de in Siciliam profectus biennio ibidem hæſit. verũ inde ne res nouas per occaſionem
moliretur, a patre reuocatus, cuſtodiæ traditur; ſed mox procerum ſtudio patri ſuo
reconciliatus & liberatus, ter in patrem ac nouercam coniurauit, Barcinonenſium D
opibus adiutus, ter veniam obtinuit tandem infelix Princeps ſeu febri correptus, ſeu
vt ſuſpicio tenuit per nouercam intoxicatus, Barcinonæ moritur. oborta erat & eo-
dem ferè tempore Meſſanæ ſeditio. conſpirauerant quidam ex plebe contra patrici-
os, ſed coniuratione quorundam indicio euulgata, auctores in vincula coniecti & iuſ-
ſu Bernardi Richiſenij Proregis, nequidquam tumultuante furioſius plebe, laqueo e-
necati ſunt, in Colam quendam Tabutanum, quod arma coniuratorum domi celaſſet,
M cd lxxiii. crudeli ſupplicio laniatis candenti forcipe membris, animaduerſum eſt. Ioannes in-
terea rex multis coniuratorum bellis fatigatus Ferdinãdum filiũ regẽ inſtituit: cui ex-
acto deinde triennio Elizabetham Ioannis II. Caſtellæ regis filiam collocauit: quæ
Henrico & Alphonſo fratribus præmortuis ſuccedens, Hiſpaniam vlteriorem viro in
dotem contulit; quam Ferdinandus eius (vt memorauimus) auus, ne iuſtitiam viola-
ret accipere etiam oblatam noluerat. At Ferdinandus, priuſquam Caſtellæ regnum

in

A in possessionem sibi asserere poterat, diu bello fatigatus est ab Henrico fratrio, qui aut connubium dissoluere, aut fratrem regno spoliare contendebat; sed tandem ei bello finem Henrici mors attulit. cuius obitu Ferdinandus Castellæ rex salutatus est. Ceterum regina sibi potiorem in eo regno potestatem vindicante, post varias altercationes, conuenit, vt paribus auspicijs regnarent. tamque regis quàm reginæ nomina in edictis; in signis militaribus; imagines in numismatibus signarentur. Viuo adhuc patre in nuptijs Elizabethæ inter faustas acclamationes etiam Siciliæ rex Ferdinandus salutatus erat, atque Ioannem Cardonam qui suis auspicijs insulam cum Proregia dignitate administraret in Siciliam miserat. Is cum nouas tributorum & vectigalium rationes excogitasset; easque imperare vellet, obstiterunt magna constantia Messanenses, ceterarum vrbium legatis vel metu, aut per adulationem adsentientibus neque quidquam imperari quum ipsi etiam cõtumelijs affecti intercederẽt, po-
B tuit. Moritur interea Barcinonæ mense Ianuario, senio laboribusque confectus Ioannes, expleto iam anno ætatis octuagesimo quincto: eique in regno succedit Ferdinandus filius; qui benignè auditis Messanensium legatis, quos illi ad ipsum, vt eum de Cardonæ tyrannide certiorem redderent, miserant; Cardonam magistratu abdicauit, & in eius locum Casparem spem suffecit. Interhæc tentatur bello Ferdinandus ab Alfonso Lusitanorum rege, Castellæ ius sibi vendicante, quod Ioannam quã ducturus erat, Henrici filiam, & ex Blanca sorore neptem suam esse falsò persuasus esset. Inuasit etiam Nauarræ regni vrbem Fontem Rabiam, Ludouicus Francorum rex, quod iniquè ferret, Elizabetham fuisse Ferdinando collocatam, neque filij ipsius Caroli vllam rationem habitam. Ceterum Ferdinandus ijs bellis confectis, Hispaniam varijs motibus & latrocinijs turbatam composuit. Mouit inde in Bæticam, eamque Hispaniæ vlterioris partem, quæ nunc Granata vocatur, quam Sarraceni Arabesque per octingentos ferè annos possederant: eiectis inde Barbaris decimo demũ
C anno in potestatem redegit. in ea expeditione vt multa sunt fortiter & cum magna gloria a Ferdinando rege gesta, ita non paruam eius victoriæ partem Elizabethæ reginæ scriptores attribuunt, inclaruit quoque eo bello Consaluus Cordubensis, qui postea ob rerum gestarum gloriam Magni cognomẽto donatus est. Malacam litoralem haud procul a freto Herculeo vrbem penultimo ferè loco expugnatam tradũt, vltimo omnium difficillimè cessit Granata Barbarorum regia, quæ cõstructis etiam ne exercitus deduci deberet hibernaculis diu obsessa est. nec nisi fame expugnari vrbs potuit: qua cum admodum premerẽtur, Ferdinando se dediderunt: eique ob eam contra hostes Christiani nominis partam victoriam, Catholici cognomentum datum est. Inde quum Barcinonæ degeret, a quodã obscuri nominis Hispano magnum periculum adijt, qui siue insania, siue malo dæmone impulsus, regem circa cer-
D uicem gladio percussit: eoque peremto regnum sibi pollicebatur. At rex ab eo discrimine recreatus, Iudæos, qui Christum, eiusque doctrinam per baptismum profiteri recusabant, vndique regnis suis expulit: & in eos qui in Iudaismum Christiana religione eiurata, relapsi erant, per opinionum quæsitores ad id creatos ignominia & cruciatibus sæuiri iussit. Mox quum Turcæ bellum in Apuliam mouissent, & Hidruntum expugnassent, Ferdinandus Catholicus, Ferdinando patrueli suo in auxiliũ septuaginta triremes misit, quibus Henricum Enriquesium præfecerat. Interim dũ ea classis Neapolin & inde Panormum petit; Turcæ intellecta Mahumedis morte, opidum expactione Alphonso Ferdinandi filio reddiderant, & se subduxerant. Proximo inde anno pestis oborta octodecim hominum milia Messanæ consumsit. Ferdinando Catholico etiam æternam & gratam posteritatis memoriam peperit, pars incogniti anteà orbis per Christophorum Columbum ipsius auspicijs illustrata, & classis orbi terrarum circumuecta. Circa idem ferè tempus moritur Ioannes vnicus Ferdi-

MCDLXXIII. FERDINANDVS CATHOLICVS CASTELLAE REX.

MCDLXXVII. ELIZABETH REGINA.

FERDINANDVS II. SICILIAE REX.

MCDLXXX. IOANNES REX MORITVR.

FERDINANDVS REX GRANATAM PVLSIS SARACENIS RECVPERAT.

MCDXCII.

HIDRVNTVM A TVRCIS CAPTVM.

MCDLXXX.

Ferdinandi filius Salamancæ, ob cuius mortem per omnem Ferdinandi ditionem in A
omnes formas luctus itum est. Interhæc Consaluus Magnus cum classe sexaginta
triremium Cephalleniam insulam adgressus, eam deuictis Turcis expugnauit: victor-
que inde reuersus Gallos qui Appuliæ & Calabriæ quasdam adhuc partes occupabāt,
expulit, & Neapolitanum regnum in potestatem Castellanorum regum redegit. Par-
ta hac victoria, Ferdinandus virili carens prole generum sibi & tot regnorum succes-
sorem delegit Philippum Austrium principem florentis ætatis, & virtute commenda-
tum, eidemque filiam suam Ioannam collocauit. ex quibus Carolus Quinctus eius
nominis Imperator, & eius in imperio successor Ferdinādus orti sunt: qui maiorum su-
orum gloriam rebus gestis illustrarunt; & posteritati virtute sua & dignitatum fasti-
gio præluxerunt. nec obmittendum quatuor filias, easque omnes reginas ex eisdem
parentibus prognatas. Helionorā quæ Emanueli Portugalliæ, & inde Francisco Frā-
ciæ regi collocata est; Mariam quæ Ludouico Hungariæ regi; Elizabetham quæ Da- B
niæ regi Christierno & Catarinam quæ Ioanni Emanuelis filio nupsit. Interea dum
Philippus cum Ioanna vxore principatus sui prouincias in Germania inferiore &
Belgica obiret, Elizabetha eius socrus Methymnæ e viuis excedens, testamento reg-
norum omnium curam Ferdinando marito suo commendauit. Ferdinandus pera-
ctis Elizabethæ iussis, conuentu procerum indicto, eos in verba Ioannæ filiæ iurare cō
pulit. Post biennium inde ab Elizabethæ morte, Philippus, ex Belgica in Hispaniā
appulit & consensu soceri, procerumque suffragijs vnà cum vxore in regna Legionis,
Castellæ, Granatæ inauguratur, & Carolus eius filius sextum tum agens annum Ca-
stellæ princeps est designatus. Ferdinandus Hispaniæ rebus Philippo commissis, in
Italiam cum altera quam duxerat vxore, ad componendas Neapolitanorū & Siculo-
rum res profectus est. Tam læta omnium rerum auspicia post quartum ferè men- C
sem triste sidus, cometam vocant, turbauit. prælucebat illud mense Augusto orientem
solem, subsequebatur occidentem, & circa arcticum circulum conuertebatur. subse-
quuta mors Philippi regis portento tam atroci pranunciata creditur. excesit ille
quum quartum regnaret mensem Burgis IV. Kal. Octobris, ætatis suæ anno XXIIX.
Ioanna regis morte consternata regni curam Francisco Ximenio Hispaniæ Cardinali
commisit; patremque Ferdinandum qui in ordinandis Neapolitani regni prouincijs
occupatus erat; per litteras vt in Hispaniam morte Philippi regis perturbatam, & ab
imperij maiestate destitutam rediret rogauit. Is sexto demum quam ex Hispania
abierat mense, nondum compositis Italiæ rebus, quum Ioānem Nucham Siciliæ pro-
regem magistratu mouisset, eiq; Ramundum Cardonium suffecisset; Neapoli discē-
dēs, Consaluum Magnum qui virtute & magnitudine sua, regibus formidini erat; se-
cum in Hispaniam, affectati regni suspicione, aut certè Purpuratorum inuidia percul-
sus, deduxit. Inter nauigandum Sauonæ Ludouicum Frāciæ regem multa cum comi- D
tate & mutuæ beneuolentiæ signis per triduum conuenit: Posthæc in Hispaniam re-
uersus, eam per sexennium post generi sui mortem administrauit; missoque in Africā
Petro Nauarro, per eum Oranum Mauretaniæ vrbem, mox & Bugiam Numidiæ o-
pidum expugnat; & Africæ litora infestat. Eodem ferè tempore & Messana per
mensem vnum grauissimis terræ motibus (vsque adeo vt maxima pars ciuium in ta-
bernaculis extra vrbem, ruinam veriti degerent) concussa est: & Cardonio Proregi
successor cum proregia potestate Hugo Montecatinus datus. Interea Nauarrus
Catholici regis imperator Tripolin deiectis inde Mauris primo impetu capit, vrbē-
que diripit. tam prosperum victoriæ cursum, clades in peratorum ambitione in Lo-
tophagitæ (nunc Gerborum vocant) insula a nostris accepta interrupit. AEquali
potestate imperatores a rege Catholico vt Gerborum insulam deiectis inde Mauris
liberarent, Garzia Toletanus Albani ducis frater; & Petrus Nauarrus creati erant, hic

quum

MCDXCVII. FERDINANDVS CATHOL. NEAPOLITANORVM REX.

ELIZABETHA CASTELLAE REGINA MORITVR.

PHILIPPVS AVSTRIVS HISPANIARVM REX.

MDVI.

MDVII.

PHILIPPVS HISPANIARVM REX MORITVR.

MDVII.

MDIX.

MDX.

AN. CHR. MDXI. TRIPOLIS MAVRITANIAE VRBS CAPTA.

A quum ob rerum gestarum gloriam, nihil Garziæ nobilitati aut generi cedere vellet; alter imperare, alter obedire nollet; discordibus consilijs semet impediebant, mox etiam Garzias cum hoste irruente congressus, & ab Nauarro desertus, trucidatur, & copiæ, quæ siti & æstu solis torrebantur, Maurorum vndique insultantium impetu deletæ sunt. Nauarrus ob rem suo vitio malè gestam omni imperio a rege exsutus, ad Gallorum regem defecit. Ceterum quum milites qui cum Nauarro Maurorum manus euaserant apud Panormum expositi essent, ijque, fame, egestate, & stipendiorum inopia fracti ad rapinas dilaberentur, ciuium in se arma concitarunt: & ex ijs primo impetu ad ducenti cæsi sunt, latiusque sæuitum fuisset, nisi Hugonis Proregis auctoritas plebis impetū sedasset. Sicilia inde varijs in locis tū ob adulteratæ monetæ fraudem, tum ob vectigalia in cibum imperata, tum ob partium studia ad res nouas spectabat; ceterum Proregis diligentia & procerum fauore is mo-

MDXVI.

B tus antequàm vlterius serperet sopitus potius quàm oppressus est. Cum namque nunciatum esset Carolum Austrium Ferdinandi Catholici morte, in Siciliæ regnum hereditate successisse, Siculorum nouæ seditiones eruperunt; initiumque turbarū inde ortum est; quod rege nouo, Hugo Monteacatinus eius auspicijs proregiam potestatē, nisi noua auctoritate regis Prorex declaratus, administare aut gerere non posset. Excesserat e viuis Ferdinādus Catholicus Madrigaleij in agro Guadalupiano, vitæ LXV. regnorū XLII. anno, VIII. Kal. Februarij. quod postea quā Panormi (vt memorauimus) nunciatum est, Panormitani grauissimam aduersus Hugonem vt sese de eius libidine, auaritia, atque crudelitate vlciscerentur, eum potestate deijcerent, seditionem mouerunt. Hugo autem etiamsi ipsi ex S. C. Panormi proregia potestas prorogata erat, tamen sibi suisque rebus metuens, vt plebem molliret vectigalia remittit; nexos ob fiscum soluit. sed ea metu expressa beneficentia plebem non solū nō mi-

CAROLVS AVSTRIVS VTRIVSQ. SICILIAE REX.

FERDINANDI REGIS CATHOLICI MORS. MDXVI.

C tigauit, verumetiam infensiorem illi reddidit: eōque furoris prolapsa est, vt Hugonē veluti reipublicæ grauem per vim Panormo expellerent; quem Mamertini benignè exceperunt, & proregia potestate ipsi per senatus decretum prorogata omni honore & officiorum genere prosequuti sunt. Reliquæ verò Siciliæ vrbes, Panormitanorum facinus sequutæ, ab eodem defecerunt. Interea & apud Messanenses tumultuatum est, & plebeij a Patricijs honorum communicationem extorserūt, ita vt quatuor Patricijs magistratibus duo pari potestate e plebeis adlegerētur. Carolus dum in Sicilia eius regni auspicia ad eum quem diximus modum turbabātur, in Belgica erat, atque vt a Prorege de earum rerum statu certior factus est; Didacum Aquilam vt de seditione inquireret, in Siciliam legatum misit. qui Procerum cōsilium sequutus, Hugonem ceterósque qui tumultuum auctores habebantur ad regem suum proficisci, & ad eius tribunal de ipsorum cōtrouersia & turbarum causa referre iussit. Carolus

D quum de Hugonis & legatorum cōtentione cognouisset, Hectorē Pignatellum in Siciliam misit, vt motus insulæ ex suo decreto componeret. Is Panormi benignè exceptus, procerum nonnullos Neapolin specie honoris (hoc enim in arcanis aulæ mādatis habebat) ablegat; suspicionem ea res vulgò mouit, quasi illi ad supplicium Raimundo Cardonio proregi, nō autem ad iudicium trāsmissi essent, qua occasione seditiosi nouas iterum res moliri cœperunt; vsqueadeò vt ne eos quidem a furore reuocaret, quod venia & obliuio præteritorum per præconem promitteretur; mouebat enim quod in ea lege XX, dissimulato nomine exciperentur, in quos à Senatu iudicatos animaduerteretur. quum itaque singuli, qui factionum principes fuerant, suo capiti metuerent, Luca Squarcialupio duce magistratum Senatúmque Panormitanum ad cædem deposcunt, & Curia effracta e latebris extractum trucidant, curiámque & obuia quæque diripiunt. tam funestum per alias insulæ vrbes exemplum eodem ferè tempore perpetratum est. Pignatellus ad Mamertinos eo scelere non cōtactos fuga

elapſus eſt. Guilielmus Vigintimilius Panormi præfectus, quum ſimulato pauo- A
re & fauore coniuratis ſecuritatem præbuiſſet, eos incautos cum Squarcialupo cæde
præoccupat, & per compita viarum præſidia, vt plebis conciliabula conuentuſque
diſtineret, oppoſuit: tormenta bellica quibus populi audacia creſcebat, in arcem con-
uehi iuſsit, atque eo facinore ſeditionem, quæ per trienniũ & menſes ſex Siciliam
varijs cladibus & inteſtinis malis turbauerat oppreſsit. Ceterum quum Carolus ma-
iores ex Pignatelli litteris in Sicilia motus metueret, V. M. peditum, mille equites ei-
dem in ſubſidium miſit, quibus ſtipatus, proſcriptione, æditũ demolitione, laqueo, gla-
dio, noxios, aut profugos ſeueriſsimè puniuit: Carolus compoſitis Siciliæ rebus, eos
qui capita cõiurationis oppreſſerant premijs affecit, Pignatellum proregia poteſtate
donauit. Hugonem claſsis ſuæ præfectum conſtituit, qui quum Algerium Maurita-
MDXIX. niæ Cæſarienſis opidum obſideret, fœdiſsima ex Septemtrione tempeſtas ſub finem
Auguſti oborta, claſſem eius afflixit; & viginti naues aut lacerauit aut depreſsit, quin- B
que militum millia varijs caſibus perierunt. Hinc quum ille curſum in Ebuſum Hi-
ſpaniæ inſulam flexiſſet, atque ibidem per aliquot dies ſupplemento copiarum & in-
ſtrumento nautico claſſem inſtauraſſet, Drepanum petiturus, a nouem Piratarum
(Saraceni erant) triremibus inuaditur, atque e piratarum manibus, difficili admodũ
pugna, ſagitta in ore percuſſus ſclopeto in humero cõfixus, elapſus eſt. Saraceni
piratæ in Calabriam traiecerunt Rhegiumque magno cum impetu occuparũt, & tur-
bam puerorum femininique promiſcui ſexus ab arcis præſidio, ne ſimul admitteretur
hoſtis excluſam, ad ſeruitutem rapuerunt. At Hugo claſsis regiæ præfectus Lilybæo
ſolueus Lotophagiten inſulam petijt, eámque magna vi expugnatam regi Hiſpania-
rum vectigalem fecit. Ab ea victoria reuerſus, proregia poteſtate in regno Neapo-
litano donatus eſt. Interea Carolus Hiſpaniarum rex Maximiliano Imperatori Sep-
temvirorum ſuffragijs nõ ijs quidem obnoxijs, ſed liberis, & a principe Senatus Sax- C
oniæ Duce in ſuum locum ſurrogatus, ſucceſsit. cenſuerat ille e republica futurum,
ſi Carolum principem magnæ indolis, florẽtis ætatis, & potentia maximum, Auſtriæq;
genti, ex qua tot iam reipublicæ ſalutares Auguſtos creauerant connexum, Cæſarem
renunciarent. Septemviri, ſequuti eius auctoritatem Carolum in Hiſpania abſentẽ
CAROLVS V. Cæſarem Auguſtum decernunt. Referebatur inter proſpera eius diei omina, quod
IMPERATOR pridie Natalis ſui Carolus, & eodem ætatis ſuæ anno, quo Auguſtus Conſulatum ac-
CAESAR AV- ceperat, Cæſar ſalutatus eſſet; nec auſpicijs id improſperis præſenſerunt, vterque e-
GVSTVS. nim pridie quàm viceſimum expleret annum, ſummos in republica honores ſuſce-
MDXIX. pit, & res maximas, pace bellóque geſsit. Ceterum Caroli Quincti vitam & res
geſtas victoriarumque tropæa per habitati orbis partes erecta tantique principis vir-
tutes tam arcto compendio nõ adſtringemus, ſed ea tantum quæ ad Siciliam & Nea-
polin, vt locus poſtulat, pertinẽt, ſummaria enumeratione complexuri ſumus; cui nõ D
numquã vt obuia erunt veluti per Chronologiam præcipua quæque a Carolo Cæ-
ſare, aut auſpicijs ipſius fortiter & feliciter geſta, interſeremus. Siciliæ rebus per Pig-
natellum Proregem (vt memorauimus) compoſitis, Fridericus, Vincẽtius & Cæſar
fratres, cognomẽto Imperatorij (Imperatoria familia inter nobiliſsimas Panormita-
norum recenſebatur) Romæ tum exſulãtes, Siciliam in Franciſci Gallorum regis po-
teſtatem redigere conati ſunt; adiuti in eo opera Antonij Columnæ, qui Franciſci au
ſpicijs bellum in Inſubria gerebat. pertraxerunt quoque in partes ſuas, Fridericum
Patellium Cameratæ comitem, ob ademtam ſibi Motucã Cæſari infenſum. Ceterum
cõiuratione quorundam indicio detecta. Imperatorij fratres, Cameratæque comes
Fridericus & aliquot alij eodem ſcelere cõtacti, varijs ſupplicijs temeritatis & perfi-
diæ ſuæ pœnas luerũt. Sub id tempus reſpublica Chriſtiana grauiſsimum à Solymã-
no Turcarum principe detrimentum accepit, quum ſuperiore anno Albam Regalem

Hungariæ

A Hungariæ vrbem cepiſſet, eamque prouinciam longè latéque vaſtaſſet; nunc autem Rhodum, poſtquam terra mariq́ue eam ſextum menſem oppugnauerat, in poteſtatẽ redegiſſet. Magnus Rhodiorum Equitum magiſter, qui belli diuturnitatem & omnes obſidionis difficultates magna conſtantia pertulerat, deſperatis ad extremum rebus, ſalutem ſibi ſuiſque pactus vrbem Turcis dediderat; ecquid enim aliud ſpei ſupererat quum ſe ob Principum Chriſtianorum diſcordiam, factiones, & inteſtina bella deſertum videret? Is Meſsanã pridie Kal. Maias publicã mæſtitiã pullatis & velis & ſignis teſtatus, cum triremibus quatuor appulit, comitérque a ciuibus, & benignè habitus eſt. Laborabant ea ferè tempeſtate Meſſanenſes, graui & exitioſo peſtilitatis morbo, cuius ſæuitia multa hominum millia Meſſanæ alijſque in vrbibus conſumta ſunt. Eodem ferè tempore Franciſcus Galliarum rex, cum ingentibus Gallorum Heluetiorúmque copijs, Pœninis, Cottijſque Alpibus ſuperatis, in Taurinos
B deſcendit. & deinde Mediolano Inſubrum metropoli capta. Papiam, (in quam ſe Antonius Leua dux Cæſarianus cum pedite Germanico receperat) nequidquam diſſuadentibus multis belli peritis ducibus vallo foſſáque cinctam circumſedit. Interhæc Borbonius alijque Cæſariani duces qui iam ad octo millia Germanorum peditum cõ traxerant, in regem copias duxerunt; inque eius etiam muro munita caſtra irruperũt; & Gallorum aciem, quæ intra vallum inſtructa ſtabat, in fugam auerterunt; rex ipſe prolabente equo proſtratus, ſe in Caroli Lanoij Proregis Neapolitani poteſtatem dedidit. octo millia Gallorum militum & octo proceres cecidiſſe; prætérque regem Franciæ etiam regem Nauarræ in Cæſarianorum poteſtatem veniſſe; Momerancíũque & omnem ferè Gallicam, quæ prœlio interfuerat nobilitatem, captam proditur. Cæſarianorum e gregarijs ſeptingenti; nullus qui cum imperio eſſet, deſiderati ſunt. tantulo impendio Cæſari ingens victoria ſtetit, qua Papiæ obſidionem ſoluit, Medi-
C olanum e Gallorum poteſtate eripuit; Italiæ ſeruitutis formidinem incuſsit. commendatur in eo prœlio Marchionis Guaſtij virtus & animi præſentia; Marchionis Piſcariæ in re militari ſumma peritia; ducis Borbonij conſtans etiam in extremo diſcrimine fides, Lanoij Proregis erga milites & benignitas & beneficentia. nec fraudandus laude ſua Antonius Leua, qui ſumma virtute Gallorum inſultus, intra Papiæ mœnia obſeſſus repreſsit; Papiámque & præſidiarium militem incolumem vſque in Cæſarianorum aduentum præſtitit. Parta victoria, Cæſariani duces Franciæ regem, cum ſexdecim triremium claſſe miſerunt. ei Cæſar omnem honorem a ſuis deferri paſſus eſt; ceterum in colloquium nõ admiſit. ob quã rẽ commotus rex in grauem ægritudinem incidit, & finiturus morte miſerias ſuas credebatur: ni Cæſar perhumaniter eum cõſolatus, ſpem ei maturæ libertatis feciſſet. Nec multò poſt Cæſaris ſorore Elionora, Emanuelis Portugalliæ regis vidua, in cõiugem ducta, obſidibuſque quoad pacta
D præſtarentur datis filijs in libertatem reſtitutus eſt. Cæſar poſteaquam regem liberum dimiſerat, vxorem duxit Iſabellam Ioannis Luſitaniæ regis ſororem, nuptiæ magno cum apparatu Hiſpali menſe Martio celebratæ ſunt. Poſthæc quum Pontifex cum Cæſaris hoſtibus permotus (vt quidam ſcriptis ſuis prodiderunt) Cæſarianorum ducum, qui Franciſcum Sfortiam Mediolani regulum, iniuſto bello petebant, licentia fœdus inijſſet: in hunc Cæſariani duces vt eum ab reliquorum fœdere diuellerent, arma verterunt: Imparatumque Pontificem adgreſsi, vrbem Romam ex improuiſo occupant, palatium diripiunt. Pontifex in eo rerum tumultu in arcem effugit, nec dubium erat, quin ſi perſtitiſſent in arcis obſidione Cæſariani, Pontifex in eorum poteſtatem, ob commeatus inopia deuenturus fuerit: ni Hugo Cæſariani exercitus Imperator, verecundia eius maieſtatis motus, pace cum eo inita, exercitum abduxiſſet. Ceterum quum Pontifex pacem, vtpote quàm metu impulſus inierat, abrupiſſet; cõfœderati eius auſpicijs in Campaniã & Neapolitanum regnum cum exercitu profecti;

MDXXII.

FRANCISCVS GALLORVM REX CAPTVS MDXXV.

MDXXVI.

aliquot

aliquot vrbes per deditionem, Salernum per vim capiunt. Verum tam læta rerum A
initia turbauit quod socij ex pacto neque supplementa classi, neque stipendium, aut
commeatum ex formula societatis militi submitterent. & quòd Pontifex quem & bel-
li tædium, & sociorum infida & inconstans deliberatio frangebat; cum Cæsarianis
neglecta aliorum societate octo mensium indutias persolutis in stipendiarios Cæsaris
LX. M. Ducatorum ea conditione pacẽ fecerit, vt vtrinque bello capta deductis præ-
sidijs restituerentur. Vrgebat Pontificem ad pacem faciendam, præter sumtuũ qui-
bus se oppressum queritabatur magnitudinem, imminens a Borbonio duce metus,
quem citatum agmen in Etruriam rapere, & nulla rerum difficultate deterritum, vr-
bem versus mouere nunciabatur. Euocato itaque Prorege, eóque audito & in vr-
bem recepto, iam a pauore securus, stipendiarios suos inconsultissimè exauctoratos,
missione donat. Borbonius ea occasione vsurus, nihil intermisso itinere vt & vr-
bem & Pontificem ab omni re inparatum & præsidijs nudatũ præoccuparet, quin- B
cto Nonas Maij castra in agro Romano ponit, proxima inde aurora certus aut mori
aut vincere eò enim furoris extrema necessitas temerarium impulerat nebula tectus
exercitũ ad Leoninam vrbem (pars ea vrbis est) duobus ex locis subire iubet; ipse
vt suis alacritatem acueret, ante principia emicat, murumque conscensurus glande
plumbea inguen traiectus, occumbit. Eius morte nihil oppugnatio intermissa esset
(instabat enim & vrgebat Philibertus Orengiæ princeps castrorum præfectus) vrbs
MDXXVII. magna vi militũ expugnata, & omni rapinarum & calamitatis genere deformata est
Pontifex vt captam vrbẽ vidit, cum tredecim purpuratis in arcem Angelicam se re-
cepit, & ab omni spe & auxilio destitutus pacem iniquissimis cõditionibus accipere
coactus est. Dehinc quum Lotrechus Gallici exercitus Imperator, multas in In-
subrum agro vrbes (inter quas præcipuæ Papia & Alexandria erant) de Cæsarianis ce-
pisset; Pontifex nullis promissis permoueri potuit, vt ad societatem Gallicam rediret. C
Ceterum Lotrechus fortunam suam prosequutus, in Campaniam Neapolin petitu-
rus mouit (peditum ad octoginta, equitum vigintimilia habebat) hoc exercitu quum
oẽs in itinere vrbes vel vi aut deditione pridie cepisset, Kal. Maij castra in agro Neapo
MDXXIIX. litano ponit, vrbemque obsidet. tenebatur Neapolis decem milliũ veteranorum par-
tim e Germanis, partim ex Hispanis selectissimorum præsidio, præfecti erant Hugo
Moncatinus, qui in proregiam potestatem, mortuo Caietæ paucis ante diebus Lano-
io successerat: Princeps Orangiæ exercitus Cæsarei Imperator; Marchio Guasti Al-
phonsus Danalus; alijque nobilissimi ordinum ductores. Positis castris Lotrechus
suos ad concilium cõuocat, certatur sententijs, an Neapolis vi & oppugnatione, an ob
sidione capienda esset? placuit eam sedendo in potestatem redigendam. deterrebat
Lotrechum ab oppugnatione veteranorum Cæsaris, quam toties experti essent vir-
tus; & imperatorum in re militari peritia; adhæc verebatur, si quam vim intentaret, ne D
ancipiti malo circumueniretur; imminebat namque Gallorum ceruicibus, si a fronte
obsessos vrgerent, Cæsarianorum à tergo præsidium, quod montem S. Martini insede-
bat. sin obsidione vrbem premeret, facilè cessuram ob rerum inopiam, intercluso per
Philippum Doriam maris commercio, iebatur. Sed istud cõsilium quod cõstantis-
simè Lotrechus complectebatur, exitio Gallis fuit. Ceterum quum Doria cum a-
liquot triremibus ad Salernitanum sinum in anchoris stare nunciaretur; Prorex eius
opprimẽdi impetum capit; triremes sex, mille sclopetarijs ex Hispanorum legione se-
lectissimis instruit, ipse cum præcipuis ordinum ductoribus Prætoriam conscendit.
Doria per exploratorem de hostium apparatu certior factus, & ipse in eorũ occur-
sum properat magnoque impetu in aduersarios inuectus, eorum triremes expugnat;
Prætoriam ipso in pugna cæso Proregis capit; triremis qua Marchio Vasti cum Asca-
nio Columna vehebatur, detersis remis, & ab instrumento nautico mutila, quum &

ignem

A ignem concepiſſet,& ſocij nauales aut cæſi aut vulneribus confecti eſſent,ſeſe Doriæ dedidit. magna clades eo die ex temeritate Proregis accepta eſt; & res Neapolitana in magnum diſcrimen præcipitata; quum claſſe exſuti a maris commercio interclu-ſi eſſent,quare vt annonæ conſulerent,vrbem ab inutili turba exonerarunt. & iam ſpes Lotrechio creuerat, quia & litteræ interceptæ erant quæ Cæſaris auxilium in extrema rerum inopia petebant; & peſtilitatem in vrbe obſeſſa graſſari nunciabant. nec mino-re omnium rerum difficultate in caſtris Gallorum laborabatur,& euulgato per exer-citum morbo militum numerus & morte & fame diminuebatur. Sed his tam aduer-ſis rebus,Lotrechij pertinacia expugnari non potuit,qui neque nouos in ſupplemen-tum milites conſcribebat,neque eorum conſilijs qui meliora ſuadebant acquieſcebat: quare operæprecium eſt ex hoc euentu obſeruare, quanta cum pernicie multorum pec cent ij qui ſuo conſilio contenti,arrogantia quadam vt primas tenent, ita & conſi-B liorum ſuorum prærogatiuas vrgeant. Lotrechius enim & ſi imperator longa rerum experientia confirmatus, maximáque apud ſuos in auctoritate eſſet; animo tamen e-latiore & imperioſo quàm ducem deceret erat; quæ res & ipſi & cunctis exitio fuit. Dū hæc apud Neapolim geruntur, Veneti diuerſa parte Apuliã, ſecundum Hadriatici maris litora; captis aliquot vrbibus infeſtabant. Andreas Doria claſsẽ Genuæ ſubdux-erat ibidémque duces a Philippo (vt memorauimus) captos benignè exceperat; ipſéq; aut Marchionis Vaſti conſilio perſuaſus, aut animi dolore, quia ſe a Galliarum rege negligentiùs haberi angebatur,ad partes Cæſaris tranſijt. Neapoli omnium rerum inopia creſcebat, vſqueadeò vt toto menſe Iulio nihil frumenti ſubuectum,nullus pa-nis vſus eſſet,ſed in Gallorum caſtris peſtilitas iam latiſsimè ſæuiebat, & Lotrechius morbo oppreſſus, nulla imperatoris munia obire poterat, adhæc miles præ ſtipendio-rum inopia dilabebatur, obſeſsi cum equitatu erumpentes hoſtium commeatum in-C tercipiebant,& eò inopiæ Gallos redegerant, vt non minores ipſi difficultates,quàm obſeſsi experirentur. Interea Lotrechius ex morbo hominem exuit; atque quum nemo iam in Gallorum caſtris cum imperio eſſet, quin morbo oppreſſus decumbe-ret,placuit obſidionem noctu ſoluere & auerſam petere. Sed Cæſariani de hoſtium fuga per exploratores edocti erant,itaque itinere præoccupato Gallos fundunt pro-fligántque; Petrum Nauarrum & aliquot militum Tribunos capiunt. Marchio Sa-lutiarum diuerſo itinere cum magna copiarum parte Auerſam interea incolumis per-uenerat, quem Cæſariani eodem impetu ſequuti ad deditionem cogunt, militéſque exutos armis, dimittunt. Ita Neapolitano regno a Gallorum armis liberato; Genua quoque paullò poſt Andreæ Doriæ, ciuis ſui virtute, Gallorum imperio erepta, in li-bertatem vendicat, & in Cæſaris cliẽtelam ſeſe tradit. Interhæc ipſe Cæſar in Italiã MDXXIX. venit, pacéque cum Pontifice, Galliarum rege & Venetis facta, & Franciſco Sfortia D in Mediolanenſem principatum reſtituto, Bononiæ a Pontifice Clemente VII. coro-natur. inde Florentiam in Pontificis poteſtatem redigit, & rebus Italiæ compoſitis in Germaniam profectus, Auguſtæ Septem-virorum comitijs Ferdinandum fratrem ſuum,in regem Romanum cooptat. Mox Turcarum imperatorem qui ſuperiori anno à Vienna quam expugnare tentauerat depulſus, Pannoniam vaſtauerat,cũ mag-nis copijs in Auſtriam reuerſum,contractis in vnum totius Germaniæ viribus, milité-que veterano ex Italia & Hiſpania accito deterritum eo apparatu, redire ad ſuos in-glorium coëgit. Inde in Italiam profectus, Bononiæ iterum cum Pontifice colloqui-um habuit,deductis militaribus præſidijs,Italiæ vrbes multis belli incommodis adfli-ctas recreauit. Interim Andreas Doria Coronen & Patras Peloponeſiacas vrbes expugnatione capit, Turcarum claſsis præfecto Himerale, quia viribus impar erat, naualis prœlij aleam ſubterfugiẽte. Inter prodigia relatum eſt,quòd per triẽnium ci-tra Tropicum Cãcri ter crinita ſidera apparuerint, quorum primum menſe Iunio, al-

FERDINANDVS ROMANORVM REX. MDXXX.

terum Iulio, tertium deinde Auguſto mane Soli exorienti prælucebat, occidentẽ ſe- A
quebatur. Ariadenus Ahenobarbus claſsis Turcicæ præfectus, qui in Himeralis lo-
cum ſuffectus erat, per fretum Mamertinum vectus Italiæ maritimas oras infeſtauit,
CAROLI V. CAESARIS IN AFRICAM EXPEDITIO. Tempſa Bruttiorum (quod nunc Sancti Lucidij opidum vocatur) Fundos, Formias
& alia aliquot opida diripuit, agriſque ferro, igneque vaſtatis; flexo in Africam curſu
Gulettam arcem & Tunetum Muleaſſe rege, qui ob crudelitatem & ſuperbiam ciuiũ
ſuorum odio laborabat, eiecto, per deditionem cepit. Motus tam proſperis Ariade-
ni rebus Cæſar, vt potentiſsimum hoſtem antequam inualeſceret, a Siciliæ & Italiæ
ceruicibus depelleret, magno apparatu claſſem quingentarum nauium inſtruit, & in
Africam nauigat, expugnataque magna vi Guletta, hoſtibus acie profligatis, & Ahe-
nobarbo fugato Tunetum XII. Kal. Auguſti capit. Muleaſſe deinde datis ipſi legi-
bus in regnum reſtituto, Gulettam, vt Chriſtianorum propugnaculum eſſet, præſidio
muniuit. Capta ſunt & Cæſaris auſpicijs Vtica, Hippo, Siphax, & alia aliquot A- B
fricæ opida. Cæſar poſt deuictum hoſtem, conſcenſa claſſe in Siciliam nauigat, &
Drepani deſcẽſione facta, terreſtri itinere Panormum profectus magno apparatu ex-
cipitur, triceſimo inde die per Siciliæ mediterranea digreſſus, Meſſanam VIII. Kal.
Nouembris venit, ibique quum Ferdinandum Gonzagam Siciliæ Proregem creaſſet,
freto traiecto per Bruttios Neapolin petijt, & triumphali põpa in vrbem inuectus, in-
de Romam profectus eſt. Proximus inde annus AEtnæ montis incendio Siciliæ ca-
MDXXXVII. lamitoſus fuit. Meſſanæ quoque pomerium eodem anno auctum & vrbs mœnibus
nouis & propugnaculis munita. Panormitani imperato in vinum & panem tribu-
to mœnia vrbis inſtaurarunt, & munimentis inſtruxerunt. Andreas Doria cum cen-
tum quadraginta triremium claſſe contra Ahenobarbum nauigans ad Ambracium ſi-
num hoſtẽ aſſequutus, infeliciter pugnans grauem cladem pertulit, fugaque in Cor-
NEAPOLIS MOTVS. cyram delatus eſt. In litore Neapolitani ſinus, inter Baias & Puteolos magno cum C
impetu ac fragore ſulphureus ignis erumpens, ſaxa, pumices, ac puluerem eructauit;
agroſque incendio populatus, feras in ſiluis & in mari piſces flammis conſumſit, &
iuxta Baias montem ex eructatis molibus congeſsit. Puteolani cinere torridi vrbe
ob metum incendij deſerta Neapolin confluxerunt. Balnea olim celebrata & lan-
MDXXXIX. guentibus ſalubria, tum cineribns obruta euanuerunt. Sequenti deinde anno cùm
ſub Leone ſidere cometes menſe Maio appareret, & menſe Aprili Sol totus in Sicilia
defeciſſe videretur, creditũ eſt ea prodigia Imperatricis mortẽ quæ paullò poſt ſequuta
eſt præſignificaſſe. Dehinc quũ Cæſar alieniſsimo anni tẽpore mẽſe Octobri, quo ma-
ria ob tempeſtuoſa Vergiliarum ſidera clauduntur, claſſe Algerium petiſſet, expoſitoq;
in terram milite vrbem obſideret, fœdiſsima tempeſtas ex Septemtrione ea nocte ob-
orta, Cæſaris claſſem grauiſsima clade centum ferè & triginta triremibus depreſsis,
ceteris concuſsis afflixit. Claſsiarij, militeſque qui in Africæ litora vi tempeſtatis D
impulſi erant, ab Afris, Turciſque trucidati ſunt. acerbiſsimũ fuit quod onerarijs quæ
commeatum vehebant, corruptis aut eliſis famem & inediam metuebant. noctem tam
fœdè exactam non mitior dies excepit, qui nimbo & denſiſsima pluuia ſæuiens, neque
manendi ſub dio locum, neque quietis ſpacium dabat: & iam ad extremum inopiæ vẽ-
tum erat, ita vt miles equorum & iumentorum carne paſceretur. Cæſar in tam ad-
uerſis rebus animo obfirmato, vultuque ſereno ſuos conſolatione & ſubſidijs quibus
poterat erigebat & confirmabat. Auctores habeo qui decem militum millia ea cla-
de conſumta ſcribant. Cæſar recollecto milite, qui ex clade ſuperfuerat, in Belgicam,
quam Guilielmus Gelriæ, Cliuiæque regulus, auſpicijs Franciſci regis inquietam ha-
buerat, profectus eſt; Guilielmumq; aliquot eius ditionis vrbibus captis, cedere Gel-
riæ principatu, & pacem petere coëgit. Sub idem ferè tempus maxima Siciliæ pars
grauiſsimo terræ motu concuſſa eſt, & Ariadenus Ahenobarbus Turcicæ claſsis præ-
fectus,

A fectus, Ariadenus Ahenobarbus cũ claſſe cẽtũ quinquaginta triremiũ, ad ferẽdas Frãciæ regi ſuppetias (nam fœdus tum inter Turcã & Francorũ regẽ initum erat) venit: ſuperatóq; Meſſanæ freto, Rhegium ciuium metu deſertum diripit & incendit. & deinde arce quoq; per deditionem potitus, verſus Maſiliã curſum flectit, & in itinere Nicæã Maſilienſium olim coloniam. excepta arce, occupat & depopulatur. Inde de regis Frãciæ iniqua ſocietate cõqueſtus, verſus ortum vela faciens Neapolitanã oram Iſchiã q; inſulam direptionibus vexat: Liparam vrbem fortiter à ciuibus propugnatam, decimo die cum Liparẽſium grauiſsima clade expugnat. Capta ſunt decem hominum millia. Lipara direpta eſt & flammis conſumta. Culpam tantæ cladis Petrus Toletanus Prorex Neapolitanus ſuſtinet, quòd nõ ſatis maturè Liparenſibus præſidium miſiſſet. Cæſar Liparam paullò poſt inſtaurare iuſsit nouóſque eòdem ex Hiſpanis colonos deduci. Ahenobarbus direpta Lipara, in Siciliam vela facit, Myláſque & B Pactas varijs cladibus afflixit. Poſthæc Meſſanæ ex Turcicæ claſsis, quæ circa fretum in ancoris ſtabat, metu tumultuatum eſt, & vrbs præſidio, propugnaculis & cõmeatu firmata. ceterum quũ Senes Turcicæ claſsis præfectus obſeruaſſet tantũ ad obſidionẽ ferendam apparatum, & præſidij ad propugnationem ferendam promtitudinem, ſubductis velis per fretum Mamertinum ſuperato Leucopetra promontorio curſum in Cephalleniam flexit. Meſſanæ adhuc patrum plebiſque diſcordia vigebat; ſed publicus metus eam contentionem remiſit, conuenitque ea condicione inter eos vt publica decreta & acta nullam vim legis haberẽt, niſi a Seuiratu Iuratorum ſignarentur. Succeſsit deinde Gonzagæ in proregia dignitate, Ioannes Vega, qui Cæſaris nomine apud Pontificem Maximum legatione fungebatur. Neapolitani contra Petri Toletani Proregis imperium grauiſsimos motus excitarunt, quod opinionum Quæſitoris magiſtratum (inquiſitionis vulgò vocant) inducere in regnum inuitis proceribus C tentaſſet: eáque ſeditio non ſine grauiſsima vrbis Neapolitanæ calamitate, tandem finem habuit. Sub idem ferè tempus Cæſar Maximilianũ Ferdinandi fratris primogenitum, data ei in matrimonium Maria filia generum delegit, eundémque Hiſpaniæ regnis proregia dignitate præfecit, vt abſente Philippo (eum enim ad ſe in Belgium euocabat) nihil ibi nouaretur. euocauerat autem eo conſilio filium Cæſar vt ſe viuo & præſente Belgicæ prouincijs inauguraretur: Principiúque ſuo ciues, procereſque fidem ipſius auſpicijs darent & acciperent. eum namque prudentiſsimus imperator earum prouinciarum, in quibus editus & educatus erat genium eſſe facilè obſeruabat: vt principis ſui præſentis maieſtatem colerent & reuererentur: abſentis tædio marceſcerent. Meſſanenſes ne & ipſi in publica omnium aggratulatione inofficioſi haberentur, principi felicem & auſpicatum in Italia aduentum Mediolani XIII. M. Ducatorum munere boni proſperiúque ominis gratia congratulati ſunt. Latè interea lon- ADVENTVS PHILIPPI PRINCIPIS IN ITALIAM.
D géque circum omnia Italiæ litora, quæ in mediterraneum ſiue Tyrrhenum mare imminent, Dragutus prædatoriam claſſem raptabat: ipſámque adeò Genuenſium oram multis cladibus vexarat: inde in Africam vela faciens Monaſterium (ita enim nonnulli vrbem quam Sarracenico vocabulo Mahdian vocant antiquitùs nominatam prodiderunt) Solymanni auſpicijs eo conſilio occupat, vt inde frequenti excurſione Siciliam vicináſque & circompoſitas Italiæ inſulas infeſtaret. Ceterum Carolus imperator tot vnius piratæ iniurijs vexatus, Vegæ Siciliæ Proregi; & Auriæ claſsis præfecto imperium dedit, vt Dragutum qua poſſent vi & apparatu de maris commercio exturbarent. Prorex itaque & Auria in Africam Cæſaris auſpicijs traijciunt; Monaſterium primo impetu capiunt & diripiunt: Aphrodiſium opidum (quod nunc Africa vocatur) magno cum militum labore expugnant, Barbariſq; eiectis noſtrorũ præſidio muniunt. In ea expeditione in qua multi fortiſsimique viri deſiderati ſunt; obijt quoque Muleaſſes Tuneti rex, quem Carolus Auguſtus (vt meminimus) ante

MD XLVIII.

MD XLVIII.

M DLI.

annos quatuordecim in regnum Ahenobarbo armis deiecto restituerat: idemq; paul- A
lò post Amethi filij sui fraude regno exutus; Hispanorum auxilio recuperare amissa
conatus erat; sed victus acie, in filij potestatem viuus deuenerat, cuius iussu oculis or-
batus, fuga tandem Panormum elapsus est, ibidemque aliquot annis exsulauit, quous-
que quincto demum anno in hac expeditione, quæ partim vt in regnũ denuò restitue-
retur, susceptа erat, excederet. Dragutum fuga elapsum Auria ad Meningem insu-
lam quæ veteribus Lotophagites nunc Gerborum vocatur, classe obsedit: sed is ex
incremento maris elabendi occasionem capit; angustumque & vadosum æstuarium
tumescentibus vndis superans elusis obsessoribus euasit. Eodem tempore octo ex
classe nostra triremes, iuxta Lopadusã insulã tempestatibus afflictæ perierunt. Clas-
sis interea a Turcarum principe, vt res repetitum veniret, missã Sene Bassã præfecto
haud procul a Messana appulit: is cum Vega ob Aphrodisium captum de violatis a
Cæsare indutiarum, quas in triennium pactus erat legibus conquestus, Aphrodisium B
sibi per iniuriam ereptum reddi postulauit: ceterum quum a Vega nihil benignè res-
ponderetur, Senes, quum frustrà Catanam sese tẽtaturum videret, in Augustam se cõ-
uertit, vrbemque a ciuibus metu desertam incendit, arcémq; imbecilli admodum præ-
sidio munitam capit & diripit. Hinc Melitensium agris ferro, flammáque depopu-
latis, vrbem ipsam strenuè propugnantibus Rhodijs equitibus per octiduum frustrà
oppugnauit. indéque repulsus Gaulon siue Gaudon insulam (vtriusque enim scrip-
turam probatissimi auctores adprobant) nostro sæculo Gozum dictam aggreditur.
ceterum vim, alacritatémque propugnantium sese metuere simulans, inde digressus,
in altum prouehitur: & ob eius discessum securos, noctu reuersus, ex improuiso op-
primit, oppidumque diripit. Inde in Africam flectens Tripolin Rhodiorum octin-
gentorum præsidio firmatam, quæq; iam quadragesimum annum Christianorum au-
spicijs tenebatur, Galli cuiusdam proditione occupat. Sequenti deinde anno Soly- C
mannus Rustanum Bassam cum centum viginti triremium classe Henrico Francorũ
regi ex fœdere in subsidium mittit, vt Neapolin opera & artibus Salernitani principis
(is a Cæsare cum aliquot cõiuratis ad Gallum defecerat) regis Henrici auspicijs inter
ciperet. Sed proditionis & coniurationis cõsilijs per indicium Mormini cuiusdam
patefactis, ea Turcarum expeditio, quamuis Andreas Auria amissis septem triremi-
bus profligatus esset, vanum exitum habuit, domumque ingloria redijt. Enimuero
Salernitanus etsi prima nõ ex voto cessissent, tamẽ Turcarum principẽ adijt, vt eius-
dem classis reditum in Italiam sollicitaret. benignis auribus excepta sunt transfugæ
vt libera cõsilia; placuitque Dragutum præfectum circa proximi anni solstitium mit-
tere. classis itaque octuaginta triremium omni apparatu bellico & instrumẽto naua-
li instructa, Draguto vt imperatori; Salernitano vt legato creditur; qui Ionio mari
superato impetum in Locrẽsium oras faciunt, eásq; depopulati in Siciliam deflectunt, D
Leocatam ad Gelam fluuium sitam, ex improuiso occupant & diripiunt, ab Sacca (ea
olim Himera fuit) Amodei præfecti stratagemate repulsi sunt. is enim vt fiduciã sui
cõtra hostium vim & apparatum simularet, patere vrbis portas iussit, omniaque com-
pita tympanis clãgoréque tubarum perstrepere: ipse cum exiguo quem habebat equi-
tatu vrbem egressus, per oliueta quæ densissima eodem loco, quo hostes imminebant
colebãtur; frequenti cursu flexuque viarum vndique sese cum suis ostẽtabat. Turcæ,
magnas Amodeo adesse copias suspicati, omisso oppugnandæ vrbis cõsilio, e Sicilia
soluerunt, & Italiam repetẽtes deprædata Illua insula in Corsicam descensionem faci-
unt, Bonifacium arcem loco munitissimo & firmissimo sitam, expugnãt, & Gallorum
ditioni subijciunt. Dum hæc circa Italiæ oras, insulásque Tyrrheni maris a Draguto
geruntur. Auria Cæsaris præfectus, sexaginta triremium classe cõtra ipsum pro-
uectus eius impetum fregit. Proximo inde anno quum Dragutus Herculis portum

inua-

A inuasiſſet,opera& virtute Coſmi Medices Florẽtinorum principis qui Sẽnogalliam (nunc Senas aut vocabulo detruncato,aut alia ratione nuncupãt) eo tẽpore obſidebat magna cũ Turcarũclade ab Italiæ maritimis oris depulſus eſt.Reiectus ab Italia Dragutus quum in Corſica aliquot vrbes, & duas præcipui nominis fruſtrà tentaſſet,in Sardiniam claſſem ſuam hoſtili animo appellere conatus,a præſidiarijs vicinorum calamitate præmonitis,magnis viribus repulſus eſt. Hactenus quis Neapolis & Siciliæ ſtatus ſub Caroli Quincti Auguſti auſpicijs fuerit,compẽdio nos eſſe cõplexos arbitramur,nunc qua occaſione viuo patre in vtriuſq; regni poteſtatem, Philippus filius raro & memorabili tamẽ ad omnem poſteritatem exemplo ſucceſſerit, paucis perſtringemus. Eduardus fraudéne ſuorum an domeſtica ſeditione, aut arcanis aulæ ſuæ perierit ijs quibus hæc curæ ſunt examinandum propono: Eduardo mortuo in Angliæ reginam Maria,inuitis regni æmulis,procerum ſuffragijs ſurrogata eſt. Hanc

B Cæſar Philippo filio,qui poſt Germaniæ inferioris prouinciarum inaugurationes in Hiſpaniam redierat,tum amiſſa priore coniuge cælibi,in vxorem collocauit. Ceterum vt ad dotale regnum,regiam quoque auctoritatem & publicam regni poteſtatẽ filio adiungeret, eundem nuptiarum die per legatum ſuo nomine, Neapolis regem ſalutari iuſsit. erat is annus a Chriſto nato vltra milleſimum quinquageſimus quartus,atque ab eo tempore(quod hîc quoque memorandum ob poſteritatis memoriam eſt) initium regni Neapolitani acceptum in acta publica referri cœpit. Proximo inde anno ex Anglia Philippus Neapolitanorum rex(paullò ante etiam a patre Cæſare Mediolanenſis Ducatus prouentubus auctus) in Flandriam traijcit,& Bruxellis a patre Cæſare,Hiſpaniæ,Siciliæ & Indiæ regnis,cum omnium ordinum aggratulatione inauguratur. Ceterum vt Siciliæ hiſtoriam vſque in hoc ſeculum vti inſtituimus proſequamur,miſſus eſt in Siciliam Fridericus Enriquezius Philippi deſignati a patre nomine legatus, vt fidem noui regis nomine daret & acciperet. Tam auſpicata

C & læta rerum in regno Neapolitano & Siculo initia Paullus Quartus Pontifex Max. turbauit,qui ad vendicandum Eccleſiæ Romanæ ius regni Neapolitani, Philippo regi difficile & impeditum mouit bellum,acceſsit ad ea incommoda quod Hẽricus Galliarum rex Belgicas Philippi prouincias vt eum bello diuerſis Europæ partibus diſtineret,inuaſiſſet, & Duacum Arteſiæ validam vrbem per inſidias, ſed fruſtrà tentaſſet. mox idem quoque rex vt Pontificis partes foueret, Ducem Guiſianum cum copijs (xii. peditum duo equitum milia fuiſſe ſcribuntur) in Italiam miſit: deditque ei in mandatis vt Mediolanum ex itinere tentaret, & Neapolin inuaderet. Philippus vt Põtificis conatum reprimeret Albanum ducem ipſi cum imperio & exercitu oppoſuit. Is vt Pontificios ad ſua defendenda diſtineret, Oſtiam occupat. Neapolitani vt Gallorum motus frãgerent,in belli ſumtus regi Philippo vicies centena millia aureo-

D rum contribuerunt. Interea Philippus vt Gallos ad ſua tuenda conuerteret, Sabaudiæ ducem Belgicarum prouinciarum & Germaniæ inferioris Proregem cum validiſsimis copijs in Veromanduos immittit. Is nec opinantibus Gallis Fanum Quintini arcta obſidione circumſedit; cuius obſeſſæ fama,regem Henricum ad ferendam ſuis opem excitauit, miſſuſque eſt ad ſoluendam obſidionem cum valida Germanorum,Gallorumque manu, Anna Mommerancius equitum magiſter (quẽ domeſtica lingua Coneſtablium vocant.) Sed iſtæ Gallorum copiæ ab Sabaudiæ duce fuſæ,fugatæque,ipſéque Conneſtablius viuus in noſtrorum poteſtatem vnà cum filio redactus eſt, itidẽ Reyngrauius Germanorum peditum ductor,alijque aliquot Galliæ proceres capti ſunt ſub finem verò Auguſti Fanum Quintini aliquamdiu bellicis tormẽtis verberatum magna vi expugnatur: claſsis regiæ præfectus(Ammiralium vocant) viuus in poteſtatem venit: eodem victoriæ curſu Haymim opidum & arx Caſteletũ nomine ad imperium coacta ſunt. Galliarum rex Henricus tot ſimul cladibus fractus

PHILIPPVS MARIAM ANGLIAE REGINAM DVCIT. MDLIIII.

PHLIPPVS NEAPOLIS REX SALVTATVS. MDLV.

PHILIPPVS HISPANIAE, SICILIAE ET INDIAE REX.

exercitum ſuum quem Guiſius ducebat ex Italia reuocare coactus eſt : ipſéque Pontifex quum ab Albano premeretur ſeſéque à Gallis decedente Guiſio deſertum quereretur , pacem cum Philippo per legatos fecit . Interea quum Ioannes Vega Siciliæ Prorex malè a multis ob ſeueritatem & dominandi impotentiam audiret, multiſque Siculorum querelis apud regem Philippum vrgeretur, coactus eſt ex Philippi imperio ſeſe poteſtate abdicare : ſucceſſorémque habuit Ioannem a Cerda Metymneſiũ ducem principem modeſtiſsimum & clementiſsimum & regis domum ex ſtirpe materna contingentem. Carolus Cæſar poſteaquam ſeſe regnorum omnium & prouinciarum ſuarum poteſtate; filio ſibi ſuffecto (vt iam memorauimus)abdicaſſet: claſſe vna cum duabus ſororibus,Eleonora Franciæ; Maria Hungariæ reginis in Hiſpaniam traiecit . atque vt ſeſe priuatum etiam ad otium & tranquillitatem componeret; miſſa ad VII viros Electores legatione fratrẽ ſuum Ferdinandum ſibi in imperio ſuffici petijt & ipſorum ſuffragijs impetrauit. obſeruatum eſt a nonnullis eam legationem in VI. Kal. Martias hoc eſt Caroli Cæſaris natalem incidiſſe. eum diem vt ipſi auſpicatiſsimum nõnulli ex rebus geſtis colligunt. argumẽto eſſe quod Franciſcũ Gallorum regem ſuis auſpicijs per legatos ad Papiam in poteſtatem acceperit : quod anno ætatis ſuæ XXX. Bononiæ eodem die coronatus ſit a Clemente Septimo, & imperij inſignia acceperit. Ceterum hic annus Caroli Cæſaris & trium reginarũ morte funeſtus fuit. Septimo enim quàm ſeſe imperio abdicauerat menſe IX. Kal. Octobris anno ætatis ſuæ LIX, extremum diem in Bæticis clauſiſſe traditur. aliquot ante menſibus Elionora Franciæ regina, paullòpoſt Cæſaris mortem, eiuſdẽ ſoror Maria Hungariæ regina ; vt & Maria Angliæ regina Cæſaris nurus e viuis exceſſerunt. Potitus eſt interea in Flandria non longè a Grauelinga inſigni victoria Philippus, fuſis fugatiſque Gallis, magnóque prœlio per Egmondanum comitem debellatis. Sequuta inde lætiſsima vtriuſque partibus & auſpicatiſsima pax per connubia; filiam namq; ſuam Henricus Francorum rex Philippo; ſororem verò Emanueli Philoberto collocauit; ipſéque adeô rex Henricus morte ſua tantam omnium aggratulationem funeſtauit. quæ deinde ſequuta ſunt, & qui motus ob opinionum & factionum diſsidia Galliam & ditiones Philippi perturbauerint, vt ad huius hiſtoriæ ſeriem regnorumque Neapolis & Siciliæ neceſsitudinẽ nõ pertinentia, nunc latiùs proſequuti non ſumus.

A

B

C

FERDINANDVS ROMANORVM IMPERATOR.

CAROLVS V. IMP. MORITVR. MDLVIII.

PHILIPPVS REX ISABELLAM FRANCOR. REGIS FILIAM DVCIT. MDLIX.

HVBERTI

A

HVBERTI GOLTZII
GOTHORVM, SARACENORVM, NORTMANNORVM, SVEVORVM HISPANIARVMQ. REGVM QVI VTRIVSQ. SICILIAE REGNVM TENVERVNT, ELENCHVS.

GOTHORVM IN ITALIA ET SICILIA REGES.

B

ODOVACER Herulorum rex, Oreſte Auguſtuli Imperatoris patre interfecto & tota Italia occupata, ab Romanis rex Italiæ atq; vrbis Romæ ſalutatus eſt: x. Kal. Septembris, an. ab vrbe condita MCCXXVIII. Auguſtulo qui vix annum imperium in Occidente tenuerat, eius metu ſe abdicante. Is demum ab Theoderico Gothorum rege aliquot prœlijs victus, & intra Rauennam per triennium obſeſſus; cùm rerũ inopia victus ſe dediſſet, poſtquam per annos XVI. menſes VI. & dies XIII. in Italia regnaſſet; iuſſu Theoderici occiſus eſt: III. Nonas Martij, anno a Chriſto nato CCCCXCIIII. AN. A. CHR. N. CCCCLXXVI.

THEODERICVS AMALVS, Theodemiri filius, Valamiri nepos, primus Gothorum in Italia rex, victo & occiſo Odouacre, & tota Italia in poteſtatẽ redacta; C ab Romanis rex ſalutatur. Is ſucceſſu fortunæ vſus, mox Siciliam, quam quaſi præmium belli in medio poſitam videbat, inuaſit, neminéque repugnante ſubegit. Inde contra Francorum regem, pro VVeſtrogothis cognatis ſuis arma ſumſit, cæſiſque triginta Francorum millibus, Vaſconiam ijs ereptam, Almarico VVeſtrogothorum regi reſtituit. Regnauit poſt Odouacris cædẽ annos XXXIII. mẽſes V. & dies XXVIII. obijt IIII. Nonas Septembris anno a Chriſto nato DXXVI. CCCCXCIV.

ATHALARICVS AMALVS, Eucharici filius, Theoderici regis ex Amalſuentha filia nepos, auo mortuo, ſub tutela matris Amalſuẽthæ in regnis Siciliæ & Italiæ ſucceſsit. Huius ingenium cùm ab educatoribus corrumperetur, multi eorum iuſſu Amalſuẽthæ reginæ interfecti ſunt. Regnauit cum matre annos VII. mẽ- D ſes X. dies XXVII. obijt III. Kal. Iulij, anno a Chriſto nato DXXXIIII. DXXVI.

AMALSVENTHA Regina, Theoderici regis filia, Eucharici vidua, primũ cum filio Athalarico octennium ferè regnauit. ſed eo fatis ſublato, cum imparem ſe tot regnis adminiſtrandis videret: Theodahatum cõſobrinum ſuum regni ſocium fecit. Multa de huius feminæ virtutibus ab auctoribus produntur: ſummam eminuiſſe tum in vultu tum in verbis eius maieſtatem: virtute præditis comem & humanã, delinquentibus ſeueram & rigidam fuiſſe; præterea calluiſſe eam omnium ferè gentium linguas, & Latinis, Græciſq; litteris etiam ad miraculum eruditam fuiſſe. Theodahati ſcelere occiſa eſt dum eius rapacitati & auaritiæ ſe opponit. DXXXIIII.

THEODAHATVS AMALVS, tertius Gothorum in Italia & Sicilia rex, primò cum Amalſuentha regina, eáq; demum occiſa ſolus regnauit. Nihil ab hoc memoria EODEM AN.

memoria dignum geſtum, niſi quod primis regni ſui initijs, Francos Italiam inuaden- A
tes, prœlio victos eiecit: & Græcos per præfectos ſuos Dalmatia expulit. Sed cùm ob rapacitatem & auaritiam, ſcelúſque in Amalſuentham reginam commiſſum, inuiſus ſuis eſſet; & ab hoſtibus ob ſocordiam & negligentiam contemneretur: Belliſarius iuſſu Imperatoris Iuſtiniani arma Gothis intulit, Siciliæque regnum & Bruttios, vrbémque Neapolim de Gothis cepit. Inter tot rerum turbas cum Theodahatus ſolita ignauia obtorpeſceret, indignati Gothorum proceres Witigem virum manu promtum in regē elegerunt: eiuſque imperio Theodahatus, poſtquam biennium & menſes ferè IX. regnauerat, occiſus eſt, menſe Martio.

DXXXVII. VVITIGES vir bellica virtute inſignis, ceterum genere obſcurus; quartus Gothorum in Italia rex (nam Sicilia tum amiſſa erat) fuit. Hic vt regnum ſibi confirmaret, poſt occiſum Theodahatum, Mateſuentham Theoderici regis ex Amalſuentha filia neptem, inuitam & repugnantem in vxorem duxit. Cum Belliſario B
Iuſtiniani imperatoris præfecto, varia fortuna bellum geſsit, eumque intra Romanæ vrbis mœnia compulſum, integro anno & diebus nouem circumſedit. aduentu inde nouarum ex Græcia copiarum obſidionē ſoluere coactus: Mediolanum quod Græci occupauerant recepit. Inde ab Belliſario Rauennæ obſeſſus, quum fame victus ſe dedidiſſet, Conſtantinopolim captiuus, cum Gothorum principibus abductus eſt: āno regni ſui IIII. quincto autem anno poſtquam Græci, primum arma Gothis intulerāt.

DXL. HILDOVALDVS VVitige in captiuitatem abducto, ab Gothis rex ſalutatur. Tranſpadanam tantum regionem tenebāt. In tanta ſuorum neceſsitate Hildoualdus non demiſit animum: ſed contractis in vnum Gothorum copijs, cum Vitali Iuſtiniani præfecto ſigna cōtulit: eumq; prœlio ſuperatum interfecit & præbuerat de ſe ſpē, quòd Gothorum regnū in integrum reſtituturus eſſet, ni inſidijs eorum, quos C
Varaiæ inſignis viri cæde offenderat, cùm vnum tantum regnaſſet annū, occubuiſſet.

DXLI. ARARICVS ROGVS, Hildoualdo, non melioribus quàm ille regnauerat auſpicijs, in regnum Italiæ ſucceſsit. ſiquidem vix menſes quinque tenuerat regnum, quum eorum inſidijs qui Totilam regem creauerant, occubuit.

EODEM AN. TOTILAS BADVILLA ab Gothis rex ob virtutē creatus fuit. Cuius ſtatim inſigne ſpecimen dedit, Græcorum ducibus duobus prœlijs profligatis, & Apulia, Calabria, Lucaniaque in poteſtatem ſuam redacta. Vrbem Romam proditione quorundam admiſſus, cœpit: incenſóque Capitolio, præcipuiſque ædificijs & mœnium parte euerſa, fœdum in modum deformatam, reliquit. Reſtitutam inde ab Græcorum ducibus, cum iterum cepiſſet, in omnem ſexum & ætatem ferro ſæuijt. Siciliæ quoque arma intulit, pérque totam inſulam ferro, incendijſque graſſatus, multis vrbibus partim vi, partim deditione potitus, cum ſuos in Italia premi intellexiſſet, parte D
copiarum ibi præſidio relicta, Italiam repetijt. Hinc cùm diu Græcorum arma exercuiſſet: dum Longobardis, qui in auxilium Narſetis Iuſtiniani præfecti veniebant, ad Brixellum occurrit, in prœlio fortiſsimè pugnaciens, interfectus eſt, āno regni ſui XI.

DLII. THEIAS octauus & vltimus in Italia Gothorum rex, quamquam attritæ admodum aſsiduis cladibus Gothorum vires eſſent; Narſeti tamen aliquamdiu fortiter reſtitit. Ceterum quum eum Narſes apud Nuceriam vrbem caſtrametantem ad pugnam prouocaſſet, in prœlium de ſumma rerum deſcenſum eſt, dimicatum tanto ardore animorum a Gothis, vt ne cæſo quidē Theia rege ſuo, ante pugnandi finē fecerint: quàm Narſes per preconem, veniam ijs qui arma ponerent, daret. Hic finis Gothorum regni in Italia & adiacentibus Italiæ inſulis, fuit: Gothique in Italorum nomen conceſſerunt. Theias non vltra annum Gothorum regno potitus eſt.

INTER-

A

INTERREGNVM IN SICILIA FVIT,

nunc Saracenis, nunc Græcis, regnum insulæ occupantibus. Saraceni ad extremum Siciliam, victis Græcis, obtinuerunt.

BVLCHAR Saracenorum primus in Sicilia rex fuit: quum prius Saracenorum in Africa reges, per præfectos Siciliæ regnum administrare soliti essent. Is multa bella contra Constantinopolitanos Imperatores gessit: Calabriámque & Apuliæ partem eisdem ademit. DCCCCXLIII.

APOLLOPHARVS secundus rex Saracenorum in Sicilia fuit. Huic cum
B primo dissensio & inde bellum cum fratre minore Aphocapse ortum esset; Græci ea occasione vsi, Siciliã inuaserunt, quibus dum obsistere Apollopharus pace cum fratre facta, conatur, & Messanam, quam Græci occupauerant circumsidet, occiditur. Post mortem eius, cum Saraceni nouo ex Africa supplemento aucti, Siciliam recuperassent: iterum insulæ possessione, Nortmannorum principum virtute exuti sunt; & Sicilia Nortmannorum facta. M XXXVI.

NORTMANNORVM IN ITALIA ET SICILIA COMITES, DVCES, ET REGES.

C TANCREDVM Altæ Villæ in Nortmannia Comitem, quidam Guilielmi, alij Roberti filium scribunt. Huic ex duabus vxoribus duodecim filij fuêre; nempe ex Moriella Sarnus, Gothifridus, Drogo, Tancredus, Malogerius, Alberedus, Gothifridus secundus & Frumentinus: ex Fresenda autẽ secunda vxore, Guilielmus Ferrobrachius, Robertus Guiscardus, Hunnifridus, & Rogerius Bossus. Igitur Tancredus cùm ad tam numerosam sobolem alendam, non sufficere Comitatus sui opes nõ ignoraret; in Italiam cum liberis suis Sergio IIII. Pontifice Maximo, anno autem à Christo nato M IIII. migrauit. Ibi aliquot annis diuersis sub principibus stipendia quũ meruisset, Guilielmumque Ferrobrachium testamento reliquis filijs præfecisset, obijt. M IIII.

GVILIELMVS FERROBRACHIVS cum Nortmanni nullis adhuc certis sedibus per Italiam vagarentur, Georgij Maniacis Constantinopolitani Imperatoris præfecti, signa, cum alijs Italiæ principibus viris, cõtra Saracenos sequutus est. Conuenerat inter eos, vt Sicilia capta, in eam namque expeditionem moliebantur
D præda, & agri, vrbésque de hostibus captæ æqualiter diuiderentur. Sed cum Maniaces (Malochum Blondus vocat) pacta non seruasset: Guilielmus indignitate rei accensus, Apuliam tum Græcis parentem inuasit, Maniacéque qui auxilio suis accurrerat acie superato; tota Apulia & Calabriæ parte potitus; primus Nortmannorum Apuliam sub comitis titulo tenuit. Obijt annoa nato Christo M XXXIX. M XXXVII.

DROGO Tancredi ex Moriella vxore filius, Guilielmo fratri in Comitatu Apuliæ successit: quamuis sint, qui excluso Guilielmo, ab Drogone initium Nortmannorum comitum sumant; eumque pulsis Apulia Græcis primum Nortmannorum in ea fixisse sedes prodant. Drogo in principatus sui initio, ab Græcis prœlio victus, & magnæ Apuliæ parte spoliatus est: sed mox reparatis copijs Græcos victoria exultantes, adortus, superatos acie finibus suis eiecit. Inde cum iam per annos vndecim comitatum Apuliæ tenuisset: Visonis Apuli coniuratione, interijt, M XXXIX.

MXL. HVNNIFRIDVS fratre Apulorum perfidia cæso, tertius Apuliæ Comes fuit. A Huic ſtatim ab initio nihil antiquiùs fuit, quàm fratris ſui percuſſores bello perſequi, quos tandem in poteſtatem redactos capitali ſupplicio adfecit : & poſtquam per annos ſeptem rerum potitus eſſet, obijt.

MLVII. GOTHIFRIDVS Hunnifridi frater, quartus Nortmannorum, Comitatum Apuliæ, tenuit. Is cum Beneuentum Pontificiæ ditionis vrbem inuaſiſſet Leonis IX. Pontificis Maximi, arma in ſe prouocauit. Ab quo bello petitus, eundē, Giſulphi Salernitani Principis auxilijs adiutus, apud Ciuitam Apuliæ opidum prœlio victum, cepit. quem mox ob Pontificiæ dignitatis reuerentiam, in honore habitum, datis qui proſequerentur dimiſit. Nec multo inde poſt tempore obijt, quum Apuliæ Comitatui per triennium præfuiſſet.

MLX. BAGELARDVS, Gothifrido in Apuliæ Comitatum ex teſtamento ſucceſ- B ſit. Eum nonnulli Hunnifridi, alij autem Gothifridi (quod vero ſimile magis eſt) ſcripſēre. non diu hic Apuliæ dominatum tenuit; nam vix menſibus ſeptē præfuerat, quum Roberti Guiſcardi patrui ſui armis eiectus eſt.

EODEM AN. ROBERTVS GVISCARDVS ſextus Apuliæ Comes, Comitatum pulſo nepote Bagelardo occubuit. Hic Calabriam & Lucaniam de Græcis cepit: Venetos aliquot naualibus prœlijs vicit, Dyrrachiū expugnauit; Romanos Gregorio VII. Pōtifici Max. rebelles, multis cladibus caſtigatos ad officium coëgit, quibus geſtis ab Gregorio Pontifice Dux Calabriæ & Apuliæ Comes creatus eſt, eiq́ue iuramentum vt Eccleſiæ Beneficiarius præſtitit. Viginti inde & quatuor annis Calabriæ & Apuliæ quum præfuiſſet, obijt, Rogerio filiorum natu maximo herede ſcripto.

MLXXXIIII. ROGERIVS BOSSVS Tancredi filiorum natu minimus, primò ab Roberto Guiſcardo fratre, aliquot Apuliæ opidis præfectus fuit. Inde Roberti fratris auxilio Siciliæ parte potitus: poſt eius demum mortē tota inſula pulſis Saracenis, in poteſtatē ſuā redacta, ſe Siciliæ Comitē & Calabriæ ſcripſit. obijt menſe Februar, an. decimoſexto, poſtquā primū Siciliæ comitatu, poſt Roberti fratris mortē potitus fuerat. C

MCI. SIMON Rogerij filius primogenitus, ſecundus Siciliæ Comes fuit. Is multis Apulorum ſeditionibus (nam & Apuliæ pars ipſi parebat) vexatus cùm vix annum rerum potitus fuiſſet, abſque liberis vita exceſsit: Rogeriumq́; fratrem ſucceſſorem habuit.

MCII. ROGERIVS II. Rogerij filius, tertius Siciliæ Comes, poſt Simonis fratris primogeniti mortem fuit. Apuliæ inde & Calabriæ Ducatu, ex morte Guilielmi nepotis ſui qui ſine liberis obierat, auctus; quum inſuper Neapolim, aliáſque de Græcis cepiſſet vrbes; ab Innocentio II. Pontifice Maximo, quem in prœlio ab Guilielmo fi- D lio ſuo captum libertati reſtituerat: viceſimoſeptimo Comitatus ſui anno, rex vtriuſq; Siciliæ cis & vltra Pharum, creatus eſt. Poſthæc Saracenis in Africa bellum intulit, Emanuelem ſecundum, Orientis Imperatorem qui Chriſtianos Hieroſolymam petētes multis incommodis adfecerat, vaſtatis Conſtantinopolitanæ vrbis ſuburbijs, cōpeſcuit. Inde in Siciliam regreſſus, viceſimoſecundo anno poſtquam primum rex creatus fuerat obijt, XVI. Kal. Maij, anno a Chriſto nato MCL.

MCL. GVILIELMVS qui ob auaritiam & crudelitatem Malus vocatus eſt, cum Rogerio patre biennium & menſes decem, & poſt eius mortem annos XVI. in vtraq; Sicilia regnauit. Viuo patre magnam de ſe ſpem ob diſciplinæ militaris peritiam præbuerat:; quam nec in principatus ſui initio fefellit: quum Apulos rebelles perdomuiſſet, & Saracenos multis cladibus afflixiſſet. ſed mox apparuit ſimulatione virtutis,

eum

A eum vitia ſua texiſſe; nam domi reſes factus, ob ignauiam hoſtibus contemtui, & ob ſæuitiam ſuis inuiſus fuit. Vnde multis ſuorum rebellionibus vexatus, multis coniurationibus petitus, Guilielmo filio herede relicto, diem extremum clauſit. Obijt pridie Kal. Maij, anno a Chriſto nato M CLXVI.

GVILIELMVS II. tertius vtriuſque Siciliæ rex, patri in regno, non in moribus ſucceſsit, ſiquidem quantum ille crudelitate & auaritia, tantum hic clementia & liberalitate excelluit; vnde Bonus diuerſo a patre cognomine, cognominatus eſt. Nec huic tamen humanitas ſua profuit, quominus ſeditionibus Siculorum & bellis inteſtinis inquietaretur. Cum Andronico Oriētis Imperatore, qui Imperium per ſummam perfidiam cæſo nepote legitimo herede, inuaſerat: bellum geſsit; Conſtantinopolitaniſque auctor fuit, vt trucidato Andronico, Imperatorem Iſacium Commenum B crearēt. Chriſtianis quoq; qui in Paleſtina Saracenorum armis premebantur, opem tulit. Obijt ſine liberis, quum vtriuſq; Siciliæ regnum annis viginti adminiſtraſſet. MCLXVI.

TANCREDVS Rogerij primi regis, ex filio Rogerio (is ante patrem obierat) ex Pellice filius: quum Guilielmus abſque liberis diſceſsiſſet, rex vtriuſque Siciliæ creatus eſt. Sed Clemens III. Pontifex Maximus, quia regnum Eccleſiæ beneficiarium Tancredus abſque eius permiſſu occupauerat, bellum ei mouit. Ceterum Clemente mortuo, Celeſtinus III. qui Clementi in Pontificatu ſucceſſerat: bellum excepit, iſque quia per ſe impar Tancredo erat, Henricum VI. Imperatorem, data ei in matrimonium Conſtantia Rogerij primi regis filia, in Tancredum armauit. Huic ſe fortiter Tancredus obiecit, regnumque quamdiu vixit contra eiuſdem inſultus defendit. Obijt anno regni ſui nono, & poſt Chriſtum natum M C XCIIII. MCLXXXVI.

C

ROGERIVS III. Tancredi filius, vtriuſque Siciliæ rex, hunc nonnulli ab patre in regni ſocietatem aſſumtum, & paullò ante eius mortem fato ceſsiſſe, affirmant: ſunt qui ſcribant eum patri in regnum ſucceſsiſſe, & poſt octauum regni ſui menſem, ab Henrico VI. imperatore captum, oculiſque & virilibus priuatum, in carcere interijſſe. MCLXXXVII.

GVILIELMVS III. Sextus & vltimus ex Nortmannorum familia, vtriuſq; Siciliæ rex. qui Rogerium III. ante patrem obijſſe tradunt; hunc dicunt poſt Tācredum patrem regem fuiſſe, & in eo Nortmannicā ſtirpem in Sicilia extinctam, quum ab Henrico VI. imperatore captus, & oculis virilibuſque priuatus, in carcere obijſſet. Annis a primo Guilielmo Ferrobrachio CLVII. & menſibus aliquot elapſis. MC XCIIII.

D

SVEVORVM IN VTRAQVE SICILIA REGES.

HENRICVS VI. Romanorum Imperator, Friderici imperatoris filius, Victo & capto Guilielmo III. rege, regna vtriuſque Siciliæ vt dotalia, nam Rogerij olim regis filiam in coniugio habebat, occupauit. Hunc Siculis ob crudelitatem quam in Nortmannicam ſtirpem, & eius fautores exercuerat, odio fuiſſe ſcribunt, abſque Conſtantia vxore veneno petitum, Friderico quinquenni puero herede relicto, interijſſe; anno poſtquam Siciliæ regno potitus fuerat, quarto. Obijt Meſſanæ pridie Kal. Septembr. anno a Chriſto nato M CXCIX. M CXCVII.

MCXCVIII. FRIDERICVS Henrici VI. filius, quinquennis puer patri ſub tutela matris A Cõſtantiæ ſuccedit & iam ſeptennis Panormi regio diademate inſignitus eſt. Annum agens ætatis viceſimum, Innocentij III. Pontificis Maximi interceſsione, ab Germanorum Septem-viris imperator, contra Othonem IIII. quem Pontifex, Pontificiæ ditionis agrum euaſtantem, imperiali dignitate priuauerat; creatus eſt: eóque armis imperio pulſo, Romæ, ab Honorio III. Pontifice Maximo, Auguſtus ſalutatus & inaugu ratus eſt. Hic multis contra Pontifices, multis contra Siculos rebelles, & Saracenos bellis geſtis, Hieroſolymæq; regno Saracenis ademto; anno ætatis ſuæ quinquageſimo ſeptimo, Ferentini moritur, Idibus Decembris, anno a Chriſto nato M CCL.

MCCL. CONRADVS Imperator, Friderici II. imperatoris filius, patri in regno vtriuſque Siciliæ ſucceſsit. In Germania Conradus erat, quum Fridericus, e viuis excederet: itaque in regnum veniens id varijs motibus turbatum offendit; Neapolinque ad B Pontificem defeciſſe, quam vrbem cùm vi non poſſet, arte cepit, diripiendámque militi conceſsit. Veneno inde perijt, Manfridi ſpurij fratris inſidijs, cùm annos III. menſes V. & dies X. regnaſſet; Conradino filio, qui adhuc puer in Sueuia educabatur, herede relicto. Obijt Neapoli XI. Kal. Iunij, anno a Chriſto nato MCC LIIII.

MCCLV. MANFRIDVS Friderici II. imperatoris ex pellice filius, Conrado fratre veneno ſublato, poſt biennium ferè ab eius morte elapſum, regnum vtriuſque Siciliæ Conradino nepote ſuo legitimo herede excluſo, inuaſit. Sed Vrbanus IIII. & poſt eũ Clemens IIII. Pontifices Maximi; indignati ab Manfrido qui nothus erat, Siciliæ regna occupari, Carolum Andium ducem aduerſarium ei excitârunt. Ab quo ad Beneuentum, Manfridus prœlio victus, & occiſus eſt, quum annos XI. regnaſſet.

C

CONRADINVS Conradi imperatoris filius, quum occupatum ab Carolo Andegauenſi vtriuſque Siciliæ regnum, & Manfridum occiſum intelligeret: cum exercitu in Italiam ad repetenda auita regna, decimoquarto poſt patris obitum anno venit. Ceterum victus a Carolo & ex fuga retractus; Neapoli in publico, cùm aliquot alijs Principibus viris, ſecuri percuſſus eſt, anno a nato Chriſto MCC LXIX.

GALLORVM IN VTRAQVE SICILIA REGES.

D

MCC LXV. CAROLVS Andegauẽſis Ludouici IX. Gallorum regis filius, ab Clemẽte IIII. Pontifice Maximo, rex vtriuſque Siciliæ, contra Manfridum Pontificij nominis hoſtem creatus eſt: Manfridóque acie victo & occiſo, vtrumque regnum rege orbatũ, occupauit. Cum Conradino inde Sueuorum duce, qui ad repetenda regna hereditario iure ſibi debita veniebat; prœlio congreſſus victor fuit, & in Conradinum captum capitali ſupplicio, VII. Kal. Nouembris, anno a Chriſto nato M CC LXIX. animaduertit. Poſthæc coniuratione Siculorum, & Petri Aragoniæ regis armis Sicilia pulſus, Neapolis tantum regnum tenuit. Regnauit annos XIX. menſes VI. dies XI. Obijt VII. Idus Ianuarij, anno a Chriſto nato M CC LXXXV.

REGES

REGES SICILIAE VLTRA PHARVM.

MCC XXCII. PETRVS Iacobi Aragoniæ regis filius Aragonum rex, Siciliæ regnum vt dotale (nam Manfredi olim regis filiam in coniugio habebat) ab Carolo Andegauensi, quiid Manfredo, & Conradino regibus occisis, inuaserat, armis repetijt: Siculorumque fauore adiutus occupauit. Ob quæ a Martino IIII. Pontifice Maximo, diris deuotus, & ex Pontificia auctoritate, Aragoniæ & Siciliæ regnis priuatus est. Igitur Petrus cùm tueri regnum suum cõtra Philippi Gallorum regis insultus conatur. cõmissò ad Gerundam vrbem prœlio victus, paucis post diebus, ex vulnere quod in pugna acceperat interijt: annis quatuor elapsis ab quo primum Panormi in Siciliæ regem coronatus fuerat. Obijt III. Idus Nouembris, anno a Christo nato MCC LXXXVI.

MCC XXCVI. IACOBVS Petri Aragonum & Siciliæ regis secundogenitus, post patris sui mortem rex a Siculis salutatus est. Hic cũ Gallorum res aliquot cladibus afflixisset: Calabriam quæ illis parentem euastasset: Alphonso Aragoniæ rege fratre primogenito absque liberis mortuo, ad id regnum accipiendum accersitus est. Posthæc cùm Siciliæ regno annos vndecim potitus esset, Bonifacij octaui Pontificis Maximi promissis persuasus, id Carolo II. Neapolitanorum regi restituere voluit. quod vbi Siculi cognouêre, eius fratrem Fridericum, regem communibus suffragijs crearunt.

MCC XCVI FRIDERICVS Petri Aragoniæ regis tertiogenitus, quum frater ipsius Iacobus Aragoniæ rex, Siciliæ regnum Carolo II. se redditurum pactus esset; Siculorum omnium propenso fauore, regium diadema Panormi accepit. Multa hic bella primum cum fratre suo Iacobo Aragonum rege, qui Siciliæ regno, vt Gallis insulam vti promiserat, traderet; spoliare ipsum conabatur: & inde cum Carolo II. & Roberto eius filio Neapolitanis regibus, gessit. Petrum quoque filium, vt res nouare volentibus materiam præriperet, regijs

REGES NEAPOLITANI SIVE SICILIAE CIS PHARVM.

A CAROLVS II. Caroli filius, ab Alphonso Aragoniæ rege, apud quẽ diu in vinculis fuerat, datis obsidũ loco tribus filijs, quarto post patris mortem anno liberatus; ab Nicolao IIII. Pontifice Maximo, Romæ vtriusq; Siciliæ regno inauguratus est. III. Kal. Iunij, anno a nato Christo MCC LXXXIX. Hic cum Iacobo & Friderico Siciliæ regibus, multa bella varia B fortuna gesit. Regnauit annos XX. menses tres, dies XXVIII. obijt Neapoli IIII. Nonas Maij: qui an. a nato Christo MCCCIX. erat. MCCC IX.

ROBERTVS Caroli II. Neapolitanorum regis filius; qui viuo patre Calabriæ dux fuerat, post eius mortem regio diademate ab Clemente V. Pontifice Max. apud Auenionem insignitus est. Ecclesiæ Vexillifer creatus, Ferrariam Pontificis imperium aspernantem, armis ad officium coëgit. Ab Henrico inde Lucemburgensi Romanorum Imperatore, quia Florentinos Imperatoriam Maiestatem contemnẽtes, subsidio iuuisset, imperij hostis declaratus; & Friderico Siciliæ regi bellum aduersum eum gerendum, commissum est. C Sed Robertus Henrico Imperatore paullò post ex veneno moriente, Friderici conatus facilè repressit: & mox Friderico quoque mortuo cum Petro II. Siciliæ rege Friderici filio, multa bella gesit. Florentinis, qui ab Ioanne Boëmiæ rege, bello premebantur, opem tulit: ijsdemque petentibus Carolum filium dominũ dedit, vt Castrucij tyranni Lucensis, arma reprimeret. Is deinde Carolus cùm patri subsidio venisset ab Ludouico Bauaro Germanorũ Imperatore timenti bellum, in itinere morbo D correptus interijt. Non euasit Robertus Ioannis XXIII. Pontificis Maximi, anathematis notam. nam quum fœdus inijsset, cum alijs Italiæ Principibus, contra Boëmiæ regẽ cui fauebat Pontifex, ipse cũ alijs diris deuotus est. Paullò antequam è viuis excederet, Ioannam ex Carolo filio neptẽ, Andreæ Ludouici Hungariæ regis fratri, vxorem dedit, eosque testamento succes-

gijs insignibus decoratum, regni socium fecit. Obijt Catanæ III. Idus Iulij, anno ætatis suæ quincto & sexagesimo, regni autem sui quadragesimo.

MCCC XXXVI. PETRVS II. cum patre Friderico annos quindecim. & post eius mortem solus sexennium regnauit. Friderici patris auspicijs multa fortiter contra Robertū Neapolitanorum regem gessit. Rex iam solus factus, aliquot Siciliæ proceres abse desicientes, partim interfecit, partim Sicilia eiecit. Interhæc Benedictus XII. Pontifex Maximus, Petro regi Siculisque sacris interdixit: résque eius regni in deterius vrgere cœperunt. nam Sicula classis à Roberto rege victa profligatáque est & multæ Siculorum vrbes ad eum defecerunt. atque in hoc rerum tumultu Petrus rex, anno ætatis suæ tricesimo septimo, VI. Idus Augusti haud procul ab Enna, Lodouico filio infante herede relicto, fato cessit.

MCCC XLII. LVDOVICVS Petri II. filius patre defuncto, quinque annos & mēses septem natus, Panormi regium diadema procerum consensu accepit, eique ob ætatem immaturam, tutor Ioannes Randacij Dux patruus eius datus. Verum multi Siculorū primores, regis sui pueritia ad res nouādas abusi: Siciliā grauissimis motibus cōuulserūt: quibus dum obsistere Ioēs tutor regis conatur, peste correptus moritur. Huius morte seditiosis animi creuerunt, iamq; plane contemto rege, per totum regnum cædibus & incendijs grassati sunt. Accessit insuper ad Siciliæ calamitatem sæuissima pestilentia, & valida fames, vsqueadeo vt multi inopia pressi liberos & vxores venum dederint. Interhæc & Ludouicus rex, anno ætatis duodevicesimo regni vndecimo, nullis ex se relictis liberis moritur.

MCCC LV. FRIDERICVS III. Petri II. filius, cui quod nō satis constare mente credebatur simplex cognomentum fuit; post Ludouicum fratrem regnum Siciliæ varijs turbatum motibus accepit. Messana enim Panormus & Leontinum, aliáq; regni Siculi opida, Ioānæ II. Neapolitanorum reginæ, aut Claromontanorum qui Ioannæ auspicia sequebantur, præsidijs tenebātur. Ceterum

A sores designauit. Obijt Neapoli XIIII. Kal. Februarij, anno regni tricesimo tertio a nato Christo MCCCXLIII.

MCCC XLIII. IOANNA Caroli Calabriæ ducis filia, Roberti regis neptis, cum marito Andrea auo in Neapolis regnum successit. Virumque Andream per complices suos in arce Auersana strangulauit: & Ludouico Principi Tarentino, Philippi Roberti fratris filio, iterum nupsit, intellectoq; Ludouici Hungariæ regis Andreæ fratris aduentu, Ioanna & Ludouicus eius vim exspectare non ausi, in Narbonensem Galliā

B profugerunt, regni cura Carolo patrueli suo Dyrrachij ducī commissa quem Ludouicus captum capitali supplicio adfecit, regnumque Neapolis in potestatem redactum præsidijs quum firmasset, in Hungariam redijt. Nec multò post adnitēte Clemente VI. Pontifice Maximo, pax Ioannæ ijs conditionibus ab Ludouico data est, vt Ioanna regina appellaretur, Ludouicus eius maritus principatus Tarentini titulo

C contentus esset. Verùm Clemens accepta a Ioanna vrbe Auenione, Ludouicum Tarentinum regijs ornauit insignibus. Vrbanus inde VI. Pontifex Maximus Ioannæ reginæ iniurijs lacessitus, Ludouicum Hūgariæ regem aditerato bellum Ioannæ inferendum sollicitauit. Inductus Pontificis auctoritate rex Ludouicus Carolum Dyrrachij ducem eius Caroli, quem ipse supplicio adfecerat filium (bellum tum eius auspicijs contra Venetos gerentē) in Ioannam mouere iussit. Itaque ingressus regnum Neapolitanum Carolus, Ioannæ ex-

D ercitu varijs prœlijs dissipato, Neapoli dedentibus se ciuibus potitus, ipsam in arce Oui aliquamdiu circumsessam, fame ad deditionem coēgit: coniectámque in carcerem carnifici strangulandam tradidit, III. Idus Iunij, quum annos triginta octo & menses septem apud Neapolitanos rerum potita esset.

MCCC LXXXI. CAROLVS III. Caroli Dyrrachij ducis filius, Ioanna regina in carcere strāgulata, Neapolis regnum occupauit & ab Vrbano VI. Pontifice Maximo cōfirmatus, est. Nec multò post ab eodem Pontifice

quia

Ceterum Artalis Alagona Friderici regis auſpicijs Claromõtanos agreſſus, eoſdem Leontino capto,& Meſſanæ Ioannæ reginæ præſidiarijs pulſis, ad pacem petendam adegit. Ita Siciliæ rebus vtcumq; ad tranquillitatem compoſitis. Fridericus rex anno ætatis viceſimo quarto, regni autem vndecimo, Maria vnica filia herede ſcripta, Meſſanæ menſe Iulio hominem exuit.

MCCC LXIIX. MARIA Friderici III. filia, patri ſub Artali Alagonij tutela ſucceſsit. rurſumq; factiones & bella inter Claromontios & Alagonios, quæ viuo Friderico quieuerãt, recruduerunt. Raimundus Montecatinus, qui Claromontanæ factionis erat, reginã Mariam abſente Artali (qui eam Ioãni Galeacio Virtutum Comiti) deſponderat ex arce Catanenſi raptam in Hiſpaniam trãſuexit: ibiq; eam Martino, Martini ducis Albimontis filio, & Ioannis Aragonum regis nepoti, collocauit.

MCCC XXCVI. MARTINVS Martini Albimontis ducis filius, regnum Siciliæ ex Mariæ reginæ coniugio adeptus: regnumque Claromontanis deletis, alijſq; factioſis ſublatis, pacauit. Mortua inde regina Maria coniuge VI. Kal. Iunij, anno a nato Chriſto milleſimo & quadringenteſimo; ipſe, quia ſine liberis obierat in regnum ſucceſsit. Ceterum quum in Sardiniam inſulã, patri ſuo, qui tum Aragoniæ rex creatus erat rebellẽ, cum claſſe mouiſſet; inſula iam perdomita, anno ætatis tertio & triceſimo, regni autem viceſimo tertio, abſque heredibus moritur.

M CCCC IX. MARTINVS Aragonum rex, filio ſine herede exſtincto, quum regnum Siciliæ hereditario iure ad ipſum peruenisſet: Siculorum ſuffragijs, rex Siciliæ ſalutatus eſt. Hic cùm poſt decimum regni ſui mẽſem, hominem exuiſſet: Siciliæ tandem regnum quum biennium ob inteſtinos motus, ſine rege fuiſſet, ad Ferdinandum cognomento Iuſtum, qui Aragonum rex electus erat, peruenit.

M CCCC XII. FERDINANDVS Ioannis Caſtellæ regis filius, cognomento Iuſtus, qui Aragonum rex poſt mortẽ Martini, multis cõpetitoribus ſuperatis appellatus fuerat quia eius nepotem Capuæ principatu donare abnuerat, ipſumq; intra Nuceriæ mœnia circumſederat, Eccleſiæ hoſtis declaratus, & regno Neapolitano abdicatus eſt. Interea Ludouicus Hungariæ rex abſque virili ſobole diſceſsit, ipſeque Carolus per legatos euocatus ad regnum accipiendum, apud Albam regalem regium diadema accepit. Interijt inde inſidijs Elizabethæ reginæ Ludouici regis viduæ, quæ Mariam filiam ab eo regno ſpoliatam indignabatur. Obijt III. Kal. Martij quum ãnos quatuor, menſes octo, & dies viginti ſex regnaſſet, Ladiſlao, Ioannáque liberis ſuperſtitibus, quos Neapoli apud Margaretã matrem reliquerat.

M CCC XXCVI. LADISLAVS Caroli III. filius, adnitente. Bonifacio IX. Pontifice Max. Caietæ regium diadema impubes adhuc accepit. Eiuſdem quoque Pontificis auxilijs adiutus, Ludouicum Andegauenſem, qui maximam regni partem, poſt Caroli III. regis mortem occupauerat, expulit, regnumq; recepit. Iámque regno Neapolis potitus, ab Hungariæ principibus, populiſque euocatus: Iaderam vrbem cepit, allatóque nuncio Neapolitanos res nouas moliri, Iadera Venetis vendita in regnum redijt, inque defectionis auctores præcipuè autem Sanſeuerinates regulos ſeueriter animaduertit. Vrbem Romam ter, ſemel ab ipſis Romanis contra Innocentium VII. Pontificẽ Maximum accitus, bis proprijs auſpicijs occupauit, & magiſtratus pro ſuo arbitrio dedit & ademit. Ex Marſis agróque Piceno & Latio multa occupauit: ob quæ ab Alexandro V. Pontifice Max. vt Eccleſiæ hoſtis regno priuatus, & Ludouicus Andium dux rex in eius locum creatus eſt. obijt Neapoli VIII. Idus Auguſti, anno regni ſui XXVIII. mẽſe V. & diebus XI.

MCCCC XIIII. IOANNA II. Ladiſlai regis ſoror, vidua Guilielmi ducis Auſtriæ, fratri abſq; liberis mortuo in regnũ ſucceſsit. Cumq; cuidã Pandulfello elegantis formæ viro, vſq; ad infamiã nimis indulgeret, hortatu principum, Iacobo Marchiæ comiti ea cõdicione nupſit, vt principatu Tarẽtino cõtentus, regni titulo abſtineret. Is tamen

Ioannæ

rat: ſedatis tãdem Siculorum ſeditionibus, ab legatis Siculis rex Siciliæ ſalutatus eſt. Bernardum Capreram, qui ſeditionum & bellorum ciuilium auctor fuerat, regnúmque affectauerat, in vinculis ad ſe adductũ, venia donauit. Obijt IIII. Nonas Aprileis, anno a Chriſto nato MCCCCXVI. quarto anno poſtquam a Siculis Rex ſalutatus fuerat.

A Ioãnæ matrimonio potitus, promiſſa nõ ſeruauit, ſed arce Noua per præfecti proditionẽ capta in Pandulfellũ capitali ſupplicio animaduertit. Sfortiam qui reginæ copijs præerat in carcerẽ cõiecit. Ceterum Iacobus mox reginæ inſidijs oppreſſus, coniectuſque in carcerẽ, quum euaſiſſet, in Galliam redijt. Ioanna autem quum liberis careret Alphonſum Aragonum & Siciliæ regem & eo mox muliebri leuitate repudiato, Ludouicum Andegauẽſem eóque ſine liberis mortuo, Renatum eius fratrem adoptauit. Regnauit annos xx. Obijt Neapoli an. a Chriſto nato MCCCCXXXIIII.
B

ALPHONSVS PRIVSQ. SICILIAE REX.

MCCCC XVI. ALPHONSVS Ferdinandi filius, eidem in regnis Aragonum & Siciliæ ſucceſsit. Huic ab rerum geſtarum gloria, & intrepida conſtantia Magnanimi cognomentum fuit A Ioanna regina vt eidem contra Ludouicum Andegauenſem auxilium ferret, in filium adoptatus, cum ingenti claſſe Neapolim venit. ſed haud multo poſt ab regina prauis quorundam conſilijs ſeducta, repudiatus, Neapolim & aliquot regni Neapolitani opida occupauit. ob quæ regina Ioanna abdicato Alphonſo, Ludouicum Andegauenſem adoptauit in filium. Cum hoc Ludouico, & eo mortuo, cum eius fratre Renato, Alphonſus diuturnum bellum geſsit: tandémque pulſo Renato Neapolim, & inde totum regnum in poteſtatem ſuam redegit. Anno a Chriſto nato milleſimo & quadrageſimo ſecundo. Aphonſus cùm legitimis filijs careret. Ferdinandum filium ex pellice natum Calabriæ ducem in ſpem ſucceſsionis declarauit. Dehinc multis bellis cum Venetis, Gallis, alijſque hoſtibus geſtis, anno ætatis ſexageſimo, regni Siciliæ & Aragoniæ quadrageſimo ſecundo, Neapolitani autem decimo ſexto, hominem exuit. Aragoniæ & Siciliæ regnis Ioannem fratrem, Neapolitano autem Ferdinandum filium teſtamento præfecit.

REGES SICILIAE VLTRA PHARVM.

REGES NEAPOLITANI SIVE SICILIAE CIS PHARVM.

MCCCC XLIX. IOANNES Ferdinandi filius, Nauarræ rex; quum Alphonſus frater nullos legitimos heredes ex ſe reliquiſſet, eidem in regno Aragonum & Siciliæ ſucceſsit. Is viuo patre Siciliæ Prorex fuerat. Viceſimum agẽs annum, Blancã Caroli Nauarræ regis filiam, ex cuius dote Nauarræ regnum adeptus eſt, duxit. Bellum geſsit cum Barcinonenſibus qui auctore Carolo eius filio (quem ex Blanca Nauarræ regis filia ſuſtulerat) ab eo defecerant, Carolumque inuito patre regem Nauarræ facere conabantur

C FERDINANDVS Alphonſi filius illegitimus, poſt patris mortem ab Neapolitanis cõmuni cõſenſu rex ſalutatus eſt. Interea Tarenti, Roxanique principes Ioannem Andegauenſem Renati filium, ad Ferdinandum regno ſpoliandum euocarunt. qui cum in Italiã veniſſet, multorum acceſsione opibus confirmatis; Ferdinandum apud Sarnum profligauit. Sed Ferdinandus reparato exercitu, iterum cum hoſtibus apud Troiam Apuliæ vrbem cõgreſſus, ſuperior fuit: & cuncta quæ Ioannes MCD LIIX.

bantur. tandem procerum interuentu pater filio reconciliatus est. Ludouici Gallorum regis exercitum qui Perpenianum vrbem circumsidebat, ingenti cum cæde profligauit, vrbemque obsidione liberauit. Siculorum seditiones auctoribus supplicio adfectis oppressit. Obijt Barcinonæ Kal. Februarij, anno ætatis octuagesimo, regni vicesimo.

MCD LXXIII FERDINANDVS II. Cognomine Catholicus, Ioannis regis filius, ex testamento patris, Aragonum, Sardiniæ & Siciliæ rex: ducta in vxorem Elizabetha Henrici IIII. Castellæ regis sorore, Castellæ quoque regnum adeptus est. Nam Henricus IIII. vnicam tantum filiam & ipsam Elizabeth nomine, reliquerat: quam Portugalliæ regis filio in vxorem dederat: sed post Henrici, mortē quum constaret Elizabetham, quæ pro filia regis habebatur, ab matre suppositam fuisse, quia Henricus genitalibus debilis, nec idoneus, ad procreationem fuerat: excluso Portugalliæ regis filio, regnum Ferdinandus occupauit. Sed quum regina potiorem sibi partem in Castellæ regno vindicaret, post diutinam disceptationem, conuenit, vt paribus auspicijs regnarent. Bellum inde Ferdinandus suscepit, & ad pietatem simul, & ad gloriā maximā. Nam Beticæ partem, quam vocant Granatam, adortus, eam Mauris; qui per annos octingentos id regnum tenuerant, post sextum annum, quam cœptum bellum fuerat, pulsis, abolitáq; Mahumetana superstitione, Christianæ religioni restituit: Vnde Catholici cognomentum meruit. Ferdinandum Neapolitanum regem, qui Gallorum armis regno exutus fuerat: auxilijs ad recuperandum regnum adiuuit. Inito inde fœdere cum Ludouico XII. Francorum rege, Alexandro VI. Pontifice Maximo adsentiente, paciscitur, vt paribus auspicijs, opibusque regnum Neapolis, eiecto Friderico qui in Ferdinādi II. locum successerat, occuparent. Huicitaq; bello impar Fridericus, vir alioquin nihil minus quàm ad arma natus, ad Ludouicū regem in Franciam se contulit.

A nes occupauerat recepit. contra Florentinos quoque & contra Xistum IIII. Pontificem Maximum, ductu Alphonsi filij, vt Herculem Estensem Ferrariæ ducem, quē Pōtifex lacessebat, tueretur, bellum gessit. Hydruntum inde quod Turci occupauerant, recepit. Ceterum Ferdinandus cum suos nouis vectigalibus vexaret: grauissimo procerū suorū bello petitus est; quos tamen mox victos, & in potestatē suā redactos securi percussit. Obijt VIII. Kal. Februarij, anno Christi MCCCCIIIIC.
B Regnauit ānosXXXV. mēses VI. dies XXV.

ALPHONSVS II. Ferdinādi filius, qui viuo patre Calabriæ dux fuerat, multáque bella eius auspicijs fortiter gesserat, post mortem patris regni habenas accepit. Sed quum Carolum VIII. Gallorum regē cum ingentibus copijs ad occupandū Neapolitanum regnum venire intellexisset, suis diffisus, quibus se inuisum esse non ignorabat, regno se abdicauit, regiáque potestate in Ferdinandum filium translata, in Siciliā abijt, quum regno vix tredecim
C menses potitus esset. MCD XCIIII.

FERDINANDVS II. Alphonsi filius, patre in Siciliam profecto, rex Neapolis communi omnium suffragio appellatus est. sed nec ipse Gallorum aduentum exspectare ausus, in Aenariam insulam secessit: regnumque Carolus VIII. Galliarum rex nemine obsistēte occupauit. Carolo inde in regnum suum redeunte, Ferdinandus auxilijs Ferdinandi Hispaniarum regis adiutus, regnum Neapolitanum recepit: pacatisque iam vndique rebis, duo-
D deuicesimo regni sui mense, nullis relictis liberis, excessit. MCD XCV.

FRIDERICVS Ferdinandi primi filius, Ferdinandi II. patruus, nepote absq; heredibus mortuo, Neapolitanum regnum accepit. Is Ludouici XII. Francorum & Ferdinandi Catholici Hispaniarum & Siciliæ regis (qui Neapolitanum regnum inter se diuiserant) bello petitus: cùm imparem se tantæ moli cerneret, relicto regno cui quinquennium præfuerat, in Galliā ad Ludouicū regem hostē suum profectus est: ibiq; in exsilio diem extremum clausit. MCD XCVI.

A

VTRIVSQVE SICILIAE REGES.

MDI. FERDINANDVS itaque (vti iam diximus) vnà cum Ludouico XII. Gallorum rege, Neapolitano regno potitus, id aliquamdiu æquo iure cum eo tenuit, donec eorum culpa qui limites inter agros, qui cuique cederent, in confinio posuerunt; diceptatio primò inter vtriusque regis præfectos, & postremò bellum ortum est: primo prœlio Hispani a Gallis intra Baroli mœnia compulsi sunt. Exinde Gallorum negligétia qui veluti pacato iam regno per otium fruebantur, Hispani instauratis opibus, Duce Consaluo belli fortunam tentant apud Cidoniolam, victisque Gallis Neapolim, totumque regnum Ferdinandi auspicijs, in potestatem suam redegerunt. Igitur B Ferdinandus quum regnum Neapolitanum armis edomuisset: etiam Africæ arma per Petrum Nauarrum intulit, & Tripolin, Oranum, aliásque vrbes de Mauris cepit. obijt anno ætatis sexagesimo quincto, regni quadragesimo secundo, Carolo ex Ioanna filia nepote, quia Philippus Austrius Ioannæ maritus, ante obierat, herede scripto.

MDXVI. CAROLVS Philippi Austriæ ducis filius, Ferdinandi ex Ioanna filia nepos, Ferdinando auo in regnis Hispaniarum & vtriusque Siciliæ, & Philippo patri in Germaniæ inferioris Prouincijs successit. Siculos & Hispanos initio regni sui tumultuantes, punitis seditionis auctoribus compescuit. Decimonono ætatis suæ anno ab Germanorum Septem-viris absens imperator creatus est, & Bononiæ postmodum imperatorium diadema de Clementis VII. Pontificis Maximi manu accepit. Multis inde de diuersis hostibus partis trophæis, anno ætatis quinquagesimo sexto se sponte imperio, & omnibus regnis abdicauit. septimo inde quam se abdicauerat mẽse IX. Kal. C Octobris, anno a Christo nato MDLVIII. obijt.

MDLVIII. PHILIPPVS Caroli v. imperatoris filius, tum per Mariæ vxoris dotem Anglorum rex, postquam pater se sponte abdicauerat, Hispaniarum, Indiarumque & vtriusque Siciliæ regna, Germaniæque Inferioris possessionem accepit.

HVBERTI

A

HVBERTI GOLTZII
SICVLORVM QVI SAPIENTIA, CARMINE, ELOQVENTIA, ALIISQVE ARTIBVS EXCELLVERVNT, ELENCHVS.

QVVM Siciliæ ſitum, res geſtas, & quæ ob vtilitatem lectoris cum voluptate coniunctam nobis enumeratione digna videbantur, vel ex priſcorum auctoritate, vel ex poſteritatis teſtimonio colligeremus; obſeruauimus quoque Siculos ingenio vt acuto, ita etiam arguto fuiſſe, & hinc facundiæ artificioſæ, ſiue Oratoriæ artis Ariſtoteli, Bucolici carminis inuentores Diodoro cenſentur, & inſuper exornatores eos Lyrici, Comici, Tragici poematis fuiſſe teſtatiſsimum eſt. adhæc Mechanicum ex Geometria vſum, Horologij deſcriptionem; machinarum bellicarum & Catapultæ inuentionem, illuſtrandæ picturæ cauſſam, quæ Mathematum ſunt beneficia mortalibus primùm oſtendiſſe, quare quum & Ciceronis teſtimonio conſtet & antiquitatis auctoritate cõfirmatum ſit, clariſsimis eam ſapientia, artibus, carmine, viris quondam fuiſſe ornatiſsimam, noſtri candoris eſſe opinati ſumus, hîc Siculorum qui lumen animi, ingenij q; ſui & ſuis æqualibus, & poſteritati quoque oſtenderunt, nomina, patriam, ſtudium, lucubrationes veluti per ſyllabum & Alphabeti ſeriem complecti.

B

PHILOSOPHI ET GEOMETRAE.

C ARCHIMEDES Syracuſanus, qui Hieronem II. ſi quid Plutarcho credimus, ſanguine contingebat & Philoſophus & Geometra omnium ſæculorum nobiliſſimus fuit. iſque primus magna cum reipublicæ vtilitate, Geometriam ad vſum mechanicum adiunxit. Hunc vnicum cæli ac ſiderum ſpectatorẽ Liuius, Cicero diuini ingenij hominẽ vocat. Ceterum Archimedis ingenium hiſtorici, philoſophi, oratores, & poetæ magna laude extulerunt. Eius vitam apud antiquos Proclus Lycius, æqualibus noſtris, Petrus Ramus deſcripſit Commentaria in eiuſdem ingenij, quæ quidẽ exſtant monumenta, Eutocius Aſcalonita conſcripſit, nos eius interitum in Syracuſarum deſcriptione retulimus, Archimedis ſepulchrum Syracuſanis Cicero Quæſtor ex Sphæra & Cylindro, quæ in eius monumẽto poſita erant, oſtendiſſe extra portas Segregianas, & ex eadem vrbe, humilem homunculum ſe a puluere & radio excitaſſe gloriatur. Eiuſdem quæ nunc exſtant monumenta, paucis recenſebimus. Opuſculũ
D de Circuli dimenſione: alterum de Sphæra & Cylindro, tertium de Iſoperimetris, planis & ſolidis; quartum de Quadratura Parabolæ; quinctum de monumentis æqualibus ſiue Aequiponderantibus. Sextum de Speculis comburentibus. Septimum de numero arenæ. plurima eáque acutiſsimi ingenij ſui inuenta & reipublicæ vtilia ad poſteritatis memoriam litteris conſecrauerat, quæ vel iniuria temporum aut incuria hominũ conſumta dolemus. ab eo quoque Lunæ & Solis, & quinque errantium ſtellarum motus in ſphæra alligatos & vitream ſphæram, in qua mira conuerſione, & diſsimili motus circulorum, ſiderumque lapſus ſua ſponte euntes redeunteſque cernebantur, excogitatam; Cicero teſtatur & Claudianus carmine deſcribit.

ARISTOCLES Meſſanenſis philoſophus ſectæ Peripateticæ, is eam ſapientiæ partem, quæ naturam rerum inquirit, decem libris; & totidem libris eam partem quæ de moribus agit cõplexus eſt. artem quoq; dicendi ſcriptis ſuis ornauit: traditur

eundem ad lectoris iudicium proposuisse, idque facta ex priscorum auctoritate com- A
paratione, Homerúsne an Plato doctior fuerit?

CHARONDAS Catanæus Pythagoricus, & legum scriptor laudatissimus, hic Catanensibus; & ceteris qui Italiam aut Siciliam incolunt Chalcidensibus leges (vt latiùs in Catanæ descriptione prosequuti sumus) scripsit.

DIO Syracusanus Platonis auditor fuit, frater Aristomachæ Dionysij primi vxoris. expulit hic Dionysium II. Eius vitam & res præclarè gestas, tum ex Syracusarũ descriptione, tum ex Dionysij II. vita desumere licebit.

EMPEDOCLES Agrigentinus Pythagoricus, patre Methone; aut quod alijs placet Archionio natus: & pace & bello clarissmum sui sæculi decus fuisse ab B
antiquitate memoriæ proditum est. ad hæc tanta animi magnitudine vt oblatum a ciuibus suis regnũ recusauerit; ijsq; pro regia potestate, magistratũ triẽnalẽ mille virorũ instituerit, ita vt in eũ cuiuslibet ordinis viri adlegerẽtur, sapiẽtiáne an eloquẽtia? medicina an poetica maior fuerit incertũ est. de sapiẽtia heroico versu scripsit, cuius fragmẽtum nonnulli Florentiæ, apud Medicæos bonarũ litterarum mæcenates supereſſe, adfirmant. Aristoteles quoq; facta Homeri & Empedoclis comparatione; Homerum poetam, Empedoclem philosophum naturalem iudicauit. Eundem quoque Oratoriæ artis siue eloquentiæ inuentorem, quam Gorgias istius discipulus scriptis tradiderit idem auctor adfirmat. Medendi arte clarissimum fuisse argumẽto est, quod pestilentiam multis in locis ignium suffitu sedauerit, quod Selinuntios (vt suo loco memorauimus) a graui aëre per aquarum dulcium deriuationem liberauerit. quod quum futuras & agris calamitosas præsensisset ex iniuria cœli tempestates, easdẽ arte & in- C
dustria vt est apud Laertium auerterit. indéque nomen ab arcendis ventorum procellis Colysanemos habuerit: Empedoclem xliij. opera scripsisse quæ Hieronymus philosophus se legisse testetur, Laertium auctorem nuncupare possum. in Olympijs quoque celete fuisse victorem obseruo: floruisse eo tempore quo Xerxes Græciam bello vexabat; & Fabij cladem ad Cremeram acciperent. pertinacissimè eum & inimicitias & simultates suscepisse & exercuisse Suidas, & aliquot alij accusant. in eius mortis genere variant auctores. quidam ipsum in AEtnam ardentem sese præcipitasse, vt Deus a posteritate credula haberetur, prodiderunt, alij Methone naturali morbo exstinctum, sunt qui Megaræ in Sicilia ex dolore rupti cruris anno ætatis suæ septuagesimo septimo mortuum scribant.

EVCLIDES Gelensis Platonicus & Geometria præstantissimus; alius fuit ab illo Megarensi, cuius elementa exstant. vixit (vt Heron Machanicus testatur) tẽpore D
Ptolemæi primi; iunior Platone, sed Eratosthene & Archimede antiquior. multáque ab Eudoxo & Thæeto assumta, demonstrauit. scripsit & Dialogos aliquot, quidam etiam auctores sunt, hunc a Ptolemæo num regia via ad Geometriam aliqua pateret percunctatum; respondisse nullam esse nisi eam, quam xiij. libris; quæ nunc Elementa Euclidis vocantur demonstrata esset.

ICETAS Syracusanus, quem nonnulli Hicetam vocant, affirmabat omnia ex harmonia & necessitate fieri: terrámque suo & primo circulo conuerti.

MONYMVS Syracusanus, Cynicus, ac Diogenis Cynici filius, vir sane elegantissimus & copiosissimus; qui multa in Philosophia scripsit: & contemta gloria, veritatis studiosissimus fuit.

PHILO-

A PHILOLAVS Syracuſanus (vt nonnulli contendunt) Crotoniata fuit, & Pythagoricus. Is Platonis tempore floruiſſe traditur. Dio namque ab eodem pecuniæ cupidiſsimo Pythagoræ III. libros petente Platone & Dionyſio II. redimente XL. minis (vt nunc eſt pecuniæ precium CCCLX. coronatis) redemit, ex quibus Plato opus illud in quo Timæum Doricè loquentẽ inducit, compoſuiſſe & de natura mundi deſeruiſſe ſcribitur.

PROBVS Lilybætanus, vt doctiſsimus ita eloquentiſsimus fuit atque eius videndi cauſſa Porphyrius Lilybæum venit.

SYMMIAS Syracuſanus, & Stilponis auditor; eius filiam famæ parum honeſtæ in vxorem duxit.

B THEODORVS Syracuſanus philoſophus de re militari libros edidit.

TIMAGORAS Gelous philoſophus ac Theophraſti primùm, inde Stilponis auditor fuit.

ORATORES.

ATHENAGORAS Syracuſanus & ſapientiæ & eloquentiæ nomine commendatur, & in patriam pietate.

BION Syracuſanus & Oratoriã facultatẽ locupletaſſe & ſcriptis ornaſſe traditur.

C CAECILIVS Calatianus, qui & Archagathus cognominabatur natione & lingua Græcus, lege Iudæus fuit, in dicendi arte celeberrimus. Romæ Auguſto imperante publicè Oratoriam profeſſus eſt. multa conſcripſiſſe fertur inter quæ nominantur contra Phrygas libri duo: Elegantiæ Atticæ ſecundum Alphabeti ſeriẽ, quæ apud Suidam etiam nunc leguntur. comparatio Demoſthenis & AEſchynis. comparatio Demoſthenis & Ciceronis. item de genere elocutionis decem Græciæ oratorum.

CORAX Syracuſius, ſophiſta & orator celebris fuit. hunc Ariſtoteles vnum ex primis eloquentiæ inuentoribus facit. hic ciuibus exacta dominatione ſuis legibus viuere incipientibus perſuadere cœpit, vt libertatem vrbis tuerentur, eiuſque ingenio cognito Syracuſani filios, vt ipſorum pueritiam formaret eius eruditioni permiſerunt. Oratoriã artẽ poſt Hieronis primi mortem publicè profiteri exorſus, primam orationis partem exordium; mediam narrationem; tertiam Epilogum vocauit.

D CTESIAS Syracuſanus, qui & TISIAS, Coracis diſcipulus, argutus & acutus ſophiſta & orator fuit; primuſque oratoriam artem, ſi quid Ariſtoteli credimus, edidit: artẽ & præcepta eloquentiæ addidit, vt ad Herennium Cicero teſtatur. CTESIAS quem fortunæ tenuitas emergere non ſinebat quum cum Corace pactus eſſet vt duplum mercedis, ſi ipſi Oratoriam perdoceret, perſolueret, atque vbi eam perdidiciſſet, promiſſa liberare nollet; eum Corax in ius vocauit, comparuit ille atque rogare inſtitit ecquid eſſet ars oratoria? reſpondente Corace artẽ perſuadendi eſſe. Captioſè ſubintulit, ſi perſuaſero tibi Corax; tamquam perſuadens; nihil ſoluam quia vici. Sin non perſuaſero; non ſoluam. nam non perſuadens artem me non docuiſti. retorſit altero dilemmate Corax; immo ſi tibi perſuaſero CTeſia, promiſſum capiam, vt victor: ſi autem non perſuaſero etiam ſolues mercedem, quia tanta te eruditione præſtantem fecerim, vt perſuadere non potuerim. Iudices vtriuſque captioſis admodum argutijs oblectati, cenſuerunt Mali corui (alluſione nominis ad κοραξ) malum

ouum esse. Captiosum doctorem, sophisticum etiam habere discipulum. Gellius eadem lib. VI. ad Protagoram & Euathlum refert. A

GORGIAS Leontinus philosophus & orator nobilissimus Philolai filius vt AElianus; Charamantidæ vt Pausanias & Philostratus auctores sunt. Empedoclis primùm, inde Ctesiæ discipulus fuit. hunc tanta dicendi peritia eáque extemporali præditum fuisse scribitur, vt de quacunque re in disceptationem, quæstionémque vocatus, copiosissimè se dicturum profiteretur, ausúsque fuerit in maxima circumstãtium corona ex singulis poscere qua de re quilibet audientium facere vellet. In Oratoria atque sophistica arte vsqueadeò commendatum testantur, vt quotannis, non minoris quàm centum minis (siue vt nunc est pecuniæ precium nongentis coronatis) doceret. quidquid ornamenti habent poëtæ Tragici, vestem nimirum, pulpitum, personas, heroum nuntios, quibus scena & proscenium commendatur a Gorgia mutuati sunt. Huius vitam Philostratus latissimè prosequitur; & nos quoque quum de Leontinis ageremus quæ huc repeti possunt complexi sumus. Illud addam hunc omniũ mortaliũ primum & auream statuam & solidam, quæ ipsius effigiem ad viuum exprimebat circiter LXX. Olympiadem in templo Apollinis sibi posuisse, quum ceteris non aurea sed deaurata poneretur. Athenis tandem senio confectus anno ætatis octauo supra centesimum moritur. ad extremam vsque senectutem corporis salubritate, animi mentisque vigore, nullo memoriæ detrimento vsus: interrogatus ecquid tam diu viuere voluerit? respondit, nihil se habere quod senectutem incusaret: percunctatus ecquid valetudinis constantiam ipsi tam diuturnam seruasset? respondisse fertur id sibi euenisse, quia aliorum conuiuia sectatus non esset, morti vicinus, quum a somno vrgeretur, lusisse dicitur, iam me somnus incipit fratri (morti) tradere. Mortem námque somni fratrem Homerus effingit. Funus eius tanto Athenienses honore prosequuti sunt, vt quum Areopagitas funebribus iustis ænea statua donarent, sanxerint, vt ipsi aurea poneretur. Huius aliquot orationes in Bibliotheca D. Marci Florẽtiæ exstare & Fazelus & Lascaris testantur. B C

LYSIAS Syracusanus Cephali filius, domi nobilis, CTesiæ & Gorgiæ discipulus, vnus ex decem Græciæ magnis oratoribus fuit. Plures conscripsit epistolas: artem quoque eloquẽtiæ orationes vltra trecentas, ex quibus paucæ admodum supersũt.

POLVS Agrigentinus Gorgiæ quoque discipulus, magnus orator nec minor sophista, qui Græcorum & Barbarorum, qui ad Troianum bellum profecti fuerant genus & maiores descripsisse proditur. huius calliditatem Lucianus illudit, qui eum quum laudem ex dicendi facultate affectaret, semper in magna hominum frequentia, quæ ad ludos publicos varijs ex regionibus confluebat, orationes habuisse testatur. sed eiusdem vt clarissimi philosohi bonus imprimis auctor Aristoteles meminit. D

THALES Calatianus orator, successum philosophorum & sectas sapientium descripsit.

POETAE ET MVSICI.

ACHAEVS Syracusanus, quem alij ACHIVVM nominant, decem Comædias conscripsit.

ANDRONVS Catanæus Musicus fuit; is (si quidquam Athenæo credimus) morem

A morem & modum ſaltandi ad tibiam;adhæc geſticulandi, ac rhythmos canendi induſtriam inuenit.

APOLLODORVS Gelenſis inter comicos antiquiſsimos citatur.

ARCHIVVS Agrigentinus ſexaginta Tragœdijs conſcriptis,gratam ſui memoriam ad poſteritatem tranſmiſit.

CALLIMACHVS Syracuſanus,Euphratis Syracuſani ex filia nepos, de inſulis carmine ſcripſit. & omnis generis verſus compoſuit eiuſdē libri pluſquam octingenti tempore Ptolemæi Philadelphi exſtitiſſe feruntur.

B CHARMVS Syracuſanus poēta, ad quodlibet quod in conuiuijs apponebatur ferculum ex tempore aliquod carmen edere ſolebat.

CARCINVS Agrigentinus Tragœdias XVI. compoſuit.

DINOLOCHVS Syracuſanus, Epicharmi diſcipulus,creditur Dorica lingua XIV. comædias conſcripſiſſe.

EMPEDOCLES Agrigentinus, Empedoclis oratoris auus, aut vt nonnullis placere video oratoris nepos. Eum viginti quatuor Tragœdias compoſuiſſe; eloquentia & philoſophia clariſsimum;militari peritia celebratum fuiſſe; adhæc olympiadæ LXXI. viciſſe ab quibuſdam memoriæ proditum eſt.

C EPICHARMVS Megarenſis Siculus; aut vt alijs placet Syracuſanus, Pythagoræ diſcipulus & Comædiæ inuentor celebratur. is multo ante Chionidem & Magnetem antiquiſsimos Comicos floruit & Græciæ trium duplicium ΖΞΨ oſtēdit,multáſque comædias edidit. Auctores habeo qui prodant, Epicharmum ab Hierone primò multatum,quòd laſciuiores quàm aulæ regiæ pudorem decebat, verſiculos,reginæ recitaſſet. Eum Plautus ſi Horatio credimus eſt imitatus. & hanc ipſi Cicero ſententiam tribuit: Mori nollem,ſed mortem nihil æſtimo.

EVDOXVS Syracuſanus ſecundus ex tribus Agathoclis filius, multas comædias ſcripſit, ex quibus victoriam octies adeptus eſt ter in vrbano certamine, quinquies Lenaica.

D IBYCVS Mamertinus(vel vt alijs placet Rheginenſis) è nouem Græciæ Lyricis vatibus vnus.huius poema vt laſciuum Cicero notat. plurima Dorica lingua & Lyrico metro ceciniſſe, & Sambucum muſicum inſtrumētum Calabris oſtendiſſe traditur. Quo mortis genere interierit in Rheginorum deſcriptione retulimus.

METELLVS Agrigentinus muſicæ artis peritiſsimus. hic Platonem muſices peritiam docuiſſe ſcribitur.

MOSCHVS Syracuſanus, quem nonnulli MOSCHIONEM vocant, poëta & Grammaticus citatur; atque is multa in aliorum ſcripta cōmentatus; multa quoque & ipſe verſibus conſcripſit.

ORPHEVS Camarinæus poëta Epicus fuit, & inter cetera deſcenſum ad inferos carmine celebraſſe proditur.

PHILE-

PHILEMONES tres fuiſſe obſeruo. eóſque omnes Syracuſanos & comicos poëtas, Vnum Alexandri Magni ætate floruiſſe, comædiarumque numerum vitæ ſuis annis exæquaſſe: nonaginta ſiquidem annos vixiſſe, totidemque comædias compoſuiſſe; & ex vehementi riſu obijſſe teſtatum eſt. alter PHILEMON ſi Suidæ auctoritatem ſequi placebit, ætatem, ſenſuum benè compos, vltra centeſimum annum produxit, huius ſomnium tale celebratur quum nouem puellas e domo ſua, non reuerſuras exire inter dormiendum vidiſſet, præſenſiſſe ſibi a Muſis fatalem diem prænunciatum. Tertius PHILEMON huius filius, quatuor comædias in lucem edidit. A

PHOCYLIDES Mylenſis (niſi Mileſium quod nonnulli contendunt, fuiſſe malis) æqualis Theognidi Philoſophus & poëta prudentiſsimus: carmina & Elegos quibus lectore ad virtutis ſtudiũ, magna ſẽtentiarũ auctoritate exhortatur, cõſcripſit.

PHILOXENVS Syracuſanus vates Lyricus quum Tragædiam a Dionyſio conſcriptam, cenſoria grauitate totam litura induxiſſet, ab eodem in Latomias coniectus, fugáque paullò poſt elapſus Tarentum peruenit. Cùm verò a Dionyſio per litteras magnis promiſsis plenas reuocaretur, Laconicως nihil aliud quam οὐχ, reſcripſit. B

PHOTINVS, ſiue quod nomen ab alijs proditum eſt. PHORMVS Syracuſanus poëta comicus fuit, & Epicharmi in Comædiarum inuentione ſocius, hic Gelonis cui familiaris erat filios erudiendos ſuſcepit; primuſque talari veſte in publico vſus eſt, quam alij & veteres in ſcena tantum geſtabant & ſcenam puniceis pellibus ornauit.

SOPHANES aut vt quidam malunt SOSIPHANES Syracuſanus fuit & Tragicus poëta, Euripidi æqualis, vnus e ſeptem Græciæ Tragicis celebratur. Mimos viriles & muliebres, itidem Tragædias lxxiij. compoſuit; in quibus palmam ſepties eſt adeptus. Itidem & alia tam ſtricta quàm ſoluta oratione compoſuit. Platonẽ ſub quietem huius lectione ſõnum ſibi impetraſſe nõnulli teſtantur, quod alij ad SOPHRONEM accommodant, & pro SOPHANE Sophronem ſcribunt. C

STESICHORI Himeræi poëtæ Lyrici vitam quum de Himera & Catana vrbibus ageremus, aliqua ex parte memorauimus, nunc iſtud addam, habuiſſe ipſum fratrem Marinum Geometram, alterum verò Halianartem legum latorem; & filias doctiſsimas; eundem quum contra Helenam ſcripſiſſet viſu orbatum, atq; quum ea quæ odioſa erant, recantaſſet oculorum aciem recuperaſſe.

THEOCRITVS Syracuſanus Bucolicorum illuſtris vates, patre Praxagora, matre Philina natus, regnante apud Aegyptios Ptolemæo Lagi ſcripſit. Poëmata quæ in Eidyllia diſtribuit Dorica lingua compoſuit, quorum proprietas moribus & verbis paſtoralibus potiſsimùm congruit. Bucolicorum genus apud Tyndaridem vrbẽ quo tempore Oreſtes cum Iphigenia, Dianæ Faſcelidis (vt ſuo loco memorauimus) ſimulachrũ, ex Tauris reportauit: alij quod veriſimilius eſt, Syracuſis inuentũ prodũt. nam quum Syracuſani poſt varias ſeditionum procellas ad concordiam & tranquillitatem Dianæ opera redijſſent, Dorici paſtores hoc carminis genus concinentes Dianam celebrabant. D

THEOGNIS Megarenſis poëta, & ſapientiſsimus & ſententiarum copia grauis. vitæ namque præcepta elegijs breuibus, acutis & argutis complexus eſt. Elegiam quoque de ijs qui in Syracuſarum expugnatione non cecidiſſent; compoſuiſſe & ad Cyrum quem vnicè colebat poema vt eruditiſsimum ita prudentiſsimum ſcripſiſſe Suidas auctor eſt, eumque floruiſſe Olympiade quinquageſima nona.

HISTO-

HISTORICI.

ANTIOCHVS Syracusanus Xenophanis filius Historiam a Cocalo Sicanorum rege exorsus,eam ad Xerxis vsque mortem, voluminibus nouem septingentorū annorum res gestas complexus, continuauit. eundem Sicularum & Romanarum rerum historicum Pausanias nuncupat.

ARCHETYMVS Syracusanus Historicus fuit & philosophus,quem septē sapientū cum Cypselo Corinthiorū Tyranno colloquiū descripsisse, Laertius tradidit.

CALLIAS Syracusanus de rebus ab Agathocle gestis commentaria conscripsit, quorum fides suspecta est.

DEMETRIVS Calatianus,historiæ scriptor vt celebris , ita & prudens nuncupatur;& idem de rebus sua ætate in Sicilia & Italia gestis , libros viginti scripsisse memoratur.

DIODORVS Agyrinæus, qui cognomento celebriori SICVLVS vocatur historicus vt & clarissimus,ita & diligentissimus, quadraginta libris res in toto ferè orbe gestas descripsit ex quibus aliquot adhuc supersunt.

EVHEMERVS Messanensis fuit Iouis & ceterorum qui Dij putabātur, res gestas collegit,historiámque contexuit ex titulis & inscriptionibus sacris, quæ in antiquissimis templis habebantur: maximéque in Fano Iouis Triphilij in quo auream columnam a Ioue positam fuisse scribit,cui vt rerum a se gestarum monumenta esset, res a se gestas inscribi iusserat eam Euhemeri historiam Ennium esse interpretatum & sequutum Lactantius testatur.

LYCVS siue LVPVS Messanius, Buteras etiam cognomento vocatus, plurima volumina de Sicilia & Africa edidit.

PHILISTOS fuisse duos vtrunque Syracusanum obseruo: alterum cognomento Naucratiatam qui plurima a Siculis gesta scripserit, & Dionysij affinis,in bello quod iste cum Pœnis gerebat,ceciderit. Alterius qui & idem historicus fuit, vitam & interitum in Syracusarum descriptione,& Dionysij secundi vita prosequuti sumus,

THEMISTOGENES Syracusanus multa de rebus Syracusanorum gestis, itidem Cyri regis expeditionem descripsit.

TIMAEVS Tauromenitanus Andromachi filius quem Epitimeum a reprehēdendi studio cognominarunt,de rebus in Sicilia & Italia gestis libros octo composuit. itidem de Historicorum erroribus,in quos acerrimè inuectus est, scripsit, cetera quæ hîc desidarantur,ex Tauromenitana descriptione peti possunt

MEDICI.

ACRON Agrigentinus Zenonis filius , medicus celebris & Hippocrate antiquior;publicè Athenis medicinam,id temporis quo & Empedocles eloquentiam professus est, multáque Dorica lingua de arte medendi scripsit.

APPVLEIVS CELSVS Centoripinus a Scribonio Largo vt medicæ

artis peritissimus cõmendatur. memoriæ proditur in patria eius canes rabie excogitari & mortales mordicùs inuadere solebant solitos; eumque vt illi malo remedium opponeret, antidotum quotannis componere contra rabiosos canes, & suis ciuibus mittere consueuisse.

CREON Agrigentinus medicinæ nomine etiam ab Empedocle cõmendatur. ab eodem medicorum factionem, qui se Empiricos, ab experiendi inconsulta audacia vocabat, originem traxisse Plinius testatur.

HERODICVS Leontinus Gorgiæ frater, etiam ob medendi artem a veteribus celebratur.

MENECRATES Syracusanus tanta medicinæ scientiam ea arrogantia exercuisse scribitur, vt quũ comitiali morbo correptos liberare magna cum admiratione posset, Iouem se dici & haberi voluerit; ceterum dignum tanto fastu responsum tulit, quum namque tali inscriptione vsus esset Menecrates Iupiter Agesilao regi salutem; rex contemtis quæ subiungebantur, facetè rescripsit rex Agesilaus Menecrati ὑγιαίνειν hoc est sanitatem. ille regi salutem; rex isti vt furioso meliorem mentem precatus est.

PHILISTION Siculus (patriæ nomen non proditur) medicinæ doctrina, & ob discipulum Eudoxum Cnidium inclaruit.

PHILONIDES Ennensis, in medicorum numero recensetur.

POLYCLETVS Messanensis & medendi arte & sapientiæ nomine celebratur, adhæc quod Phalaridem Agrigentinorum Tyrannum ab incurabili morbo, vt ex prima Phalaridis epistola constat; liberauerit.

Hæc vtriusque Siciliæ historia, nihil continet quod Catholicas aures possit offendere; immo cum magno reipublicæ fructu excudi poterit. Quod ad tes Cor Iacobus Pamelius S. Th. L. ordinaria, Regiaq; auctoritate librorum censor.

AD HVBER-

AD HVBERTVM GOLTZIVM OMNIS ANTIQVITATIS ILLVSTRATOREM ET HISTORICVM NOBILEM, CIVITATE ROMANA DONATVM; QVAEQ. OLIM CAVSSA FVERIT CIVITATIS ROMANAE DONANDAE. MELIORIS BARLAEI ANTVERPIANI CARMEN.

MAxima virtutis quondam reuerẽtia genti
Ausoniæ fuit, hæc constaret acumine clari
Ingenij, foret aut posita in præstantibus armis:
Tantus amor laudum, famæq; arrecta cupido
Mortales summis studijs accenderat omni
Conatu Heroum meritis acquirere nomen.
Ergò continuæ procedunt ordine pugnæ,
Soláque captatur pretium dein gloria fusi
Sanguinis, atque suis anima immoritura tropæis
Exultat, facinus memorent modò tale nepotes:
Atque alijs fuit, at multo felicior illa,
Cura, per ingenij vires extendere famam,
Et mundi spatium illustres arctare per artes.
Ante alios verùm populos pulcerrima ROMA
Cælo, quà licuit, Martis, studijsq; Mineruæ
Affectauit iter, virtuteq; cedere cuiquam
Difficilis, super hæc, aliquod sua si foret extra
Mœnia ab externo facinus cum laude peractum,
Hoc proprium reri, & sola se ducere dignum.
Hinc, quod & alterutra instituit virtute notatos
Vrbe sua donare viros, & ciuis honestis
Dignari titulis, & ius concedere regni:
Scilicet hinc est, quod peregrinis libera iactet
Se debere nihil, cumque in sua iura patentis
Traxerit orbis opes, dederitq; insigne per artes
Omnigenas specimen, tamen asseruare superbæ
Virtutis sese, & solam incunabula dicit:
Forsan id exemplo, quo Delphus clara Leonti,
Aureus vt foret, & proprius decreuit, alumnus:
Noluit illa quidem iactare mapalia, Porci,
Tuscula te, nec Marce, tuæ sacra fulmina linguæ,
Arpinas vel ager Marij sibi vendicat arma,
Contendit sed Roma suos hos esse, quod huius
Fota sinu virtus, & disciplina cubarent.
Atq; eadẽ ratio est, eadẽ quod te quoq; GOLTZI
Quamuis lene Mosæ tua te natalia flumen
Conspexisse ferat, gremio tamen optima mater
Explicito excipiat, proprium contendat alumnũ

Esse suum, virtutis enim rationibus illa
Innixa, & solidis, tibi quod fortuna negauit,
Hoc meritis tribuit; nomen dat ferre superbum
Romani ciuis, tum ius concedit honorum
Omne tibi, & pleno suffragia ferre Senatu.
Nec mirum tali quod te dignatur honore,
Ars cùm nulla tuæ similis nunc vllius extet:
Vt non illa parens dici tua, tu potiore
Illius esse parens ratione videbere dici:
Nec faciem solam, nec enim simulacra, sed vrbem
Antiquam imperijs modò, temporibusq; reductis,
Longo damnatam iuri caliginis æuo,
Eruis, & solis veterum monumenta Latinis
Cognita, nunc orbi das restaurata videre,
Quantuscumq; patet: populi virtutis amantes
Intentiq; oculis, attentiq; auribus adstant:
Nec sese in laudes aut lingua resoluere tantas
Vlla audet, nec cuiusquam comprêndere mente
Vlla valet ratio, totisq;, atq; omnibus hærent
Sensibus attoniti tanta ad miracula, laudant
Ingentesq; tuos animos, artemque potentem
Admirandi operis: tum plus debere fatetur
ROMA tibi, quàm Pompeio, soceróue Monarchæ:
Ille quidem domito vastam trahit orbe ruinam,
At tu productis, quæ non placabilis hostis
Perq; domos ferro, Lyparæq; vagatus alumno,
Et quæ multotiens Iano redeunte vetustas
Proruit, amissam reparas cum nomine formam.
Vnde quod in ciuem modò te Latialis adoptat
ROMA suum, nam olim claram quæ sola colebat
Virtutem, postquã in cineres vastante redacta est
Barbarie, secum illam etiam cecidisse putauit.
Nunc verò, vt superas venit rediuiua sub auras,
Si qua alibi virtus mortales emicat inter,
Esse suam, generisue sui putat, inde, quod illa
Te sibi tam claræ caussa virtutis adoptat:
Et quamquam HERBIPOLI ducis genus & tua VENLON
Applaudenda Mosæ dedit incunabula, BRVGIS
Sit secura domus placida composta quiete,
Alma tui tamen est æternum ROMA theatrum
Nominis, ampla in quo, spectandaq; gloria cunctis
Luxuriat populis, quod nec debebis auito
Aut generi, patrióue solo, virtutibus autem
Tam raris, HVBERTE tuis, & rebere nasci,
Quam sit adoptari, tantò minus, inclyta quantum
Fortunæ virtus præstat, quæ quàm tibi maior,
Tanto maior erit merces operosa laborum.

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM
propriorumque nominum quæ in hac posteriore Siciliæ historia obseruatione digna continentur.

A

Abraham Saracenorum rex, 12. B
Acis opidum captum, 38. C
Adelanda Rogerij primi coniunx, 17. B
Adranum a Gallis captum, 33. D
Aduentus Philippi principis in Italiam, 51. C
AEgiptus a Persis subacta, 10.B
AEoliæ insulæ, 33.A
AEtnæ montis incendium 35.C. 50.B
Africa a Persis subacta, 10.B
Agrigentum a Nortmannis receptum .16.D. a Conrado Caputio captum. 24.D
Aistulphus Longobardorum rex a Pipino victus, 11.B
Alaimus Leontinus Mesanæ præfectus, 27.A eius supplicium. 29.A
Alba Regalis Hungariæ urbs a Turcis capta, 46.D
Albanus Dux Pontificis Ro. conatus reprimit, 53.C
Alcami Saracenorum præfecti in captiuos Siculos crudelitas, 12.B
Alcamus præfectus a Siculis obsessus, ibid. obsidione liberatur, ibid.
Alcamus opidum conditum, ibid.
Alexander IIII. Pontif. Max. 23.D
Alphonsus Capuæ princeps, 17.D
Alphonsus Petri regis filius Aragoniæ rex, 28.D. 30.A. eius mors, ibid.B
Alphonsus Gandiæ dux, 40.A
Alphonsus Ferdinandi regis filius, 41.A. Aragoniæ & Siciliæ rex, ibid.B. eius in Corsicam expeditio, ibid. ab Ioanna 11. Neapolitanorum regina adoptatus, ibid. Abdicatus, ibid. A Genuensibus captus, ibid.C. Neapolin operibus adornauit, 42.A
Alphonsus rex Neapolis exsul moritur, 42.A
Alphonsus Lusitanorum rex, 43.B
Amalsuentha Gothorum regina Theoderici regis filia, 55.D.56.A
Ametus Muleasis filius Patrem regno exuit, 52.A
Ammiralius Franciæ captus, 53.D
Amodeus Saccę præfectus quomodo Turcas eluserit, 52.D.
Ancona a Saracenis capta, 11.D
Andreas Neapolitanorum rex, 37.B eius mors, ibid.
Andreas Clarimontius Manfridi filius, 39.B. eius supplicium, ibid. C.
Andreas Doria classis Gallicæ præfectus, ad Carolum v. Imp. deficit, 49.B. Draguti conatus frangit, 52. D.
Andronicus Imp. Orientis, 19.D
Anicius Maximus, Imp. Occidentis, 9.C
Anna Momerancianus captus, 53.D
Anthiochenus Comes, 36.B. eius interitus, ibid.D
Antonia Hadriæ ducis filia Friderici, III. uxor, 38.D
Antoniæ reginæ mors, 39.A
Antonius Luna comes, 42.C
Antonius Leua Cæsarianorum dux, 47.B
Aphocaps Apollophari regis frater, 14.A. Fratrem prœlio superat, ibid.
Aphrodisium Africæ opidum, 17.G a Cæsarianis expugnatum, 51.D
Apollopharus Saracenorum in Sicilia rex, filium obsidem Michaeli Imp. mittit, 14.A. Regnum recuperat, ibid.B. a Græcis victus, ibid.C in prœlio occisus, 15.A.
Apulia a coniuratis vastatur, 21.D
Aqualata opidum, 41.A
Arabum cum Romanis bella, 10.B
Araricus Rogus Gothorum rex, 56.C
Ardonium a Gallis captum, 33.D
Arduinus Nortmannis, 14.C
Ariadenus Barbarossa classis Turcicæ præfectus, 50.A. 51.A.
Artabanes Iustiniani præfectus Syracusas obsidione liberat, 9.D
Artalus Alagonius Siciliam contra hostes protexit, 38. C. Mariæ reginæ tutor, ibid. D. Siciliæ Prorex, 39. A. sponte Catana cedit, ibid.C
Arx Augustæ capta, 29 B
Arx S. Seruatoris, 37.A
Ascanius Columna captus, 48.D
Ased Benforat Saracenorum præfectus, 12.C
Asia ab Persis vastata, 9.B
Astura capta & euersa, 29.A
Athalaricus Amalus Eucharici filius Gothorum rex, 55. C.
Attila Hunnorum rex, 9.C
Auellinæ comes Caietani præsidij præfectus, 29.D
Augusta opidum in Orientali Chersonesi fronte conditum, 22.C
Augusta Siciliæ urbs a Gallis capta, 29.A. ab Aragonijs recepta, ibid.B. a Turcis capta & incensa, 52.B.
Augustulus Occidentis Imp. 9.C
Austense opidum a Saracenis direptum, 11.D

B

Babulinum Italiæ opidum, 29.C
Baianus terræmotus, 50.C
Balduinus Imp. Constantinopolitanus, 22.D
Basilius Macedo Imp. Orientis, 12.D.13.A
Basilius iunior Imp. Orientis, 13.D
Belcabutus Saracenus a Nortmannis victus, 15.D
Belisarius Siciliam recuperat, 9.D
Beneuentum euersum, 22.C. a Carolo Andegauensi captum, 24.C.
Bernardus Sarrianus classis Aragoniæ præfectus, 29.A.
Bernardus Caprera Siciliæ Prorex, 40.C. regnum adfectat, Blancæ reginæ coniugium ambit, ibid. capitur, ibid.
Bernardus Richisenius Siciliæ Prorex, 42.D
Blanca Iacobi regis uxor, 30.D
Blanca Martini iunioris uxor, 39.D. Siciliæ gubernatrix, 40.A.
Blancæ reginæ periculum, quomodo Capreræ insidias euaserit, ibid.D.
Blanca Ioannis regis uxor, 42.B
Bonifacius Corsicæ Comes, eius contra Saracenos res gestæ, 11.C.
Borbonius Cæsariani exercitus dux, 47.B

eius

eius interitus. 48. A.
Bucata opidum, 36.C
Bruccherium opidum, 32.C
Bulchar Saracenorum in Sicilia rex, 13.C. eius contra Græcos res geſtæ ibid.
Buthera a Nortmannis recepta, 17.A. capta, 19.B
Buxentium opidum, 32.C. a Gallis captum, 33.D

C

Cæleſtinus III. Pont. Max. Henricum Imp. contra Tarcredum concitat, 20.A.
Cæſar imperatorius Panormitanus, 46.D
Cæſariani Gallos apud Neapolin profligant, 49.C
Caieta a Iacobo rege obſeſſa, 29.D
Caietani obſidione liberati, 30.A
Caieta ab Alphonſo rege capta, 41.D
Calamandrius Caroli II. legatus, 31.A
Calcerandus Catelaunius, 28.D
Campania vaſtata, 21.B
Cantazarium ab Aragonijs captum, 31.B
Caprea inſula ab Aragonijs capta, 29.A
Capſium Africæ opidum, 17.C
Carbea præfectus claſsis, 13.C
Carolus Magnus Imperator Occidentis ſalutatus, 11.B. eius cum Irene Orientis Imperatrice fœdus. ibid.
Carolus Andegauenſis a Pontifice rex utriuſque Siciliæ creatus. 24.A. Manfridum prœlio ſuperat. ibid. B. a Neapolitanis & Siculis rex ſalutatus. ibid. C. eius in Siculos tyrannis, 25.C eius in Siciliam expeditio. 26.B. Petrum regem ad ſingulare certamen prouocat, 28.A eius mors, ibid.
Carolus Claudus Caroli Andegauenſis filius. 28.A ab Aragonijs captus, ibid. B. a Conſtantia regina ſeruatus, ibid. C. carcere liberatus, 30.A a Pontifice Ro. utriuſq. Siciliæ rex creatus, ibid.
Carolus Philippi Galliarum regis frater, 34.B.
Carolus Roberti regis filius, 35.A
eius in Siciliam expeditio, ibid.
Carolus Dyrrachij dux, 37.B
Carolus Ioānis Aragoniæ & Siciliæ regis filius, 42.C eius interitus, ibid.
Carolus Ludouici Francorum regis filius, 43.B
Carolus quintus Imp. Philippi regis filius, 44.A utriuſque Siciliæ rex. quando Imp. Cæſar Auguſtus creatus eſt, 46. C. eius in Africam expeditio, 50.A. eius in Siciliam aduentus, ibid. B. eius altera in Africam expeditio, ibid. C eius clades apud Argirium, ibid. D. Imperatoriam dignitatem deponit, 54.A. in Hiſpaniam nauigat, ibid. Moritur, ibid. B.
Caruenum Africæ urbs, 12.B.
Caſpar Spes Siciliæ Prorex, 43.B.
Caſtrum Villarium Calabriæ opidum, 28.D
Catacabonus Armenius Meſſanæ præfectus, 15.A.
Catana Saracenorum præfectura, 12.D. a Gallis capta, 33.D.
Catarina Philippi regis filia. 44.B
Catelaunorum cædes, 37.D
Celeſtinus III. pont. Max. 17.D
Centuripæ ab Friderico II. euertitur, 22.C obſidio, 15.D.
Cephallenia inſula de Turcis capta, 44.A
Chamutus Saracenus Ennæ præfectus, 16.D. Chriſtianam fidem amplectitur, 17. A.
Chius inſula ab Aragonijs vaſtata. 30.C
Chriſtophorus Columbus noui orbis inuētor, 43.D
Circeum promontorium, 28.A
Clarimontana factio, 36.B. 38.A
Clarimontiæ familiæ interitus, 39.C
Clarimontij ad Neapolitanos reges deficiunt, 38.B
Clarimontium a Gallis captum, 33.D
Clemens III. Pontif. Maxim. 20.A
Clemens VI. Pont. Max. 37.C
Cola Tabutanus & eius ſupplicium, 42.D
Cometæ ſidus, 44.C
Cometes in leonis ſidere, 50.C
Conradinus Conradi Imperatoris filius Friderici II. Imp. nepos, 23.B. Sueuiæ dux. 24.C. a Carolo Andegauenſi profligatur, 25.A. eius fuga ibid. captus, ibid. capitali ſupplicio adfectus, ibid. B
Conradus Friderici II. filius Cæſar creatus, 22.B utriuſque Siciliæ rex, 23.B. eius mors, ibid. C
Conradus Caputius Antiochiæ princeps, Siciliam inuadit, 24.C. eius ſupplicium, 25.B.
Conradus Auria Friderici præfectus, 32.B
Conſaluus Cordubēſis cognomento Magnus, 43.C eius contra Turcas res geſtæ, 44.A. Gallos e Neapolitano regno expellit, ibid.
Conſtans Orientis Imp. 10.C. eius auaritia & interitus, ibid.
Conſtantia Rogerij II. filia, virgo Veſtalis poſtea Henrici Imp. uxor, 17.D. 20.C filium in publico peperit, ibid. D. maritum veneno necat. 21.A. Friderici mater, ibid.
Conſtantia Friderici II. uxor, 23.B
Conſtantia Manfridi filia Petri Aragonum regis uxor, 24. A.
Conſtantia Friderici III. uxor, 38.C
Conſtantinus Imp. Magnentium opprimit, 11.A
Conſtantinus Monomachus Imp. Orientis, 12.A. 15.A
Conſtantinus Leonis filius Imp. Orientis, 13.B pacem cum Saracenis facit, ibid.
Corone a Chriſtianis capta, 49.D
Coſmus Medices Florentinorum princeps, 53.A
Coſrhoes Perſarum rex ab Heraclio victus, 10.B
Crotona opidum, 31.C
Cycladas inſulæ, 13.D. a Saracenis vaſtatæ, 10.C

D

Damianus palicius, 36.B
Deſiderius Longobardorum rex a Carolo Magno victus & captus, 11. B.
Didacus Aquila Caroli V. Imp. legatus, 45.C
Dragutus pirata Italiæ litora populatur, 51.D quomodo Chriſtianos eluſerit, 52. A. iterum contra Chriſtianos miſſus, ibid. C. ab Italia depulſus, 53.A. a Sardis reiectus, ibid.
Drepanum Saracenorum præfectura, 12.D
Droettus Gallus, 25.C
Drogo Tancredi filius Apuliæ Comes, 57.D
Duacum Arteſiæ opidum a Gallis tentatum. 53.C
Dux Guiſianus in Italiam contra Neapolitanos miſſus, 53.C.

E

Edoardus Angliæ rex, 30.A
Edoardus VI. Angliæ rex, 53.A. eius interitus, ibid.
Egmondanus Comes Gallos profligat, 54.C
Elionora Friderici regis coniunx, 34.C
Elionora Ferdinandi regis filia, Portugaliæ regis uxor, 41. A.
Elionora Philippi regis filia, 44.A. Franciſci Gallorum regis uxor, 47.C. moritur, 54.B.
Elizabetha Friderici II. uxor, 23.B
Elizabetha Siciliæ regina, 37.D

Elizabetha Renati Andegauenſis uxor, 41.D
Elizabetha Ferdinandi Catholici regis uxor, 42.D Hiſpaniarum regina, 43.A. moritur, 44.B
Elizabetha Philippi regis filia, 44.B
Emanuel Philibertus Sabaudiæ dux, 54.C
Engium opidum ab Aragonijs captum, 33.A
Enna a Nortmannis obſeſsa, 15.D. a Nortmannis recepta, 17.A.
Entius Friderici 11. filius Sardiniæ rex, 22.D.23.C Captus, 23. A.
Eucharlicus Athalarici Gothorum regis pater, 55.C
Eugenius 1111. Pont. Max. 41.D
Euphemius Siciliæ præfectus, 11.C. Siciliæ rex ſalutatus, 12. B. eius fœdus cũ Saracenis, ibid. eius cædes, ibid. C.
Exarchus legatus 11. C.

F

Fanum Seuerinum opidum, 31.C
Fanum Quintini a Philippo rege captum, 53.D
Fatlus Saracenorum in Africa rex, 13.C
Ferdinandus Iuſtus Aragonum rex electus, 40.B
Ferdinandus Ioannis Caſtellæ regis filius, 40.B Aragoniæ & Siciliæ rex, ibid. D. eius in Bætica res geſtæ, 41.A. moritur, ibid.
Ferdinandus Alphonſi regis ſpurus rex Neapolis 42.A.
Ferdinandus iunior Alphonſi regis filius rex Neapolis, regno a Gallis pulſus, 42.A. reſtitutus, ibid.
Ferdinandus Ioannis regis filius, 42.C. rex a patre deſignatus, ibid. D.
Ferdinandus Catholicus Caſtellæ rex, 43.A. Siciliæ rex, ibid. Granatam pulſis Saracenis recuperat, 43.B. eius periculum, ibid.C in Iudæos animaduertit, ibid.D. Neapolitanorum rex. 44.A. eius mors, 45.B.
Ferdinandus Auſtrius Philippi regis filius, ibid. Romanorum rex, 49.D. Romanorum Imp. 54.A
Ferdinandus Gonzaga Siciliæ Prorex, 50.B
Ferula opidum, 32.C
Flaminia vaſtata, 21.B
Flauius AEtius Hunnos ex Gallia profligat, 9.C eius interitus, ibid.
Florentia a Cæſarianis capta, 49 D
Flori equitum Gallorum Magiſtri interitus, 34.A
Fogia Calabriæ opidum, 28.C
Formianus ager vaſtatur, 30.A
Franciſcus Vigintimilius Hieracij comes. 35.D. eius periculum. 36.A. eius interitus, 36.B.
Franciſcus Ximenius Hiſpaniæ Prorex, 44.C
Franciſcus Gallorum rex, 47 A. eius in Italiam aduentus, ibid. captus, ibid.B. in libertatem reſtitutus, ibid. C.
Franciſcus Sforcia Mediolani dux, 47.D.49.C
Freſenda Tancredi uxor, 57.C
Fridericus Sueuus Henrici Imp. Filius, 20.D. utriuſque Siciliæ rex, 21.B. Imp. Cæſar Auguſtus creatus, & Fridericus ſecundus appellatus eſt, ibid.C. Othonem profligat, ibid. Saracenos in Siciliam profligat, 21.D. Hieroſolymorum rex. 22. A. eius in Syria res geſtæ, ibid. eius cum Pontifice Romano bellum, 22.C. Auguſtam opidum in Orientali Cherſonneſi fronte condit, ibid. a Pontifice excommunicatus, 23.A eius proles & in doctos liberalitas. ibid. eius mors. ibid.
Fridericus Friderici 11. Imp. & utriuſque Siciliæ regis ex filio nepos, 23.B. Antiochiæ dux, ibid.
Fridericus Auſtriæ dux, 25.A. eius ſupplicium, ibid.B.
Fridericus Iacobi frater Siciliæ Prorex, 30.B. Siciliæ rex, eius nominis 11. 31. A. eius cum Iacobo fratre prœlium nauale, 33.B. de Gallis victoria 34.A. eius contra Robertum regem res geſtæ. ibid. D. moritur, 36.A.
Fridericus Auſtrius Ludouici Imp. æmulus, 35.C
Fridericus Callarius Meſſanæ præfectus, 37.A
Fridericus 111. Siciliæ rex, 38.C. eius mors, 39.A
Fridericus Martini iunioris filius, 39.D
Fridericus Martini iunioris ex pellice filius, 40.B
Fridericus Ferdinandi regis filius rex Neapolis, 42.A
Fridericus Imperatorius Panormitanus, 46.D
Fridericus Patellius Cameratæ comes, ibid.
Fridericus Enriquezius Siciliæ Prorex, 53.B

G

Gallia ab Sueuis vaſtata, 9.B
Galliani arx, 34.A
Gallorum cædes, 25.D
Garzia Toletanus, 44.D
Gaulon inſula, 17.B. a Turcis occupata, 52.B
Gaytus Martinus Eunuchus, 19.B eius crudelitas, ibid.
Genſericus Vandalorum rex Siciliam occupat, 9.C.
Genua a Gallis liberata, 49.C
Georgius Maniaces, 11.D. in Siciliam miſsus, 14.B eius cum Nortmannis fœdus, ibid. res in Sicilia geſtæ, ibid.C. de Saracenis victoria, ibid.D in vincula coniectus, ibid. Imperium adfectat 15.A. Vinculis liberatus. ibid. in Italiam miſsus, ibid. eius interitus, 12. A. 15.B. eius filius Siciliam ad defectionem inducit, 12.A.
Georgius Michaelis legatus, 14.A
Gerunda Hiſpaniæ opidum, 28.C
Gibellina factio, 24.C
Gothifridus Rogerij frater 15.C
Gothifridus Scyllaceij comes, 37.B
Granata urbs Hiſpaniæ a Ferdinando rege expugnata. 43.C.
Gregorius ix. Pont. Max. 22. B. 38.D
Gudelius Maniacis pater, 14. B
Guido Montfortius, 25.B
Guilielmus Ferrobrachius & res ab eodem geſtæ, 14.B. Apuliam occupat, ibid.C. Græcos profligat, ibid.
Guilielmus ſenior utriuſque Siciliæ rex. 17.D in tyrannum degenerat, 18.A. a Siculis captus, ibid.C. liberatur, ibid. eius in coniuratos clementia, ibid.D. contra Apulos mouet. 19 B moritur. ibid.C. quare Malus cognominatus, ibid. eius mors ſumma lætitia celebrata, ibid.
Guilielmus iunior utriuſque Siciliæ rex, quare Bonus cognominatus, 19.C. Suorum ſeditionibus vexatus, ibid.D Alexandrum Pontificem protexit, ibid. Chriſtianis Suriæ auxilio fuit, 20.A
Guilielmus III. utriuſque Siciliæ rex. 20.C
Guilielmus Peralta Comes, 38.A. eius cædus, ibid.
Guilielmus Vigintimilius panormi præfectus, coniuratos opprimit, 46.A.
Guilielmus Gelriæ, Cliuiæq. dux a Carolo v. Imp. debellatus, 50. D.
Guletta arx a Turcis capta, 50.A

H

Hadrianus Baſilij Imp. præfectus, & ejus ignauia. 13. A. a Baſilio virgis cæſus, ibid. B.
Hector Pignatellus Siciliæ Prorex, 45.D

Henricus Sueuus Imp. Constantiam uxorem ducit 20.A. utriusque Siciliæ rex, ibid.D. eius cum Tancredo bellum, ibid.B. in Italiam aduentus, in Rogerium regem crudelitas & perfidia, ibid. in coniuratos animaduertit, ibid.D. ab uxore veneno sublatus, 21 A
Henricus Friderici II. Imp. filius. 21.C. 23.B. Cæsar designatus, ibid.D. contrá patrem rebellat, 22.B inedia confectus, ibid.
Henrici Friderici II. Imp. nepos, 23B
Henricus Corsicæ rex, 23.C
Henricus vigintimilius Friderici legatus, 33.A
Henricus VII. Imp. veneno sublatus. 34.D
Henricus Rufus Ludouici regis tutor, 38.B eius in regem suum perfidia, 39. A.
Henricus Alphonsi regis frater captus, a fratre liberatur, 41.C.
Henricus Ioannis II. Castellæ regis filius, 42.D
Henricus II. Francorum rex Philippo regi bellum mouet, 53.C.
Heraclius Imp. Persas superat, 10.B
Herbipolis Franconiæ Orientalis urbs, 21.D
Hieracium opidum a Rogerio captum, 16.A ab Aragonijs captum, 30. B.
Hieronesus insula. 29.A
Hildoualdus Gothorum rex, 56.B
Himerales classis Turcicæ præfectus, 49.D
Hippo a Carolo v. Imp. capta, 50. B
Hispania ab VVestrogothis vastata, 9.B
Hocobus Saracenorum præfectus, 13.A
Honorius III. Pont. Max. 12. C. eius cum Friderico dissidium. 22.A.
Hugo Panormi præsul, 18.A
Hugo Moncata Siciliæ Prorex, 44.D. eius periculum, 45. B. Classis Cæsarianæ præfectus, 46. A. eius cum piratis nauale prœlium, ibid.B. Lotophagiten insulam expugnat, ibid. Pontificem Ro. quomodo liberauerit, 47.D. Neapolis prorex, 48.C. eius interitus, ibid.D.
Hunnorum incursiones, 9.B
Hydruntum a Turcis captum, 43.D

I

Iacobus Petri regis filius, 27.C. Siciliæ rex, 28.D Aragoniæ rex. 30. B. Siciliæ regno se abdicat, ibid.D. Siciliam inuadit. 32. B. eius classis naufragio adflicta, 33. A. de Friderico fratre victoria, ibid.B. in Hispaniam reuertitur, ibid C.
Iacobus comes Vrgellensis, 40.A
Iaimus Paris Petri Aragoniæ regis nothus filius, 27 D. eius exsilium, ibid.
Imperij Romani diuisio, 9.B
Inducíæ inter Gallos & Aragonenses, 30. A
Innocentius III. Pont. Max. 21.B
Innocentius IIII. Pont. Max. in Galliam confugit, 22. D. eius mors, 23.D.
Ioanna Neapolitanorum regina, 37.B eius fuga, ibid.C.
Ioanna II. Neapolis regina, 41.B
Ioanna Ioannis regis uxor, 42C
Ioanna Ioannis regis filia, ibid.
Ioanna Ferdinandi regis Catholici filia, Philippi Austrij uxor, 44.B.
Ioannis Hierosolymorum rex Friderici II. socer, 22. A.
Ioannes Casertæ comes, 24.D
Ioannes Frangipanes Asturæ dominus, 25.B
Ioannes Prochyta, 25.D. eius in Carolum Andegauensem conspiratio, ibid. in tegenda coniuratione astus, 26. A.
Ioannes Lauria Rogerij nepos, 32.A. a Mamertinis captus, ibid. D. eius supplicium. ibid.
Ioannes Baresius, 32.C. eius ad Iacobum regem defectio, 32.C.
Ioannes Clarimontius Motucæ comes, 35. D. ad Robertum regem deficit, 36.A.
Ioannes Randacij dux, 36.D. in factiosos animaduertit, 37.A.
Ioannes Ferdinandi regis filius, 41. A. Nauarræ rex, ibid. D. Aragoniæ & Siciliæ rex, 42. B. moritur. 43. B.
Ioannis Andegauensis Renati filius, 42.A
Ioannes Cardona Siciliæ Prorex, 43 A
Ioannes Ferdinandi regis Catholici filius moritur, 44. A.
Ioannes Nucha Siciliæ Prorex, 44.C
Ioannes Vega Siciliæ Prorex. 51.B
Ioannes Cerda Siciliæ Prorex, 54.A
Iolanta Friderici II. Imp. uxor, 22.A eius mors, ibid.
Iolanta Petri regis filia, 28.D
Iolanta Iacobi regis soror, Roberti Caroli II. filij uxor, 32. A.
Ioppe opidum, 22.A
Iordanus Rogerij filius, 17.A
Iordanus Friderici II. filius, 23.B
Irene Orientis Imperatrix, 11.B
Irene Rogerij regis uxor, 20.B
Isabella Petri regis filia, 28.D
Isabella Caroli v. Imp. uxor, 47.D
Isacius Imp. Orientis, 19.D
Ischia insula a Turcis vastata, 51.A
Italia ab Ostrogotis vastata, 9.B. ab Odouacro rege occupata, ibid. C.
Iustinianus Constantini filius Orientis Imp. 11.A

L

Ladislaus Caroli III. filius rex Neapolis, 41.B. 63.B
Leccia opidum Italiæ, 31.D
Leocata Siciliæ opidum a Turcis occupatum, 52.D
Leonia Italiæ urbs, 48.B
Leo Isauricus Orientis Imp. 11.A. Siciliam recepit ibid.
Leo Armenius Orientis Imp. 11.B
Lipara insula recepta, 37.C. a Turcis capta, 51.A Hispanorum colonia. ibid.
Lopadusa insula, 52.A
Lotophagitis insulæ defectio, 36.A. ab Alphonso rege perdomita, 41. C.
Lotrechus Gallici exercitus præfectus, 48.B. eius mors, 49. B.
Luca Squarcialupus seditiosus, 45.D
Ludouicus II. Occidentis Imp. 12.D
Ludouicus Caroli II. filius, 30.A
Ludouicus Bauarus Romanorum Imp. 35.C
Ludouicus Tarenti princeps Ioannæ adulter, 37.B Ioannem ducit, ibid.C.
Ludouicus Hungariæ rex, 37.B
Ludouicus Petri II. filius Siciliæ rex. 37.A moritur, 38.B.
Ludouicus rex Neapolis, 38.B
Ludouicus Francorum regis filius, 40.A
Ludouicus Andegauensis, 41.C
Ludouicus Francorum rex, 43,B. 44.D.

M.

Magnentius ordinum ductor, a Theodoro oppressus, 10.D. imperium adfectat, ibid.
Mahumetes apostata, 10.B
Maio Barensis regnum adfectat, 18.A
Maionana factio, ibid.B
Maionis cum Hugone disidium, 18.A
eius cædes. ibid.
Malaca Hispaniæ urbs, a Ferdinando rege expugnata, 43.C.
Maluasia opidum, 30.C
Mamertinorum ad Nortmannos legatio, 15.C
Manfridi filius oculis orbatus, 24.C
Manfridi Malettæ ignauia, 33.D
Manfridonia urbs a Manfrido condita, 23.D
Manfridus Tarenti princeps Friderici II. spurius, 23. C. Pontificas copias dolo superat, ibid.D utriusque Siciliæ rex. ibid. quibus artibus regnum occupauerit, ibid. a Pontifice Vrbano hostis ecclesiæ iudicatus, 24. A. Siciliæ regnum occupat, ibid. in prœlio occisus, eius corpus ludibrio fœdatum, ibid.B.
Manfridus Clarimontius ad Iacobum regem deficit, 28.D.
Manfridus Clarimontius alter, 39.B. eius obitus ibid.
Manicellus cum classe in Siciliam missus, 13.D
Marchio Guastij, 47.C. eius captiuitas. 48.D
Marchio Piscariæ, 47 C
Marchio Salutiarum captus, 49. C
Margareta Guilielmi Boni mater, 19.D
Margareta Austria Conradi Imp. uxor. 23.B
Margareta Martini senioris uxor, 40.A
Maria Friderici III. filia, 38.C. Siciliæ regina, 39. A. capta, ibid.B. Martino Albimontis ducis filio nubit. ibid. moritur. ibid. D.
Maria Ferdinandi regis filia, 41.A
Maria Philippi regis filia, 44.B. moritur, 54.B
Maria Caroli v. Imp. filia, 51.C
Maria Angliæ regina Philippi regis uxor. 53.A
moritur, 54.B.
Martinus Balleo rebellium Siculorum dux. 22.C
eius supplicium. ibid.
Martinus iunior Siciliæ rex 39.B. Sardos rebelles subigit. ibid. D. moritur, ibid.
Martinus senior Aragoniæ rex, ibid. C. filio in regnum successit, 40.A. uxorem senex ducit ibid. moritur, ibid.
Massilia ab Alphonso rege capta, 41.C
Mattheus Bonellus Maionis percussor, 18.B
in graciam recipitur, ibid. in regem coniurat, ibid. iterum contra regem coniurat, ibid. D. Panormum obsidet, 19. A. cum rege in gratiam redit, ibid. eius supplicium, ibid. B.
Mattheus Palicius, 36.B. ab exsilio reuocatus, 37. D. eius & eius filij supplicium, 38. A.
Maturanum Calabriæ opidum, 22.B
Maximilianus Ferdinandi Romanorum regis filius Hispaniæ Prorex, 51. C.
Mazarinus Alaimi nepos, 29.A
Melita insula a Nortmannis recepta, 17.B. ab Aragonijs capta, 28.A. a Turcis vastata. 52.B
Messana a Saracenis capta, 12.C. Saracenorum præfectura ibid.D. recepta, 14.B. a Saracenis obsessa, 15.A a Saracenis iterum capta, ibid.B. iterum recepta. ibid. D. a Friderico II. capta, 22. C. a Conrado Caputio capta. 24. D. a Carolo Andegauensi obsessa, 26. D. obsidione liberata, 27.C. a Neapolitanis capta, 38. C. ab Artali recepta. ibid. D.
Messanæ pomerium auctum, 50.B
Messanenses fame laborant, 34.B
Messanensium in Gallos crudelitas, 26.D. in defendenda patria strenuitas, 27. A. seditio, 28. B. 42. D. 45. A. intestinum disidium, 51.B
Mesopotamia, a Persis occupata. 10.B
Mezentius Constantem in balneo suffocat, 10.D
Michaelis Imp. in Maniacem dolus, 11D
Michael Theophili filius Orientis Imp. a Basilio occisus, 12. D.
Michael Paphlago Imp. Orientis pacem cum Saracenis facit, 14. A. 26. A.
Mineus Alaimi nepos, 29.A
Mirabettus Saracenorum dux in crucem sublatus. 21. D.
Monasterium Africæ opidum a Draguto captum, 51.D. a Christianis recipitur, ibid.
Montanerius Galliani præfectus, 34. A. quomodo Gallos eluserit, ibid.
Montangelicum opidum, 36.D
Morani Domina, 28.D
Moranum Calabriæ opidum, 28.C
Moriella Tancredi uxor, 57.C
Morleo præfectus classis, 13.C
Morminus coniuratorum concilia prodit, 52.C
Muleasses Tuneti rex, 50. A. eius obitus. 51.D
Mylæ a Carolo Andegauensi captæ, 27. A. a Petro rege receptæ, ibid. C. captæ, 32.B. a Gallis captæ, 36.D. receptæ, 37. C.

N

Næetum a Nortmannis receptum. 17.A. a Gallis captum, 33.D.
Narses Gothos in Sicilia extinguit, 10.A
Nazareth opidum, 22.A
Neapolis a Conrado Imp. capta, 23.C. ab Alphonso rege capta, 41. D. a Gallis obsessa, 48. C terræmotus, 50. C.
Neapolitanorum seditio. 51.B
Nicæa a Turcis capta, 51.A
Nicephorus Imp. Orientis, 11.B. eius cum Carolo Magno fœdus, ibid.
Nicephorus Phocas Basilij Imp. contra Saracenos præfectus, 13.B. Saracenos Italia pellit. Ibid. Imperator Orientis, 13. D.
Nicephorus Carens præfectus, 13. D. eius contra Saracenos victoria, ibid,
Nicetas Basilij Imp. præfectus Saracenos profligat, 13.A.
Nicodemus Panormitanorum Episcopus, 16.D
Nicolaus II. Pontif. Maxim. 15.C
Nicolaus III. Pontif. Maxim. 26.A
Nicolaus Palicius Messanæ præfectus, 34.B
Noaria opidum, 33.A
Nortmannicæ stirpis excidium, 20.C
Normannorum cum Saracenis prœlium & victoria 15. D.
Nuceria Saracenorum colonia, 21. D. a Carolo Andegauensi capta. 24. C. ad Conradinum deficit, 25. A.

O

Odouacer Herulorum rex Italiam occupat, 9.C
eius interitus, ibid. D.

Olympius Exarchus cum classe in Siciliam missus, 10.C. Saracenos in Siciliam superat, ibid.
Oranum opidum captum, 44.D
Orestes Eunuchus classis præfectus a Saracenis victus, 13.D.
Orlandi promontorium, 33.B
Ostia ab Albano duce occupata, 53.C
Otho Palatinus comes percussor Philippi Imp. 21.B
Otho IIII. Imp. Friderici ditiones vexat, 21.B excommunicatur, ibid. C.

P

Pacis conditiones inter Aragonios & Gallos. 30.C
Pactæ opidum a Iacobo rege captum, 32.B
Palatiolum opidum, 32.C. a Gallis captum, 33.D
Paliciæ factionis facinora, 37.A
Pandulfus Fulco, 30.C
Pannonia ab vvestrogothis vastata, 9.B. ab Hunnis vastata, ibid.
Panormitana arx recepta, 35.B
Panormitani Gallos cædunt, 25.C Senatum suum trucidant, 45.D.
Panormus a Saracenis capta 11. C. saracenorũ præfectura, 12.D. a Nortmannis recepta, 16. D. a Gallis obsessa 35.A. obsidione liberata, ibid. B.
Papia a Gallis obsidetur, 47.B. obsidione liberata, ibid.
Pardus præfectus, 15. A
Paternio a Gallis capta, 33.D
Patræ ab Andrea Doria captæ, 49.D
Paulus IIII. Pont. Max. bellum Philippo regi mouet. 53. C.
Pax inter Aragonenses & Gallos, 34.C
Pax inter Ludouicum regem & Ioannam Neapolis reginam, 37.C.
Pax inter Fridericum III. & Neapolitanos, 38.D
Pax inter Paulum IIII. Pontificem & Philippum regem, 54.A.
Perinius Traianensis laqueo strangulatus, 16.B
Pæstis sæuissima, 43. D
Petraprecia opidum, 32. C
Petrus Capuanus Cancellarius Friderici II. manus sibi infert, 23.A.
Petrus Iacobi filius Aragoniæ rex, 24. A. 26. A. eius in Africa res gestæ, 26.C. eius in Siciliam aduentus, ibid. Messanensibus auxlium fert, 27.B. Siciliæ rex salutatus, ibid. ex vulnere moritur, 28.C.
Petrus Petri regis filius, 28.D
Petrus Corbelles Dominicanus, 30.C
Petrus Rufus comes, 31.C
Petrus II. Friderici regis filius Siciliç rex, 35.A moritur. 37. A.
Petrus Ferdinandi regis filius. 41. A. Alphonsi frater Siciliæ Prorex, ibid. B.
Petrus Nauarrus, 44. D. eius res contra Mauros gestæ. ibid. dignitate abdicatus, ad Gallos deficit, 45.A. captus, 49.C.
Petrus Toletanus Neapolis Prorex. 51.A
Philibertus Orangiæ princeps. 48.B
Philippi Montfortij interitus, 25.A
Philippus Imp. Henrici Imp. frater, 21.A. eius cædes, ibid. B.
Philippus Gallorum rex, Hispaniæ arma infert, 28.C
Philippus Caroli II. filius, 30. A. 33.A
Philippus Tarenti princeps in prœlio captus, 34.A
Philippus Austrius Ferdinandi regis Catholici gener. 44.A. Hispaniarum rex, ibid.B moritur. ibid. C.
Philippus Caroli V. Imp. filius Belgarum prouincijs inauguratus. 51. C. Mariam Angliæ reginam ducit, 53. A. Neapolis rex salutatus, ibid. B. Hispaniæ, Siciliæ, & Indiæ rex. ibid. eius in Veromanduos expeditio, ibid.D. Isabellam Francorum regis filiam ducit, 54.C.
Philippus Doria classem Cæsaris profligat, 48.D
Pipinus Francorum rex. 11.A
Pontius Catelaunius Rhegij præfectus, 28.B
Prochyta insula, 29.A
Puteolani urbem suam deserunt, 50.C

R

Raimundus Moncatinus, 39.B
Raimundus Moncata Adranij comes, 42.C
Raimundus Cardonius Siciliæ Prorex, 44.C
Rainaldus Syriæ præfectus, 22.B
Rauenna capta, 22.C
Raxi Saracenorum Prætor apud Messanenses, 12.C
Rebellium Siculorum supplicia, 46.A
Renatus Andegauensis, 41. C. in Galliam profugit ibid. D
Rhagusa a Gallis capta, 33.D
Rhegium ab Aragonijs captum, 27.D. a Carolo Andegauensi obsessum, 28. B. a Friderico rege captum, 34.D. a Turcis captum & incensum. 51. A.
Rhodiorum equitum magistri in Siciliam aduentus, 47.A.
Rhodus a Saracenis vastata, 10.B
Robertus Guiscardus, 15. C. eius cum Rogerio fratre bellum, 16.A. ab Hieracinis captus, ibid. eius periculum, ibid. Saracenos profligat, Ceramium obsidet. ibid. C.
Robertus Lorotelli comes, 18.A
Robertus Atrebatensium comes. 28.C
Robertus Caroli II. filius, 30. A. 33. A. Neapolis rex ab Imp. Henrico VII. proscriptus, 34.D. moritur, 37.B.
Robertus Calabriæ dux, 33.D
Rocca imperialis opidum, 31.B
Rocella arx, 36.C
Rogerius Roberti Guiscardi frater. 13 C. eius in Siciliam profectio, ibid. Messanam occupat, ibid. C. cum fratre in graciam redit, 16. A. in Siciliam reuertitur, ibid. Traianam occupat, ibid. B. Siciliæ comes appellatus. ibid. C. eius forma, mores & obitus, 17.B
Rogerius iunior Rogerij filius primus utriusque Siciliæ rex appellatus, 17. B. eius res gestæ & obitus, ibid. C.D.
Rogerius Apuliæ comes, 17.D
Rogerius Guilielmi Mali filius rex salutatur, 18.C eius interitus, ibid.D.
Rogerius II. utriusq; Siciliæ rex dolo ab Hẽrico Imp. captus 20. B. ab Hẽrico Imp. excarnificatus. ibid.
Rogerius Lauria classis Aragoniæ præfectus, 27.B Gallicam classem profligat, ibid.C. Neapolitanorum agrum vastat, 28. A. eius in Calabria res gestæ, ibid. de Gallis victoria, 29.B. in Peloponesum expeditio, 30.C. a Friderico ad Iacobum transfugit, 32. A. a Velasco victus, ibid. eius in Siculos crudelitas, 33.B. Siculos prœlio superat, 34. B.
Rogerius Sangenesius Beluederij præfectus, 29.C eius constantia, ibid. D.

Rogerius Passanetus seditiosus, 36.C
Rolandus Petri 11. regis frater spurius, 36.D
Roma ab Genserico rege capta, 9.C
Roma a Cæsarianis capta. 48.B
Romanus Agyropolus Imp. Orientis, 13.D. eius interitus, 14. A.
Rometta a Nortmannis capta, 15.D
Rufus Cephalidensis, 36.B
Rusanum opidum, 31.C
Rustanus Bassa classis Turcicæ præfectus, 52.C

S

Sabba Saracenorum dux, 11. C. eius victoria de Græcis & Venetis, ibid.
Sabaudiæ dux Belgarum Prorex, 53. D. Gallos profligat, ibid.
Sacca urbs a Turcis frustra tentata, 52.D
Salernitanus princeps a Carolo V. Imp. deficit, 52.C
Salernum captum, 48.A
Sanctius Comes, 40.D
Sanctius Ferdinandi regis filius, 41.A
Saraceni Arabes fuerunt, a Sara Abrahami uxore dicti, 10. A. Asiam occupant, ibid.B. Siciliam depopulantur, ibid. C. Siciliam iterum inuadunt, ibid.D. classem suam exurunt, 12.B Siciliam occupant, ibid.C. Siracusas obsident, 13.A. pacem cum Græcis faciunt, ibid. D. Græciam inuadunt, 14. A. a Græcis profligati, ibid. B. a Nortmannis iterum victi, 16.C.
Saracenorum origo, 10.A. incrementa, ibid.B clades, 14.C. in Sicilia contra Fridericum 11. rebellio, 21. D.
Scyllaceum opidum, 31.B
Solis defectus, 50.C
Seminaria Italiæ opidum, 29.C. ab Aragonijs captum, 27.D.
Senes Bassa classis Turcicæ præfectus, 51.B. 52.A
Sergius Pontifex Maximus, 12.D
Sergius Segmolphius captus, 34. A
Sibylla Tancredi uxor, 20.C. in Germaniam cum filiabus relegata, ibid.
Sicilia ab Narsete recepta, 10. A. a Saracenis vastata 10.C.11.B. Constantis auaritia adflicta ibid. D.
Sicilia in quinque præfecturas diuisa 12.D iterum in Saracenorum seruitutem incidit, 14.D Saracenis a Nortmannis ademta, 17.A intestinis bellis ciuilibus lacerata, 24.D. 40.D fame laborat, 38.A. terræmotu concutitur 50.D.
Siculi Bonifacij virtute liberati, 11.C. contra Fridericum 11. rebellant, 22. C.
Siculorum contra Guilielmum coniuratio, 18.D in Gallos coniuratio, 25.C. in Gallos sæuitia, 26. B. in Fridericum Proregem studia, 31.A. bella ciuilia, 35. D. intestinæ dissentiones, 37. C. seditiones, 45. A.& D.
Sidus crinitum, 49.D
Simon Rogerij filius Siciliæ comes, 17.B
Simon Bolonius Panormi præsul, 42.C
Sinopolis Italiæ opidum. 29.C
Siphax Africæ opidum, 17.C. a Carolo V. Imp. captum, 50. B.
Stephanus Basilij Imp. contra Saracenos præfectus 13.B. a Maniace violatus, 14.D.
Syracusæ a Totila Gothorum rege obsessæ, 9.D a Saracenis captæ, 10. D. Saracenorum præfectura, 12.D. a Saracenis captæ, 13. A. a Nortmannis receptæ, 14. C. 16. D.
Syria a Persis occupata, 10.B

T

Tancredus Rogerij filius, 17.D. ab exsilio reuocatus, 20.A. utriusque Siciliæ rex, ibid.
Tauromenium a Saracenis captum, 13.B
Tempsa a Turcis capta, 50.A
Terræmotus Messanensis, 44.D
Terræmotus Neapolis, 50.B
Theias Gothorum rex, 10. A. 56.D
Theodahatus Gothorum rex, 9.D.55.D
Theodericus Gothorum rex Odouacrum profligat Italiam & Siciliam occupat, 9.C. D. 55.B.
Theodora Imperatrix, 12.D. a filio cœnobio inclusa, ibid.
Theodorus Exarchus iterum, 10.D
Theodosius iunior Imp. Orientis, 9.B
Theophilactus Imp. Orientis, 11.B
Theophilus præfectus classis, ibid.C
Theophilus Imp. Orientis, 12.D. bis a Saracenis victus, ibid.
Thermæ Siciliæ opidum captum, 24.D
Thermæ Himerenses a Gallis captæ. 36.C
Thracia ab Hunnis vastata, 9.B
Totilas Gothorum rex Siciliam deuastat, 9.D.56.C
Traianensium defectio, 16.B
Tripolis Africæ opidum, 17.C. captum, 44.D a Turcis captum, 52.B.
Tunetum a Turcis captum, 50.A
Turcæ Apuliam inuadunt, 43.D Pannoniam vastant, 49.D.

V

Valentinianus Imp. & eius interitus, 9.C
Velascus Alagonius, 31.C. Rogerium profligat, 32.A. eius de Gallis victoria, 32. D. eius contra Gallos res gestæ, 36. Siciliæ Prorex, 37. D. Catanam occupat, ibid. Clarimontanos profligat, 38.A. eius mors, ibid.B
Veneti Apuliam vastant, 49.B
Vesperæ Siculæ, 26.B
Vibo Valentia capta, 29.C
Vienna obsidione Turcarum liberata, 49.D
Vigintimilia factio, 36.A
Vincentius Imperatorius Panormitanus, 46.D
Viterbum opidum, 22.B
Vizinium Gallis deditum, 33.D
Vrbanus 11. Pontif. Maxim. 16.D
Vrbanus 1111. Pont. Max. 24.A
Vtica a Carolo V. Imp. capta, 50.B
VVestrogothi Pannoniam & Hispaniam vastant, 9.B
VVitiges Gothorum rex, 56.A

X

Xuthium opidum Siciliæ, 32.C

Z

Zeno Imperator Orientis, 9.C
Zoe Orientis Imperatrix, 14.A

EXEMPLA PRIVILEGIORVM,

Pontificis Maximi, Imperatoris Cæsaris, Catholici Regis Hispaniæ, & Christianiss. Gallorum Regis.

PIVS IIII. PONT. MAX.

MOTV *proprio. &c. Cùm, sicut accepimus, dilectus filius noster Hubertus Goltzius Herbipolensis, numismata antiqua, quæ in varijs Principum & antiquitatis studiosorum musæis reperiuntur, tanta diligentia, arte, & industria hinc inde ab vtraque parte penicillo expresserit, nouoq; cõmento repræsentauerit, vt numismata ipsa ante oculos posita videantur, eaq; in ordinem suis quæque locis redacta, & in plures libros distributa, in æs referre & incidere cœperit, & eadem additis pro cuiusque varietate historiarũ argumentis, explicationibusq; ad publicam vtilitatem excudi facere, ac in lucem edere intendat, & iam primum librum sub titulo: Historiæ Imperatorum, Cæsarumq; Romanorũ ex antiquis numismatib. restitutæ: additis illorum numismatum quam verissimis exactissimisq; delineationib. edere, ac insuper alios ex ordine Imperatorum, tum etiam Consularium, ac Græcorum numismatum libros edere præparet. Nos ne ipse post immensos huiusmodi labores atque expensas, libri ipsi postquam editi fuerint, ab alijs excipiantur, ac etiam in vulgus edantur, ipseq; proinde calcographi fructu, in magnam sui iacturam priuetur, eius indemnitati consulere volentes, motu simili, & ex certa scientia eidem Huberto concedimus, quòd intra decennium post singulorum eorundem librorum impressionem & editionem, nullus nisi dictus Hubertus in toto vel in parte, vbique per vniuersam Italiam imprimere, aut alibi impressos venum exponere, habere, vel tenere, vel transmittere, seu mutare possit, districtiùs inhibentes vniuersis Impressoribus, Bibliopolis, ac quibuscunque alijs, quocunque priuilegio suffultis, tam in alma vrbe, ac alijs ciuitatibus, terris & prouincijs, ditioni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiectis, quàm quacunque alia parte totius Italiæ, sub excommunicationis maioris latæ sententiæ, alijsq; sententijs, censuris. &c. Et vlteriùs quoad eos qui nobis mediatè vel immediatè subiecti sunt in temporalibus, vt præfertur, tam coniunctim quàm diuisim sub pœnis quingẽtorum ducatorũ auri de Camera, pro vna Cameræ Apostolicæ, & alia medietatib. ipsi Huberto, vel ab eo causam habentibus applicandis, ac distractionis & perditionis omnium librorum, toties quoties contrauentum fuerit, absque alia declaratione incurrendis, ne per decem annos præfatos, ab eo tempore, quo singuli libri ipsi imprimentur & edentur, dictos libros aut quamuis huiusmodi operis partem, etiam sub nomine prafati Huberti imprimere, excudere, vel imitari seu imprimi aut imitari procurare, vel ibi aut alibi impressos & excusos trãsferre vel aduehere, seu pramissa aut quauis alia inscriptione, additione, transpositione, mutatione, vel alia excogitata via edere, habere, vel producere audeant quoquomodo seu præsumant, ac mandantes vniuersis venerabilib. fratribus nostris Archiepiscopis & Episcopis, eorumq; vicarijs in spiritualib. generalibus, & in statu temporali S. Ro. Ecclesiæ, etiam Legatis & vicelegatis sedis Apostolicæ, ac ipsius status gubernatoribus, quatenus ipsi quoties pro ipsius Huberti parte fuerint requisiti, Eidem Huberto, ac pro eo agentib. efficacis defensionis præsidio assistentes, ad executionem præmissorum etiam manu regia procedant, inobedientes ac rebelles per prædictas aliasq; censuras & pœnas, ceteraq; Iuris & facti remedia quacunque appellatione remota compescendo, easq; sæpius aggrauando, inuocato. &c. seculari. Non obstantibus præmissis ac constitutionib. & ordinationibus Apostolicis, necnon similibus vel dissimilibus, ac quibuscunque alijs specialibus vel generalibus priuilegijs & indultis quibuslibet in contrarium quomodocunque concessis & concedendis, ceterisque contrarijs quibuscunque. Et quia difficile esset præsentes ad quælibet loca quibus opus erit deferri, volumus, & Apostolica auctoritate decernimus, quòd earum transsumtis vel exemplis etiam in ipsis operibus impressis, plena & eadem prorsus fides vbique tam in iudicio quàm extra adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ: ac etiam volumus, quod præsentis nostræ cedulæ motus proprij, etiam absque illius registratura, sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat, in iudicio & extra illud, regula in contrarium edita non obstante. Datum Romæ anno à natiuitate Domini M. D. LXII. Indictione quinta, die verò XII. mensis Maij, Pontificatus nostri anno tertio.*

Placet motu proprio. I.

MAXIMILIANVS II. ROM. IMP.

MAXIMILIANVS *secundus diuina fauente clemẽtia electus Romanorũ Imperator, ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hũgariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, & Slauoniæ, &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgũdiæ, & Sileſiæ, &c. Marchio Morauiæ ac Luſatiæ, &c. Comes Tirolis, &c. Notũ facimus tenore præſentiũ vniuerſis. Ingenuos hominum ad rempub. maximè litterariã, iuuandam animos applicantium conatus & labores beneficentia & patrocinio noſtro prouehi, foueri, atque adeô ardentiùs excitari, inter cetera muneris Cæſarei noſtri officia non poſtremum eſſe ſemper duximus. Cùm igitur noſter & ſacri Imperii fidelis dilectus Hubertus Goltzius Herbipolenſis, antiquarius & incola ciuitatis Brugenſis ſub Comitatu Flandriæ, nobis humiliter exponat ſeſe ſumma diligentia, induſtria & incomparabili ſumptu nuper ad publicam vtilitatem compoſuiſſe & conſcripſiſſe, atque typis excudenda ſuſcepiſſe opera aliquot ad hiſtoricam antiquitatem eruendam apprimè vtilia: quorum titulus eſt, Primi quidem, Faſti magiſtratuum & triumphorum Romanorũ, ex antiquis tam marmorum, quàm numiſmatum monumentis reſtituti. Cæſar Auguſtus, ſiue Hiſtoriæ Impp. Cæſarumq; Rom. ex antiquis numiſmatibus reſtitutæ liber ſecundus. Tiberius Cæſar, ſiue Hiſtoriæ Impp. Cæſarumq; Rom. ex antiquis numiſmatibus reſtitutæ liber tertius. &c. tũ etiam Græcorum numiſmatum libros: Vereri autem, ne laboris ſui immenſi in his conſcribendis poſiti, & ſumptus grauiſſimi in conquirendis vndique eiuſmodi numiſmatibus, eiſdemq; ſculpturæ & impreſſione adaptandis, ac in æreis figuris & formis exprimendis, fructus, & laudem ſperatam & debitam alius fortè ſculptor aut impreſſor intra fines Sacri Imperij primò editionem huiuſmodi librorum, eoſdem formis, & typis ſuis imitando, excipiendo, excudendo, demum diuulgando & diuendendo ſibi præripiat, præter omnem æquitatis rationem, in ſummum rerum ipſius diſpendium: Oret itaq; ſupplex, vt eiuſmodi incommodo, quod indignè in ipſum redundare poſſet, Cæſarea noſtra authoritate occurſuri, Reſcripto ſiue Priuilegio impreſſoreo, quo quibuſcunq; typographis vel ſculptoribus per Sacrum Romanum Imperium iam commemoratos libros intra certum à prima authoris editione tempus, excudere, aut imprimere & diſtrahere inhibeatur, indemnitati ſuæ clementer conſulamus: Nos ſanè precibus illius benignè annuentes, ſcienter & animo bene deliberato, ex Cæſarea noſtra authoritate expreſsè inhibemus omnibus ijs, qui quidem in Sacro Romano Imperio & hæreditarijs noſtris Prouincijs, ſculpendi, imprimendi artem profitentur, ſeu alia quacunque ratione librariam mercaturam exercent, ne ipſi aut aliquis eorum coniunctim vel diuiſim in præiudicium vel fraudem ipſius Huberti Goltzij, ſuorum hæredum, ſiue mandatum & actionem ab alterutro habentium, ſub eius nomine, aut ſine ipſius conſenſu vel eiuſdem mandatariorum, audeat præfatos Faſtos, Imperatorum Rom. atque Græcorum numiſmatum libros per ipſum Goltzium edendos excipere, ſculpere, imprimere, edere, producere, æmulari vel imitari procurare, aut eoſdem libros & opera alibi extra fines Sacri Imperii forſan, præterquam ab ipſo Authore Goltzio edita, ſculpta, impreſſa, aut imitata, intra fines eiuſdem Imperij vænum exponere, habere, vel tranſmittere ſeu permutare palàm, occultè, directè vel indirectè, aut quouis ſub prætextu, vſque ad terminum decem annorum, qui ab editione cuiuſque libri ſeu operis proximi numerabuntur, ſub pœna confiſcationis omnium eiuſmodi librorum contra Mandatum ſeu Reſcriptum hoc noſtrum excuſorum, & decem inſuper marcarum auri in ſingula opera exoluendarum, mediæ quidem Fiſco noſtro Cæſareo, alterius verò partis ipſi Huberto, eiúſue hæredibus vel mandatarijs. Mandamus igitur vniuerſis & ſingulis noſtris & Sacri Romani Imperij ſubditis ac fidelibus dilectis, tam Eccleſiaſticis quàm Laicis, cuiuſcunque gradus, ſtatus, & conditionis exiſtant, in magiſtratu præſertim conſtitutis, vel cum ſuperiorum ſuorum nomine gerentibus, vt Reſcriptum & Priuilegium hoc noſtrum à quibuſcunque inuiolatum atque intemeratum tueantur, & mulcta præſcripta violatores, ſi qui erunt, & alia quacunq; ratione coërceant, ſiquidem indignationem noſtrã grauiſſimam, & eandem mulctam ſubterfugere voluerint. Et vt firma rataq; hæc omnia nos habere omninò velle apertiùs cõſtet, noſtro & ſigillo cõmunitas, et manu ſubſcriptas haſce literas extare voluimus. Datæ in ciuitate noſtra Vienna Auſtriæ. xxij. die mẽſis Iunij. An. M.D.LXV. Regnorũ noſtrorũ Romani tertio, Hũgarici ij. Bohemici verò xrij.*

Maximilianus.

ad mandatum ſacræ Cæſareæ maieſtatis proprium.

Schuanbach.

L. V. Las.

PHILIPPVS II. HISPANIARVM REX.

PHILIPPE *par la grace de Dieu Roy de Caſtille, de Leon, d'Arragon, de Nauarre, de Naples, de Sicille, de Maillorcque, de Sardaine, des Iſles Indes & terre ferme de la mer Oceane: Archiduc d'Auſtrice, Duc de Bourgoigne, de Lothier, de Brabant, de Lembourg, de Luxembourg, de Geldres, & de Milan: Conte de Halſbourg, de Flandres, d'Artois, de Bourgoigne: Palatin & de Haynault, de Hollande, de Zelande, de Namur, & de Zutphen: Prince de Zwaue, Marquis du ſainct Empire: Seigneur de Frize, de Salins, de Malines, des citez, villes & pays d'Vtrecht, Oueryſſel & Groeningen: & Dominateur en Aſie & en Africque. A tous ceux qui ces preſentes verront, ſalut. Receu auons l'humble ſupplication de Hubert Goltz demeurant en noſtre ville de Bruges, contenant comme il auroit auec grand paine, trauail, fraiz & deſpens recerché toutes les medailles des anciens, tant Grecz, Conſulz & Empereurs Romains, que aultres, et ſoy transporté au meſme effect, es pays & Royaulmes des Gaules, des Allemaignes, tant haulte que baſſe, & par toute l'Italie, Naples et aillieurs, & meſmes taillé et graué icelles en cuyure apres ſon retour & deſpieça hors des ditz medailles faict vng recueil de l'hiſtoire ou vies des Empereurs, enſemble des Faſtes Magiſtratz et Triumphes des Romains, tirez tãt d'icelles medailles que des inſcriptions, marbres et hiſtoires antiques, et en a mis deſia aulcuns liures en lumiere. Et comme il a preſentement en main quatre aultres liures pour mettre en lumiere, par luy compoſez intitulé* Græcia ſiue hiſtoriæ vrbium & populorum Græciæ ex antiquis numiſmatibus reſtitutæ libri quatuor, Huberto Goltzio auctore & ſculptore. *leſquels il mettroit auſsy voluntiers en lumiere pourueu qu'il nous pleuſt ſur celuy accorder noz lettres patentes d'Octroy & Priuilege pour dix ans, auec telles prohibitions et deffences en tel cas accouſtumees, auſsi de quelque raiſonable peine et amẽde, telle que de dix Carolus pour chaſcun deſditz liures, qui les vouldroit imprimer ou cõtrefaire, ou aillieurs imprimez les vẽdre ou diſtribuer durãt ledit temps au deſceu & ſans le conſentemẽt dudit Hubert Goltz. Scauoir faiſons, que nous les choſes deſſuſdites conſiderees et que les preſens liures ſont deuement viſitez et approuuez par celluy a ce commis, inclinans à la ſupplication dudit Hubert Goltz ſuppliant, a icelluy auons octroyé, permis et accordé, Octroyons, permettons et accordons, en luy donnant congé et licence de grace ſpeciale par ces preſentes, que durant le temps et terme de huict ans prochainement venans, lui ſeul puiſt et pourra faire imprimer les ſuſditz liures par tel imprimeur admis et iuré, que bon ſemblera reſident en noz pays de pardeça, et apres faire vendre et diſtribuer la & ainſy que bon luy ſemblera, en gardant ſur ce la forme de noz ordonnances. Interdiſant & defendant a tous Imprimeurs, autres que celluy qu'il aura choiſy pour ladite impreſsion, ou Libraires de cõtrefaire ou imprimer, vendre ny diſtribuer leſdits liures durant leſditz huict ans, à peine de confiſcation & perdition de toute telle impreſsion. Et de auecque ce encourir la peine de huict florins pour chaſcũ liure que ainſy ſera trouué imprimé au contraire du preſent ottroy, applicable ladite peine la moityé a noſtre prouffit & l'autre au prouffit dudit Hubert Goltz ſuppliãt. Si donnons en mandement a noz amez & feaulx les chief Preſidẽs & gens de noz priué & grand conſaulx Preſidens et gens de noz conſaulx prouinciaux de Luxẽbourg, Flandres, Artois, Namur & Hollande, a noſtre grand Bailly & gens de noſtre conſeil a Mons & a tous autres noz Iuſticiers et officiers qu'il appartiendra. Que de noſtre preſente grace, ottroy et permiſsion, ilz facent, ſeuffrent et laiſſent ledit Hubert Goltz et celluy Imprimeur iuré, qu'il aura cõme dit eſt, choiſy pour faire ladite impreſsion, plainement & paiſiblement ioyr et vſer par la maniere dicte, ſans leur faire, mettre ou dõner, ny ſouffrir eſtre faict, mis ou donné aucun deſtourbier ny empeſchement au contraire. Car ainſy nous plait il. En teſmoing de ce nous auõs fait mettre noſtre ſeel a ces preſentes. Donné en noſtre ville de Bruxelles le xj. iour du mois d'Auril l'an de grace M. D. LXXV. apres Paſques, de noz Regnes aſſauoir des Eſpaignes et Sicille &c. le xx. & de Naples le xxij.*

Par le Roy en ſon conſeil

Meſdach.

CAROLVS IX. FRANC. REX.

CHARLES *par la grace de Dieu Roy de France, Au preuoſt de Paris, Seneſchal de Lyon, et à tous noz autres Baillifz, Seneſchaux, Iuges, et Officiers, qu'il appertiendra, et chaſcun d'eux Salut: Noſtre bienaymé Hubert Goltz Allemã nous a fait entendre, qu'auec grãd peine, trauail, fraix, et deſpens il a recherché toutes les Medailles des anciens, tant Grecs, Conſuls, & Empereurs Romains qu'autres. Et pour ceſt effect s'eſt trãſporté par toutes les Allemaignes, Italies, & noſtre Royaume, ou il a fait grands deſpens, fraiz, & miſes. Et eſtant de retour à Bruges en Flandres, il les a meſmes taillez et grauez en cuyure. Leſquelles Medailles ledit Hubert Goltz deſiroit voluntiers pour le bien publicq les mettre en lumiere euidente, auec la declaration d'icelles, & des hiſtoires anciennes en faiſant mẽtion: mais il doubte que les ayant imprimées, pluſieurs autres perſonnes les voulſiſſent ſemblablemẽt cõtrefaire & imprimer, qui ſeroit par ce moyen le fruſtrer de ſeſdites peines, labeurs, fraiz & deſpẽs s'il n'auoit ſur ce noz lettres, qu'il nous a fait humblement ſupplier & requerir luy impartir. Nous à ces cauſes ne voulãs les labeurs, fraiz, & deſpẽs, que le dit Hubert a fait pour le recouuremẽt deſdites Medailles & hiſtoires anciens, luy eſtre tolluz & oſtez, & le releuer de pertes & domma ge, A icelluy pour ces cauſes, & autres, à ce nous mouuans, auons permis & octroyé & de nos grace ſpeciale, plaine puiſſance, et authorité Royale, Permettons et octroions, que pendãt et durant le temps et terme de dix ans enſuiuans conſecutifz, à commancer du iour et date qu'il aura acheué d'imprimer il puiſſe et luy ſoit loiſible faire leſdites Medailles imprimer, auec leſdites hiſtoires anciennes, par telles perſonnes que bon luy ſemblera, les mettre en vente & diſtribution pendant & durant ledit tẽps. Durant lequel nous auons deffendu & deffendons à toutes perſonnes de quelque eſtat, qualité, et condition qu'ilz ſoyent, d'icelluy ny leſdites hiſtoires et emprintes imprimer, ſur peine de confiſcation d'iceux et d'amende arbitraire. Si voulons & vous mandons, que de noz preſentes grace, permiſsion, & contenu cy deſsus, vous faites ledit Hubert Goltz ioyr et vſer plainement et paiſiblement, ceſſant & faiſant ceſſer tous troubles & empeſchemẽs au contraire, Car tel eſt noſtre plaiſir, Nonobſtant quelconques lettres, reſtrictions, mandemens, deffences, & l ettres à ce contraires. Donné à S. Germain en Laye, le xij. iour de Feburier, l'an de grace. 1562. et de noſtre regne le deuxieſme.*

Par le Roy à voſtre relation.

Coignet.

ERRATA IN ALIQVIBVS EXEMPLARIBVS IMPRESSA SIC CORRIGITO.

Pag. 11.	verſu	5	lege	Barbaros autem
ibid.	verſu	10	lege	Iſaurico
ibid.	verſu	13	lege	infeſtum
ibid.	verſu	46	lege	Michaël,
Pag. 15.	verſu	34	lege	Gothifridum
Pag. 19.	verſu	5	lege	fefelliſſe
ibid.	verſu	20	lege	Butheram
Pag. 20.	verſu	32	lege	relegatam
ibid.	verſu	33	lege	calamitatem
Pag. 23.	verſu	16	lege	Aragonicæ
Pag. 25.	verſu	18	lege	Montfortium
Pag. 26.	verſu	8	lege	Petrus Aragoniæ rex
Pag. 33.	verſu	22	lege	ad mentem
Pag. 34.	verſu	5	lege	aciem
ibid.	verſu	14	lege	in eos
Pag. 37.	verſu	20	lege	Auerſæ
Pag. 40.	verſu	10	lege	Aragoniæ
ibid.	verſu	13	lege	Iolanta nepte Martini,
ibid.	verſu	31	lege	huic
Pag. 41	verſu	6	lege	iſte Henricus nomine,
ibid.	verſu	7	lege	magnum patri
Pag. 42	verſu	38	lege	obtinuit
Pag. 47	verſu	32	lege	claſſe in Hiſpaniam
Pag. 48	verſu	5	lege	& perſolutis
ibid.	verſu	20	lege	Orangiæ
ibid.	verſu	48	lege	Prorege
Pag. 49	verſu	28	lege	Auerſam
Pag. 53.	verſu	48	lege	Haynum
Pag. 54	verſu	6	lege	Metymnenſium
ibid.	verſu	26	lege	Philiberto
Pag. 58	verſu	14	lege	filium ſcripſere.
ibid.	verſu	17	lege	occupauit.
Pag. 62	verſu	29	lege	iterato
Pag. 65	verſu	30	lege	maximum
In Indice littera L.			lege	Leonina urbis Romæ pars

EXCVDEBAT AEGIDIVS RADAEVS
HVBERTO GOLTZIO.

DANIELIS ROGERII ANGLI
in Symbolum Huberti Goltzij, ſiue Aurei.

Omnis Amaltheæ prouenit copia cornu,
Et varias priſco tempore fudit opes,
Haud minor ex Goltzi promanat copia cornu,
Nec minor HVBERTAS diues Huberte tua eſt.

BRVGIS FLANDRORVM,
APVD HVBERTVM GOLTZIVM,
ANNO A CHRISTO NATO M. D. LXXVI.
MENSE APRILI.

